

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDEN ÖZBEK
TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA KURT

GAZİANTEP
MAYIS 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDEN ÖZBEK
TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA KURT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL

GAZİANTEP
MAYIS 2018

T.C. _____
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDEN ÖZBEK TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMELERİ

FATMA KURT

Tez Savunma Tarihi: 31.05.2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

(Unvanı, Adı ve SOYADI)
Doc. Dr. Zekive ANTAKYALIOĞLU
Sosyal Bilimler Enstitüsü
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL
Türk Dil ve Ed. Böl. Başkanı

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

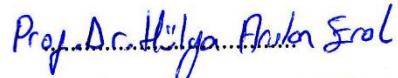
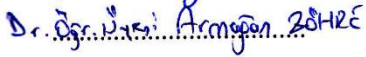
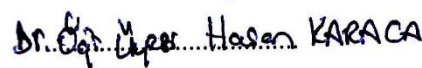
Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL
Türk Dil ve Ed. Böl. Başkanı

(Unvanı, Adı ve SOYADI)
Tez Danışmanı

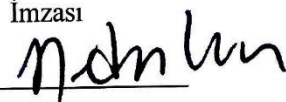
(Unvanı, Adı ve SOYADI)
İkinci Tez Danışmanı (varsa)

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

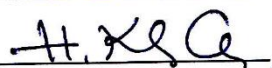
Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

Prof. Dr. Hülya Arslan Erol

Dr. Öğr. Üyesi Armutçan ZOHRE

Dr. Öğr. Üyesi Hasan KARACA

İmzası

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Fatma Kurt
31/05/2018

ÖZET

ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDEN ÖZBEK TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMELERİ

KURT, Fatma

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL

Mayıs 2018, 770 sayfa

Yaşamımızın ve gelişimimizin temeli olan dil, gerek günümüzdeki varlığı gerek tarihi varlığı ve oluşumuyla bilim tarihinin her döneminde araştırma konusu olarak kendine yer bulmuştur. Toplumların kökenleri, akrabalıkları ve birbiriyle olan ilişkilerinden kültürü, inancı hatta yaşadığı coğrafyaya kadar ipuçları ve izler barındırıp aslında bunların toplamından oluşan dil, incelendikçe varlığımıza ve benliğimize ışık tutmaya devam edecektir. Ülkemizdeki dil çalışmalarının en genç kollarından olan dil bilimi, bu kapsamda önemli bir alanı oluşturmaktadır. Dil biliminin en geniş kolu olan anlam bilimi zemininde oluşturulan bu çalışma, tarihi Çağatay Türkçesini bugünkü temsilcisi Özbek Türkçesi ile anlamsal boyutta karşılaştırıp incelemeyi amaçlar. Bu zeminde çalışma, Dr. Suat Ünlü'nün *Çağatay Türkçesi Sözlüğü* adlı eserini Nizamiddin Mahmud - Ertuğrul Yaman'ın *Özbek Türkçesi- Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi- Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu* adlı eseri ve Berdak Yusuf'un *Türkçe-Özbekçe ve Özbekçe-Türkçe Sözlüğü* adlı eseri ile karşılaştırarak oluşturulmuştur. Karşılaştırma sonucu ortak olan kelimelerin anlam alanı belirlenip anlam değişmelerine göre (anlam daralması, anlam genişlemesi, anlam iyileşmesi, anlam kötüleşmesi ve başka anlama geçiş) tasnif edilmiştir. Anlam alanı belirlenirken Emek Üşenmez'in *Özbekçe - Türkçe Sözlük* adlı eserinden faydalanılmıştır. Birbirini devam ettiren bu iki tarihi ve çağdaş lehçenin anlam değişmeleri ile sözcük kullanımındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler:Özbek Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Anlam Değişmeleri

ABSTRACT
SEMANTIC CHANGES OF
FROM CHAGATAY TURKISH TO UZBEK TURKISH

KURT, Fatma

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL

May 2018, 770 pages

As the basis of our life and our development the language always finds a place as a research subject in every period of science history with its present existence, historical background and formation. It we continue to shed light and us as we examine the language which lightens the origins of societies, their kinships and their interconnections, culture belief, even the geography they live and the cluster of all them. As one of the youngest branches of language studies in our country “Linguistics” constitutes an important area in this context. This study, which is formed on the basis of the semantics of language, the widest paint of Linguistics, aims to compare Chagatay Turkish with living Uzbek Turkish in terms of their semantics. Having the study in this perspective, the investigation formed by comparing Dr. Suat Unlu’s work “The Dictionary of Chagatay Turkish” with Nizamiddin Mahmud and Ertugrul Yaman’s work “Uzbek Turkish-Turkey Turkish” and “Guide to Provisions of Turkey Turkish-Uzbek Turkish” and Berdak Yusuf’s work “Turkish-Uzbek and Uzbek Turkish”. The words with same semantic qualities have been determined (interms of semantic restruction, semantic extension, elegation/amelioration, degeneration/pejoration and semantic transfer) and they have been classified accordingly. While stating the field of meaning, Emek Usenmez’s work “The Dictionary Of Uzbek Turkish” was used. The smilarity and differences in usage of the words and the semantic transfer of these two historical and contemporary dialects continuing each other have been identified.

Key words: Uzbek Turkish, Chagatay Turkish, Semantic changes

ÖN SÖZ

İnsanoğlunun varlığını ve benliğini oluşturan düşünce ve onunla iç içe gelişen dil varlığı bilim tarihinde her daim araştırma ve inceleme konusu olarak yerini almıştır. Dilin tanımı, varlığı, nasıl oluştuğu, sözcük ve anlam değerleri, gösterge ve dizgeleri dil bilimi bakış açılarını geliştirmiş ve dil araştırmalarına yeni boyutlar kazandırmıştır. Dil bilimi araştırmalarının ülkemizde son yüzyılda ele alınıp hızlanmaya başladığı görülmektedir. Türk dili tarihi ve çağdaş lehçeleri ile sürekli işlenmiş ve araştırılmıştır. Dilimizin lehçelerinin art zamanlı ve eş zamanlı çalışmaları Türkoloji için her zaman aydınlatıcı olmuştur.

Dilin işlevi, olay ve olguları anlamlandırmak olduğundan dil bilimi ele alınırken onun alt dalı olan anlam bilimi, her zaman en çok araştırılıp üzerinde konuşulan konudur. Ülkemizde anlam bilimi ve anlamdaki değişimler konusunda çalışmalar yeni sayılabileceğinden Türkolojide tarihi ve çağdaş lehçeler arasındaki anlamsal değişimleri inceleyen araştırma sayısı da azdır. Elinizdeki bu çalışma da Çağatay Türkçesinden Özbek Türkçesine anlam değişimlerini konu edinmiştir. Türk dilinin önemli edebî dillerinden Çağatay Türkçesi ile Çağatay Türkçesinin günümüz Türk lehçelerindeki temsilcisi Özbek Türkçesinde meydana gelen anlam değişimleri, art zamanlı yöntemle incelenmiştir.

Temelde iki ana bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümü Çağatay Türkçesine kadar olan tarihi dönemler, Özbek Türkçesi ve anlam bilimi hakkında kısaca bilgi verilen giriş bölümüdür. İkinci bölüm de ise Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesi arasında ortak olmayan sözcükler Çağatay Türkçesi temel alınarak belirlenmiş ve bir sözlük oluşturulmuştur. Bu bölüm, iki lehçe arasındaki ortak sözcüklerin karşılıklı tablosu ile devam etmektedir. Karşılaştırma yapılırken Suat Ünlü'nün Çağatay döneminin önemli eserlerinden beslenen kapsamlı çalışması *Çağatay Türkçesi Sözlüğü* temel alınmıştır. Bu sözlük, Berdak Yusuf'un *Türkçe-Özbekçe ve Özbekçe-Türkçe Sözlük* ve Ertuğrul Yaman-Nizamiddin Mahmud'un *Özbek Türkçesi - Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi - Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu* adlı çalışması ile karşılaştırılıp bu iki lehçe arasında ortak olan ve olmayan sözcükler fişleme yöntemi ile saptanmıştır. Ortak olan sözcükler tablo halinde verilmiştir. Özbekçe sözcükler yazılırken açıklamaların daha ayrıntılı olmasından dolayı Emek Üşenmez'in *Özbekçe - Türkçe Sözlük* adlı çalışmasından yararlanılmıştır. Ortaklığı tespit edilen sözcüklerin tarihi gelişim içinde yaşadığı anlam değişimleri; *Anlam Daralması*, *Anlam Genişlemesi*, *Başka Anlama Geçiş*, *Anlam İyileşmesi*, *Anlam Kötüleşmesi* temel başlıkları altında incelenmiştir. İnceleme yapılırken anlamsal sınıflandırmada ihtiyaç duyulduğunda *Özbek Tilining İzahlı Lugati* adlı Özbekçe sözlükten faydalanılmıştır.

Çalışmamız; Türk dil biliminin daha da gelişmesini, yapılan ve yapılacak olan çalışmalara bir yol ve fikir açabilmeyi, anlam değişimleri adına Türkolojide ileride yapılacak çalışmalara fayda sağlamayı amaç edinmiştir.

Sadece bu çalışmadaki sonsuz desteği ve yardımı için değil kattığı meslekî ve insanî bütün değer ve bilinç için, akademik eğitimim sırasında her türlü bilgi birikimi ve donanımımı borçlu olduğum, bizlere hayattaki en büyük şansın iyi öğretmenlere rastlamak olduğunu yaşayarak öğreten değerli hocam Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL'a, çalışmanın anlamsal tasnifi aşamasında önemli katkılarından dolayı değerli arkadaşım Atanur ÖZDEMİR'e, çalışmanın her aşamasında benden desteğini esirgemeyen Zeynep KURT ve Taner YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma boyunca benden desteğini esirgemeyen diğer hocalarıma, aileme ve arkadaşlarıma saygı ve sevgilerimi sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

MAYIS 2018
Fatma Kurt

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ.....	iii
SÖZLÜKLERDE GEÇEN ESER KISALTMALARI.....	vii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	1
1.1.1. Çalışmanın Tanımı	1
1.1.2. Çalışmanın Önemi.....	2
1.1.3. Çalışmanın Yöntem ve Amacı	3
1.2. ESKİ TÜRKÇEDEN ÇAĞATAY TÜRKÇESİNE TARİHÎ DEVİRLER	3
1.2.1. Eski Türkçe (VI-XI. yy).....	3
1.2.2. Karahanlı Türkçesi (XI-XII. yy)	4
1.2.3. Çağatay Türkçesi (XV-XX. yy)	6
1.2.3.1. Çağatay Türkçesi'nin Dönemleri, Önemli Şahsiyetleri ve Eserleri.....	8
1.2.3.1.1. Klasik Öncesi Devir	8
1.2.3.1.2. Klasik Devir	14
1.2.3.1.3. Klasik Sonrası Devir	20
1.2.3.2. Çağatay Türkçesi Sözlükleri	21
1.2.4. Özbekler ve Özbek Türkçesi	24
1.3. ANLAM BİLİMİ (ALM. SEMANTİK, FR. SÉMANTIQUE, İNG. SEMANTICS)	26
1.3.1. Anlam Biliminin Kısa Geçmişi.....	27
1.4. ÜLKEMİZDE ANLAM DEĞİŞMELERİYLE İLGİLİ YAPILMIŞ BAZI ÇALIŞMALAR.....	28
1.4.1 Kitaplar ve Tezler.....	29
1.4.2. Makale ve Bildiriler	30
İKİNCİ BÖLÜM.....	32
2. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ VE ÖZBEK TÜRKÇESİNİN SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI VE TESPİT EDİLEN ANLAM DEĞİŞMELERİ	33
2.1. ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDE KULLANILAN ANCAK ÖZBEK TÜRKÇESİNDE KULLANIMI TESPİT EDİLEMİYEN KELİMELER.....	33
2.2. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ VE ÖZBEK TÜRKÇESİNDE ORTAK KULLANIMIN TESPİT EDİLDİĞİ KELİMELER	368
2.3. ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDEN ÖZBEK TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMESİNE UĞRAMIŞ KELİMELER	642
2.3.1. Anlam Daralması	642
2.3.1.1. Özelleşme.....	658

2.3.2. Anlam Genişlemesi	664
2.3.2.1. Genelleşme	713
2.3.2.2. Mecazlaşma	715
2.3.2.3. Komşuluk	729
2.3.2.4. Eksiltme	730
2.3.2.5. Tabu ve Örtmece	733
2.3.2.6. Argo	736
2.3.3. Başka Anlama Geçiş	737
2.3.3.1. Yakın Anlama Geçiş	737
2.3.3.2. Uzak Anlama Geçiş	745
2.3.3.3. Zıt Anlama Geçiş	753
2.3.4. Anlam İyileşmesi	755
2.3.5. Anlam Kötüleşmesi	756
3. SONUÇ.....	761
KAYNAKLAR	768
ÖZ GEÇMİŞ.....	İX
VITAE	İX

SÖZLÜKLERDE GEÇEN ESER KISALTMALARI

- AL** : Abuşka Lügati
BD : Babür Divanı
BV : Bedayi'ü'l-Vasat
CM : Cemîlî Divanı
ÇFK : Çağatayca Fıkıh Kitabı
FK : Fevayidü'l-Kiber
GN : Gül-ü Nevruz
GT : Gülistan Tercümesi
HBD : Hüseyin Baykara Divanı
LD : Lütfî Divanı
LM : Leyî vü Mecnun
MK : Mahbubu'l-Kulub
ML : Muhakemetü'l-Lugateyn
MÜN : Münşeat
NH : Nevadirü'n Nihaye
SD : Mevlana Sekkakî Divanı
Sİ : Sedd-i İskenderî
ŞHD : Şiban Han Divanı
ŞSL : Şeyh Süleyman Lügati
ŞT : Şecere-i Terakime
TEH : Tarih-i Enbiya Ve Hukema
TMA : Tarih-i Mulûk-i 'acem
YED : Yusuf Emirî Divanı

ÇAĞATAYCA SÖZLÜKTEKİ DİĞER KISALTMALAR

<i>ar.</i> : Arapça	<i>rum.</i> : Rumca
<i>ar.+far.</i> : Arapça-Farsça	<i>soğ.</i> : Soğdakça
<i>ar.+tür.</i> : Arapça-Türkçe	<i>tib.</i> : Tibetçe
<i>far.</i> : Farsça	<i>tür.</i> : Türkçe
<i>far.+ar.+tür.</i> : Farsça-Arapça-Türkçe	<i>tür. + far.</i> : Türkçe-Farsça
<i>far.+tür.</i> : Farsça-Türkçe	<i>u.</i> : Urduca
<i>fr.</i> : Fransızca	<i>yun.</i> : Yunanca
<i>hz.</i> : Hazretî	<i>yun.+tür.</i> : Yunanca-Türkçe
<i>mec.</i> : mecazî	<i>yy:</i> yüzyıl
<i>moğ.</i> : Moğolca	
<i>moğ.+tür.</i> : Moğolca-Türkçe	

ÖZBEKÇE SÖZLÜKTEKİ DİĞER KISALTMALAR

<i>anat.</i> : anatomi	<i>hlk.</i> : halk ağzı	<i>tek.</i> : teknik
<i>bağ.</i> : bağlaç	<i>ism.</i> : isim	<i>tp.</i> : tıp
<i>biy.</i> : biyoloji	<i>kon.</i> : konuşma dili	<i>ünl.</i> : ünlem
<i>coğ.</i> : coğrafya	<i>mat.</i> : matematik	<i>zf.</i> : zarf
<i>dbl.</i> : dil bilgisi	<i>mec.</i> : mecazî kullanım	<i>zm.</i> : zamir
<i>din.</i> : din	<i>mit.</i> : mitoloji	
<i>ed.</i> : edat	<i>müz.</i> : müzik	
<i>esk.</i> : eski (arkaik)	<i>sf.</i> : sıfat	
<i>fiz.</i> : fizik	<i>siy.</i> : siyasî	
<i>fl.</i> : fiil	<i>sp.</i> : spor	
<i>geom.</i> : geometri	<i>şiv.</i> : şive	
<i>gök b.</i> : gök bilim	<i>tar.</i> : tarih	
<i>hay.</i> : hayvan	<i>tarım.</i> : tarımcılık	

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1.1. Çalışmanın Tanımı

Çağatay Türkçesinden Özbek Türkçesine Anlam Değişmeleri adlı bu çalışmanın konusu tarihî Çağatay Türkçesi ile Çağatay dilinin bugünkü mirasçısı olan Özbek Türkçesinin söz varlığını dil bilimi çerçevesinde inceleyip kullanımı devam eden ortak kelimelerde meydana gelen anlam değişmelerini belirlemektir.

Çalışmamız iki ana bölüme ayrılmıştır. Birinci kısım olan *Giriş* kısmında öncelikle Eski Türkçeden Çağatay Türkçesine tarihî devirler anlatılmış daha sonra Özbekler ve Özbek Türkçesi hakkında bilgiler verilmiştir. Bir nevi ön bilgilerin yer aldığı bu bölüm, anlam bilimi ve anlam biliminin kısa geçmişi hakkında bilgiler verilirken ülkemizde Anlam Bilimi çalışmalarının sıralanmasıyla sona ermiştir. Tarihî devirlerin ve Özbek Türkçesinin anlatıldığı kısımda A. Caferoğlu'nun *Türk Dili Tarihi* adlı eseri, Ahmet Bican Ercilasun'un *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* adlı çalışması, Muharrem Ergin'in *Türk Dil Bilgisi* eseri, Kemal Eraslan'ın *Eski Uyğur Türkçesi Grameri* çalışması, Mustafa Argunşah'ın *Çağatay Türkçesi* ve yine M. Argunşah'ın Gülden Sağol Yüksekaya, Özcan Tabaklar ile birlikte çıkardığı *Karahanlıca, Harezmece, Kıpçakça Dersleri* adlı kitapları ve J. Eckmann'ın *Çağatayca El Kitabı*, A. Buran ve E. Alkaya'nın *Çağdaş Türk Yazı Dilleri*, Volkan Coşkun'un *Özbek Türkçesi Grameri* adlı kitapları ile A. Melek Özyetgin'in *Tarihten Bugüne Türk Dili Alanı*, Filiz Meltem Uçar'ın *Çağatay Türkçesinde Eski Türkçenin İzleri*, Hasan Eren'in *Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar*, Zuhâl Kargı Ölmez'in *Çağatayca Sözlükler* adlı makaleleri ve Filiz Meltem Uçar'ın *Çağatay Türkçesinde İsim* adlı doktora tezinden faydalanılmıştır. Anlam bilimi ile ilgili olan kısım ise Doğan Aksan'ın *Dilbilim ve Türkçe Yazıları, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi, Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* adlı eserleri, Hülya Arslan Erol'un *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri* adlı çalışması, Berke Vardar'ın

Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri adlı çalışmaları temel alınarak dil bilimi alanında yazılan makalelerden de faydalanılarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın ikinci kısmını Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesi sahasının sözlükleri ve bu sözlüklerden yola çıkılarak tespit edilen anlam değişimleri oluşturmaktadır. Bu kısımda Suat Ünlü'nün Çağatay Türkçesi eserlerinden tarayarak oluşturduğu *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, elimizde bulunan Özbekçe-Türkçe sözlükler ile karşılaştırılmıştır. Bu çalışmalar Ertuğrul Yaman ve Nizamiddin Mahmud'un çalışması ve Berdak Yusuf'un çalışmalarıdır. Karşılaştırmadan elde edilen söz varlığından ortaklığı olan ve olmayan sözcükler iki ayrı liste şeklinde verilmiş, ortak sözcükler tablo halinde Çağatay Türkçesi ve Özbek Türkçesindeki kullanımı ile listelenmiştir. Özbek Türkçesindeki kullanımların anlamsal tasnifinin daha sağlıklı yapılabilmesi için sözcüklerin anlam alanının daha geniş verilmesi sebebiyle Emek Üşenmez'in *Özbekçe - Türkçe Sözlük* adlı çalışmasından faydalanılmış ve ihtiyaç duyulan yerlerde Özbekistân Fanlar Akademiyası'nın çıkardığı *Özbek Tilining İzâhli Luğati* adlı Özbekçe sözlükten çeviriler yapılmıştır.

İkinci bölümün devamında Çağatay Türkçesinden Özbek Türkçesine anlam değişmesine uğramış kelimeler bulunmaktadır. Bu kısım önceki adımda tespit edilen ortak sözcüklerin anlam değişmelerine göre tasnif edildiği bölümdür. Ortaklığı tespit edilen sözcükler *Anlam Daralması*, *Anlam Genişlemesi*, *Başka Anlama Geçiş*, *Anlam İyileşmesi* ve *Anlam Kötüleşmesi* temel başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu temel başlıklardan *Anlam Daralması*, *Özelleşme* alt başlığı; *Anlam Genişlemesi*, *Mecazlaşma*, *Komşuluk*, *Eksiltme*, *Argo*, *Tabu* ve *Örtmece* alt başlıkları; *Başka Anlama Geçiş* ise *Yakın Anlama Geçiş*, *Uzak Anlama Geçiş*, *Zıt Anlama Geçiş* alt başlıkları ile sınırlandırılmıştır. Bu tasnif, Hülya Arslan Erol'un *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri* adlı çalışması esas alınarak oluşturulmuş ve sınıflama yapılırken yine bu eserden faydalanılmıştır.

Üçüncü kısım olan sonuç bölümünde ise araştırmadan elde edilen bulgular genel bir değerlendirme yapılarak maddeler halinde sıralanmış, tespit edilen anlam değişimleri için bir tablo hazırlanmıştır.

1.1.2. Çalışmanın Önemi

Günümüzde Doğu grubu Türk lehçeleri ile devamlılığını sürdüren Çağatay Türkçesi, edebî yönü gelişmiş bir tarihî lehçemizdir. Uygur ve Özbek Türkçelerinin temelini oluşturması bakımından devamlılığını takip edebildiğimiz bu tarihî lehçe,

gerek ses ve şekil bilgisi açısından zenginliği gerek Ali Şir Nevayî ile zenginleşen edebî yönü ile her zaman araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Ancak bu önemli tarihî lehçemiz; çağdaş takipçisi olan lehçelerle anlam değişimleri yönünden şimdiye kadar karşılaştırılmamıştır. Böyle bir karşılaştırmanın ilk kez yapılacak olması çalışmamızın özgün değeridir. Araştırmadan elde edilen ürünün hem anlam bilimi alanında hem de Özbek Türkçesi alanında bir eksikliği gidermesi ise araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.1.3. Çalışmanın Yöntem ve Amacı

Çalışma içindeki bölümler ve çalışmanın bütünü oluşturulurken öncelikle literatür taraması yapılmış, daha sonra temel bilgi ve çalışmanın iskeletini oluşturmak için gerekli eserler okunmuş, kullanılacak sözlükler tespit edilmiştir. Söz varlığı kullanımının tespiti için tarihî ve çağdaş sözlükler karşılaştırılarak fişlenmiştir. Fişlenen sözcükler ayrı dosyalar halinde bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İki lehçe arasında kullanımı tespit edilen ortak sözcükler, sözlüklerde verilen anlam alanlarına göre sınıflandırılmış; gerek duyulduğu takdirde Özbekçe sözlükten çeviriler yapılmıştır.

Çalışma, Çağatay Türkçesinin devam ettiği coğrafyada Özbek Türkçesi ile ortak söz varlığını art zamanlı inceleyerek dil bilimi alanında anlam değişimlerine göre bir sınıflandırma ortaya koymaktadır. Bu noktada çalışmanın ana amacı, ileride Özbek Türkçesi üzerine yapılacak olan dil bilimi araştırmalarına ve Çağatay Türkçesinin anlam bilimi sözlüğüne katkıda bulunmaktır.

1.2. ESKİ TÜRKÇEDEN ÇAĞATAY TÜRKÇESİNE TARİHİ DEVİRLER

1.2.1. Eski Türkçe (VI-XI. yy)

Türk dilinin köklerinin hangi yüzyıla dayandığı tartışılıp araştırılırken elimizde bulunan yazılı kaynaklara göre dilimizin araştırılıp incelenemediği en eski dönem, Eski Türkçe dönemidir. İslamiyetten önceki dönem olarak karşımıza çıkan Eski Türkçe dönemi, Türk dilinin 6-11. yy'ları kapsamaktadır.

Eski Türkçe, Türk yazı dilinin ilk evresidir. Eski Türkçeden önce Türkçenin karanlık devrinin var olduğu düşünülür. Karanlık devir, Eski Türkçenin başlangıçta Çuvaşça ve Yakutça daha sonra ise Moğolca ile birleştiği evredir (Ergin, 2012: 14).

Köktürkler, Batı Moğolistan'daki Altay dağları bölgesinde ve Çin'in kuzeyinde bugünkü Moğolistan'da yaşamıştır. Köktürk devleti döneminde taşlara kazınmış yazıtlar, bu büyük devletin dili olan Köktürkçe ile nakşedilmiş ve atalarımızın

biz torunlarına en nadide mirası olmuştur. Bu yazıtların en önemlileri; Költigin (732), Bilge Kağan (735) ve Tonyukuk (720-725?) yazıtlarıdır. Söz konusu yazıtlar, kaplumbağa kaideleri üzerine oturtulmuş ve Köktürk alfabesi ile yazılmıştır. Dil ve kültür mirasımızı derinden besleyen Köktürk yazıtları, Eski Türkçe dönemini başlatan eserlerdir. Güçlü bir dil ve hitabet örneği olan, devlet yöneticilerinin halkına hesap verdiği yazıtlar; bugün Türkolojinin en önemli kaynakları olarak yazıldıktan yüzyıllar sonra bizlere en kıymetli bilgi ışığını sunmuştur.

Köktürk Kağanlığı'nın yıkılmasından sonra kurulan Uygurların devleti, Köktürk devletinin devamı niteliğinde olduğu için bozkır kültürünün geleneğini devam ettirmiştir. Eski Türkçenin son dönemini teşkil eden Uygur Türkleri; Maniheizm, Budizm ve Hristiyanlık etkisinde kalmış ve daha sonra yerleşik hayata geçerek 745 yılında merkezi Koço olan yeni bir devlet kurmuşlardır (Özyetgin, 2006: 6).

Dil tarihi açısından bakılacak olursa Uygurlar uzun bir dönem Köktürk alfabesini kullanmış, zaman içinde Uygur alfabesine geçmiştir. Bu medeniyetten günümüze kalan eserlerin bir kısmı Köktürk bir kısmı Uygur harflidir. Farklı dinlerin tesiri altında kalan Uygurlar, bu değişimin etkisiyle dil yapısında Köktürkçeye nazaran farklılıklar göstermiştir. Bu farklılıkları; Maniheizm ve Budizm kültürü etkisiyle Sanskritçe, Çince ve Toharcadan kelimeler alarak bu dinlerin terminolojisini de içine katması, n-y ağızlarının yazıya aksetmesi ve Köktürkçeye göre daha karmaşık bir cümle yapısı kullanması şeklinde özetlemek mümkündür (Eraslan, 2012: 52).

Bu bilgiler ışığında Uygur Türkçesi, Köktürkçenin devamı niteliğinde ancak ondan daha fazla gelişip işlenmiş bir yazı dili olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.2. Karahanlı Türkçesi (XI-XII. yy)

Kırgızlar 840 yılında Ordu Balık'ı yıkınca Uygur boyları çevreye dağılıp göç etmeye başlamıştır. Bu boyların arasında olan Yağmaların güneybatıya giden Turfan, Karaşar, Hoço, Beşbalık bölgesine yerleşen boylardan biri olma ihtimali yüksektir. Bu bölgede batıya giden Yağmalar, Kaşgar ve civarına yerleşmiştir. 15. yy'dan kalma *Hudūdu'l-Alem*'de Yağma'nın doğusu, Uygurların batısında Karlukların bulunduğu yazmaktadır. Bu bölge ise Kaşgar ve civarını işaret etmektedir (Ercilasun, 2001: 286).

Tarihçilerin her zaman tartıştığı konulardan biri olan Karahanlıların hangi boydan geldiği tartışmasında en çok taraf bulan görüş, Karluk ve Yağma boylarından geldikleri üzerinedir. Barthold, Karahanlıların soyunu Yağmalara dayandırırken Kar-

lukların bu devlette önemli bir yeri olduğunu kaydeder. Zeki Velidi Togan da Yağma tezini kabul eder ve bunu Dokuz Oğuzlara dayandırır (Ercilasun, 2011: 287).

Karluklar ile akrabalıklarının olup olmadığı belirlenemeyen Karahanlılar, Kaşgar ile Çu Irmağı üzerindeki Karabalasagun'u işgal etmişlerdir. Bu geniş Türkistan sahasında ortak bir Türk devletinin kurulması ancak 10. yy'ın başlarına doğru mümkün olmuştur (Caferoğlu, 2015 II: 1). Aslında bu tarihten çok önce İslamiyet ile tanışan Türkler daha önce topluluklar halinde İslamiyeti kabul etmişlerdir. Ancak Karahanlı devletinin kurucusu Satuk Buğra Han'ın 950 yılında İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte Karahanlılar, ilk Müslüman Türk devleti olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Oluşturduğu etnik yapı ile Uygurların mirasçısı olan Karahanlılar, din değişikliği ve coğrafya farkı ile aslında Uygur dilini biraz daha işleyerek geliştirmişlerdir.

Dil tarihi açısından bakıldığında Türk dilinin dönemleri: Eski Türkçe, Orta Türkçe ve Yeni Türkçe olarak ele alınmaktadır. Burada yukarıda da belirtildiği üzere Köktürk ve Uygur Türkçeleri, Eski Türkçeyi oluşturmaktadır. Ancak Karahanlı ve Uygur Türkçesinin birbirinden farkı yok denince kadar az olduğundan bazı araştırmacılar Eski Türkçeye Karahanlı Türkçesini de dahil ederler. Bu iki lehçe arasında dil bilgisi ve ses bilgisi açısından pek az farklılık vardır. Farklı din çevrelerine mensup olan Karahanlı ve Uygur lehçeleri, en büyük ayrımı da dinî terminolojide yaşamıştır. Maniheizt ve Budist Uygurlar yaşadıkları dinin etkisiyle Sanskritçeden dinî terimler alırken Karahanlılar yine din etkisiyle daha çok Arapça ve Farsça terimleri kullanmışlardır (Argunşah ve Yüksekaya, 2015: 16)

Karahanlı Türkçesi, İslam kültürünün etkisiyle Uygur Türkçesinden alfabe ile de farklılık göstermiştir. Bir dönem Uygur alfabesini kullanmaya devam eden Karahanlı devleti daha sonra Arap alfabesine geçmiştir. Ve bu kültür çerçevesinde Karahanlı Türkçesi, diğer adıyla Hakaniye lehçesinde ilk dinî eserler yazılmıştır.

11-12. yy İslamî Türk Edebiyatını kapsayan Karahanlılardan günümüze kalan eserler: Mahmud e'l-Kaşgari'nin *Divanü Lugati't-Türk*'ü, Balasagunlu Yusuf Has Hacib'in *Kutadgu Bilig*'i, Edib Ahmet Yükneki'nin *Atabetü'l-Hakayık*'ı, *Yedi Uyurlar* adlı bir Kuran tercümesidir. Her biri ayrı ayrı çok kıymetli bu eserlerin en önemlileri *Kutadgu Bilig* ve *Divanü Lugati't-Türk*'tür.

Kutadgu Bilig; atasözleri, deyimleri ve yapı zenginliği ile örülmüş diliyle önemli bir dil ve edebiyat metni olmasının yanında devlet yönetimini sembolleştirerek ortaya koyulmuş hayat felsefesi ile ilk siyasetname, ilk mesnevi, giriş kısmından

sonra gelen metinlerle ilk tevhit ve münacat örneğidir. Bu sebeple bu değerli eser hem Türk dili hem de Türk kültür ve medeniyeti alanında önemli kaynaklarımızdandır. Kutadgu Bilig'in bugüne ulaşmış olan 3 nüshası bulunmaktadır. Bunlar; *Mısır, Herat ve Fergana* nüshalarıdır. Eser üzerinde Reşit Rahmeti Arat çalışmıştır.

Divanü Lugati't-Türk, Karahanlı Türkçesi denildiğinde akla gelen ilk eserdir. İlk Türkolog kabul edilen *Mahmud e'l-Kaşgari*'nin geniş araştırmaları ve bilgisi ışığında bütün Türk edebiyatının şüphesiz en zengin ve kıymetli eseri olan *Divanü Lugati't-Türk*, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmıştır. Ancak eser bu amacının ötesinde dilimizin ilk sözlüğü, folklor kitabı, grameri ve ilk ansiklopedisi olarak karşımızda durmaktadır. *Mahmud e'l-Kaşgari*'nin o dönemki bütün Türk boylarını gezerek ortaya koyduğu bu eşsiz eser her şeyden önce bir Türkoloji ve folklor hazinesidir. Bu eşsiz hazine bulunduğu günden bu yana Türklük adına her konu ve alana ışık tutmuştur. Tek yazma nüshası bulunan *Divanü Lugati't-Türk*, Ali Emiri tarafından 1917 yılında İstanbul'da bir sahafta bulunmuştur. Bu nüsha şimdi *İstanbul Millet Kütüphanesinde* muhafaza edilmektedir. Eser üzerinde Besim Atalay 1939-43 yılları arasında çalışmıştır. Eser ile ilgili son çalışma, Ahmet Bican Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu'nun 2014 yılında çıkardığı giriş-metin-çeviri-notlar ve dizin bölümlerinden oluşan çalışmadır.

Bir yönüyle Uygurların mirasçısı olan, diğer yönüyle yeni bir kültür ve medeniyet dairesinde İslam kültürü etkisine giren Karahanlı Türkçesi; sözü geçen kıymetli eserleriyle Eski Türkçe devrinden sonra daha işlenmiş ve zengin bir dil olarak dil tarihimizde yerini almıştır. Karahanlı Türkçesinden sonra Türk dili; Orta Türkçe dönemi içinde Eski Anadolu Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Kıpçak Türkçesi ve Çağatay Türkçesi ile Yeni Türkçe dediğimiz döneme kadar çeşitli coğrafya ve dönemlerde varlığını ve gelişimini sürdürmeye devam etmiştir

1.2.3. Çağatay Türkçesi (XV-XX. yy)

Eski Türkçe devri ve ardından gelen Karahanlı Türkçesinden sonra Türk dili Kuzey-Doğu ve Batı olmak üzere üç kola ayrılmıştır. Kuzey-Doğu Türkçesi ise içine Harezmi, Kıpçak, Çağatay Türkçelerini almaktadır.

15. yy'dan 20. yy'a kadar Asya'daki Doğu Türklüğünün yazı ve konuşma dili olan Çağatay Türkçesi, tam anlamıyla bir kültür ve edebiyat dili olmuştur. Türk dili, Karahanlı devletinin dağılmasından sonra Harezmi ve Kıpçak Türkçeleri ile birer geçiş dönemi dili diyebileceğimiz dönemler geçirmiştir. Bu geçiş dönemlerinin ar-

dından 14. yy sonunda Asya'da Timur'un Türk birliğini sağlamasıyla dilde de bir ortaklık sağlanarak geçiş dönemi lehçeleri yerini edebî Çağatay Türkçesine bırakmıştır (Argunşah, 2014: 13). Kısacası Çağatay Türkçesi Kuzey-Doğu Türkçesinin ikinci dönemini oluşturmaktadır.

Çağatay kelimesi, Cengiz Han'ın dört oğlundan ikincisi olan Çağatay'ın adından gelmektedir. Moğol imparatoru Cengiz, imparatorluğu ölmeden önce oğulları arasında paylaşmıştır. Çağatay ise bu bölgede Maverainnehir, Semireç ve Doğu Türkistan'ı almıştır. Daha sonra bu bölgeye Çungarya, Uygur ve Kabul ile Gazneyi de içine alan Pamir sahası da katılmıştır. Çağatay'ın ölümünden sonra yönetim Çağatay'ın oğlu Kara Han'a geçti. Kara Han da vefat ettikten sonra iki kısma ayrılan Çağatay ulusu bir müddet sonra Timur'un yönetimine geçti (Karaağaç, 2013: 10). Genel olarak karşık bir tarih izleyen Çağatay Hanlığı'nda uzun süre kültür ve sanat faaliyeti olmamıştır. Çağatay Hanlığı'nın bu ilk dönemlerinde, Çağatay Hanları Türkçe konuşmuş ve edebi Orta Asya dilini resmi dil olarak kullanmışlardır. Ancak bu karışık ve çalkantılı siyasî tarihi nedeniyle dilimize bu yılları yansıtan yazılı tek bir eser kalmamıştır (Argunşah,2015: 14). Çağatay Türkçesi bu hanlık yıkıldıktan 50 yıl sonra yani Timur'un yönetimine geçtikten sonra ilk ürünlerini vermeye başladığından bu döneme Çağatay Türkçesi denmesi sürekli tartışılmıştır. Bu adlandırmayı ilk kez 1867 yılında *Çağatay Dili Araştırmaları* adlı kitabında Armin Vambery kullanmıştır.

Ortaya çıktığı ve işlenmeye başladığı dönemin birbirinden uzak olması Çağatayca terimi ve bu terimle kastedilmesi gereken dönemler Türkolojide araştırma konusu haline gelmiştir. Bu sebeple Çağatay Türkçesi dönemlere ayrılarak Türkologlar tarafından çeşitli tasniflere tabi tutulmuştur. Bu tasniflerden en önemlileri Samoyloviç, F. Köprülü ve J. Eckmann'a ait olanlardır.

Samoyloviç, Çağatayca terimi için 15-19. yy'da kullanılan Orta Asya edebi Türk dilini belirtir ve dönemleri şu şekilde tasnif eder:

1. Karahanlı Türkçesi veya Kaşgar Türkçesi (11-12. yy)
2. Kıpçak – Oğuz Türkçesi (13-14. yy)
3. Çağatayca (15-19. yy)
4. Özbekçe (20. yy)

F. Köprülü'nün tasnifinde ise Çağatayca dönemi daha geniştir. Dönemi 13. yy'dan başlatan Köprülü, Çağataycanın klasik şeklini 15. yy'da Timur dönemi ile başlatır. Ahmet Caferoğlu ve Kemal Eraslan da Köprülü'nün tasnifine uyarak inceleme yapmıştır. Köprülü'nün tasnifi şöyledir:

1. Erken devir Çağatayca (13-14. yy)
2. Klasik öncesi Çağatayca (15. yy'ın ilk yarısı)
3. Klasik Çağatayca (15. yy'ın ikinci yarısı)
4. Klasik Çağataycanın devamı (16. yy)
5. Çöküş Devri (17-19. yy)

J. Eckmann'ın Çağatayca tasnifi ise bugün en fazla kabul edilen tasniftir.

Buna göre Eckmann Orta Asya edebî Türk dilini şöyle tasnif eder:

1. Karahanlıca veya Hakaniye Türkçesi (11-13. yy)
2. Harezmi Türkçesi (14. yy)
3. Çağatayca (15-20. yy'ın başlangıcı)

Eckmann, Çağatayca'yı da kendi içinde üçe ayırır:

1. Klasik Öncesi Devir (15. yy başlarından 1465 yılına kadarki dönem)
2. Klasik Devir (1465-1600 yılları arasındaki dönem)
3. Klasik Sonrası Devir (1600-1921 yılları arasındaki dönem) (Karaağaç, 2013: 15-16)

15. yy'da Orta Asya'da işleyen ve günümüzde Özbekçe ve Uygurca'ya yerini bırakan Çağatay Türkçesi için Eckmann, orta Asya Türkçesinin gelişmesinde Çağataycanın rolü, günümüz Roman dillerinin gelişmesinde Latincenin rolü ile karşılaştırılabilir diyerek bu lehçenin önemini daha da somutlaştırır (Karaağaç, 2013: 9).

Kısacası Çağatay Hanlığında oluşan, yaşadığı dönemde Orta Asya edebî dilini oluşturan ve asıl olarak Timur devrinde işlenmiş bir edebî dile dönüşen bu önemli tarihi lehçenin gelişimi ve adlandırması çokça tartışılmış ve araştırılmıştır. Pek çok araştırmacı tarafından dönemlere ayrılan Çağatay Türkçesi için en çok kabul eden tasnif J. Eckmann'ın tasnifidir. Biz de çalışmamızın bu kısmında Eckmann'ın tasnifini temel alarak dönemler ve bu dönemleri işlenmiş bir dile dönüştüren şairler hakkında genel ve toplu bilgi vereceğiz.

1.2.3.1. Çağatay Türkçesi'nin Dönemleri, Önemli Şahsiyetleri ve Eserleri

1.2.3.1.1. Klasik Öncesi Devir

15. yy başlarından 1465'e kadar bir zamanı kapsayan bu devri Eckmann, bir dizi Eski Türkçe özelliklerinin korunduğu bir geçiş devri olarak tanımlar. Burada geçiş devrinden kastedilen dönemin Harezmi-Altınordu Türkçesi ve Ali Şir Nevai'nin eserleri ile işlenmiş bir dil olarak karşımıza çıkan Çağatay Türkçesi arasında

bir hazırlık dönemi oluşturmaktadır.

1405 yılında Timur'un ölümünden sonra başlayan devlet karışıklığından uzakta kalan Semerkant ve Herat'ta sanat ve edebiyat gelişir ve bu sanat merkezlerinde gelişen Türk edebiyatının edebî ürünleri 15. yy edebiyatının oluşmasına kaynaklık eder (Eraslan, 1993: 68-176). Nevayî'nin klasik dönemine zemin hazırlamış olan bu devrin önde gelen isimleri şöyledir:

Sibicabî

Hayatı hakkında kaynaklarda ve tezkirelerde bilgi bulunmayan, Sibicab şehrinde doğmuş olduğu anlaşılan Sibicabî; Sadi'nin *Gülistan* adlı eserini *Gülistan-ı Türkî* adı ile Çağatay Türkçesine çevirmiştir. Yazarın adı eser içinde beş kere geçmektedir. Adından yaşadığı yeri anladığımız yazar, eserini Timur'un torunu *Muhammet Sultan*'a sunmuştur. Bu da *Muhammet Sultan*'a yakın çevreden biri olduğunu göstermektedir. Ayrıca eserin çevirisinden anlaşıldığı kadarıyla Sibicabi Farsçayı çok iyi bilen, medrese eğitimi almış bir ediptir.

"*Kitab-ı Gülistan Bi 't-Türki*" adıyla dilimize ilk kez Kıpçak Türkçesine çevrilen *Gülistan*'ın ikinci çevirisi 1397-1398 yıllarında Sibicabî'nin yaptığı çeviridir. Bu çeviri Çağatay Türkçesinin ilk eseri olma özelliğini taşır. Hatta bu yönüyle eserin Çağatay Türkçesinin ilk ya da Harezmi Türkçesinin son eseri olarak değerlendirildiği olmuştur. Çeviri metin incelendiğinde Farsça özgün metnin akışına bağlı kalındığı, bölümlerin aynı sırayla aktarıldığı görülmüştür. Ancak *Sibicabî* eserde kendine özgü düzenlemeler de yaparak eseri kelimesi kelimesine bir çeviri olmaktan çıkarmıştır.

Eserin elimizdeki tek nüshası 16. yy'a ait olduğu düşünülen 110 sayfalık bir kopyadır. Eseri bilim dünyasına *Eckmann* tanıtmıştır. Eser üzerine ilk çalışma isim de odur. daha sonra eser, *Mehmet Turgut Berbercan* tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır (Argunşah, 2014: 26).

Atayî

Atayî ile ilgili ilk bilgiler, Nevayî'nin şairler tezkiresinden öğrenilmiştir. Bu sebeple hakkında çok geniş bilgi sahibi olmadığımız şairin 14. yy'ın ikinci yarısında Belh'te doğduğu bilinmektedir. Yesevi dervişlerinden İsmail Ata'nın torunu olan şair, mahlasını buradan alır.

Atâyî'nin günümüze kadar ulaşan tek eseri *Divan*'ıdır. Eserinin dili çok ağır olmayıp halk diline yakındır. Eserin tek nüshası *Leningrad Asya Müzesi*'nde bulun-

maktadır. Eserin 17 şiiri, 1927’de Samoyloviç tarafından yayımlanmıştır. Daha sonra Kemal Eraslan, Samoyloviç’in Arap harfleriyle yayımladığı bu 17 gazelin transkripsiyonlu metnini günümüz Türkçesine aktarmış ve sözlüğü ile 1992 yılında “*Çağatay Şairi Atayî’nin Gazelleri*” adı ile yayımlamıştır. Divanın tamamını Seyfettin Seyfullah, Özbekistan’da yayımlamıştır. Bu eserin de giriş kısmı 2009 yılında Emek Üşenmez tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır (Argunşah, 2014: 26).

Ahmedî

Hayatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız Ahmedî’nin 14-15. yy’larda yaşadığı düşünülmektedir. Yaşadığı asır bile tam olarak bilinmeyen şairin dil ve üslup özelliklerinden yaşadığı dönemi anlıyoruz. Hakkında bu kadar sınırlı bilgi sahibi olduğumuz Ahmedî’yi önemli kılan, elimizdeki tek eseridir.

Ahmedî’nin elimizdeki tek eseri münazara şeklinde bir mesnevidir. Konusu ise tambur, çeng, kopuz, yatuğan, ud, gıçek, rebap, kingireden oluşan sekiz telli sazın bir meyhanede birbiriyle atışmalarıdır. Sembolik bir eser olan mesnevi 130 beyittir ve dönemin müzik kültürü hakkında bilgi vermektedir. Aslında müellifinin bir isim vermediği esere daha sonraları araştırmacılar “*Telli Sazlar Münazarası*” adını vermişlerdir. Eserin tek nüshası Londra, British Museum’da bulunmaktadır. Bu eser önce Gönül Alpay tarafından tanıtılmıştır. Metin, tercüme, notlar ve dizin şeklinde tam basımı ise 1986 yılında Kemal Eraslan tarafından yapılmıştır (Argunşah, 2014: 28).

Haydar Harezmi (Tilbe)

Türkî-gūy (Türkçe söyleyen) lakabını alan Haydar Harezmi, Haydar Tilbe olarak da bilinmektedir. Hayatı hakkında fazla bilgi sahibi olmadığımız şair ile ilgili eldeki bilgileri Nevayî’nin Muhakemet’ül-Lugateyn adlı eserinden öğreniyoruz. Nevayî burada şairin Harezmi olduğunu ve Lütfî’den sonra devrinin en güçlü ikinci şairi olduğunu belirtir. Haydar Tilbe’nin Timur’un torunlarından İskender Mirza’ya sunduğu *Mahzenü’l-esrâr* adlı mesnevi günümüze kalan tek eseridir. Bu eser Genceli Nizâmî’nin *Mahzenü’l-esrâr* adlı eserine nazire olarak yazılmıştır.

2000 yılında doktora tezi olarak Ayet-Abdülaziz Goca tarafından hazırlanan eser, 2008 yılında Avni Gözütok tarafından nüsha-eser karşılaştırmalı olarak da çalışılmıştır (Argunşah, 2014: 28).

Yusuf Emirî

Hakkındaki bilgileri Nevayî'den öğrendiğimiz Yusuf Emirî 14-15. yy'da yaşamıştır. Şâhrûh'un oğlu Baysungur'un nedimlerindenidir. 1433 yılında Herat'ta vefat eden Emiri'nin kabri Bedahşan yakınında Erheng Saray'da bulunduğu Nevayî'de kayıtlıdır (Eraslan, 1993: 171). Devletşah Tezkiresi'nde de adı geçen Yusuf Emirî'nin şöhretli, kıymetli bir şair olduğunu anlıyoruz. Şahrûh ile oğulları ve emirlerine kasideler yazan şair, devlet büyükleri tarafından korunmuştur (Argunşah, 2014: 29). Divanında Türkçe şiirler ve Farsça şiirler bulunmaktadır. Farsçayı çok iyi kullandığından özellikle Farsça şiirleri ilgi görmüştür.

Yusuf Emîri'nin elimizde *Divan*'ı, *Dehnâme* adlı mesnevisi ve *Beng ü Çağır* adlı münazarası bulunmaktadır. Divanının içinde Türkçe ve Farsça şiirleri bulunmaktadır. Elimizde iki nüshası bulunan eserin nüshaları İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir (Eraslan, 1993: 171). Bu divan 2007 yılında Kazım Köktekin tarafından tıpkıbasım, metin, inceleme, sözlük şeklinde detaylı bir çalışma ile yayımlanmıştır.

Beng ü Çağır nazım ve nesir karışık bir eserdir. Kitapta beng (afyon) yeşiller giymiş sakin bir dervişi, çağır (şarap) kırmızılar giyinmiş, öfkeli bir genci temsil etmektedir. Eserin konusunu bu ikilinin karşılıklı konuşmaları oluşturmaktadır. Bu yönüyle eser sembolik bir münazara örneği oluşturmaktadır. Eserin tek nüshası British Museum'da bulunmaktadır. Eserin bu nüshası Gönül Alpay tarafından 1972 yılında yayımlanmıştır.

Dehnâme 1429 yılında yazılmıştır. 906 beyit olan eser aruzun “mefâîlün mefâîlün feûlün” kalıbı ile mesnevi nazım türünde yazılmış ve Baysungur Mirza'ya ithaf edilmiştir. Münâcât, na't, devrin padişahına övgü ve telif sebebi bölümleri ile başlayan eser on mektuptan oluşmuştur. Her mektuptan sonra bir gazelle mâşuktan âşıkaya gelen cevap yer alır. Eserin bilinen tek nüshası Londra, British Museum'da bulunmaktadır (Eraslan, 1993: 171). Eser üzerinde 2001 yılında Kazım Köktekin ve Abdülbaki Çetin çalışmıştır. Reşit Rahmet Arat ise 1987 yılında eserin yalnızca tevhid bölümünün bulunduğu Uygur harfli bir nüshayı yayımlamıştır.

Harezmlî Hafız

Kaynaklarda adı geçmeyen Harezmlî Hafız'ın hayatı hakkında elimizde çok fazla bilgi yoktur. Araştırmacılar onun yaşadığı yılları, Timur'un genç yaşta ölen torunu Sultan İbrahim'in ölümü üzerine yazdığı mersiyeden hareketle 14. yy'ın son-

ları ile 15. yy'ın başları olarak belirlemiştir. Yine şiirlerinde kullandığı ibarelerden asıl adının Abdürrahim Hafız olduğu ve mahlasından ise Harezmlî olduğu anlaşılmaktadır.

Elimizdeki tek eseri olan *Divan*'ında Harezmlî halkının değerini bilmediğinden şikayet etmektedir. (Eraslan, 1993: 171)

Divanın yayımını yapan Recep Toparlı; Nevayî öncesi ilk mürettep divanın Harezmlîye ait olduğunu, onun Farsçayı çok iyi bildiğini ve Türkçeyi büyük bir ustalıkla kullandığını belirtir (Argunşah, 2014: 31). *Divan*'ın tek nüshası Hindistan, Haydarabad'da Salarceng Müzesi'ndedir. Eser, 1975 yılında Hamit Süleymanov tarafından bulunmuştur. Araştırmacı bulduğu eseri 1981 yılında Kiril harfleriyle iki cilt halinde yayımlanmıştır. Türkiye'de ise Recep Toparlı 1998 yılında eserin tamamını yayımlamıştır.

Sekkakî

14. yy'ın sonları ile 15. yy'ın başlarında Semerkant'ta yaşadığı düşünülen, Çağatay edebî dilinin ilk temsilcilerinden sayılan Sekkakî, Timurlu hükümdarları Halil Sultan ile Uluğ Bey'in saray şairliğini yapmış ve bu hükümdarlara kasideler yazmıştır. Hakkında ilk bilgileri Ali Şir Nevâyî'nin *Mecâlisü'n-Nefâis*'inden aldığımız Sekkâkî, Mâverâünnehirdir ancak şiirleri Semerkant'ta şöhret bulmuştur ve Timurlular'ın saray şairliğine yükselmiştir.

Devrinin kaside ustası olarak gösterilen Sekkakî'nin dili Klasik dönemin başlangıcı sayılabilecek düzeydedir. Türk şiir geleneğine bağlı olan şair, Fars şiir geleneğinden de etkilenmiştir. Nevayî'nin Türk dilinin belâğlerinden olarak gördüğü Sekkakî'nin şiirlerinde aliterasyona, halk dilinden alınan deyimlere ve atasözlerine de rastlanır (Argunşah, 2014: 32).

Sekkâkî'nin günümüze ulaşan tek eseri olan *Divan*'ının iki nüshası vardır. Nüshalardan biri Londra Biritish Museum'da, diğeri ise Özbekistan Fenler Akademisinde kayıtlıdır. *Sekkakî Divanı* 1958 yılında Taşkent'te Kiril harfli olarak yayımlanmıştır. Türkiye'de ise 1999 yılında Kemal Eraslan tarafından çalışılmıştır.

Gedaî

Eckmann'ın değerlendirmesine göre 1404-1405 yıllarında doğduğu düşünülen Gedaî ile ilgili bilgileri Nevayî'nin tezkiresinden öğreniyoruz. Nevayî, eserinde onun Ebü'l-Kâsım Babür zamanında büyük bir şöhret kazanmış olduğunu ve doksan

yaşını geçtiği halde henüz hayatta olduğunu yazmıştır. Eckmann da doğum yılı ile ilgili tahminini bu bilgiden yola çıkarak yapmıştır (Argunşah, 2014: 33).

Döneminde güçlü bir şair olduğu, aruz veznini çok iyi kullandığı *Divan*'ından anlaşılır. *Divan*'ı, onun elimizde bulunan tek eseridir. Bu eserin tek nüshası Paris, Bibliotheque Nationale'dedir. Eser üzerine toplu olarak çalışan tek isim Eckmann, çalışmasını 1971'de yayımlamıştır.

Lutfî

Bir edebî dil olarak işlenmeye başlayan Çağatay Türkçesi ilk evresinin en önemli şairi Lutfî'dir. Lutfî hakkında ilk bilgileri Nevâyî'nin ve Devletşah'ın eserlerinden almaktayız. 99 yıl yaşadığı bilinen şairin 15. yy'ın ikinci yarısında öldüğü bilinmektedir. Bunun dışında doğum ve ölüm tarihleri hakkında kesin bilgi yoktur.

Eserlerinde Türkçeyi ustalıklı kullanarak gazel, kaside ve tuyuğ gibi nazım şekillerinde oldukça başarılı olmuştur. Ali Şir Nevâyî'ye etkide bulunmuş olan Lutfî, Nevâyî'nin en çok nazire yazdığı şairdir. Nevâyî'nin eserinde üstad ve söz meliki olarak tanımladığı Lutfî'nin dili ve ifadesi son derece güçlüdür. Ancak dilindeki Oğuz-Kıpçak unsurlar onu Klasik Çağatay Türkçesinden ayırmaktadır (Argunşah, 2014: 36).

Lutfî'nin günümüze kadar ulaşan eserleri *Divan*'ı ve *Gül ü Nevrûz* adlı mesnevisidir. *Divan*'da yer alan ve gazel, tuyuğ, tevhid, na't, kaside ve müfret türlerini kapsayan şiirlerinin sayısı 550 civarındadır. Bunların çoğu gazel ve tuyuğ türündedir. Türkiye ve dünya kütüphanelerinde birçok nüshası bulunan divanın tenkitli metni ve indeksi Günay Karaağaç tarafından doktora tezi olarak hazırlanmış ve 1988'de yayımlanmıştır (Eraslan, 1993: 170).

Gül ü Nevrûz mesnevisi Celâleddin Tabib tarafından 1333 yılında Farsça olarak yazılmıştır. Lufî bu eseri Şîrâz emiri İskender Mîrzâ adına tercüme etmiştir. Eserin 9 nüshası vardır. Eser, 1970 yılında Leman Dinçer; 1995 yılında Bayram Orak tarafından çalışılmıştır.

Yakinî

Eldeki bilgilere göre Heratlıdır. Türk emîrlерinden olup Türkçe ve Farsça şiirler yazmıştır. Yakinî'nin bugün elimizde bulunan tek eseri *Ok Yayning Münazarası* adlı mensur eseridir. Eser okçulukla ilgilidir. Eserin tek yazma nüshası Londra British Museum'dadır. Arap harfleriyle metni ve İngilizce tercümesi 2005 yılında

Fahir İz tarafından yayımlanmıştır.

1.2.3.1.2. Klasik Devir

1465- 1600 yılları arasındaki dönemdir. Şahruh'un ölümünden sonra Timur İmparatorluğunda taht kavgaları başlamış, bu mücadeleyi Hüseyin Baykara kazanarak Herat'ı merkez yapmış ve kırk yıla yakın saltanat sürmüştür. Baykara'nın ve yakın dostu Nevayî'nin etkisiyle Herat, büyük bir kültür ve medeniyet merkezi olmuştur. Bu sebeple bu dönem Klasik devir yanında Nevayî-Baykara devri olarak da adlandırılmıştır (Argunşah, 2014: 37). Kısacası *Klasik Dönem*, Çağatay Türkçesinin bir edebi dil olarak işlenip klasik hale geldiği dönemdir. Devrin önde gelen isimleri şöyledir:

Hüseyin Baykara

1438 Herat doğumlu olan Hüseyin Baykara bir hükümdar şairdir. Timurlu hanedanından olan Baykara Timur'un torunlarından. 1469 yılında tahta oturan Baykara 37 yıllık hükümdarlığı süresince karışık ve çalkantılı devlet işleri ve savaşlarla dolu bir ömür sürmüştür. 1506 yılında savaşa giderken rahatsızlanan Baykara bu sefer sırasında hayata gözlerini yumduktan sonra Herat'a defnedilmiştir.

Hükümdarlığı süresince sanata ve bilime çok önem veren Baykara, çevresinde başta çocukluk arkadaşı ve daimi dostu Ali Şir Nevayî olmak üzere pek çok bilim adamı ve sanatçıyı himaye etmiş, desteklemiştir. Farsçanın oldukça rağbet gördüğü bu dönemde Türk dili ile eserler yazmayı teşvik etmiştir (Yıldırım, 2006: 102). Bilhassa bu yönüyle Türk dilinin gelişiminde yadsınamayacak, önemli bir rol üstlenmiştir. Hükümdarlığı süresince öğleye kadar devlet işleriyle ilgilenen Baykara öğleden sonralarını sanat faaliyetlerine ayırmıştır. "*Hüseyin Baykara Meclisi*", "*Hüseyin Baykara Divanı*" adları ile bilinen eğlence ve sohbet meclisi oluşturmuştur. Bu meclis de sanat, şiir ve kültürün gelişiminde önemli bir rol üstlenmiştir. Bu önemli devlet adamı ve şair *Hüseyinî* mahlasını kullanarak şiirler yazmış, günümüze *Divan ve Risale-i Sultan Hüseyin Baykara* olmak üzere iki eser bırakmıştır.

Divanında yer alan şiirlerin çoğu gazel tarzında yazılmış, aşktan ve hayattan bahseden şiirlerdir. Bu divanın yurt içi ve dışında 21 nüshası vardır. *Divan*'ının Ayasofya Kütüphanesi'nde bulunan nüshası 1946 yılında İsmail Hikmet Ertaylan tarafından tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır. Daha sonra 1999 yılında Kemal Eraslan da eser üzerine küçük bir çalışma yapmıştır. Bu eser üzerine en kapsamlı çalışma ise

Talip Yıldırım'ın 2003 yılında hazırlayıp 2010 yılında yayımladığı doktora tezidir (Argunşah, 2014: 37).

Risale-i Sultan Hüseyin Baykara adlı eseri ise otobiyografik küçük bir risaledir. Yedi bölümden oluşan eserde kendini, dervişlere ve Molla Câmî'ye gösterdiği saygıyı, adalete düşkünlüğünü, kurduğu vakıfları, şairleri korumasını ve kadim dostu Nevâyî'yi anlatır. İki nüshası bulunan eserin bir nüshası Amasya'da diğeri İstanbul'dadır. Eser üzerine ilk çalışma 1945 yılında Hikmet Ertaylan tarafından yapılmıştır.

Ali Şir Nevâyî

9 Şubat 1441 tarihinde Herat'ta doğan Ali Şir Nevâyî, Uygur Türklerinden- dir. Babası Gıyâseddîn Kîçkine Bahâdır, Horasan hâkimi Ebu'l-Kasım Babür'ün hizmetindeydi. Çocukluğu Şehzade Hüseyin Baykara ile geçmiş, birlikte tahsil görmüşlerdir (Levend, 1965: 29). Baykara tahta çıkınca ömür boyu devlet işlerinde çalışmış ve onun yanında olmuştur.

Baykara'nın "Mühürdâr"ı olan Nevâyî daha sonra Hüseyin Baykara'nın "Divan beyi" olmuş ve yolsuzluklarla savaşıp haksızlığa uğrayanları korumaya çalışmıştır. Devlet işleri yanında önemli bir sanat adamı ve şair olan Nevâyî, dostu Hüseyin Baykara'nın da teşvik ve destekleri ile hayatı boyunca çeşitli türlerde 29 eser yazmıştır.

Bir şair olarak Ali Şir Nevâyî, Fars edebiyatının önemli şairlerinden Abdurrahman Câmî'den etkilenmiştir ama asla onun taklitçisi olmamıştır. Yaptığı faaliyetler ve eserleri ile Çağataycanın tartışmasız en önemli ismi ve Çağatay dilinin kurucusu sayılan Nevâyî, Çağatay Türkçesini bir konuşma dili olmaktan çıkarıp edebî dil durumuna getirmiştir. Ayrıca Çağataycanın 15-20. yy arasında Orta Asya'da müşterek bir yazı dili olmasına da zemin hazırlamıştır.

Bir devlet adamı, edip ve şair olan Nevâyî, gençlik çağlarında ilk şiirlerini o zamanlar moda olan Fars diliyle yazar kendi deyişiyle "*şuur sinnine kadem*" koyunca yani bilinçli düşünmeye başladığı zaman eserlerini Türkçe yazmaya başlamıştır (Levend, 1965 I: 51). Ve ömrü boyunca Türkçeye sahip çıkmıştır. Farsça yazma adetini her fırsatta eleştirmiş, sanatçının kendisini yalnızca ana dilinde doğru ifade edebileceğini sık sık vurgulamıştır (Argunşah, 2014: 40). Gerek siyasi gerek edebî gücü ile sonuna kadar ana dilinin yanında durmuş, müşterek Orta Asya Türkçesinin gerçek koruyucusu ve kurucusu olmuştur. Bu yolda *Muhakemetü'l-Lugateyn* adlı eseri yazıp

Türkçenin Farsçadan zengin ve güçlü bir dil olduğunu ortaya koyan Nevayî'nin çalışmaları o derece etkili olmuştur ki “*Nevayî dili*” kullanımını Doğu Türkçesinin diğer adı olmuştur. Agah Sırrı Levend (1965: 195-196), Nevayî'nin dilini değerlendirirken onun dilinde farklı lehçe ve ağızların etkisi olduğunu, Nevayî'nin çağdaşı olan Anadolu şairlerinden daha yalın bir dil kullandığını belirtir. Ayrıca şiir dilinin düzyazılarının dilinden daha akıcı ve açık olduğunu ekler. Dilinin bu yönleri, sanatındaki özgünlük ve millîlik Nevayî'yi döneminin en tesirli alimi yapmıştır.

Nevayî, devrinde öyle etkili olmuştur ki Osmanlı sahasını da etkilemiştir. Bu dönemlerde önemli Osmanlı şairleri onun tesirinde kalmış Nevayî dili ile şiirler yazmak övünme sebebi olmuştur. Aralarında Fatih, Kanunî, Yavuz Sultan Selim gibi hükümdarların da bulunduğu pek çok önemli Osmanlı şairinin şiirinde Nevayî etkisi tespit edilmiş ve bu şairlerin büyük bir kısmı Nevayî'ye nazireler yazmışlardır. Nevayî'nin bu güçlü tesiri sayesinde devrinde Çağatay Türkçesini ve Nevâyî'nin eserlerini anlamak amacıyla İran, Azerbaycan, Türkistan, Hindistan ve Anadolu'da birçok sözlük yazılmıştır. Onun dili, Çağatay sözlükçüğünün de gelişmesini sağlamıştır. Bu önemli şair, devlet adamı, dil bilimci ve edibin günümüze kalan eserleri ve türleri şöyledir:

I. Divanları: Toplamda 5 divanı bulunan Nevayî, divanlarından dört tanesine *Hazâinü'l-me'ânî* adını vermiş ve bu eserleri ömrünün dört devrine ayırmış ve şu şekilde adlandırmıştır: *Garâibü's-sıgar* (çocukluk döneminin gariplikleri), *Nevâdirü's-şebâb* (gençlik döneminin nâdireleri), *Bedâyiü'l-vasat* (orta yaşlılığın güzellikleri), *Fevâyidü'l-kiber* (yaşlılığın faydaları). Bunların dışında bir de Fanî mahlasıyla yazdığı 6000 beyitten oluşan Farsça Divanı vardır.

II. Hamsesi Nevayî Türk edebiyatının hamse sahibi ilk şairidir. Muhakemetü'l-Lugateyn'de mesnevîlerinden bahseden Hacu'nun *Gühername*'si, Eşref'in *Heft-Evrenğ*'i gibi mesnevîlerden etkilendiğini belirtir (Levend, 1965: 83) ancak bu etki onun özgünlüğünü kesinlikle engellememiştir. 5 mesnevi, 50 bini aşkın mısradan oluşan hamsesinde konu ve kahramanlarda değişikliğe gitmesi onun eserini özgün ve millî kılmıştır. Hamsesinde yer alan mesnevîler şunlardır: *Hayretü'l-ibrâr*, *Ferhâd ü Şîrîn*, *Leylî vü Mecnûn*, *Seb'a-i Seyyâre*, *Sedd-i İskenderî* (Argunşah, 2014: 45).

III. Tezkireleri

Mecâlisü'n-nefâis: Türk edebiyatının ilk Türkçe şairler tezkiresi olması bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Eserde 43 şair hakkında bilgi veren Nevayî eserini 1494'te Herat'ta yazmıştır.

Nesâimü'l-Mahabbe min Şemâyimi'l-Fütüvve: 1496 yılında Herat'ta yazılan eser aslında Farsça bir sufiler tezkiresinin tercümesidir. Ancak Nevayî esere birçok Türk veliyi de ekleyerek bunu genişletmiş ve kuru bir tercüme olmaktan çıkarmıştır.

IV. Dil ve edebiyat eserleri

Muhâkemetü'l-lugateyn 1499 yılında Herat'ta yazılan eser Nevayî'nin en önemli eseridir. Nevayî'nin dil bilinci ve Türkçe'nin söz varlığını yansıtan eser Türkçe ve Farsçayı karşılaştırarak dellillerle Türkçenin üstünlüğünü savunur. Eser üzerine Refet Işırtman ve Sema Barutçu Özönderçalışmıştır.

Mîzânü'l-evzân 1492'de yılında Herat'ta yazılan eser aruz vezninin kurallarını öğretmek maksadıyla yazılmıştır.

Risâle-i muammâ Muamma konulu eser 1491 yılında yazılmıştır.

V. Dinî – ahlâkî eserler

Münâcât Allah'ın isimleri ve sıfatlarının anlatıldığı bir yakarış eseridir. Dil ve üslubu kusursuz denebilecek bu eser 2001 yılında Vahit Türk tarafından çalışılmıştır.

Çihil Hadis Camî'nin aynı adlı 40 hadis eserinin Türkçeye tercümesidir. 1481'de Herat'ta yazılmıştır. Nevayî'nin derli toplu ilk eseridir.

Nazmü'l-Cevâhir Hz. Ali'nin rubailer halinde yazılmış sözlerinin Arapça'dan Türkçeye çevirisidir. Nevayî bu esere de eklemelerde bulunmuştur.

Lisânü't-Tayr 1499 yılında Herat'ta yazılan eser İran şairi Feridüddin Attar'ın *Mantuku't-Tayr* adlı eserine naziredir. Nevayî'nin tercüme olarak değerlendirdiği eserin tam bir çeviri olmadığı söylenebilir. Çünkü Nevayî eserden bazı bölümleri atmış ve bazı bölümleri de kendisi eklemiştir. Eser üzerine 1995 yılında Mustafa Canpolat çalışmıştır.

Sirâcü'l-Müslimîn 1500 yılında yazılmış bu eser, namaz ve islamın beş şartından bahsetmektedir. 213 beyitten oluşan eser üzerine Tanju Oral çalışmıştır.

Mahbûbü'l-kulûb 1500 yılında yazılan eser din ve ahlak öğretileri üzerine kurulmuş bir kitaptır. üç bölümlük eserin birinci bölümünde devlet adamları ve devlet çalışanlar anlatılır. İkinci bölümünde iyi ve kötü huylar, üçüncü bölümünde ise ahlâkî konular anlatılmıştır. Eser üzerine Güzin Çöktü yüksek lisans tezi, Zuhal Ölmez doktora tezi hazırlamıştır.

VI. Tarihle ilgili eserleri: *Târîh-i Enbiyâ ve Hükemâ, Târîh-i Mülûk-i Acem, Zübdetü't-Tevârih*

VII. Biyografik eserler: *Hâlât-ı Seyyid Hasan Erdeşîr, Hamsetü'l-Mütehayyirîn, Hâlât-ı Pehlevân Muhammed*

VIII. Belgeler: *Vakfiyye, Münşeât*

Hamidî

Hamidî hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır. Hiçbir kaynak ve tezki-rede adı geçmeyen şairin tek eseri *Yusuf u Züleyha* mesnevisidir. 2726 beyitten olusan eser, 1469'da yazılmış; Hüseyin Baykara'ya ithaf edilmiştir. Eserin İsatnbul, Paris, Berlin ve Özbekistan'da nüshaları vardır (Eraslan, 1993: 168-176). Eser 1984 yılında Dilek Elçin tarafından yüksek lisans tezi olarak yazılmıştır.

Şahî

Asıl adı Sultan Mes'ud Mirza olan Şahî, Temürlü hanedanından Ebu Sait Mirza'nın torunudur. Bir dönem Hisar bölgesinde sultanlık etmiştir. Devlet meseleleri ve çevresinin onu rahat bırakmaması üzerine tahttan indirilen Şahî'nin Hüsrev Paşa tarafından 1506'da gözlerine mil çekilmiştir. 1507 yılında Herat'a giden şair burada Özbekler tarafından öldürülmüştür (Argunşah, 2014: 50). Şahî, Eckmann'ın değerlendirmesine göre Nevayî gibi olmasa da Baykara ile aynı seviyede bir şairdir. Şiirlerinin ana konusunu aşk oluşturur. Aruz kurallarını iyi bilen şair, şiirlerini çeşitli vezinlerle yazmıştır.

Şahî'nin Türkçe ve Farsça iki divanı vardır. Türkçe divanında *Şahî*, Farsça olanda *Arifî* mahlasını kullanmıştır. İkisi Londra'da biri İran'da olmak üzere üç nüshası bulunan *Divan*'ı Eckmann tarafından bilim alemine tanıtılmıştır.

Şiban Han

Cengiz soyundan olan Şiban Han'ın asıl adı Muhammed'dir ve 1451'de doğmuştur. Küçük yaşta yetim kalan Şiban Han, Özbek emirlerinin himayesine girip yaşı gelince babasının yerine geçmiştir. Baykara devrinin sonlarında Timurlularla sürekli mücadele etmiş ve devlet sınırlarını genişletmiştir. Onun bu ilerlemesi Çağatay devletinin sonunu getirmiştir. Devrinde sünnilîğin halifesi ilan edilmiştir (Argunşah, 2014: 50-51). İslâm dininin Orta Asya Türkleri arasında doğru anlaşılması için uğraşan Şiban Han, Yesevî geleneğine tabidir ve oldukça yüksek dinî bilgiye sahiptir. Öyle ki *Fazlullâh bin Rûzbihân-i Huncî*'nin eseri *Mihmânnâme-i Buĥârâ*'da önderliğinde yapılan fıkıh ve sohbetler yer almaktadır (Türkoğlu, 1988: 45).

Bir hükümdar olarak sert mizaçlı, zalim ve hırslı olan Şiban Han, aynı zamanda sanatçı bir kişiliktir ve döneminde şairleri, sanatkarları destekleyip medreseler açarak bilimi de desteklemiştir. Ahmet Yesevî geleneğini canlı tutmaya çalışan Şiban Han, devrin klasik şiir tarzı yanında Yesevî'den etkilendiğini gösteren hikmet tarzı hece ölçüsünde şiirler de yazmıştır. Şiban Han'ın *Divan*, *Bahru'l-Hüda* ve *Fıkıh Risalesi* olmak üzere bilinen üç eseri vardır. *Divan*'ı mürettep bir düzendedir. Tek yazma nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan eser üzerine 1988'de Yakup Karasoy bir doktora tezi hazırlamıştır. *Bahrü'l-Hüdâ* ise 234 beyitlik mesnevi tarzında kaleme alınmıştır. Dinî-ahlâkî meselelerden, günlük olaylar ve siyasî mücadeleler eserin konusunu oluşturmaktadır. Tek nüshası British Museum'da bulunmaktadır. Eser üzerine 1990 yılında Kemal Eraslan tarafından çalışılmıştır. *Fıkıh Risalesi* adlı eser ise varlığı bilinen ancak kaybolmuş bir eserdir.

Padişah Hoca

Tanju Seyhan'ın 2012 yılında yaptığı araştırmaya kadar bilim dünyasında pek tanınmayan Padişah Hoca 1480 Nisa doğumludur. Hayatı boyunca Vakıf Mülkiyesinden hakimliğe, Şeyhülislamlıktan sadrazamlığa varıncaya dek Şiban Hanlığında önemli devlet işlerinde görev almış Padişah Hoca'nın oldukça zor ve tehlikeli bir hayatı olmuştur. Görev süreleri ve hayatı boyunca adaletli, hakkaniyetli bir insan olmaya çalışan Padişah Hoca 1547 yılında Buhara'da hayata gözlerini yummuştur (Seyhan, 2012: 18-20). Ömrü boyunca onu zorlayan devlet işleri ve sanat ile uğraşan şairin bilinen eserleri şunlardır: *Miftahü'l-Adl*, *Gülzar*, *Maksadü'l-Etvar*, *Farsça ve Türkçe Divanlar*, *Leyle vü Mecnun*, *Mektup*. Bu eserlerden *Miftahü'l-Adl*, *Gülzar*, *Maksadü'l-Etvar* ve *Mektup* adlı eserleri bugün elimizde bulunmaktadır. Mektup dışındaki eserleri Tanju Seyhan tarafından çalışılmıştır (Argunşah, 2014: 55).

Babür

Timur'un torunlarından Ömer Şeyh Mirza'nın oğlu olan Babür, 14 Şubat 1483 Fergana doğumludur. Babasının ani ölümüyle 12 yaşında tahta çıkan Babür gerek hanedan üyeleri gerek Şiban Han'ın saldırıları ile karşı karşıya kalmıştır. Yerini koruyan ve mücadele eden Babür, Şiban Han'ın saldırıları nedeniyle Semerkant'a kaçmıştır. Daha sonra destekçileri ile Babür; Afganistan, Pakistan ve Hindistan'da 1858'e kadar hüküm süren büyük bir imparatorluk kurmuştur. Ölene kadar Hindistan'a beş sefer düzenleyip sınırlarını genişletmiş, 48 yaşındayken vefat etmiştir (Ar-

gunşah, 2014: 55). Köprülü'nün Çağatay edebiyatının Nevâyî'den sonra gelen en önemli şahsiyeti kabul ettiği Babür, Çağatay Türkçesinin Hindistan bölgesine de yayılmasını sağlayan isimdir.

Güçlü bir hükümdar olmasının yanında sanat ve şiirle de ilgilenen Babür, hayatı boyunca sanata ve bilime önem vermiş, şairleri destekleyerek etrafında toplayan hükümdarlardan olmuştur. Babür'ün günümüze ulaşan beş eseri vardır: *Vekayi, Divan, Aruz Risalesi, Mübeyyen, Risâle-i Vâlidîyye*.

Eserlerinden en önemlisi olan *Bâbürnâme*, hatırat türünde ve nesir şeklinde yazılmış bir eserdir. Bir hükümdarın otobiyografisi olması nedeniyle tarih, coğrafya, dil, halk bilimi, etnografya gibi alanlara da ışık tutan eser, samimi ve sade bir dille kaleme alınmıştır. Eser üzerine pek çok çalışma yapılmış ve önemli dünya dillerine çevrilmiştir. Resit Rahmeti Arat da 1943 yılında eseri Türkiye Türkçesine aktarmıştır. 1993'te Mesut Şen, eser üzerinde doktora tezi yapmıştır.

Ubeydullah Han (Ubeydî)

Babası, Şeybânî Han'ın kardeşi Mahmud Han'dır. 1488 yılında doğmuştur. Nakşibendî tarikatından olan Ubeydullah Han, Çağatay edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Arapça ve Farsçayı çok iyi bilir; tefsir, hadis ve fıkıh gibi İslâmî ilimlerle uğraşmıştır bu sebeple şiirleri dinî konular içerir. Ancak din dışı yazdığı şiirleri de vardır ve bunlar daha başarılıdır. Dinî olmayan şiirlerinde gazel, muhammes, müseddes nazım şekillerini kullandığı görülür. Şiirlerinde Yesevî'ye olan hayranlığının etkisi vardır. Bu sebeple Yesevî tarzında şiirler yazarak hikmet geleneğine uyar (Erdem-Uçar, 2011: 26).

Ubeydullah Han'ın Türkçe, Arapça, Farsça dillerinde pek çok eseri vardır. Başlıca eserleri: *Divan, Tercüme-i Kavâidü'l-Kur'ân ve Fevâidü'l-Furkân, Manzûmetü'n-fî hakk-ı Mesâilî'l-vuzû' ve's-salât (Kitâb-ı Mukaddimetü's-salâtî), Hikemiyyât, Risâle fi'n-nesâyih ve'l-hikem, Sabrnâme, Şevknâme, Farsça Divan, Türkçe Divan*'dir. Eserlerini pek çok araştırmacı incelemiş, şiir dili üzerine Recep Toparlı çalışmıştır (Argunşah, 2014: 61).

1.2.3.1.3. Klasik Sonrası Devir

Şibanîler dönemi bittikten sonra Orta Asya'da bir daha siyasî birlik sağlanamamış, bölgede Rus istilaları kendini göstermeye başlamıştır. (Argunşah, 2014: 65). Gitgide karışan bu coğrafyadan Çağatay Türkçesi de nasibini almış ve giderek

kaybolmaya başlamıştır. Bu ortamda Çağatay Türkçesinin klasik dönemi sona ermiş ve 1600 – 1921 yıllarını kapsayan *Klasik Sonrası Devir* başlamıştır. Eckmann bu devri bir taraftan Nevayî dilinin dikkatli taklidi diğer taraftan Özbek unsurlarının etkisinin bulunduğu bir devir şeklinde değerlendirir. Dönemin en güçlü ismi Ebulgazi Bahadır Han olarak değerlendirilir.

Ebulgazi Bahadır Han

Ebu'l-Gazi Bahadır Han, 1603 yılında Harezmi'nin başkenti olan Ürgenç'te dünyaya gelmiştir. İyi bir eğitim almıştır. Hükümdar, şair ve tarihçi kişiliği olan Bahadır Han; siyasî karışıklıklardan dolayı zor bir hayat sürmüştür. 1643'te Harezmi hanı olarak Hive'yi başkent yapmıştır. Yirmi bir yıl hükümdarlık yapan Bahadır Han, 1663 yılında vefat etmiştir (Erdem-Uçar, 2011: 41).

Sanatçı yönü yanında iyi bir Türk tarihi bilgisine sahip olan Ebu'l-Gazi *Şecere-i Terakime* ve *Şecere-i Türk* adlı iki eser kaleme almıştır. *Şecere-i Türk* adlı eser 15. yy'ın ikinci yarısından itibaren Harezmi'de hüküm süren Yedigâröğlü Şibân Özbek hanlarının tarihini ve soylarını belirlemek için yazılmıştır. Eser, aynı zamanda Türk ve Moğol tarihine ait bilgiler aktarmaktadır. Eser, Bahadır Han'ın ölümü sebebiyle oğlu Enûse tarafından tamamlanmıştır. 1717'de Strahlenberg tarafından Tobol yakınlarında bulunan eser üzerine Türkiye'de ilk kez Dr. Rıza Nur çalışmıştır. Rıza Nur, 1925'te eseri Türkiye Türkçesine aktarmıştır. Eserin bilimsel yayını 2003 yılında Zuhâl Kargı Ölmez tarafından yapılmıştır (Erdem-Uçar, 2011: 42).

Şecere-i Terâkime adlı eser ise sade bir Türkçe ile Çağatay dilinde yazılmıştır. Türkmen boyları arasındaki rivayetlerden ve hocaların, beylerin ellerindeki şecerelerden ve Reşideddin'in *Camiü't-Tevârih* adlı eserindeki Oğuznâme'den yararlanmıştır. 7 nüshası bulunan eser, Türkçeye Muharrem Ergin tarafından çevrilmiştir. Zuhâl Kargı Ölmez ise eserin iki nüshasını karşılaştırarak 1996 yılında kapsamlı bir çalışma yapmıştır (Erdem-Uçar, 2011: 41).

1.2.3.2. Çağatay Türkçesi Sözlükleri

Çağatay Türkçesi Ali Şir Nevayî ile işlenip önem kazanan bir dil haline gelmiştir. Şahsı ve eserleri çok saygı gören, eserleri döneminde çok miktarda okunan, eserlerine nazireler yazılan Ali Şir Nevayî'yi ve eserlerini anlamak amacıyla Hindistan, İran, Türkistan, Azerbaycan ve Anadolu'da birçok sözlük yazılmıştır.

Çağatay dilinin Klasik devrini temel alarak oluşturulan bu sözlük çalışmaları-

rı Türk dil bilimi adına önemli birer kaynak oluşturmaktadır. Ahmet Caferoğlu, bu lügatlar sayesinde Ali Şir Nevayî'nin “*yakın Şark ülkeleri Türklüğünün en mümtaz düşünürü*” hâline geldiğini söyler ve bu sözlüklerin hangi sahada yazılmış olursa olsun, Timurlular devri Türk dilinin imtiyazlı sözlükleri olmaları yönünden, daima hatırı sayılır birer dil yâdigarımız olarak kalacaklarını belirtir. Caferoğlu bunu *Çağatay Türkçesi Leksikografi Mektebi*, bu sözlükleri de *Çağatay Türkçesi Leksikografi Mektebi Mahsülleri* olarak adlandırır (Caferoğlu; 2015: 182). Çalışmamızın bu bölümünde bir kısmı Çağatay Türkçesinden Osmanlı Türkçesine ve Farsçaya bir kısmı ise Farsçadan Çağatay Türkçesine olan bu sözlükler hakkında Mustafa Argunşah'ın *Çağatay Türkçesi* adlı çalışması, Ahmet Caferoğlu'nun *Türk Dili Tarihi* kitabı ve taranan makaleler ışığında bilgi verilecektir.

Bedayü'l-Lugat

Giriş bölümünde Hüseyin Baykara döneminde Ali Şir Nevayî'nin eserlerinden yararlanmak amacıyla yazıldığı belirtilen sözlük Heratlı Talî İmanî tarafından 1705 yılında yazılmıştır. Eser, Farsça - Çağatayca'dır. Eserin tek nüshası Leningrad'da bulunmaktadır. Eser, 1961 yılında Borokov tarafından geniş bir ön sözle yayımlanmıştır.

Abuşka Sözlüğü

Yazarı bilinmeyen bu sözlüğün ilk maddesi *Abuşka* olduğu için bu adla tanınmıştır. Abuşka, yaşlı kadın anlamına gelmektedir. 1554 yılında Anadolu'da yazılmıştır. İçerisinde 2200 madde başı bulunan sözlükte kelimeler Arap alfabe sistemine göre sıraya konulmuştur. Sözlük, Ali Şir Nevayî'nin eserlerini anlamak amacıyla yazılmıştır ancak içerisinde devrin diğer şairlerinden de beyitler bulunmaktadır. Madde başları detaylı açıklanmış olan sözlüğün her maddesiyle ilgili örnek şiir parçaları verilmiştir. Abuşka sözlüğünün birçok yazması bulunmasına rağmen en eski yazması Paris, Bibliotheque Nationale'dedir.

Sözlük, ilk kez 1862 yılında A. Vambéry tarafından Macarca'ya çevrilmiştir. Türkiye'de ilk çalışmayı 1970 yılında Besim Atalay yapmıştır. Eserle ilgili son çalışma ise Muharrem Güzeldir tarafından doktora tezi olarak yapılmıştır.

Fazlullah Han Sözlüğü

Sözlük 17. yy'da Fazlullah Han tarafından Hindistan'da yazılmıştır. Eser üç

bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda fiiller, ikinci kısımda isimler, üçüncü kısımda ise sayı, hayvan, bitki, Türk Kabile ve aşiretlerinin adları ile askerî terimler yer almaktadır. 1825 yılında Kalküta’da yayımlandığından *Kalküta Sözlüğü* adını da almıştır. (Caferoğlu, 2015: 184)

Kitâb-ı Zebân-ı Türkî

Hint bilginlerinden Muhammed Yakub Çingi tarafından 1658-1707 yıllarında yazılmış bir sözlüktür. On dört kısımdan oluşan eser oldukça hacimlidir ve hem dil bilgisi hem de sözlük özelliği gösterir. Çağatayca-Farsça olarak yazılmıştır. Eserin tek nüshası Paris Bibliotheque Nationale’dedir.

Senglah

1758-1760 yılları arasında yazılan sözlük, Mirza Mehdi Han tarafından Ali Şir Nevayî’nin eserlerini anlamak amacıyla yazılmıştır. Yazar, gençliğinde Ali Şir Nevayî’nin eserlerini anlamakta zorluk çektiği için yazdığını belirttiği eserine bu sebepten “*taşlık*” anlamına gelen “*Senglah*” adını vermiştir. Ali Şir Nevayî’nin eserleri yanında dönemin diğer eserlerinden de faydalanan Mirza Mehdi Han Babür’ün, Hüseyin Baykara’nın ve Lütfi’nin eserleri ile Çağatayca bir Kelile ve Dimne tarayarak sözlüğünü oluşturmuştur (Ölmez, 1998: 140-141).

6000 sözcük ve üç bölüm bulunduran Senglah; gramer (*Mabani’l-lugat*) , sözlük ve Nevayî’de geçen Arapça-Farsça sözcüklerin açıklamalarının yapıldığı kısımlardan oluşmaktadır. Eserin Londra, Paris ve Tahran’da olmak üzere 6 nüshası bulunmaktadır (Argunşah, 2015: 72).

Eserin gramer bölümü olan *Mebâni’i-Lugat*, E. Denison Ross tarafından 1910’da yayımlanmıştır. Daha sonra bu bölümü Eckmann ve Menges de çalışmıştır. Türkiye’de ise eserin tıpkıbasımı Besim Atalay’ın ön sözü ile TDK tarafından basılmıştır. Clauson ise 1960 yılında eseri tam olarak neşretmiştir.

Hulasa-i Abbasî

19. yy’da Mehmet Hoyi tarafından yazılmıştır. Elimizde yazar hakkında bilgi yoktur. Senglah’a dayanan sözlüğün Tahran ve Paris olmak üzere iki nüshası vardır. Giriş kısmında gramer de bulunduran eser henüz yayımlanmamıştır (Argunşah, 2014: 73).

El-Tamga-yı Nasırî

Şeyh Muhammed Salih tarafından 19. yy'da yazılan sözlük Nasirüddin Şah'a ithaf edilmiştir. Farsça-Çağatay Türkçesi şeklinde yazılmıştır (Caferoğlu, 2015: 184).

Feth-Ali Kaçar Lügati

Thúry József'in 1903'teki yayını ile *Behcet'ül-lugat* adıyla tanınan sözlük, 19. yy'da Feth-Ali Kaçar tarafından İran sahasında yazılmıştır. Bu sahada hazırlanan sözlüklerin en hacimlisidir. Sözlük hazırlanırken Ali Şir Nevayî'nin eserleri ön planda tutulmuştur ayrıca Lûtfî, Mir Haydar, Ubeydullah Han, Fuzûlî ve Molla Safî'den de faydalanılmıştır (Caferoğlu, 2015: 186). Farsça-Çağatay Türkçesi şeklinde yazılan eserin elimizde iki nüshası bulunmaktadır. József'in yayımladığı eserin çevirisi Türkiye'de Hüseyin Namık Orkun tarafından yapılmış ancak yayımlanmamıştır (Erbay, 2009: 24).

Lügat-i Çağatay ve Türkî-i Osmanî (Şeyh Süleyman Efendi Lügati)

Basılmış ilk Çağatay Türkçesi sözlüğü olan eser 1882 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu sözlük, "*Lügat-i Çağatay ve Türkî-i Osmanî*" adıyla basılmıştır ancak yazarı olan Şeyh Süleyman Efendi'nin mensubu olduğu Özbek şivesine göre yazıldığından *Şeyh Süleyman Efendi Lügati* adı ile de anılır. Özbekler tekkesi şeyhi Süleyman Efendi tarafından yazılan eser, Çağatayca - Osmanlı Türkçesi şeklinde hazırlanmıştır ancak tam olarak Çağatayca sayılmaz. Çünkü eser, Çağatayca metinlerden yararlandığı gibi yazıldığı devrin dervişlerinin dilinden de örnekler barındırmaktadır. Bu yönünden dolayı içine Özbekçe unsurlar karışmıştır ve zaman zaman eleştirilere maruz kalmıştır (Caferoğlu, 2015: 186-187).

Şeyh Süleyman Efendi Lügati, 1902 yılında Kunos tarafından Almancaya çevrilerek yayımlanmıştır. Türkiye'de Mehmet Ölmez 2003 yılında eserin tıpkıbasımını yayımlamıştır.

1.2.4. Özbekler ve Özbek Türkçesi

Özbek Türklerinin kökeni ve Özbek adını nereden aldıkları türkologlar tarafından farklı görüşler ortaya koyularak araştırılmıştır. Özbek adının Altın Ordu hükümdarı *Özbek Han*'dan geldiği en fazla desteklenen görüştür. Ebulgazi Bahadır Han, Özbek Han'dan önce Özbek adına rastlanmadığını belirtir. Bu görüşe birçok ilim adamı katılmaktadır. H. Wambery'e göre Özbek kelimesi "*Öz+bek*" şeklinde

kurulmuştur ve “*kendi kendinin beği, bağımsız, müstakil*” anlamına gelmektedir.

Hasan Eren’e göre ise Özbek “*özü sağlam*” anlamındadır. “*Özü+berk*” sözlerinin birleşmesi ile oluşmuştur. Eren bu düşüncesini dilimizde buna benzer diyebileceğimiz “*tinibek, canibek*” gibi kullanımları örnek göstererek destekler (Buran ve Alkaya, 2014: 24).

Türk Dilinin üç büyük kolundan biri olan Doğu Türkçesi içinde değerlendirilen, Uygur Türkçesi ile birlikte Çağatay Türkçesinin devamı olan Özbek Türkçesinin konuşuru Özbek Türkleri; Karluk, Kıpçak, Oğuz Türklerinin birleşmesinden meydana gelmişlerdir. Özbek Devleti, Altın Orda Hanı Özbek’in (1312-1340) soyundan gelen idareciler tarafından kurulmuş ve Fergana vadisindeki Türkleri bir araya toplamıştır. İlk dönemlerinde Moğol istilasından kendilerini korumayı başaran Özbekler, 15. yy’da bir güç hâline gelmeye başlamışlar ve 1428’de devletlerini kurarak bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

Moğol ve Kalmuklarla yapılan sert mücadelelerden zaman zaman yetersiz devlet adamlarının yönetiminden sarsıntılar ve dağılmalar yaşayan Özbeklerin bir kısmı kuzeye çekilip Kazak diye adlandırılmışlardır. Türlü mücadeleler ile varlığını sürdüren Özbek Türkleri, 16. yy’da Timur Devletine son vermiş ve bu dönemde Türkistan’a yayılıp büyük bir güç hâline gelmiştir. 17. yy’ın sonuna kadar bölgede barış ortamı sağlanmış, daha sonra bu barış ortamı Moğollar ve Çinlilerin istilas ile bozulmuştur. Bu dönemlerde bölge hakimiyeti Mangıthanlar sülalesine geçmiş ve bu hakimiyet 19. yy’ın ikinci yarısına kadar sürmüştür.

18. yy’ın başlarından itibaren Ruslar, bölgeye seferler düzenlemiştir. 1860’larda Buhara ve Hive Hanlıklarına üstünlüklerini kabul ettirmişlerdir. Ardından Buhara Halk Cumhuriyeti kurulmuş ama o da, 1924 yılında Ruslar tarafından ortadan kaldırılmıştır. 1924’te sınırlar etnik temellere göre belirlenmiş; Harezmi, Buhara ve Türkistan Cumhuriyetleri dağıtılarak bölge toprakları Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Kırgızistan arasında paylaştırılmıştır. Rus hâkimiyeti altına giren Özbek Türkleri için bu durum 1924’ten 1991’e kadar sürmüştür. Daha sonra Özbekler; 20 Haziran 1990’da egemenliğini, 1 Eylül 1991’de bağımsızlığını ilan etmiştir. 29 Aralık 1991 tarihinde düzenlenen referandumla bağımsızlık ilanı onaylanmıştır (Buran ve Alkaya, 2012: 151-153).

Uzun ve karışık bir tarihi dönemin devamı olup sürekli var olma mücadelesi veren Özbek Türkçesi, günümüzde Türkiye Türkçesinden sonra en çok konuşuru olan Türk lehçesidir. Özbekistan yanında Türkistan, Kazakistan, Türkmenistan, ve

Kırgızistan’ın da belirli bölgelerinde konuşulmaktadır. Özbek Türkçesi, Çağatayca’nın devamıdır. Özbek Türkçesi, Uygur Türkçesi ile birlikte yönlere göre yapılan tasnifte dilimizin Güney-Doğu grubundadır. Bu grup farklı tasniflerde Karluk ve Ayak – Taglık Grubu adını da almıştır (Yıldırım, 2017: 121-145).

Karahanlı-Harezmi Türkçelerini devam ettiren Çağatay Türkçesinin günümüzdeki temsilcisi olan Özbek Türkçesi tarihi gelişimi içinde oldukça köklü bir lehçedir, bu yönüyle içinde Kuzey ve Batı Türkçesi özellikleri de barındırır. Bu nedenle Özbek Türkçesi Türkologlar tarafından çeşitli tasniflere tabi tutulmuştur. Sözü geçen Türkologlardan Stefan Wurm, Özbek Türkçesini dört ağza dayandırır:

1. **Kıpçak Özbekçesi** (Kazak Türkçesinin etkisini taşır.)
2. **Kuzey Özbekçesi** (Güney Özbekçesi ile birlikte asıl Özbekçeyi oluştururlar. Bu grupta ünlü uyumları sağlamdır.)
3. **Güney Özbekçesi** (Kuzey Özbekçesi ile birlikte asıl Özbekçeyi oluştururlar. Bu grupta uyumlar bozuktur. İran ve Tacik dillerinin etkisi görülür.)
4. **Türkmenceleşmiş Özbekçe** (Bu grup, Oğuzcanın etkisini taşır.) (Buran ve Alkaya, 2014: 26-27).

Özbekler 1930 yılına kadar Arap alfabesini, 1930-1940 yılları arasında Latin alfabesini, 1940’tan sonra da Kiril alfabesini kullanmışlardır. 1991’deki bağımsızlık ilanından sonra, 1993 yılında Latin alfabesi kabul edilmiştir. Daha sonra 1995’te alfabe İslam Kerimov’un onayıyla değiştirilmiştir. Bu değişiklik, Özbek alfabesini karışık ve kullanışsız hâle getirmiştir. İngiliz-Latin alfabesi temel alınarak hazırlanan 1995 Özbek-Latin alfabesi, ortak Türk alfabesinde ve Türk-Latin alfabelerinin hiçbirinde yer almayan işaretler barındırmaktadır. Harf sırasında İngiliz alfabesinin, harflerin telaffuzunda ise Batı dillerinin ve Rusçanın esas alınması, ayrıca h, x, k, q, n gibi ünsüzlerin kalın ve ince sıralı kelimeler için ayrı ayrı kullanılması ve Türkçenin temel ünlülerinden olan “ı” ve “ü” ünlülerini gösteren harflerin bulunmaması ortaya karışık ve sorunlu bir alfabe çıkarmıştır (Buran ve Alkaya, 2014: 27).

1.3. ANLAM BİLİMİ (Alm. Semantik, Fr. Sémantique, ing. Semantics)

Ünlü dil bilimci Roman Jakobson’ın “*Anlamı ele almayan dil bilimi, anlamsızdır.*” sözüyle dil içindeki yerini vurguladığı anlam bilimi, linguistik dediğimiz dil biliminin alt dallarındandır ve *semantik* terimi ile de karşılır.

Semantik terimi, başlarda “*im/işaret*” anlamına gelen, Grekçe *semantikos* veya *samainen*’den türemiştir. Bu ilk kullanım anlam değişmesine uğrayarak daha

sonra “*anlam*” manasını kazanmıştır (Arslan-Erol, 2014: 17). Böyle bir bilim dalı gereksinmesi aşağı yukarı 60 yıl daha önceden kabul edildiği halde ilk kez 1883'te Fransız dilbilimcisi Michel Bréal tarafından kullanılmıştır. Zamanla terimin çevresinde belirli bir terminoloji kargaşası doğmuştur (Ullmann, 1962). Bréal bu bilimin kurucusu sayılmıştır. İlk amacı kelimelerin anlamlarını ve anlam değişmelerinin yasalarını belirlemek olan anlam bilimi, daha sonra *kelime anlam bilimi* ve *cümle anlam bilimi* şeklinde gelişme göstermiştir.

En genel tanım ile dilin ifadeleri ve bu ifadeleri karşılayan kavramlar, terimler, olay ve nesnelere arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalı (Arslan-Erol, 2014: 17) diyebileceğimiz anlam bilimi ile ilgili dil bilimciler pek çok tanım yapmıştır. Günay Karaağaç (2013: 538), anlam bilimini “*Dil birimlerin gösterge değerlerini ve bu değerlerdeki değişiklikleri izleyen dil bilgisi koludur.*” şeklinde tanımlarken Mehmet Aydın (2007: 71), “*kelimelerin anlamını inceleyen alan*”; Mehmet Hazar (2013) “*Anlamın anlamını inceleyen alan*”; Çekin ve Gören (2013) ise “*Kelimelerin, anlamlarının ve tarihsel değişim ve gelişim sürecinin incelenmesi*” diyerek tanımlamışlardır. Doğan Aksan (2016: 26) ise anlam bilimi “*Dilin anlam yönünü inceleyen bilim*” olarak tanımlayıp Lerat’ın “*Anlam bilimi; sözcüklerin, tümcelerin, sözcelerinin anlamının incelenmesidir*” tanımını uygun bulmaktadır.

Anlam söz konusu olunca kelimelerin insan zihninde oluşturduğu çağrışımdan günlük kullanımlarına, edebi çağrışımlarından özlü sözlerdeki kullanımlarına, deyimlere varıncaya dek dilin anlam kazandığı her düzlemde incelenmesi gerekmektedir. Bu yönden bakılınca anlam biliminde sözcüklerin birim olarak incelenmesini savunan *sözlüksel anlam bilimi* ve anlamın cümle düzleminde ele alınması gerektiğini savunan *cümle anlam bilimi* bakış açıları birbirini tamamlamaktadır (Vardar, 1998: 21).

1.3.1. Anlam Biliminin Kısa Geçmişi

Din temelli sebeplerden ortaya çıkan dil bilimi çalışmaları çok eskilere, eski Hint ve eski Yunan’a dayanmaktadır. Dil biliminin alt dallarından olan anlam biliminin ise bir bilim dalı olarak ele alınması 19. yy’ın başlarına rastlar. Anlam bilimi 20. yy’da hızlı bir gelişme göstererek pek çok ulus tarafından incelenip yorumlanmıştır.

Doğan Aksan, dilin doğrudan doğruya anlam alanına yönelen bir alan olarak doğuşunu Alman dilcisi K. Reischig’in 1839’da basılan *Latin Dilbilimi üzerine Dersler* adlı kitabına borçlu olduğumuzu belirtir. Daha sonra 1885’te A. Darmester *Sözcükle-*

rin Yaşamı adlı yapıtında anlam konusuna yer vermiştir. Doğrudan doğruya anlam bilimi konularına eğilip geniş kapsamlı bir yayın hazırlayan ve ona ayrı bir alan niteliği kazandıran ise Fransız dilcisi M. Bréal'in 1897'de basılan *Essai de Sémantique* adlı yapıtıdır (Aksan, 2009 III: 141).

Bréal, eserinde anlam bilimi ve biçim bilimi birlikte ele almış ve bunu üç ana bölümde incelemiştir. Bréal'dan sonra da pek çok dil bilimci dilin anlam ve kavram yönlerini inceleyerek bu alana katkıda bulunmuştur. Sözcüklerin bütün anlam alanındaki değişmesi ve bunun bütünlük anlayışı ile alınması ise İsviçreli dil bilimci Saussure'nin yapısalcı çalışmaları ile mümkün olmuştur. 20. yy'da Saussure dilde dizge anlayışını ortaya çıkarmış eş zamanlı ve art zamanlı ayırım ile dilbilimsel çalışmaların temelini oluşturarak dil bilimine daha sistemli bir çalışma prensibi katmıştır (Arslan-Erol, 2014: 18). Anlam bilimi çalışmalarında Trier, Ullmann, Greimas, Lyons gibi Avrupalı dil bilimcilerin de önemli katkıları olmuştur.

Saussure ile başlayan yapısalcılık akımı Amerika'da da gelişim göstermiş, özellikle N. Chomsky'nin Üretimsel-Dönüşümlü Dil Bilgisi akımı 20. yy'ın ikinci yarısından itibaren sürekli gelişerek günümüze kadar anlam bilimi çalışmalarını beslemiştir (Aksan, 2016: 24)

Tamba-Mecz, anlam bilimi tarihini üç evreye böler: Bréal gibi dildeki anlamların gelişmesini inceleyen *gelişmeci dönem* (1883-1931), Ullmann gibi sözcüklerin tarihini inceleyen *karma dönem* (1931-1963), Chomsky gibi tümce anlam bilimini inceleyen *dilsel modeller dönemi* (1963 ve sonrası) (Hazar, 2013: 137-73).

Günümüzde anlam bilimi çalışmaları genel itibarıyla dilbilimsel anlam bilimi olarak sürmektedir. Bunu yanında *mantıksal anlam bilimi* ve *genel anlam bilimi* alanlarında da araştırmalar yapılmaktadır (Aksan, 2016: 25).

1.4. ÜLKEMİZDE ANLAM DEĞİŞMELERİYLE İLGİLİ YAPILMIŞ BAZI ÇALIŞMALAR

Dil biliminin anlam alanı çalışmalarını 17. yy'a kadar götürmek mümkündür. Ortaya çıkışının ardından 20. yy'ın başlarında önemli gelişme gösterip bilim dünyasına pek çok değerli bilim adamı katan anlam bilimi, ülkemizde de 20. yy'da gelişme göstermeye başlamıştır. Bu alanda Doğan Aksan'ın 1971 yılında yayımladığı "*Anlam Bilim ve Türk Anlam Bilimi*" adlı eser anlam bilimi alanında ilk olma özelliğini taşımaktadır (Hazar, 2013: 137-73).

Anlam bilimi incelemelerinde önemli bir yeri olan anlam değişimleri bu

alanın en fazla araştırılan koludur. Bu çalışmanın da özünü oluşturan anlam değişimleri ülkemizde özellikle son yıllarda dil bilimi alanında sık sık ele alınan konulardandır. Bir bilim dalı için yeni sayılabilecek bu alan ülkemizde pek çok değerli yayın ve tez ile araştırılıp bir kütüphane oluşturmaya başlamıştır. Araştırmamızda bize de yol gösteren anlam değişimleri konulu çalışmalar aşağıda sıralanmıştır.

1.4.1 Kitaplar ve Tezler

SELÇUK, Engin (2000), *Batı Türkçesinde Anlam Değişimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sakarya.

ARSLAN-EROL, Hülya (2002), *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişimleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Bilim Dalı, Çanakkale.

AKSAN, DOĞAN (2004), *Türk Anlambilimine Giriş-Anlam Değişimleri I, Dilbilim ve Türkçe Yazıları*, İstanbul: Multilingual Yayınları, s. 65-79.

GÜMÜŞ, Birgül (2005), *Anlam Değişimleri Çerçevesinde Kur'an Arapçasından Türkçeye Geçen Kelimeler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

PERİLİOĞLU, Ebru (2006), *Türkiye Türkçesi İle Azeri Türkçesindeki Ortak Kelimelerde Anlam Değişimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ.

ÖZAVŞAR, Resul (2009), *Marzubânnâme Tercümesi (Metin, Çeviri, Art Zamanlı Anlam Değişimleri, Dizin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Diyarbakır.

ATMACA, Emine (2011), *Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Söz Varlığındaki Değişimler ve Anlam Olayları (Birinci Cilt)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sakarya.

OĞUZ, Ceren (2011), *Kâmûs-ı Türkî'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişimleri-Adlar (k-z)* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Eskişehir.

- KÜÇÜK, İlke (2012), *Kâmûs-ı Türki'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişmeleri-Adlar (a-k)* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Eskişehir.
- DOĞRU, Fatih. (2012), *Kâmûs-ı Türki'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişmeleri-Eylemler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Eskişehir.
- CİĞA, Özkan. (2013), *Süheyl ü Nev-Bahâr (Metin-Aktarma, Art zamanlı Anlam Değişmeleri, Dizin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır.
- ÖZAVŞAR, Resul (2013), *Tarama Sözlüğü ve Türkçe Sözlük'e Göre Anlam Değişmeleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır.
- RUSTEMOVA, Elmaz (2014), *Kıpçak Türkçesinden Kırım Tatarcasına Anlam Değişmeleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Isparta.

1.4.2. Makale ve Bildiriler

- ARSLAN-EROL, Hülya (2002), Tabu (Taboo) ve Kelimelerin Anlam Alanlarına Etkisi, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, C. II, s. 35-56.
- SAV, BAHATTİN (2003), Anlam Değişmeleri Üzerine Artzamanlı Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 1, s. 147-166.
- ERDEM, MELEK (2004), Türkmen Türkçesinde Mental Fiillerin “İsteme”e Göre Anlam Değişmeleri, *VI. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, s. 939-949.
- BOSTANCI, G. Ç. (2009), Mecaz Anlamı Temel Anlama Dönüşen Kelimeler *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/4, Summer, ss. 148-171, Ankara.
- ATAY, A. (2010), Anlam Kötüleşmesine Uğramış Güzel Bir Kelime: Don *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, Volume 3, ss. 1-11.

ATMACA, EMİNE (2012), Eski Oğuz Türkçesinden Günümüz Türkiye Türkçesine Kadar Özelleşme Yoluyla Anlam Daralmasına Uğrayan Kelimeler, *Turkish Studies Volume7/2 Spring*, s. 129-143.

ÇEKİN, ABDULKADİR; GÖREN, MUSTAFA (2013), Dil Bilimi ve Kelime Semantiğinde Bazı Türkçe Kelimelerin Çeşitli Anlam Değişmeleri, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.4, s.94-103

BAYRAKTAR, F. S., DAĞDEVİREN, A. (2015), Türkçeden Bulgarcaya Geçen Sözcüklerdeki Anlam Değişmeleri Üzerine Bir Deneme *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, ss. 1- 18

İŞİSAĞ, KORKUT ULUÇ (2017), Anlam Değişmelerine Artzamanlı Bir Yaklaşım, *Turkish Studies*, S. 12/5, s.187-204, Ankara

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ VE ÖZBEK TÜRKÇESİNİN SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI VE TESPİT EDİLEN ANLAM DEĞİŞMELERİ

Çalışmamızın ikinci bölümünü oluşturan bu kısımda araştırmanın temeline kaynaklık eden sözlük karşılaştırmaları ve elde edilen ortak söz varlığının anlam değişimleri verilmiştir. Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesinin söz varlığının sözlükler üzerinden yapılan karşılaştırması için bu bölümde Suat Ünlü'nün *Çağatay Türkçesi Sözlüğü* (2013) adlı çalışması, Ertuğrul Yaman ve Nizamiddin Mahmud'un *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu* (2000) ve Berdak Yusuf'un *Türkçe-Özbekçe ve Özbekçe-Türkçe Sözlük* adlı çalışmalarından faydalanılmıştır. Karşılaştırma sonunda ortak kullanımın sonlandığı ve devam ettiği tespit edilen sözcükler fişlenmiştir. Fişlemesi yapılan sözcükler ayrı başlıklar altında sıralanarak bu bölümde yer almıştır. Ortaklığı tespit edilen sözcükler, anlam değişimleri bakımından karşılaştırılarak her anlam olayı ayrı bir başlık halinde listelenmiştir.

2.1. ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDE KULLANILAN ANCAK ÖZBEK TÜRKÇESİNDE KULLANIMI TESPİT EDİLEMİYEN KELİMELE

Bu başlık altında verilen sözcükler; Suat Ünlü'nün *Çağatay Türkçesi Sözlüğü* (2013) adlı çalışması, Ertuğrul Yaman ve Nizamiddin Mahmud'un *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu* (2000), Berdak Yusuf'un *Türkçe-Özbekçe ve Özbekçe-Türkçe Sözlük* ve Emek Üşenmez'in *Özbekçe-Türkçe Sözlük* adlı çalışmalarının karşılaştırması ile elde edilmiştir. Bu liste, iki lehçe arasında ortak kullanımı bulunmayan sözcükleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Dilin oldukça geniş, yaşayan, canlı bir varlık olduğu ve anlamsal kullanımını tespit etmenin içinde yaşanmadan zor olduğu göz önünde bulundurularak burada belirlenen ortak olan ve olmayan sözcük listelerinin Özbek Türkçesi ve Çağatay Türkçesi alanında çıkarılan sözlükler ışığında hazırlandığını belirtmek gerekir.

A

'**abā** ar. yünden yapılmış kalın kumaş
NH, GT, YED

aba ata, cedd, baba ŞSL

aba- men etmek, önlemek; bırakmak,
kaçırmak ŞSL

abağa amca, babanın ağabeyi, küçük
kardeşi ML, AL, ŞSL

- abağa** amca ML, ŞSL
- abakü** yan taraf, kenar ŞSL
- āb-cuy** *far.* su arayan YED
- ‘**ābd** *ar.* kul, köle MK
- āb-dār** *far.* sulu, taze nükteli, güzel, parlak NH, MÜN, YED, FK, MK
- abdıra-** korkmak, telaşa ve korkuya düşmek, sendelemek ŞSL
- āb-gine** *far.* billur, şişe, sürahi, kadeh LD
- āb-gir** *far.* havuz, daire, küre MÜN
- āb-gün** *far.* suya benzer, mavi renk, gök, parlak NH
- ‘**abher** *ar.* nergis çiçeği SD, HBD, ŞHD
- āb-ḥor** *far.* su içmiş kimse, su ve yemek, günlük yiyecek, nasip kısmet NH
- āb-ḥoriş** *far.* nasip, kısmet MÜN
- ābi** *far.* parlak LD
- ‘**ābid** *ar.* ibadet eden, mümin kul, kuluk eden GT, HBD, TEH, MK
- ‘**ābid-firib** *ar.* + *far.* kul aldatan, insan aldatıcı LD
- ābile 1)** *far.* mih, çivi ŞSL **2)** sivilce, çıban ŞSL, FK
- ‘**abir I** *ar.* beyaz sandal SD
- ‘**abir II** *ar.* çeşitli çiçek ve otlardan yapılmış bir tür ilaç BV, NH, LD, CD, LM
- ābir-efşān** *ar.* + *far.* güzel koku yayan BV, YED
- āb-keş** *far.* saki, kadeh sunucu, saka, delikli kevgir BV, FK, LM
- able** kabarcık, sivilce ŞSL
- abraş** *ar.* **1)** alacalı BD, FK **2)** cins at AL
- ‘**abre** *ar.* göz yaşı MK
- āb-rū** *far.* yüz suyu, namus, şeref YED,FK
- absık** körpe, yavru, hayvan beçesi ŞSL
- abuken** cedd, büyük baba, dede ŞSL
- ‘**abūs** *ar.* somurtkan, yüz ekşiten GT
- abuşka** eş, zevc, hanım, yaşlı, koca AL, ŞSL, TEH, MK, LM
- ‘**ac** *ar.* fil dişi, bağa BV, SD, FK, ŞHD, GN
- ā‘cemi** *ar.* acemi, beceriksiz ŞHD, LM
- acığla-** acınmak, gücenmek GN
- acıglantur-** gücendirmek ŞSL
- acırga** yaban turpu ŞSL
- acırgan-** merhamet etmek, insafli davranmak, himaye etmek ŞSL
- acış-** gidişip kaşınma ile hareketlenmek ŞSL
- acıt- 1)** ağrıtmak, eziyet vermek ŞSL **2)** lezzete acı vermek, hoş olmamak ŞSL
- acun** acun, dünya AL, LD, GN
- ‘**acz-peyvend** *ar.* + *far.* beceriksiz, çaresiz MK
- açağ** kucak, kenar ŞSL
- açamlı** salatalık turşusu ŞSL
- açığbaş** başı bozuk, şekilsiz ŞSL
- açığla-** açıklamak, izah etmek YED

- açıġlan-** üzülmek, gücenmek, rencide olmak ŞSSL, BV, NH, ŞT, FK
- açıġlıġ** acıklı, hüznünlü; acılı, öfkeli; sertlik, gazab; acılık ŞSSL
- açıġsız** sert ve haşin olmayan, acısız GT
- açıġlılık** acılık, kederlilik LM
- açır** hamam otu ŞSSL
- açırġan-** acıyıp merhamet ve insaf etmek, himayet ve siyanet etmek AL, ŞSSL
- açış-** kaşınma, ile hareketlenmek ŞSSL, FK
- açıt-** acıtmak ŞSSL, LM
- açmalık** sabun, kir ve pas açan şeyler ŞSSL
- açrıġ** çayır, çimenlik ŞSSL
- açtur-** 1) açtırmak ŞHD 2) oruç açtırmak ÇFK, Sİ
- ada** 1) ada, denizin ortasında bulunan kaya parçası ŞSSL 2) yok etmek, tüketmek ŞSSL 3) son, nihayet ŞSSL 4) çok, daha çok ŞSSL
- adaġ** 1) sahil, kenar ŞSSL 2) mevsim ŞSSL 3) ad, isim ŞSSL 4) hisse, pay, nasip ŞSSL
- adaġlıġ** 1) namzed olmuş kız, nişanlı ŞSSL, GN 2) adak olarak adanmış, vaad edilmiş ŞSSL
- adaşçı** kılavuz, rehber ŞSSL
- adav** baġışlanma, adanma ŞHD
- ‘ades** *ar.* mercimek NH
- adın** başka GT
- ādine** *far.* cuma günü ÇFK, Sİ
- ‘adl-baġşılılık** *ar.* + *far.* + *tür.* adil davranma GT
- adra** yassı tepe, toprak yığıntısı ŞSSL
- adruk** yabancı, el GN
- ‘adū** *ar.* düşman SD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM
- adun** ılkı, hergele, hayvan sürüsü ŞSSL
- aduncı I** ılkıcı, çoban ŞSSL
- aduncı II** türk yıl adlarından öküz yılı ŞSSL
- ‘adū-rān** *far.* düşmanı dağıtan SD
- ‘adūv** *ar.* düşman NH
- ‘adūvv** *ar.* düşman BV, GT, MK
- ‘adūv-veş** *ar.* + *far.* düşmanca BV
- afacan** haşarı, afetcan, yaramaz ŞSSL
- ‘afaf** *ar.* temiz, günahsız BV
- afak** 1) vahşi, yabani ŞSSL 2) yabancı ŞSSL
- āfed** *ar.* and, misak, anlaşma ŞSSL
- ‘afen** *ar.* çürüme BV, NH
- āfer** *far.* dua getirme, dua edilme ŞSSL
- āferān** *far.* beġenme ŞT
- aflic** felç, yarım inme, yarım felç ŞSSL
- aġace** aġa hatunu, bey karısı ŞSSL
- aġaçu** hanım, hatun ŞSSL
- aġar** mankışlak’a giden Oġuz kolu ŞSSL, ŞT
- āġaşte** *far.* bulaşmış, başlangıç NH, HBD, FK
- aġavurka** aġaç ve çöpten üretilmiş bir nevi alaçuk ŞSSL
- aġ başlıġ** ihtiyar ve yaşlı kadın ŞSSL
- aġ bāzergān** hile ve oyun mensubu olan kervan ŞSSL

- ağ boğa** öküz ve camışa benzer bir nevi yabani büyük koyun ŞSL
- ağcıl I** beyaza mail ŞSL **2)** ağır, sakin, yavaş ŞSL
- āgeşte** *far.* banmış, bulanmış BV
- ağılan-** bazen ay ve güneşin etrafında parlak daire oluşması ŞSL
- ağımtul** benekli, akli, beyaza mail ŞSL
- ağın** sağır, dilsiz GT
- ağırku** kekik ŞSL
- ağırla-** izzet ve ikramda bulunmak ŞSL, LD GN
- ağırlamış** ikram etmiş, hürmet etmiş, izzette bulunmuş ŞSL
- ağırman** ağır, vakarlı, tembel ŞSL
- ağırsı** izzet, ikram GN
- ağızlan-** ağıza almak, ağızda dolaştırmak LD
- ağ kazgan** ağaç kakan ŞSL
- ağlāl** *ar.* boyuna geçirilen zincirler, prangalar MK
- ağlık** kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün, allık ŞSL
- ağna-** gülmekten bayılmak, kendinden geçmek, yuvarlanmak, debelenmek ŞSL, BV, NH, LD, YED, FK, GN
- ağnat-** kendinden geçirmek, bayılmak NH
- ağniyā** *ar.* zenginler MÜN, YED, MK
- ağrāz** *ar.* niyetler, maksatlar BV, NH
- ağruḳ** yükletme, ağır şey yükletme, yükletilme ŞSL
- ağ saḳal** mahalle ve belde esnaf ve ihtiyarlarının başı, muhtar, kethüda ŞSL
- ağşan** *ar.* dullar GT
- āgüş** *far.* kucak YED
- āguşte** *far.* bulaştırılmış, kirletilmiş BV
- ağziye** *ar.* yenip içilecek şeyler MK
- aḳad** *ar.* bir ŞHD
- āḳād** *ar.* önde gelenler, seçkinler GT
- āḳār** *ar.* başka, gayrı, diğer, aksi TEH
- aḳar-** yorulmak GT
- aḳaş** *ar.* özel, hususi, yakın NH
- aḳçe** akçe, para, pul ŞSL
- aḳel** dil hastalığı, dil kabarcığı, nokta ŞSL
- āḳen** *far.* demir, zincir HBD
- āḳenîn** *far.* demirden, pek sağlam LM
- aḳfalıḡ** *far.* + *tür.* gizlilik MK
- aḳger** *far.* ateş kuru, kızıl ateş NH
- aḳı** cömert MK
- aḳḳad** *ar.* kinler, öfkeler, gazaplar GT
- aḳḳām** *ar.* hükümler, kanunlar GT, NH, LD, TEH, MÜN, FK, MK, LM, GN
- aḳḳar** *ar.* çok hakir olan, pek hakir olan FK
- aḳḳer** *far.* ateş kuru, kor BV, MÜN, YED, CD, MK, LM
- aḳlav** oklagu, oklak ŞSL
- aḳmer** *ar.* kırmızı, kızıl BV, NH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK
- aḳnūḩ** İdris peygambere verilen diğer ad, İslam inancında İncil'deki ef-

- saneye göre ebedi hayata ermiş olan veya İsrailîlerin söylediğine göre ölmeden cennete giren Ahnuh ile İdris aynı kişidir TEH, ŞT
- aḥrā** *ar.* daha uygun ŞT
- aḥsadurḡa** eyerin arkasındaki bağı ve tokası, tirkeş bağı, sadak bağı ŞSL
- aḥsen** *ar.* pek güzel, daha iyi GT, HBD, LD, YED, FK, MK, LM
- aḥsente** *ar.* aferin LD
- aḥta** iğdiş at, hadım ŞSL
- aḥta-** enemek, hadım etmek ŞSL
- aḥtacı** seyis, atlı haberci ML, AL, ŞSL, MÜN
- aḥtaçı** baytar, seyis AL, ŞSL, SD, LD
- aḥta-ḥāne** *far.* baytarhane SD
- aḥtat-** iğdiş etmek, enetmek ŞSL
- aḥte** iğdiş at, hadım ŞSL
- aḥter** *ar.* yıldız MÜN, FK
- aḥtıḡ** torun, nebire ŞSL
- āḥū** *far.* ceylan, karaca BD, SD, NH, LD, YED, ŞHD, LM
- āḥū-bere** *far.* ceylan yavrusu ŞHD
- āḥū-çeşm** *far.* ceylan gözlü YED
- aḥud** *far.* efendi, hoca, müderris ŞSL
- aḥyā** *ar.* diriler, canlılar TEH
- aḥz** *ar.* alma, kabul etme BV, HBD
- aḥzām** *ar.* kederler, sıkıntılar NH, LD, YED
- aḥzar** *far.* yeşil BV, NH, LM
- aḥzar** *far.* yeşil FK
- ‘**āid** *ar.* ilgili, ilişkili MK
- ajun** *soğ.* dünya SD
- ‘**aḡab** *ar.* art, arka, son GT
- aḡaḡ** törpü, eḡe ŞSL
- aḡal** *ar.* çok az, en az LD
- ‘**aḡar** bir kuş ismi, leylek ŞSL
- aḡarı** deve yününden yapılmış inca eḡe ŞSL
- aḡbeḡ** *ar.* en çirkin, en yakışsız TEH
- aḡça** akçe, para, pul LD
- aḡçe** akçe, para, pul ŞSL
- ‘**aḡd** *ar.* bağ, düğüm, nikah, sözleşme BV, GT, TEH, FK
- aḡdāḡ** kadehler, bardaklar BV, NH, CD
- ‘**akes** *ar.* bağ SD
- aḡıt-** akıtmak GT, ŞHD
- ‘**aḡide** *ar.* görüş, inanış, fikir; inanma, inanç TEH, MÜN, MK
- ‘**aḡidet** *ar.* görüş, inanış, fikir; inanma, inanç GT
- ‘**aḡik** *ar.* kırmızı renkli değerli taş BV, SD, NH, LD, YED, FK, ŞHD
- aḡlı-** akmak, hareket etmek, sel olmak ŞSL
- aḡlık** aklık, beyazlık ÇFK, Sİ
- aḡmaḡlıḡ** akma, akıcı olma NH, FK
- aḡrabā** *ar.* akraba, aralarında soy yakınlığı olanlar NHT
- aḡrān** *ar.* arkadaş BV
- ‘**aḡreb I** *ar.* akrep, akrep burcu ŞSL, YED, MK, LM
- ‘**aḡreb II** *ar.* çengel, kanca, menteşe ŞSL
- ‘**aḡsām** *ar.* kısımlar, bölümler YED, MK

- aşım I** yaramaz, haşarı, korkusuz
ŞSL
- aşım II** kaba, hareketlerinde serbest
ŞSL
- aşım I** hamle, ahsum ŞSL
- aşım II** pişman ŞSL
- aşım III** ayakta duramayacak kadar sarhoş ŞSL
- aşur-** akıtmak AL, SD, ŞHD
- aşu** şahıs adam insan ŞSL
- aşuk-** bayılacak derecede kahkaha ile gülmek ŞSL
- aşun** akış; belagat, söyleyiş güzelliği
GT
- aşuz-** akıtmak YED
- aşvāl** *ar.* sözler, anlatılanlar GT, TMA, MK
- ala çapğun** döne döne esen, yağın boran, kar ve yağmur fırtınası ŞSL
- alaçı** katil, cellad, öldürücü, can alıcı
ŞSL
- alaçuğ** çadır, ev ŞSL, MÜN, FK
- alafahta** kızıl kumrunun bir türü, hak uran kuşu ŞSL
- alahān** *far.* evsiz, ailesiz, başı bozuk, düzensiz askeri birlik NH
- alahānlıg** *far.* + *tür.* evsiz barksızlık
BV
- alağ-** altüst olmak, karıştırmak, kalkışmak, isyan etmek AL, ŞSL, NH
- alağ** bulak Karışık, bulaşık ŞSL
- alağşa-** bir diğerine karışıp kalkışmak, karmakarışık olmak, isyan etmek
ŞSL
- alālā** *ar.* kavga, velvele, tantana AL, ŞSL, BV, HBD, MK, FK
- alamak** yersiz, işsiz, evsiz, çoluksuz
çocuksuz ŞSL
- alaman** evsiz, ailesiz, işsiz, başı bozuk, düzensiz askeri birlik BV, NH, ŞSL, FK
- alamançı** yağmacı, çapulcu, şaki ŞSL
- ‘alāmet** *ar.* iz, nişan, belirti BV, GT, TEH, FK, MK, LM, GN
- alañ** arkların iki kenarına veya diğer yerlerde tepeler gibi toplanan top-
rak ŞSL
- alanc** iki defa evlenen veya evlendirilen kadın ŞSL
- alanğirat** büyük fare ve sıçan ŞSL
- ‘alanır 1)** hamal, yüklü, yüklenmiş, yük taşıyan ŞSL **2)** yetim, kul, köle
ŞSL
- alart-** hiddet ve gayzdan göz karar-
mak, bulanmak ŞSL
- alas-** seçmek ŞSL
- alasa** sırt, arka ŞSL
- alasız** hilesiz, içtenlikle, gönülden
TEH
- alaş-** seçmek, ayırmak, seçilmek ŞSL
- ‘alāyık** *ar.* ilgiler FK, ŞK
- ālāyiş** *far.* debdebe, gösteriş FK
- alban** hizmetle ödenen bir vergi ŞHD
- alburğa** kulak küpesi, halka ŞSL
- albutu** ziynet, kemer, süslü kemer
ŞSL
- ālçı 1)** aşık oyunu ŞSL **2)** üstün, galip
ŞSL **3)** dağ çıkıntısı ŞSL

- alçı** çibz, kireç ŞSL
- alçık** casus, hafiye ŞSL
- alçın** Çağatay'da bir kabile ismi TMA
- aldara-** *moğ.* çok sevinmek, meczup olmak, sevinmekten alışılmışın dışında bir durum sergilemek, kendisinden geçmek AL, ŞSL, FK
- aldarat-** ızdırap vermek LM
- aldgin** aldanmış, hile, oyun ŞSL
- alduz-** aldirtmak, soydurtmak GT
- 'ālen** *ar.* aşikar, meydanda olma SD, LD, YED, FK
- 'ale's-şabāh** *ar.* sabahleyin erkenden MÜN
- 'ale's-seviyye** *ar.* eşit, denk MK
- 'aleyhim** *ar.* onun üzerine ŞHD
- algıcı** alıcı AL
- algın** cemiyet, toplanmış, kalabalık ŞSL
- algin** ebkem, lal ŞSL
- algün** tepe, tel, küçük dağ ŞSL
- alguncağ** maşa, tutucu ŞSL
- algunçuğ** maşa, tutucu ŞSL
- algur** çabuk, tez, seri ŞSL
- algüt** ahaliden hükümet tarafından toplanan zahire ve harc ŞSL
- alığ** alış AL, NH
- alığ satığ** alışveriş ŞSL
- alıl-** alınmak, el konmak MÜN
- alımcağ** iki renkli ŞSL
- alın** sütlü meme ŞSL
- alın-** alınmak LD
- alınî** aşağı, alt, alçaklık, adilik ŞSL
- ālî** *far.* bir hile, bir oyun LD
- alqab** koç, aygır, dağ koçu ŞSL
- alqı-** *moğ.* dövmek, vurmak GT
- almaqur-** bağdaş kurmak, ayakları bükerek oturmak ŞSL
- almıl I** eğerin esbabı ŞSL
- almıl II** süs için gerekli olan eşyalar ŞSL
- altabı** *moğ.* derisinden kürk yapılan tilki büyüklüğünde hayvan ŞSL
- altan** Kırım'da padişah olup da Han Balıkta oturan kişiye verilen unvan ŞSL
- altılık** ciğer, karaciğer ŞSL
- altut** inkılap, karışıklık, kargaşa ŞSL
- alu** sersem, aciz, yorgun YED
- ālūde** bulaşmış, bulaşık NH
- ālūdehğ** *far.* + *tür.* iffetsizlik MK
- aluğ** maaş, ulufe, ücret ŞSL
- aluk** gamlı, dağınık, perişan, meczup, beyni oynamış ŞSL
- ālūs** *far.* naz veya kırgınlıktan dolayı göz ucuyla bakma YED
- ālūfte** *far.* alışık, alışkın, iffetsiz kadın NH
- alya** bir tür meyve ŞSL
- 'ām** *ar.* sene, yıl LM
- ām** *ar.* halk, ahali BV, ÇFK, Sİ
- a'mā** *ar.* görme özürlü, kör NH, MÜN
- āmāc** *far.* nişan tahtası, hedef, saban demiri ŞSL, NH, LD, FK
- āmāc-hāne** *far.* nişan yeri, nişan atılacak yer BV
- āmāde** *far.* hazır, hazırlanmış YED, FK, MK, LM

‘**amdā** *ar.* katen, isteyerek, bilerek
BV, SD, NH, FK, HBD, LD, CD
‘**ame** *far.* divit, yazı hokkası BV
‘**āmel** *ar.* iş, amel, fiil BV, GT, LD,
TMA, TEH, ŞT, FK, ŞHD, MK,
GN
‘**amele** *ar.* işçi, ırgat MK
‘**amelsiz** *ar.* + *tür.* işsiz, niyetsiz MK,
GT
‘**amîd** *ar.* seçkin ve büyük kişi GT
amidun zinde, diri, canlı, atik ŞSL
‘**amîk** *ar.* derin FK
āmirziş *far.* affetmek, bağışlamak
ÇFK, Sİ, LM
āmū amu nehri, Batı Türkistan’da bir
nehir BV, LD, TMA, FK
‘**anā** *ar.* zahmet, güçlük, meşakkat,
işkence BV, NH, HBD, LD, CD,
FK, MK, LM
añaç o vakte kadar ŞSL
anağa hükümdarın valideliği, üvey
anne, hükümdarın annesi, süt anne
ŞSL
‘**anağ** mukarreb, emin, yakın; Orta
Asya’da padişahın mabeyincisi an-
lamındaki bir rütbe ismi ŞSL
anağa valide makamında, üvey anne
ŞSL
‘**anāşır** *ar.* unsurlar, elemanlar, öğeler
MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,
FK, GN
anbār *ar.* ambar, depo GT, GN

añdı- 1) pusuda beklemek, paylamak
FK **2)** gizli arayıp taramak, gizlenip
söz dinlemek AL
andık kurt ve sırtlandan türeyen hay-
van ŞSL
andız çalılık, tarla ve parça yer ŞSL
andig onun gibi, o şekilde ŞHD
anduz ardıc türünden bir çalı ŞSL
anğal avda kullanılan büyük bir ok
ŞSL
anğış düzgün, allık, kadınların yüzüne
sürdüğü allık ŞSL
anıç- büyümek, neşv ü nema bolmak,
belirmek, çıkmak ŞSL
anit- 1) saklamak AL **2)** dinlemek
AL
añız atsız, ürünü yeni biçilmiş tarla
ŞSL
‘**anîf** *ar.* sert, şiddetli, kaba muamele-
de bulunan NH, TEH, MK
ançara okun ucu ŞSL
‘**an-çarîb** *ar.* en yakın zamanda, çok
geçmeden NH, FK, ŞHD
‘**ankebüt** *ar.* örümcek BV, GT, NH,
FK, MK
ançut 1) kırmızı, kızıl, kırmızı şarap,
kızıl su, allık ŞSL **2)** kazdan büyük
bir kuş ŞSL
añlak idrak, anlayış, feraset, çabuk
kavrama ŞSL
anmacı tellal, münadi ŞSL
‘**an-ser** *far.* baştan ŞHD
ançakiye Antakya TMA, TEH
anut- hazırlamak GT

- ap** mübağala ve pekiştirme görevinde kullanılan kelime ŞSL
- āp** ansızın, birden bire ŞSL
- apar-** götürüvermek, alıp varmak, aşırmaq ŞSL
- araba** *ar.* araba AL, MÜN, ŞT
- arabek** kadınların burunlarına geçir- dikleri halka ŞSL
- aran I** ağıl, ahır ŞSL **2)** kuş ve av hayvanlarının geçiş noktalarına çakılan sık kazıklar ŞSL **3)** havası orta halli olan yer ŞSL
- arañ** güç, zor, sadece, ancak LD
- ‘**aras** feryad, eşek bağırması ŞSL
- ārāstelik** *far.* + *tür.* düzenlilik, bayındırlık TMA
- araş** bir karış kol CD
- aravul** kılavuz, rehberlik yapan asker ŞSL
- arayıcı** arayıcı, araştırmacı; acele eden, aceleci ŞSL
- ārāy** *ar.* bir tür böcek GT
- arba-** efsun okumak, büyülemek, nasihat vermek, öğüt vermek ŞSL
- arbağ** yılanı kovuğundan çıkarmak için veya ısırıldığı yere zehrin sirayetini men etmek için okudukları efsun AL, ŞSL, BV
- arbağcı** efsunkar, sahir ŞSL
- ‘**arbede** *ar.* kavga, gürültü BV, NH, FK
- ‘**arbede-cü** *ar.* + *far.* kavgacı FK
- arca** çam ağacına benzer kokulu bir ağaç ŞSL
- arcın** vilayetin bir kısmı, kaza ŞSL
- ārdāl** *far.* şeytan, kötü peri, cin ŞHD
- ardî** göçebe, bedevi araplardan bir kabile TEH
- ardlaş-** peşpeşe, art arda, ata binmek, yola gitmek ŞSL
- āremîde** *far.* rahat, dinlenmiş LM
- arğa** akarsu, dere, çay ŞSL
- arğa- I** sarmak, argaçlamak ŞSL
- arğa- II** aldatmak, hile yapmak AL
- arğac** argaç, dokumada enlemesine atılan atkı, bezek üstüne atılan atkı ki kemik ipliği ve arkak da denir ŞSL
- arğada-** *moğ.* aldatmak, hile yapmak, kandırmak ML, AL, ŞSL
- arğadal** *moğ.* **1)** tuzak ŞSL **2)** kötü, huysuz insan ŞSL **3)** dağ eteklerinde olan alçak tepeler, orada olan küçük dereler, küçük yerler AL
- arğar** boynuzundan bıçak yapılan dişi dağ keçisi SD
- arğav** dere, çay ŞSL
- arğış** zahire ticareti, tahıl ticareti ŞSL
- arğumak** Türkmen cinsi saf kan Arap atı, kuvvetli cins ŞSL
- arğuşte** musikide bir usul bir tür oyun ve saz BV, NH, MK
- arındağ** şarkı, türkü, bir tür mani ŞSL
- arış** marangoz dükkanı, dokuma tezgahı üzerine atılan argac ŞSL
- ‘**arız I** *ar.* yanak, sevgilinin yanağı BV, GT, HBD, MÜN, YED, LM, GN

- ‘**arız II** *ar.* engel, mani SD, NH
- ‘**arıza** *ar.* engel, mani, aksaklık GT, MÜN, LM
- arî** *far.* evet, elbette SD, GT, LD, YED, ŞHD
- ‘**arî I** *ar.* çıplak, hür BV, GT, YED, FK, MK, LM
- ‘**arî II** *ar.* uzak, ayrı, arınmış, beri GT
- ‘**arîf** *ar.* bilgili, bilgi sahibi BV, GT, NH, FK, ŞHD, MK
- aristo** ünlü Yunan filozof TMA, MÜN
- aristatâlis** ünlü Yunan filozof TMA, TEH
- ‘**ariyet** *ar.* ödünç, iğreti LD, FK
- arķ** kanal, su yolu GT
- arķaluc** hammal semeri ŞSL
- arķan** organ, halat, büyük ip ŞSL
- arķış** kabile, kervan ŞSL
- arķıt arķıt** sıra sıra ŞT
- arķudak** ikiz, çift ŞSL
- armān** *far.* hasret, arzu, özlem, pişmanlık, sıkıntı AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM
- armāne** *far.* hasret, maksat, arzu, çare ŞSL
- armānlıĝ** *far.* + *tür.* talepli, istekli, temenna ŞSL
- arn** su, ırmak ŞSL
- arna** nehirden ayrılan kol ŞSL
- ‘**arşa** *ar.* arsa, yer, toprak NH, MÜN, YED, FK
- ‘**arş** *ar.* gök, arş, tavan BV, BD, SD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN
- arş 1)** bir karış ŞSL **2)** araba oku ŞSL
- arşun** üç karış, arşın ŞSL
- arşunla-** karışlamak, ölçmek, karışla ölçmek ŞSL
- arta- 1)** bozmak, bozulmak, fenalaşmak, asmak, tecavüz etmek ŞSL, GT, ÇFK, Sİ **2)** geçip gitmek, yer değiştirmek ŞSL
- artan- 1)** bozmak, tecavüz etmek, asmak ŞSL **2)** aşip ve atlayıp gitmek, yer değiştirmek ŞSL
- artat-** çoğaltmak, artırmak HBD
- artil-** öteye beriye koşmak, sendelemek ŞSL
- artuķmac** kendi türleri içinde kıymet bakımından daha kıymetli olan şey ŞSL
- artuķsı** çoĝu, artıĝı, fazlası ŞSL, BV, HBD, ŞHD, FK
- ‘**arūs** *ar.* gelin, kız BV, GT, NH, LD, YED, FK, MK, LM
- ‘**arūsek** *ar.* yeşil ve pembeli sedef LM
- arzuķ** eyerin üzerine konulan haşhaş ŞSL
- arzūla-** *far.* + *tür.* arzulamak SD, GT, LD, ŞHD
- ās I** as, kakın denilen hayvan ŞSL, TMA, LM
- ās II** *far.* hırs SD
- as I** akıl, idrak, feraset ŞSL

as II değirmen ŞSL

āsā *far.* esneme, vakar, ciddiyet NH

‘**aşā** *ar.* asa, sopa, değnek BV, SD, GT, NH, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM

asabķur kuzu kızartması ŞSL

aşālet *ar.* soy sop temizliği FK, GN

aşam *ar.* sağır SD

asāpkūr *mođ.* çağatay adetinde meşhur olan koyunun omurga kemiđi AL

āsārlıđ *ar.* + *tür.* eserli, eser sahibi, eseri olan FK

as as kara sevda hastalığı, kuruntulu ŞSL

asav evcilleştirilemeyen at ŞSL

‘**ases** *ar.* gece bekçisi NH, YED, FK, MK

aşfar *ar.* sarı, soluk benizli NH, BV, FK, LM

asđaz faydasız, boş ŞSL

asđuruķ aksırık, aksırma ŞSL

aşhāb *ar.* sohbet edenler, dostlar, sahipler, sahabeler BV, SD, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN

aşhābū ‘l-kehf *ar.* yedi uyuyanlar, Kur’an’da kendilerinden söz edilen ve bir mağarada uzun süre uyuyup kalan kişiler GT

asıc tencere, kazan ŞSL

āsīb *far.* bela, musibet, zarar; çarpışma BV, HBD, TEH, YED, CD, FK

āsīblıđ *far.* + *tür.* belalı, felaketli GT

aşnām *ar.* putlar, sevgililer NH

asrār I *ar.* iyi, ala, güzel ŞSL

asrār II *ar.* sır, gizlenen şey ŞSL

asrār III *ar.* afyon, uyuşturucu, esrar ŞSL

asrat- saklamak, saklatmak, gizlemek AL

asrı *moğ.* çok fazla SD

assıķ fayda, kazanç AL

assız sihir, büyü, yazık, eyvah gibi bir teessür edatı ŞSL

āster *far.* astar FK

astığ askı, kadınların saçlarına taktıkları ziynet, kulak küpesi ŞSL

aşak aşağı, alçak, alt, ÇFK

‘**aşaksız** *ar.* + *tür.* sarmaşksız MK

āsām *far.* yeme içme BV, NH, HBD, MÜN, FK, LM

aşama I tabaka, mertebe ŞSL

aşama II yeme içme ŞSL

aşama III pirinç halimi ŞSL

aşamaķ yine öyle, keza, bu dahi, öteki gibi anlamında söz ŞSL

aşar deve sürüsü ŞSL

aşarraķ sınırı aşmak, hadden tecazüz etmek ŞSL

aşarı pek çok ŞSL

aş aş yapışkan, bıktırıcı ve girişken insan ŞSL

aşat- yedirmek ŞSL

aşıt- sürmek, sürtmek ŞSL

āşiyān *far.* yer, ev, mesken; kuş yuvası BV, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, GN

- ‘**aşk-bāzî** *ar.* + *far.* aşk oyunu GT
- aşkû** toprak tencere ŞSL
- aşlar** hayvanlara su vermek için kuyu başlarına konulan ağaçtan yapılan büyük teneke ŞSL
- aşlat-** yemek yedirmek ŞSL
- aşlığ** tahıl, hububat, yemeklik malzeme ŞSL
- aşnu** önce, evvel GT
- ‘**āşr** *ar.* onlama; Kur’an’dan ayet okuma LD
- aşpımān** türkistan’da bir yer ismi ŞSL
- āşüb** *far.* kargaşalık, karıştıran BV, NH, HBD, LD, YED, FK, MK, LM
- āşufte** *far.* çılgınca seven, perişan, iffetsiz GN
- aşufte-dil** *far.* gönlü perişan olmuş, kalbi kırık, ezik GN
- aşuğıça** aşağı doğru TEH
- aşuk** aşık, topuk kemiği ŞSL
- aşukluk** diz kapağı ŞSL
- aşuktur-** ertelemek, tacil etmek ŞSL
- ‘**āşūrā** *ar.* muharrem ayının onuncu günü TEH
- atabék** atabek, lala AL
- ata big** padişah lalası ŞSL
- atağ** 1) kısmet, hisse ŞSL 2) adak, nezir, vaad, adanmış, namzed olmuş AL
- atağla-** nezretmek, adamak, nişanlamak ŞSL
- atan-** atanmak, çağırılmak, davet edilmek GY
- atğı** mekik, kolan, ayıl ŞSL
- atğıcu** nişancı, nişan alan GT
- atğula-** ok atmak ŞSL
- atğulan-** müdahale etmek, öne atılmak, taarruz etmek ŞSL
- atğunca** sabaha kadar, sabah oluncaya kadar ŞSL
- ‘**atıfet** *ar.* karşılıksız sevgi, iyilik sevelik BV
- atığ** süt ve yoğurt çalkalanan küçük yayık ŞSL
- atığ-** adlanmak AL
- atık-** 1) şöhret kazanmak, ün sahibi olmak ŞSL, NH, FK 2) hayır dua etmek, öğmek, sena ve medh etmek ŞSL
- ‘**atıl** *ar.* boş, faydasız; tembel, üşengeç, uzak duran MÜN
- atışlığ** ok atımında usta, mahir ŞSL
- atış tutuş** 1) hal, durum, vaziyet, iş TMA 2) atar tutar, tutan tutucu ŞSL
- atız** mezra, tarla ve parça yer, çalılık ŞSL
- ‘**atiyyet** *ar.* hediye, bağış GN
- atka-** 1) ad koymak, isim vermek AL 2) kıraat ve tilavet etmek, bir şeyi ezberden okumak ŞSL
- atke** atalık, babalık, Türkistan’da bir rütbe ŞSL
- atkelik** hükümet, derebeyi, başkanlık ŞSL
- atkı-** alkışlanmak, dua edilmek, öğülmek ŞSL
- atlanmağlığ** ata binmek MK

atlanur ayağı sefere giderken at üzerinde içilen şarap ve diğer nesnelere
ŞSL

atmaça I doğana benzer bir kuş ŞSL

atmaça II bir tür top oyunu ŞSL

atmaçlık atma, atmak YED

‘**aṭṣa** *ar.* aksırık ÇFK, Sİ

atsız namı ve şöhreti olmayan kişi
ŞSL

‘**aṭṭār I** *ar.* güzel kokular satan, aktar
BV, GT, YED, ŞHD

‘**aṭṭār II** *ar.* Feridüddin Attar, meşhur
İranlı sufi ŞHD

av- bir araya toplanmak, yığmak ŞT

avān *ar.* vakit, zaman BV

‘**avān** *ar.* yardım edenler GT, MK

avcağ avcı AL

avçı avcı ÇFK, Sİ

‘**avd** *ar.* geri gelme, dönme BV

a veh ah AL

āverd *far.* savaş, harp YED

avğan-şal afganları ifade eden bir söz
ŞSL

avıl köy, ağıl ŞSL

āvîz *far.* asılı bulunan, asılan YED

avlağ av yeri, avlanacak yer, avın bol
olduğu yer ML, ŞSL, ŞHD

‘**avret** *ar.* kadın; açığı haram olan vücut
uzvu ÇFK, TEH, Sİ

avuc avuç ŞSL

avuk çadırın kiriş ağaçları ŞSL

avulcay ganimet ŞHD

avuşka kadının kocası AL

āyā *far.* acaba, hey, ey BV, BD, NH,
HBD, TEH, YED, FK, MK, GN

ayağ- batmak, gurub etmek ŞSL

ayağcı saki, hizmetçi AL, BV, SD,
NH, MÜN, ŞHD

ayağku kaburga ŞSL

ayalğu *moğ.* nağme, ses, ahenk AL,
ŞSL, FK, ŞHD

ayalğuçı *moğ.* + *tür.* şarkı söyleyen,
şarkıcı MK

‘**ayān** *ar.* açık, belli, meydanda GT,
HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT,
MK

‘**ayār** *ar.* altının gümüşün ve başka
kıymetli madenlerin karışma derecesi,
derece BD, LD, MK

ayas mahmud-ı Gaznevi'nin kölesi ve
sevgilisinin adı ŞSL

ay-çıray *tür.* + *moğ.* ay yüzlü GT

āyend *far.* gelecek MÜN

ayğag sır MK

ayğak 1) münafık, dedikoducu, kötü
söz söyleyen, kötü adam ŞSL **2)**
korkusuz, kızıl ayak ŞSL

ayğaş- toplaşmak, bir araya gelmek
LD

ayığ ot bir tür bitki ve ilaç ismi ŞSL

ayıl mandıra, ahır ŞSL

ayıl- ayılmak, kendine gelmek, uyanmak
ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH,
ÇFK, ŞHD, MK

ayıldur- ayıltmak, utandırmak BV

ayılın- döndürülmek, çevirmek ŞSL

- ayım 1)** hanım, hatun, zevce, kadın
ŞSL 2) işaret, iz, nişan, remz ŞSL
- ayın-** men olunmak, sakınmak, korunmak AL
- ayırtğu I** fark, ayrılık ŞSL **2)** güzel koku, güzel kokulu şey ŞSL **3)** temiz, pak ŞSL
- āyîn** *far.* tören, merasim, töre, teamül; düzen, inanış, mezhep BV, BD, GT, NH, LD, MÜN, TEH, YED, FK, LM, GN
- ayl** Kolan, aylı ŞSL
- aym** hanım, hatun, zadegan kızı ve haremi ŞSL
- aymağ** oymak, kabile ŞT
- ayman-** utanmak BV, LD
- ayn** bozulmayan top kumaş ve malzeme ŞSL
- ‘ayn** *ar.* göz, aslı, kendisi; ayın harfi BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM
- ‘aynek** *ar.* gözlük FK
- ‘ayne‘l-yağîn** *ar.* dosdoğru FK
- ayr 1)** erkek, merd ŞSL **2)** apışka, erkeklik organı zeker ŞSL
- ayrış-** birbirinden vazgeçmek, ayrılmak, yabancılaşmak ŞSL
- ayru** ayrı, başka BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, LM, GN
- ayrūğ** ayrı, başkası, yabancı ÇFK
- ayrum** külek, girdap ŞSL
- aysız** sevgilisiz BV, FK
- aytış-** sözleşmek, konuşmak GT
- aytkuci** meddah, muhabir, aşık, çok konuşan ŞSL
- aytur-** söylemek NH
- ayuk** ayı ŞSL
- ‘ayyāş** *ar.* çok içki içen, ayyaş TMA
- azağlağ I** dere otunun kokusu ŞSL
- azağlağ II** celcelan ŞSL
- azal-** azalmak, eksilmek, tükenmek ŞSL
- azalık** *ar.* + *tür.* matemli, yaşlı LM
- azam** *ar.* kin, gazez LM
- azar-** azalmak, azımsamak GT
- āzārî** *far.* incitilmiş, incinmiş; muzurluk, küfürbazlık, fenalık görmüş olma MÜN, MK
- ‘azāsız** *ar.* + *tür.* sabırsız LM
- azatmağ** kese, para çantası ŞSL
- ‘azāzil** iblis’in melek olduğu zamanlardaki adı GN
- azbuy** heyecan, telaş ŞSL
- azdād** zıtlar, tezatlar MÜN
- āzer** *far.* ateş, ateşperest BV, GT, LM, YED
- āzerbeycān** Hazar Denizi, Kafkas Dağları ve İran arasındaki bölge TMA, ŞT
- āzerî** *far.* ateşe tapan NH
- azğan** bir tür dikenli bitki GT
- azğaş-** yoldan şaşmak, azmak ŞSL
- azğıc I** azlık, azıcık, cüzi ŞSL
- azğıc II** bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk ŞSL
- azğıc III** sarmaşık türünden bir bitki ŞSL

azher *ar.* hüsnü hat sahibi iki kişiden biri MK

azık- yolu kaybetmeki şaşırarak, yoldan çıkmak AL, ŞSSL, FK, MK

azın -dan başka, başka, ayrı, diğer SD

azırğan- az saymak, hakir görmek, az görmek ŞSSL

azıt- azıtmak, yoldan çıkmak AL, ŞSSL, NH

azlığ azlık, az olma, kıtlık ŞSSL, MÜN

‘azm niyet, kasıt BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

azmaş- azışmak, yolunu kaybetmek, kendi bildiği yoldan gitmek ŞSSL

āzmūn *far.* tecrübe, sınama FK

azrāk *ar.* mavi, gök renkli CD, LM

‘azun *ar.* kasıt, niyet, karar GN

āzūre *far.* kırılmış, incinmiş MK

āzürde-cān *far.* kırılmış, incinmiş, gücenmiş can YED, FK

āzürde-hāl *far.* + *ar.* incinmiş HBD

azva sabır ve tahammül ŞSSL

‘azze ve celle *ar.* aziz ve celil olan Allah MK

‘azze şānuhu *ar.* çok aziz ve kıymetli olan Allah TMA

B

bā-baht *far.* bahtlı, şanslı GN

babay düğüm, zülf, kıvrıkcık saç, ukte ŞSSL

bābî bir kapı ŞHD

babir I deniz kaplanı gibi bir yırtıcı hayvan ŞSSL

babir II pek eski, köhnemiş, pek büyük yük ŞSSL

babir III biber ŞSSL

bācbān *far.* gümrükçü ŞSSL

bace camsız tepe penceresi ŞSSL

bā-cem *‘far.* + *ar.* toplanmayla YED

bacı büyük kız kardeş ŞSSL

backır I becerme ve bitirme, sona erdirme ŞSSL

backır II Türklerden bir kabile ismi ŞSSL

baçin Çin hükümetinin başkenti ŞSSL

ba‘d *ar.* sonra SD, MK

bādā-bād *bād far.* ne olacaksa olsun YED

bada balğa kılavuz ŞSSL

badağ uzun tüylü köpek ŞSSL

bādāme *far.* ipek kurdu, nazar boncuğu, et beni, zincir halkası NH

bād-bān *far.* yelken, gönder MÜN, ŞHD, GN

bāde-āmîz *far.* içkiyle karışık NH, CD

bāde-āşām *far.* bade içen, içici BV, NH, YED

bāde-āşāmlık *far.* + *tür.* bade içicilik YED

bāde-fürüş *far.* meyhaneci FK

bādeî *far.* bir bade ŞHD

bāde-nüş *far.* bade içen BV

bāde-nüşî *far.* şarap içicilik FK

bāde-pālā *y far.* şarap süzen BV, NH, MK

bāde-pālālīk *far.* + *tür.* şarap süzücülük FK
bāde-perest *far.* şaraba düşkün NH, FK, MK
bāde-perestāne *far.* şaraba taparcasına FK
bāde-peymā y *far.* şarap içen, şarap ölçen BV, NH, YED, FK
bādesiz *far.* + *tür.* badesiz, içkisiz YED
ba'd-ez-în *ar.* + *far.* bundan sonra HBD
bādġazî 1) nahiye, bedevi, köylü AL, ŞSL 2) horasanda yer adı AL, ŞSL
bādiye *ar.* ağzı yayvan topraktan büyük kap CD, MK
bādiye-peymā *ar.* + *far.* çölde dolaşan FK
badġan büyük kaşık ŞSL
badnus sırtlan türünden bir hayvan ŞSL
bād-pā y *far.* yel ayaklı, ayağına çabuk kimse FK, LM
bād-rūy I *far.* teselli, avunma MÜN
bād-rūy II *far.* merhem MÜN
ba'dü *ar.* çok sonra GT
bā-fend *far.* hile GT
baġam asa, deġnek, destek ağacı, direk, destek ŞSL
baġan kuzu, toku ŞSL
baġane kuzu derisi, külah ŞSL
baġ biraġ I kılavuz, rehber ŞSL
baġ biraġ II baġ, sargı, deste ŞSL
baġçal bir ördek türü ML

baġdād baġdad, Irak'ın başkenti GT, BV, NH, LD, TMA, ŞT, FK, ŞHD
baġdaş baġdaş, ayakları birbirine altına alarak oturma şekli ÇFK, Sİ
baġday iniş, nüzul, meyil ŞSL
bā-ġudūv *far.* + *ar.* sabahleyin, sabahla BV
baġı *ar.* haksızlık eden serkeş YED
baġın- barışmak, dost olmak ŞSL
baġıncaġ etek dizlerinin alt tarafı ŞSL
baġındaş dizlerin yukarısı, baġdaş ŞSL
baġırdaġ beşikteki bebeġe sardıkları bent ŞSL
baġırış- baġırışmak, haykırışmak, kıçkırışmak ŞSL
baġırlık yürekli SD
baġırsak I baġırma, baġırış ŞSL
baġırsak II baġırsak uzvu ŞSL
baġırtlak I tosbaġa ŞSL
baġırtlak II seng-har kuşu ŞSL
baġış 1) baġdaş, dizlerin bükülmesi AL, ŞSL **2)** baġ AL **3)** her zaman giyilen elbise AL **4)** çadır baġı, keçe evin bend ve baġı ŞSL, ML **5)** baġış GT **6)** saldırı, birinin üzerine sıçrama, hücum ŞSL
baġî *ar.* azgın GT
baġlaġuluk baġlanılmış , bend olunmuş ŞSL
baġlama I üç kirişli bir tür saz ŞSL
baġlama II baġlama, rabt etme ŞSL
baġlan- baġlanmak, kapanmak, oluşmak, ortaya çıkmak; giyinmek, ta-

- kınmak BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM
- bağlandur-** bağlandırmak, bağlı olmasına yol açmak; sevdirmek BV
- bağlaştur-** bir araya getirmek, şiir yazmak MK
- bağlat-** düzenletmek, yaptırmak, tesis etmek TEH, ŞT, FK
- bağlık I** bağlı LD, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK, LM
- bağlık II** bağlı, bahçeli AL
- bağne** kuzu derisi, külah ŞSL
- bağrı kara I** bir tür kuş ŞSL
- bağrı kara II** Mükedder, üzgün, kederli ŞSL
- bağrın** tarak ŞSL
- bahâyim** *ar.* dört ayaklı hayvanlar; canavarlar GT, MK
- bâhir** *ar.* belli, açık, besbelli MK
- baħr** *ar.* buhar, duman GT
- baħrî** *ar.* denize mensup, denize ait MÜN
- baħsum** darıdan yapılan bir içki ML
- baħta** pamuk ŞSL
- baħtalık** *far.* + *tür.* koyunluk, koyun için ŞHD
- bâħter** *far.* doğu BV, FK, GN
- baħye** *far.* dikiş, teyel YED
- baħyeliğ** *far.* + *tür.* dikişli, kaba dikişli FK
- ba'îd** *ar.* uzak MK
- bâk** *far.* korku, sakınma FK
- baķa ķanaķ** Kaplumbağa ŞSL
- baķar I** *ar.* sığır LM
- baķar II** bakış AL
- baķarı** bahşi AL
- baķıl-** bakılmak ÇFK, Sİ
- baķın-** bakınmak, bakmak, etrafı incelemek ŞSL
- baķındur-** baķımlı kılmak ŞT
- baķır** bakır, bakır madeni ŞSL, GT
- baķış** bakma, bakış ŞSL, BV, LD, YED, FK
- baķış-** bakışmak, baka kalmak, hayret etmek, umuma bakmak ŞSL
- baķışlığ** temaşa yeri, bakılan yada bakılacak yer ŞSL
- bâķî'** *ar.* yerleşen NH
- baķl** *ar.* sebze BV
- baķöy** büyük, iri, kocaman, kavi ŞSL
- baķtur- I** baķımlı kılmak ŞT
- baķtur- II** baktırmak, göstermek ŞSL, LM
- bâķürî** *ar.* deva ve ilaç ŞSL
- balaban** çakır, doğan kuşu ŞHD
- bâlâ-dest** *far.* galip, meclisin en yüksek yeri FK
- balak** iç donun aşağı kısmı, paçası; yalın ayak ŞSL
- balar** direk, dirsek, sütun, kiriş ŞSL
- bâlâyî** *far.* yücelik LD
- baldak** kulp, sap ŞSL
- baldırğan** bir tür bitki ismi, baldırğan otu ŞSL
- baldır ķara** bir tür ilaç ŞSL
- balğa-** kazmak, eşmek, hafriyat etmek ŞSL

- balğıcın** turna cinsinden bir kuş ŞSL
- bāl-guşā y** *far.* kanat açan, kanat açıcı
BV
- bālīg** *ar.* bülüğa eren ŞT, Sİ
- bālīga** *ar.* yetişkin kadın Sİ
- bālîn** *far.* yastık YED
- balış I** Moğolcada para, para birimi
ŞSL
- balış II** yastık MÜN
- balqa** bir tür balta ŞSL
- bal kabağı** kabağın bir türü ŞSL
- bām I** *far.* çatı, kubbe, dam YED, GN
- bām II** *far.* kanun, tanbur gibi çalgılara takılan kalın tel ŞHD
- ban-** banmak, ıslatmak, su komak, sulu şeye basmak ŞSL, ŞHD
- banduq** tüfek ŞSL
- bānî** *ar.* bina eden, yapan, kuran MÜN
- bara** hak, üzeri, konu, husus TMA, TEH
- bārān** *far.* yağmur BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD, LM
- baranğar** ordunun meymenesi, sağ tarafı ŞSL
- barant** yağma, talan ŞSL
- bār-āver** *far.* faydalı, yararlı MÜN
- bardağ** bardak, kulplu su kasesi ŞSL
- bardan** büyük zenbil, büyük anbar
ŞSL
- bare** hak, kere, defa, kez BV, FK
- bāre** *far.* hak, kere, defa, kez BV, FK
- barın** hepsi AL
- barısı** hepsi, tamamı SD
- bārid** *ar.* soğuk FK
- bārîk** *far.* nazik, ince ŞHD
- bārîkā** *ar.* şimşek, yıldırım pırıltısı
LM
- bār-keş** *far.* yük taşıyan MÜN, MK
- barla-** aramak, arayıp sormak, inceden inceye araştırmak ŞSL
- barlıg** varlık, mal sahibi, servet, zenginlik AL, ŞSL, BV, LD, MK, LM, GN
- barmağ** parmak AL, BV, BD, NH, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM
- bārū** *far.* kale duvarı, hisar burcu
TEH, MÜN
- bār-ver** *far.* yemişli, yemişi olan MK
- basa** sonra, ikinci olarak MÜN, ŞHD, MK
- bā-şafā** *far.* safalı ŞHD
- basaga** mezar, kabir ŞSL
- başal** *ar.* soğan ŞHD
- başar** *ar.* göz, görme, idrak etme GT, NH, LM, MK
- başâret** *ar.* inceden inceye etraflı, derin görüş MÜN
- basıl-** yenilmek, mağlup olmak, çiğnenmek, ayak altına alınmak; süku-net bulmak ŞSL, TMA
- basın** basma, matbu bez, çit, dokuma
ŞSL
- bāşıra** *ar.* görüş, görme BV
- basırğan-** ağır uyku basmak, rahatsız uykudan korkup kalkmak, ağırlık basıp muzdarip olmak ŞSL

başgun basmak ŞSL

başır *ar.* gören, anlayan, gönül gözü açık olan FK

başîret *ar.* göz açıklığı, ileri görüşlülük BV, LD, MÜN, MK

başkağ nezaret, zorlama, zorlanma, polis veya belediye işlerine bakan memur ŞSL

başlayış alta almak, çiğneme, ayak altına alma, yenme ŞSL

basruğ rüzgar, yağmur ve sıcaktan muhafaza için yurt etrafına çekilen keçe ML, AL

baş *ar.* 1) uzun uzadıya anlatma MK
2) *ar.* yayma, açma, serme BV, NH, TEH

başar- başarmak, baş etmek, muvafık olmak, muzaffer olmak, yoluna koymak ŞSL

baş parmağ baş parmak TEH

başıl- yara açılmak GT

başkıyan deve üzerine yüklenen top aleti ŞSL

başmağ ayakkabı, çepiki kösele ŞSL

başmağcı kunduracı, başmak yapan ŞSL

baş minlik enaniyet, benlik, bencillik ŞSL

başsız 1) tertibsiz, düzensiz, başı bozuk ŞSL 2) kafasız, aptal GT

başsızlık 1) reissizlik, başsızlık, ayak takımı, düzensizlik ŞSL 2) kafasızlık, aptallık GT

baş töben baş aşağı AL, ŞSL

bağık bataklık LD

bâtinî *ar.* içsel, dahili, internal GT

batış batma ŞT

batlığ iyilik, hoşluk, sağlamlık MÜN

batman *soğd.* batman, bir ağırlık ölçüsü birimi GT, LD, ÇFK, TMA, Sİ, ŞHD, MK

bağn *ar.* karın, mide SD, GT

bağğ *ar.* kaz GT

batu 1) zor, katı, sağlam, kavi ŞSL 2) usta, mahir ŞSL

batuğ ağır, sakil ŞSL

batyal genç kısarak, tay ŞT

bavlı terbiyeli, talimli, seri hareketli, nazlı yetiştirilmiş ŞSL

baydağ 1) bir kuş ismi ŞSL 2) sürü, hayvan sürüsü ŞSL 3) paye, rütbe, derece ŞSL

bâyest *far.* gerekli, lazım, ihtiyaç duyulan MÜN

bayğâzî köylü, yabani, bedevi AL, ŞSL

bayıl- bayılmak, ziyade kendinden geçmek ; bağlanmak ŞSL

bayır- I zenginleşmek, zengin etmek ŞSL 2) efsun ile kandırmak, kendinden geçirmek ŞSL

bayırı eski, köhne, eski hizmetçi AL

bayıt- zenginleştirmek, zengin etmek GT

bayıtdar bereketli, saadetli, kutlu ŞSL

bâyistî *far.* Gerekli YED

bayka düğün, toy, eğlence, eğlence topluluğu, düğün alayı ŞSL

- bay oğlu I** Vergi, salma ŞSSL
- bay oğlu II** beyzade, Beyoğlu ŞSSL
- baytāl** *ar.* veteriner hekim GT
- bāz-averdliğ** *far.* + *tür.* Geri getiricilik BV
- bāz-geşt** *far.* pişmanlık BV
- bāz-gūn** *far.* bař ařađı, uđursuz, ters FK, ŐSHD
- bāz-hāst** *far.* tahkik, teftiş, hesap sorma MÜN
- bāzil** *ar.* Bol bol veren FK
- bāzircānliđ** *far.* + *tür.* tūccarlık ĆFK, Sİ
- bāzū** *far.* pazı; gūĉ, kuvvet GT, YED, MK
- bebek** gözün bebeği ŞSSL
- bebr** *far.* yırtıcı bir hayvan LM
- becel** iftira, suç atma GT
- becid** *far.* cidden, gerĉekten, pek had-dinden fazla TMA, MK
- be-cins** *far.* + *ar.* samimiyetle, saflıkla, iĉtenlikle, kusursuzluk dileğiyle MÜN
- be-cūř** *far.* cořmada, tařmada YED
- bedā** *far.* şanssız, talihsiz GT
- bed-‘alef** *far.* ĉer ĉöp BV, NH
- bedām** *far.* tuzak ŐSHD
- bedāyi‘** *ar.* eşi benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler NH, MÜN
- bed-dil** *far.* korkak, yūreksiz TMA
- bed-edā** *far.* + *ar.* terbiyesiz, kaba kimse MK
- bed-endiř** *far.* kötölük dūřünen LM
- bedevī** *ar.* bir at cinsi GT
- bed-gevher** *far.* mayası, cevheri bozuk GT
- bed-gūy** *far.* arabozucu, laf tařıyan, dedikoducu GT, TMA
- bed-gūmān** *far.* kötü řüphede bulunan YED
- bed-gūmānliđ** *far.* + *tür.* řüphecilik BV
- bed-hāl** *far.* + *ar.* hali kötü olan BV
- bed-hūř** *far.* kötü dūřünceli, aklımlı kötüye yoran BV
- bedi** evet ŞSSL
- be-didār** *far.* meşhur, aĉık, meydanda, görünen, parlayan MK, GN
- bedīh** *ar.* şan ve şerefi büyük olan ĉok onurlu YED
- bedīhe** *ar.* apaĉık, meydanda GN
- bedīl** *ar.* karşılık, vekil BV, FK
- bedī‘ü’l-cemāl** *ar.* güzel yüzlü GT
- bedī‘-veş** *ar.* + *far.* eşsiz, görülmemiş, duyulmamış güzellikte olan MÜN
- bedizliğ** süslü SD
- bed-lehce** *far.* + *ar.* kötü dilli MK
- bed-ma‘aş** *far.* + *ar.* kötü maaş MK
- bed-manzar** *far.* + *ar.* kötü görünüşlü GN
- bed-mihr** *far.* iyilik etmeyen, insaniyetsiz BV, NH, HBD, YED, FK
- bed-pesend** *far.* gūĉ beđenir BV, LM
- bed-vehm** *far.* + *ar.* kötü dūřünceli GN
- bedraĉa** *far.* kılavuz BD

bedrî *ar.* dolunay gibi, dolunaya ait
ŞHD

bed-rüzgâr *far.* zavallı, ahlaksız, kötü
GT

bed- siğâl *far.* kötü düşünceli GT

bed-şekl *far.* + *ar.* kötü şekil MK

beg bey, AL, GT

be-gâyet *far.* + *ar.* son derece, çok çok
BV, NH, LD, TMA, TEH, MÜN,
YED, FK, MK, LM, GN

beğayr *ar.* başkasına LM

bêgeç kız saygıdeğer kadın AL

begim hatun, hanım ŞSL

bêgin gibi AL

be-güş *far.* sağır NH

behâ *far.* değer, kıymet LD, GN

behağ *ar.* bebek hastalığı, alaca LD

behâyim *ar.* dört ayaklı hayvanlar
TMA, TEH, MK

behcet *ar.* sevinç, güzellik, gülyeryüz-
lülük GT, MÜN, YED

behcet-fezâ *ar.* + *far.* sevinç artıran,
güzellik artıran YED

beher *far.* her, her bir BD

be-ħill *far.* + *ar.* haklı, meşru BV, NH

behîm *ar.* düz siyah şey, alacasız hay-
van, dik ve pürüzsüz ses NH

behişt *far.* cennet BD, SD, GT, NH,
HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH,
MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, LM

behlem avcı kuşu doğan ŞSL

behli *moğ.* kalın deri, kuşçu eldiveni
AL, ŞSL, MK

behr *far.* hisse, pay BV, FK

behresiz *far.* + *tür.* nasipsiz, pay sahi-
bi olmayan GT, FK

behrî *far.* biraz, az bir şey GT

beğâ *ar.* ebedilik BV, SD, GT, NH,
HBD, LD, TMA, TEH, MÜN,
YED, FK, MK, LM

beğâsız *ar.* + *tür.* ölümlü, kalıcı olma-
yan BV, NH, FK, MK

beke dede, baba ŞSL

bêke eri olmayan kadın, çocuk do-
ğurmamış olan mağlum kadın AL

bekle- intizar çekmek, yoluna bak-
mak, beklemek ŞSL

bekmez koyuldurulmuş şire, pekmez
ŞSL

bekter bir tür silah ve bektürme ŞSL

be-küllî *far.* + *ar.* bütünüyle, tama-
mıyla MÜN

belâ -yı ħumâr sersemlik belası NH

belâ-cü *ar.* + *far.* bela arayan, belalı
YED

belâğ *ar.* yetiştirme, iletme YED

belâhet *ar.* bölünük, alıklık MK

belâ-keş *ar.* + *far.* bela çeken, kederli
BV, NH, YED, FK, LM

belâlîğ *ar.* + *far.* belalı AL, BV, FK

belban bir tür ahenk ve şarkı ŞSL

belen keklik ŞSL

belî *far.* evet, elbette BV, SD, GT,
NH, LD, ÇFK, YED, FK, ŞHD,
MK

beliyyât *ar.* sıkıntılar, zorluklar, afet-
ler TEH, MÜN

belke deve yavrusu ŞSL

- bêltek** peltek, güçlkle konuşan AL
- belv** *ar.* imtihan etme, deneme GT
- be-nağd** *far.* + *ar.* parayla nakit olarak
BV, NH
- be-nām** *far.* namlı, ünlü YED
- bendlet-** *far.* + *tür.* bağlatmak ŞT
- benek** yüzde leke ŞSL
- beñiz** yüz, cemal ŞSL
- bennā** *ar.* bina ustası, mimar NH, FK
- beñze-** benzemek ŞSL
- beñzeş-** birbirine benzeyen, benzer
olan ŞSL
- beñzet-** benzetmek YED
- ber I** *ar.* toprak, kara LD
- ber II** *far.* göğüs, meyve, yemiş FK
- ber III** *far.* alan, getiren MK
- ber IV** *far.* üzere, üzerinde GN
- ber-‘aqs** *far.* + *ar.* tersine, aksine BV,
MK
- ber-āmed** *far.* çıkış, başlama LM
- bera’et** *ar.* aklama TM
- berāyā** *ar.* insanlar, yaratıklar MK
- ber-bār** *far.* yükte, yük altında ŞHD
- berbāzlik** *far.* + *tür.* kötülük TMA
- ber-cāy** *far.* yerinde, doğru, uygun
GT, GN
- ber-dert** *far.* dertli GN
- ber-devām** *far.* + *ar.* devamlı, ebedi
MÜN
- ber-düş** *far.* omuz üzerinde, omuzda;
serseri YED
- berehmen** *far.* puta tapan YED
- berf** *far.* kar CD
- ber-geşte** *far.* talihi ters dönmüş, ters
dönmüş LD, MÜN, FK
- ber-hem** *far.* dağınmık, perişan, içiçe
BV, NH, HBD, LD, YED, CD, FK,
ŞHD, LM, GN
- ber-hürdār** *far.* mesut, talihli, bahti-
yar BV, NH, FK, ŞHD, MK
- berî** *ar.* temiz, kurtulmuş, uzak GT,
LD, TEH, MK, LM
- berîn** *far.* en yüce, en üstün BV, LD,
MÜN, GN
- beriyye** *ar.* çöl, kır, sahra TEH
- ber-kenār** *far.* kenar, kenarda, kenara
YED
- berkend** *far.* koparma, rüşvet FK
- bernā** *far.* genç, yiğit YED
- ber-pā** *far.* ayakta, ayak üzerinde
YED
- berr** *ar.* kara toprak HBD, TMA,
TEH, YED, CD, LM, GN
- ber-tağdîr** *far.* + *ar.* sonra MK
- bertas** esaret, kölelik ŞSL
- besā** *far.* nice, çok, hayli NH, FK,
ŞHD, MK
- besî** *far.* pek, çok, çok fazla BV, GT,
NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN,
YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- best** *far.* düğüm ŞHD
- bestan** kapsül, patiska ŞSL
- beste** *far.* kapalı, bağlı; beste, şarkı
makam ve ahengi LD, YED, FK,
ŞHD, LM
- be-tahşîş** *ar.* özellikle, bilhassa, husu-
siyle TMA, MÜN, MK

be-teng *far.* sıkıntılı FK

be-teng *far.* sıkıntılı, sıkıntılı olan BV,
NH, HBD

beti- yazmak LD

bevl *ar.* sidik ÇFK, Sİ

bevş *far.* gösteriş gücü GT

beyābān *far.* kır, çöl BV, BD, GT,
NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK,
MK, LM

beyāz I *ar.* beyaz, ak, aklık, aydınlık
BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK,
ŞHD, LM

beyāz II *ar.* kopya çıkarma, temize
geçme; örnek GT

beydā *ar.* tehlikeli yer, sahra MK

beyek *far.* bir anda BD

beyin beyin TEH

beyla bunun gibi AL

beyne beyn *ar.* ikisinin ortası FK

beyt *ar.* 1) ev, mesken BV, FK 2) be-
yit BV, SD, GT, TMA, TEH,
MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD

beytal kısarak at ŞSL

beytū`l-telef *ar.* telef evi MK

bezge korku ŞT

bezl *ar.* bol bol verme, saçma BV, GT,
NH, FK, MK

bezm-ārā *far.* meclise renk katan, hoş
sohbet BV, FK

bezm-geh *far.* eğlence yeri FK, ŞHD,
MK, LM

bezzāz *ar.* manifaturacı, kumaş satan
GT

bıçkı testere, bıçkı ŞSL

bıġu doğana benzer bir avcı kuş ŞSL

bıhtı 1) kurutulmuş ve suyunu çekmiş
et, kak, bastırma ŞSL 2) eleme,
kalburdan geçirme ŞSL

bırsarıġ oruç, savm ŞSL

bıstuġ iyi pişmiş, pişkin ŞSL

bıyıġ I bıyık ŞSL

bıyıġ II kasd, emel, fikir, azm ŞSL

bızlavuġ kof ve içi boş kabak, çocuk-
ların kabaġın içine kemik ve taş
parçaları koyarak oynadıkları bir
oyun ŞSL

bî-āb-rū *far.* yüzsuğu bulunmayan,
donuk, cansız YED

bî-`aded *far.* + *tür.* sayısız, hesapsız
NH, HBD, TMA, YED, FK, MK,
LM

bî-`adil *far.* + *ar.* adaletsiz, adil olma-
yan TMA

bî-ārmān *far.* pişman olmadan YED

bî-`avn *far.* + *ar.* yardımsız, koruyucu-
cusu olmayan GT, MK

bî-`aynih *ar.* aynen, olduġu gibi, tıpkı
BV, NH, HBd, FK, LM

bî-`aynihî *ar.* aynıyla, olduġu gibi
LD, MÜN, FK, LM

bî-bāġ *far.* korkusuz, cüretkar, arsız,
edepsiz, küstah BV, GT, NH, HBD,
TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK,
LM, GN

bî-bār *far.* meyve vermeyen, kuru,
faydasız YED

bî-bedel *far.* eşsiz, benzersiz BV, LD,
FK, LM

bî-ber *far.* meyvesiz YED, FK

bicek İğne AL

bî-cihet *far.* sebepsiz, boşuna, boş yere, akılsız NH, TMA, FK, LM

biçek 1) iğne, ibre AL, ŞSL 2) süs, ziynet ŞSL

biçil- biçilmek LD

bîd *far.* söğüt ağacı NH, CDi FK, LM

bî-dādger *far.* zalim, gaddar, hain ŞT

bî-dāne *far.* aç GN

bîdār *far.* uyanık, uyumayan, uykusuz BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN

bid'at *ar.* Hz. Muhammed zamanından sonra dinde ortaya çıkan şey, bidat YED, FK, ŞHD, MK

bidev soylu ve cins at ŞSL

bî-dil *far.* gönülsüz, aşık; korkak BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

bî-dimāğ *far.* + *ar.* akılsız, şuursuz YED

bî- edeb *far.* + *ar.* edepsiz, terbiyesiz BV, GT, NH, YED, ŞHD, MK

bî-erğanūn *far.* orgsuz, müziksiz YED

big bey, büyük, amir AL, ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, MÜN, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN

bî-ğāyet *far.* + *ar.* çok, nihayetsiz TEH, MÜN

bî-ğayr *ar.* başka, hariç, diğer GT

bî-gayret *far.* + *ar.* gayretsiz MK

big börki I renkli ve kokulu bir gül ismi ŞSL 2) Bir tür kalpak ŞSL

bigeç kız AL

bî-geh *far.* vakitsiz, yersiz FK

bî-gerān *far.* sınırsız, uçsuz, bucaksız YED

bigi gibi BD, ST, GT, LD, ŞHD

biglik beylik BD

bigu doğana benzer bir av kuşu ŞT

bî-gūmān *far.* süphesiz BV, NH, YED, ŞHD, LM

bî-güşā *far.* açılmamış ŞHD

bîh *far.* iyi, yeğ BV, LD, FK, ŞHD, MK, LM

bî-hācib *far.* + *ar.* örtüsüz, perdesiz FK

bî-hāl *far.* + *ar.* halsiz, düşkün

bî-hāllık *far.* + *ar.* + *tür.* halsiz olma LM

bî-hār *far.* dükensiz YED, MK, GN

bîhār *ar.* denizler SD, TMA, MÜN

bî-hāşılî *far.* + *ar.* verimsizlik

bî-hāst I *far.* isteksiz, istemeden BV, YED, MK, LM, GN

bî-hāst II *far.* aciz, yorgun LD

bih-būd *far.* iyi, sağlam BV, NH, HBD, LD, YED, FK

bî-hūred *far.* akılsız NH, YED, MK

bihil *far.* bağış SD, NH, LD, FM, LM

bihil helal FK

bî-himmet *far.* + *ar.* çalışmayan MK

bihışt *far.* cennet BV, NH, FK, MK, GN

bî-ḥōd *far.* kendinden geçmiş , çılgın
YED, LD

bî-ḥod *far.* kendinden geçmiş, çılgın
BV, NH, HBD, FK, ŞHD, MK, LM

bihreg *far.* + *tür.* daha iyi, daha üstün
LM

bihter *far.* daha iyi, pek iyi GT

bî-hüner *far.* hünersiz, marifetsiz GT,
ŞHD, MK

bî-ışk *far.* + *ar.* aşksız LM

bî-ibā *far.* + *ar.* çekinmesiz, iğrenme-
siz YED

bî-ikrāh *far.* + *ar.* tiksinden, ko-
layca FK

bî-inşāflıg *far.* + *ar.* + *tür.* insafsızlık,
acımasızlık BV

bî-ism *ar.* ismi için ŞHD

bî-iştibāh *ar.* + *far.* şüphesiz MK

bî-i'tibār *far.* + *ar.* itibarsız, haysiyet-
siz NH, MÜN, FK, ŞHD

bî-i'timād *far.* + *ar.* güvensiz NH,
FK, MK

bik I iyi, güzel, doğru; sağlam, güçlü
TEH 2) bey, hatun ŞSL

bî-ḳadr *far.* + *ar.* değersiz BV

bî-ḳā'ide *far.* + *ar.* usulsüz, esassız
MÜN

bî-ḳām *far.* isteksiz, arzusuz BV, FK

bî-ḳār *far.* işsiz, lüzümsüz YED,
ŞHD, MK

bî-ḳarār *far.* + *ar.* kararsız BV, NH,
HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD,
MK, LM

bî-ḳarārî *far.* + *ar.* kararsızlık ŞHD,
MK

bikec hatun, hanım, saygıdeğer kadın
ŞSL

bî-kem *far.* eksiksiz, tam LM

bî-kenār *far.* kıyısız, uçsuz ŞHD

bî-kerān *far.* uçsuz, bucaksız BV,
NH, FK, ŞHD, LM

bî-kes *far.* kimsesiz, yalnız BV, GT,
HBD, CD, FK, LM, GN

bikik bend, bağ, bağlı ŞSL

biḳu doğana benzer bir av kuşu ŞT

bilād *ar.* memleketler, şehirler, kasa-
balar GT, TMA, TEH, MÜN, FK

bilāg bilegü taş ŞSL

bî-lāv *far.* alevsiz BV

bildür- bildirmek BV, GT, BD, LD,
ÇFK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD

bilē bilen ve bilici, bilgili, haberli ŞSL

bile- bilemek, keskinleştirmek ŞSL,
GT, ŞHD, MK, LM

bilegi onun yanında, yanınca AL, ŞSL

bileli onun yanında ŞSL

bilgāt *far.* + *ar.* haberler, havadisat
ŞSL

bilgin bilge, alim AL

bilgür- belirlemek, ifade etmek, bildir-
mek, talimat vermek AL, ŞSL, BV,
SD, HBD, LD, FK, MK, GN

bili bağlı bir kuş ismi, kinaye olarak
ustrure ve süpürgeye de denir ŞSL

bilig bilgi GN

biliglig bilgili, hikmetli GN

bilil- bilinmek, görülmek, sayılmak,
kabul edilmek MÜN, MK

bilmeslik bilmezlik, cahillik LM

bilüş- bilişmek, tanışmak GT

bîm *far.* korku BV, LD, TEH, MÜN,
YED, CD, FK, MK, LM

bî-manşıblık *far.* + *ar.* + *tür.* görev-
sizlik, hizmetsizlik, atalet NH

bîmârlıg *far.* + *tür.* hastalık BV, NH,
TEH, FK

bî-mâye *far.* güçsüz; kötü yaratılışlı
YED, LM

bî-mecâl *far.* + *ar.* güçsüz, kuvvetsiz,
mecalsiz YED

bî-mer *far.* sayısız, hesapsız BV

bî-mihr *far.* sevgisiz, şefkatsiz BV,
NH, FK, LM

bî-miğdâr *far.* + *ar.* Az TMA, FK,
MK

bî-muḥabâ *far.* + *ar.* korkusuz, çe-
kinmeden MÜN

bî-muḥabbet *far.* + *ar.* muhabbeti,
sevgisi olmayan YED

bî-muḥal *far.* + *ar.* imkansız olmayan,
olabilir

bin *ar.* oğul TMA, TEH, MÜN, GN

bî-nâm *far.* adsız, namsız BV, NH,
ŞHD, FK

bînâyî *ar.* + *far.* bir bina, bir yapı
TMA

bî-nef *far.* + *ar.* faydasız MK

bî-nehîm *far.* + *ar.* uysal BV

bî-nevâ *far.* nasipsiz, çaresiz

bî-neng *far.* rezil, namussuz NH

bî-nevâ *far.* nasipsiz, çaresiz, muhtaç
BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN,
YED, FK, MK, LM, GN

binicig koşucu, at, binilecek at ve
hayvan ŞSL

bî-niḳâb *far.* + *ar.* örtüsüz, peçesiz
ŞHD

binik tat bir tür yemek ismi, yemek ve
aş ŞSL

bî-niṣân *far.* belirtisiz, nişansız ŞHD

bî-niyâz *far.* yakarmasız, duasız ŞHD,
MK

bî-niyet *far.* + *ar.* niyetsiz, sonsuz MK

biñiz I çehre, yüzün rengi ŞSL

biñiz II çuvaldız, büyük iğne ŞSL

bî-nür *far.* + *ar.* nursuz LM, GN

biñziş nazire, benzer, gibi ŞSL

bî-râh *far.* yolsuz, kötü yolda GN

bir dik beraberce, daima, bir rengde,
bir düzeyde ŞSL

birdür- verdirmek TMA

bî-renc kolay, sıkıntısız GN

birev her biri, birisi, bir kimse AL,
ŞSL, BV, BD, SD, NH, LD, TMA,
TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD,
MK, LM

birgına azcık ŞSL

birgine azcık, biricik AL, ŞSL

birgü vergi, salık ŞSL

birgüsi birisi AL

birin birer birer LM

bî-riyâ *far.* riyasız FK, ŞHD

birke *ar.* büyükçe havuz GT

- birke-** birikilmek, toplanmak, yığılmak ŞSL
- birki-** sağlam olmak, kuvvetlenmek AL, FK
- birkiye** azıcık AL
- birkiş-** araştırmak, bir araya getirmek, toplandırmak, taksim etmek, hissele-re ayırmak, birbirine vermek ŞSL
- birle-** birlemek GT
- birr** *ar.* iyilik, hayır GT
- birt** dağınmak, perişan ŞSL
- bir ton** kürk ve kürkle kaplanmış elbi-se ve postun ŞSL
- bî-rüz** *far.* kısmetsiz, şanssız GT
- birü** eski, kadim, eski ve sadık hiz-metçi, emeği çok geçmiş olan ŞSL
- biryân** *ar.* kebab SD, HBD, LD, TEH, YED, CD, FK, ŞHD, GN
- bî-şabr** *far.* + *ar.* sabırsız BV, TEH, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- bî-şafâ** *far.* + *ar.* sefasız, tatsız GT
- bî-sāmān** *far.* sonuçsuz, çaresiz MÜN
- bî-secde** *far.* + *ar.* secdeye varmadan LM
- bî-semer** *far.* + *ar.* meyvasız, sonuç-suz BV
- bi'şet** *ar.* gönderilen; bir peygamber gönderilerek halkın dine çağırılma-sı TMA, TEH
- bisle-** beslemek ŞHD
- bismil I** *ar.* kesilmiş, boğazlanmış hayvan BV, LD, YED, CD, FK, MK, LM
- bismil II** besmele çekme GN
- bister** *far.* yatak, döşek BV, BD, NH, HBD, YED, CD, FK
- bî-sükūnluḡ** *far.* + *tür.* hareketlilik, durmazlık FK
- bisyār** *far.* çok BV, HBD, YED, CD, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN
- bîş** *far.* çok, fazla, artık, ziyade GT, YED, FK, LM
- bîşe** *far.* orman, meşelik, sazlık BV, GT, TMA, TEH, TEH, MÜN, YED, MK
- bî-şen** *far.* iyi BV
- bişi-** sallamak ŞSL
- bî-şîbh** *far.* eşsiz FK
- bişinci** beşinci V. BV, TMA, TEH, BV
- bişle-** beş etmek ŞSL
- bî-şumār** *far.* sayısız, hadsiz, pek çok MÜN, ŞT, ŞHD, GN
- bişür-** pişirmek BV, NH, TEH, ŞT, FK, ŞHD, MK
- bî-taḡarrük** *far.* + *ar.* hareketsiz LM
- bî-tāḡat** *far.* + *ar.* takatsiz, güçsüz, perişan, halsiz TEH, YED, FK, ŞHD, MK
- bî-taleb** *far.* + *ar.* isteksiz, talebi ol-mayan FK
- bî-tama'** *far.* + *ar.* tamasız, aç gözlü olmayan GT
- bi't-tāb'** *ar.* tabiatıyla FK
- bitçaḡa** küçük çocuk, küçük, ufak ŞSL
- bî-temîz** *far.* temiz olmayan, kirli GT
- bî-temkîn** *far.* + *ar.* ağırbaşlı olma-yan, tedbirsiz YED

bî-tevfîk *far. + ar.* tanrı'nın inayetine ulaşmamış TEH

bitkür- bitirmek, sona erdirmek ÇFK, Sİ

bî-tüşelîğ *far. + ar. + tür.* azıksız BV

bive dul hatun, kocasız kadın ŞSL

bî-vehm *far. + ar.* kötü, zalim, acımasız, korkusuz BV, TMA, FK, MK

bî-tağa *far. + tür.* yakasız, yakası olmayan YED

bî-yâr *far.* sevgilisiz FK

biyeli eldiven ŞSL

biza *'at ar.* mal, mülk, sermaye TEH

bî-zabı *far. + ar.* idare altına alınmayan, tutulamayan YED

bî-zâbıta *far. + ar.* kuralsız; kontrolsüz, tutulamayan YED

bî-zebân *far.* dilsiz MK

bizek I zinet, asayiş ŞSL

bizek II kasaba, köy ŞSL

bizekçi zinetlendirici, süsleyici ŞSL

bizeklig bezekli, süslü ŞSL

bizgek ısıtma humma, titreme ŞSL

bodur kısa, boysuz, bacakları kısa ŞSL

boğa **1)** sığır aygırı, tosunun büyüğü ŞSL **2)** hayvanların izdivaç vakti ŞSL **3)** halka, zincir, bağ ŞSL

boğak **1)** gönül sıkılmak, hafakan ŞSL **2)** kemend, halka ŞSL

boğcama bohça, büyük sargı; düğün için kurulan çadır, yataklık, yatak örtüsü ŞSL

boğcı bağ, kiriş, yayın bir bağı gevşek olup bir bağı sert olsa güçlü tarafından kiriş ile yaya bir ip bağlanıp iki tarafı bir olmak AL, ŞSL

boğnağ **1)** yağmursuz şiddetli fırtına ŞSL **2)** boğuk ses, boğulma ŞSL

boğu ahu, geyik ŞSL

boğurdağ kıkırdak, boğurtlak, hançere ŞSL, ÇFK, Sİ

boğursağ bayram ve mübarek gecelerde lokma yerine gerçmişlerin ruhuna pişirilmiş yemek ŞSL

bohağ yaranın üzerine koyulan bağ ŞSL

bohanhu boğmak yeri, mafsals; köstek, zincir, bağ ŞSL

bohar köstek, zincir ŞSL

bohsa- ızdırap ve korku ile boğuna boğuna ağlamak ML, AL, ŞSL

bol I bereket, çok, kesir, çok bol ŞSL

bol II bu, şu, işaret harfi ŞSL, LD

bolay I olayım, bunun gibi ŞSL

bolay II uğursuz ŞSL

bolca olunacak yer GN

bolcar *moğ.* toplanma, bir araya getirilme, meyillendirme, istikamet, askeri içtima edecek yer AL, ŞSL

bolcaş buluşma için tayin olunan yer, toplanma yeri ŞSL

boldur- hal etmek, meydana çıkarmak, yapmak, bir işi icra etmek, bir işi yürütmek ŞSL, TMA

bolğag ayaklanma, karışıklılık BV

bolğan çay ve ırmak suyu ŞSL

- bolğusu** olucusı, işdeki ŞSL
- bolul-** olunmak, yardımcı fiil AL, MÜN
- bolu-** olmak AL
- boncuğ** moncuk; böcek kapı ŞSL
- boñuz** boynuz ŞSL
- borada-** yelin yağın karı bir yerden bir yere savurup yığması AL
- boragan** kasırğa, dalga, fırtına ŞSL
- borat-** tufana boğmak GN
- borc** biber, fülful ŞSL
- borç** borç ÇFK, TEH, Sİ, MK
- borçın** *moğ.* dişi ördek ML, AL
- borda-** bir kimsenin bir hayvan besleyip semiz eylemesi AL
- bordağan** yumurta basan tavuk, yumurtaya yatan tavuk, kuluçkaya yatan tavuk AL
- bortağ** bozuk, perişan, tertipsiz yol AL, FK
- bosraq** bir tür helva ŞSL
- bostağan** büyük kadeh ŞSL
- bosun** bit, böcek ŞSL
- boşganc** ziyan, korkunç ŞSL
- boşurğan-** homurdanmak, öfkelenmek GN
- botra-** parçalanmak, perişan olmak HBD, FK
- botrat-** dağıtmak, saçmak FK
- boynağı** serkeş, asi, isyankar ŞSL
- boynuz** boynuz, hayvan boynuzu ŞSL
- boyul-** boyanmak FK
- boy otı** sünbile, asma yaprağı ŞSL
- bozal-** bozulmak LD
- bozcın** karaca ahusunun dişisi AL
- bozgunc** boya için yetiştirilen yabancı kabuklu fıstık ŞSL
- bozlağ** sülünün dişis, yabancı tavuk ŞSL
- bozruğan** çomak, tokmak, gürz, kütük ŞSL
- böbek** bebek, göz bebeği LD
- böcek** böcek, haşerat ŞSL
- bödrül-** baş aşağı gelmek, ters dönmek ŞSL
- bögrek** böbrek, gürde ŞSL
- bögrekci** savaş anında sağ ve sol tarafta tertip edilen asker ŞSL
- bögrülce I** yol yürüme, yürüyen, yürüyücü ŞSL
- bögrülce II** meyveli ŞSL
- bögrün** eğerin altı, boş yer; bir şeye yaramaz şey ŞSL
- bögürtken** böğürtlen ŞSL
- bögürtle-** 1) bağlamak, akar suyun önüne sed yapmak ŞSL 2) kır dökmek ŞSL
- bökse** insan olsun hayvan olsun belden yukarısı AL
- bölükāt** *tür.* + *ar.* bir sancağa bağlı halk, bir sancağın ahalişi MÜN
- bön-** eskimek, köhnemek, harab olmak ŞSL
- börsü** yonca, hayvan yemi, toplanmış ot ŞSL
- börük** börk, başlık GT
- böyle** böyle LD, YED, ŞHD

böyrekçi ordunun merkezi ile iki tarafına konulan asker ŞSL

bū *far.* koku SD, NH, YED, FK, ŞHD

būb *far.* kıymetli kumaştan yapılmış yaygı; döşeme GT

bubacıq bebek, göz bebeği ŞSL

bū cehillig *ar.* + *tür.* cahillik, bilgisizlik FK

būd *far.* varlık NH, MÜN, FK, MK, LM, GN

bu'd *ar.* uzaklık, aralık NH, FK

budal mahal, mevki ŞSL

budalmaç bir şeyi uzun ve nazik etme, budama ŞSL

buğdaç ağaçların kabarmış olan yeri, dal çıkacak yeri, budak yeri ŞSL

buğz *ar.* kin, nefret, sevmeme GT

buhl *ar.* cimrilik, pintilik BV, FK, MK

buhtî *ar.* büyük, güçlü, tüylü, iki hörgücü olan deve MÜN, MK

buhürāt *ar.* tütsü, tütsüler TMA

buç- I parelemek, parçalamak, taksim etmek ŞSL

buç- II tuzak kurmak, pusu kurmak ŞSL

buçağ halka, ayak bağı CD

buçağula- bucağılamak, bağlamak GT

buçurma yayın kirişi ŞSL

buken bugün ŞSL

buçtu pusu, tuzak, pusu yeri; gizlenme, gizli durma ŞSL

buçtur- I pusdurmak, pusuya yatırmak, tuzak kurdurmak, gizlemek, gizlendirmek ŞSL

buçtur- II büktürmek ŞSL

buçturma düşmanın gerisine pusuya yatırılan asker ŞSL

bulcar önemli bir olayın vuku bulunduğu yer HBD

buldurun diyet, intikam, kısas ŞSL

bulğag bulanık, karışık, karışıklık; fitne, fesad AL, ŞSL, LD, MK, GN

bulğan çay ve ırmak suyu TEH

bulğancuğluç inkılap, karışıklık, dalgalık AL, ŞSL

bulğanuç tozlu, bulaşık, karışık; gönül karışıklığı, karanlık bir gün ŞSL

bulğur kaynatılıp kırılmış çatlatılmış buğday, kabuğu soyulmuş arpa ŞSL

bu'l-heves *ar.* aklına geleni yapan her şeye istekli FK

bulum I bulgu, vicdan, idrak, irfan ŞSL 2) oluş, bulunuş, icad ŞSL 3) deniz ŞSL 4) yok olma, yokluk ŞSL

bulun- bulunmak GT

buñ peşin verilen para ŞSL

bundur I ip, halat, urgan ŞSL

bundur II çimen, yeşillik ŞSL

bur I çukur yer, delik, deşik, tarla ŞSL

bur II tebeşir, alçı taşı ŞSL

bur III kır at ŞSL

burc I *ar.* kale, burç, güneşin ayrıldığı on iki kısımdan her biri SD, NH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN

- burc II** birer, fülful ŞSL
- burda-** beslemek, semiz eylemek AL, ŞSL
- burdağan** yumurta AL
- burılğun** burulmuş, bükülmüş, kavislenmiş ŞSL
- burla** yüzük, hatem ŞSL
- burtağ I** bozuk, sarp yol ML, AL, ŞSL, NH
- burtağ II** bozuk, perişan, karışık ŞSL
- burtak** bozuk, sarp yol ŞSL
- burulday** bir tür küçük av kuşu ŞSL
- buruncağ** ince bez, patiska, tülband ŞSL
- burunduğ I** eğerin örtüsü ŞSL
- burunduğ II** çok, fazla ŞSL
- burunla-** ilerlemek, öne geçmek GN
- buruş** piç, çin, kıvrım, büküm ŞSL
- buryā** *far.* eski hasır ŞSL, ÇFK, Sİ
- būs** *far.* öpme, öpüş BD, NH, LD, GN
- busağa** eşik, kapı önü MÜN, GN
- būse** *far.* öpücük BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD
- bustağan** *far.* uzun ve büyük kadeh AL
- busu** pusu, pusu yeri ŞSL
- buş- I** batmak LD, GN 2) zarar görmek MK 3) kakımak AL, GN 4) boşalmak, ayrılmak, ayrı kalmak BV 5) sıkılmak, üzölmek; sinirlenmek BV, GT
- buşak** yitik at, gösteri atları, alay ve donanma atları ŞSL
- buşar** ızdırap, helecan, telaş ŞSL
- buşğ** sarık, imame ŞSL
- buşuğ-** helecan etmek, ızdırap vermek, gamlanmak ŞSL
- buşurgan-** ızdırap vermek kederlenmek, sinirlenmek ML, AL, ŞSL, GN
- bute** deste, bitkinin ve fidanın dibi, kök, filiz ŞSL
- butğar** – inandırmak NH, FK
- butra- 1)** parçalanmak, perişan etmek ŞSL, BV, NH 2) kokmak AL
- butrak** perişan, dağılmış, bozulmuş ŞSL
- butraş-** dağılmak, saçılmak, perişan olmak AL, ŞSL, BV, NH, HBD, MK, LM, GN
- butrat- I** dağıtmak, savurmak, saçmak AL, BY, NH, ŞHD, LM, GN 2) kokutmak AL
- būy** *far.* koku, huy, umut ŞSL, BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM
- buzav burnu** nasır yarası, tırnaklarda çıkan yara ŞSL
- bübük** bazı kuşların hususen hüthüdü başındaki taç AL
- bücür I** çiçek bozuğı ŞSL
- bücür II** ufak tefek, büyük küçük ŞSL
- büdene** bıldırcın AL
- bügilde-** yürek çarpınmak, sıkıntı çekmek, çarpmak, vurmak ŞSL
- bügre-** iki bükölmek, bükölmek AL
- bügrey-eğrilmeğ,** ikiye bükölmek, eğilmek AL, ŞSL
- bügrı** eğri, eğik, kambur ÇFK, Sİ

bük I orman, yol, geçit ŞSL 2) köşe, kenar, kemer, eğrilmiş, bükülmüş ŞSL

bükā *ar.* ağlama TEH

bükāvil kahya, vekil harç ŞSL

bükbüldük yoğurt, katık ŞSL

büke güreşçi, pehlivan ŞSL

bükse bedeninin kuşak yerinden yukarı tarafı, kemerin yukarı kısmı AL, ŞSL

bükül eğer esbabı ŞSL

bü'l-'acab *ar.* çok acayip, şaşılacak şey, ilginç BV

bü'l-'acablğ *ar.+ tür.* acayiplik, gariplik BV

büldān *ar.* memleketler MK

büldürge kamçı sapındaki bileğe geçirmek veya asmak için yapılan ilmik ML

bülek yayların iki başına kiriş geçirdikleri yerde yapıştırılan malum siyah nesne AL

bülend *far.* yüksek, yüce bkz. yüksek, yüksek, adır BV, SD, GT, NH, LD, YED, ŞT, FK, LM,

bü'l-fettār *ar.* kendinden geçmiş, çok sakin bir durum YED

bü'l-heves *ar.* her şeye hevesli, maymun iştahlı BV, NH, YED, CD, MK

bülte söz, kelam, nutk ŞSL

bünāgüş *far.* kulak memesi YED

bün-gāh *far.* oda, yer, çadır FK

bürān *far.* keskin GN

bürçe pire bkz. bürge, bürge ÇFK, Sİ

bürçek saç, zülf, kakül ŞSL

bürd *ar.* bir çeşit kumaş, aba GT

bürd-bār *far.* uysal, sabırlı, ağırbaşlı FK, MK

bürehne *far.* çıplak, yalın GT, MÜN

bürehnelik *far.* çıplaklık, yalınlık GT

bürehne-ser *far.* başı açık, başı kabak YED

bürhān *ar.* delil, tamk GT, LD, ŞHD, GN

bürka' *ar.* yüz örtüsü, peçe BV, NH, HBD, LD, TEH, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM,

bürkān *ar.* yanardağ, volkan YED

bürke I *ar.* havuz LM

bürke II yüz örtüsü, peçe ŞSL

bürkut bir tür büyük av kuşu, kartal ŞSL

bürkürt- fişkırtmak ŞT

bürküt bir tür büyük av kuşu, kartal ŞSL, ÇFK, ŞT, Sİ

bür-rān *far.* keskin, kesici NH, LM

bürüdet *ar.* soğukluk, soğuk BV, NH, MÜN, FK, MK

bürünçek kadınların kullandığı ince örtü, tülbent TMA, ŞHD, MK

büryān *ar.* kebab edilmiş, kebab ÇFK, Sİ

büt- İnanmak AL, BV, BD, NH, FK

büt- II 1) bitmek, tamamlamak, ikmal edilmek AL, SD, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) iyileşmek, sağlam-

laşmak NH **3)** kapanmak, bitişmek
 AL, HBD **4)** peyda olmak, tohum
 baş çıkarmak ŞSL **5)** batmak FK
bütan *far.* putlar, güzeller ŞHD
büte I bir tür kalıp ŞSL
büte II bütün, kamil ŞSL
bütege 1) ot, saman, yem ŞSL **2)** mi-
 de, kursak ŞSL
bütem genç deve ŞSL
bütev bütün, kamil, tamam AL, FK
bütger *far.* put yapan GN
büt-ḥāne *far.* puthane, puta tapanların
 tapmağı BV, NH, TEH, YED, FK,
 ŞHD, GN
bütker- 1) bitirmek, iyileştirmek, sağ-
 lamlaştırmak AL, ŞSL, BD, NH,
 HBD, TEH, MÜN, MK, LM, GN
2) yarayı bağlamak ŞSL
bütür- bitirmek CD
büt-tırāş *far.* put yapan, put yontan
 MÜN
büyü I büyü, sihir bkz. bügi, füsün,
 sihr ŞSL **2)** sıcak ve soğuk edici
 ŞSL
büzük 1) esas, temel ŞSL **2)** in, ko-
 vuk, ev, yuva ŞSL

C

caba beleş, bedava, kelepik ŞSL
caban I buğuz ŞSL
caban II gizlice yavuklusu ile kavu-
 şup babasının evinde hamile kalan
 kız ŞSL
ca'be *ar.* ok kuburu, sadak BV

cā-be-cā *far.* yer yer YED
cabı halka ŞT
cāblüslük *far.* + *tür.* yaltaklık GT
cābüḳ çabuk, tez, acele ŞSL
cacan zeki, çevik ŞSL
cada *moğ.* mucize kabilinden yağmur
 celbeden bir taş FK
cadde 1) *ar.* hüküm, irade MÜN **2)**
ar. cadde, büyük ve işlek yol; çalış-
 kan YED, FK, MK, LM,
ca'ferî *ar.* Şiilerden İmam Caferi Sa-
 dık taraflısı olan MK
cāfi *ar.* cefa eden GT
cağa hakanlara mahsus taç ŞSL
cāh *ar.* itibar, makam, mevki BV, BD,
 NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED,
 FK, ŞHD, MK, LM, GN
cāh-dost *ar.* + *far.* makam, mevki
 düşkün, makama itibar eden TMA
cahim Cehennem, Cehennemin kat-
 larından biri LM
cah-veş *ar.* + *far.* itibarlı, mevki sahibi
 BV
cāl *far.* tuzak MK
cālis *ar.* oturan, tahta çıkan FK
cān-āferîn *far.* yaratıcı HBD,
cān-āfet *far.* can belası, cana bela ge-
 tiren; sevgili BV
canaḳ üzengi ŞSL
cān-fersā *y far.* can dayanılmayacak
 derecede BV
cān-feşān *far.* can saçan MK

cān-fezā *y far.* cana can katan, cana ferahlık verici BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM

cān-fezālīg *far.+ tür.* cana can kalıcılık BV

cani I *far.* cana ait, . cana ilişkin, candan sevilen MÜN, LM

cani II *ar.* cinayet işleyen, , acımasızca öldüren GT, GN

canķı maslahat, meşveret, danışma, istişare krş. keneş, keneş, kineş, oylama, gineş ŞSL

cānn *ar.* cin taifesi SD

cān-nişār *far.* canım feda eden BV

cān-perver *far.* ruh besleyen, gönül açan; iç açan BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK

cān-rîş *far.* cam yaralı BV

cān-senc *far.* can tartan LM

cān-sitān *far.* can alıcı, güzel NH, FK, ŞHD

capķal-çabalamak, uğraşmak, debelenmek ŞSL

cār I *ar.* örtü; ay tutulması LD, LM

cār II *far.* odalık, cariye GT

cazcı tellal, muhbir ŞSL

carî *ar.* akan, geçen, yürüyen MÜN, YED, FK, MK, LM

carla- ilan etmek, dellal çağirtmak, yüksek tonla bağirtmak ŞSL

cārüb *far.* süpürge YED, LM

caş tunç, ruy ŞSL

caş harman harmen, hirmān, hirmen, hirmen ŞSL

cavalat- meşveret vermek, yoluna koymak ŞSL

cāvid *far.* sonsuz, ebedi BV, GT, NH, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM

cavruntı buğdayın içinde bulunan siyah taneler ŞSL

cazlıg eğer kaltağı altına konulan örtü ve terlik ML

ce gayet, nihayet AL, ŞSL

cebbar *ar.* zorlayıcı BD, TEH, ŞHD, MK

cebbārliĝ *ar. + tür.* zorbalık MK, TEH

cebbār-şifat *ar.+ far.* zorba, zorba namlı TEH

cebbār-şifatlıķ *ar.ar. + far. + tür.* zorbalık TEH

cebe 1) cevşen, zırh ŞSL 2) silah ambarı, cephanes ŞSL

cebeķ gerdanlık, heykel ŞSL

ceberüt *ar.* aşırı büyüklük MK

cebîn *ar.* alın; korkak, yüreksiz BV, GT, LD, ÇFK, MÜN, CD, MK, Sİ, FK, ŞHD

cecek küçük ağaç ŞSL

ced d *ar.* ata, dede NH, ÇFK, TMA, Sİ, FK

cedideyn *ar.* gece ve gündüz MK

cefacı *ar. + tür.* eziyet eden krş. cefacı HBD

cefacı *ar.+ tür.* cefacı, eziyet eden krş. cefacı GT, LD

cefa-ger *ar.+ far.* eziyet eden NH, HBD, MÜN, FK, LM

- cefa-gerlik** *far.+ tür.* eziyet edicilik, eziyetçilik BV, MÜN, FK
- cefâ-guster** *far.* cefa yayan FK
- cefa-güş** *far.* cefa kulağı LM
- cefa-kârî** *ar.+ far.* cefa edici, eziyet edici YED
- cefa-perver** *ar.+ far.* cefacı, cefa edici YED
- cefâ-pîşe** *ar.+ far.* zalim, gaddar; sevgili YED, ŞHD, MK
- cefasız** *ar.+ tür.* cefasız, incitmesi olmayan YED
- ceffe'l-ķalem** *ar.* düşünmeksizin, birden bire FK
- ceh** şebnem, çiy ŞSL
- cehr** *ar.* yüksek sesle söyleme, bağırma BV, HBD, ŞHD
- cehre** mahrem, iç güveylik ŞSL
- cel** *ar.* büyük, ulu BV, LD
- celâ** *ar.* memleketten ayrılma, gurbete düşme, göç BV, GT, HBD, TEH, FK, MK, LM
- celâl** *ar.* büyüklük, ululuk BV, BD, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- celâlet** *ar.* büyüklük, ululuk YED
- celâli 1)** *ar.* Allah'a ait, Tanrısal MK
- 2)** *ar.* Celali takvimi GT
- celâlü'd-dîh** *ar.* dinin celali GN
- celbek** *far.* hamur işi gözleme AL
- celeb** fahişe, oruspu ŞSL
- celi** *ar.* aşikar, meydanda MÜN
- celi** *ar.* büyük, ulu BV, MK
- celle** *ar.* yüce ve aziz olsun LD
- cellet** *ar.* yüce ve aziz olsun dua sözü LM
- cemâd** *ar.* put, taş gibi cansız TEH
- cemâdî** *ar.* ruhsuz, cansız, taş gibi hareketsiz GT, LD, LM
- cemâze** *ar.* dişi deve LM
- cemce** bataklık ŞSL
- cem cüm** *far.* kadehlerin birbirine çarpmasından çıkan ses ŞHD
- cem-heyet** *ar.* Cem görünüşlü FK
- cemile'** *ar.* hoşla gitme için yaranma, cilve, güzel kadın BV, NH, TEH , LM
- cem-ķadr** *ar.* Cem rütbeli FK
- cemilik** *ar.+ tür.* Cem gibi HBD, GN
- cenah** *ar.* kanat, yan HBD
- cenan** *ar.* kalp, yürek, gönül BV, CD
- cenb** *ar.* yan, taraf BV, MK, LM
- cencek** ateşte burulmuş kıl ŞSL
- cenés** sivrisinek ŞSL
- cenîbet** *ar.* yedek hayvanı LM
- cennat** *ar.* Cennetler LM
- cer çer 1)** lafazanlık ŞSL **2)** toprak mahsülü ŞSL **3)** dilenci ŞSL
- cerâyim** *ar.* suçlar LM
- cercerek 1)** orak böceği AL, ŞSL **2)** çeşme lülesi, musluk AL
- ceres I** *ar.* hayvanın boynuna takılan çingirak BV, NH, CD, YED, FK **2)** *ar.* zindan YED, CD, FK
- cerev** kıymetli taş, yakut, inci gibi ŞSL
- cerge** *moğ.* topluluk, küme, saf, sıra AL, LD, MÜN

- cerîb** *ar.* tarla ve arazi ölçüsü TMA
- ceride** çöl askeri, yüksüz hafif asker
ŞSL
- cerrar** *ar.* silahlı ordu LM
- cerrarlık** *ar. + tür.* silahlandırma LM
- cerre karçığay** beyaz doğan ŞT
- cesn** *far.* eziyet LM
- cest** *far.* atlayış, sıçrayış CD, ŞHD
- ceşte** bir tür büyük saz ŞSL
- cev** *far.* arpa, tahıl BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sî, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- cevād** 1) *ar.* cömert SD, ŞHD
2) *ar.* iyi cins at SD
- cevān-baht** *far.* bahtiyar, mesud GN
- cevān-merd** *far.* cömert, eli açık LM
- çevāri** mısır dansı ŞSL
- cevārih** *ar.* yaralayanlar MK
- cevat**-aldatmak, çocukları susturmak, teskin etmek, kandırmak ŞSL
- cevaz** *ar.* izin, müsaade YED
- cevdet** *ar.* güzellik BV
- cevf** *ar.* boşluk, uzay, iç, kalp BV, NH, CD, TEH, FK, MK, LM
- cevgi** çingene BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA
- cevlān-gāh** *ar. + far.* gezip dolaşma yeri BV, YED
- cevlān-geh** *ar. + far.* gezme, dolaşma yeri NH, YED, FK
- cevr** *ar.* haksızlık, eziyet, sitem BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- cevr-keş** *ar. + far.* eziyet çeken, haksızlığa uğramış BV
- cevrüg** *ar. + tür.* cefalı, eziyetli GT
- cevşen** *ar.* örme zırh, savaş giysisi ML, BV
- cevv** *ar.* boşluk, hava TEH
- cevv** *ar.* cevizGT
- cevvbuba** Hindistan cevizi ŞSL
- cevzeher** *far.* ejderha kuyruğu, kuyruklu yıldız LM
- ceyrān** *far.* ceylan, ceren BV, NH, LD, FK, GN
- ceyş** *ar.* asker, ordu, ses, seda
- cezbe** *ar.* cezbe, ruhim heyecana gelmesi YED, FK
- cez** *ar.* kesin karar, niyet BV, BD, ŞT, FK, LM
- cıca**y- kahkaha ile gülmek ML
- cıçığ** koyunun kuyruğunun yağı AL, ŞSL
- cıda** harbe, mızrak ŞSL
- cıda-** *moğ.* dayanmak, sabretmek, taktat getirmek ML, AL, ŞSL
- cığan** 1) halazade, hala oğlu ŞSL
2) müflis, evsiz barksız, ocaksız ŞSL 3) düzgün, başı dik ŞSL çığan 4) tek, yalnız, hiçbir şeyle ilgisi olmayan ŞSL
- cıılduz** 1) zenbil gibi gayet büyük anbar ŞSL 2) kalbur, elek ŞSL 3) koyun, koyunlar ŞSL 4) kocakarı ŞSL

cıdır 1) üzerine rüzgar eserek katlanmış kar ŞSL **2)** ateşe tutularak hararetten buruşmuş olan deri ŞSL

cıla-arzulamak, talep etmek ŞSL

cılavdar *moğ.* seyis FK

cılay bunca, gibi anlamı veren edatı AL, ŞSL

cılayın bunun gibi, bu miktar ŞSL

cıldam çabuk, seri AL, ŞSL

cılgu kuşlann boğazlarm takılan gerdanlık ŞSL

cılğava kurt, börü ŞSL

cımdığan kuşlann tüyleri, kanatları ŞSL

cır- dolanıp seğırtmek ŞSL

cırğa- *moğ.* eğlenmek, zevk sürmek ML

cız yanma sesini yansıtan ses taklidi bir sözcük NH

cibāl *ar.* dağlar GT, TMA, MÜN, MK, LM

cibar rutubetli hava, nemli hava ŞSL

cibay çivi, mih ŞSL

cibe *moğ.* cebe, zırh, silah

cîbele- *moğ.+ tür.* kalkan örtmek, silahlanmak, zırhlanmak ŞSL

cibe-püş *moğ.+ far.* silahlı, silahlanmış GN

ciber 1) dağ keçisi ŞSL **2)** çalak ve zeki insan ŞSL

cibilger gem, oyan ML

cibrık paçavra ŞSL

cid d *ar.* ciddilik GT, LD, TMA, MÜN, MK

cidal *ar.* karşılıklı kavga GT, MK

cigi cigi aman aman, mükerrer yalvarma ŞSL

cihād *ar.* cihat, din uğruna yapılan savaş TEH, Sİ

cilcik kolun yukarısı, omuz küreği ŞSL

cile yayın orta yerine konulan ipek parça ŞSL

cilim nargile, kalyon ŞSL

cilli deli, divane ŞSL

cilve *ar.* tecelli, görünme, naz, eda NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

cilve-ger *ar.+ far.* cilveli, cilve eden BV, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

cilve-gerî *ar.+ far.* cilvelilik ŞHD

cüve-nümāy <A+ *far.* cilve yapan MÜN, MK

cilve-sāz *ar.+ far.* cilveli HBD, YED, FK

cima' *ar.* cinsel ilişki ÇFK, Sİ

cirici elbiselerini temizleyici ŞSL

cirm 1) *ar.* kayık LM **2)** *ar.* cisim, hacim, oylum NH, MÜN

civar *ar.* çevre, yöre bkz. civar FK

civir teke, yabani keçi ŞSL

cizye *ar.* cizye ÇFK

cold Horasanda Uluğ Beğ Mirza'nın torunu Abdülatif Mirza'nın oğlu şehzade Coki Mirza AL

cöb *moğ.* uygun, yerinde MK

cölge verimli güzel ova AL

cönk I büyük yelkenli gemi AL, ŞSL

cönk II yün, yün yapağı, kıl ŞSL

cöp moğ. uygun, elverişli, iyi BD

cörge bir tür ördek ŞSL

cörtge çekirge AL

cubur izdiham, kalabalık ŞSL

cüce far. civciv LM

cüd ar. cömertlik, el açıklığı BV, BD,

SD, GT, NH, LD, YED, CD, TEH,

MÜN, ŞHD, MK, LM, GN

cüdf far. cömertlik LD

cudf ar. haykırış, çığlık; gürültü ŞSL

cuğd ar. baykuş NH, HBD, CD

cülde-müy far. kamıakansık ŞHD

cum kamil, tam, bütün, cümle ŞSL

cuvāb ar. cevap GT

cuvun ırmak, çay ŞSL

cüy far. arayan, araştıran bkz. cüyen-
de FK

cuy-ber taraf etmek, berbad etmek,
tahrib etmek ŞSL

cüy-bār far. çay, dere, akarsu kenarı
NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED,
ŞHD, LM, LD

cuz far. bundan başka MK

cübbe ar. cüppe, evvelce din adamlarının, bazı yaşlıların giydikleri elbise LD, YED, FK, ŞHD

cüci 1) sevimli çocuk ŞSL 2) aniden gelen misafir ŞSL 3) cüce, küçük ŞSL 4) taze ŞSL

cüg boyunduruk ağacı ŞSL

cügare far. türlü türlü yollar ŞHD

cühhāl ar. bilgisizler,

cahiller ŞHD, MK

cühüd ar. Yahudi NH, ÇFK,

cük kuş şivesi, kuşların leş üzerinde
bağışması ŞSL

cüllāb ar. gül suyu GT, NH

cülüs ar. tahta çıkma, hükümdarlık
FK, MÜN

cüm cümle, tamam AL

cümci gömlek ŞSL

cümudet ar. ölü, cansız

cünbıd far. yetiştirme TMA

cünd ar. asker, ordu YED

cünduğ gaga, burun, tumşuk ŞSL

cünk kürekli küçük taşıma gemisi AL

cünub ar. kirlenmiş, ibadet yapamayacak durumda olan Sİ

cünü- hareket etmek, yönelmek, gitmek ŞSL

cürıa ar. damla, yudum, içim . BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,

cür'a-keş ar.+ far. içki bağımlısı, içki içen ŞHD

cür'a-rız ar.+ far. bir çeşit ibrik, damla damla döken HBD

cüre arkadaş, eş, dost, çift GT, MÜN, YED, FK

cürge bir ördek AL

cürh ar. yara SD

cürm ar. suç BV, GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

cürmāne far. ceza BV, NH, MÜN, FK

cürüh ar. yaralar NH

cüst *far.* arama, araştırma GT
cüz *far.* -den başka, dışında NH, HBD,
 MÜN, FK, ' MK,
cüzv I *ar.* çadır LM
cüzv II *ar.* kısım, parça, bölük BV,
 FK, GN
cüzvî *ar.* pek az, az miktarda BV, FK,
 ŞHD, MK

C

çaba beleş, bedava ŞSL
çaban gizlice yavuklusu ile kavuşup
 babasının evinde hamile kalan kız
 ŞSL
çaban *far.* elbise, giyim, kıyafet GN
çabun talan, yağma LM
çabuğ *far.* çabuk, seri BV, BD, SD,
 NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK,
 LM
çabüklük *far.+ tür.* serilik, çabukluk
 BV, NH
çabük-nişân *far.* çabuk nişan alan BV
çabük-süvâr *far.* iyi at süren BV, NH,
 LD, MÜN, YED, FK
çabük-ṭab' *far.* çabuk kavrayan FK
çaçaça gayet, nihayet, son, sınır ŞSL
çāger *far.* kul, köle MÜN
çāg et- ateşe tutup bükme AL
çağın şimşek FK
çağla bir kuş ismi ŞSL
çağla- I nişan ve hedefe iyice dikkat
 etmek ŞSL **2)** ' 'sezinmek, kıyas
 etmek AL, ŞSL **3)** rüya görmek, uy-
 kuda hezeyan söylemek ŞSL

çağlıg zaman, zamanlı, vakit, dönem,
 sıra ŞSL, GT, MÜN
çağlıg II gibi AL, BV, BD, NH
çağlık gibi HBD, FK
çağlın 1) uygun, layık ŞSL
2) eşraftan ileri gelen, namlı AL
çağlıyan müteayyin ve namdar AL
çağlu kadar ŞHD
çağmar hasis, cimri ŞSL
çağrış- haykırıp bağrışmak ŞSL
çağruğ bir kuş ML
çağs *far.* **1)** korku, inilti **LM 2)** kur-
 bağa LM
çağuçer seda, nida, ses ŞSL
çağuçer-çar çekdirmek, çağirtmek,
 münadi etmek ŞSL
çağan balta ŞSL
çağanak kavram, mefhum ŞSL
çağar *moğ.* burç, şehrin kale bedenini-
 den dışında hisarla çevrili meskun
 mevzi AL, ŞSL
çāk-ceyb *far.+A.* yırtık cep BV
çāk çāk *far.* paramparça BV, LD,
 MÜN, YED
çağ **çalağay** değişim, değişme, inkılap
 ŞSL
çāker *far.* kul, köle, cariye HBD, LD,
 YED, CD, MK, LM
çakıl I denizden çıkan ufak taşlar ML,
 ŞSL
çakıl II tepe, sırt ML
çakıl III elek, büyük kalbur ŞSL
çakıl- çakılmak, kakılmak AL, BV,
 NH, HBD, LD, YED, FK, LM, GN

çakılda-çakıl taşlarının yuvarlanınca çıkarttığı ses gibi ses çıkarmak ŞSL
çakıldağ 1) çok konuşan insan, geveze, lafazan ŞSL **2)** değirmen ben-deresi ŞSL
çakıldu iki şeyin temas etmesi sonucu çıkan ses ŞSL
çakın 1) parlaklık, ateş AL **2)** şimşek AL, ŞSL, BV, NH, HBD, FK, MK, LM çakın- sakınmak ŞSL
çağar şarap AL, ŞSL, ÇFK, Sİ, FK
çağır çukur kof ve çukur olan yer ŞSL
çağır kanat bir çeşit ördek ML, AL
çağırt-çağırtmak ŞT
çağla-kuşlann kanatlarını birbirine çırparken çıkardıkları ses ŞHD
çağmak şimşek ŞSL, FK, ŞHD
çağnaş- karışılmak ŞSL
çağnaşık kargaşalık ŞSL
çağnuştur- kanştırmak, fesada 'vermek ŞSL
çāksiz *far.* + *tür.* yırtıksız FK
çalab Tanrı, rab ŞSL
çālāk *far.* çevik, eline ayağına çabuk; adam öldüren hırsız, yol kesici BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM
çālāklig *far.* + *tür.* tez canlılık, atılganlık, yiğitlik MÜN
çālāklık *far.* + *tür.* çeviklik FK
çalman- öğrenerek söylemek, zor ifade etmek ŞSL
çalpış güreş anında ayaklarını rakibin ayaklannda dolaştırıp yıkmak ŞSL

çalpuğ 1) bataklık ŞSL **2)** eğri, ham, olmamış ŞSL
çalt çabuk, çalak ŞSL
çamaşır çamaşır, yıkanır esbab ŞSL
çamur balçık ŞSL
çana çene ŞSL
çapavul *moğ.* yağma, çapul ŞSL, YED
çapçı sürücü, akıncı ŞSL
çapduğ encam, parlak ŞSL
çapğula- vuruşmak, dövüşmek ŞSL
çapğulaş- dövüşüp vuruşmak ŞSL
çapğun 1) koşucu, yörük, korkusuz ŞSL **2)** serseri ŞSL **3)** boran, tufan ŞSL
çapğuncı akıncı ŞSL
çapğor boran, tufan ŞSL
çapğura- tufan ile kanşık boran çıkmak ŞSL
çapış at ile hızlı gitme MK
çapış- 1) vuruşmak, dövüşmek ŞSL, ŞT, GN **2)** seğirdişmek AL
çapkal- 1) çabalamak, çalışmak ŞSL **2)** muzdarip olmak ŞSL çapkun, fırtma, tufan, rüzgar BV, SD, FK
çapğura- parçalamak ŞSL
çaptur- koşturmak, akın yaptırmak AL, LD, ŞT, LM
çapuğ I acil, çabuk ŞSL
çapuğ II kılıç ile vurulup küt kalmış şey ŞSL
çapuğ III yörük ŞSL
çapuğ IV etek ŞSL
çarağ memnun, mutlu ŞSL

çarçar dağıtmak, perişan etmek manalarına gelerek birleşik fiil yapan isim ŞHD

çar-çüb *far.* çerçeve FK

çār-dāy *far.* dört duvar sırası LM

çarge I fişkırik ŞSL

çarge II küçük çadır ŞSL

çarge III hürmet ŞSL

çarge IV asker, askeri rütbe ŞSL

çarge V musikide bir makam ŞSL

çarge *far.* topluluk, guruh GN

çarḥ I *far.* felek, gökyüzü, dönen, devreden, teker SD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, GN

çarḥ II *far.* kadınların iplik eğirdiği bir alet, çıkırık ŞSL

çarḥ-küz *far.* gökyüzü TMA

çarḥ-mānend *far.* gök gibi MÜN

çarḥ-peymā *far.* dünyayı dolaşan MÜN

çār-ḳab *far.* üste giyilen yensiz kaftanda ve eteklerinde olan taşlarda yassı süsleme AL, ŞSL, MÜN, MK

çārmih *far.* suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı TEH

çar-mih *far.* darağacı FK

çār-sū *far.* çarşı LD, MÜN, MK

çārşenbih *far.* sevimli hatun, kuma ŞSL

çārtāg *far.* çardak ŞHD

çaruḳ çarık, ayakkabı ÇFK

çaş I izdiham ŞSL

çaş II tunç, ruy ŞSL

çaş III ızdırıp ŞSL

çaş- şaşmak, yoldan ayrılmak ŞSL

çaş u beyn perakende ve perişan ŞSL

çaşla- yığmak, biriktirmek, üstüste koymak ŞSL

çāšnî *far.* çeşni, lezzet, tat BV, NH, LD, LD, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM

çāšnîsizlik *far.+ tür.* lezzetsizlik, tatsızlık BV

çāşt *far.* kuşluk vakti TMA

çat- birleşmek, deġdirmek, iliştiirmek ŞSL, BV, GT

çatal iki başlı, çatal ŞSL

çatala çetele ŞSL

çatalaş- iki başlı olmak ŞSL

çatgal tepelü ŞSL

çatı üç ayaklı, sac ağak ŞSL

çatıldu çatlak, delik, pencere ŞSL

çatla- yarılmak, ayrılmak ŞSL

çatlağuç sakızağacının semeri ŞSL

çatlav I çatlak ŞSL 2) yaralı ŞSL

çatma 1) parça ve perişan şeylerden oluşturulan elbise, çadır ŞSL 2) örme balıkçı ağı ŞSL 3) allık ŞSL

çav 1) süs, ün, şöhret ŞSL, LD 2) ses, seda ŞSL

çav- 1) namdar olmak, şöhretli olmak, ün sahibi olmak AL, ŞSL 2) kazanmak ŞSL

çavalat- danışmak ŞSL

çavçı kılavuz ŞSL

çavdur ırzlı, namuslu, şanlı ŞSL

çavdur- kişnemek, sinmek ŞSL

çavlı şahin ve doğan yavrusu ŞSL

çavluğ torun ŞSL

çavrut- etrafı kuşatmak ŞSL

çavu- çavlanmak, adlı ve namlı olmak, meşhur olmak, şöhret tutmak AL

çavun I nehir, ırmak ŞSL **2)** çapkın AL **3)** keskin rüzgar ile yağın yağmur, sağanak AL, ŞSL

çavur-çevirmek, döndürmek ŞSL

çavurma I havale, devr ŞSL

çavurma II tahta perde ŞSL

çavurtğa çekirge FK, MK, LM

çavut havale, devr ŞSL

çavut tahta perde ŞSL

çayılğan nida, ses, ünleme ŞSL

çaykan- yıkanmak, arınmak, sudan geçirilmek ŞSL, BV, NH

çaykun hava ve suyun cümbüşü, girdab, dalga ŞSL

çaylak 1) bahçeler ŞSL **çaylak 2)** şuh kadın ŞSL **çaylak 3)** çaylak kuşu ML

çaylan kumlu toprak ŞSL

çe gayet, nihayet AL, ŞSL

çebek gerdanlık, heykel ŞSL

çebir çöp, çit ŞSL

çeç 1) ağ, balık ağı ŞSL **2)** söğüt ağacından örme tuzak ŞSL

çedde taşı yada taşı, yağmur için üzerine efsus okuyup suya attıkları bir nevi taş

çedik kadınlara mahsus terlik ŞSL

çegâne *far.* çengi tefçiği, tef° FK, MK

çegdik iğde, meyve ŞSL

çegildem çabuk gitmek, ser, tez ŞSL

ç(eh)ārşenbih *far.* çarşamba YED

çehir-päydirlık *far.* + *tür.* hayvancılık ŞT

çeharum *far.* dördüncü (4.) GT

çeh çeh *far.* bülbülün öterken çıkardığı ses YED

çehr *far.* **1)** felek, baht BD **2)** göç BD

çeke 1) kum ŞSL **2)** pek küçük bir şey ŞSL **3)** süzme yoğurt, katık ŞSL

çeke çüke çene yarıştırmak, abuk sabuk konuşma, mız mız, lafazanlık ŞSL

çekes 1) kuşun üstünde dinlendiği üç ayaklı alet ŞSL, YED

çekes II kum ŞSL

çekes Dip Bakuy Han'ın Döğer halından olan beyi ŞT

çekil- çekilmek NH

çekirdek tane, habbe ŞSL

çekmece sandık ve dolap gözü ŞSL

çekmen uzun çekme çakşır, çuha, yağmurluk AL, ŞSL, LM

çeküc tokmak ŞSL

çekürgeçekirge ÇFK, Sİ

çeküş çekiç AL, ŞSL

çelörümcek ağı, örümcek ağma düşen sinek AL, ŞSL

çel- karma karışık, düzensiz yazı yazmak ŞSL

çelbek gözleme AL

çeleb fahişe, oruşpu, kahpe kadın ŞSL

çelebi I okumuş, okuma bilen, katip ŞSL

celebi II nazik, zeki, muteber kimse
 ŞSL
celebiş mahir, üstad, alim, kamil ŞSL
çelenk I balmumu ŞSL
çelenk II sorguç ŞSL
çelepā *far.* haç, put FK, ŞHD
çeli I mihnet, meşakkat ŞSL
çeli II ip, bağ, zünnar ŞSL
çelig I ayı ŞSL
çelig II ince sicim aleti ŞSL
çelik I güreş tutanların amel ve hüneri
 ŞSL
çelik II çelik, sağlam demir ŞSL
çelik- iliştmek, eklemek ŞSL
çelim I endam, hareket, yürüyüş ŞSL
çelim II nargile ŞSL **çelimlig I** en-
 damlı, cüsseli ŞSL
çelimlig II kir yıkamak, sabun ile eski
 elbiseleri yıkamak ŞSL
çelîpā *far.* haç, put BV, FK
çeliş anne babası ayrı olup ondan türe-
 yen çocuk ŞSL
çelpe 1) mihnet, meşakkat ŞSL
2) ip, bağ, zünnar ŞSL
çelpek yağ içinde pişirilmiş ekmek
 ŞSL
çemçe büyük ağaç kaşık ŞSL
çemen-der 1) *far.* eşek MK **2)** tem-
 bel süvari ŞSL **3)** ulak ŞSL
çenār *far.* çınar ağacı GT, NH, LD,
 MÜN, YED, MK, LM, SD, GN
çenber 1) *far.* esirlik, bağıllık BV, CD
2) *far.* halka, çember BV, NH,
 ÇFK, Sİ, ŞHD, MK

çenber! *far.* çember biçiminde olan
 ŞHD
çenber-şāk *far.* çenber boynuzlu MK
çençek I bir nevi ağaç ŞSL **2)** ateşte
 burulmuş kil ve saire ŞSL
çend *far.* ne kadar, her ne kadar, bir-
 kaç BV, YED, ŞT, FK, GN
çendān *far.* o kadar, çok, o kadar çok
 BV, GT, LD, MÜN, YED, ŞT, FK,
 ŞHD, LM
çendavul askerinin arkasından gelen
 bölük, toplayıcı ŞHD
çendek kuşların otu, zehre, ot ŞSL
çenge *far.* düğün olan yerde erkeklerin
 ve kadınların ellerini vurup neva
 makamında sesli türkü söylemeleri
 ŞSL
çep ü rāst *far.* sağ ve sol MK
çer I genc ŞSL
çer II bir saz ismi ŞSL
çer III çıplak, üryan ŞSL
çerā *far.* otlak BV
çerām *far.* otlak LM
çerb I *far.* uygun FK **2)** *far.* semiz,
 yağlı FK
çerb-zebān *far.* tatlı sözlerle halkı
 kendine çeken kimse FK
çerçer 1) lafazanlık ŞSL **2)** verimli
 arazi, mahsûl veren arazi ŞSL
çerçici gezdirmeci, gezdirerek eşya
 satan ŞSL
çere 1) beyaz' doğan ŞSL **2)** hayvan-
 ların yüzi ve kafası, rengi ŞSL
çeren komşu ŞSL

- çèren** *moğ.* ahı, geyik AL
- çeren-çalışmak**, gayret göstermek ŞSL
- çerende** *far.* otlayıcı, otlayan LM
- çerez** kuru, hafif yiyecek ŞSL çerg
far. şahin cinsi bir kuş SD
- çèrge** alacuk, küçük kara kıl çadır AL
- çer-geh** *far.* dört taraf° LM
- çerh** 1) *far.* felek, baht, gök, çark BV, NH, HBD, FK, LM, GN 2) *far.* ok, yay FK
- çerh mînā** *far.* mavi gök kubbe BV
- çerh-paymā** y *far.* feleği ölçen FK, LM
- çerh-veş** *far.* felek gibi FK
- çeride** 1) yüksüz, hafif° ŞSL 2) çul askeri ŞSL
- çerig** çeri, asker GT, LD, ŞT, LM, GN
- çèrig** çeri, asker ŞSL, GT, NH
- çèrik** asker, çeri AL
- çerke** *moğ.* katar BV
- çerkes I** Kuzey Kafkasya ' da oturan yerli uluslardan birine verilen ad ŞSL, ŞT
- çerkes II** 1) başak, okun ucundaki demir ŞSL 2) çukurlu tuzak ŞSL 3) koni şeklinde olan ŞSL
- çerm** meşin, dövülmüş, cilalı deri ŞSL, BV
- çeş-** çözmek ÇFK, Sİ
- çeşen** *far.* ziyafet, ziyafet sofrası, şölen AL, ŞSL, SD, MÜN
- çeşil-** çözülmek ÇFK, Sİ
- çeşm** 1) *far.* göz BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK ,ŞHD, LM 2) *far.* musluklu su haznesi, pınar, su kaynağı ŞT
- çeşm-bend** *far.* göz bağı YED
- çeşn** *far.* ziyafet, şölen AL, BV, MÜN
- çetan** arabanın yanındaki sepet kanadı ŞSL
- çette** *far.* çingene ŞHD
- çevək** 1) renk AL 2) kadınların başlarına giydikleri berkebe AL
- çevgān** *far.* çevgen, ucu eğri sopa BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- çevgi** eğlence, şenlik, nümayiş ŞSL
- çevir-** çevirmek ÇFK, Sİ
- çifta** hasır, yaygı, sergi ŞSL
- çığ** 1) yuvarlanan kar kümesi bkz. çiy ŞSL **çığ** 2) otağ duvarına astıkları kamıştan ip ile örülen hasır, çit AL, ŞSL, CD 3) feryad, figan AL, ŞSL, FK 4) ev veya yurt kapısı üzerine asılan ince çubuk ve sazlardan yapılmış perde biçimindeki kafes, bölme ML, ŞSL, BV 5) yüksek ses ŞSL
- çığ-** çıkmak FK
- çığan I** fakir, yoksul ŞSL, FK
- çığan II** hala oğlu, amca oğlu ŞSL
- çığavul** kuş gerdanlığı ŞSL, GN
- çığay** fakir, yoksul GT, LD, ŞHD
- çığçığ** bir kuş adı ML
- çığildek** kuş ve tavuk çığıldanı ŞSL
- çığıldan** kuşların boğazına asılan alaka ŞSL

çıgın dört ucu bir yere gelmiş ve dö-
külmüş ufak bohça ŞSL
çıgır 1) su dolabı ŞSL **2)** kar içinde
açılan yol, iz ŞSL
çıgır- seslenmek ŞSL
çıgırğu ses, avaz, gürültü ŞSL
çıgırış- birlikte ses çıkarmak ŞSL
çık köpeği def etmek için söylenen
ŞSL
çıkan- I çiğnemek, ayaklar atında çiğ-
nemek ML
çıkan- II sakınmak, çekinmek; kork-
mak; gerilenmek ML
çıkar menfaat, hesap ŞSL
çıķıb 1) kulak tozu ŞSL **çıķıb 2)**
yayın ucu ŞSL
çıķıgık sakat, ziyade ŞSL
çılav dizgin GN
çılbur moğ. yular, yular sapı ML, ŞSL
çılım nargile, hokka ŞSL
çılpiķ bozuk gözlü insan ŞSL
çılpılda- 1) çatır çatır konuşmak, lafa-
zanlık yapmak ŞSL **2)** suda korku-
dan çirpınmak ŞSL
çına-kararlaştırmak, karar vermek,
kıyas eylemek AL, GN
çınamla- zannetmek AL
çınrağı çingirdak ŞSL
çıpar- kabarmak, uçuk çıkarmak ŞSL
çıpçaķ içi boş ağaç ŞT
çıpķalıķ izdiham, kalabalık ŞSL
çıram ateş şeraresi AL
çır 1) bir kuş ismi ŞSL **2)** madde ŞSL
çircay- kahkaha ile gülmek ŞSL

çırğa- havaya ok atmak, eğlenmek,
yemek AL, ŞSL, GN
çırğala- eğlenmek AL
çırğu- zevk sürmek, eğlenmek ŞSL
çırı yoz AL
çırıt karından çıkan yelin sesi AL
çırķıra- bağırarak, feryad etmek GN
çırıla- tırmıkla didiklemek ŞSL
çırma- sarmak, kuşatmak, çe-
virmek, sarmak, sararak gizlemek
AL, ŞSL, BV, NH, TMA, TEH,
MÜN, YED, FK, LM
çırmal- sarılmak, meyletmek, yönel-
mek NH, MÜN, FK
çırman- sarılmak, dolanmak BV, NH,
HBD, MK, LM, FK
çırmandur- dolandırmak MK
çırmaş sarmaşık, dolaşık, çengel, bü-
küm, tırnak AL, ŞSL, BV, NH
çırmaşuķ dolaşık ŞHD
çırniķ sapan yolu, dar yol, çizgi ŞSL
çırt I su tulumu ŞSL
çırt II at yarışı ŞSL
çırt- I çarpmak, oynamak ŞSL
çırt- II saz çalmak, kesmek, neşter
urmak, delmek ŞSL
çıt- I çatmak, kaşını çatmak ŞSL, BD,
SD, LD
çıt- II dargın olmak ŞSL
çıt- III elde oğuşturup çıkışdırmak
ŞSL
çıtıķla- parmakların ucu ile değen gibi
nesne çıkarmak ŞSL

çıtuk kötü görünüş, suratsız, kızgın
ŞSL

çıvdır- çıldır çıldır bakmak, göz dikmek, dikkatli bir biçimde bakmak
ŞSL

çıy I çığ ŞSL

çıy II kamyştan imal edilmiş hasır ŞSL

çıyan çıyan ÇFK, Sİ, MK

çiz u pız kebab ŞSL

çızlık çırık, kuyruk yağımın kıkırdağı
ŞSL

çi far. ne BD, NH, LD, FK, LM

çib hendek, tabya, siper ŞSL

çibay çivi, mih ŞSL

çiber 1) dağ keçisi ŞSL **2)** çalak ve zeki insan ŞSL **3)** işgüzar ŞSL

çibilger moğ. at yulan, dizgin AL

çibin sinek ŞSL, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, LM

çibrık paçavra, köhne ve fersude bez ve basma parçaları ŞSL

çiç- çözmek, ukde ve düğmeyi açmak
ŞSL

çiçe küçük kız kardeş, küçük hemşire
ŞSL

çida mızrak ŞSL

çig I ney ve kamyş ŞSL

çig II çığ, ham, pişmemiş ŞSL

çig III çığ, şebnem, kırağı ŞSL

çigde igde ŞSL

çigdelik igdelik ŞSL

çigdir- çıldırmak, budalalık etmek
ŞSL

çigil 1) kıvrım, büklüm YED **2)** tavlansmış, semizleşmiş ŞSL

çigin 1) omuz, omuz başıyla boyun arası; kulak AL, ŞSL, YED **2)** küçük bohça BV **3)** karabaş otu AL, ŞSL **4)** dağ bkz. daban, küh, tağ, dağ AL **5)** kulak ŞSL **6)** çimenlik ŞSL **7)** bend, bağ, düğüm ŞSL

çiglik çiylik, öreke ŞSL

çigne- rencide etmek, ezmek ŞSL

çigre- uyuyamamak, gece göze uyku girmemek AL, ŞSL

çigrey- uyuyamamak, uyku kaçmak, uykusuzluğa müptela olmak ML

çike I hırsız ŞSL

çike II aşık kemiğinin çukur tarafı
ŞSL

çikenyagmurluk, aba YED

çikgüce cekince AL

çikmekük çekme, çekiş BV

çikürtgey çekirge ŞSL

çil I bir tür yaban tavuğu ŞSL

çil II çilli, erbaş hastalığı ŞSL

çilçik kolun yukarısı, omuz ŞSL

çileg çiktik, çilik ŞSL

çilğa moğ. nehir, çay yatağı, dere ML

çiliger 1) yular AL **2)** uyan AL

çilik çelme, ayak dolaştırmak, pehlivan hilesi ŞSL

çilli I divane ŞSL

çilli II hakikaten ŞSL

çilik ayak dolaştırmak ŞSL

çine- moğ. tatmak, ölçmek, hissetmek, bulmak, farzetmek MÜN, FK, ŞHD, GN

çing arkadaş BV

çingirik mısır darısının payesi ŞSL

çingiz han Moğol imparatorluğunun kurucusu ŞT, FK, ŞHD

çinî *far.* çini MK, GN

çinli divane, budala, ahmak, deli ŞSL

çin maçin Yukarı Çin ŞT

çiñseñ saltanat vekili ŞSL

çin-şiken *far.* büklümü, kıvrımı yok eden YED

çipal *far.* Hint şahı AL

çiper kurnaz, işgüzar insan ŞT

çirge I saff, katar ŞSL

çirge II bir tür şikar kuşu, sülün türü bir tür kuş ŞSL

çirgelik hem katar, katarlı, kervam olan, zengin, büyük çadır sahibi ŞSL

çirib altmış arşın mürebba, dönüm, yol ŞSL

çirik- tefekkür etmek, düşünmek ŞSL

çirikçi asker, ordu, dizi, sıra, düzen MK

çirim 1) buruşuk ŞSL **2)** pis, kir, irin ŞSL

çini- kurumak, buşurmak ŞSL

çirit- I hicap etmek, utanmak, hayalamak ŞSL

çirit- II fındık, badem gibi meyvalan diş ile kırmak ŞSL

çirk *far.* kir, pas, pislik BV, NH, MÜN, Sî, FK

çirm şerare ateşi, kıvılcım AL

çirt- karından yel çıkarmak AL

çis kudret helvası ŞSL

çisi gayet ince yağmur ŞSL

çisi- gayet ince yağmur yağmak ŞSL

çiskin kırağm incesi ŞSL

çistân *far.* bilmece ŞHD

çiş- çıkarmak, def etmek ŞSL

çişek tavşan yavrusu ŞSL

çişindir soyundurmak, elbisesini çıkarmak ŞSL

çivil- ağzına geleni söylemek, sayıklamak ŞSL

çivir I soğan ŞSL

çivir II teke, yabani keçi ŞSL

çivir III sirke ŞSL

çivir IV bez ŞSL

çivir- çevirmek GN

çivit renk, boya ŞSL

çivli- sayıklamak MK

çivre- çevirmek, devirmek ŞSL

çivrül- dönmek, çevrilmek ŞSL, FK

çivül- çevrilmek, dönmek MÜN, FK

çivür- çevirmek LD, GN

çiyit I çift AL

çiyit II yaban eşeği sürüsünün kısrağı AL

çizgi- etrafta devalan etmek, etrafında dolaşmak ŞSL

çizgin- etrafında dönmek, raks etmek CD

çizgindir- etrafında döndürmek, raks ettirmek CD

çobul- didilmek, parelenmek AL

çoğa I canavar yavrusu, kurt, canavar ŞSL

çoğa II gölge ŞSL

çoğul gıybet, şikayetçi, sözcü ŞSL

çoğullan- fesade vermek, gıybet etmek ŞSL

çoğurçuk sığırcık ŞSL

çoğal- çoğalmak, artmak ŞSL, TMA

çoğar- çoğaltmak, toplamak AL

çoğluk I sincabın' başlarını toplayarak dikilen kürk ŞSL 2) çokluk, fazlalık, kesret ŞSL

çoğmar I çolonak, topuz ŞSL 2) müdevver ve dik duran AL

çoğgan- örtmek, bürümek, örülmek ŞSL

çoğa 1) gevezelik, lafazanlık ŞSL 2) at savlını atan ŞSL

çoğa süzme, kevgir ŞSL

çoğmak çomak, değnek ŞSL, SD, ŞHD

çoğan tenbel ŞSL

çoğur I şalgam ŞSL

çoğur II leblebi ŞSL

çoğur- suya biraz daldırmak, suyla oynamak AL

çoğak kulakları ve boynuzları kesik olan, çöntük ŞSL

çoğuk serçe ŞSL, TMA

çoğru- birinin izinden gitmek, birine takılmak ŞSL

çoğru- yığılmak, binişmek, birbiri ardınca gitmek AL

çoğur I sık, çalılık ŞSL 2) balık kılçığı ŞSL 3) izdiham ŞSL

çoğuru- yığılmak ŞSL

çoğur I ince çöp ŞSL

çoğur II bir kuş ve kanarya ismi ŞSL

çoğur III toplanmış şey, içtima ŞSL

çoğur IV afiyet, güzel, hoş, iyi ŞSL

örtün koli çörtün balığı ŞSL

çoğ-sular kaynayıp taşmak, kendinden geçmek ŞSL

çoğurğay kulp, deste ŞSL

çoğulğuc çözülmüş, perişan ŞSL

çoğgeç I çekiç ŞSL

çoğgeç II solucan ŞSL

çoğgen 1) çekiç ŞSL 2) dökme demir ŞSL

çoğgen III solucan ŞSL

çoğgençi çevgan oyuncusu, çiritçi, atlı top oyuncusu ML

çoğçek sığırcık türünden bir kuş ismi ŞSL

çoğke devenin göğsü ŞSL

çoğkek eğilmiş, secde durumunda ŞSL

çoğkelik I yoğurt ŞT

çoğkelik II bir tür turşu ŞSL

çoğker 1) alacalı ŞSL 2) yol yol, çift renkli ŞSL

çoğker- çökmek, oturtmak ŞSL, LM

çoğkeri I beyaz dan, Mısır dansı, Mekteke dansı ŞSL

çoğkeri II eğri boyun ŞSL

çoğki büyücü ŞSL

- çökme** bayrak, alem ŞSL
- çöküç** çekiç ŞSL, GT
- çöküncü** gemi ve kayık kıçığı ŞSL
- çökür I** diken, uşkun AL, ŞSL, MK
- çökür II** iri saz ve çeng, büyük keman ŞSL
- çökür-** çöktürmek, diz büktürmek, dizi üstüne oturtmak ŞSL, NH
- çöküş** çekiç NH
- çölek** girdap, kasırğa ŞSL
- çölen** zincir, köstek ŞSL
- çölge** moğ. dere AL
- çölle-** çölde kalıp suya talip olmak ŞSL
- çölmek** çömlük, kap ŞSL
- çölük-** çölde kalmak, susamak ŞHD, GN
- çömçe** çömçe, kepçe ŞSL
- çömele** gerdanlık ŞSL
- çömren-** gayret etmek, cesaret göstermek ŞSL
- çömük** bataklık yer, balçık ŞSL
- çömün-** çömelmek, ayak üzre durmak ŞSL
- çöngül** ufak bataklık, çukur, gol SSL
- çöpçü-** yığmak, toplamak ŞSL
- çöpek** şikar kuşu, karçıgay, karga gibi ŞSL
- çöpüş-** köz çapaklanmak AL
- çör I** çöp ŞSL
- çör II** top, toplanılmış şey, içtima ŞSL
- çör III** bir kuş ve kanarya ismi ŞSL
- çör IV** afiyet, güzel, hoş, iyi
- çörçek** efsane, beyhude kelam AL, ŞSL
- çördük** siyah tane, çöre otu ŞSL
- çörek** çörek, ekmek ŞSL
- çörge** moğ. çay yatağı ŞSL
- çörge-** ateşte alazlamak, yakmak ŞSL, NH, HBD, FK
- çörgek** çörek, ekmek AL
- çörge-** I ateşte alazlanmak yakmak, yanmak NH, HBD, FK, MK
- çörge-** II gevşek olmak AL
- çörke-** sarmak, kuşatmak, ihata etmek GN
- çörken-**yanmak, ateşte alazlanmak BV
- çörpe I** sülünün pilici AL, ŞSL
- çörpe II** dağ domuzu yavrusu ŞSL
- çörtge** çekirge ŞSL
- çöşkür-** aksırmak AL
- çu** far. gibi, çünkü, nitelikim FK
- çüb I** far. çöp LM
- çüb II** far. değnek, sopa, odun GN
- çub** uygun, layık AL
- çübân** far. çoban YED, LM
- çubar** kır tonlu at ŞSL
- çubru-** moğ. bir diğerinin izince gitmek, takılmak ML
- çubur I** kıl, keçi ve koyunun yünü ŞSL
- çubur II** izdiham ve kalabalık AL
- çucağ I** saç ayak ŞSL
- çucağ II** bodur, cüce, küçük, yavru ŞSL

çuğak III Türkistanda Ceyhun neh-
rinin kenarında bir mevki ŞSL
çuğa deve yünü, deve tüyü ŞSL
çuğ I boyunduruk ağacı ŞSL
çuğ II ateş kesilmiş kömür ŞSL
çuğd *ar.* baykuş FK, MK
çuğ-oymak, çukurlaştırmak AL, LM
çoğal örtü ŞSL
çuğuş- 1) kuşların gaga gagaya tutuş-
ması ŞSL 2) derin kazmak, göm-
mek, defn etmek ŞSL
çul çul, değersiz, adi kumaş SD, GT
çulçu çırçır türünden bir tür kuş ismi
ŞSL
çuldu mükafat için veriem at, deve,
sığır ; savaşçıların eline geçen ga-
nimet ŞSL
çulğak örtü ŞSL
çulğav örtü ŞSL
çum kamil, tam, bütün, tamamen AL,
FK, LM
çumçı gömlek ŞSL
çumluşuk hitay Özbeklerde bir ka-
bile ismi ŞSL
çumn I yalancı, kezzap ŞSL
çumn II yumruk ŞSL
çumur- suya batırmak, suya batıp
çıkmaq, su ile oynaşmak AL, ŞSL,
BV
çun *far.* gibi, çünkü, nitekim FK
çün *far.* nasıl, çünkü YED, ŞT, Sİ,
FK, ŞHD, MK, LM
çunçurğa saç örmesi ŞSL

çunğay- denk durmak, baş aşağı dur-
mak, secde eder gibi durmak ŞSL
çuntay çanta, torba ŞSL
çupçuk bir kuş adı, cadı kuşu, serçe
AL
çupçurğa kamçının destesine dikilen
deri parçası ML, ŞSL
çupra *moğ.* yabani domuzun yavrusu
ML, AL
çupul- çözülmek, açılmak AL, ŞSL,
BV, NH
çupuş- 1) uçuşmak ŞSL 2) yüzünden
öpmek ŞSL 3) kavuşmak, birleş-
mek ŞSL
çur atmaça kuşu, kanarya ŞSL
çurğa I yayık, fiçı ayran ŞSL 2) yer,
geniş, yayla ŞSL
çust *far.* hemen, birden GN
çusur- keskin etmek ŞSL
çusur- keskin etmek ŞSL
çava yabani soğan ŞSL
çuvun nehir, ırmak ŞSL
çuy- ber taraf etmek, berbad etmek
ŞSL
çuya büyük ve uzun kayık küreği ŞSL
çuzbuda Hindistan cevizi ŞSL
çü I *far.* çünkü, gibi, eğer, nitekim
BV, BD, NH, HBD, LD , TMA,
TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK,
LM, GN
çü II *far.* çoban SD
çüçü- tatlanmak, lezzetlenmek ŞSL,
MÜN

çüçürgen- çok ümid etmek, çok sevinmek AL
çüçümen leziz, tatlı, şirin ŞSL
çüde- kırılmak ŞSL
çük 1) erkeklik azası AL **2)** iyi ve kötü, alçak ve yüksek anlamlarında kullanılan manasız söz ŞSL
çüm kamîl, tam, bütün ŞSL
çümçek serçe kuşu ŞSL
çümel- çummak, suya dalmak ŞSL
çün *far.* çünkü BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, GN
çündük gaga, burun, ibriğin emziği ŞSL
çür- çürümek, yok olmak BV
çürçek efsane, boş laf NH
çürçet Hıtay'ın Temir Kazuk tarafından bir yurt ŞT
çüre arkadaş, dost ŞSL
çüre-feryad figan etmek, bağırarak, yardım istemek ŞSL
çürge- yakmak, alazlanmak AL, BV, LM
çürgen-yanmak, ateşte alazlanmak ML
çüri cariye, halayık ŞSL
çüst 1) *far.* düzgün, güzel, uygun SD, LD **2)** *far.* çevik, hareketli FK, LM
çüstlük *far.+ tür.* çeviklik, hareketlik FK
çüstlğ *far.+ tür.* çeviklik, hareketlik FK
çüstlüğh *far. + tür.* çeviklik, hareketlik FK

çüstlüğh *far.+ tür.* çeviklik, hareketlik FK
çüşkür fişkırık ŞSL
çüşkür-fişkırık, çoşmak, aksırmak AL, ŞSL
çüt 1) marangoz keseri ŞSL **2)** büyük hesap tahtası ŞSL

D

da *ar.* hastalık, dert CD
da dahi anlamında bir bağlaç ŞSL, ŞT, LM
dab *far.* şan ve şeref MÜN
daban *moğ.* dağ, tepe ŞSL, BD, GN
dabbe *ar.* yük ve binek hayvan TEH, MK
dabğul I çivi ŞSL
dabğul II kabarcık, üfürülme ŞSL
dabku serzeniş, yazık, melamet ŞSL
dabkur deste, bölük ŞSL
dabulğa *moğ.* cevşen, zırh ŞSL
dabusılın tuz ŞSL
dāc *ar.* karanlık FK
dād *far.* adalet BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN
dadak cariye ŞSL
dādār *far.* mutlak adalet, sahibi olan yüce Allah ŞHD
dādek *far.* halayık, cariye, yaşlı hizmetkar ŞSL, MK
dād-ger *far.* insafı, adil TMA
dād-hāh *far.* hak, adalet isteyen, şikayetçi MÜN, YED, ŞT, MK

dād h̄aklık *far.+ tür.* şikayetçilik
MÜN

dādi *far.* doğruluk, adaletli FK

daduñlu bir miktar, bu kadar, bu cins
ŞSL

dāfi *ar.* def eden, savan MÜN, FK,
MK,

dağan üç ayak, saç ayak ŞSL

dağar savaş, harb, çekişme ŞSL

dağar- hayvanı nallamak ŞSL

dağı *far.* dahi, ve, yine AL, ŞSL, BV,
SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA,
TEH, MÜN, YED, CD, Sİ, FK,
ŞHD, MK, LM, GN

dağıt-dağıtmak LD

dāğî *ar.* azgın, başkaldıran NH

dāğser serçe kuşu, esfer ŞSL

dāğsız *far.+ tür.* yarasız BV, YED

dāh *far.* hizmetçi, cariye ŞHD

dahhāk Cemşid'in yerini alan ünlü ve
zalim mitolojik İran hükümdarı
TMA

dahı de, dahi krş. dahi, dağı, dahi, takı
TEH

dahi dahi ve dahi ŞSL

dā'î *ar.*1) dua eden, duacı MK 2)
yazar (Sadi) GT

dak *ar.* çalma, vurma BD

dakavul *moğ.* maiyet, alay, hizmetçi,
uşak ML

dağāyık *ar.* ince ve anlaşılması güç
ve dikkate muhtaç olan şey BV,
NH, MÜN, MK

dağık *ar.* ince, dakik, hassas, ölçülü
davranan kimse BV, NH, LD,
YED, FK, MK, LM

dal I arka, sırt, omuz ŞSL, BV

dal II çubuk, dal ŞSL, NH, YED

dal- I dalmak, tefekküre girmek,
uykuya dalmak ŞSL

dal- II suya dalmak ŞSL

dalağ *ar.* dervişin huyu, tabiatı GT

dalālet *ar.* doğru yoldan sapma BV,
GT, NH, LD

dalav I agu, zehir ŞSL

dalav II dalak, ispürc ŞSL

dalay 1)deniz, derya, büyük göl ŞSL
2) çok kimse, cemiyet ŞSL

dalbay insanın yüzünü rüzgar ve
tozdan koruyan özel şapka ŞHD

daldağay torgay gibi bir çeşit kuş ismi
ŞSL

daldala- *moğ.* her şeyin arkasına girip,
saklanmak ŞSL, FK

daldırma I ters, muğlak ŞSL

daldırma II dalga, mevc ŞSL

daldırma III başa giyilen demir külah
ŞSL

daldırma IV çoşma ve gürültü ŞSL

dalga zırlı, külah AL

dall *ar.* delalet eden, gösteren MK

dalu omuz ŞSL

dam- damlamak CD

damarluk 1) öz, herşeyin mayası,
hamur mayası ŞSL 2) cins,
damızlık ŞSL

- dāmen-keşān** *far.* salınarak, nazla yürüten BV
- dām-gāh** *far.* tuzak yeri YED
- dam(a)lana-** yol kenarından yürümek, çit etrafından dolaşmak ŞSL
- dan burnu I** böcek SŞL
- dan burnu II** dana burunu, bir bitki ŞSL
- dānende** *far.* bilen, bilgin GN
- dāne-tab'** *far.* tane yaratılışlı, tane gibi FK
- daniş-** istişare etmek, tanışmak ŞSL
- dāniş-āmūz** *far.* bilgi öğretme LM
- dāniş-ver** *far.* bilgin, bilgili TMA, FK, MK
- dañla** erte, yarım, ertesi gün CD
- dānyāl** İsrail oğulları peygamberlerinden TMA, TEH
- dapkur** saf, alay, tabur AL
- daptavul** *moğ.* demirci, vurucu, dövücü ML
- dara** sürekli, daima, her zaman ŞSL
- dārāyi** kumaş, ipekten kumaş ŞSL
- darb-hāne** *ar.+ far.* para basılan yer MÜN
- dārende** *far.* mektup taşıyan MÜN
- dāreyn** *ar.* iki dünya MÜN
- darıt-** getirtmek, çekmek, ulaştırmak ve takdim etmek ŞSL
- dās** *far.* orak, tuzak NH, YED, FK
- dasitan** *far.* destan, hikaye YED, FK, ŞHD, MK, LM,
- dāş-hāne** *far.* çanak, çömlek ve kireç ocağı FK
- daşırğan-** yürürken ayağını taşarak dokundurmak ŞSL, SD, HBD, LD, YED, ŞHD
- davda** edat, zarf ŞSL
- daver** *far.* adil hükümdar SD, LD, FK, ŞHD, GN
- da'vi** *ar.* şikayet, iddia FK
- da'vî** *ar.* şikayet, iddia, dava, hak arama BV, GT, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM
- da'vî-dār** *ar.+ far.* davacı BV
- dāvud-āsār** *ar.+ far.* Davut gibi MÜN
- dāvudi** *ar.* Hz. Davud'un sesini andıran kaim ses GT, FK
- davulğa I** *moğ.* zırlı, külâh AL, ŞSL
- davulğa II** annenin büyük ablası, teyze ŞSL
- dāy** *far.* duvar sırası AL, FK, LM
- dāye-gāne** *far.* dadılık LM
- dayın** düşman, hasım ŞSL
- dāyimğı** *ar.+ tür.* her zamanki, her zaman olduğu gibi MÜN
- de'b** *ar.* adet, usul, tarz BV, FK, MK,
- debele-helak** etmek, vurmak, çiğnemek ŞSL
- debelet-** idam ettirmek, çiğnetmek, ayak altına aldırma ŞSL
- de'bî** *ar.+ far.* bir adet, bir usul MÜN
- debîr** *ar.* katip, müşavir yazıcı BV, SD, GT, TMA, LM
- debiri** *ar.* talebelerden, bir yazıcı GT
- debiristān** *far.* kalem odası, büro NH, MK

debistān *far.* okul, mektep YED, FK, LM
debür *ar.* batı rüzgarı, batı tarafından esen yel NH
ded *far.* et yiyen orman hayvanı BD, MÜN, LM
dedek *far.* cariyeye, halayık AL, ŞSL, FK
değā *far.* hile, düzen SD, LD
degel *moğ.* elbise üzerine giyilen kısa kollu giysi ML
değın değin, kadar FK, LM
değiştir-bir şeyi alıp diğerini vermek ŞSL
değiştir- mübadele etmek ŞSL
degle *moğ.* kısa kollu kaftan AL
degley *moğ.* üste giyilen kısa yenli kaftan AL
degrü kadar LM
değşür- değişmek ŞSL
degül değil ŞSL, YED, ŞHD
debeh *far.* ağız BD,LD, YED, ŞHD
dehr *far.* dünya, devir, zaman
dehr-neverd *far.* dünyayı dolaşan FK
dék gibi, kadar GT, NH
dek I gibi, kadar AL, GT, LD, ŞT, FK, LM
dek II rahat, sessiz, sakin ŞSL
dek- dik turmak, dinilmek ŞSL
dakayık *ar.* ince ve anlaşılması güç ve dikkate muhtaç olan şeyler NH
deklay balçık BV
dekle 1) *moğ.* yama, kumaş parçası NH **2)** mintan, bir tür uzun kollu

gömlek, eskiden ulemanın giydiği bir tür kaftan, hırka ŞSL, GT
dékley *moğ.* mintan, bir tür uzun kollu gömlek, eskiden ulemanın giydiği bir tür kaftan, hırka AL
deksir- değişmek, tebdil etmek ŞSL
delāl *ar.* naz, işve FK, LM
delāle *ar.* naz, işve, cilve; insana güzel, sevimli görünecek hal YED
delālet *ar.* yol gösterme, işaret, iz BV, GT, NH, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM
delāyil *ar.* deliller LD
delberçin taht, sandal ŞSL
delil *ar.* yol gösteren, kılavuz, delil, belge BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, LM
delk *far.* eski, yamalı elbise ŞHD, MK
delüçe toğan doğan kuşu ŞSL
dem-ā-dem *far.* her zaman, sık sık BV, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,
demān *far.* 1. heyecanlı, hiddetli CD, MK, 2. kızgın, kükremiş CD, MK, 3. heybetli, zorlu CD, MK
demār *far.* helak, mahv, ölüm NH, FK
dem-be-dem *far.* zaman zaman, zamanla BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
dem düm *far.* tefin çıkardığı ses ŞHD
demel demet, bağ, beste ŞSL
demgîr *far.* soluk tutan, suskun BV
demi *far.* bir an, bir zaman, bir soluk LD, MÜN, YED, GN

- demliĝ** *far.* + *tür.* anlık BV, FK, LM
- dem-sāz** *far.* arkadaş, sırdaş, dost GT, NH, YED, FK, ŞHD, MK, GN
- dem-sāzlık** *far.* + *tür.* arkadaşlık, dostluk, sırdaşlık GN
- dem-serd** *far.* soğuk nefes, umursamaz, vurdumduymaz GN
- dem-serdilĝ** *far.* + *tür.* vurdumduymazlık, patavatsızlık GN
- dēñ-** durmak, dinmek NH
- denā'et** *ar.* alçaklık, rezillik GN
- dendān** *far.* diş YED, ŞHD
- deng** *far.* hayran, şaşkın, sersem BV, FK, LM
- dengāne' i** *far.* sersemlik, şaşkınlık FK
- dengel** cemiyet, encümen, meclis ŞSL
- deni** *ar.* alçak, soysuz; eksik; bozuk, yetersiz BV, GT, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, GN
- deñle I** mintan ŞSL
- deñle II** sema ŞSL
- depingür** eyer perki, üzengü AL
- depse-** tepinmek, kalgımak AL
- derān** *far.* derhal, hemen LM
- derāy** *far.* durmadan söylenen, dırlanan BV
- derbān** *far.* kapıcı, kapı bekçisi BV, ÇFK, YED, Sİ, MK
- der-beste** *far.* kapalı, bağlı GN
- derc I** *ar.* toplama, biriktirme GT, LD
- derc II** *ar.* sokma, arasına karışma, yazma FK,
- der-çemen** *far.* çemen içinde, çemende LD
- derdā** *far.* yazık, vah vah, eyvah LD, YED, FK
- derd-ālūd** *far.* dertli, derde bulaşmış BV, FK
- der-dām** *far.* tuzağa tutulmuş, tuzakta GN
- derd-efzā** *far.* dert arttıran HBD
- derd-keş** *far.* dertli, dert çeken BV, YED, MK
- derdlik** *far.* + *tür.* dertli, hasta YED, FK, MK
- derd-mend** *far.* dertli, tasalı, dert sahibi BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- derd-mendlĝ** *far.* + *tür.* dertlilik MK
- derd-nāk** *far.* dertli YED, FK, ŞHD, MK, LM
- derd-perver** *far.* dert besleyen, derdle yaşayan BV
- derd-peyvend** *far.* dertli LM
- derdsiz** *far.* + *tür.* dertsiz, tasasız MK
- derd-şü** *far.* dert, sıkıntı gideren GT
- derdür** *far.* dırdır ŞHD
- derecāt** *ar.* dereceler MK
- derem** *far.* dirhem, para GT
- derende** *far.* yırtıcı, yırtan TMA, LM
- derĝaş** düşman ŞSL
- der-güzār** *far.* geçirmek, uzaklaştırmak LD
- der-ĥast** *far.* istek, dilek GT, LM, GN

derhem I *far.* karışık, karmakarışık
BV, BD, NH, HBD, MK, LM, GN

derhem II *far.* incinmiş BV, GN

der-hor *far.* uygun, münasip; layık FK

deri *far.* yeşilliği bol dağ eteği LD,
TMA, MÜN, FK

deriçe *far.* pencere; gözetleme deliği
GT, LD

deril- dirilmek, canlanmak ŞSL

derk *ar.* anlama, kavrama FK, MK

derkü'l-efsel *ar.* Cehennemini) en
dibi MK

dermānde *far.* biçare, aciz LD, TEH,
Sİ, FK, ŞHD

dermāndeliğ *far.+ tür.* çaresizlik,
acizlik GT

der-mîğ *far.* bulutun arkasında,
bulutun içinde GN

der-mihnet *far.+ ar.* kederli, gamlı
GN

der-miyān *far.* ortada LD, ŞHD

dernek cemiyet ŞSL

der-pāst *far.* derinin (kabuğun)
altında, içinde GN

derrende *far.* yırtıcı LM

der-ser *far.* kafada GN

ders-gah *ar.+far.* ders okutulan yer
BV, NH

derün *far.* derin; iç, içten; saf, temiz
GT

deryāble- *far.+ tür.* anlamak LD

derya-keş *far.* çok içki içen FK

deryā-nevāl *far.* bahşişi deniz gibi
çok olan MÜN

deryā-veş *far.* deniz gibi FK

deryūze *far.* dilencilik LD

derz 1) *ar.* kuru duvarın taşları arasına
harç doldurup tasviye etme TEH,
MK, LM 2) *ar.* yiv, dikiş yivi BV

derzi *far.* terzi LD

desleb evvel, eski, mukaddem ŞSL

dest-āmūz *far.* ele alıştırılmış BV

destān-serāğ *far.* destan söyleyen BV

destān-serāyılığ *far.+tür.* destan
okuyuculuk MÜN

dest-āvîz *far.* ufak hediye, küçükten
büyüğe verilen hediye BV, CD, FK

dest-bürd *far.* kuvvet, üstünlük, zafer
MK, GN

dest-büs *far.* el öpme FK

dest-dār *far.* yardımcı MÜN

dest-endāz *far.* yardımcı LD, GN

dester-han *far.* sofraya, yaygı ŞSL

dest-gîr I *far.* elinden tutan, yardımcı
NH

dest-gîr II *far.* erişilebilir, kolay YED,
ŞHD, MK, LM

dest-gîrlık *far.+ tür.* yardımcılık
MÜN

dest-gîrlık *far.+ tür.* erişilebilirlik
MK

dest-res *far.* eli ulaşma, erişme,
kuvvet ve zenginlik BV, NH, HBD,
LD, TEH, LM

deşne *far.* hançer BV, FK, LM

deş-i kıpçak Dinyester ile İrtiş
nehirleri arasındaki geniş bozkır
TMA

deşt-peymā *far.* çölde dolaşan FK, LM
deşt-rev *far.* çölde dolaşan FK
devābb *ar.* hayvanlar, özellikle dört ayaklı iri hayvanlar GT, TEH
devāc *far.* duvak, örtünecek şey, kaftan BV, NH
devā-cü *ar.+ far.* çare arayan FK
devām *ar.* daim olma, sürme, süreklilik GT, MK
dev-āse *far.* dev gibi GN
devāsız *ar.+ tür.* ilaçsız MK
devāt *ar.* divit, kalem koymak için gerekli alet BV, NH, ÇFK, YED, Sİ, FK, LM
devāvîn *ar.* divanlar MÜN
devha *ar.* büyük ağaç GT
devrān *ar.* dünya, felek; zaman; talih BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
devvāc *far.* duvak, örtünecek şey, kaftan AL
devvār *ar.* devreden, çok dönen BV, NH, MÜN, FK, ŞHD, MK
devvārlık *ar.+ tür.* dönme hali MK
dey *far.* aralık, kış ayı ŞSL, BV, BD, NH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN
deycür *far.* çok karanlık, zifiri karanlık MÜN, YED
deyin değin, kadar NH
dey(i)r *ar.* manastır; dünya; meyhane YED, FK, ŞK, MK, LM

deyiş- karşılıklı söyleşmek AL, NH
deyiş- karşılıklı söyleşmek AL, NH
deyn *ar.* borç BV, GT, MÜN, FK
deyr 1) *ar.* dünya, kilise, meyhane ŞSL, BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, **2)** büyük zil, kös, davul ŞSL
deyyār *ar.* manastır sahibi LM
deyyüş *ar.* eşini kıskanmayan, eşini başkasına bile bile teslim eden ÇFK
deyze gelin, annenin kız kardeşi ŞSL
dıķ *ar.* ince ağrı, erime hastalığı LD
dınķı 1) berrak, süzölmüş, saf ŞSL **2)** istirahat edilecek ve durulacak yer ŞSL
dıraķşān *far.* parlak BV, NH, LD, FK
dırāz *far.* uzun GN
dırāz-dest *far.* el uzatan, eli uzun TMA
dırğam *ar.* arslan SD
dırığ *far.* eyvah, vah LD
dirtuķ kıta, parça, bölük, külçe ŞSL
di kış ŞSL
dībā *far.* renkli ve desenli ipek, ipekli kumaş BV, SD, GT, TMA, TEH, MÜN, YED, MK, LM
dibek beşikte çocukların altlarına konulan oturak, töbek ŞSL
dibengü üzengü ŞSL
dibi dolu yağmuru ŞSL
dibilik bir şeyin nihayeti ve altına çizilmiş hususi şey, esas, temel ŞSL

dibse 1) başlık gibi bir kapak ŞSL **2)** kazanı ocaktan alırken üzerine konulacak ağaçdan bir alet ŞSL

dibse- ayak depretmek, kıpırdatmak, tepinmek, ayak ile yere ve hayvanlara vurmak ŞSL

didār *far.* yüz, çehre, görme, görüşme BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN

dıdārlıĝ *far.* + *tür.* yüzlü GT

dîdārsız *far.* + *tür.* yüz­süz, yüzü olmayan YED

dîde *far.* göz BV, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD

dig gibi ŞHD

dig-deĝmek LD

dîĝer-gün *far.* bozuk, başkalaşmış LD, YED, FK

diger-gün *far.* deĝişmiş HBD

digin İdenilen, söylenilen AL, ŞSL

digın II. kadar, deĝin AL, ŞSL, BV, LD

digın III tigin, şehzade ŞSL

digince kadar TEH, TMA

digir kavanoz, çömlek ŞSL

digle *moğ.* mintan, elbise üzerine giyilen uzun kollu giysi BV

digley *moğ.* mintan, elbise üzerine giyilen uzun kollu giysi NH, FK

digrū kadar LD

digül deĝil LD

dih *far.* köy, karye SD, NH, TMA

dih-kān *far.* köylü, çiftçi; köy ağası BV, NH, TMA, YED, CD, FK, MK

dijem *far.* endişeli, düşünceli, sarhoş NH, TMA, FK dik gibi

dik-dikmek, koymak krş. tik- YED

dikleş- 1) dik dik bakmak ŞSL **2)** ayakta durmak, ayaĝa kalkmak, bir yerde dinlenmek ŞSL

dikiley *moğ.* mintan, dikilmiş elbise ŞSL, AL, BV

dikkat *ar.* dikkat NH, MK, LM, FK

dikḳathıĝ *ar.* + *tür.* dikkatli MK

dikleş- dik dik bakmak, ayakta durmak, beraber olmak, bir yerde aram eylemek ŞSL

dîl *far.* nokta BV

dil- denmek, söylenmek MÜN

dil-āsa *far.* gönül rahatlatan HBD

dil-āşûb *far.* gönül karıştıran LD, LM

dil-āvîz *far.* gönüle asılan, cazip, güzel BV, YED, FK, GN

dilberçin taht, sandal ŞSL

dil-cüy *far.* gönül arayan, gönül çeken BV, YED, FK

dilçek müzevir, fesatçı ŞSL

dil-düz *far.* gönül delen, kalbe batan BV, NH, YED

dil-efĝār *far.* gönlü yaralı, aşık BV, LD, YED, FK, ŞHD, LM

dil-efrüz *far.* gönül aydınlatan NH, LD, YED, LM, GN

dilenci dilenci LD

dil-figār *far.* gönlü yaralı, gücenmiş; aşık MÜN, YED, FK

dilgü denilme, söylenme AL

dil-güşâ *far.* gönül açıcı BV, TMA, MÜN, FK, ŞHD
dil-hırâş *far.* yürek parçalayan YED
dilim dilim, parça ŞSL
dilimle- dilim dilim etmek, parçalara ayırmak ŞSL
dilîr *far.* yürekli, ; yiğit BV, HBD, TMA, TEH, YED, CD, FK
dil-keşter *far.* daha gönül çekici ŞHD
dü-küşâ *far.* gönül açan, iç açıcı YED
dil-nevâzlıĝ *far.+ tür.* gönül okşayıcılık MÜN
dil-nişîn *far.* gönülde yer tutan, hoş, latif YED
dil-nüvâz *far.* gönül okşayan YED, CD, FK, LM
dil-pesend *far.* gönlün beğendiği TMA, MÜN, MK, LM
dil-pezîr *far.* gönle hoş gelen, gönlün beğendiği BV, LD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN
dil-remîde *far.* gönlü korkmuş LM
dil-riş *far.* yüreği yaralı, dertli YED
dil-sitân *far.* gönül alan, güzel BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, LM
dil-süz *far.* gönül yakan, yürek yakan BV, LD, MÜN, GN
dil-şâd *far.* gönlü hoş, kutlu LD, LM
dil-şiken *far.* gönül kırıcı FK
dil-şikeste *far.* hüznü, kırık gönüllü FK, ŞHD
dü-şüde *far.* aşık, vurgun LM
dil-teng *far.* sıkıntılı, yüreği sıkışmış YED, FK, LM,

dimaĝ *ar.* beyin, akıl, şuur BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
dimen *ar.* süprütülükler, yurtlar FK, LM
din den gibi ismin ayrılma hali, min ve an anlamında ŞSL
diñ- sakit olmak, sakin olmak, istirahat etmek, rahatlamak ŞSL
dine- imtihan etme, tecrübe - etmek ŞSL
diñil denk, uyum ŞT
diñlen- istirahat etmek ŞSL
diñlentür- I dinlendirmek, teskin eylemek, sakinleştirmek ŞSL
dinentür- II okumak, hikaye anlatmak ŞSL
diñlentürmek gerekli, lazım ŞSL
dipi dolu yağmuru ŞSL
dir- toplamak, dermek YED
diraĝş *far.* nur, ziya LM
diraĝşân *far.* parlak, parlayan YED
dîrân *ar.* evler ÇFK
direfş *far.* bayrak, sancak TMA
direng *far.* bekleme, duraklama, yavaşlama BV, SD, GT, LD, TEH, MK, LM,
direv *far.* ekin, hasat GT
dirîĝ *far.* esirgeme, önleme, eyvah, yazık BV, GT, NH, HBD, YED, ŞT, FK, MK
dirîĝâ *far.* eyvah, yazıklar olsun; önleme GT, NH, LD, ŞHD
dirim encümen, cemiyet ŞSL

dirim ayun hayme, çadır ŞSL
dirsün çok, fazla, ziyade ŞSL
dişār *ar.* üste giyilen kaftan MÜN
divāne-gî *far.* divanelik ŞHD
dîvāne-veş *far.* deli gibi, delicesine
 NH, FK, LM
dîv-girdār *far.* dev gibi hareket eden
 MK
dîv-lāh *far.* dev yatağı MÜN
dîv-sîret *far.+ ar.* şeytan, cin
 yaradılışlı MK
dîv-veş *far.* deli BV
diyēt *ar.* diyet, kan bahası LD
diyiş- I söyleşmek AL, FK
diyiş- II idişmek AL
dizegelin anasının karındaşı, teyze
 ŞSL
dizgin gem ŞSL
dizi I köy, kasaba, katar ŞSL
dizi II nazm, sıra, saf ŞSL
dizin dizin satır satır, yan yana, saf saf
 ŞSL
diz kapağı diz ağırşağı bkz.aşukluk
 ŞSL
dizlik kısa don, tuman, şalvar ŞSL
dobulğa *moğ.* kamçı destesi yapılan
 ağaç ŞSL
doğulan topal, aksak ŞSL
doğulğa tolga, miğfer GN
dol- dolmak YED
dola-yakalamak, sarmak, kuşatmak
 ŞSL, ŞHD
dolab *far.* dolap YED

dolama içi dolmuş şey, bilinen bir
 yemek ismi yaprak dolması ŞSL
dolaş- 1) gezmek, seyretmek ŞSL **2)**
 dolaşmak, sarılmak ŞSL, BV
dolaştır- **1)** gezdirmek, dolaştırmak
 ŞSL **2)** sarmak, kuşatmak, dolamak
 ŞSL
dolaşuğ sarılmış, karma karı ŞSL
dolı tolu, yağmur, kırağı ŞSL
dolma içi dolmuş şey, bilinen bir
 yemek ismi yaprak dolması ŞSL
donan- süslenmek, bezenmek,
 eğlenmek, nümayiş etmek ŞSL
donbay yatak, şilte ŞSL
donbul hububat ve meyvenin henüz
 olması ŞSL
dopğu bir tür ağaç AL
doptul- *moğ.* çiğnemek, ayaklar
 altında ezmek; ayaklarıyla
 kirletmek; tepinmek; koşmak,
 saldırmak, süvari hucum etmek;
 imha etmek; yağmalamak ML
dōst-dār *far.* dost tutan, sevgilisi olan
 YED, LM
dost-dārlik *far.+ tür.* sevgi,
 arkadaşlık TMA
dost-kānî *far.* arkadaş ve sevgililerle
 içilen şarap, şarap ikram etme,
 büyük kadeh FK
dōg- I haykırmak, kışkırmak ŞSL
dōg- II dövmek, vurmak, ezmek,
 vurarak ezmek ŞSL
dōgeç dibek ve büyük havun tokmağı
 ŞSL

- dögül** değil CD
- döhl** davul GN
- dök-** dökmek, saçmak YED
- döki** pirinç ŞSL
- dökmaç** yağa batırıp yenilen sıcak ekmek, tirit ŞSL
- dökülde-** hafakanlanmak, yürek çarpmak AL, FK
- dökülek** olmamış, ham kavun ŞSL
- dölcel** yavrulayan kısırak ŞSL
- dölek I** iki yüz bin adet ismi ŞSL
- dölek II** düzgün, sakin, itaatkar ŞSL
- dölgenc** çaylak ŞSL
- dölmekörümcek** ŞSL
- döltu** sırtlan AL
- dön-** dönmek, çevrilmek ŞSL, YED, ŞT
- döndür-** döndürmek, çevirmek YED
- dörpi** törpü ŞSL
- dörpile-** törpi ile işlememek ŞSL
- döş** yamaç, bayır ML
- du'ā ar.** dua BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, . LM, GN
- du'ācı ar.+ tür.** duacı, dua eden
- dubdurun** ayak tıkırtısı, ayak gürültüsü, tepinme ŞSL
- dūd far.** duman, tütün, gam, keder BV, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- dūd-bān far.** sülale, soy TMA
- dūde far.** soy sop, kabile, ocak FK, LM
- dūdluğ far.+ tür.** gamlı, kederli BV
- dud puli** devletin sıkıntı zamanında her evden aldığı vergi ŞSL
- düdsız far.+ tür.** dumansız BV
- dudu far.** papağan ŞHD
- duğulan** topal, aksak ŞSL
- duhān ar.** tütün, duman BV, FK, LM
- duht far.** kız evlat TMA
- duhterî far.** kızlık ŞHD
- dulbulğa moğ.** tubulga, zırlı külah, serpuş, kelepüş ŞSL
- dumsay-** 'burun sallamak; darılmak, hışım lanmak ML, ŞSL
- dumū' ar.** gözyaşları GT
- dūn ar.** aşağı, aşağılık; alçak BV, BD, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK
- dūnluğ ar.+ tür.** aşağılık, alçaklık FK, MK
- dūn-perver ar.+ far.** kötü kimseleri koruyan FK
- dūn-şi'ar ar.** kötü şöhretli MÜN
- dupdurun** ayak gürültüsü, tepinme AL, BV, NH, FK
- dūr far.** uzak BD, MÜN, ŞHD, LM, GN
- dūr -dır, -dir** bildirme şekli ŞSL, GN
- dur-** durmak SD, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK
- durak** binek yeri, durak ŞSL
- durban** Moğallann veziri, reisi anlamında bir rütbe ismi ŞSL
- dūr-bāş I far.** asa, değnek YED, FK
- dūr-bāş II far.** uzak ol anlamında bir emir YED, FK

- dur bat-** mağlup edip kaçırmak ŞSL
- dür-bin** *far.* uzağı gören MÜN
- dürü-dırâz** *far.* çok uzun YED
- durur** -dır, -dir bildirme şekli NH, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- duş** mukabil, eşit, deng ŞSL
- duş** *far.* omuz; düş YED
- düşâb** *far.* üzüm ve hurma pekmezi MK
- düş-ber-düş** *far.* omuz omuza LM
- dut-** tutmak (yardımcı fiil) YED
- dutu** tutuk, pepe, epkem ŞSL
- duttur** rehin ŞSL
- duvac** İperde, yüz örtüsü
- duzak** tuzak ŞSL
- düzah-veş** *far.* Cehennem gibi MÜN
- dü** *far.* iki II SD, GT, ŞHD, GN
- dübür** dübür ÇFK, Sİ
- dükân** *far.* dükkan ŞHD, MK, FK
- dükkân** *ar.* dükkan, satış yeri LD, MÜN
- dükke** *ar.* yok olmak MK
- dülçel** yavrulayan kısrak ŞSL
- dülgenç** çaylak ŞSL
- dülmek** örümçek ŞSL
- dültü** güvercine benzer bir hayvan ismi ŞSL
- düm** *far.* kuyruk LM
- dümbek** küçük davul ŞSL
- dü-mîn** *far.* iki parça LD
- dü-pâre** *far.* iki parça LD
- düpdürün** ayak avazı AL
- dü-peyker** *far.* iki yıldız, ikizler burcu SD
- dür-bâr** *ar.+ far.* inci saçan BV, NH, HBD, LD, FK
- dürç** *ar.* kutu, kutucuk, mücevher kutusu, hokka BV, GT, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- dürçe** *far.+ tür.* inci gibi MÜN
- dürdî** *far.* saf olamayan, karışık FK
- dürdüşdür-** hayvanatı tan etmek ŞSL
- dür-efşân** *ar.+ far.* inci saçan YED, ŞHD
- dü-renglik** *far.+ tür.* hilekarlık MÜN
- dürer** *ar.* inciler LD
- dürlük** *ar.+ tür.* inciden yapılmış gerdanlık ŞSL
- dürsüz** *far.+ tür.* incisiz MK
- dürsül-** dürtülmek, tahrik olmak, ikaz olmak ŞSL
- dürtüşdür-** dürtmek, hayvanatı birleştirmek ŞSL
- dürüc I** *ar.* kutular, inci kutuları YED
- dürüc II** *ar.* dürmek; katlanmış YED
- dürüd** *far.* dua, medih, selam ŞT, MK
- dürüg** *far.* yalan CD
- dürüst** *far.* dürüst, sağ, salim, doğru BV, GT, NH, ŞT, Sİ, FK, MK, LM,
- dürüş** *far.* kaba, sert BV
- dürüş-güy** *far.* kaba, sert konuşan MK
- dürüştlük** *far.+ tür.* kabalık MK
- düstûr** *ar.* kural TEH, TMA, MÜN

düş- Idüşmek YED

düş- IIIkapılmak YED

düş- IIIaşırı ilgi göstermek YED

düş- IVrastlamak YED

düş- V uygun gelmek YED

düşmen-vār *far.* düşman gibi,
düşmancasına NH

düş-nām *far.* sövme, sövüp sayma,
kötü söz BV, GT, NH, LD, ŞHD ,
YED, FK

düşün- endişe etmek, tefekkür etmek
ŞSL

düvaç perde, yüz örtüsü ŞSL

düvel 1) ırk, uyruk ŞSL 2) tekerlek
ŞSL 3) tolu ŞSL 4) çiğ, jale ŞSL 5)
dul kadın ŞSL 6) devletler ve
krallar ŞSL 7) davul, kös ŞSL

düvüm *far.* ikinci GT

dü yek *far.* sön MÜN

düzgün I düzgün, allık, kadınların
yüzlerine sürdükleri allık ŞSL

düzgün II düzgün, eksiksiz, tertipli
ŞSL

düzgün III düz, yassı hale getirilmiş
ŞSL

düzme 1) düzme, dokuma ŞSL 2) uy-
durma, koşma ŞSL

E

e azz *ar.* en aziz, çok sayın BV

e ādi *ar.* düşmanlar TEH

eb *ar.* ata, baba NH, FK, LM

ebābil *ar.* dağ kırlangıcı TMA

ebced *ar.* Eski Sami alfabesine göre
sıralanmış harflere sayı değeri
verilmiş olan Arap harflerinin
diziliş sırası FK

ebçi eş, zevce, cariyе GT

ebed *ar.* sonu olmayan gelecek zaman,
sonsuz BV, NH, HBD, LD, TEH,
MÜN, YED, FK, ŞHD, MK

ebergine bir tür adi kapı, ağaç ve
saireden mamul kapı ŞSL

ebil sebil sahipsiz, başsız, kimsesiz
ŞSL

ebkār *ar.* ilk defa söylenmiş
mazmunlar MÜN, FK

ebkem *ar.* dilsiz, lal, konuşmayanBV,
SD

eblag *ar.* daha belîğ, olgunluk
derecesine daha yakın olan NH

ebnā *ar.* oğullar BV, NH, HBD, FK,
MK

ebr *far.* bulut BV, BD, SD, GT, NH,
LD, YED, ŞHD, MK, LM, GN

ebrār *ar.* hastayı iyileştirme ŞHD

ebrāş *ar.* vücudunda sam lekesi olan
BV, TEH

ebre elbise kumaşı ve yüzü ŞSL

ebreş *ar.* kırmızı ve beyazdan
meydana gelen alaca renk, alaca
ŞSL, BV, NH, CD

ebriş alaca benekli at ŞSL

ebru *far.* kaş HBD, YED, ŞHD

ebsem sakit, uslu ŞSL

ebsik körpe, taze, yavru ŞSL

ebter *ar.* faydasız, beyhude SD, NH, LD, FK

ebü *ar.* baba, peder ŞSL

ebügin *ar.+ tür.* büyükbaba, dede ŞSL

ebvāb *ar.* kapılar, kısımlar BV, NH, MÜN, FK, LM

ebvāt *ar.* beyitler MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

edile *ar.* bilgi MÜN

ecillile *ar.* bilgi MÜN

ecma^{cin} *ar.* hepsi, cümlesi ŞHD

ecnās *ar.* cinsler, çeşitler, soylar NH, FK, MK

ecrām *ar.* cansız olan cisimler NH

ecsād *ar.* vücutlar, gövdeler BV

eczā *ar.* parçalar BV, NH, FK, MK, LM

eçe valide ŞSL

eçi *moğ.* namuslu kadın AL

eçireş- ayrılmak, ayrı düşmek, dağılmak, parçalanmak ŞSL

edgü iyi GT

edgülük iyilik GT

edhem *ar.* kara yağız at SD, YED, FK, LM

edi sahip; tanrı, rab GT

edik çizme, çekme ŞSL

ediş I kap, tas, kupa GT

ediş II eyleyiş AL

ednā I *ar.* ya da daha yakın ŞHD

ednā II *ar.* en aşağı değersiz BV, SD, MK, GN

ednî *ar.* az, pek az MÜN

edük çizme, pabuç ÇFK, Sİ

edvar *ar.* devirler, doğu müziğinden bahseden fen eserleri BV, MÜN, FK, ŞHD

edviye *ar.* ilaçlar GT

edyān *ar.* dinler MK

ef ev GT

ef^ā 1) *ar.* zehirli yılan, engerek yılanı YED, CD **2)** *ar.* fena tabiatlı CD

ef^{āl} *ar.* işler, hareketler, ameller, davranışlar GT, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK

efgān *far.* inleme, acıyla bağırma BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM

efgār *far.* yaralı, kötürüm BV, BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK

efgende *far.* biçare, çaresiz MÜN

efⁱ *ar.+ far.* engerek yılanı FK, MK, LM

efkār *ar.* düşünceler BD, LM, GN

eflāk *ar.* felekler, gökler, zamanlar; talihler BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, G

efrād *ar.* birler, fertler, askerler FK

efrenc *ar.* Avrupalı FK

efrūz *far.* şule, panlı NH, LM

efsār *far.* yular FK, MK

efsem sakit, uslu, sessiz ŞSL

efser *far.* taç BV, BD, NH, LD, YED, FK, MK,

efsürde *far.* soğuk, duygusuz, donmuş, katı BV, NH, FK, LM
efşân *far.* saçan, serpen, yayan BV, NH, MÜN, YED, ŞHD
efvâh I *ar.* ağzlar LD
efvâh II *far.* ince nazik kumaşlar NH
efzün *far.* fazla, çok, bol BV, HBD, YED, FK, ŞHD, LM
égek törpü AL, ŞSL
éger- dönmek, döndürmek LM
egerçi *far.* gerçi, her ne kadar BV, NH, LD, TMA, TEH
égir- eğirmek NH
egirmi ufak çivi ŞSL
egit- getirmek, alıp varmak, eriştirmek ŞSL
égitle- kandırmak, yanıltmak GT
egiz- etrafı çevirmek, kuşatmak, sarmak, ihata etmek ŞSL
egle- durdurmak, durdurulmak, alı koymak, bekletmek, oturtmak, dinlendirmek ŞSL
eglen- çevirilmek, çevirmek, yuvarlaklaştırmak, fır dolayı dönmek ŞSL
egleş- oturup dinlenmek, istirahat etmek ŞSL
égme eğilmiş, iki kat olmuş CD, LM
egmek I emek, zahmet, sıkıntı ŞSL 2) emekleme, çocukların eller üzerinde yürümesi ŞSL
egrin burun, köşe, kamburlu, kavisli ŞSL
ehakk *ar.* daha layık MK

ehék *far.* kireç, sıva boyası GT
ehk *ar.* halk, insanlar SD
ehliyyet *ar.* ustalık, maharet LD
ehremen Zerdüştlerin inandıkları kötülük tanrısı, şeytan NH, MÜN, YED
ejreng *far.* şeytanın bir adı ŞHD
eğall *ar.* en kusurlu, en az GT
ekber *ar.* en büyük, ulu Tanrı GT, NH, TEH, ŞHD, MK
eke büyük birader, büyük kardeş ŞSL
ekeçe abla, büyük kız kardeş ŞSL
ekegü her ikisi, her iki AL, GT
ekék ege AL
ekel çekik dik, çelik çomak oyunu ŞSL
ekev ikisi LM
ekevle ikisi birden LM
ekevlen ikisi birden AL
ekl *ar.* yeme, yemek GT
ekmeh *ar.* anadan doğma BV
ekmel *ar.* mükemmel BD
eknü *far.* şimdi, hemen YED
ekrem burun, köşe ŞSL
éksi- eksilmek GT
éksil- eksilmek, azalmak GT
éksilt- eksiltmek ÇFK, Sİ
eksün *far.* değerli bir kumaş FK
éksü- eksilmek GT
éksük eksik GT, Sİ
eksük eksik GT
éksüt- eksiltmek GT
ektaf *ar.* omuzlar TM A
ekvân *ar.* alemler ŞHD

elā *ar.* başlama edatı, ey, ay anlamında
ŞHD, GN

el-amān *ar.* bıktım artık, usandım,
yeter' YED

el'ān *ar.* şimdi, şimdiki halde; henüz
YED

elburz İran'ın kuzeyinde bulunan
dağlar silsilesi TMA, GN

elbutu ziynet, taç ŞSL

elçin şahin gibi bir kuş ŞSL

ele benekli, benli, nakş olunmuş şey,
lekeli ve alacalı surat ŞSL

elek elek, kalbur NH

elemsiz *ar.+ tür.* kedersiz, tasasız,
endişesi olmayan MK

elem-şüy *far.* elemi temizleyen FK

elengü ateşin harareti, alevi, harı ŞSL

elest I *ar.* insanların yaratılışının
başlangıcı NH, HBD, LD, FK,
ŞHD

elest II *ar.* değil miyim YED

eley ön, baş taraf GT

elfaz *ar.* sözler BV, BD, NH, HBD,
LD, TEH, MÜN, FK, MK, LM,
GN,

elger- ele getirmek AL

elgin lal, dili tutulmuş YED

elğur çabuk, tez alıcı ŞSL

el-ḥamd *ar.* şükür GT

el-ḥamdüli llāh *ar.* övülmek yalnız
Allah'a yaraşır GT, MÜN

elḥān *ar.* ezgiler, nameler, sesler BV,
GT, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, MK,
GN

elikle- ele geçirmek AL

elīm *ar.* acıklı, elem verici GT, LD

elin-ilinmek, tutulmak, yakalanmak
GT

elis uzak, irak ŞSL

elḳāblıḳ *ar.+ tür.* namlı, şöhret
sahibi, meşhur ŞHD

elken *ar.* kekeme, peltek ŞSL, SD,
LM

el-ḳıṣṣa *ar.* sözün kıyası, hasılı, özetle
BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN,
YED, FK, MK, LM

el-māhı *ar.* balık SD, LD

elmās *yun.* kıymetli taş, elmas NH,
TEH, YED, ŞHD

elmel eyer esbabı ŞSL

eltāf *ar.* lütuflar, iyi muameleler,
nezaketler BV, SD, TEH, FK

eltut karışıklık ŞSL

eltür- ulaştırmak, ilettirmek NH

elünk okun sapı, ok sapı ŞSL

elüs hal, iş, meşgale, uğraşı, çalışıp
kazanma ŞSL

elvah *ar.* Musa peygambere inen
emirler TEH

elvan *ar.* renkler, renkli, göz alıcı GT,
YED, FK, LM

elvanç salınçak BV, MK, ŞSL

elyaḳ daha layık, liyakatlı BV, MK

emān *ar.* emniyet, eminlik BV, SD,
NH, YED, ŞHD,

emān-dār *ar.+ far.* bekçi ŞHD

- emānet** *ar.* emanet, güvenilen kimseye bırakılan şey GT, LD, ÇFK, TMA, Sİ, FK, MK, GN
- emāret** *ar.* emirlik, beylik MK
- emenk** küçükçe, küçük ŞSL
- emge-** eziyet, acı çekmek GT
- emgen-** zahmet çekmek, üzülmek ÇFK, Sİ
- emirlik** *ar.+ tür.* emirlik, beylik YED
- emkine** *ar.* yerler, evler, mahaller FK
- emlah** *ar.* son derece güzel GN
- emlak** *ar.* sahip olunan gayri menkul GT
- emmāre** *ar.* emredici GT, ŞHD, MK
- emn-ābād** *ar.+ far.* emniyetlilik güvenirlilik MÜN
- emniyet** *ar.* eminlik, korkusuzluk GT, MK
- em otu** bir tür bitki ve ondan elde edilen ilaç ŞSL
- emr** *ar.* emir, buyruk, ferman BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM
- emrād** *ar.* henüz bıyıkları terlemeye başladığı halde yüzünde tüy olmayan civan ÇFK
- emraz** *ar.* hastalıklar BV, NH, MK
- emşāl I** *ar.* çok benzeyen, örnek, örnekler, eş BV, NH
- emşāl II** *ar.* kıssalar, destanlar MK
- emvāc** *ar.* dalgalar MÜN, MK
- emvāl** mallar, mülkler, eşyalar GT, LD, TEH, FK, LM
- emvāt** *ar.* ölümler TEH
- en-** inmek krş. in- AL, GT
- en‘ām** *ar.* at, deve vb. hayvanlar, hayvan gibi kimseler, tüm canlılar GT, NH, ŞT, MK
- enāniyyet** *ar.* bencillik, kendini beğenme MÜN, MK
- enbānce** *far.* küçük dağarcık, heybe LM
- enbe** Hindistan’da bir tür tatlı kokulu meyve ŞSL
- enbiyā** *ar.* nebiler, müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- enbüh** *far.* çok kalabalık, çokluk FK, LM
- enbür** *far.* ateşi karıştırma aleti ŞSL, LD, MÜN, CD, FK
- encüm** *ar.* yıldızlar BV, BD, SD, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,
- encümen-ārā** *far.* meclisi süsleyen LD
- ençü** *moğ.* icara tutulmuş adam, tapu adamı, kendi isteğiyle bir beye yaklaşmış ulufesine girip hizmetinde bulunan adam AL
- endam** *ar.* 1.beden, boy BV, NH, ÇFK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, 2.uzuv, vücudun bir parçası; vücut, beden, ten ÇFK, Sİ, MK, LM
- endāz I** *far.* atma, atış LD
- endāz II** *far.* sıva, meyil, kast BV, FK

endāz III *far.* ölçü, miktar FK

eñde- I paylamak, azarlamak ŞSL

eñde- II pusuya yatmak, izlemek,
takip etmek

eñdenmek yine öyle, keza, bu dahi
ŞSL

ender *far.* içinde MK

endib anlayışsızlık, idraksizlik ŞSL

endîş *far.* düşünce, merak, endişe
ŞHD

endişelik *far.+ tür.* endişeli, kaygılı,
düşünceli ÇFK, Sİ

endüh *far.* gam, keder, sıkıntı BV,
NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ,
FK, ŞHD, MK, LM

endüh-gîn *far.* kederli, gamlı, tasalı
YED

enduh *far.* gam, keder, sıkıntı AL

ene- ahtamak ŞSL

enege dadı, süt anne AL

ene l-hakk *ar.* Hallac-ı Mansur'un
söylediği (ben hakkım)
anlamındaki söz YED

enet- iğdiş etmek, ahtatmak ŞSL

enfa' *ar.* daha yararlı BV

enfās *ar.* 1 .soluklar, nefesler BV,
GT, LD, MÜN, YED, FK, MK, 2.
gönül açan dualar GT,

engîz *far.* koparan, karıştıran, gürültü
SD, HBD, LD, FK, GN

engübîn *far.* bal BV

engüş *far.* parmak YED

engüş-nümā *far.* bir konuda takdir
edilen TMA

engüşteri *far.* yüzük YED

enîn *ar.* inilti, inleme SD

eñir- çevirmek AL

enîs *ar.* dost, arkadaş, sevgili BV, GT,
NH, MÜN, YED, FK, MK, LM

enîsî *ar.* arkadaşlık, dostluk FK

enker *ar.* en çirkin, en fazla MK

ensāb *ar.* soylar TEH

enşārî *ar.* Ensar'dan olan kimse MK

enseb *ar.* daha uygun, çok yerinde
BV, TEH, YED, FK, LM

enük hayvan yavrusu ŞSL

eñür mağara GT

enva' *ar.* neviler, türler GT, LD, TEH,
MÜN, MK, GN

envār *ar.* ışıklar, nurlar, aydınlıklar
NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK,
ŞHD, LM, GN

enver *ar.* çok güzel, çok nurlu NH,
HBD, YED, FK, LM,

enverî I *ar.* çok nurlu ŞHD

epe büyük hemşire, abla ŞSL

epem gümeci I ebe gümeci, bir tür
bitki ismi ŞSL

epem gümeci II kızgın kumda ve kor
ateşte pişmiş gül poğaçası ŞSL

epgin susam yağının tortusu, iplik FK

epkin susam yağının siyah tortusu
ŞSL

eprik eski, atık; ihtiyar ŞSL

epsem sessiz, sakın ÇFK

erāmil *ar.* dualar GT

erba'în *ar.* kırk; kırk günlük çile LD

ercā *ar.* yönler, taraflar GT

ercmend *far.* şerefli, seçkin BV, MÜN, TMA, FK
erçi *far.* her ne kadar BD, NH, FK
êrdem sipahilik üslubu, mahareti AL
eren eren, yiğit, erkek, insan, insanlar GT, NH, ÇFK, Sİ
erendük deve hörgücü ŞSL
êrenlik erlik, erkeklik AL
eres *far.* ırmak, nehir LD
erfa' *ar.* daha yüksek, yüce MÜN, MK
erğânün I *far.* bir çeşit rûbab ve tanbure cinsinden saz ŞSL, MK, FK
erğânün II Hülagü Han'ın oğlu Aka Han'ın oğlunun ismi ŞSL
erğavân *far.* erguvan çiçeği BV
ergene dağ beli, dağ kemeri ŞSL
erğuşenk *far.* musikide bir usul; bir tür oyun ve saz ŞSL
erğuvân *far.* kırmızımrak bir çiçek NH, HBD, YED, ŞHD, GN
ergür- yetiştirmek NH
ergüz- erişmek, ulaştırmak GT
erik henüz olmamış zerdali ŞSL
erik- gücenmek, bıkmak LM
êriklik ermişlik AL
eril- erişilmek, olgunlaşmak LM
erkâm *ar.* yazılar, resimler FK, LM
erkân 1) *ar.* rükünler, direkler, esaslar, unsurlar SD, ÇFK, TMA, Sİ, MK, LM, GN **2)** *ar.* şefler, başkanlar, reisler GT

erkeç I keçi yavrusu, teke, üç dört yaşındaki keçi yavrusu ŞSL
erkeç II ulus reisi, başkan, han, bey ŞSL
erken acaba LM
erken iken AL
erkeş dalga, mevc ŞSL
erki acaba GT
erlik erlik, erkeklik, korkusuzluk AL, GT
êrmes olmaz AL
ernek parmak, parmak ucu ŞSL, GT
erre *far.* bıçkı, testere NH, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD
erşed *ar.* daha reşit olan TMA, MÜN
êrte geçen AL
ertuğrul Selçuklu padişahlarından biri, Osmanlı padişahlarının atası ŞSL
erük sarhoşu bağırtmak için kullanılan yuhe makamında bir söz ŞSL
erüksün askerin toplandığı, konakladığı ŞSL
erzâk *ar.* yiyecek, içecek TMA, TEH
erzâl *ar.* alçaklar, soysuzlar NH, TMA, FK, MK,
erzende *far.* değeri düşürülmüş, gözden düşmüş LD, FK
eşahh *ar.* en doğru TEH
esâmi *ar.* namlar, adlar TEH, FK
esb *far.* at ŞHD
esbâb II *ar.* elbise ŞT, Sİ
esbablık *ar.+ tür.* elbiseli ŞHD

esbāt *ar.* torunlar TEH

esbiz yazık , vay ŞSL

escād *ar.* secdeler, secde etmeler YED

esed I *ar.* arslan LM

esed II *ar.* astrolojideki on iki burçtan beşincisi MÜN

esefa *ar.* eyvah, yazıkMK

esenlik sıhhat, afiyet, sağlık ŞSL, GT

eşer-engîz *ar.+ far.* eserli, izli ŞHD

eşerî *ar.* bir eser LD, MÜN

eşerlik *ar.+ tür.* eserli, izli LM

eşersiz *ar.+ tür.* izsiz, belirtisiz NH, MK

esin- esinmek GT

esirge- korumak, sakınmak BV, GT, MK

esirlik *ar.+ tür.* esir olma, tutsaklık TMA, LM

eşķāl *ar.* daha ağır, daha kötü GT

esker- hayaline getirmek, hatırlamak, kabul etmek AL, NH

eslem at ve deve ŞSL

esliha *ar.* silahlar, askerlik araç ve gereçleri TMA

esma *ar.* isimler, adlar LD

eşnā *ar.* ara, aralık, vakit BV, TEH, MÜN, MK

eşnāf *ar.* cinsler, çeşitler MK

esrār *ar.* sırlar, aklın eremeyeceği işler BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN,

esrü- sarhoş olmak GT

ésrük sarhoş GT

esrükğine sarhoşça AL

esrüklik sarhoşluk ŞT

esrümek yine öyle, keza, bu dahi, öteki gibi anlamları veren söz ŞSL

essi sahip, efendi LM

éstür- estirmek AL

eş- II eşmek, bükmek, iki kulpun birbirine irtibatı AL

eş'ār *ar.* şiirler, vezinli ve kafiyeli sözler GT, LD, MÜN, YED, FK, MK, GN

eşbeh *ar.* pek benzeyen BV, FK

eşcār *ar.* ağaçlar BV, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM

eşeklik eşeklik mec. aptallık GT

eşgek gemi küreği AL

eşheb I *ar.* boz donlu at, beyaz, kırat; arslan BV, SD, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM

eşheb II *ar.* iş FK

eşi'a *ar.* aydınlıklar, ışıklar MÜN, MK, LM

eşikçi kapıcı, eşikçi GT

eşķ *far.* göz yaşı BV, BD, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

eşķāl *ar.* biçimler, şekiller BV, NH, LD, FK, ŞHD, MK, LM

eşķānîler Eski İran'da hüküm süren üçüncü sülale TMA

eşķ-bār *far.* göz yaşı yağdıran, çok ağlayan BV, NH, MÜN, FK, ŞHD

eşķ-efşān *far.* göz yaşı saçan, göz yaşı dökten BV

eşķiya *ar.* eşkiya ŞSL

- eşki** *far.* bir damla gözyaşı MÜN
eşki büyük diş ŞSL
eşkübā *far.* sabırlı, sabreden ŞHD
eşkiyā *ar.* eşkiya YED
eşk-riz *far.* göz yaşı saçan NH
eşkübāy *far.* çatı, tavan LD
eşle- birbirine koşmak AL
eşrāf *ar.* ileri gelenler NH, TMA, TEH, FK, MK
eşrār *ar.* pek kötü kimseler TEH
eşrāt *ar.* ālametler, nişanlar LD
eşref *ar.* çok şerefli MÜN, LM
eşribe *ar.* içkiler BD
eşür- Örtmek GT
etba' *ar.* tabi olanlar BV, TMA, TEH
eṭbāk *ar.* tabakalar, katlar MÜN
eteke atalık, süt kardeşin babası; lala, mürebbi ML
etekle-eteği doldurmak, etmeklemek, toplamak, kucaklamak AL, GT
eteklig etekli AL
etfal *ar.* çocuklar, taze fidanlar BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM,
eṭbbā *ar.* hekimler, tabibler, tıp bilimini bilenler GT, FK
etil (suyı) Volga nehrinin Türkçe adı ŞT
étel- edilmek, yapılmak GT
étker- ihtiraz eylemek, mukayyet olmak AL
etkeri sebep, ilgili, ilişiği olan; illet ŞSL
eṭkiyā *ar.* Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler MK
etrāk *ar.* Türkler BV, NH, FK, ŞHD, TMA, MÜN, MK, LM
eṭ-ṭabî' *ar.* cimri, hasis GT
ettik keskin, sert AL
etvār *ar.* tavırlar, hal ve hareketler BV, NH, HBD, YED, FK, MK, LM
ev ev GT, NH, YED, LM
ewev GT
ev- acele etmek, ivmek AL, GT
evāmîr *ar.* emirler MÜN
evān *ar.* zaman, çağ GT, BD, MK,
evār *far.* resmi işler için kullanılan defter GT
evāyîl *ar.* önceler, başlangıçlar MK
evbāş I *ar.* ayak takımı, terbiyesiz BV, NH, TMA, MK, LM, FK
evbāş II *ar.* çapkın BV
evedede, baba ŞSL
evgirt- beşiği sallamak, hareket ettirmek ŞSL
evhām *ar.* kuruntular FK
évîr- evirmek, çevirmek MÜN, MK
evkāt *ar.* vakitler, zamanlar, çağlar BV, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, CD, Sİ, FK, MK, LM
evlā *ar.* daha uygun, daha layık, daha iyi, üstün BV, NH, HBD, TEH, MÜN, CD, ŞT, MK
evlî *ar.* daha uygun, daha layık BV, GT, FK, MK, LM
evrād *ar.* dini dualar, her zaman ağızda dolaşan sözler LD

evrāk *ar.* yapraklar, sayfalar, yazılmış kağıtlar BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM

evreng *far.* taht, şan, şeref NH, YED, FK, LM

evrül- dönmek, sapmak GT, LM

évrüş- yanma varmak, yöresine uğramak AL

evşāf *ar.* özellikler, vasıflar BV, SD, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, GN

evşaṭ *ar.* bir şeyin ortası MK

evtād *ar.* kazıklar, direkler ŞHD

evtār *ar.* gereken 'şeyler, araçlar BV

evür- evirmek AL, GT, NH

ewür- döndürmek, çevirmek GT

evvelīn *ar.* evvelkiler LD, ŞHD, MK

evzā' *ar.* haller, vaziyetler, tavırlar BV, TEH, YED, FK, LM

evzāḥa *ar.* besbelli ki LM

evzān *ar.* ölçü, ölçüt, kıstas MÜN

ey ey, seslenme edatı SD, GT, NH, ÇFK, ŞT, Sİ, FK, MK, LM

eyā *ar.* ey!, hey! BV, NH, LD, ŞHD, LM, GN

eyālet *ar.* devletin idari teşkilatının en büyük birimi TMA

eyege süt ana ŞSL

eyegü kaburga, pehlu kemikleri ŞSL

eyer binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne ÇFK, Sİ

eygülük iyilik GT

eylan-eğlenmek, şakalaşmak ŞSL

eyle öyle, öylece NH, LD, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM

eyle- I eylemek, yapmak, etmek AL, ŞSL, SD, GT, NH, LD, YED, ŞHD, MK, LM, GN,

eyle- II ham deriyi işlemek ÇFK, Sİ

eylen- II ham derinin işlenmesi ÇFK, Sİ

eylentür- eğlendirmek, gezdirmek ÇFK, Sİ

eylük yosunluk kabiliyetli, hünarli AL

eymān *ar.* bahtlar, talihler, sağ taraflar, andlar BV, FK

eymen I korkusuz, emin, güvenli GT, TMA

eymen II *ar.* hayırlı, talihli, uğurlu, sağ taraftaki BV, NH, FK, LM

eymen- çekinmek, sakınmak, utanmak AL, SD, GT, NH, LD, GN

eytām *ar.* yetimler GT

eyvān 1) *ar.* eyvan, köşk, büyük sofa SD, NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM **2)** *ar.* gök katı, büyük bina BV

eyyām *ar.* günler, gündüzler BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

ez *far.* Farsça ayrılma hali edatı- den, - dan ŞHD, GN

ezber *far.* zihinde tutma, ezber LD, TEH

ez-bes *far.* çoktan, az çok NH, HBD,
YED, FK, ŞHD, LM

ezdād *ar.* karşı olan şeyler, karşılar
YED

ez-elem *far.+ ar.* ' elemnden, kederden
HBD

ezeli *ar.* öncesiz MÜN, FK, ŞHD, LM

ez-fırak *far.+ ar.* aynhktan HBD

ezgil muşmula ŞSL

ezkār *ar.* zikirler BD

ezrak *ar.* mavi, gök renkli NH, FK

F

fağfur eskiden Çin imparatorluğunun
lakabı SD, YED, ŞHD, GN

fağfūr-zāde *far.* fağfur oğlu GN

faḥal buğday ve arpa otu ve ağacı,
saman ŞSL

faḥhek boş, serseri, fir fir insan ŞSL

faḥsa kil ve sade çamurdan elde edilen
duvar ŞSL

fāhte *far.* üveyik kuşu YED, ŞHD

faḥvî *ar.* mana, sözün gelişinden çık-
rılan anlam MÜN

fa'il *ar.* işleyen, yapan MK

faḥa *ar.* fakirlik, yoksulluk; ihtiyaç
BV, GT

faḥîh I *ar.* öğünme, böbürlenme NH,
HBD, LD, FK, ŞHD, MK, LM 2)
şeriat bilgini BV, GT

faḥîhe *ar.* yemiş, meyve MK

faḥîre *ar.* kız çocuğu TEH

faḥîrlik *ar. + tür.* fakirlik GT, ÇFK

faḥîrlik *ar.* fakirlik Sİ

faḥr-cüy *ar. + far.* eksiklik arayan
TMA

faḥr-endîş *ar. + far.* yoksulluk düşü-
nen MK

faḡgü I bekçi, hamal, hizmetçi ŞSL

faḡgü II fahişe, kahpe, köle kadın ŞSL

falış bostan döküntüsü, kavun talesi
ŞSL

fāni *ar.* ölümlü, geçici FK

fānî *ar.* ölümlü, geçici BV, GT, NH,
HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, LM

fānî-veş *ar. + far.* fani gibi FK, MK

fāniyāne *ar. + far.* fanice, fani gibi
FK

fānūs *ar.* silindir şeklinde cam kapak,
içinde mum yakılan büyük fener
BV, NH, LD, FK

farfar postacı, müjdecı, muhbir ŞSL

fāriğ *ar.* rahat, boş vermiş, vazgeçmiş,
çekilmiş; işini bitirmiş BV, GT,
NH, HBD, YED, Sİ, FK, ŞHD,
MK, LM

fāriğ-bāl *ar.* başı dinç, rahat BV,
HBD, MÜN, FK

fāriğlğ *ar. + tür.* rahatlık, başı dinçlik
BV, FK

fāriğü 'l-bāl *ar.* başı dinç BV, HBD,
TMA, YED, ŞHD, LM

fāriğü 'l-bāllık *ar. + tür.* müsterihlik
MÜN

fāriğ *ar.* farklı TEH

fārisî *far.* Farsça, Fars dili GT, TMA,
MÜN

- farîza** *ar.* farz ÇFK, Sİ
- fârsî** *ar.* İran dili, Farsça ŞT, MÜN, MK, LM
- fârsîler** İran'ın güneybatısında oturan halk TMA
- farṭ** *ar.* taşkınlık BD, MK, LM
- faş** *ar.* kısım, bölüm, dilim NH
- faşâhat** *ar.* anlatışta düzgünlük, güzel ve açık konuşma krş. faşâhat MÜN
- fâsîk** *ar.* Allah'm emirlerini tanımayan, günahkar BV, GT, TEH, MÜN, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM
- fâsid** *ar.* fesat çıkarıcı, bozucu GT, LD, TMA, TEH, Sİ, FK, MK
- faşîh** *ar.* açık, belli, güzel ve düzgün konuşan BV, GT, NH, HBD, TEH, YED, ŞHD, MK, GN
- faṭîr I** *ar.* olmamış, derecesini bulmamış FK
- faṭîr II** *ar.* bazlama, mayasız ekmek LM
- faṭûr** *ar.* kesinti, bozukluk GT
- fâyik** *ar.* manevi olarak üstün olan MK
- febihâ** *ar.* ne güzel, öyle olsun MÜN
- fecr** *ar.* tan vakti, gün doğarkenki aydınlık NH
- fedâke** *ar.* feda olsun MK
- fedâyîlik** *ar.* + *tür.* önemli bir iş uğruna canım esirgememe TMA
- feger I** borca batmış, borç içinde olan ŞSL
- feger II** kırmızı, düzgün, allık ŞSL
- fehmlîk** *ar.* + *tür.* anlayışlılık, idrak etme MÜN, YED
- felâh** *ar.* kurtulma, kurtuluş GT, LD
- felâhan** *far.* sapan (taş atmaya yarayan alet) FK
- felc** *ar.* felç, inme MK
- fele fele** *far.* derece derece, mertebe mertebe ŞSL
- felek-câh** *ar.* rütbesi gök kadar yüksek olan FK
- felekçe** *ar.* + *tür.* felek gibi, felek kadar NH
- felek-fersâ** *ar.* + *far.* feleği mahveden; uzun ömürlü, daimi NH, MÜN
- felek-fersây** *ar.* + *far.* feleği mahveden FK
- felekî** *ar.* + *far.* felekle ilgili, feleğe ait BV, LD
- felek-ḳadr** *ar.* + *far.* felek bahtlı MÜN
- felek-ḳadrî** *ar.* felek kıymetinde olan LD
- felek-mertebe** *ar.* gökyüzü mertebesinde MÜN, YED
- felek-neverd** *ar.* + *far.* dolaşan felek LM
- felck-rev** *ar.* + *far.* felek gibi giden NH, LM'
- felek-sâ** *ar.* + *far.* göğe ulaşan MÜN
- felek-sây** *ar.* + *far.* göğe değen MÜN
- felek-seyr** *ar.* astroloji, burç falı GT
- felek-şikâf** *ar.* + *far.* felek yırtan LM
- felek-veş** *ar.* + *far.* gökyüzü gibi BV, MÜN

- felfes** kan, kart, tembel AL, ŞSL
- felfüs** sert, yorgun AL
- fem** *ar.* ağız LM
- fen(n)** *ar.* fen, bilim, hüner BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- fenā** *ar.* yokluk, yok olma BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- fer I** *far.* parlaklık, aydınlık; süs, bezek SD, NH, YED, LM
- fer II** *far.* kuvvet, destek gücü, nüfuz, iktidar GT, LD, TEH,GN
- ferāġ** *ar.* vazgeçmek, dinlenmek FK, ŞH, MK, LM
- ferah I** Afganistan'da bulunan bir şehir ismi ŞSL
- ferah II** *ar.* ferah, gönül açıklığı, sevinç BD, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- ferāh** *ar.* sevinme, sevinç BV
- ferah-āmîz** *ar.* + *far.* rahatlığa karışmış MK
- ferāhem** *far.* toplanma, birikme LM
- ferāh-fāl** *ar.* + *far.* iyi şanslı, talihli, bahtlı açık
- ferāhnā** *far.* bolluk, genişlik CD
- ferah-nāk** *ar.* + *far.* 1) sevinçli FK 2) musiki makamlarından biri FK
- ferāyiz** *ar.* yerine getirilmesi gerekenler, vacip olanlar MÜN
- ferc** *ar.* aralık, yarık MK
- ferd** *ar.* tek, yalnız BV, SD, NH, LD, TMA, YED, FK, LM
- ferdā** *far.* yarın, ertesi gün ŞHD
- ferdî** *ar.* biricik, tek LD
- ferdhġ** *ar.* + *tür.* yalnızlık, eşsizlik BV, FK
- ferdhġk** *ar.* + *tür.* yalnızlık, eşsizlik BV, YED, FK
- ferē I** bildircin gibi bazı kuşların yavruları, pek ufak piliç ŞSL
- ferē II** çarh ve hayvanla döndürülen değirmen dişleri ŞSL
- ferēc I** *ar.* sıkıntıdan gamdan kurtulma, darlıktan sonra gelen sevinç FK, MK
- ferēc II** *ar.* şehvet; zevk duygusu GT
- ferēcāt** *far.* gam, tasa TEH
- feres** *ar.* at MÜN
- ferferek** farfara, rüzgardan dönen şey fırladık, kağıddan yapılmış fırladık ŞSL
- ferfür** *far.* kuşların uçarken çıkardıkları ses ŞHD
- ferha** *ar.* mutluluk, sevinç, şadlık YED
- ferhād-küş** *far.* Ferhat'ı öldüren FK
- ferhād-veş** *far.* Ferhat gibi FK
- ferhād-veşlġ** *far.* + *tür.* Ferhat gibilik FK
- ferhār I** *far.* dindar ve güzel, kızların mabedi LM
- ferhār II** Gül-ü Nevruzda geçen bir şehir adı GN
- ferheng I** *far.* bilgi, hüner, edep, akıl FK
- ferheng II** Farsça sözlük kitabı FK

- ferhunde** *far.* kutlu, uğurlu, mübarek
BV, BD, NH, LD, TMA, TEH,
MÜN, YED, FK, ŞHD, MK
- ferhunde-ahter** *far.* yıldızı uğurlu
NH, FK, GN
- ferhunde-eşer** *far.* mutluluk, saadet
eseri FK
- ferhunde-fâl** *far.* falı uğurlu, bahtı
uğurlu BV, LD, MÜN, FK, ŞHD
- ferhunde-fâlî** *far.* uğurlu fala ait,
uğurlu fallâ ilgili ŞHD
- ferhundeleş** *far.* + *tür.* kutluluk MÜN
- ferhunde-ma'âş** *far.* dirliği, hareketi
uğurlu FK
- ferhunde-mizâc** *far.* kutlu MÜN
- ferhunde-şifat** *far.* + *ar.* kutlu sıfatlan
olan MÜN
- ferîd** *ar.* tek, eşsiz, eşi olmayan YED,
MK
- ferîdün-aşâr** *far.* Feridun eserli FK
- ferîdün-fer** *far.* Feridun nüfuzlu LD
- ferih** *ar.* sevinçli, neşeli LD, MK
- ferîk** bir ufak şey manasına, fare ŞSL
- ferîk** *ar.* insan topluluğu, cemaat BV,
GT
- ferik I** çile halindeki ip dolabı ŞSL
- ferik II** köpek ŞSL
- ferik III** felek, dünya ŞSL
- ferîse** *ar.* ölü, durgun BV
- ferişte-hûy** *far.* melek gibi iyi huylu
GT
- ferişte-veş** *far.* melek gibi LM
- ferhik** *far.* + *tür.* parlak, süslü; kuvvet-
li YED
- fermân-ber-dâr** *far.* fermana uyan,
emre uyan, hüküm altına giren, it-
aat eden MÜN, MK
- fermân-ber-dârlıĝ** *far.* + *tür.* emre
boyun eğicilik MÜN
- fermânla-** *far.* + *tür.* fermanlamak,
buyurmak GT
- fermân-rev** *far.* buyruğu kabul edilen
MÜN
- ferruĝ** *far.* uğurlu, kutlu BV, NH, LD,
FK, ŞHD, LM
- ferruĝ- ahter** *far.* uğurlu yıldız GN
- ferruĝ-âyin** *far.* iyi huylu, faziletli FK
- ferruĝ-dîdâr** *far.* aydınlık yüzlü FK
- ferruĝ-fâl** *far.* + *ar.* bahtı açık, uğurlu
BV, FK
- ferruĝ-kevkeb** *far.* yıldızı uğurlu NH
- ferruĝ-pey** *far.* ayağı uğurlu MÜN
- fersâh** *ar.* yaklaşık beş kilometrelik
bir uzaklık ölçüsü ÇFK, Sİ
- ferseng** *far.* üç millik yer BD
- fersûde** *far.* yıpranmış, eskimiş BV,
NH, HBD, LD, FK, MK
- fersudeliĝ** *far.* + *tür.* eksik, yıpranmış,
aşınmışlık MÜN, FK
- fersudeliĝ** *far.* + *tür.* eksik, yıpranmış
FK
- ferş** *ar.* döşeme, yaygı, örtü BV, BD,
NH, TMA, TEH, FK, ŞHD, MK,
LM
- ferş** *far.* yeryüzü, kır, sahra GN
- fertût** *far.* pek ihtiyar, kocamış, bunak
BV, MK, LM

- fertütluğ** *far.* + *tür.* ihtiyarlık, kocamışlık MK
- ferümānla-** *far.* + *tür.* fermanlanmak, buyurmak GT
- feryād-res** *far.* feryad döken, feryad saçan, feryad edenin imdadına yetişen BV, NH, LD, YED, MK
- ferz** *far.* veziri temsil eden satranç taşı GT
- ferzāne** *far.* bilge, filozof, nefsi bağlardan kurtulmuş olan derviş BV, NH, FK, MK
- ferzāneliğ** *far.* + *tür.* bilgelik FK
- ferzāne-tab'** *far.* derviş mizaçlı FK
- ferzendliğ** *far.* + *tür.* evlatlık MÜN
- ferzîn-rū** *far.* satrançtaki vezir yüzlü LM
- fesāde** *ar.* bozukluk NH
- feşāhat** *ar.* açıklık, güzel ve açık konuşma, iyi söz söyleme yeteneği NH, HBD, LD, YED, MK, LM, GN
- fesāne** *far.* asılsız hikaye, masal, ün salmış, dile düşmüş BV, BD, NH, LD, FK, ŞHD, MK, LM
- fesāne-āver** *far.* efsane getiren LM
- fesāne-perdāz** *far.* efsane tertipleyen LM
- feseķa** *ar.* günah işleyenler MK
- feş** *far.* pelerin NH
- feşān** *far.* saçan, saçıcı NH, ŞHD
- feşāne** *far.* saçılmış MÜN
- feşek I** *far.* temel, dayanak, destek, payanda ŞSL
- feşek II** *far.* kedi ŞSL
- feşen** *far.* temel, dayanak, destek, payanda, ağır bir yükün aşağısına bir ağaç koyarak ağacın üzerinde ağır yükün bir yerden bir yere nakli ŞSL
- fetħa** *ar.* üstün işareti GT
- fetîl** *ar.* fitil LD
- fetîle** *ar.* fitil, yaralara konulan tiftik BV, NH, MÜN, CD, FK, LM
- fetret** *ar.* peygambersiz veya padişahsız geçen zaman, zaaf' BD
- fettāħ** *ar.* açan, açıcı, fetheden BV, NH, FK, MK
- fettān I** *ar.* ayartan, gönül alıcı, oynak BV, NH, HBD, LD
- fettān II** *ar.* çok fitneci YED, FK, ŞHD
- fetvî** *ar.* fetva, şeriat hükmü, müftünün verdiği şeri hüküm GT
- fevāc** *ar.* bölükler, takımlar, kalabalıklar NH
- fevāhiş** *ar.* fahişeler TEH
- fevākih** *ar.* yemişler, meyveler TEH, MK
- fevākihlîğ** *ar.* + *tür.* yemişli, meyveli MK
- fevāyid** *ar.* faydalar, yararlar GT, MK
- fevc** *ar.* topluluk TMA
- fevķ** *ar.* üst, üst taraf SD
- fevķa's-süreyya** *ar.* ülker yıldızından parlak, çekici BV
- fevr** *ar.* yol TEH

- fevt** *ar.* kaçma, geçme, bir daha ele geçmemek üzere kaybetme BV, GT, ÇFK, TEH, Sİ, FK, LM
- fevvāre** *ar.* fiskiye YED
- feyyāz** *ar.* feyiz, bereket ve bolluk veren, Allah BV, NH, LD, LM
- feyyih** *ar.* güzel konuşan; konuşkan; doymak bilmez GT
- feyz-āsār** *ar.* feyz eserli, feyz veren BV, MK
- feyz-güster** *ar.* + *far.* bolluk yayan MÜN
- feza'** *ar.* korkma, bağırp çağırma BV, MK
- fezāy-ende** *far.* artan, yükselen GT
- fezāyil** *ar.* iyi huylar, güzel vasıflar HBD, LD
- fıkarāt** *ar.* cümleler, paragraflar, bölümler MÜN
- fıkh** *ar.* fıkıh ilmi ŞHD, LM
- fır** şiddet, helecan, acele ŞSL
- fırça** fırça MK
- fırka** *ar.* insan kalabalığı TMA, TEH
- fısildu** fısıltı, gizli kelam ŞSL
- fısk** *ar.* doğru yoldan çıkma, hainlik, dinsizlik BV, GT, NH, TEH, MÜN, FK, MK, LM
- fışkır-** püskürmek, fıskırmak ŞSL
- fıtır** *ar.* oruç açma, oruç bozma NH
- fıtrat** *ar.* yaratılış, mizaç, huy YED, MK
- fıyku I** kaynama, coşma, taşma ŞSL
- fıyku II** taç, sorguç ŞSL
- fî** *ar.* içinde, -de, -da SD, ŞT
- fidāk** *ar.* feda olsun NH
- fidāy** *ar.* canını esirgemeyen MÜN
- fidāyîlğ** *ar.* + *tür.* bir gaye uğruna canını verme FK
- fidāyîlğ** *ar.* + *tür.* bir gaye uğruna canını verme FK
- fidye** *ar.* tutsak edilen veya rehin alınan bir kimsenin serbest bırakılması için istenen para ÇFK, Sİ
- fî-emānu 'ullāh** *ar.* Allah'ın korumasında FK
- figānlğ** *far.* + *tür.* feryatlı FK
- figānlğ** *far.* + *tür.* feryatlı FK
- figār** *far.* yaralı NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM
- fihrist** *ar.* dizin, defter BV, MÜN
- filān** *ar.* söylenilmesi sakıncalı özel adların yerine kullanılan kelime ÇFK, Sİ
- fi 'l-bedîhe** *ar.* başlangıç olarak BV
- fi 'l-cümle** *ar.* sonunda GT, NH, HBD, ŞHD, MÜN, LM, GN
- file** güz, koza, ipek tohumu, böcek kozası ŞSL
- fi 'l-ḥakika(t)** *ar.* gerçekte, doğrusu MÜN, FK, MK
- fi 'l-ḥāl** *ar.* şu anda, şimdi HBD, LD, TMA, TEH, Sİ, FK, MK, LM, ÇFK, GN
- fi 'lî** *ar.* + *far.* harekete bağlı olan, bir fiil GT
- fi 'l-meşel** *ar.* örnekte olduğu gibi, örneğin BV, NH, LD, FK
- filori** *yun.* filorin adlı altın para MÜN

- fi'l-vâkı'** *ar.* gerçekten FK
- fir** şiddet, heyecan ŞSSL
- firâğ** *ar.* ayrılmak, ayrılık TEH
- firâr** *ar.* kaçma, savuşma GT, TMA, TEH, FK, LM
- firârî** *ar.* + *far.* kaçan, firar eden YED
- firâş** *ar.* yatak, döşek, yaygı; halı NH, LD, TEH, MÜN, YED, CD, FK, GN
- firāvân** *far.* bol, pek çok, aşırı BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, GN
- fir'avun** *ar.* Tanrılık iddiasında bulunan eski Mısır hükümdarı ŞHD, MK
- fir'avnlığ** *ar.* + *tür.* firavunluk, gurura kapılma FK, MK
- fir'avnlık** *ar.* + *tür.* firavunluk, gurura kapılma FK, MK
- firdevs** *ar.* cennet BV, SD, HBD, LD, MÜN, YED, FK,; ŞHD, GN
- firdevs-âyîn** *ar.* Cennet gibi MÜN
- firdevs-dîdâr** *ar.* + *far.* cennet yüzü, güzel YED
- firdevsî I** *ar.* + *far.* Cennete ait FK
- firdevsî II** Şehname'nin sahibi olan şair TEH
- fireng** *ar.* Avrupa LD, MK, LM, GN
- firengî** *ar.* + *far.* Avrupalı MK
- firengi I** bir tür peçi aleti ŞSL
- firengi II** frengi hastahğı, bel soğukluğu ŞSSL
- firîfte** *far.* aldatılmış, aldanmış FK, MK
- firih** *far.* çok, fazla, güzel, hoş FK
- firîse I** yeşil ve mavi bir kumaş ismi ŞSSL
- firîse II** yeşil karga, kürkür kuşu ŞSSL
- firist** bir nesneden darbedilme sonucu çıkan ses AL
- firişteliğ** *far.* + *tür.* meleklik BV
- firîz** *far.* çayır, çimen NH
- fırkat** *ar.* ayrılık ŞHD, LD, TEH, MÜN
- firüz** *far.* mesut, mutlu, uğurlu GN
- firüz-baht** *far.* şansı açık olan GT
- freng** *far.* batılı FK
- fuḳahā** *ar.* fıkıh alimleri ÇFK, Sİ, MK, LM
- fulād** *far.* çelik, noktalı, ışıklı, parlak ŞSSL, HBD, LD, YED, FK, GN
- fulānlık** *ar.* + *tür.* filanlı AL
- fulānga** *ar.* + *tür.* misliyle AL
- fulānqa** *ar.* + *tür.* misliyle AL
- fulla** *far.* tutkal AL
- furkat** *ar.* ayrılma, ayrılık AL, BV, SD
- fuşahā** *ar.* güzel, düzgün konuşanlar LM
- fuşul** *ar.* fasıllar, bölümler, ayırmalar TEH, MÜN
- fuşuş I** *ar.* parçalar, kısımlar, bölümler NH
- fuşuş II** *ar.* yüzük taşları FK
- fūta** *ar.* peştamal, kuşak, bel bağı ŞSSL, LD, MÜN, YED, FK
- fuzalā** *ar.* erdemli insanlar, fazilet sahipleri GT

fuzūl *ar.* lüzumsuz, fazla, gereksiz
BV, FK, GN

fuzūlî *ar.* boşuna, yersiz, gereksiz
YED

fuzulluk *ar.* + *tür.* lüzumsuzluk, gereksizlik
MÜN, MK, GN

fucūr *ar.* sefihlik, ahlaka aykırı durum
GT, TEH, MÜN, FK, MK

fükūk *ar.* bozmalar, kurtarmalar, çözmeler
FK

fulāni *ar.* herhangi bir kişi, birisi
MÜN

fülfül *ar.* karabiber LD

fülfülî *ar.* karabiber gibi LD

fünūn *ar.* fenler, bilgiler, maharetler
SD, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, LM

fürce *ar.* yarı, aralık LM

fürkat *ar.* ayrılık BD, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, LM

fürū-pāy *far.* ayak takımı LD

fürū-ten *far.* alçak gönüllü FK

füruzan *far.* parlak, parlayıcı FK

fürüzende *far.* yamçı, yakıcı, parlatan
MK

füsūn *far.* sihir, büyü BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, MK, LM, GN

füsūn-ger *far.* sihirli, büyülü BV, NH, HBD, FK, ŞHD, MK, LM

füsūn-gerî *far.* büyücülük ŞHD

füsūn-perdāz *far.* büyüleyen, büyüleyici
MK

füsūn-rîz *far.* büyü saçan LM

füsūn-sāz *far.* büyüleyici, efsuncu
YED, FK, MK, LM,

füsūn-sāzî *far.* bir büyüleyici, bir efsuncu
YED

füsūs *ar.* yazık, günah YED

fütā *ar.* kuşak, kemer-bend ŞSL

fütüh *ar.* açma, zafer, galibiyet GT, NH, LD, FK, MK, LM

fütūr *ar.* ümitsizlik, keder BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK

fütüvvet I *ar.* cömertlik, yiğitlik GT, FK, MK, LM

fütüvvet II soy temizliği FK

füzūn *far.* çok, fazla BV, BD, HBD, LD, YED, FK, MK, LM

G

ğāb *ar.* orman SD

ğābāvet *ar.* anlayışsızlık MK

ğābğāb *ar.* çene altı, gerdan BV, BD, SD, NH, LD, YED, CD, FK

ğabrā *ar.* yeryüzü HBD, LM

ğacarçı *moğ.* kılavuz AL, GN

ğacirci I katırcı, hacirci ŞSL

ğacirci II *moğ.* kılavuz AL

ğadbar-kalburdan geçirmek, gırbal etmek, elemek ŞSL

ğaddār *ar.* hain, merhametsiz BV, GT, NH, TEH, FK, MK, GN

ğaddāre *ar.* hain, merhametsiz kadın
TEH

ğaddārlıĝ *ar.* + *tür.* merhametsizlik, hainlik FK, MK

- ğaddr-engîz** *ar.* + *far.* zulmeden, haksızlık yapan GN
- ğadr-kîş** *ar.* + *far.* zulmeden, haksızlık yapan MK
- ğaffârlık** *ar.* + *tür.* affedicilik MK
- ğâfilley** *ar.* + *tür.* gafil gibi LM
- ğâfil-veş** *ar.* + *far.* gaflette bulunan gibi, dalgın gibi YED, FK
- ğaflet-girdâr** *ar.* + *far.* gaflete düşme hali MK
- ğafûr** *ar.* mağfiret eden, Allah, esma-i hüсна'dan er-rahim, er- e rahman GT, FK, MK
- ğajek** bir tür saz ve çalgı, kemençe ŞSL
- ğalake** bir tür kilit ŞSL
- ğalabalık** kalabalık, azgın ŞHD
- ğalatlık** *ar.* + *tür.* yanlışlık ŞT
- ğalat-taksim** *ar.* yanlış bölünmüş MK
- ğalbîr** *far.* kalbur ŞHD
- ğalça I** bodur, kısa boy ŞSL
- ğalça II** köylü, bedevi, taşrada yaşayan ŞSL
- ğalça III** Türklerden bir kabile ŞSL
- ğalebet** *ar.* üstünlükler ' ' MK
- ğalgalak** gulgule, şamata, kavga, gürültü ŞSL
- ğalgale** gürültü, şamata ŞSL
- ğâlib** *ar.* yenen, üstün gelen MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM
- ğâlibâ** *ar.* galiba, belki BV, LD galiye *far.* misk ile anberden yapılmış siyah renkli güzel kokulu bir madde SD, LD ğâliye-âsâ *far.* galiye gibi, galiye gibi güzel kokulu LD
- ğaltân** *far.* yuvarlak, yuvarlanan BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, GN
- ğaltânlıĝ** *far.* + *tür.* yuvarlaklık krş. ğaltânlık FK
- ğaltânlık** *far.* + *tür.* yuvarlaklık FK
- ğalte** el arabası, dolab ŞSL
- ğâm** *far.* adım, ayak, köy NH, FK, LM
- ğam-âbâd** *far.* gamı bol FK
- ğam-âşâm** *far.* gamlı FK
- ğâm-ber-ğâm** *far.* adım, adım LM
- ğam-endûd** *ar.* + *far.* tasa çeken LM
- ğam-endûz** *ar.* + *far.* gam biriktiren, gamlı BV, NH, MÜN, LM
- ğam-engîz** *ar.* + *far.* tasa depreştiren, kaygılandırıcı, gam veren BV, LM
- ğam-fersâ** *far.* kederden perişan FK
- ğam-fersûd** *ar.* + *far.* kederden perişan BV, NH, FK
- ğam-fersûde** *ar.* + *far.* gamlı, kederli, üzüntülü MÜN
- ğam-fezâlıĝ** *ar.* + *far.* + *tür.* kederden perişan BV
- ğam-gînlıĝ** *ar.* + *far.* + *tür.* kederlilik, gamlılık MÜN
- ğam-gînlık** *ar.* + *far.* + *tür.* kederlilik, gamlılık FK
- ğam-güsâr** *ar.* + *far.* gam ortağı, teselli veren BV, HBD, MÜN, FK, LM
- ğam-güsârlık** *ar.* + *far.* + *tür.* gam ortağı, keder dağıtan TMA

- ġam-ġüzār** *ar.+ far.*dert giderici, arkadaş LD
- ġam-hāne** *ar.+ far.*dert evi, üzüntü yeri, sıkıntılı gönül YED, FK
- ġam-h`ār** . *ar.+ far.*kederlenen, tasalanan NH, YED, CD, ŞT, FK, ŞHD, GN
- ġam-h`ārī***ar.+ far.*gam yemek, kederlenmek ŞHD
- ġam-h`ārīġ** *far.+ tür.*kederli, tasalı, gam yiyen GT
- ġam-kede** *ar.+ far.*tasa evi BV
- ġam-keş** *ar.+ far.*gam çeken FK, LM
- ġam-keşī** *ar.+ far.*gam çeken biri, gamlı biri HBD
- ġamlık** *ar.+ tür.*gamlı, tasalı YED, LM
- ġamlu** *ar.+ tür.*gamlı YED
- ġam-nāk** *ar.+ far.*gamlı, kederli BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- ġam-nākī** *ar.+ far.*gamlı olmak, gamlılık ŞHD
- ġam-nīş** *ar.+ far.*gam dikenini BV
- ġam-nüş** *ar.+ far.*gam içen YED
- ġam-perver** *ar.+ far.*gam artıran, tasa veren HBD, YED
- ġam-perverd** *ar.+ far.*gam artıran, tasalı, gamla beslenmiş HBD, YED, FK
- ġam-perverlik** *ar.+ far.+ tür.*tasa verirlilik BV
- ġamsız** *ar.+ tür.*kedersiz, dertsiz, tasasız BV, SD, NH, MK
- ġamz** *ar.* göz kırpması, münafıklık etme NH, FK
- ġamze-bār** *far.* etrafı süzmek, seyretmek ŞHD
- ġam-zedā(y)** *far.* kederini def eden, keder gideren, tasa satan BV, FK, MK
- ġam-zede** *ar.+ far.*gamlı, kederli BV, NH, MÜN, FK, LM
- ġanāyim** *ar.* ganimetler, düşmandan ahnan mallar TMA, TEH
- ġancuġa** *moğ.*eğerin terki bağları ML
- ġanem** *ar.* koyun koy, koyun SD, LM
- ġanī** *ar.*zengin, varlıklı, doygun Allah'ın adlarından biri BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK
- ġānī** *far.* Çingene GT
- ġanīm** *ar.* ganimet, kazanç TMA, LM, GN
- ġanīne** *far.* an oğlu, ölüm, kayıp MÜN
- ġanī-zāde** *ar.+ far.*zengin oğlu MK
- ġar** gar, fahişe, kahpe ŞSL
- ġarābet** *ar.* gariplik, tuhaf' TEH, MÜH, FK, MK, LM
- ġarāmetar.** borç, diyet ödeme GT, LM
- ġaraz-āmīz** *ar.+ far.*geçimsiz, huysuz MK
- ġarazlıġ** *ar.+ tür.*düşmanca hisler güden GT
- ġarbā** *ar.* yer, yeryüzü YED
- ġāret** *ar.* yağma, çapul BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, CD, FK, ŞHD, LM, GN

ġāret-ber *ar.* + *far.* yağmacı, çapulcu
GT

ġāret-ger *ar.* + *far.* yağmacı, çapulcu
CD, FK, ŞHD

ġarîbî I *ar.* + *far.* bir garip LD

ġarîbî II şair adı FK

ġarîbî III *ar.* batmak üzere olan güneş, batıya dönmüş olan güneş NH

ġarîbistān *ar.* + *far.* gariplikler ülkesi
MK

ġarîbliġ *ar.* + *tür.* gariplik, kimsesizlik, zavallılık, tuhaflık BV, NH, FK

ġarîb-nevāz *ar.* + *far.* kimsesizleri koruyan MÜN

ġarîb-nevāzliġ *ar.* + *far.* + *tür.* garipleri koruyuculuk MÜN

ġarîb-zāde *ar.* + *far.* garipten doğmuş
MK

ġarîġ *ar.* suya batmış, suda boğulmuş
GT, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM

ġarîġliġ *ar.* + *tür.* suya batma FK

ġarġ *ar.* suya batma, boğulma, boğma
BV, SD, GT, NH, HBD, TEH, ŞT, Sİ

ġarġa *ar.* suya batmış BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD

ġarġ-āb *ar.* + *far.* suya batan YED, MK, LM

ġarġ-ābe *ar.* + *far.* boğulmuş YED

ġarġalıġ *ar.* + *tür.* suya batmışlık, boğulmuşluk NH, FK

ġarġalıġ *ar.* + *tür.* suya batmışlık, boğulmuşluk FK

ġarġ-nişîn *ar.* + *far.* batmış LM

ġarġıcı sadak, şimşir, tir bağı ŞSL

ġarra *ar.* ak, parlak, gösterişli, alnında beyaz lekesi olan at BV, CD

ġarrān *far.* homurdanan, kükreyen
LM

ġarvāş *far.* bez dokunan tarak AL, ŞSL

ġarvik devre, meclis, toplantı yeri, topluluk ŞSL

ġaşb *ar.* zorla alma Sİ

ġassāl *ar.* ölü yıkayan MK

ġaşun ekşi, turşu ŞSL

ġatiş netice, meram, sonuç ŞSL

ġavgālan- *ar.* + *tür.* dövüşmek, kavga etmek YED

ġavr *ar.* dip, esas, hakikat MÜN, FK

ġavş I *ar.* bir işi iyice anlamak için derinliğine incelemek GN

ġavş II *ar.* suya dalma GN

ġavġa *ar.* toprakta çukur yer, sulak, ağaçlık BV, NH **ġavvāşlıġ** *ar.* + *tür.* dalgıçlık ŞHD

ġaybî *ar.* nihayet, son; son derece, çok
BV, SD, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM

ġāyethġ *ar.* + *tür.* nihayetsizlik MK

ġāyetsiz *ar.* + *tür.* nihayetsiz, sonsuz
MK

ġāyetsiz *ar.* + *tür.* sonsuz, nihayetsiz
BV, MÜN

ġayr *ar.* başka, özge, ayn; yabancı
BV, BD, GT, NH, HBD, TEH,

- MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- ġayrı** *ar.* başka MK
- ġaysî** *ar.* etli (meyve) BV, NH
- ġayür** *ar.* çok gayretli, çalışkan YED
- ġazabîyyetar.** kızgınlık, öfke MK
- ġazablıġ** *ar.* + *tür.* öfkeli, kızgın GT
- ġazab-nāk** *ar.* + *far.* öfkeli, kızgın FK, LM
- ġazāl** *ar.* geyik yavrusu, ceylan; güzel göz; şarkıcı BV, NH, TMA, YED, FK, ŞHD, LM
- ġazālā** *ar.* ceylanlar; ahular; güzel gözler YED
- ġazāle** *ar.* dişi geyik, ceylan BV, NH, LD, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM
- ġazālî** *ar.* bir ceylan ŞHD
- ġazānfer** *ar.* iri arslan MK
- ġazar** gazar, çuval, büyük çuval, kab ŞSL
- ġazarçı** *moğ.* kılavuz AL
- ġāze** *far.* düzgün, allık, kızılık AL, BV, NH, YED, FK, MK, LM
- ġazel-ġān** *ar.* + *far.* gazel okuyan YED, ŞHD, GN
- ġazın** Afganistanda büyük bir şehir ismi ŞSL
- ġazırcı** *moğ.* kılavuz AL
- ġazî -ābād** Harezmi'de bir kasaba ismi ŞSL
- ġāzîlġ** *ar.* + *tür.* savaştan sağ ve mu-zaffer dönmek ŞHD
- ġazm** *ar.* akın, cenk, savaş ŞSL
- ġāzur** *far.* yazma kumaş işlerini boyaları tutsun diye deniz suyunda çirpan kimse TMA
- ġāzurluġ** *far.* + *tür.* çırpıcılık TMA
- ġazve** *ar.* akm, savaş TEH, MK
- gebe** hamile hatun ŞSL
- geber-** helak olup vefat etmek, hayvan gibi çatlamak, ölmek ŞSL
- geb(i)r** *far.* mecusi, savaş elbisesi NH, TMA, YED, CD, FK
- gebrekî I** *far.* bir nevi şarab kabı FK
- gebrekî II** Kabil ile Hindistan arasında bir şehir FK
- gebrekî III** zencefile benzer bir bitki kökü FK
- gec** *far.* harç, kireç TEH
- geççe** *far.* kötü konuşan, kekeme AL, NH
- geçge** ense AL
- gedālġ** *far.* + *tür.* yoksulluk, dilencilik, kölelik BV, NH, YED, MK, LM, FK
- gedālġ** *far.* + *tür.* dilencilik, yoksulluk BV, YED, LM, FK
- gedālġ** *far.* + *tür.* dilencilik, yoksulluk FK
- gedā-şîvelġ** *far.* + *tür.* dilencilik MK
- gedā-veş** *far.* dilenci gibi, dilenciye benzer BV, YED
- gedāylġ** *far.* + *tür.* dilencilik, fakirlik GT
- gedā-zāde** *far.* dilenci, oğlu MK
- gedek I** iri cüsseli bir tür kuş ŞSL
- gedek II** lazım, gerekli, vacib ŞSL

gedeyiş aş erme, talip olma ŞSL

gege I lala, ağa, şehzade hocası ŞSL

2) gece bekçisi ŞSL

geh-gāh *far.* arada bir, bazen BV

gehî *far.* bazen, ara sıra BV, NH,

HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD,

MK, LM, GN

geh-zen *far.* keski, ayakkabı aleti LM

gele *far.* sürü, hayvan sürüsü ŞSL,

TEH, LM

gelincik sansar ailesinden küçük ince bir sıçan ŞSL

gelincik çiçeği kızalak gülü, çöl ve sahra lalesi ŞSL

gemük azm, kemik ŞSL

genc-feşān *far.* hazine saçan LM

genc-feşānlığ *far.+tür.* hazine saçıcılık LM

genc-hāne *far.* hazine evi ŞHD

gencî *far.* bir hazine TMA, ŞHD

gencîne *far.* hazine, define GT, YED, LM, GN

ger *far.* eğer BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

-ger *far.* yapan SD

gerd *far.* toz, toprak, keder, tasa BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN

gerdān-bāliš *far.* yüz yastığı BV

gerden *far.* boyun SD, YED

gerden beste *far.* boyun eğen, itaatli BV

gerdende *far.* dönme, dönüş FK

gerdîde *far.* dönmüş, hali değişmiş LM

gerdiş *far.* dönme, dönüş, dolaşma BV, GT, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN

gerdliĝ *far.* + *tür.* tozlu, topraklı, tasalı NH

gerdliĝ *far.* + *tür.* tozlu, topraklı, tasalı BV

gerdün *far.* felek, gök, dünya, dönen, dönücü BV, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

gerdün-ihtişām *far.* felek gibi ihtişām sahibi FK

gerdün-iştibāh *far.+ ar.* felek benzeri MÜN

gerdün-neverd *far.* dünyayı dolaşan BV, NH

gerdün-rif'at *far.* makamı gökte olan FK

gerdün-sā *far.* feleğe benzer, felek gibi NH

gerdün-sāy *far.* dünyayı idare eden MÜN

gerdün-veş *far.* feleğe benzer, felek gibi NH

gerenguruĝ çingirak ŞSL

gereyit araba esbabından bir alet ŞSL

gergedān *far.* burnunun üstünde bir ya da iki boynuzu bulunan manda iriliğinde saldırgan hayvan TMA

gerî *far.* kuvvet, kudretlilik ŞHD

germ *far.* sıcak, hararet; rekabet, kı-zışma BV, YED, FK, LM, GN

germ-hîz *far.* aceleci, hızlı süren (at)
NH
germ-püy *far.* hararetili koşan FK
germ-rev *far.* acele giden; sabırsız
aşık BV, FK, MK, LM
germ-rû *far.* cana yakın, yumuşak
yüzlü BV, NH, FK
germ-yâb *far.* hararet, sıcaklık YED
gerühleş- *far.+ tür.* toplanmak, yığıl-
mak ŞSL
gest *far.* çirkin, yakışıksız GN
geşt *far.* gezme, seyretme BV, BD,
NH, HBD, TEH, MÜN
geşte *far.* dolaşmış SD
gev *far.* öküz ŞHD
geveze I saçma söyleyen, boş konu-
şan, geveze ŞSL
geveze II desti, su destisi ŞSL
gevher-aşl *far.* cevher asıllı, aslı özü
değerli LD
gevher-âyîn *far.* gevher gibi LM
gevher-bâr *far.* cevher yağdıran, inci
saçan BV, LD, YED
gevher-efşân *far.* inci saçan BV,
MÜN, YED, ŞHD, LM
gevher-efşânlığ *far.+ tür.* inci saçma
işi YED
gevher-feşân *far.* cevher saçan ŞHD,
HBD, TMA
gevher-feşânlığ *ar.+far.+tür.* cevher
saçıcılık MÜN
gevher-fürüş *far.* kuyumcu ŞHD
gevherî *far.* gevher gibi, inci gibi
YED, FK, ŞHD

gevher-keş *far.* mücevherli bilezik BV
gevher-nigâr *ar.+ far.* cevher benzeri
MÜN
gevher-pâş *far.* gevher saçıcı, güzel
söz söyleyen MÜN, FK
gevhersiz *far.+ tür.* elması olmayan
MK
gevher-şinâs *far.* kuyumcu ŞHD
gevsâle *far.* bir yaşına girmiş dana
TEH
gevsâle-perest *far.* danaya tapan TEH
gevşek yumuşak, mülayim ŞSL
gèzek *far.* meze AL
gezend *far.* zarar, ziyan, elem GT,
HBD, YED, CD, FK, MK, LM
gezerd *far.* zarar, ziyan BV, ŞSL
ğıçek *far.* kemeçe ŞHD, MK
ğıd **ğıd** dır dır, çok konuşup sıkıntı
getirmek, mırmır hatun ŞSL
ğıdâ *ar.* gıda, yiyecek, besin GT, LD,
TMA, FK
ğıl *ar.* düşmanlık, gizli kin BD
ğıll *ar.* gizli kin ve garaz, düşmanlık
CD
ğılmân *ar.* köleler, esirler, yeni yetiş-
mekte olan genç erkekler NH,
HBD, YED, ŞHD
ğılzed *ar.* kalınlık, kabalık MK ğm
emir kipinin sonuna gelen ek ŞSL
ğına küçüklük bildiren ek AL, ŞSL
ğıncı I kaçmasın diye atın ve köpeğin
boynuna bağlanan ağaç ŞSL
ğıncı II dolu, boş olmayan, doldurul-
muş ŞSL

ğınçı kaçmasın diye atın ve köpeğin boynuna bağlanan ağaç AL, MK

ğınçılık *moğ* + *tür.* keskin bir şeyi koklamak, köpeğin havlayarak kaçması

ğıñış- *moğ* keskin bir şeyi koklayarak tıksırmak, köpeğin havlayarak kaçması AL, ŞSL

ğınşı- *moğ.* keskin bir şeyi koklayarak tıksırmak, köpeğin havlayarak kaçması ŞSL, NH, FK

ğıñışı- *moğ.* keskin bir şeyi koklayarak tıksırmak, köpeğin havlayarak kaçması AL

ğıram I güreş ve kumar gibi oyunda mahalefet eden ŞSL

ğırbāl *ar.* kalbur, iri delikli elek GT, YED, FK, LM

ğırıv *far.* çığlık, feryad, gürültü, şamata ŞSL, BV, NH, FK

ğırra *ar.* gururlu, kibirli CD, FK

ğırralan- *ar.* + *tür.* gururlanmak, kibirlenmek CD

ğırre *ar.* kibirli, mağrur NH, FK

ğış(ş) *far.* karışıklık BV, FK, MK, LM

ğışasu yataklarmda bulunan kamışlık ŞSL

ğışaveyabani ot toplamak, ayıklamak, ayıklamak, çer çöpten temizlemek ŞSL

ğışşlık *ar.* + *tür.* karışıklık MK, LM

ğıtırcan güman, zan ŞSL

ğızā *ar.* gıda BV, HBD, YED, FK, MK, LM

ğıçi I dilber, şuh ve işveli kadın ŞSL

ğıçi II keçi, keçi yavrusu ŞSL

ğıçi boynuzu keçi kulağı ŞSL

ğıçiş giçik, kıçışmak, kaşınma ŞSL

ğıçit geçit, dar yol, dağ yolu, patika ŞSL

ğıç kurun akşam üzeri ŞSL

ğıçke I kafanın ve gerdanın arka tarafı, ense ŞSL

ğıçke II askerın arkadan gelen kol ve topu ŞSL

ğıçek *far.* kemañçe, tambur NH

gidür- I takdim etmek, dahil etmek, girdirmek ŞSL

gidür- II giydirmek ŞSL

gidür- III geçirmek ŞSL

gidür- IV kıskanmak, haset etmek, gücenmek ŞSL

gikiz I burun içi, burunun geniş yeri ŞSL

gikiz II keçe, palas ŞSL

gile *far.* yakınma, şikayet BV, SD, HBD, LD, YED, ŞHD

gile-mendlıg *far.* + *tür.* şikayetçilik MK

giñ 1) meşveret, maslahat, danışma, müzakere ŞSL **2)** geniş AL

giñel- 1) genişlemek, danışmak, ferahlamak, ferah olmak ŞSL **2)** danışmak, müzakere etmek ŞSL

gînesiz *far.* + *tür.* aynasız; süs eşyasız GT

giñeş danışma, meşveret, maslahat ŞSL

girāmî *far.* değerli, kıymetli; saygın
YED, LM

girān *far.* 1) ağır, değerli SD 2) ağır,
fena, kokmuş, usandırıcı, sert, katı
NH, YED, FK, ŞHD

girān-bār *far.* çok günahkar BV

girān-cān *far.* ağır canlı, can sıkıcı
NH, FK

girān-cānlık *far.* + *tür.* ağır canlılık
MK

girān-h'āb *far.* uykusu ağır LM

girānlık *far.* + *tür.* ağırlık, fenalık GT

girān-māye *far.* değerli, kıymetli GT,
MÜN

girān-seng *far.* vakur, sabırlı LM

gird *far.* yuvarlak, çevre BV, BD,
HBD, YED, FK, ŞHD, LM

girdār *far.* meşguliyet, iş, tarz, yürü-
yüş BV, GT, MÜN, MK, LM

gird-bād *far.* hortum, kasırğa YED,
FK, LM

gird-bāliş *far.* yüz yastığı FK

gird-bālişt *far.* yüz yastığı FK

girde *far.* değirmi, yuvarlak SD

girek lazım, gerek ŞSL

gireklig lüzumlu ŞSL

girev *far.* rehin, köle ŞSL, BV, GT,
NH, LD, YED, FK, ŞHD

girî boyun TMA

giribān *far.* elbise yakası BV, NH,
LD, YED, ŞHD

giribānlık *far.* + *tür.* yakalı BV

girift *far.* tutma, yakalama NH

giriftār *far.* tutulmuş, yakalanmış, esir
BV, BD, SD, GT, HBD, LD, MÜN,
YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

giriftārhlğ *far.* + *tür.* tutkunluk NH,
FK

girifte *far.* esir, tutsak TMA

giriş *far.* düğüm, saç bağı BV, NH,
HBD, TMA, YED, CD, FK, ŞHD,
MK, LM

giriş-güşā *far.* düğüm çözücü MK

girişlik *far.* + *tür.* düğümlü, bağlı NH

giriş-nāk *far.* düğümlü, bağlı LM

girişme *far.* naz, cilve, işve LD, YED,
Sİ

girîv *far.* çığlık TMA, FK, GN

girîzān *far.* kaçınıcı, kaçan GN

gîrūdār *far.* savaş, kavga YED

giryāger *far.* ağlayıcı ŞHD

giryān *far.* ağlayan, ağlayıcı; gözyaşı
BV, NH, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD, LM, GN

giryānlık *far.* + *tür.* ağlayıcılık, ağlarlık
BV, HBD, FK

giryē *far.* ağlama, gözyaşı BD

gîsū *far.* saç, kakül, uzun saç BV, NH,
HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD,
MK, LM

gîti *far.* dünya SD

gîti-nümā *far.* cihanı gösteren NH, FK

gîti-nümāy *far.* dünyayı gösteren FK

givür- koymak AL

giyā *far.* nebat SD

gîysū *far.* saç, kakül, uzun GN

gîz *far.* erkek güzeli GT

gizle- gizlemek, örtmek, saklamak
ŞSL

göl *moğ.* askerde saf ve alay AL

gonan dört yaşındaki hayvan ve at
ŞSL

gonca dehāri *far.* gonca ağızlı ŞHD

gonca dehen *far.* gonca ağızlı ŞHD

gonca-la *ʿI* *far.* gonca dudaklı ŞHD

gonca-şifat *far.* + *ar.* gonca sıfatlı ŞHD

gonca-şikāf *far.* yan açık gonca ŞHD

gonce *far.* gonca, tomurcuk GT, LD

gonçe *far.* tomurcuk, açılmamış gül
BV, BD, SD, NH, HBD, MÜN,
YED, FK, MK, LM

gonçe-endām *far.* nazik, güzel en-
damlı YED

gonçe-leb *far.* dudaklan gonca gibi
olan, gonca dudaklı YED, ŞHD

goşun büyük çizme, mesh ŞSL

göbek I orta, iç, karnı, nesi ŞSL

göbek II dünyanın merkezi, dünyanın
göbeği, Mekke-i Mükereimme ŞSL

göbek III göz bebeği ŞSL

göbelek kelebek, at cibini ŞSL

gögüs sine, yürek, göğüs ŞSL

gökcek güzel, hoş, iyi ŞSL

gökle I gönül, kalp ŞSL

gökle II bir nevi it sineği, sinik ŞSL

gök taş Semerkand kalesinde Emir
Timur Gürganinin tahtındaki altın
işlemeli bir taş ŞSL

gölek dalga, deniz dalgası AL

gömeme kapının arka tarafı ŞSL

gömgök büsbütün mavi, masmavi ŞSL

gömül- defnolmak, yere batmak ŞSL

gömür- kemirmek ML

gönc sevinç AL

gönen- sevinmek, fahreylemek AL

gönendür- sevindirmek, fahrettirmek
AL

göreğan Timur han neslinden biri
Çengiz han neslinden birinden kız
alırsa göregan denir AL

gören I asker halkası, talimhane ŞSL

gören II aydınlatma, ışıktandırma ŞSL

görenk tecrübe, gösteriş ŞSL

görke- güzel olmak, güzelleşmek AL

görkebay 1) fazlasıyla güzel olan, ay
yüzlü ŞSL **2)** gelin, gelin ŞSL

görekli güzellik, iyilik AL

görken güzel, iyi, candan ŞSL

görken- güzelleşmek, güzellik sahibi
olmak ŞSL

görket- güzelleştirmek AL

görkey I hüsn, güzellik ŞSL

görkey II görücü ŞSL

görkey- güzelleşmek AL

görklük güzellik AL

görküz alamet, nişan, iz ŞSL

görküz- işaret ve izhar etmek, göster-
mek ŞSL

görnüş manzara, görünüş, istikbal ŞSL

görnüş- askeri tertipli görmek, teşrifat
usulüne bakmak, hükümdar nazar
eylemek ŞSL

görülük görüp itimad olunacak şey
ŞSL

görküz alamet, nişan, iz ŞSL

görküz- işaret ve izhar etmek, göstermek ŞSL

görniş manzara, görünüş, istikbal ŞSL

görniş- askeri tertipli görmek, teşrifat usulüne bakmak, hükümdar nazar eylemek ŞSL

görülük görüp itimad olunacak şey ŞSL

görümlük güzellik sahibi gösterişli ŞSL

görün sohbet, meclis, cemiyet ŞSL

görünleş- sohbet etmek, dedikodu yapmak, muhabbet etmek ŞSL

görüşlüg şanlı, itibarlı, görülmeye şayan ŞSL

göster- görsetmek, ibraz etmek ŞSL

göş- göçmek, göçmen ŞSL

göy- yanmak, tutuşmak, ihrak olmak ŞSL

göze- Örgü örür gibi dikmek, yürmelemek ŞSL

gözel iyi, güzel krş. küzel, güzel ŞSL

gözen örgü örür gibi dikiş atmak ŞSL

gözenk gözem, hayvan nakışı AL, ŞSL

gözet- bakmak, nighah ve intizar etmek ŞSL

gözlük gözlük, gözgü ŞSL

gözünek pencere AL, ML

gū *far.* söz, söyleyen BV, NH, LM

ğubār-ālūd *ar.+ far.* toz bulaşmış YED

ğubārî I *far.* tozla ilgili, toza benzer FK

ğubārî II *far.* gücenme, kınlarına MÜN

ğudüv(v) *ar.* sabah vakti BV

ğufrān *ar.* affetme, bağışlama GT, NH, FK

ğujğāv *far.* (hayvanlar için) halka, boyunduruk BV

ğül *far.* hortlak, şeytan, korkunç görünüşlü insan, çirkin insan ŞSL, BV, FK, MK, LM, GN

ğül *far.* ahmak, aptal LD, MK

ğulāle *far.* kıvrıcık, kahkül ŞHD

ğulām *ar.* tüyü çıkmamış delikanlı, genç YED, CD

ğulça kananoz, çanak, çömlek ŞSL

ğū-leb *far.* söyleyen dudak CD

ğulgule *ar.* kuşların ötüşü ŞHD

ğulI *ar.* pranga YED, CD

ğulū *ar.* haddini aşma taşkınlık, tecavüz, hücum GT, NH, MÜN, YED, FK, MK, LM,

ğulüv *ar.* haddini aşma, taşkınlık, tecavüz, hücum BV, NH, LD, FK

ğulüvv *ar.* haddini aşma, taşkınlık, tecavüz, hücum BV, GT, NH

ğumūm *ar.* gamlar, tasalar, kederler YED

ğuma kuma, cariye ŞSL

ğün *far.* renk, gidiş, tarz SD

ğün-ā-ğün *far.* renk renk, türlü . türlü BV, HBD, TMA, MÜN, MK, LM

ğünā-ğünluğ *far.+ tür.* renkli, alacalı MK

ğunan *moğ.* üç yaşma basmış tay ML

ğunc *far.* naz, cilve, eda SD, FK, LM

ğunçacı I inek, yavrulayacak inek
ŞSL

ğunçacı IItutsak, esir, köle ŞSL

ğunçı kaçmasın diye atın ve köpeğin
boynuna bağlanan ağaç AL

ğunda sivrisinek ŞSL

ğunde bir tür zehirli örümcek ŞSL

ğüne I *far.* gidiş, yol HBD

ğüne II *far.* renk, türlü, çeşit LD,
YED, FK

ğüne-gün *far.* rengarenk LM

ğung büyük siyah karga ŞSL

ğur I Batı Afganistan'da Helmand
vadisi ile Herat arasında bir vilayet
ŞSL, ŞT, FK

ğur II saldırı, hücum ŞSL

ğür I *far.* mezar; yaban eşeği GT,
NH, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD,
MK, LM, GN

ğür II kavim adı, Guriler FK

ğurabā *ar.* garipler, kimsesizler FK,
MK

ğurbet-keş *ar.+ far.* gurbet çeken,
gurbetçi BV

ğurebā *ar.* garipler, zavallılar TEH,
MÜN

ğurfe 1) *ar.* çardak, balkon GT, TEH
2) *ar.* yere kadar açılan pencere GT

ğür-istān *far.* mezarlık, kabristan GT,
ÇFK, TEH, YED, LM

ğurr *ar.* onur GT

ğurre I *ar.* aklık, parlaklık LM

ğurre II *ar.* Arabi ayın birinci gecesi
ve günü MÜN

ğürsitān *far.* mezarlık NH

ğurunbiş *far.* gök gürlemesi LM

ğurüb *ar.* bir gök cisminin batması
TEH, FK

ğusl *ar.* boy abdesti BV, HBD, TEH,
Sİ

ğuşşa-āmîz *ar.+ far.* kaygı ile karışık
HBD

ğuşşa-ber *ar.+ far.* kaygı getiren, tasa
veren NH

ğuşşa-perdāz *ar.+ far.* tasa veren LM

ğuşşa-perver *ar.+ far.* keder besleyici
FK

ğüş *far.* kulak, işitme, dinleme BD,
LD, YED, ŞHD, GN

ğüş-āvîz *far.* kulağa asılı (şey), küpe
YED

ğüşe *far.* köşe, bucak, uç BV, NH,
HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK,
MK, LM, GN

ğüşe î *far.* bir köşe TMA

ğüşiş *far.* uğraşma, çabalama MÜN,
LM

ğüşla- *far.+ tür.* dinlemek GT

ğüş-māl *far.* kulak bükme, terbiye,
nasihat BV, GT, NH, LD

ğüşe-nişîn *far.* köşeye çekilmiş, mün-
zevi LD, LM

ğüş-vār *far.* küpe GT, YED, CD,
ŞHD

ğüş-vāre *far.* küpe GN

ğüşta *far.* suya dalma, dalıp çıkma BV

ğüy I *far.* söz, söyleyen, söyle, de BV,
YED, FK

güy II *far.* Acemlere ait bir tür oyun topu BV, BD, SD, NH, LD, MÜN, YED, CD, FK, LM

güyālan *far.* + *tür.* söylemek, söyleyici olmak YED

güy-āsā *far.* top gibi YED

güyende *far.* okuyucu SD, LD, TMA

güyî I *far.* sanki NH, FK

güyî II *far.* söz söyleyen, söyleyici BV, NH, FK

güyiyā *far.* sanki, güya BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK

guyüb *ar.* kayıplar GT

ğuz I Oğuz, Oğuz boyu ŞSL

ğuz II saf, pak ŞSL

ğuz III ağız ŞSL

güçe I beyaz mısır dansından yapılan bir tür yemek ŞSL

güçe II yol, tarik, yöntem, usul ŞSL

güçken- gücenmek, darılmak, mükessir olmak ŞSL

güçlen- güç ve kuvvete gelmek; zor olmak, zorlanmak ŞSL

güçtāh *far.* küstah, saygısız GN

güçüm meşe gibi sert bir ağaç ŞSL

güçün güçle, kuvvetle, zorla AL, ŞSL

güdāz *far.* erime, yanma BV, NH, HBD, FK, MK, LM

güdāz-ālūd *far.* yangınlık bulaşmış YED

güdün kumaşlara mengene ile cila verici alet ŞSL

güft *far.* söz, lakırdı BV, BD, NH, FK, MK, LM, MÜN, TEH

güftār *far.* söz BV, GT, NH, HBD, YED, FK, MK, LM, GN

güftāre *far.* söz YED

güher *far.* cevher, elmas, değerli taş BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

güher-bār *far.* cevher yağdıran HBD, LD, YED, FK

güher-çîn *far.* gevher toplayan LM

güher-efşān *far.* cevher saçan GN

güher-efşānlıĝ *far.* + *tür.* cevher s açıcılık LD

güher-engîz *far.* cevher saçan ŞHD

güher-feşān *far.* cevher saçan LM

güher-nişār *far.* cevher saçan LM

güher-rîz *far.* cevher saçan LM, GN

gükre- azgınlıkla köpürmek, nara atmak ŞSL

gükreş- azgınlaşmak, köprüşmek ŞSL

gükürüs deve ve arslanın feryad ve sedası ŞSL

gülāc *far.* içine toz halindeki acı ilaçları koymak için eczacıların yaptıkları nişastadan yapılmış yuvarlak mahfaza, güllaç NH, FK, MK

gül-āmîz *far.* gülle kanşık BV

gül-āyîn *far.* gül töreni, güle benzer FK

gül-bang *far.* tekkelerde ayın sırasında koro halinde okunan ilahi BV, FK, LM

gül-bār *far.* gül saçan FK

gül-berg *far.* gül yaprağı BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM

gül-be-şeker *far.* gülbeşeker LD

gül-bîz *far.* gül serpen NH, FK, LM

gül-büy *far.* gül kokusu FK, ŞHD

gül-bün *far.* gül kökü, gül fidanı BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

gül-cebîn *far.+ ar.* gül alınlı, penbe alınlı BV, NH, YED, FK

gül-cebînlîğ *far.+ ar.+ tür.* gül alınlı FK

gül-çehre *far.* gül yüzlü LD

gül-çihr *far.* gül yüzlü FK, LM

gül-çihre *far.* gül yüzlü BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM

gül-çihrelig *far.+ tür.* gül yüzlü FK

gül-çîn *far.* gül toplayan, gül biriktiren YED, ŞHD *gül-deste far.* gül destesi BV

gül-efşân *far.* gül saçan NH, HBD, FK, ŞHD, LM

gül-fâm *far.* gül renkli, gül gibi rengi kızıl BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, EK, ŞHD, LM

gül-geşt *far.* gül seyri, gül gezintisi BV, NH, HBD, LD, FK

gülgül *far.* gül renkli BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM

gül-gün-püş *far.* gül renkli örtü, gül renginde bir şeyler örtme NH

gül-hād(d) *far.* gül yanaklı FK, LM

gül-ḥande *far.* gül gibi güzel gülüşlü, gülünce yanaklarından güller açan BV

gül-mîh *far.* çivi altına konulan kabara MÜN, FK

gül-nār *far.* nar çiçeği, gülнар BV, NH, HBD, LD, YED

gül-pāş *far.* gül saçan, gül serpen BV, FK

gül-pîrehen *far.* gül kokulu gömlek YED

gül-püş *far.* gül örtülü, pembe yüzlü YED

gül-reng *far.* gül renkli, pembe BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM

gül-rîz *far.* gül saçan, meşhur bir çeşit lale NH, HBD, ŞHD, LM

gül-şanem *far.* putu andıran gül ŞHD

gül-şen-vār *far.* gül bahçesi gibi FK

gülüh *far.* yanmamış biriket, tuğla, kesek NH

gül-varaḳ *far.* gül yaprağı ŞHD

gül-vaşf *far.* gül vasıflı LD

güلزârî *far.* gül bahçesi gibi, gül bahçesine ait LD, YED

güm *far.* kayıp, yitik BV, NH, HBD, FK, LM

gümâr-la- *far.+ tür.* tevdi etmek, bırakmak GT

gümâşte *far.* vekil, vezir TMA

güm-şüde *far.* kaybolmuş LM

günbed *far.* kubbe, künbet BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM

günbez *far.* kubbe, künbet SD, ŞHD

günç *far.* köşe GN

güncāyiş *far.* sığma, sığışma TMA

günen- I gün görmek, gün gibi parlamak ŞSL

günen- II su göllenmek, toplanmak ŞSL

güng-maḳāl *far.* + *ar.* dilsiz gibi TEH

güng-maḳal *far.* + *tür.* dilsiz söz LM

gürbe *far.* kedi GT

gürbek bir tür kavun ŞSL

gürbüz *far.* tedbirli, anlayışlı MK

gürbüzlük *far.* + *tür.* gürbüzlük, cerbezelik, hilekarlık ŞSL .

gürd *far.* cesur, kahraman LM

gürîz *far.* kaçma, kaçış FK, MK, LM

gürizān *far.* kaçan MK, LM

güsār *far.* yardımcı, ortak MÜN

güşād *far.* açma, açılma, gönül açıklığı BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN

güşādî *far.* güzellik, hoşluk FK, ŞHD, MK

güşāyiş *far.* açılma, açılış, açıklık GT, MÜN, YED, ŞHD, LM

güşiş *far.* çalışma, çabalama ŞT

güt- ardı sıra yürüyerek gitmek, takip etmek, götürmek, vasıl eylemek ŞSL

güvārā *far.* sindirimi kolay olan BV

güven- güvenmek, itimad etmek ŞSL

güvenc güvenme, iftihar, kıvanma ŞSL

güye güve, haşerat, böcek GT

güzāf *far.* boş söz BV, NH, HBD, LD, TEH, MK

güzārla- *far.* + *tür.* yapmak, ödemek LD

güzek güz mevsimi ŞSL

güzîn *far.* seçilmiş, seçkin SD, MK, LM

güzîr *far.* çare, derman TMA, MÜN, FK, LM

H

h'āb *far.* uyku, rüya BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM

habāb *ar.* hava kabarcıkları; köpük BV, SD, NH, LD YED, FK, MK, LM

habāset *ar.* kötülük, alçaklık MK

habāset *ar.* pislik; kötü koku GT

habb *ar.* tane, tohum BV, FK

habbāt *ar.* buğday, arpa gibi tahıllar TEH

habîb *ar.* dost, sevgili, Hz. Muhammed BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

habîs *ar.* kötü, alçak, pis GT, MÜN, MK

habl *ar.* ip, urgan LD, FK

habş *ar.* ayıp, çirkinlik GT

habt *ar.* yanlış hareket, yanılma BV, MK, LM

ḥacālet *ar.* utanma, utanç BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD, FK, MK, LM

ḥacāt *ar.* istekler LM

ḥāce *far.* hoca, efendi, sahip; öğretmen; tacir GT, LD, TEH, MÜN, YED, MK

hacel *ar.* utanma, utanıp şaşırma BV, GN

ḥācelik *far.+ tür.* hocalık, efendilik; tacirlik GT, YED

ḥacer İsmail peygamberin annesi TEH

ḥacer *ar.* taş SD, YED

hacetliĝ *ar.+ tür.* ihtiyaç sahibi GT

ḥacet-mend *ar.+ far.* muhtaç, ihtiyaçlı BV, GT, NH, FK, MK

ḥacet-revā *ar.+ far.* ihtiyacı gören, gideren YED

ḥāce-vār *far.* hoca gibi LM

ḥacî *ar.* hacca giden, hacı ŞT

ḥacib *ar.* perdecî, kapıcı, perde BV, GT, NH, LD, TEH, FK, LM

ḥacibsiz *ar.+ tür.* perdesiz, kapıcısız FK

ḥacil *ar.* utanma, utançtan yüzü kızarmış BV, GT, HBD, LD, FK, ŞHD

ḥacir katır TEH, TMA

ḥacle *ar.* gelin odası, gerdek LM

ḥaclet *ar.* utanma, utangaçlıkla şaşırma BV, LD, YED, FK, LM

ḥaddād *ar.* 1. demirci, demir işleri yapan NH, CD, 2. kapıcı CD, 3. gardiyan, muhafız CD

ḥāde I *far.* gemi küreĝi, uzun ve düzgün ağaç, sırık AL, ŞSL, NH

ḥāde II *far.* sarık ŞSL

ḥadeka *ar.* göz bebeĝi GT, MÜN

ḥadeng *far.* kayın ağacı, bu ağaçtan yapılan ok BV, NH, HBD, LD, YED, FK,

ḥadeş *ar.* haram BV

ḥādî *ar.* doğru yolu gösteren BV

ḥādî *ar.* doğru yolu gösteren, mürşit, rehber, kılavuz MÜN, YED, FK, MK, LM

ḥadîd *ar.* demir GT

hadîka *ar.* ağaçlı, suyu bol bahçe, bahçe LD, MÜN, FK

ḥādîsat *ar.* olaylar MK

ḥādîse *ar.* olay, macera BV, GT, NH, MK, LM, TMA, MÜN

ḥadîsiz *ar.+ tür.* yardımsız MK

ḥadrā *ar.* çok yeşil, en yeşil LD

ḥadsiz *ar.+ tür.* ölçüsüz, sınırsız, pek çok BV, NH, MÜN, FK, LM

ḥafaḳān *ar.* sıkıntı LM

ḥafıza *ar.* hafıza MK

ḥafi *ar.* gizli, saklı BV, HBD

ḥafif *ar.* hafif Sİ, GN

ḥaftan *far.* kaftan ŞSL, MK

ḥāh *far.* ister... ister; isteyen, istekli; istek, bazen BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

ḥāhān *far.* istekli FK

ḥāher-zāde *far.* kız kardeş çocuĝu TMA

h'āhî *far.* bazen, ister NH, LD, YED, MK

h'āhiş *far.* istek, arzu LM

ha'il *ar.* perde, engel GN

hak(k) *ar.* bir şeyin üstünü çelik kalemle yazı veya resim olarak oyma, kazıma, kazınma GT, TMA, YED, FK,

hākān Türk hükümdarlarına verilen unvan ŞSL, LD, GN

hākāret *ar.* hakaret, aşağılama, küçük görme GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK

hākāyık *ar.* gerçekler, hakikatler ÇFK, MÜN, Sİ, MK, GN

hākāyık-penāh *ar.+ far.* hakikatleri gözeten MÜN

hāk-dān *far.* dünya, yer MK, LM

hākî I *far.* toprak renginde, toprakla ilgili BV, NH, LD, YED, FK, LM

hākî II *far.* hikaye eden, anlatan LM

hākîn *ar.* sağlam, kuvvetli, dayanaklı LD

hākî-nihād *far.+ ar.* yaratılış toprağı NH

hākister *far.* kül, ateş külü HBD, MÜN, YED, LM

hākî-veş *far.* toprak gibi MÜN

hākqā *ar.* gerçek, doğru, hatta; doğrusu GT, LD, ŞHD

hakkāk *ar.* mühür vb. kazıyan kimse, oymacı LM, GN

hakkıyyet *ar.* doğruluk, gerçeklik GT

hakla- *ar.+ tür.* ödemek, borcu eda etmek, sözü yerine getirmek, sözünde durmak ŞSL

hāklaş- *ar.+ tür.* ödeşmek, paylaşmak ŞSL

hāklaştur- *ar.+ tür.* ödeştirmek eşit olarak paylaştırmak ŞSL

hāklat- *ar.+ tür.* ödetmek, ifa ettirmek ŞSL

hāk-nişin *far.* yoksul, dilenci FK

hāk-pāy *far.* ayak toprağı, ayak tozu LD, MÜN

hāk-rāh *far.* yol toprağı BV, MÜN, FK, GN

hāk-rüb *far.* süpürge LM

hāksār *far.* toz toprak içinde kalmış, hali perişan BV, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM

hāk-sārî *far.* 1 .hali perişanlık, düşkünlük BV, ŞHD, 2. alçak gönüllülük BV

hāksārlik *far.+ tür.* perişanlık, hali perişan olma GT, MÜN

hāl *ar.* dayı LM

hal' *ar.* tahttan indirme TMA

hālā *ar.* boşluk, uzay NH, FK, MK

hala- I beğenmek, seçmek, mizacına uygun bulmak ŞSL, FK

hala- II ateş yakmak, alevledirmek, tutuşturmak ŞSL

hala- III toplamak, yığmak, bir araya getirmek ŞSL

hālāb *ar.* çamur; pis, kirli; murdar GT

halaç İran'da yaşayan bir Türk boyu
AL, ŞSL, ŞT, FK

halâşlık *ar. + tür.* kurtuluş, kurtulma
Sİ

halb *ar.* pençeleme; akıl çelme GT

hâle *ar.* ay çevresindeki parlaklık BV,
NH, LD, HBD, MÜN, YED, FK,
ŞHD

hâle *ar.* hal, halet, durum LD

halef *far.* babadan sonra kalan oğul,
bir işte birinden sonra gelip onun
yerine geçen kimse BV, NH, MK,
LM

hâlethîğ *ar. + tür.* halli MK

halîf *ar.* arkadan gelen, birinin yerine
geçen YED

halîfe *ar.* halife ÇFK

halîfe *ar.* vekil, birinin yerine geçen
adam BV, YED, FK, MK, ŞT, Sİ

hâlik *ar.* yaratan, yaratıcı, Allah GT,
NH, TEH, MÜN, YED, MK

halîk I *ar.* yakışıklı, endamlı TMA

halîk II *ar.* değerli, terbiyeli FK

halîl I *ar.* dost, samimi, samimi dost
FK, LM, GN

halîl II *ar.* özel ad ŞT

haliyâ *ar.* şimdiki, şimdiki gibi,
şimdiki halde, boş olduğu halde
LD, FK, GN

halq *ar.* boğaz GT, FK

halqâ *ar.* delik, yıpranmış, eski GT

hallâl *ar.* halleden, çare bulan, çözücü
BV, FK, MK

halîk *far. + tür.* benli LM

halme kuzu, toklu ŞSL

halı *ar.* karıştırma FK

haltan acele düşe kalka ŞSL

halvet *ar.* yalnızlık, yalnızlığa
çekilme, tenhaya çekilme BV, SD,
GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN,
YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN

ham I Nuh'un oğlu ve Kenan'ın
babası TEH, ŞT

ham II *far.* eğri, bükülmüş; kıvrım
BV, BD, NH, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD, MK, LM

ham III bir şeyler yerken çıkarılan
ses, hapur şupur LD

ham *ar.* aşırı sıcaklık YED

hâm *far.* boş, beyhude, işlenmemiş
hayvan derisi TMA

hamâkat *ar.* ahmaklık, beyinsizlik
GT, MK

hamâme *ar.* güvercin GT, LD, LM

hamçe dal, ince değnek ŞSL

hamd *ar.* hamd, Tanrıya şükür BV,
SD, NH, HBD, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, LM, GN,

hâme *far.* kalem BV, HBD, LD,
TMA, TEH, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, LM

hamel *ar.* koç burcu SD, MÜN, LM,
GN

hâmî *far.* eğrilik FK

hamide *ar.* övülmeye değer GT, TEH,
MK

hamide *far.* eğrilmiş, bükülmüş,
kambur NH, LM

hāmīl I *ar.* taşıyan, götüren MÜN

hāmīl II *ar.* malik, sahip, taşıyan BV,
LD, FK, MK, LM

hāmīle *ar.* hamile, gebe, gebe kadın
GT, TMA, TEH, ŞT, Sİ

hāmīli *ar.* taşıyan, götüren MÜN

hāmīyyet *ar.* milli onur ve haysiyet
TEH, MÜN, MK

hāmîr *ar.* hamur GT, ŞT

hāmķā *ar.* ahmak, budala BV

hāml I isnat, atif, yorum, yüklenme,
yükleme SD, LD, TEH, MÜN, FK,
MK, LM, GN

hāml II *ar.* gebelik GT

hāmle *ar.* ileri atılma, saldımsı GT,
ÇFK, MÜN

hāmliĝ *far. + tür.* eğrilik BV, FK

hāmliķ *far. + tür.* 1) tecrübesizlik
HBD 2) bükülmüş, bükük, eğrilik
NH, YED, FK

hāmār *ar.* şarap yapan veya satan,
şarapçı, meyhaneci BV, NH, Y ED,
FK, ŞHD, MK

hāmır *ar.* şarap, içki GT, ÇFK, Sİ,
ŞHD

hāmārā *ar.* kırmızı, kızıl NH, LD,
YED

hāmül *ar.* sabırlı BV

hāmün *far.* çöl, büyük sahra BV, GT,
NH, HBD, YED, CD, FK, ŞHD

hāmüşliķ *far. + tür.* sessizlik,
susmuşluk YED, MK

hāmīyāze *far.* esneme BV

han *far.* hakan, hükümdar FK

hān *far.* hakan, hükümdar SD, TMA,
TEH, YED, ŞT, ŞHD

hān *far.* 1) han, dükkan LM 2)
meyhane YED

hān *far.* yemek sofrası, yemek BV,
GT, NH, LD, TEH, MÜN, FK,
ŞHD, MK, LM

hānā *far.* okunaklı MÜN

hāna I eğerin yüksek yeri ML, ŞSL

hāna II bir tür hastalık ŞSL

hānānet *ar.* uzun süre devam etmiş
olan kötülük GT

han balıĝ Pekin'in eski ismi ŞSL

hānc yara, cerahat, öldürücü hastalık
ŞSL

hānce dal, ince değnek ŞSL

hāndaķ *ar.* hendek, çukur GT, MÜN

hāndaķla- *ar. + tür.* hendek açmak,
çukur kazmak MÜN

hāndaķliķ *ar. + tür.* ordusu olan
MÜN

hāndān *far.* gülücücü, gülen, sevinçli
BV, GT, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD, LM, GN

hānde *far.* gülme, gülüş SD, GT, LD,
YED

hāneķāh *far.* tekke NH

hānķāh *far.* tekke GT, FK, BV, NH,
HBD, YED, CD, FK, ŞHD, MK,
LM

hanla- 1) bir ulusu kendisine
bağlamak, bir ulusu yağmalamak
ŞSL 2) büyük kaldırmak ŞSL

hanliĝ *far. + tür.* hakanlık MÜN

- hānmān** *far.* ev bark, ocak YED, FK, LM
- hannās** *ar.* şeytan ŞHD
- hānumān** *far.* ev bark NH, HBD, MÜN
- hān-zāde** *far.* efendisinin evinde doğmuş olan köle veya cariye çocuğu MK
- har** *far.* 1) eşek GT, MK 2) ahmak, aptal GT
- h̄ār** *far.* hor, hakir, yiyen, yiyici BV, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, MÜN
- har-yorulmak**, gücü kalmamak, halsiz düşmek, hasta olmak AL, ŞSL, BV, NH, TMA, CD, MK, LM
- hārā I** *far.* yıkık, viran LD
- hārā II** *far.* sert taş, mermer; üzeri menevişli kumaş BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- hara-yorulmak**, gücü kalmamak, halsiz düşmek, hasta olmak ŞSL
- harāblık** *ar.+ tür.* perişanlık BV
- harābāt** *ar.* viraneler, yıkıntılar, meyhanes BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK
- harābatî** *far.* vaktini meyhanede geçiren, süfli FK, MK
- harābî** *ar.* viranlık, harap olmuş TMA, FK, ŞHD
- harāblıg** *ar.+ tür.* yıkıklık, viranlık MK
- harāc** *ar.* haraç, Müslüman olmayan kimselerden alınan vergi BV, GT, NH, LD, TMA, ŞHD, MK, LM, GN
- haram-zāde** *ar.+ far.* piç GT, ŞT, MK
- harāret-āmîz** *ar.+ far.* sıcaklıkla karışmış MK, LM
- harās** *far.* hayvan döndürülen değirmen ŞSL, ÇFK, Sİ
- haray** feryad, figan ŞSL
- harbe** *ar.* kısa mızrak, süngü YED, LM
- harc** *ar.* gider, harcama BV, GT, NH, Sİ, FK
- hāre** *far.* sert taş, mermer BV, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- harec** *ar.* günah FK
- harekāt** *ar.* davranışlar, hareketler NH, LD, MÜN, MK
- hareme** *ar.* zevce, eş; kutsal alan, yasak bölge; Kabe ve etrafı BV, SD, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- hareme-penāh** *ar.+far.* gizli ve özel sığınak LM
- hār-gāh** *far.* büyük çadır, otağ NH, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, LM, GN
- har-geh** *far.* büyük çadır, otağ YED, LM
- hargen** yorgun, bitkin, zebun ŞSL
- hār-hār I** *far.* gönül üzüntüsü, yürek sıkıntısı BV, HBD, MÜN, YED, FK, MK

hār-hār II *far.* sürekli İstek, merak
LM

hārḥārā *far.* sürekli kaşıntı YED

har-hāş *far.* kargaşa ve kızgınlık,
şiddet YED

harḥaşala- *far.+ tür.* dövüşmek,
söğüşmek, ağız dalaşı yapmak ŞSL

harḥur *far.* taklidi ses ŞHD

harış murdar, mekruh, dinen yenmesi
ve içilmesi yasak olan ŞSL

ḥārî *far.* horluk, hakirlik LD

hārî *ar.* yıkan, harp eden GT

hāric-dem *ar.+ far.* dış nefesli FK

hāric-nefes *ar.* dış nefesli FK

harîf I *ar.* teklifsiz dost; meslektaş;
herif^o BV, BD, SD, HBD, LD,
TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK,
LM

harîf II muhalif, karşıt; rakip GT

harîf-âne *ar.+ far.* esnafça, herkes
masraftan kendi hissesini vererek,
ortaklaşa yapılan ziyafet CD

harîk *ar.* yangın, ateş HBD, MÜN,
MK

harîm *ar.* 1) biri için kutsal olan
şeyler; harem dairesi; Mekke ile
Medine arasındaki kutsal yerler
HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK,
LM, GN 2) ev içi, başkasına kapalı
olan yer, örtü BV, NH

harîr *ar.* ipek, ipekli; hararet, hararetili
BV, SD, GT, NH, LD, YED, FK,
MK, LM

harîrî *ar.* ipekli FK

harîş *ar.* çiftçi, ekinci BV

harîş *ar.* hırslı, tamahkar, bir şeye çok
düşkün BV, GT, NH, LD, YED,
ŞHD, MK

hāristān *far.* dikenli MK

harîş *far.* kaşıntı NH, FK, LM

hār-keş *far.* oduncu, çalı çırpı taşıyan
GT, MK

harkeş *far.* hakir, zavallı LD

ḥārila- *far.+ tür.* horlamak, aşağı
görmek GT, LD

ḥārîlg *far.+ tür.* aşağılık, hakirlik FK,
MK

ḥārîluk *far.+ tür.* aşağılık, hakirlik
GT

harm *ar.* yamaç, bayır MÜN

harmañ yorgun olunma, yorulma ŞSL

harmen *far.* harman GT

harrāz *ar.* ayakkabı tamircisi FK

hārsız *far.+ tür.* dikensiz BV, NH,
MÜN, FK

hart pirt çabuk, çarçabuk ŞSL

harṭuman çiy, şebnem, jale ŞSL

hār u hās *far.* çalı çırpı YED

harun azgın at ŞSL

harun yorgun olan, yorulmuş kişi ŞSL

hārūn I Musa peygamberin kardeşi
olan peygamber TMA, TEH

hārūnluk *far.+ tür.* huysuzluk,
inatçılık FK

hasb *ar.* göre, nazaran ŞHD

hasānet *ar.* sağlamlık, doğruluk TMA

hasāyil *ar.* hasletler, huylar TEH

hasça *far.+tür.* ot gibi LM

haseb *ar.* asillik, soy temizliği TEH, YED, FK, ŞHD

hasek I *far.* çörçöp kırıntısı YED

hasek II *far.* kin, üç köşeli diken, savaşta kullanılan demir dikenini adlı alet BV, SD, NH

hasen *ar.* güzel, iyi GT, HBD, LD, TMA, MÜN

hasene *ar.* hoş, güzel, munasip TMA

hâşılâ *ar.* son olarak, kısaca NH

has(ı)m *ar.* kesme, kesip atma, kesin olarak halletme YED

hasıb *ar.* değerli, itibarlı FK

hâsid *ar.* haset eden, kıskanç BV, GT

haşın *ar.* güçlü BV

haşiyet *ar.* teşvik etme, kandırıp ayartma MÜN

haşlet *ar.* huy, yaratılış, mizaç BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK

haşm *ar.* hasım, düşman BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM

hasn *far.* çer çöp NH

hasr *ar.* sınır TEH

hâşşiyet *ar.* kuvvet, tesir FK

hâşşiy(y)et *ar.* kuvvet, tesir GT, YED, MK

hâst *far.* dilek, istek BV, MÜN, MK, LM

hastalığ *far.* + *tür.* hastalık MÜN

hastalık *far.* + *tür.* hastalık ÇFK, MÜN

haste *far.* hasta BV, GT, NH, HBD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN

haste-cân *far.* ruhu hasta olan BV, FK, LM

haste-dil *far.* gönlü hasta, üzgün ŞHD

hasūd *ar.* kıskanç GT, LD, FK, MK, GN

haşa at eyerinin altına örtülen sırmalı veya şeritli örtü, eyer örtüsü ŞSL

hâşâ *ar.* asla, katiyen, Allah korusun BV, LD, MÜN, MK

hâşâk *far.* çöp, süprüntü, yonga BV, NH, HBD, TEH, MÜN, CD, FK, ŞHD, MK, LM, FK

haşel çirişli bir tür un aşısı, hamur aşısı ŞSL

haşem *ar.* maiyet, yanında bulunanlar, hizmet eden, aile SD, GT, TEH, YED, FK, LM

haşet I kerpiç, kireç ŞSL

haşet II kısa el mızrağı, süngüsü ŞSL

haşhâş *ar.* haşhaş, kapsüllerinden afyon, tohumlarından da yağ çıkarılan bir bitki NH, HBD, YED, LM

haşıl I kadınlar topluluğunun süsü, bezek ŞSL

haşıl II at takımı ŞSL

haşıl III zaman zaman, dönem dönem ŞSL

haşır *ar.* toplama ŞHD

haşin *ar.* kaba, sert MÜN

- hāṣiye** *ar.* bir kitabın sayfaları kenanna veya altma yazılan yazı, kenar, pervaz NH, MÜN
- hāṣiyeliĝ** *ar.+ tür.* kenarlı BV
- haşr** *ar.* Kıyamet, toplama BV, NH, LD, YED, FK
- haşye** *ar.* yastık, minder ŞHD
- haṭā-rāy** *ar.+ far.* yanlış düşünce, hatalı fikir TMA
- hātem** *ar.* en son; üstü mühürlü yüzük BV, GT, NH, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, LM
- hātem** ' cömertliği ile tanınmış Hatemi Tayy BV, GT, YED, FK, GN
- haṭif** *ar.* göz kamaştırıcı FK
- hāṭır-bestelik** *ar.+far.+tür.* gönül bağlama MÜN
- hāṭır-cem'** *ar.+ far.* razı, hoşnut, memnun GT, TEH, MÜN, TMA
- haṭīb** *ar.* 1.hutbe veren, hatip GT, ÇFK, Sİ, ŞHD, LM, 2. düzgün ve güzel konuşan kimse GT
- hatm** *ar.* bitirme, sona erdirme, mühürleme LD, YED, Sİ, FK, LM, GN
- hātunsız** kadınsız, eşsiz GT
- hav** çakmak kavı AL
- havā** *ar.* boş GT
- havabla-** *ar.+ tür.* istemek, arzulamak, talep etmek ŞSL
- havādīs** *ar.* haber, yeni söz BV, GT, NH, TMA, MÜN, FK, MK, LM
- havālan-** *far.+ tür.* havalanmak, yükselmek TEH, LM
- havālet** *ar.* birine bırakma, ismarlama FK
- havātīn** *far.* hatunlar MK
- havelān** *ar.* dönme, dolaşma LM
- hāver** *far.* doğu, doğu yönü, gün doğusu BV, SD, HBD, YED, FK, LM
- havla** çakmak AL
- havrā** *ar.* ahu gözlü güzel BV, SD, NH, MÜN
- havşala** *ar.* anlayış, akıl, zihin LD, TEH, FK, ŞHD
- havu** evet, doğru, munasip, güzel ŞSL
- hāy** *far.* yas tutan kimsenin iniltisi FK
- hay** hey, vay, eyvah SD
- hay** *far.* ter, pislik MK
- hāy** *far.* çiğnenmiş, basılmış yer TEH
- hay (y)** *ar.* diri, canlı, Hz. Allah SD, YED, FK, ŞHD, LM,
- hayālāt** *ar.* hayaller, boş düşünceler NH, TMA, MK, FK
- haybet** *ar.* mahrum, mahrumluk Sİ
- hayd** bayram, namaz günü ŞSL
- hay hey** tenbih, acele etme, çabuklaştırma anlamında edat, tenvih edatı ŞSL
- hāy hūy I** *far.* vaveyla, çıĝlık, bağrışma, gürültü ŞSL ,YED, FK, ŞHD,
- hayıĝla-** ayırmak, temyiz etmek, tefrik etmek, ayırtlamak ŞSL
- hāyır** *ar.* şaşkınlık, hayrette kalma GT
- hāyil** *ar.* perde, engel BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM,

hāyil *ar.* korkunç TEH, MÜN, LM

hāyin *ar.* ihanet eden MK

hāyl *ar.* zümre, topluluk, sürü; çok, çoğu BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

hāylet *ar.* hile CD

hāyl-hāne *ar.+far.* at evi, hara LM

hāyli *far.* epeyce, bir hayli, bir çok, pek çok FK

hāyme *ar.* çadır GT, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD

hāyrānça *ar.+tür.* şaşırılmış bir şekilde, hayranlıkla NH

hāyrānlık *ar.+tür.* hayranlık, şaşırılmışlık NH, YED

hāyrsız *ar.+tür.* hayırsız MK

hāysiyyet *ar.* şeref, onur, itibar GT, TEH, MÜN

hāy u hūy *far.* çalışıp eğlenmeden dolayı çıkan gürültü NH, FK

hāyyāt *ar.* zanaatkar BV

hāyyir *ar.* çok hayırlı FK

hāyyiz *ar.* mekan, taraf, meydan FK

hāz *ar.* ipek, ipek kumaş LM

hāz (z) *ar.* hoşlanma, sevinç, haz BV, NH,

hāzā *ar.* bu, şu ŞHD

hāzāne *ar.* hazine, servet TMA

hāzef *ar.* toprak çanak çömlek SD, MK

hāzen *ar.* hüüzün, gam, keder SD, FK

hāzerāt *ar.* hazretler, büyükler MÜN

hāzıq *ar.* usta, işinin ehli GT, ŞHD, MK, LM, GN

hāzır *ar.* hazır olan (yiyecek, içecek vs.) GT

hāzın 1) *ar.* bekçi, muhafız YED, FK

2) *ar.* haznedar, hāzinenin idare ve korumasıyla görevli olan memur GT, LD, TMA, TEH

hāzîn *ar.* kederli, gamlı, çok üzgün, hüüzünlü BV, GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, LM

hāzîre *ar.* mezarlık LM

hāzîz *ar.* en aşağı yer BV, MK

hāzrā *ar.* . yeşil, yeşillik, sebzelik BV, NH, HBD, FK, LM

hāzz *ar.* tat, zevk, lezzet GT

hebā- boş yere harcamak, heba etmek BV, NH

hecr *ar.* ayrılık BV, SD, NH, LD, FK, ŞHD, MK, GN

hedef *ar.* maksat, gaye, nişan BD, SD, GT, NH, LD, MÜN, FK,

hedy *ar.* değerli ve pahalı bir şey, hediye GT

heft *far.* yedi VII TEH, FK, ŞHD

heft-ad *far.* yetmiş (70) ŞHD

hekîm *ar.* tabip, doktor SD, NH, YED

hekri 1) rind, ferasetli, filozof insan ŞSL **2)** mağrur, gururlu, azad, serbest ŞSL

helāhil *ar.* Öldürücü zehir, ağı, panzehiri olmayan zehir BV, CD, FK, MK, LM, GN

helāklik *ar.+tür.* ölme hali MK, LM

helāle *ar.* üçüncü nikahlı eş BV

helālî *ar.* helal olan LD

- hem-âgûş** *far.* kucak kucağa, sarmaş dolaş LM, GN
- hem-ânâ** *far.* sanki, tıpkı, tam, tamam BV, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- hem-ârâ** *far.* yanak yanağa LD
- hem-bâr** *far.* aynı yükü yüklenmiş olan TEH
- hem-dem** *far.* dost arkadaş, canciğer arkadaş BV, BD, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, YED, GN
- hemîdûn** *far.* sürekli, devamlı MÜN
- hem-în I** *far.* tıpkı işte bu, böyle, beraber ve aynı şekilde SD, GT, LD
- hem-ka-dem** *far.* ayakdaş FK, MK
- hem-kâse** *far.* kadehleri bir olan, içki arkadaşı BV, NH, FK
- hem-nefes** *far.+ ar.* arkadaş, birlikte zaman geçirilen arkadaş GT, NH, HBD, YED, GN,
- hem-nişîn** *far.* teklifsiz arkadaş, birlikte oturulup kalkılan kişi GT
- hem-ol** *far.+ tür.* tam, tamamen, tıpkı, aynı GN
- hem-pâ(y)** *far.* (kötü işlerde) ayaktaş, arkadaş, yoldaş BV, NH, FK
- hem-râz** *far.* sırdaş, sıkı arkadaş BV, NH, HBD, FK, ŞHD, MK, GN
- hem-reh** *far.* yoldaş, yol arkadaşı BV, NH, HBD, YED, FK, MK, LM
- hem-rev** *far.* beraber giden, yol arkadaşı FK
- hem-revân** *far.* yol arkadaşı LM
- hem-sāye** *far.* komşu HBD, LD, FK, ŞHD, GN
- hem-sebağ** *far.+ ar.* ders arkadaşı LM
- hem-sefer** *far.+ ar.* yol arkadaşı, seferde beraber bulunulan HBD
- hem-seng** *far.* bir tartıda, bir ölçüde FK, LM
- hem-serlîğ** *far.+ tür.* kafadarlık, arkadaşlık BV
- hem-şād** *far.* sevinç ortağı ŞHD
- hem-tā** *far.* benzer, eşit
- hem-tabağ** *far.* aynı tabaktan yiyen TEH
- hem-tāy** *far.* benzer, eşit, denk LD
- hem-zād** *far.* yaşı bir, yaşdaş NH, MK
- hem-zebân** *far.* aynı dili konuşan LM
- hencār** *far.* usul, yol, kural NH, FK
- hendek** *far.* hendek, çukur, etrafı çevrili kale ŞSSL, GN
- hengām** *far.* zaman, çağ, sıra, mevsim BV, NH, YED, FK, ŞHD, MK
- hēp** *far.* bütün, hepsi ŞSSL
- herâş** *far.* yara BV
- her-âyîne** *far.* mutlaka GT, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, MK
- heravul** kılavuz, öncü askeri birlik ŞSSL
- hercâyî** *far.* sebatsız, kararsız GT,FK
- her batın** kalabalık, cemiyet, yığın, çokluk ŞSSL
- her-gāh** *far.* büyük çadır BV
- hergîz** *far.* asla, kesinlikle, hiçbir zaman FK

- herkes** *far.* herkes YED
- herze** *far.* boş, saçma söz, fatdasız, beyhude BV, NH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- hesāb** *ar.* hesap, sayma GT, ŞT, GN
- hest** *far.* var olma, varlık ŞHD
- hevā-dār** *far.* "havadar, etrafı açık LD
- hevālīg** *ar.+ tür.* havalı BV
- hevān** *ar.* horluk, aşağılık; alçaklık BV
- hevdec** *ar.* kadınların binmesi için deve üzerine yapılan mahfe NH
- heves-bāz** *ar.+ far.* hevesli, isteğini hemen yerine getirmek isteyen GT
- hevl** *ar.* korku LD, LM, GN
- hey** *far.* hey, seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için kullanılan bir ünlem GT, NH, LD,, YED, ŞHD, FK
- hey'āt** *ar.* dış görünüş GT
- heybet** *ar.* azamet, korku ve hürmet hissi uyandıran görünüş, dış görünüşteki azamet SD, GT, LD, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, GN
- heycā** *ar.* savaş BV, SD
- heyel** eş, zevce ŞT
- hey'et** *ar.* görünüş, durum, kurul BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, LM
- heyhāt** *ar.* yazık, ne yazık BV, NH, LD, YED, FK, MK, LM
- heyhey** *far.* meclisteki en son kadeh LM
- heymā** *ar.* susuz çöl GT
- heyūla** *ar.* madde, dünyevi obje GT
- heyza** *ar.* kolera, şiddetli kusma BV
- hez (z)** *ar.* postundan kürk yapılan hayvan NH
- hezār I** *far.* bülbül BV, SD, LD
- hezāre II** *far.* pek çok BV
- hezef** *ar.* çanak; kırık tabak GT
- hezeyān** *ar.* sayıklama, saçma sapan konuşma TMA, FK
- hezeyānāt** *ar.* sayıklamalar MK
- hezīmet** *ar.* bozgun, savaşta bir taraf askerinin bozulması YED
- hiffet** *ar.* hafiflik, hoppalık, azlık TEH, FK
- hifz** *ar.* ezberleme, saklama BV, NH, HBD, LD, MÜN, FK, MK, LM
- hıkd** *ar.* kin tutma, kin, öfke GT, MK
- hıkke** *ar.* kaşıntı FK
- hımār** *ar.* boyun atkısı ÇFK, Sİ
- hınā** *ar.* kına ŞSL, LD, ÇFK, YED, CD, Sİ, FK, MK, LM
- hıng** *far.* beyaz kır at SD
- hınşır** *ar.* serçe parmak Sİ
- hır 1)** bend, bağ, anlaşma, akid ŞSL 2) aralık, çizik ŞSL
- hırā** Mekke civarında bulunan yalçın kayalığın adı MK
- hırām** *far.* nazlı, edalı, salınarak gidış BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM
- hırāmān** *far.* salınarak yürüyen BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- hırāmla-** salınarak yürümek GT, LD

hırāş *far.* tırmalama, yaralama,
tırmalayan NH, MÜN, YED, FK,
LM,

hırāşlık *far.+ tür.* yırtıcılık FK

hired *far.* akıl BV, GT, NH, HBD,
LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD,
MK, LM,

hiredî *far.* akıllıca MK

hired-âşār *far.+tür.* akıl eserleri FK

hiredsiz *far.+ tür.* akılsız, aptal GT

hıref *ar.* sanatlar, meslekler FK

hırfе-ver *ar.+ far.* sanatçı, meslek
sahibi BV

hırılда- hırlamak LM

hırîdâr *far.* müşteri, satın alan BV

hırka *ar.* hırka, ceket benzeri bir
giyecek BV, GT, NH, HBD, LD,
YED, Sİ, FK, ŞHD, MK,

hırmân I *far.* harman BV, HBD, FK

hırmân II *ar.* mahrumluk, ümitsizlik
NH, MÜN, YED, FK, MK

hırmеn *far.* harman NH, LD, MÜN,
YED, FK, ŞHD, LM, GN

hırz *ar.* tılsım, nazar, boncuk, muska,
sığınak NH, YED, CD, FK, MK

hırsuz hırsız TEH

hışāl *ar.* hasletler, huylar, tabiatlar
BV, MÜN, ŞHD, MK

hışb *ar.* ucuzluk, bayağılık, adilik GT

hısm I *ar.* yara NH

hısm II *ar.* akraba FK

hışn *ar.* sağlam kale, sarp yer BV, SD,
NH, LD, FK

hışm *far.* kızgınlık, öfke LM

hışt *far.* kerpiç, tuğla BV, GT, HBD,
TEH, FK, ŞHD

hışt-hāne *far.* kerpiç ocağı FK

hıтта *ar.* ülke, diyar GT, NH, FK, LM,
GN

hıyel *ar.* hileler, oyunlar, aldatmalar
BV, NH, HBD

hıyre *far.* karmaşık, donuk, karanlık,
fersiz (göz) BV, NH, LD, YED,
ŞHD, MK,

hıyrelik *far.+ tür.* karmaşıklık,
donukluk, fersizlik YED, MK

hızāne *ar.* hazine, gönül FK, MK, ML

hızāneçi *ar.+ tür.* hazinedar ML

hıbr *ar.* kadınların ev dışında
giydikleri çubuklu kumaştan
giydikleri üstlük SD

hicāb *ar.* örtü, perde, utanma, sıkılma
BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN,
YED, Sİ, ŞHD, MK, LM

hicāblıg *ar.+ tür.* utanma MÜN

hicābsız *ar.+ tür.* 1. utanmaz BV, NH,
2. güveni kötüye kullanma GT

hicāz *ar.* Türk müziğinde bir makam
adı BV, YED, FK, ŞHD

hicret *ar.* memleketten memlekete göç,
İslam takviminin başlangıcı olan,
Hz. Muhammed'in Mekke'den
Medine'ye göçü hadisesi GT, GN

hicriyye *ar.* tarih (takvim) başı olarak
hicreti alan GN

hıçkäre *far.* işi rast gitmeyen LD

hidāyet *ar.* doğru yolu gösterme BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM

hiddet *ar.* öfke MÜN

hidmet I *ar.* hizmet BV, GT, YED, MK, LM, GN

hidmet II *ar.* kat, huzur; karşı, ön GT

hidmetçi *ar.+ tür.* hizmetçi BV, NH, HBD, LD, YED, ŞT, . FK, ŞHD, MK, LM, GN

hidmet-kār *ar.+ far.* iş gören GT, MK

hiffet *ar.* hafiflik, hoppalık MK

hikem *ar.* hikmetler GT

hikmet *ar.* bilgelik, sebep BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN

hilāfet *ar.* halifelik, birinin yerini tutma GT, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM

hilāl *ar.* kürdan, ara, aralık NH, FK

hilāl *ar.* yeni ay BV, BD, SD, . GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM

hil'at *ar.* süslü elbise, kaftan BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, LM, GN

hile-ger *ar.+ far.* hileci FK

hile-kār *ar.+ far.* hileci MK

hilehġ *ar.+ tür.* hileli GN

hile-sāz *ar.+ far.* hileci, düzenbaz
bkz. hilet-engız NH

hilķat *ar.* yaratılma, yaratılış BV, NH, LD, TEH, MÜN, FK, MK, LM

hille *ar.* durak, istasyon CD, TEH

hilm *ar.* sakin tabiatlılık, durgunluk, yavaşlık BV, GT, NH, LD, YED, MK

hilye *ar.* süs, ziynet MK

hilmsiz *ar.+ tür.* yumuşak huylu olmayan GT

hime *far.* odun, kütük BV, FK, LM

himmettik *ar.+ tür.* gayretli BV

himyān *ar.* para kesesi ÇFK

hinās *ar.* kendilerinde hem erkeklik hem de kadınlık alameti bulunan kimseler YED

hindūvek *far.* makbul olmayan, aşağılık Hintli ŞHD

hing *far.* kır at NH

hinn *ar.* en zalim şeytan kabilesi, şeytan ile insan arasında olan yaratık, mahluk GT

hirās *far.* korku, korkma, ürkme NH, YED, LM

hirāsān *far.* korkan, korkak NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, MK, LM, GN

hirāset *ar.* tarım, çiftçilik GT

hisābî *ar.* hesabını iyi bilen FK

hisābsız *ar.+ tür.* hesapsız MK

hisāl *ar.* huylar, ahlaklar FK

hişār *ar.* hisar, etrafı korunaklı kale BV, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, . FK, LM

h'iş *far.* soy, sop, akraba FK, LM

hiyel *ar.* hileler, aldatmalar ŞHD

hiz *far.* puşt NH, FK, MK

- hizāb** *ar.* boya, kına GT, MK, LM
- hizān** *far.* kalkan, sıçrayan GN
- hiz-hüner** *far.* beceriksiz, bir işi layıkıyla yerine getiremeyen GT
- hizmet** *far.* hizmet, iş, iş görme, vazife ÇFK, ŞT, Sİ, MK
- hizvem** *far.* yakacak, odun GT
- hobul-** hortlamak, mezardan umacı çıkmak ŞSL
- hocek** hikaye, efsâne AL, ŞSL
- hod** *far.* kendi, bizzat BV, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- hod-ārā** *far.* kendini metheden MK
- hod-ārālık** *far.+ tür.* methedicilik MK
- hod-fürüş** *far.* kendini öven, övüngen BV, NH, FK
- hod-kām** *far.* kendini beğenmiş, bencil BV, LM
- höd-rāy** *far.* kendi düşüncesine göre hareket eden GT, GN
- hod-şabr** *far.+ ar.* kendi sabırda bulanan, kendisi sabreden NH
- hoqqa** *ar.* hokka BV, HBD, TMA, MÜN, FK, ŞHD, MK
- hoqlavuk** oklava ŞSL
- hona** *moğ.* erkek geyik ML
- hor I** *far.* aşağı, düşkün YED
- hor II** *far.* yemek LD
- hor** *far.* eksiklik, aşağı olma TEH
- hord** *far.* yiyecek, yiyinti LM
- horiş** *far.* yeme, içme LM
- horsend** *far.* kanaat eden MK
- hortüm** *far.* fil burnu, hortum MÜN
- hoşā** *far.* ne güzel, ne hoş BV, NH, MÜN, FK, MK
- hoş-āb** *far.* parlak, berrak NH, LD, YED, FK
- hoş-āmed** *far.* hoş geldi ŞHD, MK
- hoş-āvāz** *far.* güzel ses, güzel sesli GT, MK
- hoş-āyende** *far.* hoşā giden, beğenilen LD, MK
- hoş-bū** *far.* güzel kokulu ŞHD, LM
- hoş-dil** *far.* gönlü hoş, memnun BV, GT, NH
- hoş-hāl** *far.* geçimi yolunda olan, iyi durum BV, YED, ŞT, FK, MK, LM
- hoşla-** *far.+ tür.* hoşlanmak, beğenmek ŞSL, GT, ŞT, 2. hoş tutmak BV
- hoşlaş-** *far.+ tür.* veda etmek, kendi kendine hoş hal olmak ŞSL
- hoşluğ** *far.+ tür.* hoşluk BV, FK
- hoşluk** *far.+ tür.* hoşluk, iyilik, güzellik GT
- hoş-nām** *far.* şöhretli ŞHD
- hoş-nevā** *far.* güzel sesli NH
- hoş-nigāh** *far.* güzel bakışlı YED
- hoşnūd** *far.* razı, memnun, hoşnut BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, FK, MK, LM
- hoş- tab'** *far.+ ar.* huyu güzel MÜN, LM
- hoş-vakt** *far.* hali vakti yerinde, mutlu MÜN, FK, ŞHD, GN
- hoş** *far.* ter NH, FK, LM

höge kambur, hörgücü çıkan deve ŞSL
hū I *far.* huy, tabiat, adet BV, GT, YED,
hū II *ar.* Allah ŞSL
hu kav, kum ŞSL
hūb *far.* güzel, hoş, iyi BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN
hūbān *far.* güzeller LD, YED, ŞHD, GN
hubb *ar.* sevme, sevgi BV, GT, NH, TMA, YED, GN
hūb-fercām *far.* sonu güzel olan GT
hūbî *far.* güzellik ŞHD
hūbluḡ *far.+ tür.* güzellik, iyilik BV, NH, HBD, YED, FK, MK
hubṣ *ar.* çirkinlik GN
hubūbāt *ar.* buğday, arpa gibi taneli bitkiler TEH
hucek hikaye, efsane AL, ŞSL
huceste *far.* uğurlu, kutlu, hayırlı NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM
hucre *ar.* hücre SD
hūd Ad kavmine gönderilen peygamber TEH
hūd *far.* zırh, başlık, miğfer BV, LM
hudā-dād *far.* Allah vergisi YED
hudā-perest *far.* Tanrı'ya inanan TEH, TMA
hudāvend *far.* sahip, malik, Allah GT, LD, YED, MK, LM
hudāy *far.* Tanrı, Allah BV, GT, NH, HBD, LD, LD, TMA, ŞT, ŞHD, LM

huddām *ar.* hizmet edenler, hizmetçiler GT, MÜN
hudek eşek yavrusu, sığa, tay ŞSL
huffaş *ar.* yarasa BV, NH, TEH, YED, CD, FK, LM
huffāz *ar.* ezberleyiciler MK
hufre *ar.* çukur GT
hufte *far.* yatmış, uyumuş GN
huḡḡa *ar.* mücevher kutusu, tabut LM
hul ıslak, nemli ŞSL
hulāḡü kula at ŞSL
hulan-ıslanmak, nemlenmek, rutubetlenmek ŞSL
huld I *ar.* sürüp giden, sürekli YED, FK, ŞHD, LM
huld II Cennet, sekiz Cennetten biri BV, SD, NH, LD
hulel *ar.* elbiseler LM
hulḡüm *ar.* boğaz ÇFK
hulle *ar.* Cennet elbisesi, güzel giysi BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
hulūd *ar.* ölmezlik MK
hūluḡ *far.+ tür.* huylu GT
hulūl *ar.* girme, geçme, yavaşma LM
hulūl *far.* kasvetli, çılgın LM
hulūş *ar.* gönül temizliği, saflık GT, MÜN
humā *far.* devlet kuşu SD
humārliḡ *ar.+ tür.* mahmurluk NH, FK
humārsız *ar.+ tür.* sıkıntısız MÜN
hum-hāne *far.* meyhane NH, FK, ŞHD

- ḥummā** *ar.* ateşli hastalık LM
- ḥumret** *ar.* kırmızılık, kızılık BV, NH, HBD, FK,
- hums** *ar.* beşte bir BV
- ḥūn** *far.* kan, öldürme HBD, LD, YED, FK, ŞHD
- ḥūn-ābe** *far.* kanlı su, göz yaşı NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- ḥūn-ālūde** *far.* kana bulanmış NH
- ḥūn-āmîz** *far.* kanla karışık FK
- ḥūn-bār** *far.* kan saçan BV, NH, HBD, YED, FK
- ḥūn-ḥār** *far.* kan döken, zalim BV, NH, LD, YED, CD, FK, MK, LM
- ḥūnî** *far.* kan dökücü, kanlı LD, FK, MK
- hup** harman sürme, hayvan ile harman döğme, buğdayı samandan ayırmak ŞSL
- hupla- I** lüp lüp yutmak, toplamak, birden yutmak ŞSL
- hupla- II** harman döğmek, bir araya getirmek ŞSL
- hupuḳ-** batmak, gark olmak, derin suya girmek, batıp batıp çıkmak, çimmek ŞSL
- ḥūr** *ar.* peri, huri, huriler; güzeller, cennet kızları BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- ḥuran** çok yiyen, çok yiyici ŞSL
- ḥurd** *far.* yiyeceği, yiyecek BV, NH, HBD, YED, FK
- hurde** *far.* nükte, ufak değersiz şey BV, SD, NH, HBD, LM
- hurde-bîn** *far.* ince ve ufak şeyleri gören, çabuk anlayışlı; büyüteç, mikroskop BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK
- hurde-dānlıḡ** *far.* ince işlerden anarlık, çok dikkatlilik BV
- ḥūrî** *ar.* cennet kızı, sevgili HBD, LD, FK
- hurḳat** *ar.* yanıklık, yanık; çıban BV, NH, CD, FK, MK, LM
- hurrem** *far.* şen, sevinçli, gülyüzlü; taze BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN,
- hurremliḡ** *far.+ tür.* şenlik, sevinçlilik, gülyüzlülük BV
- hursendliḡ** *far.* kanaatkarlık, gözü tokluk BV
- hūr-şıfat** *ar.* huri sıfatlı LM
- hūr-sîmā** *ar.+ far.* huri yüzlü, güzel yüzlü NH, YED
- hūrşîd** *far.* güneş BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- hūrşîd-makam** *far.+ ar.* güneş makamı, yüksek, yüce YED
- hūrşîd-peykerî** *far.* güneş yüzlü bir güzel ŞHD
- hurṫūn** *ar.* fil hortumu MK
- hurūf** *ar.* harfler MÜN, FK
- hurūs** *far.* horoz, erkek tavuk ŞSL , BV, GT
- humşāa** *far.* coşan, çağlayan MÜN
- hūr-veş** *far.* huriye benzer, huri gibi, huri kadar güzel BV, NH

ḥussād *ar.* hasis edenler, kıskançlar
GT

ḥusūf *ar.* ay tutulması ÇFK, Sİ

ḥusūf-zād *ar.+ far.* tutulmuş aydan
doğan LM

ḥuşūl *ar.* üreme, türeme, çıkma GT,
YED, FK, MK

ḥuşūşā *ar.* başkaca, ayrıca, özellikle
BV, NH, MÜN, MK

ḥūşe *far.* başak, salkım, yığın BV,
NH, TEH, MÜN, YED, FK, MK,
LM

ḥūşe-çîn *far.* başak toplayan, başakçı
BV, LD

ḥuşk *far.* 1 .kuru kaba soğuk YED,
FK, ŞHD, LM, 2. kuru BV, GT

ḥuşkî *far.* kuruluk ŞHD

ḥuş-mend *far.* akıllı NH, FK, ŞHD,
MK

ḥuşsız *far.+ tür.* akılsız FK, LM

ḥuşū' *ar.* gönül alçaklığı BV

ḥuşūnet *ar.* inatçılık, kabalık, sertlik
GT, FK, MK

ḥūt *ar.* büyük balık, balina; balık bur-
cu BV, NH, FK, LM

huva evet ŞSL

ḥūy I *far.* korku, gürültü, çığlık, va-
veyla BD, SD, NH, FK, GN

ḥūy II *ar.* Allah, sığınma LM

ḥūy I *far.* huy BV, NH, HBD, LD,
TMA, TEH, FK, ŞHD, MK, LM

ḥūy II *far.* ter YED

ḥuzretî *ar.* yeşillik, yeşil alan GT

ḥuzūz *ar.* sevinçler MK

ḥuzzār *ar.* hazır bulunanlar TEH,
TMA

ḥübūṭ *ar.* yukarıdan aşağı inme, düş-
me, uyuma FK

ḥüccāc *ar.* hacılar, hacca gidenler GT

ḥücec *ar.* deliller, senetler FK

ḥücnec *ar.* kusur BV

ḥühü *far.* atın çıkardığı ses ŞHD

ḥük iyi ve kötü, alçak ve yüksek an-
lamlarında kullanılan manasız söz
ŞSL

ḥükemā *ar.* bilginler, alimler GT,
TMA, TEH, MÜN, MK

ḥümā *far.* devlet kuşu NH, LD, YED

ḥümāyûn *far.* mübarek, kutlu, padişah
BV, GT, NH, LD, TMA, MÜN,
YED, FK, ŞHD, LM

ḥüne geyik, ahı ŞSL

ḥünile-yayın kirişine ok yerleştirmek,
ok atmaya hazır olmak ŞSL

ḥüpüşk bir tür kuş, hüdhüd kuşu ŞSL

ḥürd uzak, irak, uzun uzadıya, mana-
sız söz ŞSL

ḥürel tarla sürmeklik, tarla aktarmak,
tarlayı çapa ve buna benzer aletlerle
aktarma ŞSL

ḥüret- uzaklaştırmak, sürgün etmek,
tard etmek ŞSL, MK

ḥürkünc vahşet, ürkünç, korku ŞSL

ḥürük ziyafet, toy, düğün, eğlence
ŞSL

ḥürün tenbel, kendini beslemeğe, ra-
hatına düşkün ŞSL

hüs(ü)n *ar.* güzellik, güzel, iyi; iyilik
BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD,
TMA, TEH, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, LM

hüsna *ar.* en güzel TEH

hüsrevān *far.* sultanlar, padişahlar,
hükümdarlar'' YED

hüveydā *far.* açık, belli, meydanda
LD, MÜN, FK, MK, LM

hüyün *far.* deve LM

hüzn *ar.* hüzn, keder, sıkıntı BV,
BD, NH, HBD, YED, FK, LM

I

ıbrîk *ar.* toprak ya da madenden ya-
pılmış, kulplu ve emzikli su kabı
MK

ıçan I macun, köfte, ekmek ŞSL

ıçan II buğdayın kızartılarak tatlı ile
karıştırılmasıyla elde edilen bir tür
yemek ŞSL

ıçgır- geçirtmek, geçirmek ŞSL

ıçkın- hayrete düşmek, mütehayyir
olmak, şaşırarak AL, ŞSL, GN

ıd koku LD

ıd- göndermek, sevk etmek GT

ıdlan- kokmak LD

ıdır- çıkmak, bitmek, peyda olmak,
zuhur etmek ŞSL

ıdırıla- ağırlamak, misafir etmek, ik-
ram ve izzette bulunmak ŞSL

ıdırnağ I insan, adem oğlu ŞSL

ıdırnağ II yığılmış, toplanmış, cemiyet
ŞSL

ıkd *ar.* gerdanlık, inci dizisi; yıldız
takımı GT, YED

ılbara-pişmek, kaynar suda haşlamak
AL, ŞSL

ılbarsun bir tür ördek ŞSL

ıldırım yıldırım, şimşek ŞSL, MÜN

ılğa-ayırarak, akın etmek, fark etmek,
hücum etmek AL, ŞSL, LD

ılğamış akın, yağma ŞSL

ılğar müfreze, muharebe anında her
tarafa sevk edilen muhafaza ve ihti-
yat askeri ŞSL, ŞT

ılğar- sürmek ŞSL

ılğarcı akıncı, yağmacı ŞSL

ılğav bir tür sağlam değnek, ağır ağaç,
kızılıcak ağaç ŞSL

ılğın serap ŞSL

ılçağ ılık, ılınmış, ne soğuk ne sıcak
olan, sıcak ŞSL

ılın- 1) soğuğu kırılmak, sıcak ve hara-
retli olmak; durgun ve gevşek ol-
mak, kırılmak, gücenmek ŞSL **2)**
zorluk, sıkıntı, güçlük gamıyla
yanmak AL

ılķ I sakız ŞSL

ılķ II bir tür saz ŞSL

ıltır-parıldamak, parlamak, berraklaş-
mak ŞSL

ıltıra- parlamak AL

ıltırırğucu parlayıcı, münevver ŞSL

ıltır geçen sene, geçen yıl ŞSL

ıltura- parlamak, ışık vermek AL

ımağ I umak, kabile, kök, soy ŞSL

ımağ II koyunu ve sürüsü çok olan köylü AL, ŞSL
ımağ III uyma, uymak ŞSL
ıman-utanmak, utanç duymak, haya etme, sakınmak, çekinmek ŞSL
ımığ pek karanlık, siyah ŞSL
ımağ makbul, uygun, yaraşır, layık ŞSL
ın-değişmek, zamanı değiştirmek, mevcut durumu değiştirmek ŞSL
ına- ‘inanmak, güvenmek GT
ımağ itimad, inanç ŞSL
ımandur-inandırmak, itimat ettirmek GT
ımanmaslık inanmazlık FK
ımağ avda hayvanları tutmak için yere kazılan hendek ŞSL
ınca- ince etmek, inceltmek ŞSL
ınçır- dert ile tıklayıp ağlamak ŞSL
ındur- çağirtmek, davet etmek AL
ımuksa hadsiz, sınırsız, sonsuz, sayısız ŞSL
ımuğ acayip, garip, benzeri görülmemiş bir şey ŞSL
ır şarkı, ezgi SD, Sİ
ır- ayırmak, engellemek BD, FK
ırağ I irak, uzak ŞSL
ırağ II dağ keçisi ŞSL
ırağ irak, uzak LD, FK
ırağlık iraklık, uzaklık LD, ÇFK, Sİ
ırçat- moğ. sırtmak, gıcırdatmak FK
ırçay- sırtmak FK
ırğak çengel, kanca ŞSL

ırğan- kımıldanmak, teprenmek, hareketlenmek ŞSL
ırğat- kımıldatmak, tepretmek, hareket ettirmek ŞSL
ırğı bir tür söğüt, dal ŞSL
ırılma- böğürmek, bağırma LM
ırım fala bakma, yorumlama ŞT
ırkulağcı ağaç kökü ŞSL
ırma- şarkı söylemek SD, ÇFK, Sİ
ırz *ar.* şeref, namus, onur GT, TMA, MK
ısa ise, eğer, şayet ise AL
ırbi ‘ *ar.* parmak NH
ırfağnî *far.* Türk müziğinin en eski makamlarından biri FK
ırsır- ısırmak, dişlemek, yemek ŞSL, GT, ÇFK, Sİ
ırsırak ısıricı, ısıran Sİ
ırsırğan- utançtan yüzü kızarıp terlemek AL
ırsırğan otu küzne olarak bilinen bir bitki ismi ŞSL
ırsıt- ısıtmak AL, NH, HBD, FK, ŞHD, LM
ırsıt II ısıtmaya tutulma, humma olma ŞSL, BV
ırkāt *ar.* düşürme, düşürülme NH
ırkucı hafiye, casus, vakayı nüvis ŞSL
ırma- kokulamak ŞSL
ırış I ıslık, kuşların nağmeleri ŞSL
ırış II zuma, ıspülük ŞSL
ırma- moğ. saklamak, hiraset etmek, himaye etmek AL
ırır *ar.* ayak direme MK

- ıssıĝ** sıcak BV, NH, HBD, FK, LM
- ıstahānî** *far.* 'Türk müziğinin en eski makamlarından biri FK
- ıstılāh I** *ar.* ilim sözü, tabir HBD
- ıstılāh II** *ar.* düzeltme, iyileştirme BV
- ıstırāb** *ar.* acı, elem, ıstırap ŞHD
- ısur-** yemek yemek, ısırma AL
- ısanıl-** itimat edilmek, güvenilmek ŞSL
- ışık** lema, nur, aydınlık, aydın, parlak ŞSL
- ışın** yıldırım, şimşek, parlaklık ŞSL
- ıskar-** hatırlamak; hesaba almak; kabul etmek ML
- ışk-āyîn** *ar.* aşkı adet edinen MK
- ışk-bāz** *ar. + far.* yalandan aşık olma HBD
- ışkır-** ıslık çalmak, heştekmek ŞSL
- ışkırırn** kara soğuk, şiddetli soğuk ŞSL
- ışk-mest** *ar. + far.* aşk sarhoşu ŞHD
- ışksız** *ar. + tür.* aşksız NH
- ışna-** ııldamak AL, MÜN
- ıt-** göndermek GT
- ıtkı-** adet etmek, yakınlaşmak alışmak, kaynaşmak ŞSL
- ıtlāk I** *ar.* bir kelimeyi belirli bir anlam vermeden söyleyivermek FK, MK
- ıtlāk II** *ar.* bırakma, ayrılma TEH
- ıtnāb** *ar.* sözü uzatma HBD, LM
- ıtr** *ar.* güzel koku BV, BD, SD, NH, MÜN, YED, FK, LM
- ıttışāl** *ar.* kavuşma GN
- ıva** yuva, ev ŞT
- ıvāz** *ar.* bedel, karşılık HBD, FK
- ıy-** göndermek ŞHD, GN
- ıyān** *ar.* açık, belli, ortada BV, SD, NH, HBD, TMA, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM
- ıyd** *ar.* bayram, nevruz, namaz günü ŞSL, BV, BD, SD, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD
- ıyş** *ar.* yaşam, yaşama; zevk ve sefa BV, HBD, MÜN, YED, MK, LM, GN
- ız-** göndermek, salmak GT
- ıza-h'ān** *ar. + far.* öğüt veren LM
- ızam** *ar.* gözde, büyüklük, fevkalade, kederli NH, FK
- ızār** *ar.* yanak GN
- ızhār** *ar.* belirtme, gösterme, ortaya çıkarma NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK
- ızlāl** *ar.* azdırma, doğru yoldan çıkarma FK
- ıztırāb** *ar.* acı, elem BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- ıztırār** *ar.* çaresizlik, mecburiyet, zorunluluk BV, MÜN, FK, MK, LM
- ıztırāri** *ar. + far.* çaresizlik, zorunluluk, mecburiyet MÜN
- ı**
- i** ey SD, YED, ŞHD
- i-** imek, olmak, imek fiili BV, BD, SD, HBD, LD, ' FK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, GN

i'āde *ar.* alınmış bir malı geri verme, geri çevirme ÇFK, Sİ
'ibād *ar.* kulluk, köleler SD, f ŞHD, TEH, MÜN
ibāhet *ar.* helal kılma MK
iber- göndermek, sevk etmek GT
ibhām *ar.* açıklamama, sözün anlaşılmayacak derecede kapalı olması FK, LM
ibin parlak ŞSL
iblağ *ar.* vardırma, vardırılma, erişme, eriştirilme NH
ibrā *ar.* temize çıkma, aklanma BV
ibrām *ar.* can sıkacak derecede üstüne düşme, ısrar etme BV, MK
ibrār *ar.* yeminin doğruluğunu tasdik etme GT
ibrîşüm *far.* ibrişim, ipek ip GT
ibtilā *ar.* bir şeye aşırı düşkünlük, tiryakilik BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM
i'cāz *ar.* aciz bırakma, şaşırtma, mucize sayılacak kadar düzgün söyleme, sözü kısa kesme BV, GT, TEH, MÜN, YED, FK, LM, GN
ice valide, ana, nine ŞSL
icek bağırsak ŞSL
icergü eğer esbabı ŞSL
icmāl *ar.* kısaltma, özetleme TMA, TEH, MÜN
ictināb *ar.* sakınma, çekinme, uzaklaşma BV, MÜN, YED, FK, MK
için içli, içerisi, ortada ve aralarında; içli, içkin AL, ŞSL

içke I peder, ata ŞSL
içke II kamış düdük ŞSL
içmeklik içme FK
içürgü eğer keçesi, örtü ŞHD
id 1) koku, malik ŞSL, GN **2)** sahip, malik ŞSL
i'dādi *ar.* hazırlama yeri BV
idāle *ar.* elden ele geçme, geçirilme ŞHD
idbār *ar.* talihsizlik, düşkünlük BV, NH, YED, FK, MK
iderlet- ilerletmek GN
iddi'ā *ar.* direnmek, kararlı olmak TMA
'id-gāh *ar.+ far.* bayram yeri TEH, FK
idgām *ar.* benzer iki harfi bir yazıp şeddeli okuma LM
idgü I iyi LD
idgü II zeki, anlayışlı, ferasetli ŞSL
idi I sahip, malik ŞSL
idi II Rab, Allah, sahip SD, LD
idi kut devletli, saadetli, bahtlı ŞSL
idle- kokmak ŞSL
idmük hal, ben, benek ŞSL
idrār *ar.* ücret, maaş, geçinme parası GT
ifka panayır yeri, pazar kurulan yer, pazar yeri ŞSL
ifnā *ar.* yok etme, tüketme MK
iftilāh *ar.* açılma, başlama HBD
ig 1) hiddet, şiddet ŞSL **2)** hastalık, rahatsızlık GT, LD, Sİ

ig- eğmek, çarpık etmek, meyi ettirmek, bükmek ŞSL, BV, LD, ÇFK, YED, Sİ, ŞHD

igdeiğde ŞSL

ige sahip AL, ŞSL, HBD, LD, TMA, YED, ŞT, ŞHD, GN

igec iken manasında ŞSL

igeci *moğ.* 1) abla, büyük kız kardeş ŞSL, TEH, TMA 2) beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş ŞSL

igeçi *moğ.* büyük kız kardeş, abla ML, MK

igek ege, törpü ŞSL, FK

igekle-düzlemek, eğelemek, cilalamak, parlatmak ŞSL

igele-sahiplenmek, sahip olup zapt etmek, mülk edinmek AL, ŞSL, TMA

igelen- 1) eğlenmek, durmak, beklemek, dinlenmek, konaklamak ŞSL 2) mal sahibi olmak, sahip olup zapt etmek, mülk edinmek AL

igem sahip, malik ŞSL

igerci ziraat işiyle uğraşan, çiftçi, köylü ŞSL

igerle- eğer vurmak, ata eğer urmak, hayvanı hazırlamak ŞSL, TMA

igerlet- bol bol harcamanın sonunda hazırlamak ŞSL

igik çene kemiği ML

igil- eğilmek, bükülmek BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK

igilme eğilmiş, iki kat olmuş YED

igin üst; sırt, arka, omuz ŞSL, BV, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK

igir- Ieğirmek; dönmek, döndürmek ML, ŞSL, FK, ŞHD, MK, GN

iglal *ar.* ekin yetiştirme LM

iglen-duraklamak; oturmak, yerleşmek; vakit geçirmek, oyalanmak; eğlenmek ML

iglig hasta, hastalıklı SD, GT

igmāz *ar.* göz yumma, görmezlikten gelme BV

igme eğilmiş, eğiklik, eğik, çarpık, iki kat olmuş ŞSL, BV, HBD, LD, YED, FK

igrem su çevrintisi ŞSL

igrem II kale duvan, hisar burcu, burç ŞSL

igren-iğrenmek, tiksirmek, ictinab etmek ML, ŞSL, NH

igriçe sinek ŞSL

igrilik eğrilik BV, LD, FK

igrim I su çevrintisi, girdap; kale duvarı ŞSL, BV, TEH, FK, MK

ihdās *ar.* meydana getirme FK

ihbār *ar.* haber verme, bildirme MK

ihdād I *ar.* keskinleştirme, ağırlaştırma LD, MÜN

ihdād II *ar.* keskinleştirme, ağırlaştırma LD, MÜN

ihdar *ar.* yasmaklama, ferace giydirmek BV

ihdās *ar.* meydana getirme FK

İhfā *ar.* saklama, gizleme BV, NH, HBD, MÜN, FK, MK

ihmāl *ar.* aldırmama, terk etme, bırakma BV, NH, HBD, TMA, FK,

ihsān *ar.* iyilik etme, bağış, lütuf⁷ BD, SD, GT, NH, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN

ihsān-hümā *ar. + far.* cömertlik LM

ihsās *ar.* duyurma, sezdirme FK,

ihtilāf *ar.* karışma, katışma, karşılaşma görüşme BV, NH, TEH, YED, FK, MK, LM

ihtirāk *ar.* tutuşup yanma; bir gezegenin güneşe yaklaşması GT, FK

ihtirāz *ar.* sakınma, çekinme, korkma HBD, YED, FK, MK

ihtisāb *ar.* hesap sorma, sorumluluk MÜN, YED, FK

ihtişar *ar.* kısaltma, söz ve yazıyı kısa kesme LD, TEH, MÜN, ŞHD, MK

ihtişām *ar.* ihtişam, debdebe LM

ihtitām *ar.* sona erme LM

ihtiyārsız *ar. + tür.* hakim olamayan, tercihsiz, zorunlu BV, MK, LM

ihyā *ar.* canlandırma, can verme GT, MÜN, FK, MK

ihtizāz *ar.* titreme, deprenme MK, LM

iḥzār *ar.* huzura getirme TEH

iḥzāz *ar.* talihli olma, şanslılık GT

ikāme *ar.* oturma, kaldırma, ayakta durma, meydana koyma NH

iḳāmet *ar.* oturma GT, YED, LM

ike I büyük, kocaman, büyük, yüce ŞSL

ike II sahip ŞSL

ikegü her ikisi, ikisi de birlikte

iken imiş, idi, olduğu ŞSL, YED

iken-bir şeye temayül etmek, yönelmek, meyletmek ŞSL

ikence oldukça, olduğu kadar, mümkün merteye ŞSL

ikeresi her ikisi ŞHD

ikev ikisi, herikisi ŞSL, BV, BD, NH, HBD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK

ikide iki defa, iki kerre BV, MÜN

ikiley iki defa, ikişer kere ŞHD

ikin I acaba, acaba, mı, mi, mu, mü (soru eki) ŞSL, BV, BD, ŞHD, MK, HBD, TEH, YED, FK

ikin II ekin, tohum TEH, ŞT, MK

ikin III sebep, sebep olan, illet ŞSL

ikine ikinci ŞSL

ikindi ikindi, ikindi namazı ŞSL

ikir I yaban mersini ŞSL

ikir II bir tür beyaz acı ilaç ŞSL

ikivare ikiye, iki can, iki ruh ŞSL

ikiz ikiz, çift, ikiz kardeş ŞSL, NH

ikkiley iki kere krş. ikiley, ikide LD

iklet-aldatmak, hile yapmak, durdurmak, meşgul etmek ŞSL

iklil *ar.* taç TEH

iknürek daha yüksek, daha yüce ŞSL

ikrāh *ar.* birine zorla iş yaptırmak; tikslenme, iğrenme BV, YED, ŞT, MK

iḳrāz *ar.* borç verme MÜN

ikren-dert ve elem çekmek, feryad ve figan etmek, ah etmek ŞSL
ikrılık derd, elem, keder, tasa ŞSL
iksıl- eksilmek ŞHD
iksün *far.* değerli bir kumaş BV
iktifā *ar.* yeter bulma, yetinme LM
iktihāl *ar.* sürme çekme çekinme FK
iktirān *ar.* yanına gelme, yanaşma BV
iktisāb *ar.* kazanma, elde etme GT, LD, TMA, LM
iktizā *ar.* gerekme, ihtiyaç BV, TMA, TEH, FK, LM, GN
il I el ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN
il II ülke, memleket, halk ŞSL, BV, BD, SD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, GN
il III başkası, yabancı ŞSL, BV, HBD, LD, YED, FK, MK
il IV yıl, sene ŞSL
il V müttefik, tabi ŞSL
‘ilāçsız *ar. + tür.* ilaçsız, çaresiz MK
ilā-gāye *ar.* sonuna kadar FK
ilāh *ar.* Allah, Tanrı BV, BD, NH, HDD, LD, FK, ŞHD, MK
ilāhi *ar.* Allah’a mensup, ey Allah’ım, bu ne hal BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
ilāka *ar.* sarık bağı MK
‘ilāqahı *ar. + tür.* püsküllü MK
i‘lām *ar.* bildirme, anlatma MÜN, FK, LM
ilan otı bir tür bitki ismi ŞSL

ilbarat- yakmak, haşlamak LM
ilbasun *moğ.* ördek GN
ilçıgen eşek ŞSL
ilçileş-bir diğerine elçi gönderip muharebeye girişmek, savaşmak ŞSL
ilekci elek yapan, kalburcu ŞSL
ilen ile birlikte ŞSL, BV, NH, YED, ŞHD, FK
ilenç lanet ŞHD
ilet I illerin oturduğu yer ŞSL
ilet II aşiretler, kabileler ŞSL
ilet-göndermek, nakletmek, götürmek ŞSL, ŞT
iley ön, ön taraf, huzur, yan AL, ŞSL, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, FK, Sİ, MK, LM
ilge insan ŞSL
ilhāh *ar.* üzerine düşme, zorlama CD, TEH, FK
ilik- tutuşmak, el tutuşmak BD
iliş- bağlanmak, ulaşmak, varmak, vasil olmak ŞSL
iliş il ihtiyar insan, koca, yaşlı insan ŞSL
ilkā *ar.* bırakma, salma; telkin YED
ilke-bağlamak, bağ etmek, düğümlenmek ŞSL
ilkün alem, insan, güruh, cemiyet ŞSL
ilküy 1) tembel, gevşek, pervasız, laubali ŞSL **2)** izzet-i nefis ile terbiye olmuş insan ŞSL
illā *ar.* yalnız, sadece, ancak, mutlaka, -den başka BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, Sİ, FK, LM

ilmes almaz, beğenmez, saymaz, beğenmez ŞSL

‘**ımlıĝ** *ar.* + *tür.* bilgili, alim, bilgin FK

ilt-iletmek, göndermek, ulaştırmak BV, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

ilti iki biraderin eşi, elti ŞSL

iltihāb *ar.* alevlenme, tutuşma, vücutta meydana gelen kızarıklık NH, LM

iltizām *ar.* lüzumlu sayma MÜN

ilzām *ar.* susturma, cevap veremez hale gelme TEH, MÜN, MK

‘**imāme** *ar.* sank, tespih vs. gibi şeylerin başına geçirilen şey LD, FK, MK, LM

imāmet *ar.* imamlık MK

iman- utanmak, hicap etmek ŞHD

îmāyî *ar.* açık olmayarak anlatmaya ilişkin MÜN

imçeg meme TMA

imdād *ar.* yardım; yardıma gönderilen kuvvet BV, TMA, MÜN, YED, FK, LM

imdigece şimdiye kadar, bu ana kadar, bu vakte kadar, bu vakte dek ŞSL

ime ilaç, deva, çare ŞSL

imek zahmet ŞSL

imel eğer, at takımı ŞSL

imeldaş arkadaş, eğerdaş ŞSL

imele- I çocukların el üstünde emekleyerek yürümesi ŞSL

imele- II tedavi etmek, hastaya ilaç vermek ŞSL

imele- III kuzu gibi melemek, me me demek ŞSL

imen değil HBD

imes değil, yok, hayır ŞSL

imgekdaş arkadaş, ayaktaş, omuzdaş, emekdaş ŞSL

imgen 1) bangulu kadın, hatun, avrat ŞSL **2)** hileci, düzenci, aldatan ŞSL

imgen- zahmet çekmek, sıkıntıya düşmek, dert ve elem çekmek ŞSL, BV, FK, ŞHD, GN

imget- emek çektirtmek, zahmet etmek BV, ŞHD

imin *ar.* emin, emniyette, korkusuz ŞHD, MK

imin *ar.* emin, güvenilir NH

imiz sis, duman, buhar ŞSL

imiz- süt verdim, süt emdirmek ŞSL

imlik I terbiye edilmiş, vahşiŞT

imlik II yemlik, yemli ŞHD

imrāĝ *ar.* salya akıtma, ağız suyu akma NH

imsak *ar.* **1)** oruca başlama zamanı, perhiz LD, FK **2)** sakınma, uzak durma; cimrilik YED, FK, MK

imtidād *ar.* uzama, uzunlaşma, sürme BV, LD, YED, FK, MK

imtina ‘ *ar.* çekinmek, kaçınmak TEH

imtişāl *ar.* gerekeni yapma, emre boyun eğme GT

imtizāc *ar.* karışabilme, birbirini tutma, uyuşma, uygunluk BV, GT, NH, LD, MK

imükdeş süt kardeş, memedaş, aynı memeyi emen ŞSL

in yanak BV, LD, FK, ŞHD

in *far.* bu ŞHD

inā *ar.* geciktirme, alıkoyma, zayıf düşürme NH

inak bölgede bulunan handan sonra gelen askeri makam ŞSL, ŞT

inal müsteşar, müşavir, padişahın en yakınındaki kişi; kabile reisi ŞSL

inal- inalmak, dolaşmak, gezmek ŞSL

inalcık I şehzade, beğ, derebeği ŞSL

inalcık II hileci, dubaracı ŞSL

in *amāt ar.* iyilik etmeler MÜN

inan devenin dişisi ŞSL

inanç güven, itimat ŞSL, ŞHD

inanış- birbirine inanmak GN

inbisāt *ar.* yayılma, açılma, genişleme, içi açılma, ferahlama MÜN, YED, CD, FK, MK, LM,

inbisātsiz *ar.+ tür.* ferahlamasız, rahatlamasız GT

incir *far.* incir TEH, YED

inci- gönlü kalmak, incinmek, kırılmak ŞSL, BV

İncil Hz. İsa'ya nazil olan kutsal kitap TEH

incit- incitmek YED

inçkir- aheste aheste ağlamak, hafif hafif ağlamak ŞSL

inçe *far.+ tür.* bu kadar, şu kadar; çok YED

inçi I zarif hanım, irfanlı kadın ŞSL

inçir- ıklayıp sıkılar gibi nefes almak ŞSL

inçke ince, zayıf ŞSL, GT, LD, ŞHD, MK

inçkerek incerek, daha ince, daha zayıf AL

inçkir- hıçkırmak, hıçkırma hıçkırma ağlamak, hafif hafif ahlaya ahlaya ağlamak ML, AL

ind *ar.* yan, taraf, kat, nezd MK

inde v I işaret ile davet etme, kabul için boyun eğmek ŞSL

indir- indirmek, aşağı almak; davet ettirmek, çağırarak; karaya düşürmek ŞSL, HBD

ine- enemek, hayvanı iğdiş etmek ŞSL

ineb *ar.* üzüm YED, ŞHD

inek I inek, sığırın dişisi ŞSL, ÇFK, Sİ

inek II küçük birader ŞSL, BV

inek III süt ninesi ŞSL

inek *far.* işte BV, NH, FK

inek çene ŞSL

ineke I küçük birader ŞSL'

ineke II süt ninesi ML, ŞSL

inel- ısrar etmek, yaltaklanmak, dalkavukluk etmek, maksadın ortaya çıkması için başından dönmek ŞSL, MK

inen çok LD

- ineşle-** inişlemek ŞSL
- inet-** iğdiş etmek, ahte etmek ŞSL
- inevli** avcılarının av avlamak için kazdıkları çukur AL
- infi‘āl** *ar.* gücenme, darılma, kırılma BV, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, MK, LM,
- ingen** dişi deve ŞSL
- ingildü** feryad ŞSL
- ingin** göbek, misk, müşk ŞSL
- inhirāṭ** *ar.* zarar verme, bilmediği işe girişme, incelme, zayıflama, ipe boncuk dizme NH
- inhitāṭ** *ar.* düşme, aşağı inme, aşağılama NH
- inhizām** *ar.* hezimete uğrama TEH
- iñi-** eğilmek, bükülmek, kambur olmak, kamburlaşmak ŞSL
- iñilde-**ün çekmek, inlemek, ah etmek ŞSL
- inilik** küçük erkek kardeşlik AL
- iñire-**hazin hazin ağlamak, feryad figan etmek ŞSL
- iñiren-**dertle gizlice ağlamak ŞSL
- iniş** iniş, aşağı LM
- iñiş-** temenni etmek, istemek, arzulamak ŞSL
- inişle-**inişlemek, inişe meyil etmek ŞSL
- init-**keskinleştirmek, bilemek ŞSL
- inқыyād** *ar.* bağıhık, boyun eğme, uyma GT, MÜN, FK
- inkrendi** eşek sesi AL
- iñle-** feryad etmek, inlemek, elem çekmek ŞSL
- iñleş-**inleşmek, karşılıklı feryad etmek ŞHD
- iñlig** yanaklı, pembeli FK, MK
- ‘innîh** *ar.*cinsel bakımdan iktidarsızlık TEH
- ins** *ar.* insan BV, SD, GT, NH, HBD, TEH, ŞHD, MK, LM
- insān-neseb** *ar.* insan soyundan olan GT
- iñse** ense ÇFK, Sİ
- inti‘āş** *ar.* hastalıktan kurtulup kalkma; doğrulup kalkma YED
- intikāl** *ar.* göçme, geçme MÜN, FK, MK,
- intisāb** *ar.* bir kimseye veya bir yere bağlı olma NH, BV
- intizā‘** *ar.* sebep olma TEH
- inük I** inişli, meyilli ŞSL
- inük II** canavar yavrusu ŞSL
- inzār** *ar.* gecikme GT
- inzivā** *ar.* bir köşeye çekilip hiçbir işe karışmama; dünyadan el çekmek BV
- ipçi** ‘‘zevce, kadın ŞSL, BV, NH, TMA, YED, MK, LM, FK
- ipi-**hareket ve cümbüş etmek ŞSL
- ipik** tepelik, kemer, tepe, horos tepeliği ŞSL
- ipit-** ıslatmak, su dokundurmak ŞSL
- ipitle-** ıslanmak, ıslatmak ŞSL
- iple-** şiir düzmek, şiir okumak ve uygun iş yapmak ŞSL

ir I er, erkek, insan ŞSL, BV, SD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

ir II erkeklik organı, zeker ŞSL

ir- I ermek, imek, olmak ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN

ir- II yetişmek, ulaşmak, kafi gelmek, vasıl olmak, mazhar olmak ŞSL, FK, MK

i'rāb ar. doğru, düzgün konuşma, gerçeği belirtme BV, HBD

'irāb ar. tazı, yükrek at YED, FK

îrād ar. getirme, söyleme BV, LM

îrān hür insan, erkeklik ŞSL

i'rāz ar. yüz çevirme, başka tarafa dönme MK

irdemerdem, fazilet TMA, GN

irdik kavi, kalın, yoğun ŞSL

İrem Şeddad'ın cennete benzeterek yaptığı bahçe BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

iren eren, olgun insan TMA, FK, ŞHD, MK, GN

ir evvel kılavuz, ordunun önünde giden, öncü ŞSL

ireyiş aşağı mahal, alçak mevki ŞSL

'irfān ar. bilme, anlama, irfan GT, YED, FK, ŞHD, MK, GN

irgendür-nefret ettirmek, toplamak FK

irig Iiri, büyük, kaba, yoğun, cüsseli, hacimli AL, ŞSL, GT, YED, FK, MK

irig IIkötü, iğrenç GT

iriglik I irilik LM, FK

iriglik II kötülük, yamanlık GT

irik I kötü, kaba TEH, TMA

irik II erik BV

irik- I gücenmek, darılmak, sıkılmak ML, ŞSL, BD, SD, LD, GN

irik- II yorulmak ML, ŞHD

irik- III erken kalkmak ML, ŞSL

irik- IV nefret etmek, istikrah etmek ML, ŞSL

irik- V acele etmek ML

irik- VI sağlamlaştırmak, muhkem olmak ŞSL

iril- erimek GN

iriñ irin, pis kan, cerahatdan çıkan fesad ŞSL, ÇFK

iriñle- irin dolup birikmek, pis kan toplanmak ŞSL

iriñli irinli, cerahatli ŞT

iriş bezin boydan boya giden çizgi telleri ŞSL, ÇFK, Sİ

iriş- erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek, buluş vaktine girmek, itaat etmek BV, LD, MÜN, FK, ŞHD, MK, GN

irk-birikmek, yığılmak, toplanmak ŞSL

irin irin, pis kan, cerahatdan çıkan fesad ŞSL, ÇFK, Sİ irincek tenbel, üşengeç, ağır

- irke** naz, cilve, eda ŞSL
- irkec I** keçi aygırı ŞSL
- irkec II** fiillerin sonuna gelerek henüz anlamı verir ŞSL
- irkek I** erkek, merd, yiğit, yürekli ŞSL, ŞT, Sİ, GN
- irkek II** şarkı, türkü ŞSL
- irkek III** rütbe, derece, mertebe ŞSL
- irkek koç** koç GN
- irken 1)** imiş, olduğu ŞSL, YED **2)** önce, evvel, vakit ŞSL, BV
- irkeş**-bir yerde birikmek, toplanmak; arkası sıra gitmek, takip etmek ŞSL
- irkil** güçlü ŞT
- irkilik** dostluk ŞSL
- irkilik II** huysuzluk ŞSL
- irkin** acaba, soru kelimesi ŞSL, BV, BD, HBD, TEH, FK, ŞHD, MK
- irkine** evin baş tarafında olan çöp ŞSL
- irkincek** bir tarafa ağma, meyletme, terazi ve yükünün ağır tarafı ŞSL
- irkli** erkli, güçlü LD
- irlik** erlik, yiğitlik, merdlik, cömertlik; erkeklik çağı ŞSL, MÜN, YED, MK
- irnek** çit, duvar, halka ŞSL
- irnik** *ar.* irnik ŞHD
- irş** *ar.* mirasçılık TEH
- irsâl** *ar.* gönderme, yollama BV, HBD, LD, MÜN, YED, FK, LM
- irşân** *ar.* muhkem ve sağlam kılma YED
- irse** erse, imek fiilinin şartı ŞSL
- irşād** *ar.* doğru yolu gösterme, uyarma BV, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- irte 1)** bir günah veya olayın arkasından gelen zaman ÇFK
- irte II** yarın, sabah, önce ŞSL, SD, LD, ŞT, Sİ, FK, GN
- irtegi** masal, efsane, hikaye, kıssa FK
- irteki I** eski söz, efsane; ilk, önceki hikaye LD **2)** önceki, evvelki FK, ŞHD, GN
- irteñ** sabah, o sabah, irken ŞSL
- irtibāt** *ar.* irtibat, bağ, bağlantı FK
- irtifā'** *ar.* yükselme, yükseklik NH, TMA, TEH, LM
- irtikāb** *ar.* kötü bir iş yapma, rüşvet yeme MK
- irton** iç don ŞSL
- irzir** hakkından gelinmemiş, başarılmamış ŞSL
- is-** esmek ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, GN
- îsān** *ar.* kabullenerek kalma GT
- işār** *ar.* ikram, bağış, dökme HBD, LD, YED, CD, FK, ŞHD
- isdür**-estirmek FK
- isenlikesenlik**, selamet, afiyet, sıhhat ŞSL, ŞHD
- isir-** sarhoş olmak ŞT
- isirğan-** kızarmak, utanmak, hararetili olmak, hicap etmek ŞSL
- isirge**-bir şeyi korumak, esirgemek ŞSL

isiz 1) uğursuz, kötü ŞSL, LD **2)** uyku, hab, rüya, düş ŞSL

isker-hayaline getirme, hatırlamak, hesaba katmak, kulak vermek, kabul etmek ŞSL, MÜN, FK

iski eski, yıpranmış, köhne, atık, kadim ŞSL, BV, BD, SD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN

iskil-paçavra olmak, donmak, donuklaşmak ŞSL

isle- I koklamak, kokmak AL

isle- II hesaba katmak, dinlemek, kulak asmak ŞSL, TEH, GN

islet-kokulatmak; nemletmek, ıslatmak, rutubetlendirmek ŞSL

isler- teslim etmek, taksim etmek, dağıtmak ŞSL

isne-esnemek, genişmek, gernemek ŞSL, ÇFK, Sİ

işneyniyet *ar.* ikilik FK, LM

ispir I bir tür avcı kuşu ŞSL

ispir IIseyis, baytar ŞSL

işr *ar.* alamet, nişane MK

İsrâfil Kıyamet'in kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan melek TEH, GN

isre alt, alta, altına, bu tarafta, bu yanda ŞSL, LD

isri bir tür şarkı, türkü vezni ŞSL

istâre far. yıldız LD

istid'â *ar.* dilekçe, yalvararak isteme FK

isti'ânet *ar.* yardım isteme TMA, TEH

istib'âd *ar.* uzak görme, ihtimal tanıma GT

istid'a *ar.* yalvararak isteme, dileme TMA, TEH

istifsâr *ar.* sorma, araştırma TMA, TEH

istiğâşe *ar.* yardım isteme TMA

istiğfar *ar.* tövbe etme, Allah'tan günahların bağışlanmasını dileme BV, GT, MÜN, YED, FK

istiğna *ar.* aza kanaat etme; ihtiyaçsızlık; nazlanma; çekinme BV, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK

istiğrâf *ar.* tövbe ŞHD

istiğrak *ar.* kendinden geçip dünyayı unutma MK

istiğhare *ar.* bir işin hayırlı olup olmayacağı konusunda dua ettikten sonra uyuma BV, NH, FK

istiğfâf *ar.* küçük görme MK

istihlâk *ar.* boş yere harcayıp tüketme MK

istihlâs *ar.* kurtarma, kurtarılma TEH

istihsân *ar.* güzel bulma, beğenme YED

istimâ' *ar.* dinleme, kulak verme FK, MK, LM

istimdâd *ar.* yardım isteme TEH

isti ot siyah biber ŞSL

istirzâ *ar.* razılık isteme LM

istür- I estirmek BV, FK

istür- II koklatmak AL

işvâ *ar.* vakit kaybına sebep olma GT

îş *ar.* yaşama, zevk ve sefa, eğlence
NH, TMA, MÜN, FK

iş- **1)** iki ipin uçlarını birbirine bağla-
mak ŞSL, **CD 2)** eğirmek, burmak,
kazmak, eşmek ŞSL, BV, NH, CD,
FK **3)** eşmek, kazımak, tırmalamak
ŞSL

iş'ār *ar.* yazı ile bildirme, haber verme
NH, FK

işe- gevşeyip yayılmak, işemek, simmek
ŞSL

işek eşek ŞSL, BV, ÇFK, TMA, TEH,
Sİ, MK

işeklig eşekli, eşek sahibi TMA

işgin 1) akar su ŞSL **2)** yorga at, rah-
van yürür at ŞSL

işik I eşik, kapı ŞSL, BV, BD, SD,
HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH,
MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD,
GN

işik II halk adı ŞT

işiksiz eşiksiz, kapısız BV

işilgen işlenmiş, meşgul ŞSL

işit- işitmek, duymak BV, NH, HBD,
LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN,
YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

işkesteliğ *far.* + *tür.* kırılmışlık BV

işki bir tür kamış ve ney ŞSL

işlek I tecrübeli, imtihan olmuş ŞSL
2) seri, çabuk, düzgün, akıcı ŞSL

işme engebeli arazi ML

işne- parıldamak, parlamak, yıldırım
çakmak AL, ŞSL, NH, FK, MK

işner I parlak ŞSL

işner II yıldız böceği ŞSL

işrāk *ar.* doğma, ışıklandırma LM

iştāb *far.* acele GT

işte yer adı ŞT

işterk tufan, fırtına, dalga ŞSL

işti'āl *ar.* parlamak, alevlenme MÜN,
FK, MK

iştidāt *ar.* şiddetlenme, artma YED

iştigāl *ar.* iş işleme, bir şeyle uğraşma
ÇFK, MÜN, Sİ, FK, MK

iştür- büktürmek ŞT

it- I etmek, eylemek, yapmak ML,
ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK,
TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ,
FK, ŞHD, MK, GN

it- II yitmek, kaybolmak, zayi olmak
AL, ŞSL, BV, NH, HBD, MÜN,
FK, MK, LM

it- III itmek, ileri sürmek, dürtmek,
yürütmek ML, AL, ŞSL, GT

î'tāk *ar.* bir köleyi serbest bırakma GT

it dirseği arpacık gibi çıban ŞSL

itek etek, kenar, ağız kenarı, yama
ŞSL, BV, BD, LD, ÇFK, TEH,
MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK

iteli- kaybetmek LD

itelkü bir çeşit kuş, çakır, doğan ÇFK,
Sİ, MK

itert- parça parça hale getirmek, böl-
mek, parçalara ayırmak ŞSL

itgek keskin NH

itgü zayi olan şey, çalınmış eşya veya
mal ŞSL

itgücü edici, yapıcı YED

- iti** keskin BD
- iti-** keskin olmak, kesmek AL
- i'tibārsız** *ar.+ tür.* saygısız, değeri olmayan MK
- i'tidāl** *ar.* ölçülülük, aşırı gitmeme, yumuşak huyluluk BV, GT, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- itigrek** daha keskin, daha şiddetli AL
- itik I** keskin, sivri AL, ŞSSL, BV, FK, MK
- itik II** yitik, kayıp, eksik, kem, kötü ŞSSL, NH, LD, CD
- i'tikāf** *ar.* bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme TEH
- i'timād** *ar.* itimat, güvenme GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM
- i'tirāf** *ar.* itiraf, açıklama, suçunu kabul edip söyleme HBD, TEH, BV, MÜN, MK, LM
- i'tirāz** *ar.* itiraz, karşı çıkma; bir fikri veya hükmü kabul etmeyip çürütme kalkma GT, TMA, YED, FK, MK,
- itiş-** inatlaşmak AL
- itit-** keskinleştirmek, bilemek FK, LD
- i'tizār** *ar.* özür dileme ŞHD, MK
- itküçi** yapıcı SD
- itlāf** *ar.* lüzumsuz yere harcama MK
- itmekekmek** TEH, GN
- itmekçi** ekmekçi, ekmek yapan MK
- itminān** *ar.* emin olma TEH
- itsiz** zayıf ŞSSL
- ittiḥād** *ar.* bir olma, birlik BV, LD, FK, MK, LM
- ittişāl** *ar.* birleşme, bitişme, kavuşma BV, NH, LD, FK, ŞHD, MK, LM,
- ittür-** ettirmek, yaptırmak GN
- itük** çizme, ayakkabı ŞSSL, ÇFK, Sİ
- itür- I** yitirmek, kaybetmek ŞSSL, BD, NH, HBD, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- itür- II** kovmak, defetmek ŞSSL, CD
- itür- III** ettirmek AL, ŞSSL
- itür- IV** tez ve keskin eylemek, bilemek AL, ŞSSL
- itüt-** keskinleştirmek MK
- iv** ev BD, SD, LD, ÇFK, ŞT, ŞHD, GN
- iv-** (1) dönmek CD
- iv- II** acele etmek, süratli yapmak, hızlandırmak ŞSSL, ŞHD, GN
- ivaz I** *ar.* bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey BV, NH, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, Sİ, MK, LM
- ivin-** acele etmek ŞHD
- ivir-** çevirmek, devirmek, döndürmek ŞSSL, GN
- ivlen-** evlenmek FK
- ivrül-** dönmek, çevresinde dönmek ŞSSL, BV, BD, SD, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, CD, FK, MK, GN
- ivürgeç** çeviricek, döndürecek ŞSSL
- iyādet** *ar.* hatırım sorma, ziyaretinde bulunma NH, LM

‘**iyān** *ar.* belli, açık HBD
ıye 1) sahip, mülkü olan, asıl ŞSL, BV, LD, TMA, TEH, MK **2)** Rab, Tanrı, Allah ŞSL
ıyele- sahiplenmek, sahibi olmak AL, ŞSL, TMA, GN
ıyer eğer ML
ıygelen- sahiplenmek, sahip olmak ŞSL
ıyle öyle, onun gibi BV, BD, HBD, FK
‘**ız** *ar.* yücelik, ululuk LD
ız koku ŞHD
ız- ezmek, yaslatmak ŞSL, BV, HBD, FK
ızā *ar.* iyilik etme FK
‘**ızām** *ar.* büyükler MK
ızār *ar.* bele bağlanıp bedeninin alt yanını örten giysi ÇFK
‘**ızār** *ar.* yanak
ızarî *far.* mendil GT
ızci izle giderek sarığı bulucu, ayak izini tanıyıcı ŞSL
ize izine, izi üzerine SD
ızed *far.* Tanrı TMA
ızid *far.* Allah BV, LD
ızil- ezilmek BV, ÇEK, YED, SD
ızit *far.* Allah ŞHD
ızlāl *ar.* hakir görme, küçük görme, alçaltma NH
ızlāl *ar.* gölge verme, gölgelendirme BV

ızme I bir tür yemek, lapa gibi un helvası ŞSL
ızme II lafazan, geveze, saçma sapan konuşan ŞSL
‘**izz** *ar.* değer, kıymet; yücelik, ululuk NH, TEH

J

jale *far.* jale, çiy SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
jeng *far.* pas, küf, kir CD
jengār küf² CD
jengār *far.* pas, kir, küf² MÜN
jerf *far.* derin, çok FK
jiyān *far.* kızgın, kükremiş SD, MK
jülûde *far.* dağınık NH, FK, LM

K

ka ne hangi BD
kaan hükümdar AL, ŞSL, FK, ŞHD
kaan- alevlenmek, ateş almak ŞSL
kab zarf, cilt, çanak ŞSL
kaba I hind kavunu ŞSL
kaba II kaim ŞSL
kabā *ar.* cübbe, kaftan, örtü, üste giyilen cübbe BV, SD, GT, NH, LD, TEH, YED, FK, GN
kabağ I ileri, ön, huzur ŞSL, BV, LD
kabağ II kabak Sİ
kabağ III kaş ile kirpik arası, göz kapağı ŞSL, BV
kaba kuşluk kuşluk, çay vakti ŞSL
kabal mashara, abluka, ihata ML

ķabal- kapamak ŐT

ķaban moğ.yaban domuzu, yaban domuzunun erkeği ML, AL, TMA

ķabarcuķ k3r ķiban, uķuk, d3nbel ŞSL

ķabarcuđla- kabarmak, kable ķıkar-mak, uķuklamak ŞSL

ķab3yih ar. yakışıksız MK

ķab3yil ar. kabileler, boylar LD, LM,

ķ3be ķavseyn ar. iki kavis, iki kavis arasındaki mesafe (miraķ gecesinde Hz.Muhammed 'in Allah 'a olan yakınlık derecesinden kinaye) BV, FK, ŞHD, GN

ķ3bız ar. alan, tutan TEH

ķabil far. Kabil 'e ait, Kabilli LD

ķabiliyyetar. yetenek, anlama GT, TEH, M3N, LM

ķabin far. g3veğinin geline verdiği ağırlık, kalın BV, FK, LM

ķabis ar. yeni hamile deve LM

ķabķar- kaplamak, kapatmak ŞSL

ķabl I abluka, hisar ve kışlayı sarmak ŞSL

ķabl II ar. 3n, 3nceki, evvelki SD

ķabu fırsat, hedef ' BD

ķab3h ar. ķirkin LD

ķab3liyyetar. kabuledilebilirlik ' ' MK

ķabuzađ kabuk MK

ķabz ar. el ile tutma, avuķ iķine alma, kavrama YED, LM

ķabza ar. tutacak yer, sap CD

ķabza ar. bir Őeyin tutulacak yeri, sapı ĆFK, Sİ

ķaķ I kim, ne kadar gibi ŞSL 2) kaķ, birkaķ GT

ķ3c I far. tokat, darbe, yıkım AL, BV, SD, NH, HBD, LD, FK,

ķ3c II far. bir ķeřit k3ķ3k cam LM

ķ3ķar I kaķma, kaķan ve firar eden, kaķak ŞSL, BD

ķ3ķar II yanak LD

ķ3ķar III belin altı, bel altı ŞSL, BD

ķ3ķařlıđ kaķmaklık, firar ŞSL

ķ3ķđak kaķık, firar edici, kaķak ŞSL

ķ3ķđun firari, kaķak ŞSL

ķ3ķık- kaķıp savuşmak, perişan olmak AL, ŞSL

ķ3ķın I su yollarının, lağımların Őikaf-lamdan gelen su s3pr3nt3s3 ŞSL

ķ3ķın II askerin bir bir firar etmesi, tek tek kaķması ŞSL

ķ3ķır I akbaba AL, TMA, TEH

ķ3ķır II katır ŐSL, ĆFK, Sİ

ķ3ķırķı katırķı ŞSL, ŐT

ķ3ķıř- kaķıřmak, birlikte kaķmak, farklı yerlere y3nelmek NH

ķ3ķķu kaķma AL

ķ3ķmađlıđ kaķma LM

ķ3ķtek kaķıķı, firari ŞSL

ķ3ķu firar, kalem-den kaķmak ŞSL

ķ3ķur- kaķırmak BV, GT, NH, TMA, TEH, M3N, MK

ķadađ moğ.dış taraf; eşik; pervaz GT

ķadađan men, yasak ŞSL

ķadađlıđ ķivili, mıhlı, yamaklı AL

ķadaķ mıh, ķivi; yamayıķı, kadakeķı ŞSL, GN

- kağaklığ** çivili, mihli, yamaklı ŞSL
- kağana** suçluların ellerine vurdukları zincir, bağ, tomruk, iri ve kalın ağaç ŞSL
- kağaş** kardeş, akraba GT, ŞHD
- kağeğ-ħ** ar. + far. içki içen FK
- kağeğî** ar. bir kadeh LD, ŞHD
- kağeğ-keş** ar. + far. içki içen MÜN, FK, LM
- kağeğ-nüş** ar. + far. içki içen BV, NH, YED, LM, GN
- kağeğ-pālā** ar. + far. içki süzen, süzücü NH
- kağeğ-peymā** ar. + far. içki içen, içici BV, NH, HBD, FK
- kağeğ-peymālîk** ar. + far. + tür. içki içicilik NH
- kağem-keş** ar. + far. adım çeken LM
- kağem-rence** ar. + far. tenezzül, lütfe, kabul FK
- kağğan** yasak, men ŞSL
- kağğü** kaygı, tasa, üzüntü GT
- kağğuluğ** kaygılı, üzgün GT
- kağgusuz** kaygısız, üzüntüsüz GT
- kağ-ħam** ar. + far. eğri boylu FK
- kağî** ar. kadı ÇFK, Sİ, ŞHD
- kağîmlîk** ar. + tür. ezililik, başlangıcı olmamak ÇFK, Sİ
- kađîyā** far. ey kadı ŞHD
- kağ-rāst** ar. + far. düz boylu FK
- kağr-dānî** ar. kadirbilirlik LM
- kağ I** masallarda geçen ve Anka kuşunun yaşadığı varsayılan dağ, Elbruz dağı BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- kağ II** ar. Arap alfabesinde geçen (kaf) harfi BV, LD, NH, YED, ŞT, ŞHD, MK
- kağ** far. yaran, yarıcı YED
- kađā** ar. kafa, baş, arka, ense bkz. ka-pa GT, NH, LD, FK
- kađā-gîr** ar. + far. baş tutan, başı örtten LD
- kağes** ar. kafes BV, BV, GT, NH, HDB, LD, YED, FK, MK, LM, GN
- kağfe** ar. tamamen, bütün, hep GT
- kağfi** ar. yetişen, elveren, yetecek seviyede olan BV, BD, GT, TMA, TEH, MÜN, MK
- kağfile** ar. kafil, birlikte yolculuk eden topluluk GT, LD, TEH, FK
- kağfir-beçe** ar. + far. kafir çocuk NH
- kağfir-kîş** ar. + far. dinsiz, imansız, merhametsiz kimse YED, FK
- kağfûr** ar. hekimlikte kullanılan saydam ve güzel kokulu bir madde BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- kağfûr-bār** ar. + far. beyazlık yağdıran MÜN
- kağfûr-bîz** ar. + far. karanlığı dağıtan MÜN, TMA
- kağfûr-girdār** ar. + far. kafur tarzlı MİK
- kağfûr-gûn** ar. + far. kafur renkli BV, TEH, FK

kāfūrî *ar.* kafur rengine, kafurdan yapılma, kafırla ilgili GT, HBD, MÜN, YED, FK

kāfūr-rîz *ar.+ far.* aydınlık, aklık MÜN

kāfūrî-nijad *ar.+ far.* beyaz, ak MÜN

kāğad *far.* kağıt CD, FK

kağay araba tekerleklerinin arkası ŞSL

kağcur vergi, haraç ŞSL

kāğıd *far.* kağıt GT, NH, LD, FK

kāğız *far.* kağıt ÇFK

kağız *far.* kağıt GN

kağnek kuşluk, sabah kahve altısı ŞSL

kāh *far.* saman, saman çöpü NH, HBD, LD, YED, CD, FK, LM

kāh *far.* köşk, kasr; bina, oda BV

kaḥa- *moğ.* sarmak, çevirmek, abluka altına almak ML

kaḥal *moğ.* abluka, muhasara ML

kaḥhār *ar.* çok kahredici, kahreden; yok edici YED, MK

kaḥhārliġ *ar.+ tür.* kahrediçilik, yok edicilik TEH, MK

kaḥbe *ar.* namus suz kadın, kalleş MK

kāhî *far.* saman ile ilgili, san YED, FK

kāhil I *ar.* olgun orta yaşlı BV, BD, FK, ŞHD

kāhil II *ar.* tembel, uyuşuk GT

kāhili *ar.* akli başında, olgun bir kimse LD

kāhilliġ *ar.+ tür.* tembellik, gayretsizlik TEH

kāhin *ar.* gaipten haber verme iddiasında bulunan kimse TMA, TEH

kaḥir *ar.* kahreden BD, MK

kāh-rūba *far.* kehribar BV

kaḥt-endîş *ar.+ far.* kıtlık ve kuraklık düşüncesinde olan MK

kaḥtliġ *ar.+ tür.* kıtlık, kuraklık TEH

kāh-veş *far.* saman gibi, samanımsı BV

kā'ide *ar.* esas, usul, nizam, yol LD, TMA, TEH, MÜN, ŞT, FK, MK

kaḥa baba, peder ŞSL

kaḥala- tavuk yumurtlarken ses etmek, kıkırdamak ŞSL

kaḥalaġan çok fazla haykıran ŞSL

kaḥı- azarlamak, dürtmek ŞSL

kaḥıġanlıġ dargın, gücenmelik ŞSL

kaḥılıcım çok bilmen ŞSL

kaḥım *ar.* sansargillerden, yazı esmer kırmızı, kışın beyaz renkli kürkü değerli etçil hayvan ŞSL, CD, MÜN

kaḥır- kakırdamak, haykırmak, kuru kurutulmuş şeylerin ses çıkarması ŞSL

kaḥırdaġ cız, cıza, kuyruk yağını eritirken geride kalmış yanmış et yağı parçaları, kuru kurutulmuş şey, kıkırdak ŞSL

kaḥırma kuru ve kurutulmuş şeylerin sesi ŞSL

kaḥışla harbe ile sançmak, dağıtmak ŞSL

kaḥmabir tür cübbe ve aba ŞSL

kağmac kuru balık ŞSL

kağnes *far.* şark masallarındaki gagası delikli olup türlü sesler çıkaran büyük kuş CD

kağnus *far.* şark masallarındaki gagası delikli olup türlü sesler çıkaran büyük kuş ŞSL

kağşak çok fazla ağlama ŞSL

kağşal gevşek, kendi kendine parçalan AL, ŞSL

kağşal- gevşemek, kurumak YED

kağşala- kurumak, gevşemek ŞSL

kağtur- çaktırmak TEH

kākum *ar.* siyah kuyruklu ve derisi çok değerli bir hayvan, kürk BV, NH, YED, FK, LM

kākül-efşān *far.* perçem saçan LM

kākülf *far.* perçemli, perçemi olan LD

kāl *ar.* söz, dedikodu ŞSL, BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM

kāl 1) *far.* eğri, eğrilik, şehirlerde bulunan yank yerler ŞSL, ŞHD **2)** *far.* hile ve düzen ile kandırma, aldatma ŞSL

kālā *far.* kumaş, sermaye FK, LM

kalağay renginde koyuluk ve açıklık olan bir tür kızıl renk AL

kaalan- I yığılmak YED

kaalan- II yanmak, yakılmak YED

kaalaydur- yığdırmak AL

kalbağ kalpak, külah ŞSL

kalblıg *ar. + tür.* sahtecilik TEH

kāle *ar.* elbise kumaşı BV, GT

kalıl ağır davranılmak MÜN

kalış I kalma LM

kalış II azar, serzeniş, hakaret ŞSL

kal'î *ar.* teneke, kalay, yıldız GT, MÜN

kalîl *ar.* çok az kişi TEH

kalğ- kalkmak ŞSL, FK

kalğalı I *ar.* hareket ettirme CD

kalğalı II *ar.* seslenme CD

kalğız-kaldırmak, kıyam ettirmek ŞSL

kallağ çokmak gibi bir ağaç ŞSL

kallāş *ar.* kalles, hileci, döneke BV, NH, YED, FK

kallāşlıg *ar. + tür.* hovardalık BV

kalmağ I oymak ŞT

kalmağ I bir tür tabva ve siper ŞSL

kalmağ II bir kabile ismi ŞSL

kalmaş mızımız, beyhude söyleyici ŞSL, CD

kaltabān *far.* namussuz, harami ŞSL, ŞHD, MK

kaltağay kalb, cahil, kahil ŞSL

kalye *ar.* bir tür yağla kavrulmuş sebze yemeği ŞSL

kām I *far.* istek, arzu; lezzet; zevk BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

kām II *far.* dizgin FK

kām III *far.* damak MK

kaam tabib, hekim ŞSL

kaam- kamaşmak, parlamak GT, ŞHD

kaamac kumaş, basma ŞSL

kaamala- etrafi çevirmek, kuşatmak, muhasara etmek ŞSL

ķamaş- kamaşmak ŞSSL, BV, NH, FK, Sİ
kām-cū *far.* maksadma ulaşmak isteyen BV
kām-cūy *far.* istekli TMA
ķamçın kamçı, kırbaç ŞSSL
ķamer *ar.* ay BV, SD, GT, NH, HBD, LD, FK, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
ķamer-sîmā *ar.+ far.* ay yüzlü, çok güzel YED
ķamer-veş *ar.+ far.* ay gibi LM
ķamğa ibre yeri ŞSSL
ķamğak deve dikenini MK
ķamğan uzun ibrik ŞSSL
ķamil kaplama, içine alma, şamil olma, kamılmak ŞSSL
ķamırğa avlak, av yeri ŞSSL
ķamışlık kamışlık, sazlık BV
kāmî *far.* bir istek, arzu, istekli; mutluluk MÜN, FK
kāmîl *ar.* olgun, eksiksiz, tam BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
kāmîle *ar.* olgun kadın NH
kāmîllğ *ar.+ tür.* olgunluk NH
ķamîş *ar.* 1) gömlek NH 2) bazı bitkilerin üzerini örten zar NH
ķamğak deve dikenini BV
kām-kār *far.* İsteğine ulaşmış TMA, MÜN, MK
kām-kārliğ *far.+ tür.* isteğine ulaşmışlık MK
kām-kārliğ *far.+ tür.* bahtiyarlık TMA

ķaml *ar.* bit TEH
ķamla- hekimlik yapmak ŞSSL
kām-revā *far.* isteğine ulaşan, amacına ulaşan BV, NH, FK
kāmsız *far.+ tür.* isteksiz, arzusuz HBD
ķamtarîrar. şiddetli, sert ŞHD
ķamtu beraber ŞSSL
ķamu bütün, hep ŞSSL, LD, YED, ŐT, Sİ
ķamuğ bütün, hep GT, LD, FK, ŞHD, GN
ķamuğ bütün, hep AL, ŞSSL, LD, GN
kām-yāb *far.* isteğine kavuşmuş, talihli LD, YED, MK
ķañ 1) tekerlek, tabla ŞSSL 2) kuşak, gerdiş ŞSSL
ķanat- kanatmak HBD, LD, FK, LM
ķancık I iki yüzlü olan, hain, vefasız ŞSSL
ķancık II dişi, müennes ŞSSL
ķancık III köpek urgacısı ŞSSL
ķancuğa büktürme, kancurga ŞSSL
ķancurğa ufak halka ŞSSL
ķanda nerede ŞSSL, BD, GT, LD, FK, GN
ķandağ ne kadar, çok YED
ķandağ ne kadar, çok YED
ķandin nereden NH, LD, FK, LM
ķandîn *ar.* şekerden yapılmış MK
ķandğan büyük ŞSSL
ķandur şeker ŞSSL
ķandur- kananmak, aldatmak GN
ķanğal I bir tür zerre ŞSSL

- kaᅅgal II** büyük ip ŞSL
- kaᅅgalduruᅅ** bir tür zırh ML
- kaᅅnik 1)** bir tür ayran ŞSL **2)** doymuş, kanmış, çok içmiş ŞSL **3)** içki içen, bade içen adam ŞSL
- kānî** *far.* maden kān, macden TMA
- kānî'** *ar.* kanaat eden, kanaatkar BV, NH, LD, YED, FK, MK, LM
- kaᅅnk I** arabanın çıkardığı ses ŞT
- kaᅅnk II** kanlı, katil ŞSL
- kaᅅnkar** büyük çingirak ŞSL
- kaᅅkazın** bir tür araba ismi ŞSL
- kaᅅnki** hangi ŞT
- kaᅅnklı** araba, iki tekerlekli uzun araba ŞSL
- kanlı** kanlı, kan bulaşmış YED, ŞT
- kaᅅnliᅅ I** kanlı, kana bulanmış AL, ŞSL, BV, NH, HBD, TEH, MÜN
- kaᅅnliᅅ II** hanlık, hükümdarlık LD, YED, FK, LM
- kaᅅnlik** kanlı AL, YED, FK, LM
- kaᅅnsız** kansız NH
- kaᅅnşar I** hayvanat burun deliᅅi, at kulaᅅı ŞSL
- kaᅅnşar II** karşı karşıya, karşılıklı ŞSL
- kaᅅntar** *moᅅ.*kantarma, gem demiri ML
- kaᅅntar- I** kana kana su içmek, atı suya doydurmak ŞSL
- kaᅅntar- II** tartmak, tartılmak ŞSL
- kānūn I** *ar.* çalgı aleti ŞHD, MK
- kānūn II** *ar.* kaide, adet, usul, yol BV, GT, LD, TMA, YED, FK
- kaᅅpa** kafa, baş, kelle ŞSL
- kaᅅpa-** kapamak, örtmek ŞSL, ÇFK, ŞT, ŞHD
- kaᅅpaᅅal-** kaplanmak AL
- kaᅅpa kaᅅlᅅan-** kaplama, kaplanmış AL
- kaᅅpaᅅla-** kap ve kapak ile bir şeyi örtmek ŞSL
- kaᅅpal-** kapanmak, kuşatmak, çevrelemek, hapsedilmek ŞSL, BD, FK, ŞHD, MK
- kaᅅpan I** domuz ŞSL
- kaᅅpan II** büyük çekiç ŞSL
- kaᅅpan III** tuzak ŞSL
- kaᅅpar-** kabarmak, şişmek ŞSL
- kaᅅpçı** alıcı ŞSL
- kaᅅpçuᅅ** burma, halita, çanta, para kesesi ŞSL
- kaᅅpçur** katipler için verilen maaş, yazma görevi ŞSL
- kaᅅpçurta** çelik ve demiri karıştırıp eriterek onunla kılıç ve bıçak, hançer gibi kesici alet yapmak ŞSL
- kaᅅpᅅa-**sarmak, kalıplamak, etrafın çevirmek AL, ŞSL
- kaᅅpik** örtü, kapanık ŞSL
- kaᅅpiş** cilt ve deri ŞSL
- kaᅅpiş-** kapışmak GT
- kaᅅpkaᅅaᅅ** perde ŞSL
- kaᅅpkaᅅara** kapkara ŞSL, LD
- kaᅅpla-**kaplamak, içine almak, kuşatmak, örtmek ŞSL, BV, LD, ŞT
- kaᅅplama** bütün örtü ŞSL
- kaᅅplumbaᅅa** taş baᅅa, tosbaᅅa, kaplumbaᅅa ŞSL
- kaᅅpran** gevşek ŞSL

- ķapsa-** kapsamak, içine almak, çevirmek AL, ŞSSL, FK, ŐSHD
- ķaptal** yan, taraf, yakın, sağ sol, kapı ŞSSL
- ķaptan** *ar.* kaftan AL, ŞSSL, NH
- ķapturđay** anta, büyük kese ŞSSL
- ķapuđ** kapı SD, GT
- ķapuđı** kapıcı, oda görevlisi GT
- ķapuķ** kapı GT
- ķapuraķ** balığın pullan ŞSSL
- ķapurđa** kaburga, altı kemik ŞSSL
- ķapuzađ** kabuk, post, deri AL, ŞSSL
- kār** *far.* fayda, yarar, iş, kazanç BV, SD, HBD, LD, YED, FK, ŐSHD, LM, GN
- ķa´r** *ar.* ukur, dip BV, GT, FK, ŐSHD, LM
- ķara bas-** uyku içinde hücum etmek, saldırmak ŞSSL
- ķara başkan** uyku içinde hücum etme, hamle yapma, kara basan AL, ŞSSL
- ķara basmak** tek bir parça hediye etme ŞSSL
- ķarabaŐ I** kadın köle, cariye ŞSSL, FK, Sİ
- ķarabaŐ II** bülbül ŞSSL
- ķara bataķ** bir tür su ´kuşu ismi ŞSSL
- ķarābe** *ar.* büyük testi MN, ŐSHD
- ķarābet** *ar.* yakmlık, hıŐımlık TMA, TEH, FK
- ķara boğaz** bir tür kuş ŞSSL
- ķaraca 1)** bir tür sa hastalığı ŞSSL **2)** siyaha mail olan, esmer ŞSSL **3)** kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı ŞSSL
- ķaracı** doğru konuşan, doğruyu söyleyen ŞSSL
- ķaracılıķ** sadakat, doğruluk ŞSSL
- ķaraca mirgen** zel ad ŐT
- ķara** Kara Gazi ´nin babası ŐT
- ķara erig** seyyare askeri, başı bozuk sipah ŞSSL
- ķara çürük** bir tür siyah tane, re otu ŞSSL
- ķara düzen** tanbur, saz, nağme ŞSSL
- ķarađ I** kara, siyah AL, YED
- ķarađ II** kol, bazu AL, CD
- ķarađ III** gz, göz bebeği AL, FK, Sİ, FK, ŐSHD, MK
- ķarađ-gz** karartmak, cesaret ile bakmak ŞSSL
- ķarađay I** siyah benek, nokta ŞSSL
- ķarađay II** gz, nazar, yan bakış, görüş ŞSSL
- ķarađu I** bir tür Şıkar kuşu ŞSSL
- ķarađu II** kr, āmā GT
- ķarađu III** karalık, karanlık AL
- ķarađuķ-** kr olmak, görememek GT
- ķarāhet** *ar.* yara, yırtık MN
- ķaraķ-** saldırmak, yağmalamak, yağma etmek ŞSSL
- ķara ķaŐ** gözleri ve kaşları kara olan ŞSSL
- ķara ķat** tutum, sumak ŞSSL
- ķaraķı** apulcu, talancı ŞSSL, LD, FK, TMA, Sİ, FK, ŐSHD, MIC, LM

ķaraķçılık yağmacılık, yan kesicilik
ÇFK, Sİ

ķara kiyik I yabancı domuz ŞSL

ķara kiyik II yabancı geyiği ŞSL

ķara ķulađ 1) bir tür kurt ŞSL **2)** alacalı adam, yüzünde ve vücudunun çeşitli yerlerinde alaca olan insan ŞSL **3)** tüccar, köle ŞSL **4)** dev, umacı, hortlak, şeytan, gulyabani ŞSL **5)** haberci, akıllı ŞSL **6)** akıllı ŞSL

ķara ķurut bir tür peynir* yoğurt kurusu ŞSL

ķaraķuş 1) anka, simurg, devlet kuşu ŞSL **2)** kartal ML

ķara kumlük matem günü, yas günü, üzüntü günü ŞSL

ķaral bakış AL

ķaral- kararmak AL

ķarala- I hatt boyamak, kir ve siyahlatmak ŞSL

ķarala- II bakmak, dikkati bir şeye çevirmek, ikide bir bakmak ML

ķarala- III karalamak, itham etmek, kötölemek ML

ķaralđu kararına, karartı, kararmış AL
karalı bakışlı AL

ķaralđ karalık, siyahlık BV, NH, LD, MK, LM, FK

ķaralık karalık, siyahlık NH, FK

ķaraltđu karartı, kırıntı ŞSL

ķaramtul siyah ŞSL

ķaramuđ buğdayın içinde bulunan siyah taneler, it üzümü, lüpek ŞSL

ķaramuķ buğdayın içinde bulunan siyah taneler ŞSL

ķarār ar. karar, durma, yerleşme ŞSL, BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, ŞHD ŞT, FK, MK, LM, GN

ķarar- İkaranlıklaşma, kararmak BV, BD, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK

ķarar- II çaresiz kalmak ŞT

ķarara- sonradan kara olmak ŞSL

ķararaş- görünmek, düşman ve ganimine uzaktan görünmek ŞSL

ķararmaķ karama YED

ķarart- I karartmak LD, ŞHD, LM

ķarart- II bir işi yapmaya niyetlenmek TMA

ķara sevda delilik ŞSL

ķara şenbe matem günü, yas günü ŞSL

ķaratamđa Türkistan padişahlarının fermam, yıllık ŞSL

ķara tarığ bir tür darı ismi ŞSL

ķara tavuķ kumruya benzeyen bir tür kuş ismi ŞSL

ķara tayaķ I büyük sopa ŞSL **2)** askeri destek grubu ŞSL

ķaratđu kuşçular, kuşların tüyünden yaptıkları bir tür alet ismi ŞSL

ķaravaş kadın köle, cariye ÇFK, Sİ

ķara yığaç karaağaç MÜN

ķara yimiş kararmış ve siyahlanmış, kapkara ŞSL

ķarha- kavramak, yakalamak ŞT

ķarça kırlangıç ŞSL, SD

karçanğı bir tür hastalık ŞSL

karçı- kazımak, kaşımak, tıraşlamak
ŞSL

karçığay *moğ.* bir tür kuş, doğan, çakır
doğan AL, ŞSL, GT, ÇFK, ŞT, Sİ

karçın I sank, imame, silah yeri ŞSL

karçın II Türkmenlerin kara evde
kullandıkları tek hurç ŞSL

karçın- hasis ve bahil olmak, aç göz-
lülük yapmak ŞSL

karçnağ gözü aç olan, miskin ŞSL

kārdān *far.* iş bilir TMA

kār-dānî *far.* işbilirlik LM

kardaş kardeş ŞSL, BV, TMA, TEH,
FK, ŞHD, MK, GN

kare kara BV

karğa büken zehirligillerden bir tür
dan çeşidi ŞSL

karğa büken beyaz değirmen ŞSL

kār-gāh *far.* iş yeri, dünya FK

karğan- beddua etmek, incitmek ŞSL

karğana süpürge otu ŞSL

karğaş kavga, mücadele AL, ŞSL

kār-geh *far.* iş yeri, dünya BV, NH,
FK, LM

kār-ger I *far.* iş yapan HBD, ŞHD

kār-ger II *far.* etkili MK

kār-güzār *far.* becerikli MK

karıg- kara bakmaktan dolayı gözün
ışığının gitmesi AL

karık ihtiyar, yaşlı, pir ŞSL

karık- I kara bakmaktan dolayı gözün
ışığının gitmesi AL

karık- II ihtiyarlamak, yaşlanmak,
pirlenmek ŞSL, GN

karıla- ihtiyarlamak, yaşlanmak ŞSL

karıl çıbanı I bir tür çıban ŞSL

karıl çıbanı II cübbe, elbise ŞSL

karılığ I yaşlılık, ihtiyarlık ŞSL, BV,
GT, BD, NH, TEH, CD, ŞHD, MK,
FK

karılığ II Türklerden bir kabile ismi
ŞSL

karılık yaşlılık, ihtiyarlık ŞSL, BD,
NH, HBD, TEH, FK

karımçı saç düzenleyen NH

karınçka küçük karınca ŞSL, GT

karışla- karış ile ölçmek ŞSL

kārî *far.* etkili, işleyen MÜN

kārih *ar.* iğrenç, isteksiz TMA

karîn *ar.* yakın, yakın olan, bir şeye
sahip olan BV, NH, LD, MÜN, FK,
MK, LM

karîne *ar.* çözüm yolu, ipucu LD

karînlık *ar.* + *tür.* yakınlık MK

kārîz *far.* keriz, yer altı kanalı TMA,
MK

karğara sorguçlu tuna ŞSL

karğaşuk devenin tırnağı ŞSL

karğunağ saka kuşu ŞSL, SD

karğur *far.* taklidi kelime ŞHD

karlanguç kırlangıç, eabil ŞSL

karlaş kudretsiz, aciz ŞSL karlı karlı
ŞT

karluğaç kırlangıç MK

karma- kavramak, pişirmek, birden
kurtulmak ŞSL, GN

ķarmaş- **I** kanşmak, alt üst olmak, kurcalamak, sokmak AL, ŞSL, NH
ķarmaş- **II** uzaklaşmak, aralaşmak ŞSL, ŞHD
ķarmat- kavratmak, tutturmak AL
ķarn *ar.* yüzyıl, asır, zaman, vakit BV, NH, TMA, TEH, MÜN, FK
ķarnı yaruķ bir tür ilaç ŞSL
ķars şal, kuşak dokuma bel bağı, kemer ŞSL
ķarsaķ tilkiye benzer, sincaptan büyük, karnı çil bir hayvan türü ŞSL
kār-sāz *far.* iş işleyen, becerikli CD, TEH, LM
ķarşu **I** karşı, mukabele, yüz yüze, o taraf, o yön ŞSL, LD, YED, ŞT, Sİ
ķarşu **II** Buharaya aykın bir şehir ismi ŞSL
ķart **1)** kocamış, pir ve ihtiyar olan ŞSL **2)** rişte hastalığı ŞSL **3)** çirkin, kuru, kak ŞSL
ķart- kart kart kaşınmak ŞSL
ķarta **I** iç yağı ŞSL
ķarta **II** oyun kağıdı ŞSL
ķartabān *far.* düz taban ÇFK, Sİ
ķartal bir cins kuş, kartal ŞSL
ķartuķ şah, boynuz ŞSL
ķaru **I** kol, pazu AL, FK
ķaru **II** karşılık, ivaz AL, FK
ķaru **III** zehir AL, FK
ķaruça pazu, kolun ŞSL
kārvānlıķ *far.* + *tür.* kervanlı GT
ķarye *ar.* köy ÇFK, TEH, Sİ
kās *far.* büyük davul BV

ķas- **I** kasmak, sıkmak, sıkıştırmak ŞSL
ķas- **II** kazan dibi yanmak, kazıntı tutmak ŞSL
ķaşab *ar.* saz, kamış, keten kumaş NH
ķaşāyid *ar.* kasideler MK
ķasaz kene, böcek ŞSL
ķasem *ar.* yemin, ant YED
ķāsım *ar.* bölen, ayırt eden MÜN
ķāşır *ar.* kusurlu, kısa BV, GT, NH, .MÜN, FK
ķasırğa kasırğa, girdap ŞSL
ķasmaķ kazıntı, kazan dibi ŞSL
ķasmar bir tür hastalık, serpençe ŞSL
ķasnaķ elek ve kalburun etrafındaki çember, tekerlek ŞSL
ķasnaķcı kasnak yapan usta ŞSL
ķasnı bir tür sumak, çörek otu tanesi ŞSL
ķaşır *ar.* köşk, saray BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM
ķassām *ar.* taksim eden, miras pay eden şeriat memuru BV, SD
kāst *far.* noksan, eksik GT, LM
kast *ar.* karşı, ön, yan GT
kāş *far.* keşke, ne olurdu BV, NH, HBD, YED, CD, FK, LM
ķaşaldağ bir tür çayır kuşu, ördek, suna ŞSL
ķaşañ **1)** siyah, karanlık ŞSL, FK **2)** zayıf, etsiz ŞSL **3)** bela, afet ŞSL **4)** kötü huylu at ŞSL **5)** güzel, yakışıklı ŞSL

kaşan- işemek ŞSL

kaşâne *far.* köşk, yuva BV, NH, FK, ŞHD, MK

kaşanlılık huysuzluk, kötü huyluluk LD

kaşgaldag bir tür çayır kuşusuna, örnekte, turna BV

kaşgu tımar aleti, kaşağı ŞSL

kāşî *far.* çini, fayans BV

kaşif *ar.* keşfeden, kaşif' YED, MK

kaşka- 1) parlamak, alevlenmek ŞSL

2) kuruyup kavrulmak AL

kaşkal- gevşemek, kuruyup kavrulmak AL

kaşkaral- gece ortalığı karanlık basması ŞSL

kaşlıg kaşlı BV, FK, MK

kaşmar şakacı, güldürücü ŞSL

kaţ' *ar.* kesme, kesilme, sona erme BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, MK, LM

kaţata defa, kere LD

kaţ'ā *ar.* kesinlikle, asla, hiç BV, NH, HBD, LD, MÜN, FK

kaţag tabva, siper ŞSL

kaţangur biçimsiz olan insan, yakışsız, şekilsiz ŞSL

kaţar- harbe ile saçmak, mızrak vurmak ŞSL

kaţaraq iki kişiyle oynanan bir tür oyun ŞSL

kaţarāt *ar.* damlalar, katreler BV, NH, LD, MÜN, YED

kāte kedi; kedi cinsi bir hayvan GT

kaţgan katıp kalmış olan şey, sert, katı ŞSL

kaţı katı, sert, acımasız YED, MK

kaţı' *ar.* kesen, durduran TMA

kaţıg I katı, sert, acımasız AL, ŞSL, BD, GT, ÇFK, YED, CD, Sİ, FK, MK, LM

kaţıg II çok, pek çok GN

kaţıglaş- katılaşmak, sertleşmek ÇFK, Sİ

kaţıgılg katılık, sertlik YED, Sİ, MK, LM

kaţıgılg sertlik, katılık, zorluk GT, ÇFK, YED, Sİ, MK, LM

kaţıklaş- pekişmek, serpileşmek, birbirine kanşmak ŞSL

kaţıklıg katılık BV, NH

kaţıklık katılık HBD

kaţıl- I katılmak, karıştırmak; gülmekten nefesi tıkanmak GT, NH, LD, TEH, FK, MK

kaţıl- II kat kat olmak GT

kaţılış karışık, mahlut ŞSL

kaţırda- sertçe olan şeylerin, birbirine dokunarak ses çıkarması ŞSL

kaţış katma, katma işi, katış, karışık, katılmış ŞSL, NH

kaţıştur- karıştırmak BV

kaţıl-veş *ar.+ far.* katil gibi, katilcesine BV, NH

kaţ'ıyyet *ar.* kesme, bağlantıyı koparma; kesinlik GT

kaţkan katı AL

katlama 1) devşirme, -katlama, bükme ŞSL **2)** katlama, bir çeşit yağlı elemek, börek, poça ML

katlan- katlanmak, dayanmak ŞSL, GT, NH, LD, ŞHD

katl-gāh *ar.+ far.* öldürme yeri FK

katlav bir tür sevinç, şamdan ŞSL

katl-peyvend *ar.+ far.* ölüme ulaştırıcı MK

katmer 1) ebegümeceye benzeyen, ondan daha büyük bir çiçek olup kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılır, katmer çiçek ŞSL **2)** katlu, kat kat olan, iki kat ŞSL **3)** koyu kırmızı ŞSL

katnaşık gidiş, geliş, iki taraftan varma, gelme ŞSL

katra- süratle yürümek, koşmak ŞSL

katre-rîz *ar.+ far.* göz yaşı döken, damlalar saçan NH, LM

kattāl *ar.* çok katleden, çok öldüren BV, LD

kattāle *ar.* çok katleden TEH

kattālî *ar.* çok öldürücü YED

katuluk galeyan, coşkunluk, dalgalanma, koşulma ŞSL

kav kum ağaç tozu, çürüyüp koğuk olan şey, çukur ŞSL, SD

kav- kovmak, sürmek BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM

kavāfî *ar.* kafiyeler LD

kavā'id *ar.* kurallar, kaideler TMA

kavala su ve deniz kenarında yapılan adı oturulacak yer ŞSL

kavan- güvenmek, inanmak NH

kavcun I misafir ŞSL

kavcun II bir gözlü hurc ŞSL

kavçun konuk AL

kavdur- kovdurmak, uzaklaştırmak FK

kavğu kovu, gammaz ŞSL

kavgucu kovucu ŞSL

kavğun gammaz, kovalama, takip AL, TMA

kavğunç I gammaz AL, TMA

kavğunç II takipçi, iz süren GT

kavî *ar.* sağlam, güçlü, kuvvetli BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM

kavî-bāl *ar.* yüreği güçlü olan, cesur GT

kavî-dil *ar.+ far.* yüreği güçlü olan, cesur GT

kavî-heykel *ar.* sağlam yapılı TMA

kāviş *far.* kazma, eşme LM

kaviyyü'l-metîn *ar.* dayanıklı ve güçlü MK

kavî-za'f *ar.* çok güçsüz FK

kāv-kāv *far.* ateş karıştırma demiri NH

kāv-kāvî *far.* araştıran, icad eden LM

kavla- I kovmak, kovalamak AL, ŞSL, BV, BD, gt, NH, LD, ÇFK, TEH, YED, FK, ŞHD, LM, GN

kavla- II karıştırmak, derin kazmak ŞSL

kavlat- kovalatmak AL

ķavlî *ar. + far.*söze dayalı, sözleşmeye ilişkin GT, MÜN

ķavluķ torunun oğlu ŞSSL

ķavmaķlıđ kovma hali, kovmayı gerektiren durum BV

ķavrul- kavrulmak LD, LM

ķavslıķ *ar. + tür.*kavisli, yay biçimli BV

ķavŗa- I kuŗanmak, kuŗak bağlamak ŞSSL

ķavŗa- II gevŗemek, gevŗelmek, sölþükleŗmek ŞSSL

ķavŗaķ I kuŗak, kemer-bend ŞSSL

ķavŗaķ II gevŗek, sölþük ŞSSL

ķavŗur- kavuŗturmak, bir araya getirmek GT

ķavucaķ karagöz resimleri, bebek oyun suretleri ŞSSL

ķavucu gammaz ŞSSL

ķavudaķ kavurma, yağda kızarmıŗ et ŞSSL

ķavuķ içi boŗ olan, kof ŞSSL

ķavul- kovulmak ÇFK, Sİ

ķavur I kurmak ŞSSL

ķavur II asılsız, esassız ŞSSL

ķavur III biryan, kebab ŞSSL

ķavur IV karagöz resimleri resimler, bebek ŞSSL

ķavurçađ kukla, bebek FK

ķavurma kızartma et ŞSSL

ķavurmac buğday kavurması, kuru et AL

ķavurmaç I buğday, kavurması AL, ŞSSL, LM

ķavurmaç II kavurma (bir tür yemek) ŞSSL, GT

ķavursun nakkaŗların kıl kalem geçirdikleri kuŗ yeleğinin ucu; henüz çıkmıŗ kuŗ kanadı AL, ŞSSL

ķavusı yün, saç, kıl ŞSSL

ķavuŗ kuŗak, kemer-bend ŞSSL

ķavut leblebi, kavrulmuŗ olan arpa ve buğday ŐS

ķavuz I bir saz ismi ŞSSL

ķavuz II darıyı dökerken tanesinden ayrılan kabuğu ŞSSL

ķavvâl *ar.* geveze, çenesi düşük GT, MK

ķay' *ar.* kusma MK

k'ay ki ey GN

ķaya I acı, hiddetli ŞSSL

ķaya II kaya, taŗ ŞSSL, BV, SD, MÜN, MK, GN

ķaya III taraf, yön, cihet ŞSSL

ķaya IV tuz ŞSSL

ķayal- dönmek AL

ķayan I taraf, yan, nere, nereye AL, ŞSSL, BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM

ķayan II Moğol aşireti ŞSSL

ķayan III sel, dağdan akan su ŞSSL

ķayāŗıra *ar.* kayserler, eski Roma ve Bizans imparatorlarının lakapları TMA

ķayaŗ kabile, akraba ŞSSL, FK, ŞHD, MK, LM

ķaybir hangisi AL

kayd *ar.* bağ, zincir, yazma, yazılma, kayd bağlama; sınırlama BV, GT, NH, HBD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK

kaydî *ar.* bağlama; zincirleme; yakalama GT

kaygalduruk kalaylanmış AL, ŞSL

kayğan- bir tarafa çekilmek, kovulmak ŞSL

kayğanmak dolu, doldurulmuş olan ŞSL

kayı I ne, hangi, nereye TMA, TEH, MÜN

kayı II kaygı AL

kāyim *ar.* mevcut, var olan, ayakta duran, birinin yerini tutan GT, LD, FK, MK, LM

kāyim-maḳām *ar.* birinin yerine geçen, yerini tutan TMA, TEH, FK

kāyināt *ar.* evren TEH, FK, MK, LM

kaykı içeriye batık ŞT

kaylı karla karışık ŞT

kaynal- I coşmak, taşmak, kaynamak NH

kaynal- II bir günah sebebiyle bela ve mihnet çekmek AL

kaynaş- kaynaşmak LM

kaynaşlık kaynayıcı, feveran edici, galeyan ŞSL

kaynat- kaynatmak BV, ÇFK, Sİ

kaynavuḳ kaynak yer, semaver ŞSL

kaypan- örtünmek, saklanmak, gizlenmek ŞSL

kaypar- tesettür etmek, örtmek ŞSL

kayra tekrar, yeniden, yine GT, ŞHD

kayrı arka, taban ŞSL

kayrıcı bileyici ŞSL

kayrıl- eğilmek, arkasına bakmak, geri dönüp bakmak AL, ŞSL, YED

kayrıla- kayarak dizleri üzeri düşmek, kaymak ŞSL

kaytat- döndürtmek AL

kayu I hangi, o ki AL, ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM

kayu II kaygı AL

kayyūm *ar.* her şey üzerinde kayim olan, her şeyi elinde bulunduran Allah MÜN, MK

kaz I kaz, kuğu kuşu

kaz II *far.* bükülmemiş ipek, bir tür ipek TMA

kāz *ar.* kadı FK

zakaḳ 1) göçebe, evsiz barksız, mert, cesur AL, ŞSL, BD **2)** bir ulus ve kabile ismi ŞSL

zakaḳ- hırsızlık yapmak, yol kesmek ŞSL

zakaḳcı hırsız, harami, çapavul ŞSL

zakaḳlık seferde asker ve leşkerin hali ŞSL

zakaḳ çekevük, kavak ŞSL

kazanc ticaret, kazanç ŞSL

kazayā *ar.* kaziyeler, davalat, meseleler TEH, FK

kazçı kaz kuşu avcısı ML

kazdur- kazdırmak, oydurmak, açtırmak TMA, GN

kāze *far.* gölgelik, kulübe YED

qazganç kazanç, ticaret GT

qazıl- hakkedilmek, işlenmek, bir yüzey kazımak MÜN

qazındu talaş, kazan dibi ŞSL

qazî *ar.* kadı GT, MK

qazıyye *ar.* dava, mesele, iş, madde GT, TEH, MK, LM

qazıyyü'l-islām *ar.* İslam kadısı MÜN

qaz qanatu askeri bir terim olarak saf saf dizilmek ŞSL

qazma kazacak alet, çapa ŞSL

qazvînlîk *ar.*+ *tür.*Kazvinli,]
Kazvîn
şehrinden olan TMA

kebg *far.* keklik BV, LD, YED, CD, FK

kebîre *ar.* büyük günah (zina veya adam öldürme gibi) NH, ÇFK, Sİ, MK

kebk *far.* keklik SD

kebūd *far.* mavi, gök, gök rengi LD, YED

kebürge *far.* büyük davul GN

kebüter-bāz *far.* güvercen yetiştiren, besleyen kimse BV

kebze I omuz küreği, şâne-dest ŞSL

kebze II geveze ŞSL

kebzeci falcı ŞSL

kec I *far.* eğri, çarpık, büklüm, kıvrım NH, YED, FK, LM

kec II *far.* hile, tuzak, mekr ŞSL

kecābe *far.* yolculuk kabini GT

kecce dil bilmez, dilsiz, acemi AL

kece pepe, budala, ahmak ŞSL

kecek *far.* ördeğin kuyruk ve kanadındaki eğri tüyler, orta, çengel NH, FK, ŞHD

kec-külāh *far.* serseri YED

kec-küleh *far.* serseri YED

kec-nazar *far.* eğri bakışlı, kıskanç LD

kec-reftār *far.* eğri giden, tuttuğu yol doğru olmayan, sakat olan; aksak, topal BV, NH, YED, FK

kec-rev *far.* yolu yanlış FK, LM

kec-tab' *far.*+ *ar.*mizacı ters olan MK

keçe keçe, eski palas, kilim ŞSL

keçebe tahta ve ağaçtan yapılmış dört köşe sandık ŞSL

keçek halka, kıvrıkcık saç lülesi ŞSL, YED

kêçek avcı istilahlardan AL

keçikür I geçici ŞSL

keçikür II amir, yönetici, idareci ŞSL

keçikür III keskür, mey-güzeştegi ŞSL

kêçiş geçiş, geçme GT

kêçke ense NH

keçkül *far.* dervişlerin ya da dilencilerin kullandığı dilenme çanağı BV

keçe oyunu bir şeyi toprakta veya yumrukta, gizliyerek oynanan bir tür oyun ŞSL

ked-bānū *far.* kahya kadın FK, MK, LM

keder *ar.* tasa, keder ŞHD

kedhūdā *far.* bir kimsenin maiyetinde olan ve onun direktifiyle çalışan kişi TMA

ked-ḥudālīg *far.* + *tür.* kethudalık, kahyalık TEH, FK, MK, LM

kedḥūdā(y) *far.* bir kimsenin maiyetinde olan ve onun direktifiyle çalışan kişi ŞT, MK

keçi I keçi ŞSL

keçi II kabak ŞSL

kedū *far.* şarap kabı BV, YED, MK

kedūk gedik, yarık, yırtık ŞSL

kefāf *ar.* yaşamak için gereken rızık GT

kefāret *ar.* bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey BV, YED

kefel *ar.* art, dip LM

keffāret *ar.* bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey GT

keffe *ar.* terazi gözü, kefe BV, MÜN, FK

kefş *far.* ayakkabı FK, MK

keftār *ar.* sırtlan MK

kefūr *ar.* elde ettiği nimeti inkar eden GT

keh *far.* saman çöpü LM

keh-berg *far.* saman yaprağı LM

kehf *ar.* mağara, in, sığınak BV, NH, TEH, MK

keh-gil *far.* samanlı çamur, sıva FK

keh-keşān *far.* saman yolu, hacılar yolu BV, NH, HBD, YED, FK, LM

kehl *ar.* 30 ile 50 yaş arasındaki orta yaşlılık GT

kehlīk *ar.* + *tür.* çekilme, bırakma GT

kehlū‘l-cevāhir *ar.* cevherlerin olgunu LD

kehrābe *far.* kehribar ŞHD

keh-rübā-gūn *far.* kehribar renkli LM

kej *far.* eğri, çarpık CD, FK

kej-düm *far.* eğri kuyruklu FK

kejek *far.* ördeğin kuyruğunda, kafasında bulunan tüyler CD

kej-reftār *far.* eğri yürüyüşlü, eğri giden LD

kej-rev *far.* eğri giden, çarpık giden CD

kekli I saçma sapan söz ŞSL

kekli II pepe ŞSL

keklig azmak, kekremek ŞSL

kekre bir tür acı ot, deltek ŞSL

kelaç mısır unundan yapılmış ekmek ŞSL

kelāk *far.* ziraat olunmamış ova, yağış zamanında yeşil, yazın kuru olan ova CD

kelāk *far.* II alnın kıl biten yerinden tepeye kadar olan kısmı, bingıldak CD

kelāl *ar.* yorgunluk, bıkkınlık MÜN

kelām *ar.* söz, kelam BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

ke‘l-‘adem *ar.* yok, yokmuş gibi BV, FK

kelāmu'llāh *ar.* Allah'ın sözü, Kur'an
TEH, MK, FK

kele I *moğ.*söz TEH

kele II sürü ŞSL

keler kertenkele ŞSL

keles kertenkele ŞSL

kelil- gelinmek AL

kelim I *ar.* konuşan GT, GN

kelim II *ar.* Hz. Musa'nın lakabı BV,
NH, YED, FK, ŞHD, MK, GN

kelimāt *ar.* sözler, kelimeler GT, NH,
ÇFK, MÜN, Sİ, MK

kelkel *ar.* saçma, boş söz MK

kelki saçma sapan söz ŞSL

kelle-ḥuşk *far.* deli, çılgın LD

kelmeklig gelme, geliş LM

kemāhî *ar.* olduğu gibi, aynen BV,
LD, FK, LM

kemāhîye *ar.* olduğu gibi TMA, TEH

kemā ḳıla *ar.* söylenildiği gibi, belirtilen şekilde GT

kemālāt *ar.* kemaller, olgunluklar LD,
TMA, MK, GN

kemān-ebrū *far.* kaşları yay gibi olan güzel, keman kaşlı YED

kemān-ḥāne I *far.* yay burcu MÜN

kemān-ḥāne II *far.* yay evi, yay yapılan yer BV

kemel kıymet, değer ŞSL

kemend *far.* kement, bağ BV, GT,
NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD,
LM

kemendî *far.* bir kement gibi LD

kemer-bend *far.* kemer bağı, belinde kemer olan YED, ŞHD, GN

kemer-beste *far.* kemer bağlamış ŞHD

kemḥā *far.* ipek kumaş NH

kemîn I *ar.* puslu LD CD, FK

kemîn II *far.* çok az, pek az, noksan, eksik BV, YED, FK

kemîne *far.* noksan, eksik, aciz, güçsüz GT, LD, MÜN, CD

kemirdek eski diş, artık ŞSL

kemirte ham erik ŞSL

kemiş- fırlatmak, atmak GT

kemişek kuyruğun kemikli yeri, kuyruk sokumu ŞSL

kem kem *ar.* endek endek, az az ŞSL

kem küm *far.* derme çatma manasında taklidi kelime ŞHD

kemliḡ *far.* + *tür.*kötülük, kötü bozuk FK

kemlig *far.* + *tür.*kemlik, kötülük, azlık, bozukluk NH

kemliḡ *far.* + *tür.*kötülük, fenalık YED

kemlik *far.* + *tür.*kemlik, kötülük, azlık, bozukluk ŞSL, BV, HBD, FK

kem-nām *far.* namsız, şöhretsiz, adısanı belirsiz YED

kem-süḥān *far.* az konuşan, az söyleyen FK

kêmür kömür AL

kem-zebān *far.* kötü dilli ŞHD

-ken *far.* (ek) kazan, kazıcı SD

ken çok, kesir LM

kenār *far.* kenar, kıyı, çevre BD, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, GN

kenāre *far.* kıyı, kenar, kucak; kasap çengeli BV, NH, YED, ŞHD, MK, LM, FK

kenārî *far.* son, nihayet, sondaki LD

kende-dimāğ *far.+ar.* şuursuz, şuuru kesilmiş NH

kendere- kokmak, çürümek ŞSL

kendü kendi ŞHD

kene tahta biti, hayvanat, insana rahatsızlık veren hayvancıklar

kene otı Hint yağının çıkarıldığı ot ŞSL

kenerge- sermek, yaymak, döşemek, açmak ML

kenerseke şeker ŞSL

kenes şaşkın, budala ŞSL

kenîz *far.* cariye MK, LM

kenîzek *far.* cariye, halayık, küçük cariye GT, TMA, TEH

kep söz, kelimeler ŞSL, YED

kepe kamyandan ve hasırdan yapılmış alaçuk, baraka, kulübe ŞSL

kepenek yağmurluk ŞSL

kepşik vezin bilmek için kullanılan ölçek ŞSL

kerāhiyet *ar.* istemeyerek, mecburiyet altında bir şey yapma ÇFK, Sİ

kerāmāt *ar.* keremler, bağışlar, ihsan, lütuf; olağanüstü durum TEH, MÜN, FK, GN

kerāmend *far.* layık, uygun LM

kerāmet-gū *ar.+far.* keramet söyleyen NH

kerāne *far.* kıyı, kenar BV, NH, MK, LM

kerb *ar.* tasa, kaygı ŞHD

kerç dilim, parça ŞSL

kêrdi geri AL

kerek I bildircim AL, ŞSL, TEH

kerek II kürek, eşek bağlanan ip, eşek urganı ŞSL

kerem *ar.* eli açık, cömert, cömertlik; soyluluk BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

kerenguruğ çingirak, zil ŞSL

kerh *ar.* iğrenme, nefret etme, tikslenme MK

keri geri ÇFK, Sİ

kerî *far.* bedel, layık, uygun BV

kerîh *ar.* iğrenç, çirkin MK

kerîh-manzar *ar.* çirkin görünüşlü, görünüşü çirkin TEH

kerîhü 'l-şavt *ar.* sesi kötü olan, çirkin sesli GT

kerîm *ar.* çok kerem sahibi, cömert; ulu büyük ŞSL, GT, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK

kerîm-ahlāk *ar.* kerem sahibi bir ahlaka sahip olan MK

kerîme *ar.* yüce, ulu söz, ibare; Kur'an ayeti TEH, MÜN

kerîmî *ar.* bir cömert, çok kerem sahibi YED

kerkes *ar.* akbaba TEH

kerkin- titremek, sarsılmak, sallanmak; istimna etmek; bir kimsenin ya da bir şeyin üzerine şiddetle çıkmak, tırmanmak ML

kernāy asker düdüğü ŞSL

kerpiç kerpiç, tuğla, çiğ tuğla, kiremit ŞSL, NH, ÇFK, Sİ

keril- şiddetle gerilideyerek basmak ŞSL

kerki büyük balta ŞSL

kermek böcek tohumu, koza, ibrişim ŞSL

kersen ağaçtan yapılmış büyük tabak ŞSL

kert- azıcık kesmek, bir parça koparmak; çetelemek, iz koymak ŞSL

kerti I dilim dilim, parça parça ŞSL

kerti II çalışanların hesap bilmek için yonttukları ve kullandıkları ağaç, çetele ŞSL

kerti III koyun yağı ŞSL

kerti IV kavun karpuz ŞSL

kervār *far.* sarnıç gibi su hâzinesi gibi MÜN

ke 's *ar.* çanak, kadeh NH, FK

kes *far.* insan, kişi GT

kesāfet I *ar.* kir, pislik, kötülük MÜN

kesāfet II *ar.* bulanıklık MÜN

kesemlik I taş ocağı, mağara, anbar zemini, ova ŞSL

kesemlik II anahtar, ağaç kilit ŞSL

kesî *far.* bir kimse HBD

keşif *ar.* bulamak, berrak olmayan BD

kesiş *ar.* gürültü etme LD

kêsküle- kesmeli eylemek AL

kesmik 1) dilim, parça, harmanda toprağa karışan başak parçalan ŞSL **2)** kesim, kesme değeri, kesilmiş, biçilmiş ŞSL

keşret *ar.* çokluk, bolluk, kalabalık BV, NH, ÇFK, Sİ, MK, LM, HBD, MÜN, FK

kêsük kesik, kesilmiş NH

keşef *ar.* kaplumbağa MÜN, MK

keşîdelik *far.* + *tür.* çekilen MK

keşir havuç, sebze ŞSL

keşiş *far.* papaz BV, LM

keşşâf I *ar.* sırları gören, izci FK, MK

keşşâf II meşhur bir tefsir FK, MK

keş-şems *ar.* güneş gibi LM

keşti *far.* gemi NH, CD, FK, ŞHD, LM

keştîbân *far.* gemici, gemi süvarisi, kaptan NH

ket I Hindistan şahlarının tahtı AL, ŞSL

ket II sandalye, koltuk

ketāre *far.* Hintlilerin bellerine bağladıkları bir çeşit hançer NH, LM

ketē büyük, ulu ŞSL

ketek kümes, tavuk evi AL, ŞSL

keter- gidermek LM

kêtgülük giyecek, kaftan AL

ketif *ar.* omuz *mec.* bir toplulukta diğerlerinden önde olan, güçlü olan kişi TMĀ

ketün pamuk bezinden dikilen kaftan AL, ŞSL

kevākib *ar.* yıldızlar BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, LM

kevdenî *far.* ahmaklık ŞHD

kevkeb *ar.* yıldız BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

kevn *ar.* olma, varlık, dünya BV, BD, NH, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

kevneyn *ar.* dünya ve ahiret BV, NH, YED, FK

kevreke I büyük davul ŞSL

kevreke II kuş ŞSL

kevs I otlamaklık, geviş getirme ŞSL

kevs II kundura ayakkabı, papuç, kefiş ŞSL

kevürge büyük davul, padişah kösü AL

k`ey ey YED, FK, LM

key I bir tür şıkar kuşu AL, ŞSL

key II çok GT, ŞHD

kêy- giymek GT, NH

key- giymek SD, GT, LD, YED, LM, GN

keybür yassı ok dermeni AL, GN

keyd *ar.* hile, düzen YED, TMA, CD, MK

keydür- giydirmek GT, YED, LM

keygü giyecek, elbise GT

keygülük giyecek AL

keyik geyik SD, LM

kêyik geyik AL, GT, NH

keyl *ar.* tahıl ölçüsü, ölçek CD, TEH

k`eyle- eylemek ŞHD

keymür- örtmek, saklamak AL

keypenek kepenek, omuzlara alman dikişsiz kolsuz giysi ÇFK, Sİ

keyür- giydirmek GT

keyyāl *ar.* tahıl ölçen, ölçücü (kimse) CD

kezlik küçük bıçak, kalemtırış ŞSL

kezzāb *ar.* çok yalancı MK

ķıbāb *ar.* gökyüzü ŞHD

ķıbāl I *ar.* ön, karşı ŞHD

ķıbāl II *ar.* hareket, davranış GT

ķıbçak I ŞSL

ķıbçak II gözü acele yumup açmak ŞSL

ķıbel *ar.* yan, yön ŞHD

ķıbık I Çalab ŞSL

ķıbık II ayran ŞSL

ķıç kıç, arka, göt ŞHD

ķıçgırış- çağırışmak, hay kırışmak AL

ķıç- kaşımak, hıraş etmek ŞSL

ķıçğır- çağırmaq, bağırmaq AL, ŞSL

ķıcı hindubaya benzer bir çeşit bitki ŞSL, ÇFK, Sİ

ķıçığ Iğıcık, gıdıklanma, kaşınma ŞSL, MK

ķıçığ II hayasız kadın ŞSL

ķıçığla- gıdıklamak, tahrik etmek ML

ķıçıkla- gıdıklamak ŞSL, LM

ķıçırda- dişleri gıcırdatmak ŞSL

ķıçış kaşınma ŞSL

ķıçış- kaşınmak, giçişmek AL, ŞSL, FK

ķıçķır- bağırmaq, çağırmaq, hayķırmaq BV, TMA, MK, GN

- kıçkırış-** feryad etmek, bağırmak FK
- kıdır-** dönmek, dolaşmak; gezmek, yürümek YED
- kıdve** *ar.* kendisine uyulup arkasından gidilecek kimse MK
- kıgız** keçe, çul ŞSL
- kılā'** *ar.* kaleler mec. sağlamlık TMA
- kılāde I** *ar.* gerdanlık LD, LM
- kılāde II** *ar.*fillerin sayısını belirtmek için baş anlamında kullanılan sözcük TMA
- kılanç** tavır, davranış, tabiat, huy, mi-zaç GT
- kılav I** bahadır AL, ŞSL
- kılav II** eylenecek nesne, yapılacak nesne AL
- kılav III** yıldızlı, parlak AL, ŞSL
- kılavla-** keskinleştirmek, cilve ve per-daz etmek ŞSL
- kılavuzsuz** rehbersiz, başsız MÜN
- kılbaş** bir tür para ŞSL
- kılcav** şakacı ŞSL
- kıldur-** kıldırmak, yaptırmak, yardımcı fiil BV, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK
- kılgın** davranış ŞT
- kılgu** eylemek AL
- kılguç** kılıcı, yapıcı, yapan YED
- kılguç** kılıcı, yapıcı, yapan GT
- kılguh** kılıcı, yapıcı ŞSL
- kılguz** rehber, yol gösterici ŞSL
- kılıcı** kılıcı YED
- kılkan** kalkan ŞHD
- kıl kıyruğı I** askeri vazife dışında yardım topluluğu ŞSL
- kıl kıyruğı II** kıl kıyruk kuşu ML
- killet** *ar.* azlık MK
- kılmağlıg** kılma, etme BV, LM
- kılmağlık** kılma, etme LM
- kılsık** yün makası ŞSL
- kıltık I** balık içinde bulunan ince di-kenler ŞSL
- kıltık II** şeftali ŞSL
- kılun-** yapılmak GT
- kımac** şaşı, şehla göz AL, ŞSL
- kımaç** şaşı, şehla göz AL, ŞSL, LD, FK
- kımarhāne** *ar.+ far.*kumarhane, ku-mar oynanan yer MÜN
- kımı-** kımıldamak, hareket etmek ŞSL
- kımsan-** imrenmek, çok arzu etmek ML
- kımşan-** yavaşça kımıldamak, sallan-mak ML, ŞSL
- kına-**kmamak, işkence yapmak, tefdi etmek, acı ve elem vermek ML, LD, ŞHD
- kınağ I** parmakların çıtlayan yeri, mafsal ŞSL
- kınağ II** işkence ile elem venne, şid-det, sert, taşlama, bulandırma, do-kundurma ŞSL
- kınağ III** Moğol dilinde aziz, kıymetli ŞSL
- kınal-** eziyet çekmek AL, ŞT
- kınalgu** azap AL, ŞSL

kınca I meyi, yönelme, dolu, doldurulmuş ŞSL
kınca II dinç, sağlıklı, zinde ŞSL
kınçır I sakat ŞSL
kınçır II alagöz, şaşı, şehla ŞSL
kındır- hücum etmek, tahrik ŞSL
kındıra kamyı ŞSL
-kıme küçültme eki AL
kınğay- bir tarafa eğilmek ML
kınğıray- inat etmek ŞSL
kını kenar, sahil ŞSL
kınır sebz, taze, yeşil, yeşillik ŞSL
kınla- 1) kılıca kın yapmak kına sokmak ŞSL 2) önemli bir şeyi kabına koymak ŞSL 3) önlemek, yasak etmek, kısās etmek ŞSL
kınğray- inat etmek, azarlamak, darılmak, mırıldanarak sızlanmak ML
kınp kuvvetlendirme edatı, kıpkızıl ŞSL
kınpa- takip etmek, kovalamak, ardınca gitmek ŞSL
kınpaç içi boş ağaç ŞT
kınpaç çember, halka, kasnak ŞSL
kın ağac akasya ŞSL
kınrağ kırak, jale, çiğ ŞSL
kınrağ kenar, yan, kıyı AL, BV, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, KM, GN
kın alañ dağ tepesi, yüksek arazi ML
kınrān I ar. talihlilik, mutluluk BV,
kınrān II ar. yakınlık; iki şeyin birleşmesi; iki gezgenin bir burçta birbirine yakın gelmesi HBD, LD, YED, ŞHD

kınran I beş kuruş değerinde İran parası ŞSL
kınran II inciden imal edilen zinet eşyası ŞSL
kınran III katil, öldürücü, helak edici ŞSL
kınrbān far. ok sadağı, yay mahfazası HBD, FK
kınrbık külahın kenarına dikilen post ŞSL
kınrbık tiken kirpi, tiken ŞSL
kınrça bir tür kuş ismi ŞSL
kınrçıl- yavaş kımıldanmak ŞSL
kınrçıldat- gıcırdatmak, dişlerini gıcırdatmak AL, ŞSL, BV, NH
kınrçıldatmağ köşe, gıç ŞSL
kınrd ar. maymun GT
kınrdur- kırdırmak, tahrip ettirmek ŞHD
kınr eşme dağ tepesi, yüksek arazi ML
kınrgavul yabani tavuk, sülün ŞSL, BV
kınrgıcazanm dibinde kalan yanık ŞSL
kınrgu atmaca, kanarya ŞSL, ŞT
kınrguy atmaca, kanarya SD
kınrı- 1) ince şeyin kenarından makasla kırmak ŞSL 2) göz açıp kapatmak, işaret etmek ŞSL
kınrığ 1) kırık, meksur, kırılmış ŞSL 2) kıyı, kenar, yer, çevre LD, FK
kınrığla- kenara çekilmek, uzaklaşmak ŞSL
kınrıl- I malı alınmak; yoksullaşmak ŞT

kırlı- II göz açıp kapanmak, işaret edilmek YED

kırlı- III kırılmak, yok edilmek ŞHD

kır kıl tüy ve saçları beyaz olan ŞSL

kırkın siyah Arap, köle ve cariye ŞSL

kırmaç tencere dibinde kalmış yanmış şeyler ŞSL

kırmaça parça ve parçalanmış şeyler ŞSL

kırnağ cariye, halayık ŞSL

kırpındı kırıntı, ufak şeyler ŞSL

kırtās *ar.* kağıt, kağıt tabakası, sahife YED, SI

kırtaşı bir tür taş ÇFK

kırtıldaş- gürültü yapmak ŞT

kırtış 1) fidan BV, NH **2)** bir şeyin üzerine henüz çıkmış tüy ŞSL

kısac kırkaç, demircilerin büyük kelpeten gibi aletleri, büyük maşa ŞSL

kısak kısıcı alet, mengene, sıkıştırıcı alet ŞSL

kışāş *ar.* kısas, öldürmeye ceza olarak ölüm cezası verme BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, FK, MK

kısır kısır, kısarak, hiç doğuramayan ŞSL

kışkalığ kısıklık GT, LD

kışkan- hased etmek, kıskanmak ŞSL

kısnaç kısık, dar yol ŞSL

kısrac kısarak, dişi at ŞSL

kıstaç acele, çabukrak ŞSL

kısuç şiddet, kavga, münakaşa GT

kış- I eğilmek, bükülmek ŞSL

kış- II ses ve gürültü çıkarmak, şamata yapmak ŞSL

kış kış kış kış, kovmak ŞSL

kışgırış çağırış, bağırış ŞSL

kıtāl *ar.* vuruşma, savaş LM

kıtın sıcak ŞSL

kıvām *ar.* bir sıvının koyuluk derecesi MÜN

kıvan- I mutlu olmak SD

kıvan- II güvenmek, inanmak, övünmek AL, ŞSL, BV, ŞHD kıvancılık sevinç, hoş haber ŞSL

kıvra- bir şeyi bükmek ŞSL

kıvraç fazla kıvrılmış ŞSL

kıvrım kıvrılmış olan, halka ŞSL

kıyağ gaddar, merhametsiz, zalim ŞSL, BV

kıyāmet-girdār *ar.+ far.* kıyamet tarzlı MK

kıyāmetî *ar.+ far.* bir kıyamet gibi, kıyamet derecesinde; kötü şekilde LD, MÜN

kıyçı makas, mikraz ŞSL

kıygaç eğri; gürültü; yan bakış, süz-gün, kısık (bakış) YED

kıyı 1) kenar, sahil ŞSL **2)** kıyılıp kesilmiş olan kaya ŞSL

kıyıç kırılmış olan, püskül, kıvrıma, ucu kesik kenarlı ŞSL

kıykın ufak sivri yonga ŞSL

kıymık balta darbesiyle ahşaptan fırlayan parça ŞSL

kıytıl- boş söz söylemek ŞSL

kız- kızmak, öfkelenmek, yanmak,
kızarmak AL, ŞSSL, BV, SD, LD,
FK

kızalağ 1) gelincik çiçeği **ŞSSL 2)** daha
kırmızı, çok kırmızı **ŞSSL 3)** ufak
kız çocuğu **ŞSSL**

kızamuğ humma ile karışık cilt hasta-
lığı **ŞSSL**

kızart- kızartmak, kırmızı hale getir-
mek NH, YED, FK, MK

kızgına kızcağız, zavallı kız **ŞSSL**

kızgın- kıskanmak BV

kızımtul rengi kırmızıya yakın olan
ŞSSL

kızış- alevlenmek, kızmak, ısınmak
AL, **ŞSSL**

kız kuş ağaç kakanın yeşil türü **ŞSSL**

kızılığ kızlık, kızlık zarı **ŞSSL**

kızılığ kızlık, kızlık zarı **ŞSSL**, ÇFK, Sİ

kızımığ tencere dibinde kalan şey
kazmaç, kırğıç **ŞSSL**

ki *far.* ki, bağlama edatı BV, BD, GT,
NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN,
YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN

kiber *ar.* yaşlı olma, yaşlılık TEH

kibi gibi BV, BD, SD, NH, HBD, LD,
TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK,
ŞHD, MK, LM, GN

kibrît *ar.* kibrit MK

kiçik küçük, oğlancık AL

kiçim *moğ.* at zırhı ML

kiçim-püş *moğ.* + *far.* zırhlı, zırh giy-
miş GN

kiç- geçmek AL, BV, SD, HBD, LD,
ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ,
FK, ŞHD, MK, GN

kiçim ata giydirilen zırh **ŞSSL**

kiçiş- geçişmek LD

kiçke ense AL, FK

kiçkey gece AL

kiç kiten çakır dikenini gibi bir tür ilaç
ŞSSL

kiffâf *ar.* terazi kefeleri GT

kifte faydasız **ŞSSL**

kiğir- geçirmek, midesi bozuk olan-
ların ağzından çıkan ses **ŞSSL**

kiğür- içeri sokmak, koymak GT, MK

kih-ter *far.* yaşça küçük olan GT

kik geyik **ŞT**

kikirtek gırtlak, boğaz **ŞSSL**

kikiz keçe, palas **ŞSSL**

kiğil *ar.* söz, dedikodu BV, LD, YED,
ŞHD, FK, LM

kil I kile, ölçek **ŞSSL**

kil II kel, saçı olmayan AL

kil- gelmek AL, **ŞSSL**, BV, SD, HBD,
LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT,
FK, ŞHD, MK, GN

kildaş refik, yoldaş **ŞSSL**

kile hububat ölçüsü **ŞSSL**

kili I bir tür büyük hayvan, ölçek **ŞSSL**

kili II bir tür meyve **ŞSSL**

kilid *yun.* kilit, anahtar GT, NH, TEH,
MÜN, MK, LM

kilik *far.* küçük parmak FK

kilil- gelinmek AL

kilim kilim Sİ

- kilîm** *far.* kilim GT
- kilin** gelin ŞSL, SD, MK
- kiliş** gelme, geliş ŞSL, BV, BD, TMA, FK
- kilk** *far.* kamaş kalem BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- kilmeslik** gelmezlik, gelmeyiş BV
- kiltür-** getirmek AL, ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN
- kiltürt-** getirtmek MK, GN
- kiltürül-** getirilmek; yardımcı fiil MÜN
- kilü** geliş, vüsul, tesadüf' ŞSL küürtek aralık, ortalık ŞSL
- kimircek** burun, göz kulak kıkırdağı ŞSL
- kimirse** kimse, kim ŞSL
- kîmiyâ** *ar.* kimya YED, FK, ŞHD
- kimsan** altın renginde renkli AL, ŞSL
- kimsand** altın renkli deri AL
- kimseçi** yalnız, tek, kimsesiz GT
- kimsen** aynacıların ayna koydukları altın renginde bir deri AL
- kimsenliĝ** derili MK
- kimür I** kömür AL, ŞSL
- kimür II** libas, kuşam ŞSL
- kimür- I** gizlemek, kaçırmak ŞSL
- kimür- II** çiğnemek, ezmek ŞSL
- kîmyâ** *ar.* kimya, iksir TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM, FK
- kîmyâ-ger** *ar.+ far.* kimya ile uğraşan MK
- kin I** arka, art ŞSL, LD, TMA, ŞT, FK, MK,
- kin II** okul, mektep GT
- kiñ I** geniş, bol ŞSL, BV, LD
- kiñ II** geç ŞSL, BV
- kince** arkasından, arkası sıra TEH
- kîñ efzây** *far.* düşmanlık duyan, düşmanlık artıran MÜN
- kiñel-** genişlemek, bollaşmak ŞSL
- kinе-perver** *far.* kinci, kin tutan YED
- kiñeş** görüşme, danışıp anlaşma AL, ŞSL, LD, YED, GN
- kiñeş-karşılıklı** danışmak AL, ŞSL, ÇFK, YED, Sİ, FK
- kînever** *far.* kinci, kin tutan, gizli düşmanlık besleyen BV, GT, LD
- kiñçe** sonra, arkasınca, ardınca ŞSL, NH
- kiñlik** genişlik MK
- kint I** *soğ.* köy; kale, şehir, yerleşim yeri krş. kent, kend, kind ŞSL, TMA, TEH, MK
- kint II** tel, demir, çengel ŞSL
- kip** berk, sağlam, sık AL, ŞSL
- kipleş-** yakın olup söz söylemek ŞSL
- kipri** kirpi, tiken ŞSL
- kir** arka, sonra ŞSL
- kirdâr** *far.* tarz, adet, gibi MÜN, FK
- kirdеş** bir avluda beraber oturan komşu
- kird-gâr** *far.* Allah HBD, MÜN, ŞHD, GN
- kirdi** geri AL
- kird- gârâ** *far.* ey Allah ŞHD

kireç kireç ŞSL

kirek gerek, lazım BV, BD, HBD, y
TMA, TEH, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, GN

kirek-gerekmek BV, LD, FK, MK,
GN

kiremit I bir tür büyük ağaç ŞSL

kiremit II tuğla, kiremit, kerpiç ŞSL

kirev rehin CD

ķîr-gün ar. zift renkli, katran gibi
YED, LM

ķirgüz-girdirmek, sokmak ŞSL, ÇFK,
YED, Sİ

ķirgüzil- girdirilmek, sokulmak ÇFK,
Sİ

ķirĥan mahv olmuş, bihoş, sersem
ŞSL

ķirî far. ücret, kira FK

ķiril- I gerilmek SD

ķiril- II girilmek, bir yere dahil olun-
mak MÜN

ķirişme naz, cilve ŞHD, LM, GN

ķirişmel I Çingene ŞSL

ķirişmel II güzel söz söyleyen, nakilci
ŞSL

ķirkake zırh, cevşen ŞSL

ķirkev alaçuk'un etrafındaki dirsekler,
direkler ŞSL

ķirm far. böcek MÜN

ķîrmānend ar.+ far. katran gibi LM

ķirmek ukde, düğüm, bağ ŞSL

ķirneş- girişmek ŞSL

ķirpās far. dergah YED

ķirpe körpe, taze, yorgun ŞSL

ķirpi kirpi, tiken ŞSL

ķirpiç kerpiç, tuğla ŞSL, BV, TEH,
FK, MK

ķirt I bıçak ile çizip iz bırakmak ŞSL

ķirt- II bir nevi çizgi ile hesaplamak
ŞSL

ķirtek hırtlak, boğaz ŞSL

ķirve Merih yıldızı ŞSL

ķiryās 1) far. kapı, eşik ŞSL **2)** far. ev
avlusu AL

ķis- kesmek, biçmek, koparmak, bu-
damak AL, ŞSL, BV, BD, HBD,
LD, TMA, TEH, FK, ŞHD, MK,
GN

ķisek yapışmış katı toprak parçası,
kerpiç AL, ŞSL, BV, SD, YED,
FK, MK

ķisil-kesilmek, koparılmak TEH, FK

ķisiş- pazarlık yapmak ŞSL

ķisküle- koyun ve kurban kesmek AL,
ŞSL

ķisle- gizlemek ÇFK, Sİ

ķisme perçem BV

ķisten gürz şeklinde bir savaş aleti
ŞSL

ķistür-kestirmek, ayırtmak TMA

ķisve ar. elbise, kıyafet GT

ķisvet ar. elbise, kıyafet, kılık, suret
GT, HBD, TEH, MÜN, YED, FK,
MK, LM, GN

ķisvetĥĥ ar.+ tür. elbiseli MK

ķiş I far. mezhep, din NH, YED, FK,
MK, LM

kîş II *far.* keten kumaş BV, LD, YED, FK, MK, LM

kişi- eğilmek, bükülmek ŞSL

kişik çatal ŞSL

kişi kara avam, halk, etba AL

kişiliksiz yalnızlık BV

kişver *far.* ülke, yurt, iklim BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

kit- gitmek, uzaklaşmak AL, BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK,

kiter gider, harcama NH

kiter- gidermek, yok etmek, izale etmek AL, ŞSL, BV, NH, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

kitmān *ar.* sır saklama, sır gizleme BV, NH, HBD, FK

kitmen kazma, büyük enli kazma ŞSL

kitpevül *moğ.* gece muhafızı, nöbetçi kıtası ML

kitülük def edilmeye layık olan ŞSL

kivanfıyönetici kadın ŞSL

kive renk, boya ŞSL

kivür- içeriye sokmak, koymak ŞSL, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN

ki'y ki ey, hey MÜN

kîyān *far.* kimler GT

kiyāsere *ar.* ‘‘Hükümdarlar, hükümdar soyundan olanlar TMA

kiyāset *ar.* uyanıklık, anlayışlılık GT, LD, TEH, MK

kiyāsetlik *ar.+ tür.* zeki, anlayışlı, uyanık TEH

kiyikçi yabani av hayvan avcısı, geyik avcısı ML

kiy(i)n geri, arka, sonra BV, HBD

kiyiz keçe ŞSL, NH, MK

kiysi elbise, esvab, don FK

kiz I keçe, çul AL, ŞSL, NH, MÜN, FK, LM

kiz II kez, defa GN

kiz- gezmek, yürümek, dolaşmak AL, BV, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN

kizb *ar.* yalan FK, MK

kizek seyahat, gezmek ŞSL

kizdür- gezdirmek BV, LD, FK

kizer- I şiddetlice yemek istemek, açlık hissetmek ML

kizer- II kurumak ve çatlamak ML

kizer- III cimrilik etmek, istenilen nesneyi vermemek ML

kizle- gizlemek, saklamak ŞSL, GT, LD, ÇFK, YED, Sİ, ŞHD, GN

kizlençü gizli, saklı GT

kizli gizli, saklı ŞHD

ko- 1) koymak, bırakmak ŞSL, GT, ŞT, ŞHD 2) vaz etmek, ibraz etmek, ikame etmek ŞSL

kobğa pınardan su çıkarmaya yarayan kova AL

koça koca, eş Sİ

koç-sarmak, dolamak; kucaklamak YED

koça pir, ihtiyar ŞSL

- koçalak** kahraman ŞSL
- koçı** tahtirevan, tahtirevan biçiminde kapalı araba ŞSL
- kod-** koymak GT
- kodalak** ecdad, aşiretin önde gidenleri ŞSL
- koğuş** derviş, çevgi ŞSL
- koğ** kof, hali boş ŞSL
- koğ-** def etmek ŞSL
- koğa** kova, kırba ŞSL
- koğlama** ateşte kurutulmuş şey ŞSL, MK
- koğalama 1)** def etmek, reddetmek, kovalmak, arkasından gitmek ŞSL
- 2)** ruhsat vermek, izin vermek ŞSL
- koğuş I** lağım, su yolu ŞSL
- koğuş II** araları boş olan şeyler ŞSL
- koğuş III** döşeme kirişleri ŞSL
- koğu** koku, is ŞSL
- kol-** 1) istemek, rica etmek AL, ŞSL, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM
- 2)** özür dilemek, affını dilemek AL, ŞSL, GN **3)** kız almak, kız istemek AL, ŞSL
- kolaç** kulaç LM
- kolamağlıg** talep etme, istemek ŞSL
- kolan I** yabani at ŞSL
- kolan II** kuşak, kemer ŞSL
- kolan III** süvari, seyis ŞSL
- kolbag** bilezik ŞSL, FK
- kolçer** gıybetçi, dedikoducu ŞSL
- koldaş** 1.arkadaş, dost, yardımcı AL, ŞSL, BV, GT, LD, ŞHD, MK 2. iş ortağı GT
- koldaguc** muavin, yardımcı ŞSL
- koldat-** yardım etmek FK
- koldur-** istetmek ŞHD
- kolmaş** boş laf söyleyen, saçma konuşan, safsata ŞSL
- kolpağ** bilezik FK
- koluk** imame, sarık ŞSL
- kom I** eğelti keçesinin parçaları ML
- kom II** dalga, fırtına FK
- kom III** eyer, eyer örtüsü FK
- komakçı** boş laf konuşan, güldürücü ŞSL
- komı-** parlamak, ışıldamak GT
- koñ** kuzgun AL
- kon** mesken, oturak ŞSL
- koñar-** yerinden kımıldamak AL, BV, NH, MÜN, FK
- konaş** güneş ŞSL
- koncağ I** tabak ve kase ŞSL
- koncağ II** genç, delikanlı, yiğit, oğlan ŞSL
- koñ** karganın bir türü ŞSL
- koğurağ** çingirak ŞSL
- koğar-** moğ. yerinden kımıldatmak, koparmak, hareket etmek ŞSL, BV, NH, TEH, FK
- koğuz III** kan saçan ŞSL
- konğ** büyük, yüce, ulu, azim ŞSL
- konğar-** moğ. yerinden kımıldatmak NH, FK
- konğaş** saçlarda bulunan kepek ŞSL

- konkuş** kibir, büyüklenen ŞSL
- konuğ** konmak, mahal, yer ŞSL
- konuğ** 1) konulmuş, yerleştirilmiş
ŞSL 2) misafir, ziyaretçi GT
- konuğ- I** kederlenmek, elem çekmek,
gamlanmak ŞSL
- konuğ- II** konmak, yerleşmek, misafir
olmak ŞSL
- konuş**-konuşmak, sözleşmek, söyleş-
mek ŞSL
- kop I** çok GN
- kop II** toz, toprak ŞSL
- kop-** kopmak, ayağa kalmak, ayrıl-
mak, çıkmak AL, ŞSL, BV, BD,
GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH,
ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- kopa** kova ŞSL
- kopal-** kakmak, kıyam etmek ŞSL
- kopan I** büyük, azim, kocaman, cüsse-
li ŞSL
- kopan II** sened, pusula, küçük tezke-
re, yazı ŞSL
- kopsa-** telli müzik âleti çalmak GT
- kopu** ayrı, münkatı, kopuk, kopmuş
olan, ayn ayrı, yamak, ek ŞSL
- kopur** oyuk yer, kase, çanak, kap ŞSL
- korat-** zarara uğratmak GT
- korın** kuşak, kemer ŞSL
- korıya** koru AL
- korğulday** korkuluk ŞSL
- korğut** (ata) Kayı boyundan Kara Ho-
ca'nın oğlu ve İnal Yavı Han'ın ve-
zir vekili ŞT
- koruğ I** yasak olan yer, halvet ŞSL,
GT
- koruğ II** koru GT
- koruğ I** kabarmış, kızmış tavuk ŞSL
- koruğ II** çöl, sahra, kır, yaban ŞSL
- koruğ III** olmamış üzüm, ham üzüm,
çiğ üzüm ŞSL
- korun** 'korunmak, muhafaz edilmek
AL
- korıya** koru, bağ, bahçe AL
- koşa** eş, çift ŞSL
- koşan-** koşulmak, bile olmak, birlikte
olmak AL, MK
- koşla-**beraberine almak, yanına almak,
beraberinde sürmek TMA
- koşlı** mallı, varlıklı ŞT
- koştı** refik, arkadaş, yoldaş ŞSL
- kotanla-** moğ. + tür .halelenmek, ağıl-
lanmak AL
- kotuğ** misafir, konuk ŞSL
- kov-**kovmak, takip etmek, iz sürmek,
kovalamak GT
- kova** kova GT, Sİ
- kovuğçılık** koğuculuk Sİ
- kovuş** boş, oyuk, içi boş ŞSL, ŞT
- koya** kızıl, kırmızı renkli ŞSL
- koyan I** tavşan AL, ŞSL, SD, ŞT
- koyan II** kasırğa AL, ŞSL
- koyaş** güneş AL
- koydur-** koydurmak, verdirmek, değ-
dirtmek GT, TEH, LM
- koyğı** aşağıki ŞT
- koygun** denizden karaya konulmuş
parça ŞSL

qoyı I aşağı BV, NH, HBD, LD, şT, FK, LM

qoyı II gül nar, gül suyu şSL

qoyı III koyun AL

qoyı IV sulayan, sulayıcı şSL

qoyı V kuyu şSL

qoyı- vermek, terk etmek şSL

qoyla- çukur kazmak şSL

qoymağlığ koyma, koyma MÜN

qoyman bir tür yağlı çörek, yağlı çörek şSL

qoyu aşağı şHD

qoyul- koyulmak, yerleştirilmek, verilmek GT, TMA, TEH, MÜN

qozalağ sayıca ufak olan şey, zayıf şey, olgunlaşmamış şSL

köçkün göçmen kuşu şT

köfük köpük ÇFK, Sİ

kögem sert bir ağaç şSL

kögene zincir, bend şSL

köger çanak ve kase şSL

kögerçin güvercin ÇFK, Sİ, şHD

kögle- yama ve parça dikmek, bir şeyi bir şeye dikmek şSL

kögsük göğüs AL

köhe moğ. zırh ML

kök- saz çalmak AL

kök böri yeşil kurt, böri şSL

kökçek güzel, hoş şSL

kökel moğ. süt verici şSL

kökeltaş moğ. süt kardeş ML

kökeñ I mesken, yerli, asli yer şSL

kökgü gönül, yürek şSL

kökre- kükremek NH, FK, GN

kökreş- karşılıklı kükremek, gürllemek BV, NH

kökşün ihtiyar, pir şSL

kökte- saz çalmak AL, şSL

kölçe tarla taksimi, mezra şSL

kölge moğ. gölge şSL, NH, LD

kömdür- gömdürmek TMA

kömeç bir tür ekmek şSL, FK

kömrek böğür, boşluk AL

kömüğlüğ gömülü, medfon, gizli şSL

kömük kemik şSL

kömüklük gömülü, gömülmüş AL

kömül- gömülmek GT, FK, LM

kömür- kemirmek ML, AL, şSL, FK

köndel- ādet etmek, razılaşmak şSL

köñlek gömlek, elbise köynek şSL, BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, LM

köñren- 1) söylenmek AL 2) doğru yolu göstermek, kılavuzlanmak BV

köp- şişmek, verem olmak şSL

köpçik eğerin üzerine konulan küçük şilte şSL

köpe cevşen, zırh elbisesi şSL

köpelek uyuz GT

köpiçi artmakta olan, çoğu, hepsi şSL

köple- çoğalmak, artmak, çoklaşmak, çok olmak şSL, GT

köprik- çoğalmak, bir araya gelmek şHD

köptür- kabartmak şHD

köpün tıfıl, çocuk şSL

körbüzlük hilekarlık, zorbalık FK

köre-körüklemek, ateşe hava vermek
ŞSL

körek görme, bakma, nazardan geçirme, yoklama ŞSL

körgiz- göstermekGT

körgüz- gözükmek, göstermek AL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN

körgüzül-görülmek, belirlemek, bakılmak MÜN

köriniliş manzara, gösteriş ŞSL

körksüz çirkin, güzel olmayan GT

körpek hafif, yeğni, çabuk ŞSL

körpekleş- körpekleşmek, hafifleşmek
ML

körtek I görünüş, gösteriş, ibret, tecrübe ŞSL

körmeklik görme BD

körük el körüğü, elle çalıştırılan körük ŞSL

körüklen-üfürülerek yanmak ŞSL

körükse- canı gönülden istemek, arzu etmek, görmek istemek ML

körül-görülmek, anlaşılmak, kabul edilmek MÜN

körümçi astrolog, yıldıza veya yıldız falına bakan LD

körün- görünmek BV, BD, GT, KH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, FK, GN

körünç görünüş, vaziyet, durum GT

körünüş görüşme (meclis) ŞT

körüş görüş, bakış, nazar GT, FK

körüş-görüştürmek, karşılaşmak, karşılıklı konuşmak ŞSL, BV, NH, ÇFK, TEH, Sİ, GN

kös *far.* kös, büyük davul NH

köse yanmış odun parçası, fırın köseğisi, ateşil AL, FK

köstebek kör sıçan, köstebek ŞSL

köster-göstermek, açığa çıkarmak, ayan etmek ŞSL

köşk *far.* köşk ÇFK, Sİ, ŞHD

kötel yedek AL, ŞHD

köterimlik katlanma, kaldırmaklık, tahammül edebilmek ŞSL

kötert- götürmek, kaldırmak LD

kötrüm şekil, düşkün, felçli, eli ayağı tutmayan ŞSL

kövde gövde ŞHD

köydür- yakmak, yandırmak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

köykenek atmaca türünden yırtıcı AL, ŞSL, ŞHD

köylen- hararetlenmek ŞSL

köymeklig yanmaklık, yanma durumu NH

köymen- bahane etmek, sebep bulmak AL, BV, HBD, FK

köynekeçi 1) ufak gömlek ŞSL **2)** at üstüne konulan çul, hebe ŞSL

köyüg yanık, yanmış şeyler ŞSL

közenek çadır gereci BV

közli gözlü ŞT

- közlü** gözlü FK
- közlüg** gözlü NH, FK
- közsiz** gözsüz, kör, amā GT, ÇFK, Sİ
- közül** yanmış ve yıkılmış parça ŞSL
- ķukaza** benzer bir kuş ŞSL, ŞHD
- kû** *far.* ki o; kim; nerede; ne zaman
GT
- ķu-** ibra etmek, vaz etmek, ikame etmek ŞSL
- kûb** *far.* vurmak, vuruşmak NH
- ķuba-** semirmek ŞSL
- kû-be-kû** *far.* yer yer, taraf taraf BV
- ķubh** *ar.* çirkinlik GT, MK
- ķuble** *ar.* öpücük BV, NH,
- ķuç** kuş GN
- ķuçe** *far.* dar sokak, çarşı, pazar, mahalle; yol ŞSL, NH, HBD, ÇFK, TEH, YED, FK, ŞHD, MK
- ķuçuş-**kucaklaşmak BV, NH, FK, LM
- ķudek** *far.* çokluk, ufaklık GT
- ķuden** *far.* kalın kafalı, aptal GT
- ķuds** *ar.* temizlik, saflık; kutsallık BV, GT, HBD, FK, LM
- ķudsî** *ar.* kutsal, mukaddes BV, NH, HBD, LD, MÜN, FK, LM
- ķuduğ** kuyu GT
- ķuduk-** zalimce hareket etmek ŞSL
- ķudûm** *ar.* ayak basma YED
- ķudusak** sarık ŞSL
- ķûfe** *ar.* kilit, sürgü GT, TMA, TEH
- ķufl** *ar.* kilit, sürgü BV, ŞHD, MÜN
- ķuft** *far.* sıkıntı, bela, eziyet MÜN
- ķûh** *far.* dağ GT, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- ķûhistân** *far.* dağlık MK
- ķûh-ken** *far.* dağ kazıcı, dağ kazan; Ferhat BV, NH, YED, FK
- ķuhlî** *ar.* sürme gibi kara BV
- ķûh-tâ-ķûh** *far.* dağ üstüne dağ LM
- ķûj** *far.* ağaç kökü, alıç NH
- ķû ķû** kumru sesi, kumru ötmesi ŞSL
- ķulağlan-** kulak salmak, kulak vermek ŞSL
- ķulağlaş-** birbirine kulak vermek FK
- ķulak** kulak ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- ķulaklık** kulaklı Sİ
- ķulan** yaban eşegi MÜN, LM
- ķulav** ok ŞSL
- ķulavuz** kılavuz LD, GN
- ķulcakçı** dişi geyik ŞT
- ķulkana** bir tür cerahat, yara ŞSL
- ķulķul** *ar.* bir şeyin hareketinden, deprenmesinden çıkan ses YED, ŞHD
- ķulâb** *ar.* çengel, kanca BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM
- ķulle** *ar.* dağ tepesi, doruk MÜN, MK, LM
- ķulluk-** istihdam etmek, hizmette bulunmak ŞSL
- ķullukçı** hizmetkar tapuğçı, dakavul, odaçı, hadim, hıdmetçi ŞSL, BV
- ķullukluk** teşekkür beyanı, şükran ifadesi ŞSL
- ķulûb** *ar.* kalpler, gönüller NH, FK, MK
- ķulzûm** *ar.* deniz NH, YED, FK, ŞHD

ķuma bir erkeğin, nikahlısı bulunan kadınlardan her birinin ötekine göre adı' ŞSSL, ŐT, ŞHD

ķumal yuvarlak ŞSSL

ķumalak yuvarlak MK

ķumar *ar.* kumar BV, ĆFK, Sİ

ķumar- hapiste kalmak, hapsedilmek, muhasara etmek ŞSSL

ķumaręal muhit, kale ŞSSL

ķumār-hāne *ar. + far.* kumarhane MK

ķumaŐ *ar.* kumaş YED, ŞHD, LM

ķumęan 1) desti ŞSSL **2)** abdest ŞSSL

ķumka kumaŐ, basma, Ćit ŐSSL

ķumlaę kumsal, kumlu yer, deniz kıyısı ŞSSL

ķumrı *ar.* kumru (bir tür kuş) GN

ķumsal kumluk arazi ŞSSL

ķumŐum gaga, tumşuk, tuyur gagası ŞSSL

ķumurķ- kımıldamak, hareket etmek ŞSSL

ķunacın inek, iki yaŐar kısrak, inek ŞSSL

ķuņar- kanırmak, koparmak AL

ķund aĆık, kavi, saęlam, muhkem, kuvvetli, heykel ŐSSL

ķunde bir tür zehirli örümcek ŞSSL

ķun-fe-yekūn *ar.* ol deyince olur FK

ķūr I *far.* kör BV, NH, FK, MK, LM, HBD, TEH

ķūr II *far.* mezar ĆFK, Sİ

ķur 1) kuŐak, baę ML, AL, ŐSSL, GT, FK **2)** silah, silahlık, aę, tuzak ŐSSL **3)** bekĆi, muhafız ŐSSL

ķur 'a *ar.* kur'a, ad Ćekme TEH

ķurak yağmursuz yer, kuru yer ŞSSL

ķurakŐa-Ćok kuru olmak, gıcırdamak, cızırdamak ML

ķurb *ar.* yakınlık, yakınlama; ulu Allah'ın buyruklarını yerine getirmek suretiyle yakınlama GT, NH, TEH, FK, ŞHD, MK, GN

ķurbān *ar.* kurban BV, GT, NH, LD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN,

ķurĆ Ćelik ŐT

ķurĆak Tesim, Őekil, suret, görünüş, kıyafet, endam, güzel görünüş ŐSSL

ķurĆal- 1) kocamak, pek büyümek ŐSSL **2)** Ćok kaŐınmak ŐSSL

ķurdaŐ halazade, hala oğlu ŞSSL

ķūr-dil *far.* gönlü kör olan; duygusuz GT

ķurduęla-koyunu kurda kaptırmak ŞSSL

ķūre *far.* dökümhane, kuyumcu fırını, fırın BV, NH, TMA, .MÜN, FK, MK

ķuręa- gözetmek ŞSSL

ķuręal iĆtima, toplanma AL, ŐSSL

ķuręar -tahliye etmek ŞSSL

ķuręat- kavga etmek, gürültü, Şamata ŞSSL

ķurgav- hıfz etmek, örtmek, etrafım çevirmek ŞSSL

ķuręuŐun kurşun ŞSSL

ķurĆ gurk FK

ķurıŐı iĆi dıŐı bir olan külah ŐSSL

ķurit- kurutmak SD

kurula kere, defa, kuşak, nesil SD

kurma ağaç kaşık ŞSL

kurretü'l-ayn ar. göz nuru, nurlu
TEH, MÜN, FK, LM, GN

kurş ar. yuvarlak nesne, bir yıldızın
görünen yüzü NH, LD, MÜN,
YED, FK, ŞHD, MK, LM

kursak kuşların birinci midesi ŞSL,
GN

kurşak kuşak, kemer ŞSL

kurtğa ihtiyar kadın ŞSL

kurt kulağı bir bitki ismi ŞSL

kurtul- kurtulmak ŞSL, ŞT

kurtun kurt, tırtıl ŞSL

kuru kuru ŞHD

kuruğ I kuru AL, BV, GT, NH, ÇFK,
TEH, FK

kuruğ II yasak olan yer ŞSL

kuruğ III zayıf, çelimsiz ŞSL

kurumsa- delalet etmek, yol göster-
mek ŞSL

kurumsamak delil, rehber ŞSL

kuruş- kuruşmak, kurumak AL, ŞSL,
BV, NH, MK, LM

kurya bekasız, virane, harap ŞSL

kuş dili diş ve budak ağacı ŞSL

küşe far. köşe ÇFK, TEH, YED, Sİ,
ŞHD, MK

küşiş far. çalışma, çabalama BD, GT,
NH

kuşla- kuş avlamak, av avlamak ŞSL,
GN

kuşlağ avlag, kuşu çok olan yer ŞSL

kuşluğ kuşluk, çay vakti ŞSL

kuşmar bir tür kuş tuzağı ŞSL

kuşnac falcı ŞSL

kuş üzimi çekirdeksiz üzüm ŞSL

küt ar. yiyecek, besin, gıda; beslenme
kaynağı GT, HBD, TEH, YED,
CD, FK, ŞHD, MK, LM

küt-kalmak, yurt tutmak, yerleşmek
ŞSL, ŞHD

kütāh far. kısa, boysuz LD, YED, CD,
MK

kütal-giyinmek, bezenmek, süslenmek
ŞSL, YED

kütan- mesud ve memnun olmak,
sevinmek, ferahlamak ŞSL

kütanla- halelemek, ayın hale tutması
ŞSL, LD

kutar- kurtarmak ÇFK, MÜN, Sİ

kuṭb ar. kutup, tarikat piri LD, FK,
LM

kuṭkul- kurtulmak AL

kuṭr ar. daire gibi yuvarlak yüzeyler-
de yuvarlağın çapı TEH

kuṭṭa' ar. kesenler, kesiciler GT

kutur uyuz ŞSL, Sİ, LM

kutuz kuduz ŞSL, BV, LD, FK, MK

kuvar-benzi uçmak, solmak, sararmak
ML, GT

kuvā (y) ar. kuvvetler, güçler BV

kuvrağ cemaat, topluluk GT

kuvve ar. kuvvet, güç MK

kūy far. köy, sevgilinin bulunduğu
yer BV, GT, NH, HBD, LD, YED,
FK, ŞHD, MK, LM

kuyak cenkte giyilen elbise, zırh ŞHD

ķuyaş-ruhsāre *tür.+far.* güneş yüzlü, parlak YED

ķuyaşsız güneşsiz, güneşin olmama hali FK

ķüyçe *far.* köy, sevgilinin bulunduğu yer NH

ķuyı- vermek, terk etmek ŞSL

ķuyın fırtına FK

ķuyuk kuyu ÇFK, Sİ

ķuyum altın ve diğer değerli madenlerden yapılan eşya; kuyumcu ŞSL

ķuzah *ar.* renk renk olan çizgi NH, MÜN, FK

ķuzat *ar.* kadılar MK

ķuzay güneş uğramayan yer, kölge ŞSL

ķūze I *far.* su testisi ŞSL, BV, NH, ÇFK

ķūze II *far.* saçma söyleyen, geveze ŞSL

ķuzġa- muzdarip etmek, ızdırıp çek-tirmek AL

ķuzġalan I ızdırıp çekme AL

ķuzġalan II şamata ŞSL

ķuzġalış- kavga etmek, karşılıklı çekişmek ŞSL

ķuzġan- (1) hareketlenmek, şamataya başlamak ŞSL

ķuzġan- II muzdarip olmak AL

ķuzġun I kuzgun ŞSL, ŞHD, MK, GN

ķuzġun II karışık, dalgalı, kargaşa ŞSL

ķūbil- içine yün koyup kenarlarını dikmek ÇFK, Sİ

ķubrā *ar.* pek büyük olan LM

ķüçe *far.* sokak, mahalle ŞSL

ķüçer arabanın düz dingili, boyunduruk takımı ŞSL

ķüçlen- güçlenmek, kuvvetlenmek GN

ķüçlet- güçlendirmek ŞHD

ķüçükle- köpek yavrulamak ŞSL

ķüç- beklemek, korumak GT

ķüdegü damat GT

ķüdeş kötülükten bir şey, fenalık, edepsizlik emaresi ŞSL

ķüdez- korumak, beklemek GT

ķüdgülük hemen tüketilmeyen stok edilerek saklanan yiyecek GT

ķüdüret *ar.* gam, keder, üzüntü BV, NH, TMA, TEH, MÜN, n FK, ŞHD, MK, LM, GN

ķüf küf ŞHD

ķüft *far.* üzüntü, keder LD

ķügüm bakır desti, güğüm ŞSL

ķügüz hediyeye layık olan ŞSL

ķūhen *far.* eski, yıpranmış, yaşlı, eski BV, NH, MÜN, YED, FK, LM

ķūhen-pîr *far.* çok yaşlı BV, NH, FK

ķūh-sār *far.* daġlık, daġlık arazi BV, YED

ķūhület *ar.* olgunluk çaġı NH, FK, MK

ķüj *far.* kambur BV

ķük ahenk AL

ķükle- saz çalmak AL

ķükte- saz çalmak AL

ķükre- kükremek GT, GN

- kükreş** kükreşmek GN
- kükü** *far.* güvercin sesi ŞSL, ŞHD
- külac** bir tür helva, güllaç ŞSL
- külâh** *far.* külâh, başa giyilen şey
YED, MK
- külak** büyük dalga BV
- külâle I** *far.* kıvrıkcık saç BV, NH, LD,
YED
- külâle II** *far.* çiçek demeti NH, LD,
YED
- külber** dervişlerin arkalarına taktıkları
tulumdan tobra ŞSL
- külçir-** gülümsemek GT
- küldür-** güldürmek BV, NH, LD, ŞT,
FK, ŞHD, MK
- külegeç** güleryüzlü MK
- küleh** *far.* külâh, başa giyilen şey
YED
- külek I** deniz dalgası, fırtına ML,
ŞSL, NH, MÜN, FK,
- külek II** derin ve kulplu kova ŞSL
- külfetsiz** *ar.* + *tür.* zahmetsiz MK
- külgeç** gülücü, mütebessim ŞSL
- külhân** *far.* hamamlarda suyu ısıtmak
için ateş yakılan yer BV, HBD,
YED, ŞHD, MK
- küll** *ar.* hep, bütün BV, GT, NH,
MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- küllî** *ar.* tamamıyla, bütün TMA,
TEH, MÜN, FK, MK, LM
- kültkü** gülüş, gülme ŞHD
- külümlü** gülüşlü, gülümlü AL
- külümsü-**gülümsemek NH, LM
- kümbür** tantana, yüksek ses ŞSL
- kümbürle-**güm güm ötmek, tantana
yapmak ŞSL
- kümle** yığıntı, birikinti ŞSL
- kümmet** *ar.* yuvarlak başlık, şapka,
taç MÜN
- kümüş** gümüş SD, GT, NH, ÇFK, ŞT,
FK, MK, LM
- künay** gün doğar, doğu ŞSL
- künbed** *far.* tavan, kubbe, kümbet ŞT
- künc** *far.* köşe, bucak BV, GT, NH,
HBD, YED, FK, MK, LM
- küncilik** bir günlük, gündelik, her gün
AL, ŞSL
- kün çiçeği** ay çiçeği, gün döndü ŞSL
- künd** *far.* anlayışsız BV
- kündalan** eğri, kavisli FK
- künde-hüy** *far.* kötü huylu ŞHD
- kündelen** eğri, kıvrıkcık ŞSL, LD
- kündelet-** yuvarlatmak, döndürmek;
kündeye vurdurmak; habse attırmak
ML, ŞSL
- kündeş** kadm ortağı, kumalar ŞSL
- künduğ** ibrik, desti ŞSL
- künes** bulutsuz sıcak gündüz AL
- küneş** Igüneş AL, ŞSL, NH, LD,
TMA, TEH, MÜN, Sİ, ŞHD, MK
- küneş II**pek sıcak gün AL, ŞSL
- künge** toz, gubar ŞSL
- küngeç** şaka, latife ŞSL
- künglük** ateşe yakılan güzel kokulu
kendir ŞSL
- küngür** *far.* yüksek yer, kubbenin
tepesi, tepe, çıkma NH, LM

küngüre *far.* kubbenin tepesi NH, TMA, YED, FK
küngüs serseri, şaşkın ŞSL
künh *ar.* kök, dip SD, LD
küni hased, kıskanç ŞSL
künki günkü, güne ait MÜN, GN
kimlik yevmiye, bir günün vazifesi ŞSL
künlük günlük FK
künlük günlük, yiyecek NH, TEH, YED, ŞT, FK, MK
künlük buhar, ateşte yakılan güzel kokulu zambak, sümbül, kendir ŞSL
küñre-mırıldanmak, sessiz bir şekilde konuşmak, söylenmek ŞSL
küñren- kendi kendine söylemek, mırıldanmak, homurdanmak ML, FK, MK
küñrenme söylenme, gümürdenme AL
küñret- kendi kendine söylenmek, mırıldanmak FK
küñürde- boğuk ses çıkarmak, mırıldanmak ML
künüz *ar.* hazineler TEH, MK
künyet *ar.* künye BV, TEH
küp küp AL, BV, NH, TEH, MÜN, MK, FK
kür I yuvarlak SD
kür II kuvvetli, güçlü, cesaretli GT
kürbet *ar.* sıkıntı, dert GT
kürçek kürek, gemi küreği, bir ucu yassı alet AL, ŞSL

küre *ar.* küre, yuvarlak nesne BV, NH, FK, MK, LM
kürede-parekende ve perişan olmak, dağılmak, tarumar olmak ŞSL
küreşçi pehlivan, güreş tutucu ŞSL, GT
kürgülde- gürültü etmek, azarlamak, hiddetlenmek ŞSL
kürk kürk ŞHD
kürke keçe, palas ŞSL
kürte *far.* gömlek LD
kürtük pişirilmiş, kaynatılmış, haşlanmış bir şey ŞSL
kürum *ar.* üzüm, bağ kütükleri LM
kürük yumurta basan tavuk AL
kürüldeş- gürültü yapmak ŞT
küs- küsmek, gücenmek ŞSL, HBD
küsav yanmış odun parçası, ateş karıştırıcısı BV
küsev ateş karıştırıcısı, yanmış odun parçası, yan yanmış ŞSL
küstah *far.* küstah, hayasız, edepsiz, terbiyesiz YED
küsuf *ar.* güneş tutulması BV, NH
küş *far.* öldüren, öldürücü MK
küşāde *far.* açma, açıkça GN
küşegi sakınma, gizlenme, gizli söyleme, aheste konuşma, kulağa söyleme ŞSL
küşte *far.* öldürülmüş, katledilmiş GT
kütac pişirilmiş, kaynatılmış, haşlanmış bir şey
kütavul muhafız, bekçi ŞSL
küteh *far.* kısa BV

kütel geçit ŞSL

kütrek post, semiz ŞSL

kütüb *ar.* kitaplar NH, TMA, TEH, MÜN, MK, LM

kütük 1) kesilmiş tomruk, odun; temelli, köklü ağaç, büyük ağaç ŞSL2) kayıt defteri, ana defter, kitaplar ŞSL

küven- güvenmek, inanmak, itimat etmek GN

küevle- birisini damat edinmek ŞSL

küevlig güveylik, damatlık, damat olma TEH

küylük taş yontuları kazma AL

küymen- bahane etmek, sebep ve vesile bulmak ML

küynük ufak kap ŞSL

küzel güzel YED

L

la I *moğ.* kesinlikle, mutlaka anlamına gelen ve kuvvetlendirme, şüphe bildiren bir edat AL, ŞSL, NH

la II ah, eyvah HBD, FK

la III yanak FK

lā I *ar.* hayır BV, SD, LD, YED, MK

lā II *ar.* veya, ya AL, NH

lā III *ar.* ah, eyvah ŞSL

lā-aqal *ar.* en azından FK

la' b *ar.* oyun, spor GT

lābe *far.* yaltaklanma, yalvarma, acz gösterme BV, NH, LM

lā-büd *ar.* lazım, gerek LD

lācerem *ar.* elbette, şüphesiz, sonunda, böylece BV, BD, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED

lāceverd *ar.* lacivert, koyu mavi renkte değerli bir süs taşı BV, GT, ŞHD, LM

lāceverdî *ar.* lacivert renkte, lacivert renginde BV, NH, FK

lāceverdî atlas *ar.* lacivert renkli atlas kumaş MÜN

lāciverdî *ar.* lacivert renkli LD, FK, ŞHD

lā-cür'a *ar.* damla bırakmadan MK, LM

lācverd *ar.* lacivert NH

laçal- mücadele etmek, kavga etmek, dalaşmak ŞSL

laçin sarp, sert, şiddetli ŞSL

lāde *far.* akılsız, ahmak BV, NH, CD, ŞHD

lafadan beyza, yumurta, yarım uydulmuş tohum ŞSL

laffāz *ar.* çok konuşan, bilgiçlik taslayan, hitabet yeteneği olan FK

lāfız *ar.* söz söyleyen, telaffuz eden MK

lāfî *ar.* + *far.* övünen, palavracı ŞHD

lafz *ar.* söz, kelime BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM

lağ *far.* şaka, latife BV, NH

lağ ism-i mekan edatı ŞSL

lāgar *far.* zayıf, cılız ŞHD

lağlağ I zerafet, güzellik ŞSL

lağlağ II 1) laklak, eğlence, alay ŞSL

2) küfürbaz, ağzıbozuk ŞSL

lağv *ar.* boş, beyhude ÇFK, Sİ

lā-ḥavl *ar.* kudret, kuvvet Allah 'tandır

LM, GN, GT

laḥd *ar.* mezar, kabir, çukur GT,

HBD, Sİ

laḥid *ar.* mezar, kabir LD

laḥn *ar.* ezgi, nağme BV, HBD, FK,

MK

laḥt *far.* parça, az, bir şeyin parçası

BV, NH, YED, FK

laḥtî *far.* bir parça LM

laḥza *ar.* an, zaman, müddet, göz açıp

kapayacak kadar kısa süre BV, BD,

NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED,

FK, ŞHD, LM, GN

laḥze *ar.* an, zaman, müddet, göz açıp

kapayacak kadar kısa süre GT

lā-iḥşā *ar.* hesap edilemez NH, LD

lā-ilāh *ar.* lailahe illallahın kısaltılmışı

MK

lā-ilahe *ar.* Allah yoktur MK

la'în *ar.* lanetlenmiş, kovulmuş LD,

TMA, TEH, ŞHD, MK

laḳ *ism-i mekan* edatı ŞSL

lā kelām *ar.* sözsüz, konuşmadan

MÜN

lāl *far.* alevli (ateşli dudak) GT

la'l *ar.* lal, kırmızı renkte değerli bir

taş, (mecazen) dudak BV, NH,

HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, 1

ŞHD, MK, LM, GN

lālā mürebbi, bakıcı SD

lā'lā *ar.* parlak ŞHD

lālāfī *ar.* inciler GT

la'l-bal *ar. + tür.* bal dudak ŞHD

lāle-zār *far.* lale bahçesi, lalelik BV,

NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK,

ŞHD, MK, LM

lāmi' *ar.* parlak, parlayan HBD,

MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,

GN

lāmî *ar.* lam harfi şeklinde olan, lam

harfi kafiyesi ile düzenlenmiş olan

kafiye FK

lā-nihāye *ar.* nihayetsiz, sonsuz MK

lā-nihāyet *ar.* nihayetsiz, sonsuz LM

lap bütün bütün, tek parça, sırf ŞSL

lapa 1) yapışkan, yapışmış şey ŞSL **2)**

suluca pişmiş şey ŞSL

laş *far.* 1) leş, ölmüş hayvan bedeni

AL, ŞSL, TEH 2) alçaklık, itibar-

sızlık, yağma, çapul YED, FK

laş- başa çıkmak, uğraşmak ŞSL

lā-şey' *ar.* pek değersiz iş, bir şey de-

ğil FK

lāşî *far.* bir alçak, itibarsız (kimse)

YED

lā-tuḥaf *ar.* garip olmayan, gülünç

olmayan BV, NH

lā-uḥşā şenā *ar.* sayısız övgüler HBD

lāv *far.* çamur ŞHD

lavaşî 1) bir tür yassı ve uzun ekmek

ŞSL **2)** yassı gümüş külçesi ŞSL

lavlav alevli, şiddetli ateş ŞSL, BV

lā-yā'kıl *ar.* dalgın NH, LD, FK,

ŞHD, MK

- lā-ya‘lem** *ar.* hiçbir şey bilmeyen GT
- lā-ya‘nî** *ar.* anlamsız MK
- lāye I** *far.* tortu FK
- lāye II** *far.* ipekli kumaş FK
- lā-yemüt** *ar.* ölümsüz, ebedi, Allah NH
- lā-yetecezzā** *ar.* parçalanmaz, bölünemez, bütün BV, LD
- layı** gibi, kadar anlamı veren bir edat ŞSL
- lāyih** *ar.* parlayan, parlak, aşikar, meydanda, hatıra gelen FK
- lāyık** *ar.* uygun, yaraşır AL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- layın** gibi, kadar anlamı veren bir edat ŞSL
- lāyla-** *far.+ tür.* sıvamak, çamurlamak, sıvamak, kil sürmek ŞSL
- lāzıma** *ar.* gerekli şey, gerekçe HBD
- lāzime** *ar.* gerekli şey, gerekçe BV, GT, NH, FK, MK
- le‘āli** *ar.* inciler MÜN
- leba** ihtiyar, yaşlı, geçkin mürebbi ŞSL
- leb-ā-leb** *far.* ağzına kadar dolu BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- lebāşak** kaide, usûl, düzen ŞSL
- leb-be-leb** *far.* dudak, dudağa BV, HBD, LD
- lebî** *far.* dilim BV
- lecāc** *ar.* inatçılık BV
- leçek** *far.* sırmalı ve mücevherli bir nevi başörtüsü, ipek mendil, baş örtüsü ŞSL, ŞHD, MK
- ledünnî** *ar.* ilahi sırlara ait LM
- leff** *ar.* dürülmüş, sarılmış; son iki harfi illetli olan YED,
- leglek** leylek ML
- leheb** *ar.* alev BV
- lehm** *ar.* lehim, onarmak MK
- lehv** *ar.* oyun, eğlence GT, ÇFK, Sİ, FK, MK
- leken** *far.* leğen, şamdan BV, LD, YED
- lem‘a** *ar.* panltı, parlayış BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- lema‘āt** *ar.* parıltılar, ışıklar MÜN
- lem‘aî** *ar.+ far.* bir ışık, bir parıltı MÜN
- lem lem lüm** *far.* saç, sakal gibi şeylerin çıkardığı tasavvur edilen ses ŞHD
- lems** *ar.* elle dokunup duyma, elle tutma BV
- lem-yezel** *ar.* baki, sonsuz, daimi MÜN, YED, MK
- leng** *far.* topal, aksak TEH, FK, LM
- lenger** *far.* lenger, büyük sahan, gemiyi yerinde sabit tutmak için denize atılan büyük çapa ŞSL, YED, FK, ŞHD, MK, GN
- lengerî** *far.* büyük bakır sahan ŞHD
- lenk I** *far.* topal, aksak MK
- lenk II** peştamal, peşkir ŞSL

leşker *far.* asker, ordu SD, GT, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD
leşkerî *far.* bir asker gibi LD
leşker-keş *far.* asker idare eden, asker çeken YED
let *ar.* sopa, dayak GT
leţāfet *ar.* latiflik, hoşluk BV, BD, GT, NH, HBD, LD
lev sarkık, gevşek ŞSL
levend *far.* tembel, ayyaş, zampara, kabadayı BV, BD, MK
levha *ar.* levha BV, FK
levhaş-allāh *ar.* Allah vahşet vermesin MK
lev-keşef *ar.* olsa bile NH
lev-keşf *ar.* olsa bile BV
levn *ar.* renk, boya, sıfat BV, GT, NH, MÜN, FK, LM
levş *ar.* pislik, kir, murdarlık TMA, FK, MK
leyîm *ar.* alçak, aşağılık, cimri GT
leyl *ar.* gece SD, LD, MK, LM
leylet *ar.* gece LD
leylî *ar.* geceleyin, geceye ait zaman GT
lezîz *ar.* leziz, tatlı, hoş MK
lezzāt *ar.* lezzetler, tatlar ŞHD
lezzetsiz *ar.* + *tür.* tatsız, lezzetsiz BV
lıcağ macun, kişmiş ile karıştırılmış bir tür yemek ŞSL
lık içi bozuk yumurta ŞSL
İlçek çevre, makrama AL
lifāfe *ar.* sargı ÇFK, Sİ
ligām *far.* gem, dizgin SD

lihāf *ar.* örtü BV
lik içi bozuk yumurta ŞSL
lık *far.* ancak, fakat, lākin BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM
likā *ar.* görme, yüz, çehre, suret GT, HBD, YED, ŞHD, GN
likāhğ *ar.* + *tür.* yüzlü MK
lik lik yavaş yavaş, kem kem, aheste aheste ŞSL
lîmū *far.* limon LM
lîmūnî *far.* limon renginde NH
lînet *ar.* yumuşaklık BV, MK
lisān *ar.* dil, lisan MK, LM
livā *ar.* bayrak, sancak BV, NH, TMA, YED, MK, LM
lîve *far.* aldatıcı MK
liyārā yol, tarik ŞSL
loğma-ğor *ar.* + *far.* lokma yiyen LM
lōs *far.* bataklık çamuru, yapışkan çamur GT
lök I içi bozulmuş kavun ve yumurta ŞSL
lök II yoğun, iri, battal, ağır, tenbel AL, ŞSL
lök III deve ŞSL
lökçe gevşek, boş ŞSL
löke löke löp löp, parça parça, top top ŞSL
lu ejderha ŞHD
lu‘ab *ar.* salya TEH
lu‘b *ar.* oyun, eğlence BV, YED, FK, LM
lu‘bet I *ar.* oyuncak BV, NH, FK, LM

lu'bet II *ar.* hayranlık uyandıran şey
GT

lūḥ *far.* hasır otu NH

lūle *far.* lüle, küçük bom LM

lūlī *far.* çengani, rakkas, şuh, baştan
çıkarıcı, raks eden, nazik, zarif
ŞSL, BV, NH,

lurs kaba, köylü ŞSL

lūt *far.* lezzetli bir yiyecek BD

luṭfi *ar.* lütufla ilgili, lutfu ait; bir lütuf
YED

luy arslan burcu, Türk takviminde
üçüncü yıl ŞSL

lūcce *ar.* engin su, kalabalık, gümüş,
ayna NH, MÜN, LM

lūç çıplak, üryan ŞSL

lūçe hücre, mahal, göz, küçük pencere
ŞSL

lūçek şeffaf, tüysüz, cilalı, parlak bir
nevi şeftalu, havuç ŞSL

lūk I iri, büyük parça ŞSL

lūk II yorgun AL

lūk lūk rahvan giden at veya eşek ŞSL

lūknet pelteklik, dildeki tutukluk TEH

lū 'lū' I *ar.* inci SD, YED, ŞHD

lū 'lū' II fahişe, orospu, rakkas GT

lüm lüm I yumuşak, mülayim ŞSL

lüm lüm II mum ve sayir, yumuşak
şeyden yapılmış yalancı mercan
ŞSL

lūngî çolak, topal ŞSL

lūnk *far.* peştemal, peşkir AL, ŞSL

mā *ar.* su SD, NH, LD, YED, FK, GN

ma'ād *ar.* ahret BD, NH

ma'anîlik *ar.* + *tür.* çok anlamlı MK

ma'aṭifet *ar.* gözlenilecek olan yerler
GT

ma'āzallāh *ar.* Allah korusun, Allah
esirgesin, Allah saklasın YED,
ŞHD

ma'būd *ar.* kendisine ibadet olunan;
Allah MÜN, FK

ma'cūn *ar.* macun kıvamına getirilmiş
ilaç; uyuşturucu maddelerden süz-
me afyon MK

ma'cūn-nāk *ar.* + *far.* .ilaçlı, afyonlu
MK

maç buse, öpüş ŞSL

māde *far.* dişi NH, YED, CD

ma'delet *ar.* adaletli; adalet, hakkani-
yet YED

māder-zād *far.* anadan doğma, doğuş-
tan TEH, ŞT, FK

ma'dūl *ar.* işinden çıkarılmış, azle-
dilmiş GT

ma'dulluḳ *ar.* + *tür.* işinden çıkarıl-
mışlık, azledilmişlik GT

ma'dūm *ar.* yok olan, bulunmayan
BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED,
FK, MK, LM,

ma'dūmluḳ *ar.* + *tür.* yokluk MK

mā-fāt *ar.* fevt olan, kaybolan BV

māfihā *ar.* içinde bulunan, öteki dün-
ya, ahiret BV, NH, YED

M

ma'fi'z-zamîr *ar.* gönüldeki, içteki şey, görünmeyen gizli olan yan MÜN

mağāk *far.* çukur LM

mağbün 1) *ar.* şaşkın, şaşırma CD, FK, MK 2) *ar.* alışverişte aldanmış olan CD, FK, MK

mağdūr *ar.* haksızlığa uğramış BV

mağfîret *ar.* günahların bağışlanması BD, NH, TEH

mağfur *ar.* Tanrı tarafından bağışlanmış, affedilmiş FK

mağlūl *ar.* susuz kalmış, zincire vurulmuş FK

mağmum *ar.* gamlı, kederli MÜN, LM

mağrib *ar.* batı, akşam GT, NH, TEH, MÜN, FK, LM

mağrūrluğ *ar.* + *tür.* gururluluk MK

mağzūb *ar.* gazaba uğramış, kendisine kızılmış TEH

mağ *far.* öpücük, öpme, buse ŞSL, NH

mağāfet *ar.* korkma, korku BV, LD, CD, MK, LM

mağāl *ar.* düşmanlık LD, GN

mahallāt *ar.* mahalleler TMA

mağallet *ar.* ikamet edilen yer, mahalle GT

mağalsiz *ar.* + *tür.* yersiz, sırasız BV, MK, FK

mahav pis, uyuz, kaşıntı, kirpiği dökülen kişi ŞSL

mā-hazā *ar.* o şey ki, bu ki ŞHD

mā-ḥazar *ar.* daha, önceden hazır olan şey FK, ŞHD

mā-ḥazer *ar.* daha önceden hazır olan şey GN

maḥcūb *ar.* utanmış, utangaç GT, FK

maḥcūbluğ *ar.* + *tür.* utangaçlık HBD

maḥcūr *ar.* hacz olunmuş, kullanılması yasaklanmış BV

maḥdūm *ar.* oğul, evlat; efendi, bey GT, TEH, MÜN, FK, MK, GN

maḥdūm-zāde *ar.* + *far.* evlatlık-MÜN

maḥfil *ar.* toplantı yeri, görüşülecek yer BV, LD, YED, LM, GN

maḥfūz *ar.* saklanmış, gizlenmiş, korunmuş GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM

māhî *far.* balık GT, FK

maḥkūmluğ *ar.* + *tür.* mahkumluk, hükümlülük NH

maḥlaş *ar.* kurtulma, kurtuluş, kurtulacak yer BV, NH, TEH, FK, MK

maḥle *ar.* mahalle ÇFK

māh-liḳā *far.* ay yüzlü LD, LM

maḥlūl *ar.* çözülmüş, erimiş NH, MÜN, FK

maḥlūt *ar.* karışık, katılmış MÜN, FK, MK

maḥmil *ar.* devenin üzerine konan binek sepeti BV, NH, LD, FK, MK, LM, GN

maḥmūr *ar.* sarhoşluktan dolayı sersem olma, uyku başmış göz BV,

- GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD
- mahmürlik** *ar.+ tür.* sersemlik, mahmurluk NH, FK
- māh-pāre** *far.* ay parçası gibi güzel LM
- māh-peyker** *far.* yüzü ay gibi parlak, güzel, nurlu BV
- maḥrek** *ar.* hareketli bir noktanın güt-tüğü yol, yörünge BV
- maḥrem** *ar.* yasak edilen, haram, gizli, gizlilik; yakın, dost BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- maḥremî** *ar.+ far.* mahremlik, sır arkadaşlığı FK
- maḥremlik** *ar.+ tür.* gizlilik, mahremlik YED, MK
- māh-rū** *far.* ay yüzlü BV
- māh-ruhsār** *far.* ay yüzlü, çok güzel YED, FK
- maḥrūḳ** *ar.* yanmış, yanık FK
- maḥrūr** *ar.* kızgın, ateşli, hareketli BV, NH, LM
- maḥrūṭ** *ar.* koni NH
- māh-rūy** *far.* yüzü ay gibi güzel olan ŞHD
- maḥsūb** *ar.* hesaplanmış, hesaba katılmış, büyük bir zata mensup kimse BV, NH, FK, LM
- maḥsūd** *ar.* kıskanılan, haset edilen NH, FK
- maḥṭ** *ar.* muhit, yer NH
- maḥṭa-** övmek, medh etmek, şitatişte bulunmak ŞSL, ŞT, ŞHD
- maḥṭūt** *ar.* yazılmış, kaydedilmiş TEH
- ma‘hūd** *ar.* bilinen, sözü geçen; adet, alışılmış olan BV, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM
- ma‘hūdî** *ar.* alışılmış olan, adet olduğu üzere MÜN
- maḥūf** *ar.* korkulu, tehlikeli TMA, FK, MK
- mā-hūlyā** *yun.* vesvese, kuruntu, saplantı TMA
- māhūr** *far.* Türk müziğinin en eski makamlarından biri FK
- māh-veş** *far.* ay gibi, güzel BV, NH, YED, FK
- maḥz** *ar.* halis, katıksız, tam BV, GT, HBD, LD, TEH, YED, ŞT, FK, MK, LM
- maḥzar** *ar.* huzur yeri, görünüş, birkaç kişi tarafından imzalanmış dilekçe NH, FK
- maḥzen** *ar.* mahzen, içinde eşya saklanacak yer, karanlık yer, muhafaza etme yeri BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM,
- maḥzūf** *ar.* silinmiş, kaldırılmış FK
- maḥzūz** *ar.* hoşlanmış NH, FK, LM
- māî** *ar.* mavi ŞHD
- maḳar I 1)** delikanlı, genç , yiğit, ci-van ŞSL 2) dilli, dili olan ŞSL

mağar II 1) mil üzre döner ip ŞSL 2)
çarh, makara ŞSL

mağāş *ar.* makaslar LM

mağāşid *ar.* maksatlar, niyetler MÜN,
MK, LM

mağbūz *ar.* sıkılmış, daralmışBV, NH

mağdem I *ar.* adım, gelme, geliş, dönüp gelme BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, LM

mağdem II *ar.* baht, talih, uğur, saadet LD

mağdür 1) *ar.* güç, kuvvet BD, NH, TMA, MÜN, FK, MK, LM 2) elden gelen, yapılabilen BV

mağdürsüz *ar.+ tür.* güçsüz, kuvvetsiz HBD

mağhūr *ar.* yenilmiş, Allah'ın gazabına uğramış, kahredilmiş olan GT, TEH, MK

mākiş *ar.* duraksayan BV, NH, CD

mākiyān *far.* tavuk LD

mağlūb *ar.* alt üst edilmiş, dağılmış GT

makrūn *ar.* ulaşma, kavuşma LM

mağşūd *ar.* istek, kasıd, hedef, niyet BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

mağsūm *ar.* bölünmüş, bölen, dağıtan ve taksim eden; rızık, kısmet GT, MÜN, YED, FK

mağşūre *ar.* camilerde büyükler için ayrılmış yüksekçe yer ÇFK, Sİ

mağta' *ar.* bir gazel veya kasidenin son beyti FK

mağtel *ar.* ölüm, ölme, öldürülme TEH

mağtul *ar.* öldürülen BV, TEH, FK, MK, LM

mala I *far.* duvarcı ve sıvacı sürgüsü ŞSL

mala II *far.* harman düven ŞSL

māle *far.* duvarcı malası LM

ma'lem *ar.* iz, işaret, nişan; süs GT

mālīde *far.* sürülmüş, koğulmuş LM

mālik *ar.* sahip, bir şeye sahip; Tanrı NH, ÇFK, Sİ, MK

māliš *far.* sürme, sürüştürme, ovma, ovuşturma NH

mallı *ar.+ tür.* varlıklı ŞT

māllık *ar.+ tür.* malı olan MK

mālsızlık *ar.+ tür.* varlıksız ŞT

mām *far.* mırıldanış ifade eden ses ŞHD

ma'mānî *ar.* manalar, anlamlar GN

ma'mūre *ar.* bayındır yer, kent YED, MK

ma'mūrluk *ar.+ tür.* bayındırlık, şenlik, rahatlık TMA

mān *far.* ev, han ile ev bark HBD, LM

mañ kuzu, üç senelik kuzu ŞSL

man- I banmak, batırmak, tirid etmek ŞSL, NH

man- II salınarak yürümek, edalı bir şekilde gezmek ŞSL, FK

maña alın AL

manab asil-zade, asil, bey zade ŞSL

mancınık mancınık TMA, TEH, ŞHD
mane yol başına dikilen nişan taşı
 ŞSL
mānend *far.* gibi, benzer, eş BV, NH,
 HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD,
 MK, LM
mānende *far.* benzeyen FK
mānendlıg *far.+ tür.* benzerlik, eşlik
 BV
mañış naz ile salınarak yürüme, yürü-
 yüş AL, LD
ma'nî *ar.* mana, iç, iç yüz BV, GT,
 NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH,
 MÜN, FK, MK, LM, GN
māni' *ar.* engel, engel olan, meneden
 BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED,
 FK, ŞHD, MK, LM
ma'nllık *ar.+ tür.* anlamlı, manalı
 ŞSL
ma'nisiz *ar.+ tür.* manasız, anlamsız
 GT, HBD, GN
mañış naz ile hareket, yürüyüş ŞSL
mañkal mangal BV, NH, LM
mañlay I *moğ.* ileriye giden asker ŞSL
mañlay II *moğ.* alın, baş, başın üst
 kısmı, tepe ŞSL, BV, NH, ÇFK,
 TMA, TEH, Sİ, MK, LM
mañra- hayvan böğürmek, seslenmek,
 bağırarak AL, ŞSL
manşür *ar.* Allah'ın yardımıyla galip,
 üstün gelmiş BV, TMA, TEH
manşüre *ar.* muzaffer olmuş, Tan-
 rı'nın yardımıyla üstün gelmiş
 MÜN

mañtal çomak, asa, değnek, dayak,
 gevşek ağaç ŞSL
mañzar I görünüş, bakılan yer, man-
 zara BV, MÜN, YED, FK, GN
mañzar II yüz, çehre FK
mañzüm *ar.* dizilmiş, sıralanmış, dü-
 zenlenen, vezinli, kafiyeli GT,
 MÜN, FK, LM
mār *far.* yılan GT, YED, ŞHD
maral *moğ.* dişi geyik ML, AL, ŞSL
maraza *ar.* hastalar, düşkünler MÜN
marazlık *ar.+ tür.* hasta olma hali
 MK
mardaç bağdaş kurma, bağdaş kura-
 rak oturma ŞSL
mardiş bağdaş kurmak ŞSL
marı- havlamak, bürmek ŞSL
māri payitaht, başkent ŞSL
ma'rifetsiz *ar.+ tür.* marifetsiz GT
ma'riz *ar.* bir şeyin çıktığı yer, bir
 şeyin arz olunduğu yer, sergi FK,
 MK
marîz *ar.* hasta, hastalıklı, sayrı, öblik,
 sayru, sökel, yatalak HBD, MÜN,
 YED, MK, LM
marzî *ar.* beğenilmiş, rıza gösterilmiş,
 hoşnut olunmuş TMA
ma'ş *ar.* eli ya da ayağı incinen (yan
 anlam olarak, hareket edemeyen);
 sıkışmış, kısıtlanmış; isteğine ere-
 memiş olan GT
maşâf (f) *ar.* savaş, harp BV, GT,
 HBD, TMA, LM,
masharalıg *ar.+ tür.* maskaralık MK

- mā-sivā** *ar.* Allah'tan başka şeyler, dünyayla ilgili olan şeyler FK, ŞHD, MK
- ma'şiyet** *ar.* günah, isyan, itaatsizlik BV, GT, NH, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, MK
- maskar**-latife etmek, şaka yapmak, şakalaşmak, alaya almak, gülmek, maskara etmek ŞSL
- maslahatî** *ar.+ far.* dirlik ve düzene bağlı olan iş; yapılması gerekli olan fiil, emir GT
- maşnu'** *ar.* sanatla yapılmış FK, MK
- maşraf** *ar.* masraf, gider MÜN
- maşrū'** *ar.* sanlı BV, FK
- maşab** bir tür kaba ve kalın şal ŞSL
- maşmıl** sık, kavi muşamma, bir tür deri ŞSL
- maşrūf** *ar.* sarf olunmuş, harcanmış YED, FK
- ma'şüm** *ar.* suçsuz, günahsız, masum GT, HBD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK
- maşūn** *ar.* salim, sağlam, saklanmış, dokunulmaz MÜN
- maşab** aba, elbise AL
- ma'şer** *ar.* topluluk MK
- māşıta** *ar.* gelini süsleyen, makyaj yapan kadın TEH
- maşriq** *ar.* doğu GT, LD, TEH, MÜN, YED, ŞHD, LM
- ma'şūka** *ar.* sevilen, sevilmiş LM
- māt** *far.* satranç oyununda yenilme FK, ŞHD, LM
- maṭāf** *ar.* tavaf edilecek yer, gezinti yeri TEH, LM
- maṭar** *ar.* yağmur GN
- maṭbah** *ar.* mutfak GT, TEH
- maṭbūḥ** *ar.* pişirilmiş BV
- mātem-zede** *ar.+ far.* yaşlı, kederli, dertli, matemli MÜN, LM
- māterā** *ar.* gördüğün, görüldüğü gibi BV
- maṭla'** *ar.* kaside veya gazelin ilk beyti, doğacak yer, güneş, yıldız doğması BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN,' FK, ŞHD, MK, LM
- maṭlab** *ar.* istek, maksat, istenilen şey YED
- maṭlūb** *ar.* istek, istenilen, talep edilen BV, BD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN
- ma'tūf** *ar.* eğilmiş, yöneltmiş FK
- maṭ'ūn** *ar.* ayıplanmış MK
- ma'ūnet** *ar.* yardım GT
- mā'ül-bekā** *ar.* ölümsüz, ölümsüz olan LD
- māvî** *ar.* su renginde BV, MK, LM
- mavla**-kediye mav etmek, seslenmek, miyavlamak ŞSL
- mayda**- ince doğramak, ufaltmak ŞSL
- maydala**-ufaltmak, kıymak, parçalamak ŞSL
- mayrın** yassı bacak, sakat, ayıplı ŞSL
- mayruq** eğri ve ayıplı, kusurlu, topal, eğrilmiş, bükülmüş, zayıf, narin ŞSL, AL, BV
- māyūḥ I** açılmamış çiçek AL, ŞSL

- māyūḳ II** kabuk AL
- maẓanne** *ar.* zannolunan LM
- maẓarrat** *ar.* zarar verme GT
- maẓbuḩ** *ar.* ele geçirilmiş, hatırdâ tutulmuş, korunmuş, derli toplu TMA, MÜN, FK
- maẓhar** *ar.* bir şeyin ortaya çıktığı yer; nail olma, şereflenme BV, BD, LD, FK, ŞHD, MK, LM, NH
- maẓîḩ** *ar.* sıkân, artan, darlaştıran FK
- māẓîm** *ar.* eziyeti sıkıntısı çekilmiş FK
- maẓinne** *ar.* bir durumun meydana geldiği yolundaki zan, şüphe TEH
- maẓlama** *ar.* can yakma LM
- maẓlûme** *ar.* zulme uğrayan dişi, zulüm gören dişi, kadın TEH
- maẓrûf** *ar.* kılıflı; zarfa konmuş zarflı kağıt FK, LM
- mebadî** *ar.* evveller, başlangıçlar SD, YED
- mebde'** *ar.* ilk, başlangıç, ilk unsur BV, LD, FK
- mebhût** *ar.* hayrette kalmış, şaşmış NH, TEH, FK, MK, LM
- mebhûtlug** *ar.+ tür.* hayrette kalma MK
- mebnî** *ar.* kurulmuş yapı, bina TEH
- mebrez** *ar.* savaş meydanı MK
- mepsûḩ** *ar.* yayılmış, açılmış, uzun uzadıya anlatılan TEH, FK
- meb'ûş** *ar.* gönderilmiş, peygamber olarak gönderilmiş kimse TEH
- mebvet** *ar.* geceleme konağı GT
- mecâmi'** *ar.* toplanma yerleri, cem evleri GT
- mecânîn** *ar.* deliler NH, FK, MK
- mecelle** *ar.* kitap, bir kitabı oluşturan bağımsız kısımlar TEH
- mecen** *ar.* kalkan LD
- mechûl** *ar.* bilinmeyen FK, MK
- mecma'** *ar.* toplanma yeri, toplanılacak yer, kavuşulan yer BV, GT, NH, LD, FK, MK
- mecmû'** *ar.* toplanmış, bütün, hep GT, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM, GN
- mecnûn** *ar.* deli, divane BV, BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- mecrî** *ar.* bir şeyin aktığı yer; bir işin oluş yeri GT
- me'cûc I** *ar.* yaralanmış MK
- me'cûc II** *Ye'cuc* ile birlikte Nuh peygamber'in oğlu olan Yafes'in soyundan iki kabilenin adı TEH
- mec'ûl** *ar.* meydana çıkarılmış, yapılmış olan FK
- mecüs** *ar.* ateşe tapanların dini FK
- meczûb** *ar.* deli, mecnun ŞHD, MK
- meçek** *far.* mercimek NH
- med(d)** *ar.* uzatma, çekme; yayma, döşeme BV, YED, FK, MK
- mededçi** *ar.+ tür.* yardımcı, yardım edici ŞHD
- medfen** *ar.* mezar, kabir BV, TEH, FK, LM

- medfun** *ar.* gömülmüş, defnedilmiş
TMA, TEH, LM
- medhal** *ar.* kapı, giriş MK, LM
- medhûş** *ar.* dehşete uğramış, şaşırması
GT, LD, FK, ŞHD, LM, GN
- medme'** *ar.* göz, gözyaşı FK
- mefhûm** *ar.* anlaşılmalı, kavranmış,
kavram GT, NH, HBD, LD, FK,
MK, LM
- mefraṭ** *ar.* pek büyük NH
- mefreş** *ar.* meşinden veya çadır be-
zinden yapılmış büyük çuval GN
- mefsaḳa** *ar.* günah işlenen yer MK
- mefṭûḥ** *ar.* ele geçirilmiş, fethedilmiş
GT
- meḡāk** *far.* çukur, mezar BV, CD,
FK, ŞHD
- meḡes** *far.* sinek NH, LD, YED
- mehābet** *ar.* heybet, azamet, ululuk
GT, LD, TEH, MÜN, LM
- meḡādîm** *ar.* mahdumlar, efendiler,
beyler TEH, MÜN
- mehālik** *ar.+ tür.* helak olunacak
yerler, veya tehlikeli işler MÜN
- mehār** *ar.* yular, dizgin YED, Sİ
- mehbût** *ar.* korkudan şaşırması NH
- meh-cebîn** *far.* ay alınlı, parlak BV,
HBD, YED, FK, ŞHD
- mehcūr** *ar.* terk edilmiş, ayrılmış,
çılgın BV, NH, HBD, LD, MÜN,
YED, FK, MK, LM
- mehd** *ar.* beşik FK, LM
- mehdî** Kıyametin kopmasına yakın
ilahi kanunları yeniden kuracak ve
bir süre saltanat süreceğine inanılan
kişi TEH
- mehî** *far.* ay gibi YED
- meh-liḳā** *far.* ay yüzlü, güzel BV, LD,
YED
- meh-pāre** *far.* ay parçası, çok güzel
kimse HBD
- meh-peyker** *far.* bedeni ay gibi beyaz
ve düzgün olan; sevgili YED, FK
- meh-rūy** *far.* ay yüzlü güzel ŞHD
- meh-tāb** *far.* ay ışığı, mehtap BV,
NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD,
LM
- mehter** *ar.* uşak, hizmetçi; acemi, toy
GT
- meh-veş** ay gibi güzel BV, NH, LD,
YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- mekabir** *ar.* mezarlar TEH
- mekārim** *ar.* cömertlikler, keremler;
iyi ahlaklar GT
- mekātîb** *ar.* mektuplar MÜN
- mekdāv** *far.* parça, ikiye bölünmüş
ŞHD
- mekeḡi** küpe, kulaktaş ŞSL
- meken** ahunun büyük cinsi ŞSL
- mekes** *far.* sinek CD
- mekin** *ar.* oturan, yerleşen LD, YED,
FK
- mekmen** *ar.* pusu yeri FK
- meknūn** *ar.* dizilmiş, gizli, saklı NH,
LD, YED, FK, LM
- mekremet** *ar.* şeref, onur, izzet, cö-
mertlik YED, FK, MK

- mekrûmet** *ar.* ağırlama, ikram, şeref
GT
- mekş** *ar.* bir yerde kalma, eğlenme
HBD, YED, FK, LM
- mekşûf** *ar.* açılmış, keşfolunmuş FK,
MK
- mekteb-dâr** *ar.+far.* öğretmen MK
- mektûm** *ar.* gizlenmiş, gizli, saklanmış NH, TMA, FK
- me'külât** *ar.* yiyecekler TEH
- melâ I** *ar.* cemaat, topluluk CD, FK,
MK
- melâ II** *ar.* sahra, ova NH, FK
- melâhî** *ar.* oyunlar, eğlenceler GT
- melâ'ik** *ar.* melekler YED, FK
- melâ'in** *ar.* melunlar, herkesin nefret ettiği kişiler TEH
- melâlet** *ar.* usanç, sıkıntı, dert, üzüntü, keder BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- melâmetiyye** *ar.* zihin, fikir MK
- melâyik** *ar.* melekler BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM, FK, GN
- melek** *ar.* melek BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, MK, FK, LM
- melekî** *ar.* meleğe ait LM
- melekût I** *ar.* hükümdarlık, saltanat BV, NH, MK
- melekût II** *ar.* ruhların ve meleklerin alemi TEH
- melek-veş** *ar.+far.* melek gibi NH, YED, LM, FK
- meleş** *ar.* cilveli, edalı AL, ŞSL
- melfuz** *ar.* söylenen, okunmuş LM
- melhûz** *ar.* mülhaza edilen hatıra gelen, düşünülebilen GT
- melîh I** *ar.* güzel, şirin, sevimli BV, NH, YED, FK, ŞHD, GN
- melîh II** *ar.* tuzlu FK
- melik** *ar.* melik, padişah, hükümdar BV, BD, GT, TMA, TEH, YED, MK
- me'lûf** *ar.* alışılmış, yerleşilmiş, edinilmiş GT, TEH, LM
- melûl** *ar.* mahzun, usanmış; üzülmüş, üzüntülü BV, GT, NH, HBD, BD, TEH, YED, FK, MK, LM
- memâlik** *ar.* memleketler, ülkeler LD, TMA, TEH, MÜN, MK, GN
- memât** *ar.* ölüm GT
- memdûd** *ar.* uzatılmış, uzamış YED
- me'men** *ar.* emin yer, sığınılacak yer GT, BV, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM
- memerr** *ar.* geçilecek yer, yol, geçit NH, MÜN, FK
- memlü** *ar.* dolu, doldurulmuş BV, FK, MK, LM
- memlûk** *ar.* köleleştirilmiş, esir GT
- memnû'** *ar.* yasak, yasak edilmiş GT, ÇFK, Sİ, FK, MK
- me'mûl** *ar.* istenilen, istenen, arzu, ümit edilen, beklenen MÜN
- me'mûn** *ar.* emin, korkusuz; tehlikeyden uzak MÜN
- me'mûrluq** *ar.+tür.* memurluk MK

memzūc *ar.* karışmış, karışık BV, NH,
CD, FK,

mēñ ben, leke AL

men ben BD, SD, LD, YED, ŞT, LM,
GN

menāķıb *ar.* menkıbeler, yüce bir
kimsenin ahvaline dair hikayeler
GT

menāl *ar.* sahip olunan, mal LD

menār *ar.* nur yeri, fener kulesi, yol
işaretleri NH, MK, LM

menāşıb *ar.* mevkiler, makamlar, rüt-
beler GT, TMA

menāzil *ar.* menziller, duraklar, ko-
nak yerleri MÜN, MK, LM

menfaķ *ar.* üfürme yeri, körük NH

menfez *ar.* delik, yarık, oyuk GT

menhec *ar.* geniş, açık yol FK

menhî *ar.* haram olmuş MK

menķūs *ar.* uğursuz FK

menî^ˆ *ar.* sarp, el erişilmez, zaptı zor
(yer) NH

meñiz çehre, beniz, yüz GT, ŞHD

meñizlig gibi, benzer GT, LD

menkābet *ar.* şan, şöhret GT

menķal *ar.* mangal, içine kor konulan
kap MÜN

menkūb *ar.* talihsiz, gözden ve mev-
kiden düşmüş BV, NH, FK, MK,
LM

menķūd *ar.* alınmış, maddi olarak
alınmış, ele alınmış GT

menķūl *ar.* anlatılmış, nakledilmiş,
ağızdan ağza geçmiş ÇFK, TEH,
Sİ, FK, MK

menkūt *ar.* noktalanmış, noktalı NH

mensūķ *ar.* hükümsüz bırakılmış
BV, NH, LD, YED

menşūr *ar.* ferman, rütbe tevcihiyle
ilgili ferman; yaygı, yazgı, örtü BV,
LD, YED, LM

me^ˆnūs *ar.* alışılmış, alışık FK, LM,

meñze- benzemek GT

meñzeş *tür.* benzer, benzeyen ŞT

meñzet- benzetmek AL

menzil- be- menzil *ar.+ far.* konak
konak BV

menzilet *ar.* derece, rütbe GT, LD,
ŞHD, MK

mer^ˆ *ar.* adam, erkek BV

merā *ar.* dünya, güneş LM

merahāt *ar.* sevinç, neşe GT

merāret *ar.* acılık, tatsızlık BV, NH,
LM

merāyā *ar.* aynalar FK

merbūt *ar.* bağlı, eklenmiş, yazılmış,
kaydedilmiş TEH, FK, MK

merci^ˆ *ar.* dönülecek yer, müracaat
olunacak yer MÜN

mercūķ *ar.* başka bir şeyin kendisine
üstün tutulduğu şey FK

merdān *far.* insanlar, yiğitler YED

merdek *far.* 1) yiğit FK, MK 2)
adamcağız, insancık GT

merdüd *ar.* reddedilmiş, kovulmuş
BV, BD, NH, LD, TMA, YED, FK,
ŞHD, MK

merd-gār *far.* cesur, yiğit ŞHD

merdüm *far.* göz bebeği BV, NH,
HBD, LD, MÜN, YED, CD, FK,
ŞHD, LM

merdümlük *far.* + *tür.* insanlık, adam-
lık BV

meres 1) *far.* köpeğin boynuna takılan
halka NH **2)** *far.* ip, yib, ip, yib AL

merg *far.* ölüm, ölü BV, NH, FK

merğavul bahadır, kahraman ŞSL

merğüb *ar.* rağbet edilen, beğenilen
BV, GT, NH, YED, FK, MK, LM

merğul *far.* kıvrıcık (kuş), kıvrılmış
(saç), kuş sesi, ahenkli ses BV,
TMA, MÜN, FK

merğüle *far.* bükülmüş, kıvrılmış
(saç) NH, LM

merğ-zār *far.* çayırılık, çimenlik FK,
ŞHD

merhale *ar.* iki konak arası, bir gün-
lük yol BV

meriv zafer işareti, zafer sözü ŞSL

merhün *ar.* rehin edilmiş, muayyen
zaman NH, HBD, FK

mer'î *ar.* gözle görülen BV, NH

mer'î *ar.* yürürlükte olan, yürüyen,
işleyen; uyan TMA, MÜN

merih Mars GN

merivsavaş galibinin elini uzatarak
söylediği zafer kelimesi ŞSL

merkad *ar.* yatacak, uyuyacak yer;
mezar, kabir TEH, FK

merkeb *ar.* binek, taşıma için binilen
hayvan BV, BD, NH, ÇFK, TEH,
Sİ, FK, ŞHD, MK, LM

merkü' *ar.* yazılmış olan MÜN

merküm *ar.* yazılmış, adı geçmiş, adı,
bayağı, işsiz güçsüz kimse NH,
HBD, TEH, MÜN, YED, LM

merre-zār *far.* kötü huylu ve yaşlı
kadın ŞHD

mertüb *ar.* nemli, yaş, ıslak NH, FK

merz *far.* yer, toprak YED, LM

merzā *ar.* hastalar, hasta olanlar TEH

merzuğ *ar.* rızkı verilmiş, bahtiyar
MK

mes (s) *ar.* mes, temas, dokunma BV

mesā *ar.* akşam GT, NH, YED, FK

meşābe *ar.* derece LM

meşāf (f) *ar.* sıra sıra olunan yer, sa-
vaş saflarının dizildiği meydan NH,
LD

meşāffi *ar.* harpte saf tutma, savaş
haline girme ŞHD

mesāhat *ar.* ölçme (yer) BV, NH

meşālih *ar.* işler, durumlar, haslar GT

mesās *ar.* asıl, kök LM

meşāyib *ar.* felaketler LM

mesāyil *ar.* meseleler LD, MK, LM

mesdüd *ar.* kapanmış, tıkanmış NH,
MÜN, YED, FK

meselā *ar.* misal olarak, söz gelişi,
sanki, adeta ÇFK, MÜN, MK

- meşellik** *ar.+ tür.* gibi, benzer, benzerlik, örnek olarak BV, NH, MÜN
- meşh** *ar.* şeklini değiştirip çirkin hale getirme BV, TEH, FK
- meske** *ar.* tereyağı, taze tereyağı ŞSL, BV, NH
- meskenet** *ar.* miskinlik, fakirlik GT
- meskensiz** *ar.+ tür.* evsiz, barksız GT
- meskün** *ar.* iskan olunmuş yer, içinde insan oturan yer NH, TEH, MÜN, LM, GN
- meşküf** *ar.* söylenmemiş, sükut edilmiş FK
- meslûb** *ar.* yoksun kalmış, kaybolmuş, soyulmuş, alınmış GT, NH, FK, MK
- meslûh** *ar.* derisi yüzülmüş BV
- meslûk** *ar.* yola girmiş, rehber edinilen şey MÜN, FK
- mesmu'** *ar.* işitilmiş, duyulmuş TEH, FK, LM
- mesmû'at** *ar.* işitilen, duyulan MK
- mesmûm** *ar.* zehirlenmiş NH
- mesned** *ar.* dayanak, dayanılan, isnad edilen şey, rütbe, makam GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, GN
- mesrûr 1)** *ar.* sevinmiş, memnun, sevinçli, neşeli BV, GT, TEH, MÜN, MK, LM **2)** *ar.* kolay; Tanrı'dan gelen kolaylık MK
- mesrûrluğ** *ar.+ tür.* memnunluk MK
- mestân** *far.* süzgün, saygın, sersem ŞSL, ŞHD
- mestâne** *far.* sarhoş, sarhoşçasına BV, NH, HBD, LD, FK, ŞHD, GN
- mestek** *far.* içki sonucu gelen hafif sarhoşluk ŞHD
- mesî** *far.* bir sarhoş, sarhoşluk YED, CD
- mestliğ** *far.+ tür.* sarhoşluk krş. mestlik, mestlik NH, HBD, YED, FK, MK
- mestlik** *far.+ tür.* sarhoşluk FK
- mestür I** *ar.* örtülmüş gizlenmiş, örtülü, gizli BV, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- mestür II** *ar.* yazılmış, çizili FK
- mestürât** *ar.* perhiz edenler; namus sahipleri, örtünenler GT
- mestüre** *ar.* örtülü, kapalı MK
- mes'ûd** *ar.* mutlu, saadet içinde BV, NH, LD, MÜN, FK, ŞHD
- meş'al** *ar.* çıra, yakacak, ucunda alev çıkaran yamçı bir madde bulunan değnek NH, HBD, MÜN, YED, MK, LM
- meş'aleci** *ar.+ tür.* meşaleci NH
- meşâm(m)** *ar.* burun BV, YED, LM, FK
- meşâyiğ** *ar.* şeyhler ÇFK, Sİ, MK
- meşğûf** *ar.* aşık, tutkun HBD, TEH
- meşhed** *ar.* şehit olunan, şehitlerin gömüldüğü yer BV, LM
- meşhûd** *ar.* gözle görülmüş, görülen BV, NH, FK
- meşil** *düz* yüzü, cilalı, ince deri, sahtiyan ŞSL

- meşkük** *ar.* şüpheli FK
- meşmeşe** gürültü, kavga, niza ŞSL
- meşmül** *ar.* bir şeyin içinde olan, bir şeyin şumulüne giren MÜN
- meşreb I** *ar.* içki içilecek yer NH, FK
- meşreb II** *ar.* yaratılış, huy BV, NH, FK
- meşru** *ar.* şer'an caiz olan FK
- meşrüh** *ar.* açıklanmış, şerh olunmuş TMA, TEH, MÜN
- meşrüt** *ar.* şartlı, şartlanmış NH, MÜN, FK
- meşşâta** *ar.* gelin süsleyen, gelin tuvaleti yapan kadın BV, NH, XD, TEH, MÜN, YED, CD, ŞHD, LM, FK
- meş'ûf** *ar.* çılgın aşık, tutkun, düşkün BV, TMA, TEH, FK, MK, LM
- meşüm** *ar.* uğursuz TEH
- meşveret** *ar.* danışma, müşaverede bulunma GT, TMA
- me'talib** *ar.* talep olunan, istenen şeyler MÜN
- metiz** tiz, seri, çabuk ŞSL
- metrük** *ar.* terk edilmiş FK
- metyâr** *ar.* gıybet, büyük şikayet ŞSL
- me'ünet** *ar.* geçim için gerekli olan şey; geçim sıkıntısı (aile için); yaşamak için yetecek kadar yiyecek, içecek GT
- me'vâ** *ar.* yurt, mesken, makam, sığınılacak yer BV, NH, BV, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD
- mevâd** *ar.* uzayda, boşlukta yer dolduran varlıklar, işler, maddeler NH
- mevâ'iz** *ar.* nasihatler, öğütler TEH
- mevâkib** *ar.* topluluklar BV
- mevâllî** *ar.* mevleviyyet payesine ulaşmış olan sarıklı alimler MK
- mevâlid** *ar.* doğulan yerler FK
- mevânî** *ar.* engeller FK
- mevâşi** *ar.* büyük ve küçük baş hayvan sürüsü TEH
- mevcluğ** *ar.* + *tür.* dalgalı NH
- mevc-ver** *ar.* + *far.* dalgalı MK
- mevc-zen** *ar.* + *far.* dalga vuran, dalgalanan, dalgalı YED
- meved** *ar.* maddeler, cisimler BV
- meveddet** *ar.* sevgi, sevme GT, MK
- mevfür** *ar.* çok, bol MÜN, MK
- mevhibet** *ar.* ihsan, bağış, bahş, çuldu, pādāş, ata MK
- mev'id** *ar.* sözleşilen zaman, vaat edilen zaman, vakit; sözleşme TMA, TEH
- mevkib** *ar.* alay, kabile, kortej BV, GT, LD, MÜN
- mevkûf** *ar.* vakfedilmiş, birine ait kılınmış, tutulmuş GT, LD, TEH, YED, FK, LM, GN,
- mevrūs** *ar.* miras kalmış FK, MK
- mevt** *ar.* ölüm, ölü NH, LD, TMA, TEH, FK, MK, LM
- meylân** *ar.* meyil, eğilme; akma, gönül akışı YED
- meylık** *far.* + *tür.* şaraplı FK

- meymenet** *ar.* uğur, uğurluluk, mutluluk, bereket YED
- mey-perest** *far.* ayyaş, durmadan şarap içen BV, MÜN, FK, LM
- meyt** *ar.* ölü CD
- me'yüslük** *ar.* + *tür.* ümitsizlik FK
- meyyit** *ar.* ölmüş, ölü TEH, LM
- mezāhib** *ar.* tutulan yollar MK
- mezāhir I** *ar.* arttırma ile yapılan satış LD
- mezāhir II** *ar.* görünen şeyler NH
- mezāhir III** *ar.* şereflemeler YED
- mezālim** *ar.* zulümler, adilikler GT, TEH
- mezāmin I** *ar.* ödenmesi lazım gelen şeyler YED
- mezāmin II** *ar.* manalı, nükteli sözler YED
- mezārāt** *ar.* ziyaret etme MK
- mezbele** *ar.* süprüntü yeri, çöplük TEH, FK
- mezc** *ar.* katma, karıştırma NH, FK
- mezce** *ar.* istirahat yeri, mezar, yatak GT
- mezellet** *ar.* hakirlik, alçaklık, şerifsizlik BV, GT, NH, MÜN, YED, FK, MK
- mezîd** *ar.* artma, artış, artırılmış GT,
- meziyyet** *ar.* üsütünlük sıfatı, erdem GT
- mezmüm** *ar.* yerilmiş, beğenilmemiş, ayıp BV, NH, MÜN, MK
- mezra** *ar.* ekilecek yer, tarla BV, NH, HBD, MÜN, FK, MK, LM
- mezrū'at** *ar.* ekinler TEH
- mı** soru edatı NH
- mıḵna** *ar.* baş örtüsü MK
- mıḵraḵ** *ar.* kesecek alet, makas NH
- mıncaḵ** boncuk AL, MK
- mındağan** bir savaş aleti, gülle ve mermi atan bir savaş aleti ŞSL
- mıñlay** ön, cephe ŞSL
- mıḵşal I** *ar.* cilalayan, parlatan alet FK, MK
- mıḵşal II** *ar.* zarif bir hatip FK
- mıḵşar** *ar.* satır çizmeye yarayan alet YED
- mıyıḡ** bıyık ŞSL
- mızrāb** *ar.* mızrap, saz ve benzeri telli çalgıların tellerine vurmaya yarayan alet BV, NH, HBD, FK
- mi'ād** *ar.* belirlenmiş, vaat edilmiş zaman BV, NH, TEH, MÜN, LM, FK
- mibçen** bir tür meyve, meyve çekirdeği, tane, tohum ŞSL
- mi'cer** *ar.* bir çeşit kadın baş örtüsü YED, FK, ŞHD, LM
- micmer 1)** *ar.* buhurdan, tütsü kabı BV, SD, GT, NH, LD, YED, CD, FK, ŞHD 2) *ar.* şamdan GT
- miçin I** maymun ŞSL
- miçin II** mübarek ŞSL
- midād** *ar.* yazı mürekkebi BV, HBD, FK, LM
- midḥat** *ar.* medhetme, övme BV
- miftāḥ** *ar.* anahtar GT, MK, GN,

mîğ *far.* 1) kara bulut CD 2) duman,
sis CD

miğfer *ar.* miğfer, çelik başlık YED

mignik tane, benek ŞSL

mîh *far.* mih, çivi BV

mihek (k) *ar.* altın veya gümüşün aya-
rını ölçmeye yarayan taş, ölçek GT,
YED

mihen *ar.* sıkıntılar, mihnetler, eziyet-
ler GT, YED, FK

mihmel *ar.* mahmil, mahfe, deve üye-
rine konulmuş sepet; yük YED

mihmîz *ar.* mahmuz BV, YED

mihri-münir ışık saçan güneş NH

mihrâb *ar.* mihrap , ümit bağlanan yer,
mec. sevgilinin kaşları BV, NH,
HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK,
LM

mihrabî *ar.+ far.* mihrap gibi eğri,
yay LD, FK

mihr-asa *far.* güneş gibi, parlak, ay-
dınlık BV, MÜN

mihrecân *far.* sonbahar LM

mihr-endişe *far.* sevgili düşünme NH

mihr-engîz *far.* sevgiyi hareket ettiren
HBD

mihr-liķā *far.+ ar.* güneş yüzlü, yüzü
güneş gibi olan; güzel yüzlü YED

mihr-ruhsār *far.* güneş yüzlü, yüzü
güneş gibi olan; güzel yüzlü
YED

mihr-veş *far.* güneş gibi FK

miğdār *ar.* kadar, derece; parça, kısım
BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN,
YED, FK, ŞHD, MK, GN

miknet *ar.* kuvvet, kudret BV, TMA,
MÜN

miğrağ *ar.* keski, makas BV, LM

mikşār *ar.* sözü uzatan, geveze GT

milen beraber, birlikte ŞSL

mimrâz *ar.* hastalıklı BV

mînā *far.* şişe, billur, cam BV, HBD,
YED, FK, LM

minā-kār *far.* mine işleyen, mine işçi-
si BV, CD, FK

minā-reng *far.* billur renkli, gök ma-
visi, mine renkli NH, YED, FK

min ba'd *ar.* bundan böyle, artık GT

miñçak boncuk AL

minceş- mücadele etmek, haysiyete
dokunucu söz söylemek, laf atmak,
tartışmak ŞSL

miñçe bana göre BV, FK

miñçileyin bencileyin LD

mindür- bindirmek AL, ÇFK, Sİ,
ŞHD, MK

minen *ar.* minnetler YED

minhāc *ar.* açık, geniş yol FK

miñiz beniz, çehre ŞSL, FK, GN

miñize-benzemek ŞSL

minizli I gibi LD

miñkâş *ar.* cımbız BV

miñü ebedi LD

minvāl *ar.* usûl, yol, şekil, tarz ŞSL

miñze-benzemek LD

miñzet-benzetmek AL, LD, ŞHD, GN

- mir** *far.* baş, komutan BD, ÇFK, Sİ, ŞHD
- mirā** *far.* dünya; güneş GT
- mi'rāc** *ar.* göğe çıkma, miraç BV, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- mir'āt** *ar.* ayna NH, LD, YED, FK, LM
- mîrek** *far.* küçük bey BV, NH, FK
- mirtāz** *ar.* dinin yasağından kaçınan ŞHD
- mîr-zā** *far.* beyzade, asalet ünvanı BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK
- misāfir** *ar.* misafir ŞHD
- mîşāk** *ar.* sözleşme, antlaşma LD
- mise** çemen, yeşillik, otlak, mera ŞSL
- mişilliğ** *ar.+ tür.* benzer, gibi NH, LD, FK
- misk** *ar.* misk ŞHD
- miski kün** güneş gibi LD
- mismār** *ar.* çivi, mih; kazık BV, NH, YED, CD
- misvāk** *ar.* er ak ağacının dallanndan yapılan ve diş temizliğinde kullanımı sünnet olan ağacın dalları NH, YED, ŞHD, MK
- mişe** orman, çalılık ŞSL
- mişmiş** olmuş, olgunlaşmış erik, zerdali ŞSL
- mîtin** *far.* büyük çekiç, sert bir demir BV
- mitin** sağlam ve korunaklı yer ŞSL
- miyān** *far.* orta, bel, kemer yeri LD, YED
- miyāncılık** *far.+ tür.* arada bulunma MK
- miyāne** *far.* kıvam, ölçü ŞHD
- miyān-gîr** *far.* ortayı tutan LM
- mîz** *far.* sofrası; misafir YED
- mizāc** *ar.* yaratılış, tabiat, huy, sıhhat, sağlık BV, GT, BD, NH, LD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN
- moğol I** Moğol kavmi ŞSL, SD, GN
- moğol II** Alınca Han'ın oğlu ŞT
- moğol III** içten, gönülden ŞSL
- moğul** güzel, saf, bön ŞSL, ŞHD
- molcar** askeri içtima edecek yer ŞSL
- moli** hırsız, hayırsız insan, yaramaz ŞSL
- moñuz** boynuz, şah, kam NH, YED, FK, MK, LM
- mormavi** ile gök arasında olan renk ŞSL
- moyun** boyun, gerdan ŞSL
- möçek I** öpüş, buse ŞSL, FK
- möçek II** böcek, sinek, kurt ŞSL
- möldür** jale, çiğ AL
- möñ** bön, ahmak GT
- möñre-** koyun , sığır vs.. hayvan melemek AL
- möñren-** inlemek AL
- mū** *far.* kıl BV, BD, NH, HBD, YED, FK
- mu I** soru edatı AL, SD, GT, NH, YED, FK, MK, LM
- mu II** bu, işaret zamiri GT, ŞHD

munça bunca, bunun gibi, bunun kadar, bunca AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, FK, MK, LM

mu III miyav, kedi miyavlaması ŞSL

mu'ābber *ar.* abirlenmiş, abirli, güzel kokulu otlar ve bir miktar dövülmüş miskten oluşan terkip ŞHD

mu'ad *ar.* hazırlanmış NH, FK

mu'āf *ar.* af fedilmiş, bağışlanmış, serbest NH, HBD, LD, MÜN, LM

mu'āheze *ar.* azarlama, çıkışma GT

mu'ālecet *ar.* ilaç yapma LM

mu'alic *ar.* ilaç yapan ilaççı, hekim BV, LM

mu'allā *ar.* yüce, yüksek NH, ŞHD, LM

mu'allem *ar.* talim görmüş NH, FK

mu'āmelet *ar.* davranış, hareket, tavır GT

mu'ammāyāt *ar.* muammalar, bilmececeler ŞHD

mu'ammer *ar.* ömür süren, yaşayan BV

mu'anber *ar.* güzel kokulu, anberli NH, LD, YED, FK, ŞHD

mu'annes *ar.* korkak, alçak MK

mu'areke *ar.* kavga, vuruşma, savaş ŞT

mu'arrā *ar.* çıplak, soyulmuş; uzak, beri TMA, MÜN, MK, LM

mu'arrif *ar.* tarif eden, anlatan MK

mu'aşfer *ar.* benzi solmuş LM

mu'āşır *ar.* çağdaş TMA, ŞT, GN

mu'āşeret *ar.* birlikte yaşama, iyi geçinme GT

mu'āşir *ar.* birlikte yaşayanlar NH

mu'ātab *ar.* azarlanan LM

mu'ṭṭal *ar.* boş bırakılmış GT, MK, LM

mu'āyene *ar.* açıkça görmek, açıkça, gözden geçirme GT, LD

mu'ayyen II *ar.* çevresi belli edilmiş ÇFK

mu'azşam *ar.* ulu, kocaman GT, ŞHD

mu'azzeb *ar.* eziyet çeken, azab içinde olan TEH

mu'azzez *ar.* izzet ve şeref sahibi, şereflendirilmiş, saygı ile kabul olunan NH, MÜN, MK

mubāḥ *ar.* işlenmesinde sevap ve günah olmayan şey BV, GT, NH, MK

mü-be-mü *far.* en ince ayrıntılarına kadar FK

mübīd *ar.* tedbirli, akıllı adam; filozof TMA

mūceb *ar.* icab etmiş, bir söz veya emrin gerektirdiği şey BV, NH, FK

mucill *ar.* saygı gösteren, ikram eden GT

mu'cir *ar.* bir çeşit kadın başörtüsü HBD

mu'ciz *ar.* mucize gösteren, mucize LD, TMA, TEH, ŞHD, LM,

mu'cizāt *ar.* mucizeler BV, TEH, ŞHD

muckā *urd.* benim BD

- mucu-** ihtiyarlıktan iki büklüm olmak, yaşlı, kocamış kişi ŞSL
- muçek** öpme, öpüş AL
- müçine** *far.* cımbız NH
- muğlık** *ar.* dikkatli, ince düşünen FK
- mufaşşal** *ar.* uzun uzadıya anlatılan, tafsilatlı ÇFK, MÜN, Sİ
- mufriť** *ar.* sınırı geçen, aşırı BV
- muğ I** buhar, bulut ŞSL
- muğ II** *far.* ateşe tapan BV, NH, YED, Sİ, FK, MK
- muđāne** *far.* ateşe tapanların ayini BV, NH, YED, FK, ŞHD, LM
- muğannî** *ar.* şarkıcı BV, GT, NH, HBD, TMA, YED, FK, MK, GN
- muğanniyye** *ar.* kadın şarkıcı TMA
- muđaylān** *far.* deve dikenini BV, CD, MÜN
- muğ-beçe** *far.* mecusu çocuğu; meyhaneci çırağı BV, NH, HBD, YED, CD, FK, MK, LM
- muğlaş-** sıkı fıkı arkadaş olmak, sırdaş olmak ŞSL
- muğ (h)** *ar.* ilik NH, FK
- muđābā** *ar.* korku, çekinme, ürkme GT, CD
- muđābāsız** *ar.+ tür.* korkusuz, çekinmesiz CD
- muğabbir** *ar.* haber veren, bildiren MÜN
- muhaddere** *ar.* kapalı, örtülü MK
- muđādeşe** *ar.* karşılıklı konuşma, diyalog; bir durumu sözlü olarak nakletme, hikaye etme GT
- muğaddis** *ar.* hadisle uğraşan, hadis rivayet eden ŞHD
- muđāfiz** *ar.* koruyan, muhafaza, eden MÜN
- muđađđkar** *ar.* hakarete uğramış, aşağılanmış' NH, YED, FK, MK, LM
- muđađđkık** *ar.* gerçeği arayıp bulan GT
- muđāl** *ar.* olmayacak, olmaz BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- muđālāt** *ar.* olamaz, olmayacak şeyler BV, NH, MK
- muđāl** *ar.* karışma, uyuşma, geçinme GT
- muğali** *ar.* hayali FK
- muđālif-pîşe** *ar.+ far.* zıt huylu FK
- muğalled** *ar.* sürekli, devamlı, ebedi MÜN, GN
- muđalliť** *ar.* karıştıran CD
- muđāl-veş** *ar.+ far.* olmayacak, olmaz gibi LM
- muğanneş** *ar.* hain, kalleş, alçak GT
- muğarrem** *ar.* kamer takviminin birinci ayı TEH
- muğarrer** *ar.* yazılmış, yazılı BV, MÜN, YED, FK, LM
- muđāşara** *ar.* kuşatma, etrafını çevirme TMA, TEH
- muğaşşıl** *ar.* ortaya çıkaran, meydana getiren GT
- muđātab** *ar.* kendisine söz söylenen LM
- muđaťara** *ar.* tehlike, zarar MK

muḥavvaṭa *ar.* kapatma, duvarla çevrilmiş arsa MK

muḥavvif *ar.* korkutan, korkulu GT

muḥayyel *ar.* tahayyül edilmiş TMA

muḥāzî *ar.* paralel, aynı hizada TMA, LM

muḥdeş *ar.* sonradan gelmiş NH, FK

muḥib (b) *ar.* seven, dost BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, MK, LM, GN

muḥibbî *ar.* sevenlerden olan, sevici GT

muḥîk (k) *ar.* haklı, hakkını alan BV, FK, MK

muḥil *ar.* ihale eden MK

muḥliş *ar.* saf, katkısız, dostluğu gönülden olan GT, NH, MÜN

muḥlişâne *ar.* samimi olarak, içten gelerek MÜN

muḥrnil *ar.* taşıyan, taşıyıcı MK

muḥriḳ *ar.* yakan, yakıcı BV, LD, FK

muḥtāl *ar.* kibirli, büyüklük taslayan GT

muḥtāle *ar.* hileci, dalavereci (kadın) BV

muḥtefi *ar.* saklanan, gizlenen, gizlenmiş olan TEH

muḥtelif *ar.* çeşitli, türlü BV, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM, GN

muḥteliṭ *ar.* karışık, karma FK, MK

muhtemel *ar.* olabilir, beklenir (şey) GT

muḥtera *ar.* icad edilmiş, uydurulmuş, uydurma NH, TEH

muḥteri *ar.* icad eden, iftira atan NH, FK, LM

muḥterîk *ar.* yanık, yanmış BV, NH, FK

muḥteriz *ar.* sakınan, çekinen BV, FK

muḥtesib *ar.* emniyet ve belediye ile ilgili işlere bakan memur BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK

muḥzar *ar.* mübaşirler NH

muḥzil *ar.* kuru, kurak MK

mu'în *ar.* yardımcı GT

muḳabele *ar.* karşılık verme, dengi olma GT, TEH, MÜN, MK

muḳadder *ar.* takdir edilmiş; kadri belirlenmiş GT

muḳaddimāt *ar.* önde gidenler, başlangıçlar MÜN, MK

muḳallid *ar.* taklitçi MK

muḳārenet *ar.* bitişiklik, yaklaşım uzaklaşma ÇFK, Sİ

mukārin *ar.* erişmiş, yaklaşmış, ulaşmış, yakın MÜN

muḳarnes *ar.* çatma tavan, kubbe, nakışlı işlemeli, rengarenk olan NH

muḳarreb *ar.* yaklaşmış, yakın NH, TEH, MK

muḳarrebîn *ar.* yaklaşma MK

mukarrib *ar.* yaklaştıran, huzur hocası, etüt muallimi GT

muḳarrin *ar.* yakın olan, bilen, farkında olan TEH, MÜN

mukaşşır *ar.* kusur işleyen MÜN, FK, MK
muşşır *ar.* kusurlu, eksikli, hatalı LD
mükaşşer *ar.* kabuğu soyulmuş YED
muqātele *ar.* katletme GT
mukāvemmet *ar.* karşı koyma, dayanma, karşı durma GT, TMA
muşavves *ar.* kavisli, yay gibi bükülmüş BV, GT, NH, YED, FK
muşayyed *ar.* bağlı, kayıtlı, bağlanmış BV, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM
muşbil I *ar.* öpen LD, MK
mukbil II *ar.* iyi talihli, mutlu BV
muşır *ar.* doğru söyleyen, kusurunu gizlemeyen BV
mukîm *ar.* ikamet eden, oturan BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, FK, GN
mukîmlık *ar.* + *tür.* sürekli ya da geçici olarak bir yerde oturmak ÇFK, Sİ
mukrî *ar.* okuyan, Kur'an okuyan MÜN, MK
muktedā *ar.* örnek tutulan, uyulan, peşinden gidilen BV, LD, FK, MK
muktedālîğ *ar.* + *tür.* başkanlık, önderlik BV, MK
muktedî I *ar.* kendisine uyulmuş, tabi olunmuş ÇFK, Sİ
mukted II *ar.* uyan, arkadan gelen ÇFK
muktedir *ar.* gücü yeten MK
muştezā *ar.* lazım gelmiş, lazım olan GT, MK

muştezî *ar.* gerektiren, icap ettiren; gereklilik, zaruret; lazım olan TEH, MÜN
mul muhtaç AL
mūla' *ar.* hevesli, arzulu, düşkün GT
muldur şebnem, çiy AL, ŞSL
muldura- ağlamak, gözyaşı dökmek, hayretle bakıp ağlamak ŞSL, ŞHD
mulus karışık şey ŞSL
mūm *far.* mum, bal mumu BV, TEH, SD, FK, ŞHD, LM
muna I işte, şimdi ŞSL, LD, GN
muna II tenbel ŞSL
muñal- bunalmak, sıkılmak AL
munaşşas *ar.* eksiltilmiş, eksik GN
muñalaş derd, elem, üzüntü, kederli olmak, elemli, ve hüzün sahibi olmak ŞSL
mun'am *ar.* çok kıymetli olarak büyütülmüş CD
muñan akçe, para, pul ŞSL
muñay- üzüntülü olmak, meyas olmak, gamlanmak ML, ŞSL
mundağböyle, bu şekilde ŞSL, BV, GTNH, HBD, ÇFK, GN
mundaş böyle bu şekilde AL, ŞSL, BV, SD, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN
mundar *far.* pis, kirli bkz. murdar Sİ
mundārлік *far.* + *tür.* pislik, kir Sİ
muñdaş- birbiriyle sıkıntılardan sözleşmek, dertleşmek AL

muñ dek bunun gibi AL

mundu 1 .av tuzağındaki kazıklar AL, ŞSL, LM, 2. mızrak biçiminde bir tür şiş ŞSL, BV

munğan ihtiyar adem, aksakal ŞSL

mun'im ar. nimet ihsan eden ÇFK, SÎ

mü'nis ar. cana yakm, can yoldaşı, yakın arkadaş BV, HBD, LD, MÜN, YED, FK,

munçalib ar. dönmüş, değişmiş, başka bir şekle girmiş BV, NH

munluğ dertli, sıkıntılı BV, GT, NH, HBD

muñra- böğürmek, bağırmak, ahvalinden şikayet etmek AL, ŞSL, BV, LM

muñraş- feryad etmek, bağırıp çağırarak ağlamak NH, FK

muñrat- feryad ettirtmek, bağırıp çağırtmak NH

muñşarif ar. geri dönen HBD

muntabık ar. uygun FK

muntahab ar. seçilmiş, Cennete gidilmek için seçilmiş BV

muntaşım ar. düzenlenmiş, yönetici LM

muntuğ sakat, çolak, bir azası eksik insan ŞSL

muñurğa- koyun ve sığır gibi hayvan melemek, sızlanmak, inlemek, mahzunlaşmak AL, ŞSL, AL, HBD

muñuş bucak, köşe, zaviye ŞSL

mūr far. karınca BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, MK, LM, GN

murād ar. istek, dilek; maksat GT, BD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

murāhık ar. buluğ çağma girmemiş çocuk ÇFK, SÎ

murakka' ar. yamalı, eklenmiş, ek yapılmış BV, MÜN, FK, MK, LM

mıraşş' ar. kıymetli taşlarla süslenmiş LD

muraşsa' ar. kıymetli, taşlarla bezemiş BV, TEH, MÜN, ŞT, ŞHD, GN,

muravvak ar. süzölmüş LD

mūrçal far. kule, burç AL, ŞSL

mūrçe far. küçük karınca NH, FK

murdārılık far.+ tür. pislik, kir ÇFK

mūr-hat far.+ ar. küçük yazılar, karınca kadar küçük ayva tüyleri BV, NH

mūrı far. arık, su yolu AL

murıq(ğ) ar. şık, zarif FK

mürsān far. karınca gibi olan LD

murtāz ar. alıştırmış, eğitilmiş (hayvan) BV, GT, NH, LM

muşaddî' ar.usandıran, bıktıran, zahmet veren MÜN

muşāhabet ar. konuşma, görüşme, sohbet etme GT, TEH, MÜN

musahhar ar. ele geçirilmiş, zaptedilmiş, kazanılmış, kuşatma HBD, YED, MK, LM

muşāhib *ar.* sohbetta bulunan, biriyle sohbet eden, arkadaş BV, GT, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN

muşālaḥa *ar.* barışma, uzlaşma; güvenlik, barış TMA

muşallā *ar.* cenaze namazı kılınan yer BV, NH, YED, FK

musallaḥ *ar.* sataşmış, sataşan, rahat bırakmayan BD, GT

muşallî *ar.* namaz kılan NH

muşammem *ar.* kesin olarak karar verilmiş GT

muşannif *ar.* kitap yazan TMA, MK

musatṭar *ar.* yazılmış LM

muşavver *ar.* suretlendirilmiş, cisimlendirilmiş LD, YED, FK, ŞHD, MK

muşhaf *ar.* sahife haline getirilmiş şey, kitap, Kur'an BV, GT, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK

mūsîkār I *far.* dervişlere mahsus saz, düdük; kaval YED, FK, GN

mūsîkār II *far.* bir çeşit kuş YED, FK

muşliḥ *ar.* ıslah eden, iyileştiren, düzeltici GT, MK

muşluḥ I çeşme, sürekli akan boru, su borusu ŞSL

muşluḥ II güvercin sütü ŞSL

muşāṭa *ar.* saç taramalar GT

mū-şikāf *far.* kılı kırk yaran, İnceden inceye araştıran BV, LD, FK

muta'ādî *ar.* karşılık olan, müteakbil GT

mu'tād *ar.* alışılmış, adet olmuş BV, HBD, YED, FK, MK

muṭarraz *ar.* süslendirilmiş, işlenmiş, nakışlanmış NH

muṭaşavver *ar.* tasarlanmış MÜN, MK

muteşavvir *ar.* tasarlayan, tasavvur eden, düşünen TEH

muṭava'at *ar.* itaat etme, emre uyma GT

muṭavvel *ar.* uzatılmış, uzun LD, CD,

muṭayyeb *ar.* güzel kokulu GT

mutazarrır *ar.* zarar gören FK

mu'tekid *ar.* itikad eden, inanan, dini bütün BV, NH, LD, TMA, MK

m'ütekif *ar.* inzivaya çekilip ibadetle meşgul olan GT, NH, HBD, MK

mū'temed *ar.* kendisine inanılan, güvenilen kimse GT, FK

mu'temen *ar.* emin olunan, güvenilen MÜN

mu'terif *ar.* itiraf eden, açıklayan BV, HBD, CD

muṭma'in *ar.* içi rahat MK

muṭrib *ar.* çalgı çalan BV, GT, BD, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

muttaḳî *ar.* sakınan, çekinen, dindar, sofu GT, LD, MK

muṭṭali' *ar.* bilgili, haberli LD, TEH, CD, FK

muttaşif *ar.* vasıflanan, kendisinde bir sıfat, bir vasıf bulunan HBD, MK

muvācehe *ar.* karşılaşma, yüz yüze gelme LD

muvaḥḥiṣ *ar.* korkutup, ürküten TMA, MÜN, MK

muvālāt *ar.* dostluk, karşılıklı sevme GT

muvāneset *ar.* bir insana sevgi gösterme, ünsiyet oluşturma GT

muvāṣa *ar.* yardım, iyilik GT

muvasalat *ar.* ulaşma, varma, kavuşma GT, MÜN, LM

muvāzebet *ar.* bir işe durmadan çalışma MK

mūy *far.* kıl, saç teli BV, BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM,

mūye *far.* hıçkırma hıçkırma ağlama HBD, LM

mūy-keṣān *far.* kıl çeken ŞHD

mūy-miyān *far.* kıl belli, ince belli YED

muzā'af *ar.* iki kat, katmerli; ikinci ve üçüncü harfi aynı olan YED, MK,

muzāf *ar.* katılmış, bağlanmış BV

mūze-dūz *far.* çizme onaran, ayakkabı tamircisi GT

muḥḥik *ar.* güldürmeye mahsus, gülünç NH, MK

muḥḥil *ar.* doğru yoldan sapıtan, baştan çıkarıcı CD

muḥḥir *ar.* zararlı, zarar veren HBD, LM

mūzî *ar.* inciten, eziyet eden MK

muḥḥim *ar.* karanlık, şüpheli FK

muḥḥuk buzlu BV

muḥḥmer *ar.* gizli, örtülü, saklı BV, GT, NH, LD, YED, FK, LM

muḥḥtar (r) *ar.* çaresiz kalmış, zorda kalan BV, GT, YED, FK

muḥḥtarib *ar.* acı çeken, kaygılı BV, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, LM

muḥḥuḥ korkak ŞSL

mū soru edatı SD, GT, NH, MK, LM

mūbāḥ *ar.* yapılmasında sevap ve günah olmayan şey HBD, LD, FK

mūbāḥāt *ar.* Öğünme MÜN, Sİ, FK, MK

mūbāḥî *ar.* övünen GT, LD

mūbāriz *ar.* dövüşe, güreşe kalkışan, kuvvetli münakaşaya giren GN,GT, HBD

mūbāyenet *ar.* ayrılık, başkalık, terslik GT, MK

mūberrā *ar.* temize çıkmış MÜN, MK, LM

mūbîn *ar.* hayrı şerri, iyiyi kötüyü ayıran, açık, belli BV, LD

mūbkî *ar.* ağlatıcı NH

mūbrim *ar.* zorlayıcı MK

mūbtedî *ar.* acemi FK

mūbtedî' *ar.* bir yenilik ortaya koyan FK, NH, ÇFK, Sİ, MK

mūcādil *ar.* savaşıyor, uğraşan BV

mūcāhede *ar.* uğraşma, savaşma; nefsi yenmeye çalışma GT, TMA, MK

mūcāhid *ar.* cihat eden, din düşmanlarıyla savaşan TEH

mücālese *ar.* beraber, birlikte oturma
GT

mücāleset *ar.* beraber, birlikte oturma

mücānebet *ar.* sakınma, çekinme,
uzak durma GT

mücāvir *ar.* komşu, mabet veya tekke
yakınlarına çekilip oturan TEH,
FK, MK

müjavirlik *ar.+ tür.* yakınlık, bitişik
olma GT

mücellā *ar.* cilalanmış, parlatılmış
NH, YED

mücelled *ar.* ciltlenmiş MK

rnücene badem ve erik gibi bazı mey-
velerin mağzı ŞSL

müceñnin *ar.* çıldırılmış, aldım yitirmiş
BV, NH

mücerreb *ar.* denenmiş, sınanmış GT

mücerced *ar.* tecrid edilmiş, soyul-
muş, yalnız, tek GT, BD, TEH, FK,
MK

mücevez *ar.* izin verilmiş NH

mücevid *ar.* tecvidi iyi bilen; seçkin
edip; öğrenme sevdalısı GT

mücmelen *ar.* kısa olarak, kısaltılarak,
az sözle TMA, TEH

mücrā *ar.* kendini başka bir zümreden
sayma SD

müctebā *ar.* seçilmiş, seçkin NH, GN

müctehid *ar.* ayet ve hadislerden şer’i
hükümler çıkararak din bilgini BV,
MK, LM

müctemi’ *ar.* toplanan, toplu, birikmiş
NH, FK

müctenib *ar.* sakınan, çekinen TEH,
FK

müçe I organ, üye ŞT

müçe II kitabet, günlük ŞSL

müçe III uzun ŞT

müçül küçük varak, senet, sicil ŞSL

müdā’abet *ar.* şakalaşma, karşılıklı
espiri yapma, takılma GT

müdāhene *ar.* dalkavukluk MK

müdā’i *ar.* çağrı MÜN

müdāsemet *ar.* örtme, gizleme, yalan-
cılık GT

müdārā *far.* yüze gülme, dost gibi
görünme BV, GT, NH, ŞHD, MK,
LM

müdāvā *ar.* deva arama, çare arama
LD, YED

müdāvāt *ar.* ilaç, deva arayıp bulma
GT

müdāvet *ar.* devam etme, sürekli-
lik TM A, MK

müdbir *ar.* talihsiz, mutsuz, düşkün
BV, MK, LM

müdde’ā *ar.* iddia olunmuş şey BV,
NH, HBD, TMA, TEH, MÜN,
YED, FK, MK, LM

müdde’î *ar.* iddia eden, davacı BV,
GT, NH, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD, MK

müdebbir *ar.* 1 .tedbirli, düşünceli
GT, MK

müderriş *ar.* ders veren, hoca NH,
HBD, FK, MK

müdevver *ar.* döndürülmüş, yuvarlak
NH, HBD, LD, MÜN, FK, ŞHD,
MK

müdgam 1) *ar.* art arda iki kelimededen
birincinin son, İkincinin ilk harfle-
rinin aynı olması LM **2)** *ar.* kap-
lanmış ortasına sıkışmış BV, NH

müdhil *ar.* dahil eden, biriktiren, birik-
tirici LD

müdrük *ar.* anlayış vaktine gelen, ol-
gunlaşan, ergin ÇFK, Sİ

mü'ebbet *ar.* sonsuza kadar süren
MK, LM, GN

mü'eddeb *ar.* edepli, terbiyeli NH,
MK, LM

mü'eddet *ar.* eda etme, tarz, üslup,
tavır GT

mü'eddî *ar.* sebep olan MK

mü'ele mehd, salıncak, beşik ŞSL

mü'ennes *ar.* dişi (kelime) BV

mü'ezzin *ar.* ezan okuyan GT, MÜN,
MK, LM, GN

müfâhîr *ar.* kendini öven GT

müfârekat *ar.* ayrılma, uzaklaşma
MÜN, MK, LM

müferrih *ar.* ferahlık veren, iç açan, iç
açıcı BV, GT, NH, ŞHD

müfessir *ar.* tefsirci, tefsir eden;
Kur'an'ı yorumlayan din bilgini
TEH

müfettin *ar.* fitne düşüren, hayran
eden NH

müfid *ar.* anlamlı, ' faydalı GT, TEH,
MK,

müflis *ar.* iflas etmiş GT, NH, HBD,
LD, TEH, YED, ŞHD, MK

müfred *ar.* tek, yalnız LD

müfriş *ar.* aşırı, çok fazla BV, NH,
TMA, TEH, MK

müfsid *ar.* bozan, ara açan ÇFK, Sİ,
MK

müfsit *ar.* fesat çıkarıcı, bozan, boz-
guncu NH

müft *far.* bedava, beleş BV, YED,
MK

müftehîr *ar.* övünen, sevinen TMA

müftîn *ar.* bayran eden, fitne düşüren
HBD

mühevvis *ar.* heves ettiren GN

müheyyâ *ar.* hazır, hazırlanmış BV,
GT, NH, LD, TMA, YED, FK,
ŞHD, MK, LM

mühezzeb *ar.* terbiye edilmiş, doğru
yola girmiş, iyi yolda olan GT

mühîb *ar.* heybetli, korkunç, korku-
tan; tehlikeli GT, CD

mühlik *ar.* helak edici, öldürücü, öl-
düren, yok eden BV, GT, NH,
HBD, TEH, MÜN, YED, FK, MK,
LM

mühlike *ar.* helak eden, öldüren LM

mühmel *ar.* ihmal edilmiş, bırakılmış,
boşlanmış, manasız GT, NH, MK,
LM, GN

mühre *far.* cam boncuk, yumru, yuvar-
lak şey BV, MÜN, FK

mühre-bâzlıg *far.+ tür.* düzenbazlık
MK

mühtedı *ar.* ihtida eden, hidayete eren
ŞHD

müj *far.* kirpik YED

müjde *far.* müjde BV, NH, HBD,
MÜN, YED, SI, FK, ŞHD, LM,
GN,

müje *far.* kirpik BV, YED, FK, LM

müjgān *far.* kirpikler, kirpik BV, NH,
HBD, YED, FK, ŞHD, LM,

mükābere *ar.* kendini büyük göster-
meye çalışma MK

mükaḥḥal *ar.* sürmeli göz LM

mükāleme *ar.* konuşma, karşılıklı
konuşma GT, TEH

mükedder *ar.* kederli, üzüntülü, tasalı
BV, YED, FK

mükeḥḥel *ar.* sürmeleme YED, CD

mükellel *ar.* taçlı, süslü LM

mükerrem *ar.* muhterem, saygın, şe-
refli YED, MK, LM

mükerrez *ar.* tekrar tekrar, defalarca
GN

mükrım *ar.* ikram eden, edici; ağırla-
yan YED, MK

müktesib *ar.* kazanan, elde eden BV,
FK

mül *far.* şarap, şarap rengi BV, BD,
SD, LD, MÜN, YED, CD, FK,
ŞHD, LM

mülā'abet *ar.* oynaşma, beraber eğ-
lenme GT

mülāḥḥaş *ar.* özetlenmiş, özeti çıkar-
ılmış NH

mülāḥıḳ *ar.* bitişik, yapışık FK

mülāḥız *ar.* düşünen, dikkatle bakan
MÜN

mülā'ib *ar.* oynayan, oynaşan BV,
NH

mülākî *ar.* kavuşan, buluşan, görüşen
GT

mülākḳab *ar.* lakablı, adlı MK

mülātıfet *ar.* hoş söyleme, övme GT

mülāyemet *ar.* yumuşak huyluluk
TMA, MÜN, MK

mülāzim *ar.* yardımcı LD

mülemma^c *ar.* alaca, parlak; karışmış
MÜN, MK

mülevesş *ar.* kirli, pis MK

mülevven *ar.* renkli, renk renk NH,
MÜN

mülhak *ar.* katılmış, eklenmiş MK,
LM,

mülhid *ar.* dinsiz, imansız GT, ŞHD

mülket *ar.* ülke, devlet GT, YED,
ŞHD

mülk-hümā *ar.+ far.* ülkenin efendisi
LM

mülki *ar.* ülkeye ait, idari GT

müllevves *ar.* kirli, pis, karışık, dü-
zensiz NH

mülşak *ar.* bitleştirilmiş NH

mülteci *ar.* sığınılacak yer NH, FK

mültefit *ar.* iltifat eden, güler yüz gös-
teren, ehemmiyet veren BV, NH,
FK, MK, LM

mültehib *ar.* alevlenmiş, tutuşmuş,
şişmiş, kızarmış NH

mültehif *ar.* sarılan, saran GT

- mültemes** *ar.* iltimaslı, kayırdan BV, NH, MÜN, YED, FK
- mültemis** *ar.* iltimas eden, kayıran LD, MK
- mültevî** *ar.* eğilen, sarılan YED
- mülük** *ar.* hükümdarlar, sultanlar GT, TMA, TEH, FK
- mülzem** *ar.* lüzumlu görülmüş, susturulmuş, susturulmuş kimse BV, FK
- mümāna‘at** *ar.* saklamak, yasak etmek, engellemek, uzak tutmak GT
- mümas (s)** *ar.* temas eden, dokunan ilişen BV
- mümerred** *ar.* yüksek, duvarlan yalçın kaya gibi düz bina TEH
- mümeşsil** *ar.* temsil eden, temsilci LD
- mümetti‘** *ar.* keyif alan, eğlenen GT
- mümid (d)** *ar.* imdat, yardım eden BV, NH, MK
- mümill** *ar.* usandıran, bıktıran FK, MK
- mümsik** *ar.* eli sıkı, cimri GT
- mümtāzlık** *ar.+ tür.* ayrıcalık, üstünlük TMA
- mümted(d)** *ar.* uzayan, süren FK, LM
- mümtehan** *ar.* imtihan edilmiş, denenmiş, sınanmış LD
- mümtelî** *ar.* mide dolgunluğuna uğramış BV
- mümteni‘** *ar.* çekinen, olamaz GT, LD, TEH, FK, MK
- mün-** binmek ÇFK, Sİ
- münā** *ar.* arzu edilen şeyler GT
- münādî** *ar.* çığırtkan, tellal YED, FK, MK
- münāfāt** *ar.* zıt olma, uymama LM
- münāfık-şîve** *ar.+ far.* iki yüzlülük nazı, edası BV
- münāfî** *ar.* zıt, uymaz, aykırı NH
- münakkaş** *ar.* nakışlı, işlemeli BV, NH, TEH, FK, LM
- mün‘atîf** *ar.* bir yere yönelen, meyleden NH
- münāza‘at** *ar.* ağız kavgası, çekişme, çekişmeler MK
- münbaşı** *ar.* gönlü açık BV
- münbesit** *ar.* gönlü açık, ferahlayan, içi açılan TEH
- müncemid** *ar.* donmuş, donuk BV
- müncer(r)** *ar.* varıp sona eren, neticelenen TMA, MÜN
- müncerr I** *ar.* bir tarafa çekilip sürüklenen MK
- mündefî** *ar.* atlatılmış, savuşturulmuş FK
- müneccim** *ar.* yıldız falına bakan, falcı BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, MK, LM, GN
- münevver** *ar.* nurlandırılmış, aydınlatılmış GT, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, LM
- münevvim** *ar.* uyutan, uyku yeren, uyutucu GT, NH
- münezzeh** *ar.* muhtaç olmayan, tenzih edilmiş ŞHD, LM

münfa‘il *ar.* gücünmüş, kırılmış BV,
LD, YED, FK, ŞHD

münfek(k) *ar.* ayrılmış, çıkmış FK

münferîd *ar.* yalnız, tek BV, ÇFK,
TEH, Sİ, MK

münharif *ar.* sapan, doğru y gitmeyen
HBD, LM

münhariṭ *ar.* ipe dizilmiş, sıralanmış
NH

münhasır *ar.* mahsus, inhisar eden,
içine alan MÜN

münhasif *ar.* sönmüş, sönmüş NH,
MÜN, FK, LM

münhedim *ar.* yıkılmış, çökmüş TEH

münhezim *ar.* bozguna uğrayan TEH

münhî *ar.* haberci, ulak GT

mün‘im, *ar.* nimet veren, Allah GT,
NH, HBD, YED, Sİ, FK, MK, GN

münîr *ar.* ışık veren NH, LD, YED,
FK, MK, LM

münkalib *ar.* dönen, değişen FK

münkasım *ar.* bölünmüş MK

münkaṭı‘ *ar.* kesik, aralıklı HBD, FK

münkaẓî *ar.* biten, bitmiş, sona ermiş
MÜN

münker *ar.* reddedilen BD

münkerlig *ar.+ tür.* meşru olmayan
ve şeriatı uymayan işler yapan GT

münkir *ar.* inkar eden, dinsiz BV,
GT, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD

münsedd *ar.* kapalı, tıkanık GT

münşî *ar.* inşa eden, kitap yazarı
MÜN, LM

müntaḥab *ar.* seçilmiş, seçkin YED,
MK

müntaḳil *ar.* geçen, miras, dönüşen
MÜN, FK,

müntaḳim *ar.* Tanrı'nın sıfatlarından,
intikam alıcı MÜN

müntefi‘ *ar.* yararlanmış, yarar gör-
müş NH, MK

müntehā *ar.* ıssız ve uzak yer, son
derece, son uç NH, LD

müntehî *ar.* sona ulaşan, biten, son
noktaya varan MÜN

müntesîb *ar.* intisap eden, giren NH,
FK

müntesîr *ar.* yayılmış, dağılmış YED

müntic *ar.* sonuç veren, neden olan
BD

münüş köşe, bucağ GT

münzel *ar.* aşağı inme, iniş GT

münzevî *ar.* çekilip bir köşede oturan
MK

mürâfık *ar.* yol arkadaşı, eşlik eden
GT

mürçel kale burguzu AL

müreffeh *ar.* refah içinde TMA, LM

müregab *ar.* rağbet edilmiş LM

müretteb *ar.* dizilmiş, düzenlenmiş
NH, HBD, LM,

mürevvaḳ *ar.* süzölmüş, tortusu gide-
rilmiş NH, ŞHD

mürğ *far.* kuş ŞHD

mürğ-zār *far.* kuş yatağı, kuşu bol
olan yer MÜN

mürî I pencere AL

mürî II su yolu AL

mürîd *ar.* irade eden, buyuran; bir şeyhe bağlı olan kimse BV, GT, NH, TEH, YED, FK, ŞHD, MK

mürsel *ar.* mürsel, gönderilmiş, yollanmış TEH, MÜN, ŞHD, LM

mürşid *ar.* doğru yolu gösteren BV, GT, BD, NH, LD, FK, ŞHD, MK, GN

mürtefi' *ar.* yükselmiş, yüksek, yüce NH, MÜN, FK, LM

mürtekîb *ar.* kötü iş yapan, rüşvet alan ve veren NH, MÜN, FK, MK

mürvârîd *far.* inci ŞHD

müsâ'adet *ar.* müsaade, izin; yardım GT

müsâferet *ar.* misafirlik, misafir olma, yolculuk TMA

müsâfir-âne *ar.+far.* misafirlik LM

müsaḥḥar *ar.* ele geçmiş, boyun eğmiş LM

müsâ'id *ar.* uygun, elverişli FK

müsâvî *ar.* eşit, denk BV, GT, NH, YED, MK

müsebbib *ar.* sebep olan MK

müseddes *ar.* altı parçalı BV

müsellem *ar.* teslim edilmiş, verilmiş, doğruluğu herkesçe kabul edilmiş BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN

müselman *far.* Müslüman SD, GT, NH, LD, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, GN

müselmānlık *ar.+tür.* Müslümanlık ÇFK, YED, Sİ

müselmel *ar.* zincirleme, ardı ardına BD, LD, YED, FK, ŞHD, GN

müsemmā *ar.* isimlendirilmiş LD

müsemmen *ar.* sekiz parçalı BV

müsevvede *ar.* müsvedde, karalama MÜN

müsinn *ar.* yaşlı MK

müskir *ar.* sarhoş eden MK

müskirî *ar.+far.* sarhoşluk veren madde GT

müsta'cil *ar.* acele, tez HBD

müstağnî *ar.* doygun, gönlü tok BV, HBD, TEH, MÜN, FK, MK

müstağrak *ar.* dalgın, cezbe haline giren GT

müstağrık I *ar.* gark olmuş, batmış MK

müstağrık II *ar.* dalgın, düşünen BV

müstaḥıḳ(ḳ) *ar.* hak etmiş, layık FK, MK

müstaḥkim *ar.* sağlamlaştıran, istihkam eden GT

müstaḥlaş *ar.* kurtarılmış MÜN

müstaḥsen *ar.* güzel görülmüş, beğenilmiş BV, GT, NH, TMA, YED, FK, MK

müsta'idd *ar.* yeterince gücü olan, güçlü, yeterli TMA

müstaḳbel *ar.* karşılanan, gelecek, istikbal edilen GT, FK, MK

müstaḳim *ar.* doğru, düz, dik BV, HBD, LD, TMA, MÜN, FK, MK, LM

müsta'rib *ar.* Araplaşan, Araplaşmış
GT

müste'ār *ar.* eğreti, uyduruk GT

müstecāb *ar.* kabul olunmuş (dileği)
GT, LD, YED, FK

müstedām *ar.* devamı istenilen, devamlı, sürekli BD, TMA, MÜN, YED, LM

müstefid *ar.* yararlanan MK

müsteḥab *ar.* sevilen, beğenilen BV, NH

müsteḥakk *ar.* layık olmuş, layık etmiş GN

müstekin *ar.* alçak gönüllülük gösteren BV

müsteḳreh *ar.* tiksiniilen, iğrenç BV

müste'men *ar.* kendisine eminlik sağlanmış olan MÜN

müstemend *ar.* hüzünlü, kederli, talihsiz, mutsuz HBD, YED, FK

müstemi' *ar.* işiten, dinleyen, dinleyici GT, NH, FK, MK, GN

müstenid *ar.* dayanan, güvenen BV, GT

müsterāḥ *ar.* abdesthane TEH, MK

müste'sal *ar.* kökünden koparılmış, kopmuş, dağılmış TEH

müstešār *ar.* kendisine danışılan MÜN

müsetāb *ar.* hoş, latif bulunan GT

müstevcib *ar.* layık, gereken TEH, LM

müstevlî *ar.* istila eden, ele geçiren, idaresi altına alan TMA

müsūḥ *ar.* değişime uğramış NH

müsūḥ *ar.* gezi, seyahat BV

müş I fare, sıçan ŞSL

müş II ateşi silahlarda barutluk, barut yuvası, kurşunlu fişek ŞSL

müşā' *ar.* şüyü bulmuş olan, etrafa yayılan GT

müşābehet *ar.* benzeme, benzerlik GT, NH, FK

müş'abid *ar.* hokkabaz BV, FK, LM

müşābıḥ *ar.* benzer FK, MK

müşāhed *ar.* görülmüş, görülen NH

müşahhas *ar.* teşhis edilmiş; şahıslanmış YED

müşāveret *ar.* bir konu hakkında görüş teatisinde bulunmak GT

müşebbeh *ar.* benzetilen MK

müşebbek *ar.* şebeke haline sokulmuş, ağ ve kafes gibi örülmüş olan, delik deşik YED

müşeffi' *ar.* şefaet edici ŞHD

müşek III *far.* yanarken dönenerek ateş saçan donanma fişeğinin parlaklığı ŞSL

müşekkel *ar.* şekillendirilmiş TEH, LM,

müşevveş *ar.* karışık, düzensiz, karımakarışık BV, BD, NH, HBD, YED, FK, MK, LM, GN

müşevviş *ar.* karıştırıcı MK

müşg *far.* misk GT, BV, NH, LD

müşg-bîz *far.* misk eleyen, tarayan NH

müſg-bü *far.* misk kokulu BV, NH, ŞHD, FK
müſg-efſân *far.* misk yayan YED, ŞHD
müſgîn *far.* misk kokulu, kapkara BV, GT, NH, LD, YED, ŞHD, GN
müſîr *ar.* emir ve işaret eden, hükmeden GT, TMA
müſ'ir *ar.* haber veren, bildiren TEH, MÜN
müſk *far.* misk SD, HBD, MÜN, FK, GN
müſk-bâr *far.* misk yağdıran LM
müſk-bîz *far.* misk eleyen HBD, TMA, LM
müſk-bü (y) *far.* misk kokulu HBD, LM
müſkilât *ar.* güçlükler, zorluklar ŞHD, MK
müſkillik *ar. + tüir.* güçlük MK
müſkîn *far.* misk kokulu, kapkara HBD, TEH, FK, LM
müſrik *ar.* Tanrı'ya ortak koſan TEH
müſt *far.* yumruk, avuç BV, SD, YED
müſtağil *ar.* meſgul olan GT, MÜN
müſtebih *ar.* ſüphelenen ÇFK, Sİ
müſtehi *ar.* iſtahlı olan, iſtahlı TEH
mûtabi' *ar.* uyan MK
mute'allik *ar.* taalluk eden, bağı olan, ilgili olan GT
mütâba'at *ar.* arkasından gitme, uyuma TEH, MÜN, MK
mütâfâvit *ar.* aralarında fark bulunan FK

mütâla'a *ar.* okuma, tetkik; düşünce TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK
müte'accib *ar.* ſaſıran, ſaſakalan, hayrete düşen TEH
müte'addid *ar.* çok, bir çok, bir kaç TEH
müte'ahhid *ar.* taahhüt eden, bir iſi üzerine alan MÜN
müte'ağhirîn *ar.* son zamanlarda gelenler MK
müte'ağib *ar.* arkası sıra beliren BV, MK
müte'ağid *ar.* anlaſma yapan, anlaſan MÜN
müte'allim *ar.* talebe, ilim tahsil eden GT
müte'assir *ar.* güçleſen, güç, zor, çetin MÜN, MK
müte'ayyid *ar.* disiplinli, kuralcı, baskın GT
müte'ayyin *ar.* bilinen, öne çıkan, önde, meydanda olan TEH, MÜN
müte'azzir *ar.* özürlü, güç TEH, MÜN, MK, LM
mütebessim *ar.* gülümseyen, gülen TEH
mütecebbir *ar.* zor kullanan, zorbalan, kibirlenen TMA
mütecellî *ar.* tecelli eden, görünen, parlak BV, NH
mütedeyyin *ar.* dine bağı GT, MK
müte'eſsir *ar.* kederli, ekilenen, hüznlenen MK

- müteferriḳ** *ar.* ayrılan, dağılan, dağılık, ayrı, ayrı ayrı TEH
- müteferriḳa** *ar.* padişah, vezir ve sadrazamların emirlerini götüren kimse MK
- müteğayyir** *ar.* değişen, başkalaşan, başkalaşmış, değişmiş GT, MK
- mütehayyir** *ar.* şaşmış, hayrette kalan, şaşırması GT, TMA, TEH, MK
- müteḳaddimîn** *ar.* eski insanlar MK
- müteḳaşşır** *ar.* kusurlu, kusur işlemiş sayılan MÜN
- mütekāzi** *ar.* borçluyu borcunu ödemesi için sıkıştıran TEH
- mütekeffil** *ar.* kefil olan, tekeffül eden TEH
- mütekellef** *ar.* külfetle süslenmiş, mükemmel olarak hazırlanmış, gösterişli TEH
- mütekellim** *ar.* söyleyen, konuşan GT, TEH, MÜN, MK
- mütekemmin** *ar.* yerleşen MK
- mütelālā** *ar.* parıldayan, ışıldayan BV
- mütelāḫım** *ar.* dalgalanan, çalkalanan, dalgalı TEH
- mütemekkin** *ar.* yerleşen, mekan tutan, yerleşmiş TEH
- mütenāḳız** *ar.* birbirine muhalif olan, zıt, ters uyuşmayan GT
- mütenazzım** *ar.* düzene girmiş olan GT
- mütenebbih** *ar.* uslanan, aklını başına toplayan MK
- müteneffir** *ar.* nefret eden, tiksinen, iğrenen MK
- müteneffis** *ar.* nefes alan yaşayan canlı MÜN
- mütenevvi** *ar.* türlü, çeşitli, çeşitlenmiş, farklılaşmış MK
- mütercim** *ar.* tercüme eden BD
- mütereddid** *ar.* tereddüt eden, kararsız, karar veremeyen GT
- mütevaḫḫiş** *ar.* korkan, ürken TMA
- mütevaḫḫı** *ar.* bekleyen, uman GT
- mütevaḫḫıf** *ar.* duran, bekleyen TEH
- mütevārî** *ar.* gizlenen, gizli, saklı TMA, MÜN, MK
- mütevātir** *ar.* ağızdan ağza dolaşan MK
- mütevāzi** *ar.* alçak gönüllü MK
- müteveccih** *ar.* bir tarafa dönen, bir tarafa yönelen; bir tarafa gitmeye kalkan BD, MÜN
- müteveffā** *ar.* ölmüş MK
- mütevehhim** *ar.* vehimlenen, endişelenen, korkan, çekinen, kuruntulu TMA,
- mütevellid** *ar.* doğan, dünyaya gelen; meydana gelen TMA, TEH, MÜN
- mütezaḫhir** *ar.* desteklenmiş, korunmuş, himaye altına alınmış GT
- mütezelzil** *ar.* sarsılan, oynayan TMA
- müttaḳî** *ar.* takva sahibi TMA, ŞHD, MK
- müttefaḳ** *ar.* bir olma, ittifak olma NH

müttefāvit *ar.* aralarında fark bulunan NH

müttefiḫ *ar.* ittifak yapan, anlaşmış, birleşmiş BV, BD, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, FK, MK

mütevārî *ar.* gizlenen, gizli, saklı FK

müttehid *ar.* birleşmiş, birlik olmuş BV

müttekā *ar.* koltuk değneği, asa, dayanılacak alet BV, NH, YED, FK, LM

müvāsā *ar.* rahat, huzur, asayiş, iyilik, ihsan, yardım TMA, MK, LM

müvāsî *ar.* rahat, yardım LM

müvecceh *ar.* döndürülmüş, makbul HBD, LD, LM

müvekkel *ar.* tayin edilen, tayin yoluyla bir işi başkası yerine yapan GT

müvekkele *ar.* vekil tayin edilen, vekil edilen kimse (müennes) TEH

müvelleh *ar.* şaşkınlık NH, FK

müvellih *ar.* şaşkın FK

müverriḫ *ar.* tarihçi, tarih yazan TMA, TEH

müvesvis *ar.* kuruntu eden ŞHD

müyemmen *ar.* hayırlı, uğurlu GT

müyesser *ar.* kolay, kolay gelen, kolaylıkla yapılan BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM

müzāb *ar.* eritilmiş, erimiş BV, MÜN, FK

müzāhir *ar.* zahir olan, arka, yardım eden, koruyan NH, FK, MK

müzahrefāt *ar.* abartılı, sahte, basit, çirkin TMA

müzdür *far.* işçi, amele, ücret karşılığında iş gören TMA

müzdürlük *far.+ tür.* işçilik, amelelik TEH

müzehheb *ar.* yıldızlanmış NH, FK, ŞHD, MK

müzekkî *ar.* tezkiyeci GT

müzekkir *ar.* zikrettiren, söylettiren, hatırlatan MÜN

müzevir *ar.* ara bozucu TEH, FK

müzeyyen *ar.* tezyin edilmiş, süslenmiş SD, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN

müzmin *ar.* eskimiş MK

müzniḫ *ar.* günah işleyenler, suç işleyenler LD, CD

N

nāb *far.* saf, katıksız BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED

nā-bîdād *far.* zalim olmayan MK

nā-bînā *far.+ ar.* kör, görmez, doğuştan gözleri kör olan GT

nabz *ar.* atardamar BV, FK

nabza mızrak ŞSL

nacan tokmaklı büyük balta ŞSL

nāciḫ *ar.* yüksek sesle öksürme BV

nāçaḫ *far.* kısa mızrak LM

nācū *far.* naran gibi bir ağaç, cam ağacı AL, ŞSL

- nādim** *ar.* pişman olan, pişmanlık duyan BV, GT, TEH
- nā-ehl** *far.+ ar.* ehliyetsiz, ehil olmayan, beceriksiz BV, GT, NH, YED, FK
- nāf** *far.* göbek LD
- nāfe** *far.* misk ahusu denilen hayvamn göbeğinden çıkarılan koku, mec. sevgilinin saçı BV, SD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM
- nāfi** *ar.* faydalı, yararlı BV, NH, TEH, FK, MK
- nāfile** *ar.* zaman ve mükellefiyet dışı sevap İçin yapılan ibadet Sİ
- nāfiz** *ar.* sözü geçen, etkili BV, MÜN, MK
- nāfiz-fermān** *ar.+ far.* sözü geçen, hükümran MÜN
- naft** *far.* petrol yağı TEH
- nağacı** cedd, ata, soy, dayı ŞSL
- nā-gāhān** *far.* birdenbire, ansızın NH
- nā-gāhi** *far.* ansızın MK
- nağam** *ar.* güzel sesler MK
- nā-girift** *far.* karışık olmayan LM
- nağme-ger** *ar.+ far.* öten, türkü söyleyen YED
- nağme-kār** *ar.+ far.* şarkı söyleyen NH
- nağmelih** *ar.+ tür.* nağmeli, ezgili GT
- nağme-nevāzlık** *ar.+far.+tür.* şarkıcılık MK
- nağme-perdāz** *ar.+ far.* türkü söyleyen MK, LM
- nağme-sāz** *ar.+ far.* şarkı söyleyen NH, MK, LM
- nağme-serā** *ar.+ far.* türkü söyleyen NH, FK
- nağme-zen** *ar.+ far.* türkü söyleyen FK
- nağū** niçin AL, ŞSL, BV, LD, FK, ŞHD
- nāğū** niçin ŞSL
- nā-gū** *far.* söylemeyen, dilsiz LM
- nā-gümān** *far.* kuşkusuz BV
- nā-güzîr** *far.* çaresiz BV, LD, MK, LM
- nağ** *far.* ip, tel, değerli ve güzel halı NH
- nağçîr** *far.* dağ keçisi YED, LM
- nā-hiredmend** *far.* akılsız MK
- nāhid I** *far.* Zühre yıldız LM
- nāhid II** *far.* yeni yetme kız LM
- nağîf** *ar.* zayıf, cılız, arık BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, LM
- nağl** *ar.* hurma ağacı, süs ağacı; sevgilinin boyu; gümüş veya mumdan yapılarak tabutun üzerine konulan dal BV, BD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- nağl-bend** *ar.+ far.* ağaç budayan kişi, süs ağacı yapan kimse GT
- nağlî** *ar.+ far.* bir ağaç, bir hurma ağacı MÜN
- nağne** bir tür at hastalığı, atın burnunu kesere hastalıktan kurtarırlar ŞSL
- nağnü** *ar.* biz NH

nā-hōş *far.* beğenilmeyen, çirkin, kötü
GN
naḥsiyyet *ar.* uğursuz, bahtsızlık BV,
FK, LM
nā-ḥuffāzlıg *far.+ ar.+*
tür. ezberlememe hali MK
nāḥun *far.* tırnak YED
na'īm I *ar.* dileğine kavuşmamış,
bahtsız LD
na'īm II *ar.* bereket, bolluk, bollukta
yaşayış; Cennetin bir kısmı BV,
GT, YED, LM
nā-insāf *far.+ ar.* insafsız TEH, MK
naju *far.* çam ağacı BV
nāka *ar.* dişi deve, maya BV, NH,
HBD, TMA, YED, MK, LM
naḳā' *ar.* temiz olma, paklanma BV
naḳab yer altından su yolu, lağım ŞSL
nā-ḳabil *far.+ ar.* kabiliyetsiz MK
na(ḳ)ḳād *ar.* paranın sahtesini gerçe-
ğinden ayıran, tenkitçi, imam NH
nā-kām *far.* maksadına ulaşmamış,
mutsuz, zevksiz BV, YED, FK,
MK, LM, GN
nā-kār *far.* işe yaramaz, faydasız BV,
NH, MÜN, FK, MK
naḳāra *far.* davul, dümbelek TMA
naḳāre *far.* davul, dümbelek ŞSL,
ŞHD
naḳb-rev *ar.+ far.* çukurda giden NH
naḳçı nedim, vekil AL, ŞSL
naḳdî I *ar.* bir bedel, para GT
naḳdî II *ar.* paraca, parayla ilgili BV
naḳdîne *ar.* peşin para LM

nāḳış *ar.* eksik, noksan, tam olmayan;
son harfî illetli olan kelime ÇFK,
TMA, TEH, YED, Sİ, ŞHD, MK,
LM
naḳîb *ar.* bir kabilenin reisi veya vekil-
li TEH
naḳîr *ar.* pek küçük, önemsiz şey
TMA
naḳîz *ar.* zıt, karşı TMA, MK
naḳḳāf *far.* iyi niyet sahibi, temkinli
kimse CD
naḳḳāre *ar.* dümbelek BV, GN
naḳḳāşlıg *ar.+ tür.* nakkaşlık BV
naḳḳāşlık *ar.+ tür.* nakkaşlık MK
naḳl *ar.* hikaye, söz, anlatı; taşıma,
aktarma BV, TEH, MÜN, FK, MK
naḳş *ar.* eksiklik, noksanlık, azaltma
NH, YED
naḳş-bîn *ar.* incelikleri gören FK
naḳş-bînlık *ar.+ tür.* ressamlık ŞHD
nāḳşî *ar.+ far.* süsle, göz alıcılıkla
ilgili olan; bir nakış GT
nāḳşîn *ar.* nakışlı MK
naḳş-perdāz *ar.+ far.* nakış yapan,
ressam GN
naḳş-pezi *ar.+ far.* nakışlanmış, iş-
lenmiş MÜN
naḳu *far.* niçin FK, ŞHD
nāḳüs *ar.* kilise çam FK
nāl *far.* kamış, kamış kalemin içindeki
saz, inleyen, kamış, düdük; inleyici,
inleme BV, BD, NH, HBD, YED,
FK, LM

- na¹** *ar.* nal, ayak, oturulacak yerlerin en aşağısı BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM
- nā-maḥşūr** *far.*+ *ar.*sonsuz, sonu olmayan MÜN, MK
- nā-maḥdūr** *far.*+ *ar.*sayısız, belirsiz; haksız, hakkedilmemiş BV, NH, TMA, MÜN, FK, MK
- namāz-güzār** *far.* namaz kılan, namazlarını eda eden ŞHD
- nāme-ber** *far.* mektup götüren, postacı BV, NH, FK, LM
- nā-mefhūm** *far.*+ *ar.*kavramsız, manasız, anlaşılma HBD, YED
- nā-merbūṭ** *far.*+ *ar.*bağlı olmayan NH
- nāmıḳ** *ar.* yazıcı, yazar GT
- nā-mihr-bān** *far.* sevgisiz, vefasız BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD
- nā-mihr-bānlıḡ** *far.*+ *tür.*sevgisizlik, vefasızlık BV
- nāmî** *far.* ünlü MK, LM
- nā-miḳdār** *far.*+ *ar.*sayısız MK
- nāmiye** *ar.* olma, yerden bitme kuvveti BV, FK
- nā-paydā** *far.* belirsiz, görünmeyen, gizli BV
- nā-pervā I** *far.* sersem FK
- nā-pervā II** *far.* pervasız, korkusuz GT
- nā-pesend** *far.* beğenilmez, hoş karşılanmayan TEH, MK
- nā-pesendîde** *far.* beğenilmez ÇFK, Sİ, FK
- nā-peydā** *far.* belirsiz, görünmeyen, gizli NH, HBD, YED, MK
- nā-peydālıḳ** *far.*+ *tür.*belirsizlik, gizlilik NH, YED
- nār I** *far.* nar, nar ağacı; yanak; kırmızı YED, ŞHD
- nār II** *ar.* ateş, Cehennem BV, BD, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- na¹r** *ar.* coşkun ses, çığlık GT
- nā-rāst** *far.* yalan, gerçek dışı GN
- na¹re** *ar.* yüksek sesle bağırma BV, NH, FK, LM
- nārenc** *far.* turunç, portakal BV, NH, MÜN, LM
- nārencî** *far.* turunç renginde NH, LD
- nārenc-veş** *far.* turunç gibi MÜN
- nā-resîde** *far.* erişkin, yetişkin olmamış ÇFK, Sİ, MK
- nā-revā** *far.* yakışmaz, layık olmayan LD, ŞHD
- narge** devre etmek, dönmek, halka kurmak ŞSL
- narın** kale, iç hisar ŞSL
- nārî I** *ar.* cin, peri LD
- nārî II** *ar.*+ *far.*ateş gibi, ateşle ilgili BV, LM
- nārven** *far.* Karaağaç YED, ŞHD
- nas(s)** *ar.* insanlar, halklar GT, NH, TMA, YED, MK
- nā-şadr** *far.*+ *ar.*göğüssüz, yüreksiz YED

- nā-şavāb** *far.* + *ar.* doğru olmayan MK
- naşāyih** *ar.* öğütler, nasihatlar TEH, LM
- naşb** *ar.* tayin, atama, bağlama, dikme FK
- nā-sezā** *far.* yakışmayan, uygun olmayan GT, ŞHD, MK
- nāşih** *ar.* öğüt veren NH, HBD
- nāşihā** *ar.* öğüt veren HBD
- nāşır** *ar.* yardım eden, yardımcı LD, LM
- nāşih** *ar.* nasihat eden, öğüt veren BV, YED, FK, ŞHD, MK, LD, LM
- nāşih** *ar.* yok eden, lağveden, iptal eden GT, MK
- naşihat-āsā** *ar.* + *far.* nasihat gibi LM
- naşihat-engîz** *ar.* + *far.* öğüt yaratan LM
- naşihat-gū** *far.* öğüt veren BV, NH, HBD
- nā-sipās** *far.* şükretmeyen MK
- naşşı-ı kâti** *ar.* anlamı açık olan Kur'an ayetlerinden delil olarak gösterileni BV
- naşūh** *ar.* nasihatçı, öğütçü LD
- nā-süfte** *far.* delinmemiş TEH
- na'ş** *ar.* cenaze, tabuta konulmuş ölü BV, GT, HBD, FK, LM
- nā-şekîbā** *far.* sabırsızlık HBD, LM
- nāşî** *ar.* neşet eden, edici, ileri gelen, ötürü, dolayı BV, NH
- nā-şikîb** *far.* sabırsız MK
- nā-şikîbā** *far.* sabırsız BV
- nā-şikîn** *far.* sabırsız FK
- nā-şinās** *far.* cahil MK
- nā-şüste** *far.* yıkanmamış ŞHD
- naṭ** *ar.* Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiir NH, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- nā-tamām** *ar.* + *far.* eksik, noksan MK, LM
- naṭas** sürülmüş tarla, kurutulmuş arazi, boş bırakılmış toprak ŞSL
- nāvek** *far.* ok BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, LM
- nāvek-āsā** *far.* ok gibi, ucu sivri BV
- nāvek-efgen** *far.* ok atan NH, BV, YED, FK
- nāvek-figen** *far.* ok atıcı BV
- nāvek-fiken** *far.* ok atan NH
- nāverd** *far.* savaş, dövüş LM
- nāy** *far.* kamış, ney GT, NH, Sİ, FK, ŞHD
- nāyî** *far.* ney üfleyen ŞHD
- nāyib** *ar.* vekil BV, LD, ÇFK, TMA, Sİ, ŞHD, MK
- nāyim** *ar.* uyuyan LM
- nazar-bāz** *ar.* + *far.* neşeyle bakan FK
- nazar-bîn** *ar.* + *far.* bakıp gören LM
- nāzır** *ar.* bakan, gözeten BV, BD, NH, MÜN, FK, MK, LM
- naẓîf** *ar.* temiz GT
- nāzil** *ar.* yukarıdan inen, inici, bir yere konan BV, NH, HBD, LD, MÜN, Sİ, MK, LM
- naẓîr** *ar.* benzer, eş NH, LD, TMA, YED, FK, LM
- nāziş** *far.* naz MK, LM

- nāz-perver** *far.* naz eden YED
- nāz-perverî** *far.* naz ederlik ŞHD
- nāz-perverd** *far.* naz içinde büyümüş,
nazlı BV, YED, FK, LM
- nāz-peymā** *far.* naz ölçen YED
- nāz-pîrā** *far.* naz süsleyen, nazlı YED
- nāzük-hırām** *far.* zarif yürüyüşlü FK
- nāzük-hūy** *far.* nazik, ince huylu FK
- nāzük-nihāl** *far.* nazik, zarif fidan FK,
ŞHD
- nāzük-ṭab'** *far.+ ar.*ince yaradılışlı,
kibar, zarif YED, FK
- ne'ām** *ar.* evet LD, YED, MK
- nebek I** bir tür meyve ŞSL
- nebek II** siğil, el üzerinde çıkan abile
ŞSL
- nebeviyye** *ar.* peygamberlik GN
- nebî** *ar.* peygamber BV, SD, NH,
TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD,
MK, LM, GN
- nebîrelig** *ar.+ tür.*torunluk, torun ol-
ma, nesil, soy
- nebîyu 'llāhar.** peygamber, Tanrı'nın
habercisi TEH
- nebîyyallāh** *ar.* peygamber, Tann'mn
habercisi BV
- nebiyyāt** *ar.* peygamberlik TEH
- nebl** *ar.* ok, ok yapma FK
- ne-būd** *far.* yok, yokluk FK, LM
- necāset** *ar.* pislik, murdarlık BV, NH,
TEH, Sİ, FK, MK
- neccār** *ar.* marangoz TEH
- necd** *ar.* yol LM
- neces** *ar.* pislik, murdarlık MK
- necis** *ar.* pis, murdar Sİ
- necs** *ar.* ipekli kumaş, mensucat NH
- necislik** *ar.+ tür.*pislik ÇFK, Sİ
- nedem** *ar.* pişman olmak, pişmanlık
SD, GT, LD, YED, MK, LM
- nedîm** *ar.* sohbet arkadaşı, meclis ar-
kadaşı, tatlı konuşan BV, GT,
MÜN, YED, FK, GN
- nedîmlüg** *ar.+ tür.*sohbet arkadaşlığı
GN
- nedret** *ar.* az bulunma, azlık BV
- nefāyis** *ar.* nefis, güzel, güzel şeyler
TMA, LM
- nefāz** *ar.* geçme, sözü geçme FK
- nefesî** *ar.+ far.*bir nefes, bir nefeslik
an, bir an LD, ŞHD
- nefeshüg** *ar.+ tür.*soluklu BV
- nefh** *ar.* üfürme FK
- nefha** *ar.* üfürük FK, MK
- nefha** *ar.* nefes, güzel koku BV, MÜN
- nef'î I** *ar.* bir fayda, bir çıkar LD
- nef'î II** *ar.* çıkarla ilgili, yararçı BV
- nefir I** *ar.* cemaat, topluluk, halk,
boynuzdan yapılmış üflemeli bir
saz GT, NH, CD, FK, MK, LM 2)
ar. bağırtı, çağırıtı, feryad BV,
MÜN
- nefl** *ar.* fazladan yapılan ibadet GT
- nefs** *ar.* can, ruh, hayat BV, GT, BD,
NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH,
MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK,
LM
- nefsānî** *ar.+ far.*canlılığın uyandırdığı
arzularla ilgili MK

- nefsāniyyet** *ar.* kin, garez MK
- nefs-gāh** *ar.+ far.* nefis yeri LM
- nefs-perest** *ar.+ far.* nefisine düşkün MK
- nefūr** *ar.* ürken, korkan GT
- nefy** *ar.* sürme, sürgün etme, inkar etme BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK
- neheng** *far.* timsah GT, YED, FK, ŞHD, MK
- nehîb** *ar.* dehşet, korku BV
- nehy** *ar.* yasak etme GT, BD, NH, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK
- nejād** *far.* soy, sop GN
- nejend** *far.* korkunç, çirkin TMA, LM
- nek I** *far.* asitli su ŞHD
- nek II** *far.* işte ŞHD
- nekāl I** *ar.* azap, işkence GT, MÜN, MK
- nekāl II** *ar.* ibret GT
- nekbet** *ar.* düşkünlük, felaket, bahtsızlık GT, NH, YED, FK, MK
- nekende** kökleme, çatma, kıması oyulgalama ŞSL
- nekre** *ar.* garip, gülünç, tuhaf' TEH
- nemā** *ar.* büyüme, çoğalma, gelişme, kazanç YED, MÜN, ŞHD
- nemaṭ** *ar.* usul, yol, tarz BV, TEH
- nemek** *far.* tuz GT, FK
- nemerse** nesne, şey, eşya ŞT
- nēmerse** nesne, şey, eşya GT
- neml** *ar.* karınca GT
- nemle** *ar.* tek bir karınca GT
- nemmām** *ar.* arabozan, fitneci GT, MK
- nemmāmlıĝ** *ar.+ tür.* arabozuculuk MK
- nem-nāk** *far.* nemli, yaşlı LD, ŞHD
- nem-nākî** *far.* nemlilik ŞHD
- neñ** şey, nesne GT
- neng I** *far.* ayıp, utanma BV, BD, NH, HBD, LD, YED, TMA, CD, FK, ŞHD, MK, LM
- neng II** *far.* şöhret, ün BV, YED, CD, ŞHD, GN
- nengsizlik** *far.+ tür.* namussuzluk FK
- nerd** *ar.* tavla, tavla oyunu ÇFK, TEH, YED, Sİ
- nerm** *far.* yumuşak NH, TMA
- nermāde** *far.* çift cinsiyetli, erkek veya kadın olduğu belirsiz, çift sürgülü kilit NH
- nerrād** *ar.* tavlacı, usta tavlacı YED
- nesaḳ** *ar.* tarz, şekil, üslup, yol, bir tertip ve nizam üzere olan nesne BV, TMA, YED
- nesîm-āsā** *ar.+ far.* hafif hafif esen rüzgar gibi YED
- nesnās** *ar.* yan insan efsane hayvanı LM
- nesne** şey, nasıl, nedir krş. nesre, nesne ŞSL
- nesr** *ar.* akbaba, kartal LM
- nessāc** *ar.* dokumacı FK
- nesteren** *far.* yaban gülü SD, MK
- nesvec I** Hacend tarafında bir nahiye ismi ŞSL

nesvec II savaş meydam ŞSL

nesvec III av tuzağı, tuzak ŞSL

nesye *ar.* unutulmuş şey BV, NH

neşale köpük helvası ŞSL

neşâf *ar.* sevinç, neşe, şenlik BV, GT,

NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN,

YED, FK, ŞHD, MK, LM

nêşe nice AL

neşter *far.* hekim bıçağı NH, HBD,

LD

neşv *ar.* yetişme, büyüme, serpilme

MÜN

net- ne etmek LM

neteg nasıl, niçin ÇFK, ŞT, ŞHD

nêteg nasıl, niçin GT

nêtek nice AL

nêteğlik nitelik, nasıllık GT

nêtük nice AL

nev *far.* yeni, taze, körpe GT, LD,

ŞHD

nevâdir *ar.* nadir, nadir olan şeyler

GT

nevâ-ger *far.* okuyucu LM

nevâhî *ar.* yasak şeyler, yasaklar

MÜN, FK

nevâl *ar.* bahşış, talih FK

nevâle *ar.* yiyecek, içecek, vergi, ba-

ğış, talih, kısmet BV, NH, LD,

ŞHD, MK, LM

nevâsız I *far.* + *tür.* nasipsiz NH, LM

nevâsız II *far.* + *tür.* sessiz BV, GN

nevâyî I *far.* nağmeci, şarkıcı YED,

ŞHD, GN

nevâyî II Çağatay edebiyatına büyük

şairi Nevayî BV, NH, HBD, TMA,

MÜN, ŞHD, LM

nevâyî-vâr *far.* Nevâyî gibi NH, HBD

nevâ-zîr *far.* ince ses BV

nevâziş *far.* okşama, gönül alma, ilti-

fat BV, LD, YED, MK, LM

nevbet I *ar.* nöbet, sıra, defa, kez BV,

GT, BD, NH, LD, ÇFK, TMA,

YED, Sİ, FK, ŞHD, MK

nevbet II *far.* belirli zamanlarda çalı-

nan resmi bir anlamı olan davul

TMA

nev-cevân *far.* yiğit, genç NH

nev-civân *far.* genç, taze HBD, YED,

FK, ŞHD, LM

nev-civânlığ *far.* + *tür.* delikanlılık MK

nev-cüvân *far.* genç, delikanlı BV

nêvçün niçin NH

nev-demîde *far.* yeni bitmiş LM

neverd *far.* dönen, dolaşan FK

nev-gül *far.* yeni açılmış gül ŞHD

nevha-ger *ar.* + *far.* ölü ağlayıcısı

HBD, TEH, FK, ŞHD, LM

nevha-perdâz *ar.* + *far.* yas tutucu LM

nev *far.* sivri uç BV, HBD, YED,

FK, MK, LM

nev *ar.* uyku GT

nev-mîd *far.* ümitsiz BV, NH, HBD,

LD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD,

MK, LM

nev-mîdliğ *far.* + *tür.* ümitsizlik, ümit

kırıklığı BV, NH, HBD, MK

nev-nihāl *far.* genç fidan, fidan boylu sevgili YED
nevr *ar.* parlaklık LM
nev-res *far.* yeni yetişen, yeni biten BV, NH, HBD, YED, FK, LM
ney-istān *far.* kamışlık, sazlık BV, NH, YED, FK
neyl *ar.* isteğine ulaşma, ulaşılan şey BV, YED
neyle- ne eylemek, ne yapmak ŞSL, YED, ŞHD, LM
neylesün ne yapsın, ne etsin ŞSL
ney-şeker *far.* şeker kamışı BV, NH, LD, YED, ŞHD
neyyir *ar.* nurlu, ışıklı güneş FK
neyzen *far.* ney üfleyen ŞHD
nez' *ar.* can çekişme LD, MÜN, CD, MK
nezāhet *ar.* temizlik, incelik BV, TMA, MÜN, FK
neẓr *ar.* adak, adama GT, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, MK
nıṣf *ar.* yarım, yan NH, FK
nısf-ün-nehār *ar.* öğle vakti LM
nicād *far.* soy, nesil, neseb TMA
niçükleş- istişare etmek, meşveret kılmak ŞSL
nidin neden YED, MK
nifākī *ar.+ far.* nifakçı ŞHD
niḡārā *far.* ey sevgili HBD, LD, YED
niḡn *far.* mühür, yüzük BV, NH, LD, YED, FK, MK, GN
niḡne *far.* mühür LD
niḡü ne, nasıl ŞHD

nigün *far.* 1) uğursuz, aksi BV, MÜN, YED, FK, MK 2) ters dönmüş BV, GT
nigün *far.* ters HBD
nihād *far.* huy, yaradılış HBD, MK
nihālī *far.* taze, düzgün bir fidan LD, YED, MK
nihān *far.* gizli, saklı, görünmeyen, sır BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
nihāyetsiz *ar.+ tür.* nihayetsiz, sonsuz, sonu olmayan BV, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ
ni irse nime erse ŞSL
ni irsün değil manasında nirsün ŞSL
nijād *far.* soy, nesep, nesil TMA
nijend *far.* yoksul, değersiz MK
nīk *far.* iyi, güzel MÜN, ŞHD
nikān *far.* iyiler, beğenilenler ŞHD
niḡār *ar.* kin, inat BV, BD, NH, YED
nīk-baht *far.* bahtı iyi, talihli, şanslı açık GT, TMA, TEH
nikbet *far.* talihsizlik, felaket GN
nike- moğ.takip etmek, peşine düşmek, kovalamak ML
nikū *far.* iyi, güzel GT, YED
nikū-fercām *far.* sonu iyi NH, FK
nīkū-kār *far.* iyi davranışlı, iyi huylu YED
nikūlh *far.+ tür.* iyilik, güzellik YED
nīlīne-pūş *far.* mavi örtülü LD
nīlūferī *far.* nilüfer renkli NH

nîlüfer-zâr *far.* nilüferlerin bulunduğu yer MK
nîm *far.* yan, yarım LD, YED
nîm-bismil *far.+ ar.* yarı boğazlanmış, usulüne göre kesilmiş hayvan BV, GN
nîme *far.* yarım, parça AL, TMA, TEH, MÜN
nfimel-vekü *ar.* ne güzel vekil FK
nime ne şey, nesne FK
nimerse bir şey, şey ÇFK, ŞT, Sİ
ni' metî *ar.+ far.* nimet, bir nimet MÜN
ni' metlîğ *ar.+ far.* nimet, nimet sahibi LM
ni' metli *ar.+ tür.* bağışlayıcı, lütuf eden ŞT
nîm-h'âb *far.* yarı uykulu BV, LD
nîm-hürde *far.* yanda bırakılmış, artık, el değmiş GT
nîm-rüz günün yarısı GT
nîm-şeb *far.* gece yarısı YED, ŞHD
nîmte *far.* biraz, bir parça, bir bölüm ŞSL
nîm-ten *far.* mintan LD
niñ ki, gibi, bağlama edatı ĀL, ŞSL
ninek göz bebeği ŞSL
nîrân I *ar.* aydınlıklar LM
nîran II *ar.* Cehennem LM
nîreng *far.* hilye, büyü, resim NH, YED, FK
nîreng-efşân *far.* saçı saçma GN,
nîrîz *far.* Türk müziğinde bir kalem FK

nir merden I temiz tohum ŞSL
nir merden II mızrak ŞSL
nirsün değil ŞSL
nisâ *ar.* kadın NH
nişâb *ar.* üzerine zekat vacib olan olacak kadar mal ÇFK, MÜN, Sİ
nisâb *ar.* üzerine zekat vacib olan olacak kadar mal ÇFK
nîsân I *ar.* nisan ayı BV, NH, LD, MÜN, ŞHD
nîsân II *ar.* cömertlik BV
nîşâr *ar.* saçma, serpme BV, NH, HBD, LD, TMA, YED, CD, FK, ŞHD, LM
nişârî *ar.+ far.* saçma, serpme, saçılık LD
nişârlık *ar.+ tür.* saçma, serpme LM
nîst *far.* değildir ŞHD
nisyân *ar.* unutmaya BV, NH, MÜN, FK, MK
nişest *far.* oturan NH, HBD, CD, FK, ŞHD
nişi ne işi ŞHD
nişîb *far.* iniş FK
nişîmen *far.* meclis, toplanma yeri HBD, FK, MK, LM
nîşîmen *far.* oturacak, kalınacak yer GT, CD, FK
nişîn *far.* oturan, oturmuş NH
nîşlik *far.+ tür.* zehirli MK
nitañ ne aceb, ne güzel anlamında ŞSL
nitedür ne yapar, ne söyler ŞSL

niten ne güne, nasıl, niçin, ne gibi
ŞSL

nites feragat, rahatlık, istirahat, dinçlik
ŞSL

niteş feragat, rahatlık, istirahat, dinç-
lik, başı dine gönlü rahat ŞSL

nitüri nasıl, ne yolda ŞSL

niyâb *ar.* kın, kılıç kılıfı GT

niyâbet *ar.* vekillik MK

niyâz-mend *far.* yalvaran, yakaran GT,
MK, LM

niyazmendliĝ *far.* + *tür.* ihtiyacı olma
hali MK

niyazmendlik *far.* + *tür.* duacılık, dua
edicilik MÜN

niyâz-nâme *far.* dilekçe LD

niyle- ne eylemek, ne yapmak BD

niyüçün şunun için, bu sebeple; niçin
TMA, TEH, MÜN

nizâmî *ar.* + *far.* ' düzenli TMA, LM

nizâr *far.* zayıf NH, HBD, LD, YED,
FK, LM

nîze *far.* kargı, mızrak, süngü BV,
YED, ŞT, FK, MK

nîzeçi *far.* + *tür.* süngü ile harbeden
kimse, süngücü, mızrakçı ML

noĝta-mânend *ar.* + *far.* nokta gibi,
noktaya benzer BV

noyan baş komutan, ser asker, baş
asker, şehzade ŞSL

noyat Kalmukların hükümdarlarını
yad ettiĝi unvan, kalmak ŞSL

noyin ser asker, baş komutan, baş as-
ker, şehzade ŞSL

nöker *moĝ.* birinin hizmetinde veya
maiyetinde olan kimse, maiyet, kul,
köle ŞSL, SD, GT, TMA, MÜN,
ŞT, MK, GN

nökerli *moĝ.* + *tür.* maiyetli ŞT

nökerlik *moĝ.* + *tür.* kölelik TMA,
MÜN, ŞT

nöri gübre, pislik, fişkı, hayvan pisli-
ĝi, dışkısı ŞSL

nüger *far.* hizmetçi BV

nüh *ar.* her sınıftan insanların karışık
topluluĝu BV

nuhüset *ar.* uğursuzluk BV, NH,
MÜN, FK

nuhust *far.* ilk, birinci NH

nük *far.* kuş gagası, ucu sivri şey LM

nuĝat başak, tarlanın ekini biçildikten
sonra kalan buĝday döküntüsünün
toplanması ŞSL

nuĝat *ar.* noktalar ŞHD, LM

nükî *far.* bir uç, küçük bir parça GT

nuĝl *ar.* meze, çerez BV, SD, NH,
LD, YED, FK, ŞHD, MK, GN

nuĝre *ar.* gümüş, gümüş külçesi ŞSL,
LD, YED, ŞHD

nuĝüd *ar.* paralar, nakitler TMA, MK

nuĝuş *ar.* nakışlar, desenler YED

nu 'mân *ar.* kan HBD

numun *moĝ.* yay ŞHD

nürân *ar.* nurlu, parlak LD

nür-baĝş *ar.* + *far.* nur veren, aydınla-
tan LD

nürânî *ar.* + *far.* nurlu, ışıklı BV, FK

nür-baĝş *ar.* + *far.* nur veren LM

- nūre** *ar.* arsenik ve- sönmemiş kireç ile yapılan kıl dökücü merhem TEH
- nūrî** *ar.* nurluluk, parlaklık LD
- nūrsız merdüm** *ar.+ tür.* görmeyen gözbebeği MÜN
- nuşaybîn** Azerem-Duht'un tahttan indirilmesinden sonra, tahta çıkarılan fakat hükümdarlığı sürdüremeyen kişilerden biri TMA
- nūş** *far.* tatlı içki, iştret BV, BD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- nūş-ālūd** *far.* içkiye bulaşmış FK
- nūş-ā-nūş** *far.* tekrar tekrar içerek NH, FK
- nūş-dārū** *far.* panzehir, sıvı ilaç GT, ŞHD, LM
- nūş-ḥand** *far.* tatlı gülüşlü BV, NH, HBD, YED, FK, LM
- nūşîn** *far.* tatlı, lezzetli BV, NH
- nūşîn-leb** *far.* tatlı dudaklı BV, NH
- nūş-leb** *far.* bal dudak, tatlı dudak YED, FK
- nuṭfe** *ar.* saf su GT, TEH, LM
- nutuḳcı** *moğ.* çalagana benzer düz kara kuş, akbaba AL, ŞSL
- nübüvvet** *ar.* nebilik BV, GT, YED, FK, MK, LM
- nūce** iri, büyük, cisim bir kuş ŞSL
- nūce kuşu** bir tür bukalemun kuşu ŞSL
- nūcūm** *ar.* yıldızlar BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM
- nūfūr** *ar.* ürküp kaçma, dağılma BV
- nūfūs** *ar.* ruhlar GN
- nūfūz** *ar.* içe geçme, işleme BV
- nūh** *far.* dokuz (9) LD, ŞHD
- nūhūft** *far.* gizli MK
- nūhūfte** *far.* gizli LM, GN
- nūhūfte-rāz** *far.* gizli sn LM
- nūḥūset** *ar.* uğursuzluk MK
- nūket** *ar.* nokteler MK
- nūkhet** *ar.* koku, güzel koku BV, YED
- nūkhetsiz** *ar.+ tür.* kokusuz MK
- nūkte** *ar.* nükte, herkesin anlayamadığı ince mana BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- nūkte-āmūz** *ar.+ far.* nükte öğretene BV
- nūkte-dān** *ar.+ far.* nükte, nükte yapan TEH, YED, FK, LM
- nūkte-dānlığ** *ar.+ far.+ tür.* nükte bilirlilik BV
- nūkte-dān-sūz** *ar.+ far.* nükteci yakan LM
- nūkte-feşān** *ar.+ far.* nükte saçan FK
- nūkteî** *ar.+ far.* bir nükte LD, ŞHD
- nū'm** *ar.* talih, baht LM
- nūmā** *far.* gelişme, büyüme GN
- nūmāyān** *far.* görünen, meydana olan YED, MK
- nūmāyişsiz** *far.+ tür.* gösterişsiz, süsüz MÜN
- nūmū** *far.* görünme YED
- nūmūd** *far.* gösteren, görünen NH, LM

nümū-dār *far.* görünme, seçilme, ayrılma, örnek BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, GN
nüsaḥ *ar.* yazılar, yazılmış şeyler TEH
nüşūḥ *ar.* nasihat verenler NH
nüşūr *ar.* Kıyamet LM
nüsyē *ar.* beden, satın alınan şeyin karşılığı ŞHD
nutuḳcī bir şikar kuşu AL, ŞSL
nüvīd *far.* müjde, hayırlı haber BD, NH, YED, LM
nüvvāb *ar.* vekiller TEH, MÜN, MK
nüzhet *ar.* eğlence, neşe, sevinç GT
nüzlī *far.* inilecek bir yer SD, LD
nüzūl *ar.* aşağı inme, konaklama LD, MÜN, FK, LM
nüzür *ar.* korkutmalar MK

Q

obā küçük çadır, geceleyecek yer, küçük topluluk ŞSL
obay cobay burada orada; dağınık ve perişan ŞSL
obraḡ paçavra, bez parçası GN
o caḡalaḳ bir tür bitki ismi, yorunca ŞSL
ocaḳ ocak, ateş yakılan yer ŞT
ocun acun, dünya, cihan LD
oçun acun, dünya, cihan AL
odaçı kapıcı, hizmetçi, bakıcı GT
ofra- eskimek, yıpranmak AL
ofran- eskimek ve yıpranmak AL
oḡ çadının çatısındaki çöpler ŞSL, FK

oḡ- toplamak, yığmak, bir araya getirmek ŞSL
oḡlaḳ oḡlak, yavru, keçi yavrusu ŞSL, SD, TEH, ŞT
oḡlaḳlı oḡlaklı, oḡlağı olan ŞT
oḡluḳ hendek ve kalenin etrafında olan or ŞSL
oḡrıla- hırsızlamak, çalmak LD
oḡrılıḳ uğruluk, hırsızlık GT, LD
oḡrılıḳ hırsızlık ŞSL
oḡru horluk, aşağılık, rezillik ŞSL
oḡulca- saygı göstermek, yüceltmek, hürmet etmek ŞSL
oḡulduruḳ balık yumurtası ŞSL
oḡulluḡ oḡulluk, evlatlık LM
oḡulsuzluḡ çocuksuzluk TEH
oḡur uğur, bereket BV
oḡurlaynan hırsızca, hırsız gibi ŞSL ,
oḡurluḳ uğurlu NH, HBD
oḡuş nebire, torun ŞSL
oḡuz saf huylu, pak tıynetli ŞSL
ohraḡ libas, elbise, eşya ŞSL
oḡrinca gizlice ŞSL
ohran- atlar su ve yayım için kişnemek; ağlamak (yavru hayvanlar) ML
ohşa gibi, benzer YED, LM
ohşan- benzenmek GN
ohşar benzer ŞT, FK
ohşaş- benzeşmek AL, ŞSL, BV, FK, MK
ohşaşlıḳ benzerlik ÇFK, Sİ
ohşuş bir yaşındaki deve yavrusu ŞSL
oḡar turna ŞSL

oğcı okçu ŞHD

oğın-nefes vurmak, çağrılmak, adlandırılmak ŞSL

oğıt-çağirtmak, seslenmek GT

oğıttur- çağirtmak, seslenmek GT

oğku- okumak LM

oğlav oklagu, oklak ŞSL

oğra I bade, kadeh ŞSL

oğra II bir tür dört ayaklı hayvan hastalığı ŞSL

oğra- atların su ve yem için kişnemesi, kişnemek ŞSL

oğuşu okuyucu, okuyan BD

oğul- okunmak, okuma işine konu olmak AL, GT, MÜN, LM

oğun- okunmak ŞT

oğuntur- olmtturmak, çağirttirmek ŞSL

oğut- okutmak, okuma işini yaptırmak NH, TEH, MÜN, ŞT, MK, GN

oğuttur- anlaşılmak, okunmak GT

oğ yılı engerek, engerek yılı ŞSL

ol ıslak, göl, deniz, taze ŞSL

olaba bir tür yemek ML

olançağ *moğ*.eğerde iki deri parçası, etek, depingi ML

olca- yağma etmek, ganimet almak ŞSL

olcala- yağmalamak, ganimet almak ŞSL, ŞT

olcar haber, hadise; asker yağma ŞSL

olcay saadet, ikbal, bereket, mutluluk ŞSL

olcum örtü ŞSL

olça I o kadar, onun kadar, çok, fazla ŞSL, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM

olça II ganimet AL

olçaqlı o kadar ŞT

oldur- I vücuda getirmek, yaratmak ŞHD

oldur- II oturmak NH

olmağlık olma, oluş, olmaklık BV, BD

olmağlık olma, olmak BV, YED, FK

olok o zaman, o anda ŞHD

olta olta ve kanca, cengel ŞSL

oltañ pençe FK

olturguz- oturtmak, iskan etmek, yerleştirmek ŞSL, BV, BD, MK

olturmağlık oturmaklık MK

olturt- oturtmak AL, LD, TMA, TEH, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM

olturuş- yerleşmek, oturmak BV, FK

olturuşluk oturmuş, yerleşmiş, oturan, yerleşmeğe uygun yer ŞSL

olturut- oturtmak, bağlı tutmak GT

oma 1) oma kemiği, kuyruk sokumu kemiği ŞSL **2)** yuvarlak, döndürülmüş şeyler ŞSL

omac oğmac, tarhanaya benzer bir tür aş ŞSL

oñal- 1) kapamak, gizlemek ŞSL, NH, HBD, FK **2)** onulmak, sağlık bulmak, iyileşmek AL, ŞSL, BV **3)** feth ve zafer bulmak ŞSL

onan sadakat, sıhhat, doğruluk ŞSL

- oñar-** işi doğruya çevirmek, düzeltmek, tanzim etmek ŞSL
- onat-** birini sözle kandırmak BV
- onan** sadakat ŞSL
- onbegi** onbaşı ŞT
- onbigi** onbaşı ŞT
- onci** cerrah, tabip, hekim, doktor ŞSL
- oncud** ödünç, borç ŞSL
- ondağ** öyle, o tarz, o suret ŞSL
- ondur-** dindirmek, sakinleştirmek, hafifletmek ŞSL
- onğay** ucuz, kolay MK
- onğati** ucuz, ehven ŞSL
- onğan** at ve eşek yavrusu ve danası ŞSL
- op-** kapamak, gizlemek ŞSL, FK
- opra-** eskimek AL, MK
- opraq** paçavra, bez parçası GT
- oput-**kapatmak, gizlemek, örtmek ŞSL
- opücin** hastalık, illet, maraz ŞSL
- ora 1)** sütun, direk, destek ŞSL **2)** öncü, uzakta kalan kol ŞSL **3)** tahıl kuyusu, yerden kazma anbar, anbar zemini AL, ŞSL **4)** emirler, beyler ŞSL
- orağçı** ekin biçen MK
- orağ kuşu** ocak çekirgesi, cırtlak ŞSL
- orala-** tırmanmak, yükselmek GN
- oran** sıfat, meslek, çalışıp kazanma, ölçü, hisse ŞSL
- oratla-** manasız söz söylemek; tahmin etmek ŞSL
- oratlaş-** askerler arasında karşılıklı parola söylemek ŞSL
- orçın** sancak, padişah çadırı ŞSL
- ordu** şehir, saray, ordu, yer, mevki, başkent, hakanın oturduğu yer, askerlerin bulunduğu yer ŞSL, BV, NH, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, GN
- orgacı** dişi, zevce, müennes ŞSL
- orgucu** dişi, zevce, müennes ŞSL
- orguşeñ** şarkı, türkü ŞSL
- orguştek** şarkı, türkü AL
- orit-** bir yerde karar vermek AL
- orlan-** bir şeyin üzerinde bir şey oluşmak, örtülmek AL, TEH
- orna-** yer etmek, yerleşmek, oturmak ŞSL, GT
- ornatıl-** yerleştirilmek ÇFK, Sİ
- ortacağlıg** muadil, eşit ŞSL
- ortak** ortak BV, NH, LD
- ortuğ** yanık, yanmış ŞSL
- oru** ziraat için saklanmakta olan tohumun korunması için kazılan yer ŞSL
- orut** yurt, menzil, yerleşim yeri ŞSL
- orut-** inmek, yerleşmek, nüzul etmek; dinlenmek, istirahat etmek ŞSL
- osan-** usanmak, bıkmak; nefret etmek ML, MK
- oşal** o nesne, o kimse AL
- oşol** o nesne, o kimse AL
- oşuğ-** ıztırap ile acele eylemek AL
- ota** oda ŞHD
- otağ** çadır, oda ŞSL, GT
- otağa** taç, savaş sırasında başa giyilen zırh AL, ŞSL, NH, YED, FK, ŞHD

- otāga** *far.* sorguç MK
- ot ağası** hane başı, reis, lider ŞSL
- otağ** otağ SD
- otasız** çaresiz, dermansız GT
- otav** çadır ŞSL
- o tayan** öte taraf, karşı ŞSL
- o tayka** öte taraf, karşı LM
- otgar-** otlatmak, otlamak ŞSL
- otlaş** taraf, yan, mertebe, kat, tabaka
NH, TEH, FK
- otluğ** ateşli AL, ŞSL, BV, NH, HBD,
YED, LM
- otluğ** ateşli AL, BV, SD, NH, TEH,
MÜN, YED
- otluğāni** sebirke denilen bir bitki, yo-
runca ŞSL
- otsız** ateşsiz, ateş olmaksızın TEH
- otunçı** oduncu, odun işiyle uğraşan
GT
- otur** çadır, hayme, geceleyecek yer,
bedevi ŞSL
- oturağ** oturacak yer, istirahat edecek
yer, dinlenme yeri ŞSL
- oturur** geçit ŞSL
- oturgü** dinlenme yeri, hazırlanmış
çadır ŞSL
- ovad** arkasını çeviren hayvan ŞSL
- ovadyu** hayvanın yan tarafına düşme-
si, mecalsiz kalması ŞSL
- ovalan-** dönmek, devretmek, yumala-
mak ŞSL
- ovan-** hareket etmemek, güçsüz ve
takatsiz kalmak ŞSL
- ovulca-** hürmet etmek GN
- ovulcaş-** karşılıklı hürmet etmek GN
- oyağ** uyanmış, uyanık ŞSL, BV
- oyağāğlıg** uyanıklık AL
- oyağlıg** uyanıklık AL
- oyağ- I** (güneş, yıldızlar) gurup etmek,
batmak ŞSL, BV, NH
- oyağ- II** uyanmak, uykudan uyanmak,
çirağ yanmak AL
- oyan I** atın yuları ŞSL
- oyan II** taraf, yön, cihet, oyan, bu yan,
o taraf, bu taraf' ŞSL
- oyan III** bir tür deve ŞSL
- oyat-** utanmak, mahçup olmak BV
- oydağ** bataklık, etrafı çatılı ve çimenli
yer, nemli ve yaş yer ŞSL
- oyğāğlıg** uyanıklık MK
- oyğanmağur** uyanmamış, habersiz,
gafil ŞSL
- oykağ** uyanık AL
- oyluğ** oyluk, kalça kemiği ŞT
- oynağ** boğum, mafsalsal, kemiğin eşdiği
yer ŞSL
- oynaş-** dostluk etmek; oyun oynamak;
aşık olmak ŞSL
- oynaşlıg** oynaşlıg BV
- oynat-** oynatmak NH, LD, YED, ŞHD
- oyruğ I** ayn, cüda, uzak, başka, gayr
ŞSL
- oyruğ II** hayvam semirtmek için veri-
len lapa ŞSL
- oyruğ moyruğ** peyderpey, müteaki-
ben ŞSL
- oyşun** bir bitki ismi ŞSL
- oyuğ** oyulmuş yer, çukur, oyuk ŞSL

oyul- oyulmak, çukurlaşmak NH, FK,
LM

oyunçılık oyunculuk BV

oyunçu oyuncak GT

oyuş kavgacı, nizahcı ŞSL

oza önce, evvel ŞHD

ozağı önceki, dünkü değil öteki gün
AL, SD

ozal- öne geçmek, ilerlemek LM

ozan manî tarzında vezinsiz bir nağme
ŞSL

ozancı davul ve tef çalarak manî ve
şarkı söyleyen insan ŞSL

ozdur- başkasından ileri geçmek, ge-
ride bırakmak ŞHD

ozur- geçirmek, ulaştırmak GT

Ö

öbçin cebe, zırh ŞSL

öblik hasta ŞSL

öbücin hastalık, illet ŞSL

öbüge moğ.büyükbaba, dede TMA

öçek I sönmüş nesnelere ŞHD

öçek II kubbe, dam SD

öçeş- bahse tutuşmak, düşmanlık et-
mek FK

öçki keçi, oğlak ŞSL

öçli öçlü ŞT

öçük sönmek AL, MK, LM

öçük- kızmak, hiddetlenmek SD

öçür tahrik eden, kışkırtıcı GT

ödek ödeyiş, ceza, tazmin ŞSL

ödem hane, ev, duvar ŞSL

ödle yüreksiz, mahcub, korkak ŞSL

ödür gün, gündüz ŞSL

ög ön, ileri, ileri doğru SD, GN

ög- öğmek, medh etmek AL, BV, SD,
NH, HBD, LD, FK, ŞHD, MK, GN

ögelke hediye, armağan ŞSL

öget yavaş gidiş ŞSL

ögsü-eksilmek FK

ögün den başka, başka, diğer, gayrı
AL, ŞSL, BV, LD

ögün- övünmek, kıvanmak MK

ögür dört yaşındaki kısrak, alışık hay-
van ŞSL

ögürfe bel kemiği ŞSL

ögürt-çevirtmek, döndürmek YED

ögüt- öğütmek, öğütülmek ŞSL

ögütle-nasihat vermek, nasihat etmek
ŞSL

ök kuvvetlendirme edatı GT

ök- I yumuşatmak ŞSL

ök- II toplamak, yığmak BV

ökçe I sağlam, müstahkem ŞSL

ökçe II korkaklık, korkak ŞSL

ökçe III topuk, ayak ökçesi ŞSL

ökçele- tepelemek ŞSL

ökçelet- tepelenmek ŞSL

ökre aşu rişte aşu, şehriye, çorbalık
makama ŞSL

öksül- eksilmek, azalmak AL, ŞSL,
LD, MÜN

öksün- eksilmek AL

öksür- öksürmek ÇFK, Sİ

öksüt- eksiltmek AL, BV, BD, NH,
HBD, LD, MÜN, FK

ökte 1) güçlü, kuvvetli, zur; katil pehlivan ŞSL, BV, MK **2)** gönlü perişan edecek söz AL

öktek öfkeli, gazaplı, dargın, kızgın AL, ŞSL

öktelik I lüzumsuzluk, beyhudelik ŞSL

öktelik II kuvvet, iktidar ŞSL

ökül- yığılmak, toplanmak, bir araya gelmek ŞSL, YED

ökünç pişmanlık, nedamet ŞSL, GT, GN

ökündürük çıkırık, pamuğu tanesinden ayırmak için kullanılan alet ŞSL

öküş çok fazla BV, SD, LD, YED, CD

öküz- nasihat etmek, öğütlemek ŞSL

öküz gözi arnika olarak bilinen bir bitki ŞSL

öl ıslak, nemli AL, GT

ölce- bir büyüğe hediye takdim etmek, ölçeş usulünü icra etmek ŞSL

ölçek kıyas AL

ölceyiş hediye ve armağan takdim etmeklik, ölçeş usulünü icra etmek ŞSL

ölçek ölçek, ölçü AL, ŞSL

ölen öğlen Sİ

öleñ I çayır, çimen AL, ŞSL

öleñ II bir tür şarkı ŞSL

ölge moğ.timar, sancak nahiyesi, taltif AL

ölgen ölü ve ölmüş ŞSL

ölkü terazi, ölçü, mizan ŞSL

ölkü ceyan burc-ı mizan ŞSL

ölkük ıslak, nemli, rutubetli ŞSL

ölküş pejmürde, solmuş, zayii olmuş, donmuş, donuk ŞSL

ölten- I sergilemek, sergi açmak ŞSL

ölten- II çizme bağlamak ŞSL

öltür- öldürmek AL, ŞSL, BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN

öltürt- öldürmek ŞT

ölügse ceset MK

ölümlüg ölümlü, katli vacib olan ŞSL

ölün okun çöpü ve destesi ŞSL

ölüt- ıslatmak, yaş etmek ŞSL

‘ömrçe *ar.* + *tür.* bir ömür kadar NH

‘ömr-direng *ar.* + *far.* sıkıntı ve mihnetle geçen ömür, ömür geciktirme NH

‘ömr-fersā *ar.* + *far.* ömrü mahveden MÜN, MK, LM

‘ömr-fersāy *ar.* + *far.* ömür aşındıran LM

‘ömr-fersāyî *ar.* + *far.* ömrü azaltan FK

‘ömr-gāh *ar.* + *far.* ömür YED

‘ömrî *ar.* bütün bir ömür LD

‘ömr-kāh *ar.* + *far.* ömür eksiltici, hayat kısaltıcı BV

‘ömrli *ar.* + *tür.* ömürlü ŞT

ön- 1) bitmek, yetişmek, büyümek, başarmak, bitirmek ŞSL, SD, GT, ŞHD **2)** arttırmak, çoğaltmak, yükseltmek ŞSL

- öñdey-** iyileşmek, başarmak ML
- öndür** yüksek AL
- öñin** başka, başkası ŞHD
- öntüc-** ödünç para almak, borç alınmak, borçlanmak ŞSL
- öntüç** veresi, borç ŞSL, FK
- öntünç** ödünç, veresiye BV
- öñü** gaddar, inatçı, ısrarcı, ayak direyen ŞSL
- öñül-** iyiye çevirmek, iyiliğe yönlendirmek ŞSL
- öñülük** ısrar, inad, hile, sitem ŞSL
- öñür** etek, yaka ŞSL
- önüt-** bitirmek, büyütmek, yetiştirmek NH
- öp** buse, öpücük ŞSL
- öpçin** siper, zırh ŞSL
- öpçinlik** zırhlı ŞSL
- öpkelen-** hiddet ve gazap etmek ŞSL
- öpren-** silinmek, mahv olmak ŞSL
- öprü-** kuyu çökmek, batmak ŞSL
- öprük** çökük, oyuk, yarık, kovuk ŞSL
- öprül-** oyulmak, çökülmek, yanmak ŞSL
- öre** at köseği AL
- örek** direk, destek, sütun AL
- örfle-** seçmek, ayırmak ŞSL
- örge I** çadır ŞSL, ŞT, GN
- örge II** Süreyya yıldızı, Pervin yıldızı ŞSL
- örgemeç** işkembe ve bağırsaktan yapılan bir yemek ML
- örgerim** istihkam, kale hendeği ŞSL
- örgesün** har, diken, deve dikenini ŞSL
- örk I** damar ŞSL
- örk II** yokuş ve yukarı AL
- örklüg** bağlı GT
- örkül-** dolaşmak, dört dolaşmak, dönmek, devran etmek, değişmek ŞSL, YED
- örkün** tufan, fırtına, dalga ŞSL
- örmek I** örümcek ağı LM
- örmek II** deve yününden örülen bir tür aba ŞSL
- örmekçi** örümcek SD, LD
- örs I** selvi ağacı ŞSL
- örs II** örs, demirci aleti ŞSL
- örs III** varça ŞSL
- örse** cahil, nadan, gazaba uğramış ŞSL
- ört I** kıvılcım, kor, ateş şulesi, yangın, bir vadinin bir tarafında yakılan ateşin yel önünce gidip o vadiyi tamamıyla yakması, kül, ateş külü AL, ŞSL, LM
- ört II** zehir, agu ŞSL
- ört-** örtmek GT, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD
- örtlen-** yanmak, yakılıp kavrulmak; hiddetlenmek ML, AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- örtengüçi** yanıcı LM
- örtet-** yaktırmak, kavurmak HBD
- örtüg** örtü SD, LD
- örtügli** kapalı, gizli GN
- örtük 1)** kapak, örtünecek şey, başlık, örtü ŞSL **2)** örtülü AL **3)** yanmış AL
- örtüklük** örtülü, kapalı AL, Sİ

- örtül-** örtülmek ÇFK, Sİ
- örü** yüksek, yükseklik LD
- örük** erik AL
- örül-** örülmek BV
- örün** 1) parlak, ışık ŞSL 2) çadırın ortasındaki, delik, pencere, günlük ŞSL
- öründle-** ayırmak, seçmek, seçilmek, tayin etmek ŞSL
- öskür-** sarhoş olmak TMA
- ösrü-** sarhoş olmak AL, SD
- ösrük** sarhoş, mest AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, FK, MK, LM
- ösrüt-** esritmek, sarhoş etmek LD
- ösür-**sarhoş olmak AL, BD, MK
- ötek I** yabancı, ecnebi, garipŞSL
- ötek II** orta, ara, vasat ŞSL
- ötek III** öteki, beriki ŞSL
- öteki** öteki, diğer ŞSL
- ötel-** yerine getirilmek ÇFK, Sİ
- öter-** geçirmek, aşımak YED
- öteş-** karşılıklı feragat etmek GN
- ötge** ayı ŞSL
- ötgünci** yol geçen, geçen, giden ŞSL
- ötgür** keskin, tiz, seri, katı, sert ŞSL
- ötgüz-** geçirmek, aşımak, göndermek ŞSL
- ötken-** öykünmek, taklit eylemek, benzemek AL, ŞSL
- ötker-** geçirmek, aşımak, devam ettirmek; ezberden okumak, ötürmek AL, ŞSL, BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM
- ötkeril-** geçirilmek MK
- ötkeriş-** geçiştirmek, ötüştirmek ŞSL
- ötkür-** geçiştirmek, geçirmek, gizlemek LD
- ötlegü** bir tür kuş ŞSL
- ötleş** kat, taraf, yan, kısım, mertebe, az az AL, ŞSL
- ötme I** ötüş, teganni, nağme, ezgi, güzel ses ŞSL
- ötme II** ateşte pişirilen taze buğday saplan ŞSL
- ötmek** ekmek AL
- ötmeklig** geçme, geçiş LM
- ötrü I** dolayı, sonra ŞT, LM
- ötrü II** yalan, hile FK, MK
- ötrüğine** yalancık AL
- ötrük** yalan AL, ŞSL
- ötü** tamamıyla ŞT
- ötücü** kırıcı, kesici, kat edici ŞSL
- ötük I** çizme, edik AL, BV, NH, LD, ÇFK, ŞT, FK, MK, LM
- ötük II** geçmiş AL
- ötük III** hikaye kitapları ŞSL
- ötük IV** çekme, bahşış ŞSL
- ötükci** kunduracı, ayakkabıcı, cizmecisi ŞSL, GT
- ötün** rica, dilek ŞT
- ötür-** geçirmek, ömür geçirmek LD
- ötürü** beraber ve mukabil, dolayı, den dolayı ŞSL
- ötüş-** ötüşmek, şarkı söylemek ŞSL

ötüz- bırakı vermek, geçirmek, salı vermek AL, ŞSL

öydeci edep, oruç ve namazı öğretmek için taşrada gezen ilim talebeleri; çeken, sürükleyen ŞSL

öyegü kaburga, pehlu kemikleri ŞSL

öyek I sincap ŞSL

öyek II karnın ve boğazın altındaki deri altı ŞSL

öyez sivrisinek ŞSL

öyke öfke ŞSL

öykele- öfkelenmek, darılmak, hışım lanmak ŞSL

öyken- taklit etmek, benzemeye çalışmak NH

öykin öfke ŞSL

öykün- taklit etmek, tavrını değiştirmek, başka kıyafete girmek ŞSL, GT

öyl memleket, ülke, vilayet, sancak ŞSL

öyle I öğle, öğle vakti, namaz vakti ŞSL

öyle II iş, meşgale, uğraşı ŞSL

öyle III fikir ve düşünce ŞSL

öyük delik, mağara, içine değerli eşyaların gizlendiği mağara ŞSL, GT

öyür- çevirmek, döndürmek GT, YED

özgü I kendisi, kendisine mahsus, kendisine has AL, ŞSL

özgü II iyi GT

özgün taşkın, suların çoşkunluğu ŞSL

özle- arzu ve temenni etmek, istemek ŞSL

özlek öğle, öğle vakti ÇFK, Sİ

özlük benlik, kendilik, zatiyet, kendi ŞSL, BV, BD, NH, MÜN, YED, FK, MK, LM

özme kendisini bilir AL

‘özr-fen *ar.* + *far.* özür bilen, kabahati bağışlayan MÜN

‘özr- ḥ’āh *ar.* + *far.* özür dileyen, af isteyen BV, MÜN, ŞHD, MK, LM

‘özr-ḥ’āhlık *ar.* + *far.* + *tür.* bağışlanma isteme, özür dileme TMA

özür- seçmek, ayırmak GT

özüt can, ruh GT

P

pā *far.* ayak MÜN

pā-best *far.* ayağı bağlı NH, FK, MK, LM

pāçı *far.* + *tür.* piyade askeri ŞSL

pādişāh-zāde *far.* padişahın oğlu ŞT

pādişeh *far.* padişah, hükümdar LD, YED, ŞHD

pādāş *far.* mükafat, karşılık, ödül, ayak kirası ŞSL, BV, YED

pādşeh-vār *far.* padişah gibi GN

padzehr *far.* panzehir LM

pāk-bāz *far.* temiz oynayan, sadık aşık, şerefli HBD, YED, FK, MK

pāk-cevher *far.* temiz cevherli LD

pāk-dāmen *far.* namuslu, iffetli BV, ŞHD, MK

pāki I *far.* temizlik, arılık LM

pakî II, *far.* ustura BV

pādşeh *far.* padişah, hükümdar GT,
GN

pāk-nazar *far.+ ar.* temiz bakışlı MK

pāk-nefs *far.+ ar.* iyi düşünceli, iyi
fikirli TMA

pāk-rāy *far.+ ar.* temiz fikirli, iyi
düşünceli TMA

pākü *far.* ustura ŞSL

pala I *far.* yedek at NH

pālā II *far.* süzgeç NH

pālā III *far.* asılı, asılmış NH

pālān *far.* semer, eyer

pā-māl *far.* ayak altında kalmış, çiğ-
nenmiş HBD, YED, FK, MK, LM

pāni *urd.*su BD

pārā *far.* parça ŞHD

pāre pāre *far.* parça parça BV, MÜN,
ŞT, MK, NH, GN

pārelık *far.+ tür.* parçalı, parçalanmış
YED

parhı harbe, mızrak ŞSL

pārsā *far.* sofi, zahit, dindar BV, SD,
GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED,
CD, FK, ŞHD, MK

pārü *far.* kürek, bel, ziraat aletleri
AL, ŞSL

pās *far.* bekleme, gözetleme; gam,
keder, gönül sıkıntısı BV, NH,
MÜN, YED, FK, LM

pas paslanmış ve lekelenmiş ŞSL

pāsuh *far.* cevap, karşılık FK, LM

pāşine *far.* eşik, kapı önündeki basa-
mak TEH

pat pat I çabuk çabuk, tez tez ŞSL

pat pat II çocukların kil ve çamurla
oynadıkları bir oyun ŞSL

pattan acele düşe kalka ŞSL

pay *far.* ayak SD, GT, NH, LD, MÜN,
YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

pāy-bend *far.* ayak bağı, köstek; engel
HBD, YED, LM

pāy-best I *far.* temel, esas HBD

payende *far.* devamlı, sürekli SD, GT,
MÜN

pāyîz *far.* sonbahar GN

pāy-kār *far.* usta MK

pāze sapan ŞSL

pecmürde-hāl *far.+ ar.* dağınık, peri-
şan halde GN

peçe *far.* çocuk, ufaklık GT

peçe *far.* sarmaşık; bir yeri saran uzun
ve dağınık ot kümesi GT

pedîd *far.* açık, belli, görünür TMA,
FK, LM

pedîdār *far.* “görünen, açık HBD,
FK, LM

pedrūd *far.* 'veda, vedalaşma LM

pehî *far.* yabani elma LM

pejmān *far.* hüzünlü, gamlı, tasalı,
pişman SD, GT, LD

pejmürde *far.* yırtık, eski, dağınık,
perişan BD, FK, MK, LM

pel *far.* sed, köprü LD

pel- damlamak GT

pelāl *far.* zahire gömecek yer, anbar
zemini ŞSL

pelārek *far.* suyu iyi verilmiş BV

- pelās** *far.* eski kilim, keçe; aba, çul
GT, CD, FK, LM
- pele** *far.* terazi kefesi GT
- peleng** *far.* panter SD, MÜN, YED,
LM
- pelîd** *far.* murdar, pis SÎ, MK
- pelpüş** *far.* donun ve destenin altına
koyulan ağaç ve destekleri AL, ŞSL
- peltek** peltek ŞSL, NH
- pencer** *far.* pazı, pancar ŞSL
- penc-genc** *far.* beş hazine, Nevayî'nin
eserlerinin adı LM
- peneh** *far.* sığınacak yer, sığınak ŞSL,
NH, MÜN, FK
- penehle-** *far.+ tür.* gizlenmek, örtün-
mek ŞSL
- penir I** *far.* peynir ŞSL, LM
- penîr II** *far.* tereyağ BV
- perçem** *far.* kakül, tepede bırakılan
saç, yele, mızrak NH, HBD, FK
- perçin** *far.* perçin GN
- pemiyân** *far.* ipek kumaş SD, LM
- perde- 'arūs** *far.+ ar.* duvak, örtü,
gelin örtüsü NH
- peren** *far.* Ülker yıldızı (Pervin, Sü-
reyya, Ülker olarak da bilinen ta-
kım yıldızı) SD, GT
- perend I** *far.* nakışsız ipek kumaş,
Ülker, kılıç NH, YED, FK, LM
- perend II** *far.* kılıç veya hançer cev-
heri NH, CD
- perestiş** *far.* aşırı sevgi, kulluk BV,
NH, TMA, FK, MK
- perevlik** *far.+ tür.* esaret, kölelik ŞSL
- pergâle** *far.* parça, pay, yama BV,
NH, HBD, YED, FK
- pergâr** *far.* pergel, eşya, daire, intizam
BV, GT, NH, HBD, YED, FK
- pergârsız** *far.+ tür.* pergelsiz, pergel
kullanmaksızın, düzensiz TMA
- pergâze** *far.* kuş kanadının vücuda
yapışık olan bölümü BV
- per-gend** *far.* perakende, parça, dağ-
nık, azar azar BV, CD
- per-gende** *far.* kötü, dağılmış, kanatla-
rı yolunmuş TMA
- perhâş** *far.* savaş, kavga BV, LM
- perî-çihr** *far.* peri yüzlü LM
- perî-dâr** *far.* perili, kendini cin tutmuş
NH
- peri-hân** *far.* büyücü, perileri davet
eden ŞSL, YED
- perî-peyker** *far.* peri yüzlü, çok güzel
BV, NH, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD
- perî-râst** *far.* peri gibi güzel, perice
BV
- perî-rūh** *far.* peri yanak; çok güzel
BV, NH, HBD, YED
- perî-ruhsâr** *far.* peri yanaklı; çok gü-
zel BV, NH, YED, FK
- perî-ruhsâre** *far.* peri yanaklı; çok
güzel BV, NH, LD, YED, FK
- perî-rü** *far.* peri yüzlü, çok güzel
YED
- perî-rüy** *far.* peri yüzlü, peri yanaklı;
çok güzel BV, NH, YED, LM, GN
- perî-şifat** *far.+ ar.* peri gibi LM

- perî-şuret** *far.+ ar.* peri görünürlü,
çok güzel BV, MK
- perî-vâr** *far.* peri gibi, çok güzel BV,
FK, GN
- peri-veş** *far.* peri gibi, periye benzer,
çok güzel BV, NH, HBD, LD,
YED, FK, ŞHD, MK, LM
- perî-zâde** *far.* periden doğmuş; çok
güzel BV, ŞHD
- per-kâr** *far.* kanatlı LM
- perkend** *far.* dağınık, darmadağın, az
az NH, HBD, FK, LM
- perpi** yılan taşı ŞSL
- perrân** *far.* ok gibi ucucu, uçan, uçucu,
çabuk, tez ŞSL, BV, NH, FK,
LM
- pertâb** *far.* atılma, sıçrama GN
- pertel** *far.* pırtı, ufak tefek eşya ve
elbise ŞSL
- pertev** *far.* ışık, parlaklık, alev BV,
NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, LM, GN
- pertevî** *far.* bir ışık LD
- pervâ(y)** *far.* korku, çekinme BV, NH,
LD, CD, FK
- pervâne** *far.* kelebek, ışığın çevresin-
de dönen küçük kelebek; kendini
aşkın ateşine kaptıran aşık BV, SD,
GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED,
FK, ŞHD, MK, LM, GN
- pervaneci** *far.+ tür.* sarayda bir me-
muriyet unvanı, baş vekil muavini
ŞSL, MÜN
- pervâne-vâr** *far.* pervane gibi NH, FK
- pervâr** *far.* besili, beslenmiş LM
- pervâyî** *far.* çekingenlik, korkaklık
LD, TEH
- perver** *far.* besleyen, büyüten BV, SD
- perverde** *far.* beslenmiş, büyütülmüş,
terbiye edilmiş, yetiştirilmiş GT,
LD, YED
- pervîn** *far.* Ülker yıldızı BV, SD, LM
- pervîz I** *far.* üstün, elek, süzge BV,
HBD, FK, LM
- perzem** *far.* bir tür fasülye, bakla ŞSL
- peşîmân** *far.* pişman BV, NH, HBD,
LD, YED, FK, ŞHD, MK, GN
- peşîmânî** *far.* pişmanlık LD
- peşkâl 1)** *far.* yağmur mevsimi, bahar
mevsimi, bulutlu hava ŞSL **2)** ço-
cukların gizlenme oyununun yeri
ŞSL
- peşmîne** *far.* yünden yapılma, derviş-
lerin giydiği sade düz elbise, süssüz
elbise BV, NH, TEH, YED, FK
- petek I** arı kovanı ŞSL
- petek II** dostluk, sevgi ŞSL
- petek III** kederli ŞSL
- petike** kursak ŞSL
- pey** *far.* iz, işaret, arka BV, NH, LD,
FK, LM
- pey-â-bey** *far.* bir biri ardınca, azar
azar GN
- peyâm** *far.* haber BV, BD, NH, HBD,
MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- pey-â-pey** *far.* bir biri ardınca, azar
azar BV, NH, HBD, MÜN, YED,
FK, MK, LM

peyderpey *far.* azar azar, bölüm bölüm ÇFK, Sİ, FK, ŞHD

peygām *far.* haber BV, HBD, LD, TMA, TEH, YED, CD, FK, ŞHD, LM, GN

peygamber-zāde *far.* peygamber evladı, peygamber çocuğu TEH

peyk *far.* haberci NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, LM

peykān *far.* okun ucu, temren; sevgilinlin kirpiği BV, BD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM

peyker *far.* yüz, surat; şekil BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM

peykerān *far.* yüzler, suratlar LM

peyk-pāye *far.* haberci, haberci rütbeli MÜN

peymā *far.* geride bırakan, yol alan, ölçen YED, ŞHD

peymān *far.* yemin BV, NH, LD, YED, FK

peymāne *far.* büyük kadeh, şarap bardağı BV, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK

peymāne-keş *far.* içki içen, ayyaş, sarhoş NH

peymāy *far.* ölçücü, tartıcı CD

peyrev *far.* arkasından giden, izinden giden TMA, MK, GN

peyveste *far.* ulaşmış, bitişik NH, SD, YED, FK, ŞHD, MK, HBD, LD, GN

piltur geçen sene, geçen yıl ŞSL

pışkar-düşünmek, tefekkür etmek, hatıra getirmek, hatırlamak ŞSL

pıt darmadağın, karma karışık ŞSL

pîç I *far.* piç, babası belli olmayan, veled-i zina ŞSL

pîç II *far.* büklüm, kıvrım, dolaşık BV, BD, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM

piç III *far.* soba deliği, baca ŞSL

pîç ü tāb *far.* endişe, sıkıntı, telaş; karmaşık, çok dolaşık NH, YED

pîçek *far.* kadınların başlarına sardıkları örtü ŞHD

pîçtāb *far.* karmaşık, çok dolaşık; sıkıntı YED

pidruftār *far.* sabırlı GT

pîl *far.* fil BV, NH, TMA, MÜN, CD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM

pîl-bān *far.* filci, fil sürücüsü GT

pindār *far.* sanma, böbürlenme BV, FK, MK

pîrāhen *far.* gömlek NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD

pirala- kendisini göstermek, ibraz etmek, benzetmek, meydana çıkarmak ŞSL

pirān *far.* yaşlılar, ihtiyarlar; ermişler YED

pîrāste *far.* süslenmiş, donatılmış MÜN

pîrāye *far.* süs, bezek LD, TEH, YED, FK, MK

pîrehen *far.* gömlek BV, LD, YED, GN

- pîre-zal** *far.* ihtiyar, kocakarı ŞHD
- pîre-zen** *far.* kocakarı ŞHD
- pîrî** *far.* pirlık, ihtiyarlık, yaşlılık GT
- pirinç** *far.* bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkte bir alaşım ÇFK, Sİ
- pîr-zâde** *far.* pir çocuğu, pirden olma ŞHD
- pis** uyuz illeti, miskin aylak, kaşı ve kirpiği dökülmüş olan ŞSL
- pislik** *far.*+ *tür.* pislik Sİ
- pište** *far.* fıstık ŞSL, BV, SD, NH, LD, FK, ŞHD, MK
- pister** *far.* yatak, döşek BD, CD
- piş** *far.* asıl, esas, baş, ön, ileri, ön taraf⁷ BV, LD, MÜN
- pişe** *far.* sanat, meslek, iş, huy GT, NH, TEH, MÜN, YED, CD, FK, MK, LM, GN
- pîşe-ver** *far.* sanat ehli MK
- pişi** yağda pişmiş çörek pişi ŞSL
- pişim** bir pişirim, bir kerede pişecek olan nesne, bir defalık yiyecek ŞSL
- pîşîn** *far.* erkenden MÜN
- pişîz** *far.* küçük para parçası MK
- pişük** hazır yemek, pişmiş olan ŞSL
- pişür-** pişirmek TEH, MÜN
- pîşvâ** *far.* öncü, başkan TEH, YED, ŞHD, MK
- piyâdele-** *far.*+ *tür.* yayan gitmek, süvari siz yürümek ŞSL
- piyazî** bir tür silah ŞSL
- pū** *far.* koşma, araştıma LM
- pu** çü, bu, araştıma, arama, tek ŞSL
- pūçek** *far.* pul ve sikke, eski Mısır parası ŞSL
- pūçlîğ** *far.*+ *tür.* boşluk, boş oluş, akılsızlık, cahillik ŞSL
- pūd** *far.* dokumada enlemesine atılan atkı BV, NH, FK, LM
- pūde** *far.* çürük, bozuk LM
- puḥsa-** ağlamak AL
- pulbūş** destenin altına koyulan ağaç AL
- pupa-** pelteklemek, pepelenmek, tutuk konuşmak ŞSL
- pupuş** hüdühüd kuşu ŞSL
- pus** duman, pas ŞSL
- pū(y) I** *far.* araştırma, arama, koşmak, acele etmek NH
- pūş** *far.* örtme, örtü BV, LD, MK
- pūşide** *far.* Örtülmüş, gizlenmiş MÜN
- pūte I** *far.* içinde maden eritilen tava MÜN
- pūte II** *far.* nişan tahtası ŞHD
- pūy** *far.* seyirtme LM
- pūye** *far.* koşma, seğırtme BV, BD, NH, YED, FK, MK
- pūl** *far.* köprü CD, FK
- pūle-** nefes etmek AL, ŞSL
- pūr 1)** *far.* dolu, sahip, malik BV, BD, SD, GT, NH 2) *far.* çok, çok fazla BV, ŞHD
- pūr-âb** *far.* güzel SD
- pūr-âheng** *ar.* ahengli, uyumlu GN
- pūr-‘azm** *far.*+ *ar.* azimli GN
- pūr-cefâ** *far.*+ *ar.* çok eziyetli HBD
- pūr-dân** *far.* taneli GN

pür-derd *far.* dert dolu, dertli LM,
GN

pür-derdâne *far.* dertle dolu olarak
MK

pür-gū *far.* çok konuşan, geveze NH

pür-gūy *far.* çok konuşan, geveze FK,
ŞHD, LM

pürhân *far.* delil, kanıt, ispat GT

pür-ḥayl *far.+ ar.* çok kalabalık LM

pür-hüner *far.* hünerli, marifetli GT,
ŞHD

pür-‘işve *far.* işveli GN

pür-pās *far.* keder dolu LM

pür-sebz *far.* yem yeşil BV

pür-suz *far.* çok yanık, fazla yakıcı
FK

pür-taleb *far.+ ar.* çok isteyen, taleb-
kar GN

püşt *far.* arka, sırt BD, LD, TMA,
TEH, ŞHD, GN

püşte *far.* yığın, tepe HBD, YED

püşte’i *far.* yığın, tepe MÜN

püştībān *far.* dayanak; yardımcı FK

püye-numā *far.* koşan, seğirten MK

R

rā *ar.* Arapça (r) harfinin bir adı MK

rab‘a saka, meşk, sucu, su çeken ŞSL

rabṭ *ar.* bağlama; cümleleri harf ve
edatlarla birbirine bağlayarak sıra-
lama BV, BD, MK

rāci‘ I *ar.* ilgisi, ilgisi olan LD

rāci‘ II *ar.* geri gelen, dönen FK, MK,
LM

racîḥ *ar.* en üstün, en öncelikli, üstün
tutulan BV, YED, FK

racîm *ar.* menfur, çirkin GT

ra‘d *ar.* yıldırım, gök gürlemesi BV,
GT, NH, HBD, TEH, FK, ŞHD,
MK

ra‘dça *ar.+ tür.* yıldırım gibi, gök
gürlemesine benzer NH

rafadan taze yumurta ŞSL

rāfi‘ *ar.* kaldıran, gideren, yok y
eden; Tanrı’nın adlarından biri

MÜN

rāḡ *far.* dağ eteği, çayırılık BV

raḡbetlik *ar.+ tür.* istekli, arzulu
ÇFK, Sİ

raḡbetsiz *ar.+ tür.* isteksiz Sİ

raḡm *ar.* zıddına davranma, körlük ve
nispet BV, GT, NH, FK

rāḡ I *ar. 1)* şarap GT, NH, HBD, LD,
YED, FK, *2)* bir şeyin yanında bu-
lunmak suretiyle onun tadını çı-
karma ve tatmin olma GT

rāḡ II *far.* kaygı, keder LM

raḡ dilim AL

rāhat-āmîz *ar.+ far.* rahatça, gönül
rahatlığıyla LM

raḡbe *ar.* alan, meydan BV

rāh-bîn *far.* yol bilen, anlayan ŞHD

rāhib *ar.* rahip, kesiş BV, NH, ÇFK,
Sİ, FK

rāḡîl 1) *ar.* göç eden, göçmen BV,
NH, LD, LM *2)* *ar.* göç, hicret GT

raḡîl-güş *ar.+ far.* ölüm haberi işiten
LM

rahîm *ar.* mümin kullarını esirgeyen, koruyan Allah GT, TEH, ŞHD

rahim *ar.* döl yatağı GT

rahmân *ar.* herkese merhamet eden Allah GT, LD, MK

rahmâni *ar.+ far.* Allah'tan gelen ve hayırlı olan FK

rahm-gâh *ar.+ far.* merhamet edilen yer FK

rahne-ger *far.* gediği ve yarığı açan MK

râh-nümün *far.* yol gösteren, kılavuz AL, ŞSL

râh-rev *far.* yolcu FK, MK

rahş *far.* gösterişli, güzel at BV, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM

rahşân *far.* parlak BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM

râhşende *far.* parıldayan MÜN, FK, LM

raht 1) *far.* at takımı SD, GT, NH, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, GN **2)** *far.* lüzumlu eşya, süs eşyası GT, LM, GN

raht III örtünecek şey, örtü BV, GN

rahvet *ar.* yumuşaklık MÜN

râh-zen *far.* yol kesen, eşkıya MK

ra'iyet *ar.* halk, teba BV, GT, LD, TMA, TEH, ŞT, FK, ŞHD, MK

râkıım *ar.* yazan, çizen HBD, MÜN, MK, LM

râkî *ar.* büyücü, kahin BV, FK

raķîm Kur'an'da yedi uyurların saklandığı mağaranın adı TEH

ramaķ *ar.* hayat kalıntısı, pek az şey, son nefes BV, GT, NH, MK, GN

râmî *far.* boyun eğici LM

ra'nâ *ar.* güzel, hoş BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

ra'nâ'î *ar.+ far.* hoş, güzel; hoşluk, güzellikle ilgili YED

ra'nâ-ķad *ar.+ far.* güzel boylu NH

rasıķ hayvanlara vurulan kızgın damga, rastık, antimon taşı ŞSL

râsih *ar.* sağlam, çok bilgili, din bilgini BV, FK, MK

râstî-bâr *far.* doğruluk saçan GD

raş su arkının iki kenarında tümselüp kalan toprak parçası ŞSL

ra'se *ar.* titreme, titreyiş; soğuktan ürkme BV, TEH, MÜN

raţab *ar.* taze, yeşil LM

ratb *ar.* yaş; yumşak BV

ratibe *ar.* maaş, ücret, vazife GT, MK

ra'ûf *ar.* merhamet edici Allah ŞHD

râvĥ *ar.* rivayet eden, anlatan BV, NH, FK, MK, LM

ravĥ *ar.* zenginlik, servet GT

ravza *ar.* bahçe, çiçek bahçesi, cennet bahçesi BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

râye *ar.* rey, fikir LD

râ'yet *ar.* halk, teba ŞSL, ŞHD

rāyet *ar.* sancak, bayrak BV, GT, MÜN
rāy-gān *far.* bedava, parasız; değersiz; çok bol NH, YED, FK
rāyiha *ar.* koku NH, MÜN, MK, GN
rāyiz *ar.* seyis BV
rāylik *ar.+ tür.* sancaklı, bayraklı MÜN
rāz-dār *far.* sır tutan, sır bilen FK
rāze *far.* gizli, mahrem FK
rāzık *ar.* rızık veren MÜN
rebāb *ar.* telli bir saz SD, LD, YED, ŞHD, MK, GN
rebî *ar.* ilkbahar NH, LD, GN
recela- *far.+ tür.* bir yerin haritasım ve planını çıkarmak, ölçmek ŞSL
redîf *ar.* birinin arkasına giden, uyak, kafiye LD, YED, ŞHD, LM
ref *ar.* yüceltme, kaldırma, hükümsüz TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
refāhiyet *ar.* bolluk, rahatlık TEH, MÜN, MK
re'fet *ar.* acıma, esirgeme BV, NH, YED, MK,
refi' *ar.* yüksek, yüce BV, GT, NH, FK, LM, MK
refref *ar.* kuşlu çimenlik, salkım salkım ağaç LM
reftar *far.* gidiş, salınarak yürüyüş BV, NH, HBD, LD, YED, FK, LM
reftarî *far.* edalı gidişli, edalı yürüyüşlü YED
reftarlıg *far.+tür.* salınarak yürüyüşlü BV

refū *far.* yama, örgü YED
reg *far.* damar BV, NH, HBD, LD, TEH, YED, CD, FK, LM
reh I *far.* yol BV, BD, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
rehā *ar.* varlık, bolluk, genişlik GT
rehā *far.* kurtulma YED
reh-bān *far.* keşiş, rahip GN
reh-güzār *far.* geçit, geçecek yol BV
reh-güzer *far.* geçit, geçecek yol FK, ŞHD
reh-kub *far.* yola vuran LM
rehn *ar.* tutu, ödünç, alınan eşya BV, NH
reh-neverd *far.* yolcu, yola çıkan NH, MÜN, CD, FK
reh-nûmālîk *far.+ tür* yol göstericilik, kılavuzlukluk TEH
reh-nümün *far.* yol gösteren, kılavuz BV, TMA, FK, GN
reh-rev *far.* yolcu, yola giden BV, FK
reh-şinās *far.* yol yöntem bilen LM
reh-tūşe *far.* yol azığı LM
reh-vān *far.* yolda olan; yol korucusu GT
reh-zen *far.* yol kesen, eşkıya YED, FK, MK, LM
reh-zenhık *far.+ tür.* yol kesicilik BV
rek I bir tür nağme ŞSL
rek II hile, aldatma, daleverici ŞSL
rek'at *ar.* namazda bir kıyam, bir rüku ve iki secdeden ibaret hareket GT, NH, TEH

- rekîk** *ar.* düşüncesi, akli, anlayışı zayıf olan, bilgisi az olan MK
- rem** *far.* korkma, ürkme BV, BD, HBD, YED, FK, MK, LM
- reme** *far.* ürken, ürkek LM
- remed** *ar.* göz ağrısı, göz hastalığı NH, TEH, YED, FK r
- remîde** *far.* ürkmüş, korkmuş FK, LM
- remîn** *far.* sürü, dizi, diziler MÜN, FK
- remmâl** *ar.* fal açan, remil döken MK
- renc ur-** eziyet etmek, sıkıntı vermek YED
- rence 1)** *far.* ağrı, üzüntü, hasta BD, SD, NH, LD, FK, MK, LM **2)** *far.* derdli, kaygılı BV
- renc-fersûd** *far.* sıkıntıdan, dertten yıpranmış BV, NH
- rencîde** *far.* incinmiş, kırılmış LD, TEH, LM
- renciş** *far.* zahmete, eziyete katlanma GT
- reng-âmîz** *far.* renk renk, türlü türlü renkte BV, NH, HBD, MK
- rengîn** *far.* renkli, süslü BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- rengîn-edâ** *far.+ ar.* hoş hareketli, güzel edalı YED
- rengînlîğ** *far.+ tür.* parlaklık, renklilik MÜN
- rengsiz** *far.+ tür.* renksiz BV, NH, HBD
- renk** *far.* renk ÇFK,
- re's** *ar.* baş, başkan BV, LD, FK, ŞHD
- resayil** *ar.* mektuplar MK, LM
- resen** *far.* ip, organ BV, NH, YED, CD, LM, FK, ŞHD
- resîde** *far.* yetişmiş, erişmiş Sİ
- rest-gârlık** *far.+ tür.* kurtulmuşluk MK
- resûl** *ar.* Peygamber, Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed, peygamber, elçi GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM
- resûlluk** *ar.+ tür.* peygamberlik TEH
- reşâd** *ar.* hak yolunda yürüme SD
- reşha** *ar.* sızıntı, damla YED, FK
- reşîd** *ar.* iyi hareket eden, akıllı, doğru yol tutan TMA
- reşîh** *ar.* ter YED
- revâclık** *ar.+ tür.* geçerli ve değerli olma ÇFK, Sİ
- revâh** *ar.* akşam vakti, gurup vakti LD
- revâk** *ar.* üstü örtülü önü açık yer, çardak, kemer altı GT, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, MK
- revâlık** *far.+ tür.* uygunluk, layık GT, ÇFK, Sİ
- revân-âsâ** *far.* akar gibi, ruh gibi, can gibi BV, NH, FK
- revânlîğ** *far.+ tür.* akıcılık, akıcı bir üsluptan doğan güzellik MÜN
- revende** *far.* giden, çok yürüyen LD, LM
- revh** *ar.* gönül rahatlığı, rahmet FK, MK
- revnaqsız** *ar.+ tür.* süssüz BV
- revzen** *far.* pencere BV, NH, HBD, TEH, YED, FK, MK, LM

reyāhîn *ar.* fesleğenler, reyhanlar BV, HBD, TMA, MÜN, FK, ŞHD, MK
rey‘ān *ar.* tazelik, güzellik zamanı GT
reyb *ar.* şüphe BV, NH, CD, ŞHD
reyhān *ar.* fesleğen BV, GT, HBD, LD, TMA, YED, ŞHD, LM
rez *ar.* rezillik, alçaklık BD
rez *far.* asma, bağ kütüğü NH, FK
rez kıızı *far.+ tür.* şarap BV, NH , YED
rezzāk *ar.* rızık veren, yediren içiren esma-i hüсна’dan er rezzak GT
rezze *ar.* ufak çengel CD
ribāt *ar.* müstahkem Müslüman zaviyesi LD, YED, ŞHD, GN, TMA
riḍvān I *ar.* Cennetin kapıcısı olan büyük melek LD, YED, ŞHD, GN
riḍvān II *ar.* razı olma, hoşnutluk GN
rıfḵ *ar.* yumuşaklık, tatlılık MK
rıhlet *ar.* göç, göçmen, ölüm GT, NH, ÇFK, TMA, Sİ, FK, LM
rızālık *ar.+ tür.* razı olma, isteme, istek Sİ
rızā-mend *ar.+ far.* istekli, razı LM
ribā *ar.* faiz Sİ
ricāl *ar.* erkekler, adamlar, kişiler GT, NH
ric‘at *ar.* geri dönme, gerilme BV, MÜN, LM
ricl *ar.* ayak; kanat GT
rif‘at *ar.* yükseklik, yücelik BV, GT, NH, TMA, TEH, , MÜN, YED, FK, MK, LM
rifḵat *ar.* yumuşaklık, tatlılık YED

rîḥü’l-‘ākîm *ar.* yedi gece ve sekiz gün eserek sapkınlıkları ve büyülenmeleri yüzünden Ad kavmini helak eden şiddetli rüzgar TMA, TEH
rikāb *ar.* üzengi, huzur, kat mevki BV, SD, NH, LD, CD, FK, MK, LM
riḵḵat *ar.* incelik, yufkalık BV, TEH, FK, MK
rind *ar.* dünya işlerini hor gören, kalendar kimse BV, GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM
risālet *ar.* elçilik, peygamberlik BV, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
rîş *far.* yara, yaralı, sakal, kıl, telek BV, NH, HBD, YED, CD, FK, MK, LM
rîşe *far.* saçaklı kök, saçak, püskül BV, MÜN, YED
rişte iplik, tel BV, BD, SD, Mi, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, ÇFK
rişve *ar.* rüşvet MK
rişve-gerî *ar.+ far.* rüşvetçi ŞHD
rivāk *ar.* sundurma, çardak MÜN
riyāh *ar.* rüzgarlar, esintiler BV, GT, HBD
riyāhîn *ar.* fesleğenler GT
riyahğ *ar.+ tür.* iki yüzölçüm NH, LM
riyāset *ar.* reislik, başkanlık GT, TMA, TEH, MÜN, MK, LM
riyāsız *ar.+ tür.* riyası olmayan, riyalık yapmayan NH

- riyâz** *ar.* bahçeler, çimenlik yerler
BV, NH, YED, FK, LM
- riyâzât** *ar.* nefsi kırma, perhizle, kanaatla yaşama TEH, MK
- riyâzet** *ar.* nefsi kırma, dünya nimetlerinden vazgeçme, kanaat etme NH, HBD, TMA, TEH, . Sİ, MK
- rîz** *far.* parça, ufak parça, dökken, saçan, akıtan, serpen; dökmek, kırmak HBD, CD
- rîzân** *far.* dökülen, akan LM
- rîze** *far.* küçük parça, döküntü, kırıntı
YED, CD, FK, MK
- rîze-bâr** *far.* parça saçan, kırık dökük
LD
- rîze-ḥabâb** *far.+ ar.* küçük kabarcık
NH
- rōti** *urd.* ekmek BD
- rub^ç** *ar.* dörtte bir, çeyrek BV, GN,
LM
- rûb** *far.* süpürge LM
- rubâyende** *far.* sihirli, büyüleyici, hoş
MK
- rûd I** *far.* nehir, ırmak ŞSL, NH,
TEH, MÜN, FK, MK, LM, GN
- rûd II** *far.* kemeçe GN
- rûd III** *far.* nevhâne kam, armane
rûyen GN
- rûde** *far.* bağırsak GT
- rû-gerdân** *far.* yüz çeviren, uzaklaşan
TMA
- rûh** *far.* iyilik, saflık LM
- ruh I** *far.* santraç taşlarından biri LD
- ruh II** *far.* yanak, yüz, çehre BD, SD,
NH, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD, LM, GN
- ruḥaş** *ar.* izinler, müsaadeler NH
- rûḥ-efzâ** *ar.+ far.* cana can katan,
ruha tazelik veren BV, NH, HBD,
TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK
- ruḥsâr** *far.* yüz, yanak BV, NH, HBD,
LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- rumuz** *ar.* işaretler, remizler; manası
gizli olan sözler YED, FK
- rûk** *far.* Hindistan'da bulunan bir çiçek NH
- ruk'a I** *ar.* kısa mektup, dilekçe BV,
NH, HBD, TEH, MÜN, FK, LM
- rû-keş** *far.* içi ve dışı farklı olan, dışı
içine uymayan NH, MK
- rûmî** *ar.* Anadolu GT, TMA, LM
- rû-siyeh** *far.* siyah yüzlü YED
- rust** *far.* sağlam, müstahkem GN
- rusta** arzu, istek, meram, maksat ŞSL
- rûstâyî** *far.* köye, köylüye ait ÇFK, Sİ
- rusûl** *ar.* elçiler, peygamberler FK
- rûşen** *far.* aydın, parlak, belli, ortada
BV, BD, ŞD, GT, NH, HBD, LD,
MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK,
LM, GN
- rûşen-rây** *far.* açık, parlak fikirli BV,
GT, FK
- rûşen-zamîr** *far.* gönlü aydınlık, gerçeği, doğruyu bilen; bilgili TMA,
FK
- rû-şinâs** *far.* aşina, bildik, tanıdık LD

ru'ūnet *ar.* bölünük, insana ağır gelecek hallerde bulunma FK, MK

rūyā *ar.* rüya, düş TEH

rūyî *far.* şekil, tarz, suret TEH

rūz(i)gār *far.* zaman, devir; ömür, yıl LD, YED, Sİ, MK

ruzan bir tür koyu kırmızı renk MÜN

rübāb *ar.* rebab, tambur şeklinde kısa saplı saz BD

rūfū' *ar.* yükseltme, kaldırma HBD

rūfū *far.* dikişi belirsiz yapma BV

rūkū' *ar.* öne doğru eğilme NH

rūst I *far.* emlak, mal-mülk, yaşama, geçinme, dünyayla ilgili ŞSL

rūst II *far.* doğru, dos doğru yetişmiş, sağlam, kuvvetli AL, ŞSL, BV, BD, NH, MÜN FK, LM

rūst III *far.* kaim, sert, sağlam, metin ŞSL

rūstā(y) *far.* rezil, itibarsız FK

rūstāyî *far.* köylü, köy ile ilgili FK

rūste *far.* bitmiş, çıkmış FK

rūsūh I *ar.* maharet, bir ilmin derinliğine varma TEH, FK, MK

rūsūh II *ar.* dayanıklı, sağlam BV, NH

rūsūm *ar.* usûller, düzenler, töreler SD, GT, TMA, YED, MK

rūsūl *ar.* peygamberler BV, NH, LM, TEH, YED

rūsūlān- *far.+ tür.* itibarsızlaşmak, rezil olmak YED

rūşd *ar.* olgunluk, erginlik TMA

rūşen üç taraflı ok, yassı ok temreni ŞSL

rūşvet *ar.* rüşvet ŞT, Sİ

rūvā *ar.* görünüş; vaziyet GT

rū'yet *ar.* görme, bakma, görülme BV, SD, TEH, YED, FK, ŞHD

S

sā *far.* gibi, benzer LM

sa- saymak, itibar göstermek GT

sa'adet-ber *ar.+ far.* mutluluk getiren MK

şa'b *ar.* güç, zor, çetin, kuvvetli BV, GT, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, CD, MK, LM

saba- sopa ile dövmek MK

şabah *ar.* sabah BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, LM

şabāhat *ar.* güzellik, yüz güzelliği BV, GT, NH, YED

saban saban Sİ

şabbāg *ar.* boyacı, deri altındaki boyalı madde NH

sabgun mızrak, harbe, nize gibi pençe şeklinde olan ve balık tutulan alet ŞSL

sa'b-hāl *ar.* güç, zor durum FK

sābika *ar.* geçmişe dair olan GT

şābir *ar.* sabreden, dayanan, sabırlı GT, TEH

şabrsız *ar.+ tür.* sabırsız, tahammülsüz BV, NH, HBD

sabsun inci, gevher ŞSL

şabūh *ar.* sabah içilen şarap BV, GT, LD, YED, FK, ŞHD

sac ayağ üç ayaklı mangal, ocak ŞSL

sacbağ ipek takma saç AL

sācid *ar.* secde eden BD, LM

saçıl- saçılmak, dağılmak, serpilmek BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN

sādāt *ar.* seyitler MK

sādeî *far.* yalnızca ŞHD

şademāt *ar.* vuruşlar, darbeler MK

şadmet *ar.* felaket, bela MK

şadr 1) *ar.* en yukarı, ön, ileri, baş taraf⁷ SD, GT **2)** *ar.* baş, başkan GT, MK

sadu ağlama, feryad etme ŞSL

şafā-yāb *ar.+ far.* safa bulmuş, ber-raklaşmış LM

şafha *ar.* görünen, taraf, sayfa, düz yüz, olayın bölümleri BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

şāfi I *ar.* saf, temiz, halis BV, NH, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM

şāfilık *ar.+ tür.* en iyi, seçilmiş GT

şafra *ar.* öd, safra NH, LD, YED, ŞHD, LM

şaf-şiken *ar.+ far.* düşman saflarını yaran NH, FK

şafvet *ar.* saflık, temizlik BV

sāganak birden dökülen yağmur, yo-ğun yağın yağmur ŞSL

sāgar *far.* şarap kadehi BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM

sağdağ okluk, sadak, tirkeş ŞSL

sağındur- düşündürmek, hatırlatmak NH, TEH, MÜN

sağırtka çekirge ŞSL

sağış hisāb I rakam, koyun sayısı ŞSL

sağış hisāb II süt sağması ŞSL

sağır *ar.* küçük çocuk ŞHD, GN

sağlı sağ tarafta, sağ tarafa doğru, sağ-
lı ŞT

sağlık II sağılır AL

sağra- sağır olmak, işitmemek ŞSL

sağrı sırt ve arka ŞSL, GN

sağlık sağlık Sİ

sāhet *ar.* meydan, boşluk BV

şahh *ar.* sahte değildir gerçektir anla-
mında bir söz GT

şahî *ar.* cömert, eli açık BV, SD, GT

sağū feryad ve figan ŞSL

sağucu ağlayıcı, girye ger ŞSL

sağun feryad ve figan, ah ve inleme,
yalvarma rica etme, sığınma ŞSL

sāhat *ar.* sahalar, açık yerler, meydan-
lar BV, NH, LD, MÜN, LM

şahbā *ar.* şarap, al, kızıl BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, LM

şāhib-dād *ar.+ far.* adaletli, adalet
sahibi GT

şāhib-fen *ar.+ far.* alim GN

şāhib-ihtiyār *ar.* irade sahibi TEH,
MK, GN

şāhib-kemāl *ar.* kemal sahibi, olgun
BV, LD, SHD, MK

şāhib-kerem *ar.* kerem sahibi, bağış
sahibi NH, YED

şāhîh *ar.* sıhhatli, sağlıklı, gerçek,
doğru BV, LD, MÜN, YED, Sİ,
MK

sāhîr *ar.* büyücü, büyü yapan; büyüle-
yici BV, HBD, LD, TEH, YED,
FK, LM

şāhirî *ar.+ far.* büyüleyici NH, FK

şāhirlik *ar.+ tür.* büyüleyici tesir
yapan güzellik ŞHD

saht *far.* katı, sert, haşin YED

sahtiyān *far.* demircilerin bellerine
bağladıkları demir önlüğü
ŞSL, TMA

saht-kūş *far.* çok gayretli ve güçlü,
kuvvetli NH

saht-rū *far.* pek yüzlü; dargın, suratı
asık YED

sā'î I *ar.* çalışan MK

sā'î II *ar.* haberci BV

sā'id *ar.* mutlu, uğurlu BV, NH, LD,
FK

şā'ika *ar.* yıldırım NH, FK, MK

sā'ilî *ar.* bir dilenci, bir soru soran
YED

sāk *ar.* baldır ŞSL

sağ I *ar.* dal BD

sağ II taraf, yan, semt, sağ, doğru ŞSL

şa'ka *ar.* bayılma BV, MK

sağa 1) saka, sucu; su çeken ŞSL,
YED **2)** nehir, kanal, ark ŞSL

sağag çene altı ŞSL, BV

sağar Cehennem BD

sağarlat bir çeşit kumaş LM, GN

şağat *ar.* sakat, bozuk BV, NH

sağdağ ok torbası, sağdak GT

sağf *ar.* tavan, çatı, dam BV, NH,
HBD, FK

şağıb *ar.* parlak, ışıklı LM

şağıba *ar.* delik, giriş yeri GT

sağık Zühre, sabah yıldızı ŞSL

sağıl- beklemek, ümit etmek, hesap
etmek GT

sāğıt *ar.* hükümsüz, düşmüş, düşücü
BV, ÇFK, Sİ

sağıt Merih yıldızı, beşinci yıldız ŞSL

sağızgan saksagan AL, LM

sağî *ar.* içki sunan, su veren ŞSL, BV,
SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN,
YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

sağî *ar.+ far.* yağdığı yeri göle çevi-
ren yağmur; iri damlalı ve hızla ya-
ğan yağmur GT

sağî *ar.* ağırlık FK

şağıl *ar.* ağır, sıkıntılı, çirkin BV, NH,
FK, MK

sağım *ar.* hasta, hastalıklı BV, LD,
FK

sağirlat *ar.* çuha ŞHD

sağlan- saklanmak, çekinmek GT

saklav I rehin ŞSL

saklav II büyük dehliz, hol, koridor
ŞSL

saklav III salon, devlet erkanının din-
lenme yeri ŞSL

- sakun-** düşünmek, sakınmak GT
- sağur** gözü aç adam, alçak, hasis ŞSL
- şâ'1 ar.** kenar, kenar uzunluğu TEH
- sâl far.** yıl, sene BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD
- sâl** sal, gemi, deniz ve büyük sularda birbirine bağlanarak taşınan direk ve sütun ağaç AL, ŞSL, BV, NH, LD, LM
- şala ar.** ilan etme, meydan okuma, çağırma, çağrı, sela, salavat NH, HBD, LD, FK, MK, LM
- salaca** salacak, ölü yıkama tahtası, teneşir tahtası ŞSL
- şalâh ar.** düzelme, iyileşme, rahatlık, barış, dine bağlılık BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM,
- sâlâr far.** başkumandan MK
- şalât I ar.** namaz NH
- şalât II ar.** Hz. Muhammed'in adı anıldığında saygı göstermek için okunan dua ÇFK, Sİ
- salca moğ.** kene AL
- saldav 1)** değnek ŞSL **2)** bir tür sal ŞSL
- saldur-** saldırmak, sarkıtmak GT
- sale far.** senelik, yıllık ŞHD
- salğa- moğ.** göndermek, haber etmek, müjdelemek AL, ŞSL
- salğınca** salıncak, beşik ŞSL
- salğum I** üzüm salkımı, salkım ŞSL
- salğum II** avize ŞSL
- salğut** salyane, salık, zekat, miri vergi, iane toplama ŞSL
- salığ** haber, iz FK
- salıl-** bırakılmak, gönderilmek MK
- salın-** salınmak, bırakılmak, cümbüşle yürümek AL, ŞSL, LD, ÇFK, Sİ
- salıncağ I** salıncak ŞSL
- salıncağ II** nüsha, tomar ŞSL
- salındur-** salındırmak ÇFK, Sİ
- şalîb ar.** haç CD, FK, ŞHD
- şalîh ar.** elverişli, uygun, dinin emirlerine uygun harekette bulunan GT, FK, ŞHD, MK, FK
- sâlik ar.** yolcu, mürit BV, NH, LD, YED, FK, MK
- sâlim ar.** sağ, sağlam, eksiksiz BV, GT, TEH, FK, MK, LM
- salincek** iple boyna asılan muska AL
- sallan-** sallanmak FK
- şalihîn ar.** uygun, yakışır ŞHD
- salt** salt, yalnız, sade, münferid, tek ŞSL
- saltak** izdiham, kalabalık, yığın ŞSL
- sâlu far.** sarık ve elbisesi yapılan bir çeşit kumaş FK
- salur** salıcı, salan ŞSL
- salur-** salmak, göndermek AL
- şamed ar.** ulu, pek yüksek, Allah BV, NH, FK, ŞHD
- şamediyye ar.** ihtiyaçsızlık ŞHD
- sâmet ar.** canı sıkın, üzgün, iğrenmiş GT
- sâmî ar.** dinleyen, dinleyici, işiten GT, LM

sāmi'a *ar.* işitme gücü, duyu organı,
kulak GT
şāmit *ar.* sesi çıkmayan, sessiz NH
şammā *ar.* katı, sert SD
sān-abe *far.* su misali, suyu andırır
ŞHD
sanac meşinden yapılan dağarcık, tu-
lum ŞSL
sanağcı hesap işleriyle uğraşan, muha-
sebe edici, muayeneci ŞSL
şan'an *ar.* zühd ve takva sahibi ŞHD
şanavber *ar.* çam fıstığı MÜN, ŞHD
şanāyi' *ar.* sanatlar, hünerler, ustalık-
lar MÜN, MK
sancağ bayrak, alem, tuğ ŞSL
sançıl- saplanmak, sokulmak BV, BD,
NH, HBD, MÜN, YED, CD, FK,
MK, LM
sançış savaş, harbe ve mızrak ile dö-
ğüşme, savaşıma ŞSL, SD
şandal *ar.* Hindistan'dan getirilen
güzel kokulu sert bir ağaç BV, NH,
YED, FK, LM
şandırak sersem, şaşkın, hayran ŞSL
sandulaç bülbüle benzer bir kuş ismi,
kanarya ŞSL
sandur- sandırmak, düşündürmek GT
şanem-likā *ar.+ far.* güzel yüzlü,
güzel YED
şanevber *ar.* sevgilinin boyu, çam
fıstığı BV, NH, LD, YED, FK,
MK, LM
sañg kuş pisliği MK
sanı gibi, kadar GT

sanığa sayısına CD
şāniḥ *ar.* zihin ve fikirde hasıl olup
çıkan FK
sansız hesapsız, sayısız GT
sapa ücra, kenar yer, sapak, yol ayrı-
mı, şehirden uzak yer, gizli mekan,
köşe ŞSL
sapağ kol, kulp, deste AL, ŞSL
sapan I mancınık ŞSL
sapan II fidan ŞSL
sapka- içmek, sözü bitirmek ŞHD
sapla- saplamak ŞHD
şar' *ar.* sara hastalığı FK
sār *far.* yer BV
sar çaylak ŞSL
sar- sarmak, kucaklamak, bağlamak,
dolaşmak ŞSL, NH
şarāfet *ar.* bozulma BV
sarağ müjde, (iyi) haber AL, ŞSL
sarak sadak, tirkeş, okluk ŞSL
sarb 1) kurşun, katı, sert, çetin, pek
sarb ŞSL **2)** kara bulut, toz, duman
ŞSL **3)** civa, kuşun, kalay ŞSL
sarc inatçı, kimseye uymayan, dik
başlı, başına buyruk ŞSL
sarça cam, şişe, sırça ŞSL
sāre *far.* örtülü, saklı ŞHD
sargan sarmaşık, piçek ŞSL
şarğar-sararmak YED, ŞT, FK
sarguğ asılmış, sarkık, aşağı gitmiş,
salkım ŞSL
şarḥ *ar.* kale, büyük ve yüksek bina
TEH, MÜN

sarıca I sırtı san, yırtıcı, avcı kuşları
ŞSL, ŞT

sarıca II yük ve binek hayvanlarının
hastalığı ŞSL

sarıca III başı bozuk, başsız asker
ŞSL

sarıca IV o tarafça, o yönce ŞSL

sarığ ağırığ sarılık hastalığı AL, ŞSL

sarığ boğa sarı manda, öküz ŞSL

sarığ kuş baykuş ŞSL

sarık sarı AL, BV

sarıl- sarılmak ÇFK, Sİ

şarîf *ar.* masraf eden, harcayan GT

şarîh *ar.* açık, anlaşılabilir; meydanda; saf
BV, GT, MÜN, FK, YED, ŞHD

şarîr *ar.* kapı gıcirtısı BV

sarmaş- karışmak, sarmaş dolaş ol-
mak ŞHD

sarmaşık sarılmış, sarışık ŞSL

sarrağ taraf, cihet, meyil, yan ŞSL

sarsa- sarkamak, sararmak, hareket
etmek, titremek ŞSL

şarşar *ar.* şiddetli rüzgar, gürültülü
rüzgar BV, NH, HBD, TEH, MÜN,
YED, CD, FK, MK, LM,

şarşar-veş *ar.* + *far.* tufan gibi FK

satan bacak, tek mil but, uyluk ŞSL

sataş- şaka ve latife yapmak ŞSL

sataş-(1) sataşmak, rastlamak, çatmak
ŞSL, LD

satic sımf, sıra, katar ŞSL

satıl- II sürülmek, revaç olmak ŞSL

satıl- Isatılmak ŞSL, GT, LD, ÇFK,
Sİ, AL, ŞSL, MK

satış- bir diğerine bir şey satmak ŞSL

satı I satış ŞSL

satı II dam, çatı, tavan ŞSL

saşvet *ar.* ezici kuvvet, zorluk MK

saw söz, sav GT

şav- bırakmak, salmak YED, ŞHD,
LM

sav şöhret, ün ŞHD

sav- savmak, gidermek ŞSL, GT

şavab *ar.* doğruluk, dürüstlük, doğru,
dürüst BV, GT, LD, MÜN, FK,
MK, LM

şavâmî *ar.* ibadet yerleri, tekkeler
NH

savas sipas, sitayiş, masiva, medh,
övgü ŞSL

savın davet, cemiyet, yığın ŞSL

savır- savurmak, dağıtmak FK

şavm *ar.* oruç BV, MK

savmağ sevdiğinden usanıp geçmek
ŞSL

savrul- savrulmak, yayılmak ML, NH,
HBD, MÜN, FK, LM

şavt I *ar.* ses, seda BV, NH, LD, TEH,
MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,
GN

şavt II *ar.* kamçı SD

savu delik, oyuk, mağara, lağım ŞSL

savuiğa- birisine hediye takdim etmek
AL, ŞSL

savumağ üşümek ŞSL

savuran dengâne ŞSL

savurt- savurmak TEH

savut zırh, cevşen ŞSL

- sa'y** *ar.* çalışma, çaba, gayret BV, GT, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- say-** saymak AL, ŞSL
- şayakla-** sayıklamak, uykuda saçma sapan söylemek ŞSL, ŞHD
- şayd** *ar.* av, avlanma BV, GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- saydam I** arı, temiz, saf, berrak ŞSL
- saydam II** göz taşı ŞSL
- sayfūr** *far.* bir tür ipek AL
- sayğa-** saymak, hesap etmek AL, BV
- sayğal- I** sarfedilmek AL, MK
- sayğal- II** sayılmak AL
- sayğalğū** sayılmak, harclanmak AL
- sayğur** beyaz ipek kumaş ŞSL
- sayı I** vakit, zaman, sıra ŞSL, NH, HBD, TMA, MÜN, BV, MK, GN
- sayı II** hep, her BD, ŞHD, LM
- sayığ** hezeyan, hicv ŞSL
- sayma** serin, salgın, mutedil hava, hafif soğuk, güneşsiz gün, ılıman ŞSL
- saytalçılamağ** durak üzere olan ŞSL
- sayu I** sayı, hesap, aded ŞSL, FK
- sayu II** an, vakit, zaman, fırsat GN
- sayu III** hürmet, saygı ŞSL
- şayyād** *ar.* avcı BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK
- sāz** *far.* saz, çalgı; kuvvet, güç; benzer, silah, yapma, sıra ŞSL, SD, GT, NH, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- se'al** *ar.* öksürük ŞHD
- seb(b)** *ar.* sövme, sövüp sayma NH
- sebîl I** *ar.* yol SD, LD
- sebîl II** *ar.* hayır olarak dağıtılan su, su dağıtım yeri BV, NH, YED
- sebkat** *ar.* geçme, ilerleme YED
- sebt** (*ar.* yazma, kaydetme, deftere geçirme BV, NH, YED, LM
- sebü** *far.* şarap kadehi, testi BV, NH, YED, FK
- sebük-sār** *far.* beyinsiz MK
- sebze-reng** *far.* yeşil renkli NH
- sebz-ḥaṭ(t)** *far.+ ar.* gençlerde yeni çıkmaya başlayan ayva tüyleri NH, FK
- seccāde** *ar.* seccade BV, NH, HBD, FK, MK, LM
- sed(d)** *ar.* kapama, engelleme NH, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- sefer-sāz** *ar.+ far.* sefere çıkan MK
- sefid** *far.* beyaz GT
- sefihar.** zevk düşkünü GT
- sefine** *ar.* gemi GT, NH, LD, MÜN
- seg** *far.* köpek, it SD, GT
- seg(i)r-** seğirmek, koşmak NH
- sehā** *ar.* cömertlik MÜN, YED, FK, LM
- sehāb** *ar.* bulut BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM
- sehāvet** *ar.* cömert, eli açık YED
- sehere** *ar.* sahirler, büyücüler, sihirbazlar TEH
- seher-gūn** *ar.* seher vakti renginde FK

- seher-hîz** *ar.+ far.* erkenci, sabah erken kalkan, sabahleyin esen NH, ŞHD
- sehl** *ar.* kolay BV, BD, SD, GT, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM
- sehm I** *ar.* ok, yükseklik, küresel yükseklik, yayın dış teğetine çakılan dikme BV, LD, MÜN
- sehm II** *far.* korku, dehşet GT
- sehm III** *far.* yanlış, yanılma GN
- sehmî** *far.* bir ok ŞHD
- sehne II** ördek gibi papağan, turna, suna ŞSL
- sehne I** sersem, miskin ŞSL
- sehre** *far.* düğün süsü, bezek GT
- sehremiş I** pek kısa olmak ŞSL
- sehremiş II** bahane aramak, sebep bulmak, vasıta, vesile ŞSL
- sehv** *ar.* yanlış, yanılma BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA., MÜN, Sİ, FK, MK, LM
- sekbân** *far.* av köpeklerine bakan hizmetçi ŞHD
- seken-** uykudan sıçrayıp uyanmak, ürpermek ŞSL
- sekerât** *ar.* baygınlık, dalgınlık TEH, LM
- sekr** *ar.* sarhoşluk BV, NH, TEH
- sekrân** *ar.* sarhoş GT
- sekrît-** koşturmak LM
- selâset** *ar.* sözün akıcı olması, sözdeki akıcılık MÜN
- selâsil** *ar.* zincirler, zincirleme giden şeyler, sıra dağlar BV, NH, HBD, LD, YED, CD, FK, MK, LM
- selâye** *ar.* huzur, teselli LM
- selce** kene, sığırka AL
- selem** *far.* dikenli ağaç LM
- selencek** ipele boyuna asılan muska AL
- selim** *ar.* sağlam, kusursuz doğru, dürüst GT, MÜN, YED, FK
- selkencek** ipele boyuna asılan muskaAL
- selsebîl** *ar.* tatlı ve hafif su; Cennette bir çeşmenin adı BV, LD, YED, FK
- sem'** *ar.* kulak, işitme organı GT
- sem** *ar.* zehir, ağı
- semâ'at** *ar.* dinleyiciler GT
- semâhat** *ar.* iyilik severlik; cömert olma GT
- semân** *far.* bildircin YED
- semâr** *ar.* meyve, yemiş GT
- semâvî** *ar.* gök yüzü ile ilgili FK, LM
- semen** *far.* yasemin SD, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- semen-ber** *far.* göğsü yasemin gibi beyaz olan, sevgili NH, HBD, LD, YEBV, D, FK, LM
- semen-bû** *far.* yasemin-kokulu BV, LM
- semender** *far.* ateşte yaşayan bir masal hayvanı BV, NH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM
- semî'** *ar.* işiten, Allah FK
- sem'î** *ar.* işitme duyusu GT
- semîn** *ar.* besili, şişman GT

semîn *ar.* pahalı, değerli, kıymetli BV,
GT, NH, LD, FK, MK, LM, GN
semizlik şişmanlık, besililik BV, NH
semsek sümsük, serseri, derbeder ŞSL
semûm *ar.* sam yeli, sıcak rüzgar;
zehirli şey BV, NH, HBD, YED,
CD, FK, MK, LM
senc *far.* tartan, ölçen LM
sencer III istihkam, taBVa, siper ŞSL
sencer IV bir kuş ismi ŞSL
sendele- sersem olmak, sarsılmak, iki
yana devrilir gibi yürümek ŞSL
sendeleñ sendeleyici, sersem, budala
ŞSL
sened *ar.* dayanılacak şey, kuvvetli
delil olabilecek söz, tapu NH, FK,
ŞHD
seng *far.* taş BV, GT, HBD, LD, FK,
ŞHD, LM
senger *far.* sençer, siper ŞSL
sengerle- *far. + tür.* kuşatmak, bir ma-
halin etrafını çevirmek ŞSL
sengîn I *far.* ağır, pahalı MK
sengîn II *far.* taştan yapılmış, taştan
BV
sengîn-dil *far.* taş yürekli BV
seng-pâre *far.* taş parçası GN
senîn *ar.* mızrak AL, LM
senne ten, beden, vücut, aza ŞSL
señsar sansar, samur, sincab ŞSL
sensiz sensiz GT, NH
sepîde *far.* tan vakti MK, LM
sepil- serpilmek, saçılmak, dökülmek
MÜN, YED

ser *far.* baş; öncü, reis, başkan BV,
BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK,
MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, GN
sêr- tahammül etmek, katlanmak GT
serâ *ar.* toprak BV
serâ *far.* hane, saray, büyük konak,
dünya ve ahiret ŞSL, NH, YED,
FK, ŞHD, MK, LM, GN
ser-âğâz *far.* baştan başa LM
ser-âmed *far.* seçkin, mümtaz NH,
FK, LM
serâned *far.* önde gelen, ileri gelen
TMA
ser-â-pâ *far.* baştan ayağa YED
ser-â-ser *far.* baştan başa, büsbütün
BV, NH, HBD, MÜN, FK, MK,
LM, GN
ser-bâz *far.* cesur, yürekli GT
ser-belend *far.* yüksek, başı yüksek;
yüce şöhretli MÜN
ser-be-ser *far.* baştan başa BV, NH,
HBD, MÜN, FK, ŞHD, LM, GN
serçe ufak gök serçe kuşu ŞSL
serçek hikaye, kıssa, efsane ŞSL
serd *far.* soğuk, sert, haşin BD, NH,
HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD,
LM, GN
ser-dâr *far.* başkan, komutan LD,
TMA, TEH, ŞHD, GN
ser-dāv *far.* yoluna baş konulan dava
ŞHD
serde meclis, mahfel., meşveret ŞSL
seretân *ar.* yengeç, yengeç burcu
MÜN, LM

- ser-fitne** *far.* fitne başı, fesat, bela
NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD,
GN
- ser-germ** *far.* kafası kızmış, kızgın;
sarhoş, neşeli YED, FK
- ser-geşte** *far.* şaşkın, başı dönmüş,
perişanlık, başı dönmüştük BV,
GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED,
FK, ŞHD, LM
- sergi** çerçi, hırdavat, çerçici, yaymacı,
sergici ŞSL
- ser-girān** *far.* başı ağır, sarhoş YED
- ser-ḥaṭ** *far.+ ar.* baş yazı örneği,
meşk, örnek alman yazı NH, FK
- serî** *ar.* çabuk, hızlı NH, FK
- serîr I** *ar.* taht BV, LD, TMA, MÜN,
GN
- serîr II** *ar.* yatacak yer LM, GN
- serke** tavan, çatı ŞSL
- ser-küb** *far.* başa vuran LM
- ser-kūy** *far.* mahalle, sokak başı YED
- serme** *far.* bir tür bitki MK
- serme** *far.* bir tür bitki MK, LD,
TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK,
LM
- sérme-** almak, kapmak, kaldırmak AL,
NH
- sermed** *far.* sürekli MK
- sermedî** *far.* daimi, sürekli, ebedi
MÜN
- ser-menzil** *far.+ ar.* durak yeri BV,
NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK,
MK
- ser-meşķ** *far.+ ar.* başlık YED
- ser-mū** *far.* saç, insan başındaki kıl
MÜN
- sernaķ** kamçı başı, kırbaç ŞSL
- ser-pençe** *far.* güçlü, kuvvetli (kimse)
BV, NH
- ser-püş** *far.* kadın baş örtüsü, başlık
FK
- serrāc** *ar.* saraç FK
- ser-sebz** *far.* ikbal sahibi genç, taze ve
taravetli NH, FK, ŞHD
- serseri** *far.* serseri, başıboş gezen GT,
LD
- ser-şār** *far.* ağızına kadar dolu, taşkın;
ileri giden YED
- ser-tā-pāy** *far.* baştan ayağa, tamamı
LD
- ser-tā-ser** *far.* baştan başa NH, YED,
FK
- ser-vaķt** *far.+ ar.* kimse bulunmayan
boş oda, daire; yalnız görüşülecek
yer BV, YED, FK
- serv-āsā** *far.* servi gibi YED
- server** *far.* başkan, önder, reis GT,
BD, LD, ÇFK, YED, ŞHD, TEH,
GN
- serverî I** *far.* bir önder ŞHD
- serverî II** *far.* başkanlık LD, ŞHD
- serversiz** *far.* + *tür.* başkansız, önder-
siz, başsız MK
- servet** *ar.* zenginlik, mal birikimi GT
- serv-ķad(d)** *far.+ ar.* servi boylu BV,
NH, HBD, LD, YED
- serv-vaķt** *far.+ ar.* yalnız olunan yer
MÜN

ser-zeniş *far.* sitem, başa kakma GT, NH, HBD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, GN

sêsgen- uykudan belinleyip sıçrayıp uyumak AL

sesken-uykuda korkmak LM

setr *ar.* örtme, gizleme BV, FK, MK

sevâ *ar.* ayırmak, ayrı tutmak NH

şevabit *ar.* yerinde durur gibi görünen yıldızlar MÜN, FK, MK, LM

sevdâgerî *far.* iş, meslek MK

sevdâlık *ar.+ tür.* sevda, sevdalık YED

sevda-zede *far.* aşk derdine ulaşmış' FK, LM

sevgend *far.* yemin, ant HBD, LD, YED, ŞHD

sevindür-sevindirmek GT

sevr *ar.* öküz, boğa ŞHD, LM

sevsen *ar.* susam BV, LD, LM

sevük muhabbet AL

seyl-âb *ar.+ far.* sel, sel suyu BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK

seyrân *ar.* eğlenme için bakma, temaşa, gezinme LD, GN

seyyak gezgin, seyyar, serseri ŞSL

seyyâl *ar.* akıcı, akan BV, NH, FK

seyyârât *ar.* gezegenler MÜN

seyyâre *ar.* gezegen, kervan BV, SD, NH, LD, YED, ŞHD, LM

seyyid *ar.* efendi, bey, ileri gelen BV, ÇFK, Sİ, ŞFID, MK, LM

seyyi'e *ar.* fenalık, kötülük MK

sıbizgu müzik aleti, düdük ŞHD

sıbt *ar.* torun TEH, YED

sıbyân *ar.* çocuklar GT

şiddik *ar.* pek doğru, yalan söylemeyen ÇFK, TMA, TEH, FK, Sİ, MK

şidk *ar.* doğruluk, geçerlilik BV, GT, NH, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

sıdur- düşürmek, kırmak GN

şıfr *ar.* sıfır, hiç NH, LD, FK

şıgal talan, yağma ŞSL

şığâr *ar.* küçüklük NH, MK

şıggu ihtiva, işmal, mahal, sıgacak şey, zarf, kap ŞSL

sıgır sığır, büyük baş hayvan ŞSL, GT, ÇFK, Sİ

sıgirem siyah ve akçıl bir kuş ismi ŞSL

sıg sığ, derinliği olmayan GT

sıgır kuşu sığircık kuşu ŞSL

sıgırtmac sığır çobanı ŞSL

sıgış- sıgırmak, sıgışmak LD, ŞT, FK

sıgıt ağlama, inleme GT

sıgrağ piyale, kadeh, çanak, kase, çanak ŞSL

sıgrık- sıgırmak, girmek ML

sıgun yaban sığırı ŞHD

sıgur- sığdırmak, girdirmek AL

sıh sığ, geçit veren kumlu su, yol ŞSL

sışik geyik, ahu ŞSL

sıkındu I ızdırıp, sıkıntı, tasa, gam, derd ŞSL

sıkındu II sıkılmış meyve suyu ŞSL

sıkır- atı koşturmak, yürütmek, sürmek, sevk etmek ŞSL

sıkış 1) zahmet çekme, güçlük, zorluk ŞSL **2)** yığın, cemiyet, kalabalık ŞSL

sıkıt- sıkmak, bastırarak ezmek TEH

sıklık orman, ağaçların çoklukta olduğu yer ŞSL

sıkta- I sıkınmak, ıkmak ŞSL

sıkta- II acıdan mübalağalı ve şiddetli feryad ederek ağlamak ML, ŞSL

sıktat- ağlatmak AL

sıl- I silmek, tozdan kirden arındırmak ŞSL

sıl- II dokunmak, temas etmek ŞSL

sıl- III bozmak, dağıtmak, dağılmak ŞSL

şıla ar. memleketine arkadaşına ulaşma MK

sılan- kendi kendini savunmak, kendi kendini sıvazlamak ML

şınā‘at ar. ustalık, mahirlik GT

sınağlık tecrübeli, güzide ŞSL

sınal- denenmek, tecrübe edilmek AL, MÜN

sıñar taraf, yön, cihedine, -den taraf GT

sındı makas, mikrāz, sındı, kılsık, kıyıcı, kayçı ŞSL

sıngırağ İçekirdek, bitki içindeki badem ŞSL

sıngırağ II çingirak ŞSL

sınık- kırılmak, bozulmak, dermansız ve güçten düşmek ŞSL

sıñırla- I izince gitmek arkasına düşmek ŞSL

sıñırla- II atın ipini kesmek; savaşta atların baçak sinirini keserek telef etmek ŞSL

sınuğ kırık, kırılmış, bozuk ŞSL, BV, NH, MÜN, YED, Sİ, MK, LM

sıp- sepmek, saçmak, dökmek AL

sıpa- I okşamak, sıvazlamak ML, ŞSL, ŞT

sıpa- II sepmek, saçmak; israf etmek ML

sıpar- sepmek, saçmak AL

sıpav benzer, gibi, uygun ŞSL

sıpça nargile ve afyon gibi şeyleri içme ŞSL

sıpkar- süzerek içmek, sömürüp içmek, birden bire hurt çekmek ML, AL, ŞSL, BV, NH, HBD, CD, FK, LM

sıpurğa düdük, ses, ıslık ŞSL

sır- I kayma ŞSL

sır- II teganni ve terennüm etmek, ün çekmek, kuşların ötmesi ŞSL

sır- III sahip olmak, malik olmak ŞSL

sırağ Şart ve Tacik ŞSL

şırāt ar. doğru yol, mahşer günü üzerinden geçileceğine inanılan köprü BV, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD

sırça şişe, çam şişe ŞSL

şırf ar. yalnız, ancak, tamamıyla NH, YED, FK

sırığ I ar. sank, imame, destar ŞSL, FK, GN

sırıĝ II *ar.* bir çeşit dikiş, oyma ŞSL, FK
sırıĝ- kaçmak, savuşmak, bir işten kurtulmak, halas olmak ŞSL
sırıĝ sık, dar, sıyrılmış ince ağaç ŞSL
sırım sırım, dilim dilim deri ŞSL
sırırma- oyalamak, seyrek seyrek dikmek ŞSL
sırıku hastalık, mariz ve illet ŞSL
sırtaĝ I bir tür palto ŞSL
sırtaĝ II balta ŞSL
sırtlan- arkaya almak, arkasına koymak ŞSL
sırtlan sırtlan ŞSL
sıva- sıvamak, sürmek AL, BV
şıyānet *ar.* koruma, gözetme MÜN
sıyra- ırlamak AL
sıyrıl- kaymak, yumaklanmak, yavaşça savuşmak ŞSL
sıyur- sıyırmak, ayırmak AL
sıyurĝa- hoş tutmak, hilat ve nimet vermek AL
sızĝur- I sızdırmak, eritmek, damlatmak ML, AL, ŞSL, LD
sızĝur- II çizmek, nakşetmek hakketmek ML, ŞSL
sızĝur- III sezdirme, ima etmek, belli etmek ŞSL
sızıl- çizilmek LD
sızındı az az akan su, sızıntı, damla damla akan su ŞSL
si'āyet *ar.* fitne, gammazlık, iftira, dedikodu TMA
sîb *far.* elma YED, CD

sîbā' *ar.* yırtıcı hayvanlar TMA, TEH, MÜN, MK, LM
sîbākat *ar.* varlık, var oluş; gayret GT
sicil *ar.* defter, sicil, resmi vesikaların kaydedildiği kütükler HBD, FK
sicim sicim, ip BV
siçek I sıçan ŞSL
siçek II serçeye benzer bir kuş ŞHD
sifāl *far.* çanak, testi ve saksı parçası BV, NH, HBD, ÇFK, YED, CD, Sİ, FK, MK
sifle *ar.* alçak, adi, cimri, terbiyesiz BV, YED, FK
sifr *ar.* yazılı şey, kitap, mektup TEH
sig(i)r- seğirmek, koşmak ŞSL, HBD, LD
sigil necip, soyu nesli temiz olan, şehzade, beyzade ŞSL
sigin yavaş, aheste, acelesiz ŞSL
sigret- sıçratmak, fırlatmak, koşturmak YED
sigrit- seğırtmek, koşturmak ŞSL, HBD
sigritme uçurumlu, dağ geçidi ML
sihek *far.* şiş, küçük kebab şişi LD
sihr-perdāz *ar.+ far.* büyü yapan, büyücü YED, MK, LM, GN
siķā *ar.* kırba, sakaların içine su koudukları köseleden yapılmış kap CD
şikāt *ar.* inanılır kişiler, güvenilir kişiler TEH
sikke *ar.* para, sikke, para üzerine vurulan damga NH, ŞT, MÜN, GN
sikri-koşmak, seğırmek BV, MK

- sikrit-** ‘koşturmak, hareket ettirmek
BV, FK, MK
- sîl** *ar.* sel GN
- şilâh** *ar.* silah GT, ÇFK, Sİ
- şilâh-şor** *ar.+ far.* silahşör LM
- silgü** saf, arı, parlak, aydın, ruşen, temiz ŞSL
- sîlî** *far.* şamar, tokat GT
- silik** temiz, pak BV
- silin** su kenarında yetişen bir tür yabancı bitki ismi ŞSL
- silincek** Igerdanlık, boyun askısı, avize ŞSL
- silk** *ar.* iplik, yol, sıra, dizi GT, NH, TEH, MÜN, FK, LM
- silken-** silkinmek GN
- silkiş-** kuşlar ve hayvanların çırpınıp temizlenmesi, tüylerini kabartması, tüyleri düzmesi ŞSL
- silm** *ar.* barış, huzur NH
- silsile-mû** *far.+ ar.* örgülü saç, zincirleme örülü saç ŞHD
- simâ** *ar.* civa LD
- sîm-gün** *far.* gümüş renkli BV, NH, YED, FK, ŞHD
- sîmîn** *far.* gümüşten, gümüş gibi BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, MK, GN
- simiz-** semirmek, vücudu kuvvetlendirmek ŞSL
- simiz** semiz, eti yağı çok olan ŞSL, ÇFK, TEH, Sİ, MK
- sîmurg** *far.* anka kuşu ŞT, ŞHD, MK
- simyâ** *ar.* eski kimya bilimi BV
- sin** mezar, kabir LD, TEH
- sinân** *ar.* süngü, mızrak BV, SD, NH, TMA, YED, FK, MK, LM
- sincab** *far.* sincap BV, NH, MÜN, YED, FK
- sindân** *far.* örs, demirci BV, SD, LD, ŞHD
- siñek** böcek, sinek, cibin ŞSL, GT
- sinenik I** çıyan, akrep ŞSL
- sinenik II** korkan, korkak ŞSL
- sîne-süz** *far.* yürek yakan NH
- singür-** çekmek, hazmetmek BV
- sinîn** *ar.* yıllar FK
- siñir** asap, sinir, damar ŞSL
- sinn** *ar.* yaş, doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, çağ MÜN
- siñre-** hüznün ve elem ile yavaşça ağlamak ML, AL, ŞSL, NH
- sinren-** dertli dertli, içli içli, yavaş yavaş ağlamak AL
- siñür-** çekmek, hazmetmek ML, MK, LM, GN
- sip-** serpmek, saçmak, dağıtmak ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, Sİ, FK
- sipâğ** *far.* kamış, sazla kaplı ev BV, LM
- sipâh** *far.* asker; ordu GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- sipâr** *far.* feda eden, veren BV
- sipariş** *far.* ısmarlama LM
- sipâs** *far.* şükür, dua, hamd LD, CD, ŞT, GN

sipāsî *far.* dilenci, halk, kalabalık TEH

sipeh *far.* asker, ordu BV, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM

sipeh-sālār *far.* asker'in, ordunun başı, komutan TMA

siper *far.* korunak, siper LM

sipih *far.* gök, gökyüzü; talih BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM

sipikel serpinti, yayılma, saçılma, dağılma SSL

sipil- dökülüp saçılmak ŞSL

sipîsdār *far.* ak kavak, ak söğüt FK

sipki sızma, sızıntı, terleme ŞSL

sir- sıyırmak, kapıp almak AL

sîr-âb *far.* suya karışmış, taze, körpe BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN

sirâyet *ar.* geçme, bulaşma BV, GT, NH, LD, MK, LM,

sird Isûrat, çabuk AL, ŞSL

sird II sert, katı ŞSL

sîret *ar.* bir kimsenin hal ve davranışları BV, GT, LD, TMA, YED, FK, MK

siri menba, pınar, çeşme, musluk ŞSL

sirin salkın, hafif soğuk, nemli yer ŞSL

sirişk *far.* gözyaşı BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN

sirişlik *far.* + *tür.* yapıştırılmış, mühürlenmiş, kapatılmış, kapalı MÜN

sirişt *far.* yaradılış, tabiat LM

sirişte *far.* yoğurulmuş, karıştırılmış LM

sirk I arkadaş, yoldaş ŞSL

sirk II açık, açılmış, ferah ŞSL

sirk III ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış ŞSL

sirki- kalkmak, koşmak FK

sirme- almak, kapmak, kaldırmak ML, ŞSL, FK

sirmel- kapılmak, sıyrılıp alınmak, bir işten kurtulup çıkmak ŞSL

sitäre *far.* yıldız; talih, kader LD, NH, YED, FK, ŞHD, LM

sitâyiş *far.* övme, övüş CD, ŞT

sitem-dîde *far.* haksızlık görmüş, zulme uğramış YED

sitem-ger *far.* zalim, haksızlık eden BV, NH, HBD, LD, YED, FK

sitîz *far.* kavga, gürültü, çekişme NH, HBD, TMA, CD, FK

sitîzân *far.* kavgalar LM

sitize-rûy *far.* çirkin MK

sivā *ar.* başka BV

sivāh *ar.* -den gayrı MK

sivdür- sevdirmek FK

sive- bir şeyi yüzüne sürmek, sıvamak ŞSL

sivinç sevinç BV

sivik I 'göğüs ucu, meme ucu ŞSL

sivik II sivil, sivilce ŞSL

sivinçi sevinçli haber ŞT

sivir- silip sivri etmek, çekip çıkarmak, sıyırmak, traş etmek, yontmak ŞSL

- sivri** tiz, uzun şey, bala ŞSL
- sivri sinek I** sivri sinek ŞSL
- sivri sinek II** namus ŞSL
- sivük** sevilmiş, muhabbet ŞSL, GN
- sivüklüg** sevgi, dostluk ŞSL
- sivül-** sevimlik ÇFK, Sİ
- sivün-** sevinmek LD, GN
- sivünci** müjdecî AL
- şiyâb** *ar.* giyecekler GT
- siyâdet** *ar.* seyitlik, efendilik, beylik LD
- siyâh** *ar.* kara, kötü BV, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM
- siyahî** *far.* siyah renkli, siyahla ilgili NH, MK
- siyûk** derin bir sevgi AL
- siyünci** müjdecî AL
- sizikte-** farkında olmak, sezmek, hissetmek TEH
- sizilde-** sızlanmak, halinden memnun olmamak, şikayet etmek ŞSL
- soğal- I** mızrak ucu ile birini sançmak, dürtmek AL
- soğal- II** soğulmak, toprağı sızıp yok olmak AL
- soğan** soğan ŞSL, GT, ÇFK
- soğar-** batırmak, saplamak ŞHD
- soğat** atıyye, ihsan, armağan AL, ŞSL
- soğul-** kurumak, su çekilmek; kaybolmak CD
- soğulcan I** aldatan, hileci, oyuncu ŞSL
- soğulcan II** bir tür ilaç ismi sürüncen gibi ŞSL
- soğur-** çıkarmak, sıyırmak, ayırmak AL, ŞSL, LM, GN
- soğran-** mırıldanmak, dudak altından yavaş yavaş söylenmek, homurdanmak ML
- soğ** gözü aç ŞSL
- sokağ I** bir tür büyük geyik ŞSL
- sokağ II** dar yol ŞSL
- sokağ III** yol ŞSL
- soğkur** büyük dibek, havan ŞSL
- soğman** büyük yol çizmesi ŞSL
- soğran-** mırıldanmak, fısıf fısıf etmek, yavaş yavaş söylenmek ŞSL
- soğul-** sokulmak, bir şeyin içine alınmak MÜN
- soğun-** vurulmak, ezilmiş, çiğnenmiş şey ŞSL, ŞT
- sokuş** dövüş, kavga, savaş ŞSL
- sokuş-** dürtmek, sokmak, hançer ve mızrak ucunu dürtmek ŞSL
- solak** sol, sol taraf, çep, yan ŞSL
- solda-** yalvarmak ŞSL
- solğan** solan, solmuş ŞSL
- solu-** solumak, nefes kesilmek, sık sık nefes almak ŞSL
- soluk I** nefes, soluk ŞSL
- soluk II** gem demiri, gem, at ağızlığı ŞSL
- solunğan** kalp hastalığı, nefes darlığı ŞSL
- songar** sonkur, songar, şahin kuşu AL, ŞSL
- sop** soy, millet GN

- sopa** yüksek boylu, yüce olan, değnek, dayak, sopa ŞSL
- sopsavuk** sopsoguk GN
- sorağla-** haber vermek, bildirmek YED
- sorak** çelimsiz at BV
- sordur- I** emdirmek LD
- sordur- II** sordurmak, öğrenmek, bilgi almak amacıyla soru sordurmak MÜN
- sorğucu** sorucu, sual edici; Münker ve Nekir melekleri AL, ŞSL
- sorğuç** tuğ ŞSL
- sorkut** geceden kalan yiyecek, kadehin dibindeki son yudum AL, FK
- sorma** şarap, bira ML
- sormak** sonra BD
- oruğsuz** sorusuz ÇFK, SI
- oruğ I**, sorağ, sorak ŞSL, FK, MK,
- oruğ II** sırık AL
- sorul-** sorulmak, öğrenilmek LD, MÜN
- sorun** soran, sormak, sora ŞSL
- soruş-**soruşturmak, karşılıklı soruşmak, hal hatır sormak BV, ŞSL, LM
- soruşul-** tahkik olunmak, soru cevap verilmek ŞSL
- sotarı I** kaburga, pehlu kemikleri ŞSL
- sotarı II** şakacı, maskara, şaklaban ŞSL
- sovğat** moğ. hilat, peşkeş, ihsan, armağan AL
- sovur- I** soyunmak AL, LM
- sovur- II** kuvvetle emmek, sürmek ŞSL
- soy** soy, nesil, silsile ŞSL
- soyan-** yanı üzerine dayanmak, yaslanmak YED
- soydur-** soydurmak, derisini çıkarttırmak, yüzdürmek TMA, MK
- soygun** geyik ŞSL
- soykun** erkek ve dişi geyik için genel ad AL
- soyuğ I** dar, ince ŞSL
- soyuğ II** soyulmuş nesne ŞSL
- soyul-** soyulmak FK, MK
- soyurğa-** bahşiş vermek, hoş görmek AL, ŞSL
- soyurğal** daimi ihsan, bahşiş ve ikram ML, AL, ŞSL
- sög I** kabuğu alınmış darı ŞSL
- sög II** gam, keder, tasa, endişe ŞSL
- söğde-** asudeliği talep etmek, ızdırap-tan dolayı istirahat etmek için tenneffüs istemek ŞSL
- sögede-** moğ. tapınmak; hürmet göstermek ML
- sögle-**eti suda kaynatarak haşlamak CD
- sögüd** söğüt ağacı, sövüt ŞSL
- sögünç** sitem, lanetleme, söğüş AL, ŞSL, SD, LD
- sögüş I** kemiklerinden kaynayıp soyulmuş, derisi alınmış et ŞSL
- sögüş II** gazab, hakaret; çalışma, iş edinme ŞSL

- sökdenis** kahve altı, kuşluk ŞSL
- sökel** hasta, dermansız ŞSL, GT
- söki** dizüstü BV
- sökle-** et suyu kaynatmak, çorba pişirmek ŞSL
- sökleme** suyu pişmiş olan et, yahni ŞSL
- söksük** yazın kuruyan nebetat AL
- söktür-** çıkarttırmak TMA
- sökü** küçük harbe, mızrak ŞSL
- sökül-** sökülmek GT, NH, FK
- sökünç** lanet, azarlama, sövme BV, BD, NH
- söle-** söylemek MK
- sövün-** sevinmek ŞHD
- söy-** sevmek CD
- söyleş-** söyleşmek ŞSL
- söyün-** sevinmek ŞHD
- subay** hafif süvari ŞSL
- subçı** sucu ŞHD
- şubuğ** *ar.* sabah ŞHD
- şubūt** *ar.* sabit olma, gerçekleşme BV, NH
- suc** suç AL
- sucı** saka, sucu, su dağıtan ŞSL
- sucūd** *ar.* secde ÇFK
- suçuk** sucuk, pastırma ŞSL
- şudā'** *ar.* baş ağrısı, rahatsızlık NH, CD, LM
- sūdā** *far.* tüccar YED, FK
- sūdā-ger** *far.* tüccar YED
- sūde** *far.* sürme, sıvama, sürülmüş, ezilmiş BV, NH, YED, LM
- sūdī** *far.* bir fayda LD
- sūd-mend** *far.* faydalı BV, YED, MK
- şudūr** *ar.* dini işlerin yürütülmesinden sorumlu olan memuriyet MÜN, MK
- şūf** *ar.* yün dokuma, yünlü kumaş LD
- sufār** *far.* iğne deliği, ok gezi BV
- şūfi** *ar.* sofu, dindar BV, GT, NH, LD, YED, ŞHD, MK, LM
- şūfilik** *ar.+ tür.* dervişlik, sufilik GT, ŞHD
- şūfiyān** *ar.* sufiler, sofular YED
- şufret** *ar.* sarılık, sarı renk, beniz solukluğu BV, NH, MÜN, LM
- suft** *far.* küçük delik, omuz FK
- sūğ** *far.* matem, keder, elem, acı NH, MÜN, FK, LM
- suğ 1)** tam, ev örtüsü, çatı ŞSL **2)** kış, kış mevsimi ŞSL
- suğal- 1)** nem almak, ıslanmak, rutubetlenmek ŞSL **2)** suyu azalmak AL
- suğaş-** suyuşmak, sulu yere batmak, yerler suyu çekip tava gelmek ŞSL
- şūgra** *ar.* pek küçük LM
- suğul-** (su) çekilmek, kurumak GT
- sūg-vār** *far.* matemli FK, LM
- sūhān** *far.* törpü NH, YED, FK, MK
- şukbe** *ar.* delik BV, FK
- suğlat-** hırslanmak, aç gözlü olmak, tamah etmek ML
- suğur 1)** kuru, suyu çekilmiş olan yer ŞSL **2)** kör, ama, gözü patlamış ŞSL

sula- sulamak, su vermek, hayvana su içirmek AL, ŞSL, TEH, ŞHD

şulb *ar.* omurga kemiği, bel kemiği, taş gibi sert, katı NH

sultān *ar.* sultan, hükümdar, hükümdar ailesinden olan kadın BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN

sultānî *far.* sultana ait, sultanlık, bir sultan GT, LD, FK

sultānsız *ar.+ tür.* hükümransız, pa-dışahı olmayan NH

sultān-zāde *ar.+ far.* sultan oğlu, han zade LD

sumun *moğ.* ok ŞHD

şun *ar.* iş, eser; güç, kudret; Allah'ın gücü, kudreti BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN

sun- I sunmak, arz etmek AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, , TEH, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM

sun- II uzanmak AL, BV

sunğar bir kuş türü, turna, sungar kuşu AL

sunkol I sol el, çep el, solak, paytak ŞSL

sunğol II sersem, miskin, garib ŞSL

supçın hoş haber, iyi havadis ŞSL

şūr *ar.* şekil, görünüş GT

sūr *far.* eğlence, ziyafet, şenlik BV, NH

şūrāhî *ar.* sürahi, cam veya billur kap BV, NH, YED, FK, ŞHD, MK

surağ *moğ.* soracak yer AL

şuretî *ar.+ far.* bir şekil, bir usul, şekilli olanlardan GT, MÜN

şūretli *ar.+ tür.* görünüşlü, biçimli ŞT

surnā *far.* zurna ŞHD

surnāy *far.* zurna ŞHD

suruğ sırtık, ağaç, çadır direği soruk AL

sus- susmak ve sakit olmak, sesi ke-silmek ŞSL

susağ susuzluk GN

susak 1) susamış, çok susamış ŞSL **2)** çömçe, büyük kaşık, süzücü alet ŞSL **3)** susan ve sesiz olan, şaşmış, şaşkınlık içinde olan ŞSL **4)** girdap, suyun döne döne akması, ab-ı ger-dan ŞSL

susım susma, sükut, sessiz ŞSL

susuz susuz BV, NH, Sİ, ÇFK

susta- yorulmak AL, HBD

sustay- gevşemek, yorgun olmak AL, ŞSL, FK

susun- sulanmak, su içmek ŞSL

suşter İran Arabistanında eski Huzis-tan eyaletinde bir şehir TMA

şu'übet *ar.* güçlük, zorluk, çetinlik BV, GT, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, MK

suva- sıvamak, sürtmek AL, BV, NH, ÇFK, Sİ, FK

suvāk *far.* bir tür sarılık hastalığı (daha çok ekinlerde görülür) CD

suvat I bulak, pınar ŞSL

suvat II sükut, sessizlik, sakinlik ŞSL

suver *ar.* sureler, Kur'an'ın bölümleri MÜN

şuver *ar.* suretler, mevcudat, varlıklar LD, MÜN, MK

suvral- savrulmak, dağılmak, yayılmak BV

suvur- *moğ.* emmek, sormak ŞSL

süy *far.* taraf, cihet, yön ŞHD

suyurğa- bağışlamak ŞT

suyurğal armağan MK

süz *far.* yanma; ateş; dert BV, GT, BD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, GN

süzāk *far.* yakıcı bir hastalık, bel soğukluğu, bir deri hastalığı NH

suzak kasaba, nahiye YED

süzān *far.* yakıcı, yakan, yanan NH, HBD, LD, FK, ŞHD

sūzen *far.* iğne GN

sūzlhğ *far.* + *tür.* ateşli, yakıcı NH

sü asker BD

sübha I *ar.* tespih, tespih tanesi NH, YED, CD, FK

sübha II *ar.* zikir ile çekilen tespih; AllahTn adım zikretme BV, GT

sübhanî *ar.* ilahi, Allah'a ait LD

sübse süpürge SD

şübüt *ar.* sabit olma, meydana çıkma FK

sübük I iz, nişan, alamet, ayak, ayak izi ŞSL

sübük II izci, iz takip eden ŞSL

sübük III başka sevme, başkasını sevme ŞSL

sübüle- I iz ve nişan bırakmak ŞSL

sübüle- II ayak damarını kesmek ŞSL

sücüd *ar.* secde etme BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD

süçit- tatlılaştırmak, tatlandırmak GT

süçüg tatlı, hoş GT, LD, ŞHD

süçük tatlı, lezzetli, hoş ŞSL

süder I gölgelik SD

süder II uşak takımı, hizmetçiler, ma-iyet halkı, teba ŞSL

südre- sürülmek, kovalamak FK

süfla *ar.* alçak, adi GT

süflî *ar.* adi, bayağı ŞHD

süfte *far.* delinmiş TEH

sühān *far.* söz, kelam YED

Süheyl *ar.* Süheyl yıldızı BV, GT, LD, FK, ŞHD

sühulet *ar.* kolaylık MK

sükkān *ar.* oturanlar, sakinler NH

sükr sarhoşluk GT

sükūn *ar.* hareketsizlik, kımıldamama BV, NH, YED, FK, MK

sülegey *moğ.* ağızdan akan salya AL, ŞSL, ŞHD

sülpük donmuş, eski püskü, dağınık, pörsük, gevşeme ŞSL

sülş *ar.* üçte bir TEH

sülük *ar.* bir yola girme, bir yol tutma, tarikata girme BV, GT, NH, MÜN, ŞT, FK, MK

sümkür- burundaki pisliği çıkarmak, burun kakmak ŞSL

sümüm *ar.* ağılar, zehir MÜN

sümük I kemik CD

sümük II burun suyu, sümük ŞSL

sümük III çocuk oturağı ŞSL

sümür- sömürmek, tamamıyla içmek FK

sün- I sünmek, gerilmek AL, ÇFK, Sİ

sün- II uzanıp yatmak AL

sündüs *ar.* ipekli kumaş SD

sünen *ar.* sünnetler FK

sür-sürmek, sevk etmek; iyi bir durum içinde olmak; devam etmek; kovmak, uzaklaştırmak AL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

sürāğ *far.* eser, iz, işaret BV, YED

sürāhî *ar.* ‘sürahi LD

sürçe I kırağı ŞSL

sürçe II araştırma, yoklama, araştırılma ŞSL

sürçek kayılacak yer ŞSL

süren hücum, saldırı, asker sevki, savaş çılığı AL, ŞSL, LD

süret- sürmek, sevk etmek; iyi bir durum içinde olmak; devam etmek; kovmak, uzaklaştırmak GN

sürgen- sürünmek, sürüklenmek AL, ŞSL, BV

sürgü kapının ortasındaki sürme ŞSL

sürîn *far.* kalça, bacak LM

sürken- sürüklenmek, yerlerde yatmak ML, ŞSL

sürkut tortu, çöküntü ŞSL

sürmişi I hars etme, tarlayı sürme, aktarma ŞSL

sürmişi II bereket, saadet ŞSL

sürmişi III muharebe esnasında nara çekme ŞSL

sürte-sürümek AL

sürtürme ihraç ŞSL

sürüd *far.* şarkı, nağme, ezgi BV, NH, HBD, YED, FK, MK, LM, GN

sürüş *far.* melek, Cebrail NH, ŞHD, LM

sürüg sürü, bir çok, bir topluluk, hayvan sürüsü ŞSL, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK

sürük cemiyet, bölük, sürü AL, BV, CD, YED, LM

sürürî *ar.* + *far.* sevinçli LD

süstel- *far.* + *tür.* yorgunluktan gevşemek, mecaliz kalmak GT

süsten- yorulmak GN

süstlük *far.* + *tür.* gevşeklik, tembellik HBD, Sİ

sütekle- süt vermek, sütmek ŞSL

sütün *far.* sütun, direk BV, NH, HBD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, LM

süvār *far.* binici GT, NH

süveydā *ar.* kalbin tam ortasında yer alan siyah benek; insanın idrak ve inanç merkezi YED

süye kapı sürgüsü, sürme ŞSL
süzük süzölmüş, berrak ŞSL, FK, MK

Ş

şa'af *ar.* çok sevmek; aşırı sevgi MK
şa'b *ar.* Kızıldeniz'den çıkarılan dallı budaklı taşlar ŞHD
şāb(b) *ar.* genç, delikanlı S D, NH, LD, TEH, FK
şabırğan bir tür siyah üzüm ŞSL
şād-āb *far.* suya kanmış; taze YED
şād-āblık *far.* +*tür.* tazelik BV
şādān *far.* sevinçli LM
şād-bād *far.* hoş, tatlı rüzgar ŞHD
şādımān *far.* sevinçli LD
şādırvān *far.* hükümdarlara mahsus büyük otağ çadırının önüne çekilen perde TMA, TEH, MÜN
şād-gîn *far.* memnunluk, hoşnutluk TEH
şād-kām *far.* mutlu, çok sevinçli YED
şād-kāmlık *far.* + *tür.* sevinçlilik, bah-tiyarlık MÜN
şād-kerde *far.* şad edilmiş, sevinçli LD
şād-mān *far.* sevinçli BV, BD, MÜN, YED, FK, ŞHD
şād-mānlık *far.* + *tür.* çok sevinçlilik, çok sevinçli GT, YED, ŞHD
şād-revān *far.* yürüyüşü hoş, güzel yürüyüşlü BV
şādürvān *far.* şadırvan LM
şādyāne *far.* sevinçle LM
şāf *far.* göz ilacı YED

şafağ-āsā *ar.* + *far.* şafak gibi FK
şafağ-gün *ar.* + *far.* şafak renkli, kızıl BV, HBD, FK, LM
şafağ-miṣāl *ar.* şafak gibi LM
şafağ-reng *ar.* + *far.* şafak renkli FK
şafağ-veş *ar.* + *far.* şafak gibi LM
şağab *ar.* kavga, gürültü; karışıklık MK
şağalda- fokur fokur kaynamak ML
şağala- ağız ile ılık çalmak AL
şağıcı- gıybet etmek, bir kimseyi kınamak ve çekiştirmek ŞSL
şağıldağ koyunun دنبesindeki kuyruk ŞSL
şağırdağ su sesine benzer gürültü, şarıldı ŞSL
şağıl *ar.* meşgul eden LM
şağırdlık *far.* + *tür.* öğrencilik, talebelik GT
şağırdlık *far.* + *tür.* öğrencilik, talebelik LD
şağla şegle ılık çalma AL
şāhā *far.* ey sevgili SD
şāhā *far.* boyunduruk BV
şāhān *far.* şahlar YED, ŞHD
şāhāne *far.* hükümdara yaraşır şekilde, çok güzel BV, NH, MÜN, FK, ŞHD, GN
şāhānî *far.* şahlara ait ŞHD
şāhānşāhî *far.* ulu padişahlık, yüce hükümdarlık, büyük bir şah GN
şāh-bāz *far.* bir cins iri ve beyaz doğan ŞHD, MK
şāh-cān *far.* gönül sultan BV

- şāhenşeh** *far.* şahlar şahı, padişahlar şahı GN
- şāhî I** *far.* bir şah, bir padişah, şaha ait LD, TMA, TEH, YED, FK
- şāhî II** *far.* şahlık LM
- şāhid-veş** *far.* tanık gibi NH
- şāhîn** *far.* doğan (kuş) ŞSL, YED
- şāhinşeh** *far.* şahlar şahı, padişahlar şahı GN
- şāhlıg** *far.*+ *tür.*şahlık, hükümdarlık BV, NH, TMA, MÜN
- şāhlıq** *far.*+*tür.* padişahlık BD, NH, HBD, TMA, YED, MK
- şahmār** *far.* yılanların padişahı, ejderha CD
- şahne** *ar.* güvenlik memuru, bekçi BV, GT, NH, LD, MK
- şāh-rāh** *far.* ana yol, cadde BV, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
- şāh-sār** *far.* ağaçlık, koruluk, dallık YED, FK
- şāh-sārî** *far.* ağaçlık, koruluk MÜN
- şāh-sız** *far.*+ *tür.*şahsız, hükümdarsız TMA
- şāh-süvār** *far.* ata iyi binen FK
- şak(k)** *ar.* yarma, çatlama, yırtma, kırma, yank, çatlak LM, CD, ŞHD
- şakırda-** yağmur yağmak, bülbülün güzel nağmeler söylemesi, sulu kazan, ibrik ve semaverin kaynamasından çıkan ses, kamyış şakırtısı ŞSL
- şakır şakır** üstü üstüne katı ve zayıf şeylerin gürültüsü, eğlencede arka arkaya parmaklan ses ve seda ettirmek ŞSL
- şakî** *ar.* bahtsız, haydut NFI, FK, MK
- şakir** *ar.* şükreden; gördüğü iyiliğe karşı dua eden GT, HBD, FK, MK
- şak şak** şakır şakır ses etmek, şırak şırak, barınak oynatmak kırsıldatmak ŞSL
- şalayın** maskara, şuh, saçma sözler söyleyen ŞSL
- şaldır şaldır** suyun yüksekten akarken çıkardığı ses ŞSL
- şalgurt** hem suda hem karada yaşayan hayvanlar ŞSL
- şalit-** süslemek, tertip etmek, düzenlemek, tezyin etmek ŞSL
- şamar** tokat, sille, terseki ŞSL
- şamat** laciverte yakın bir renk BV
- şamata** gürültü ve harıltı ŞSL
- şāme** *far.* kadın baş örtüsü BV
- şām-gün** *far.* akşam, akşam vakti FK
- şāmil** *ar.* içine alan, kaplayan BV, LD, MÜN, ŞHD, MK
- şāmlıg** *far.*+ *tür.*Şam şehrinde olan GT
- şamme** *ar.* bir kere koklama MK
- şamyan** büyük çadır, otağ, çadınn önüne dikilen dört köşeli çadır BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- şāne** *far.* tarak SD, LD, YED, ŞHD
- şangur** zil, kuş ve naggare sesi ŞSL

- şapırdı** acele ile yerken ve içerken ağız ve dudaklardan çıkan ses, hareket ŞSL
- şapu şupur** ziyade sesle birini arzu ile öpmek, birbiriyle öpüşmek ŞSL
- şarāb-ālūd** *ar.*+ *far.*şarap bulaşmış HBD
- şarāb-ḥāne** *ar.*+ *far.*şarap yapılan ve ya satılan yer MÜN
- şarābî** *ar.*+ *far.*şarapçı ŞHD
- şarāblıḡ** *ar.*+ *tür.*şaraplık MK
- şarābe `n-ṭahūr** *ar.* çok temiz bir şarap, insan suresi ŞHD
- şarāb-ḥāme** *far.* şarap içilen yer, meyhaneye ŞHD
- şarılda-** su akarken çıkan ses ve avazı çıkmak, şarlatmak, şıldır damak ŞSL
- şarıldı** su sesindeki avaz ve gürültü ŞSL
- şāri`** *ar.* Hz. Muhammed, ara yol NH, TMA, MÜN, FK
- şārib** *ar.* içen, içici FK
- şāriḡ** *ar.* bir kitaba açıklama yazan, şerh eden HBD, FK
- şartla-**su akarken çağlamak, fişkırmak ŞSL
- şaşt** *far.* olta FK
- şaşı** gözleri şehla bakan, ala bula ŞSL
- şa`sa`a** *ar.* yıldız, gösteriş; parlaklık, parlama YED, ŞHD
- şātır** *ar.* mevki sahibi bir kişinin yanında, atına refaket etmek, haber götürmekle görevli kimse MÜN
- şatranc** *ar.* santraç GT, LD, TMA
- saṭraṇç** *far.* satraç Sİ, LM
- şaṭṭ** *ar.* büyük nehir NH
- şatur şatı I** çatı ŞSL
- şatur şatı II** çatırdı ŞSL
- şavgele** Kırgız kadınlarının baş örtüsü ŞSL
- şay** gına sahibi, mükemmel ŞSL
- şayaḡ** yün kumaş , vb. benzer şeylerin dokunması, dokuma ŞSL
- şāyeste** *far.* yakışır, uygun NH, LD, YED, FK, MK, GN
- şāyibe** *ar.* leke, kusur FK, LM
- şeb** *far.* gece, karanlık SD, NH, HBD, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN,
- şebāb** *ar.* gençlik, tazelik BV, GT, NH, LD, MÜN, FK, MK
- şebābe** *far.* gecelik, gece vakti oğn FK
- şebān** *far.* gece muhafızı, gece bekçisi YED
- şeb-çerāḡ** *far.* geceleri parlayan inci BV, NH, TMA, YED, FK, MK, LM
- şeb-dîz I** *far.* yağız at FK
- şeb-dîz II** Hüsrev Pervez'in meşhur atının adı TMA
- şebe** *far.* siyah boncuk LM
- şeb-efrüz** *far.* geceyi aydınlatan BV, NH, GN
- şebe-gün** *far.* karataş FK
- şebēh** *ar.* benzeme, benzeyiş BV, LD
- şebek** kuyruklu maymun ŞSL
- şebeke** *ar.* ağ, balık ağı ŞHD

- şeb-gîr I** *far.* gece kuşu LM 2) *far.* gece uyumayan BV, NH, LD, LM
- 3) *far.* sabah vakti GN
- şeb-gün** *far.* gece renkli, siyah FK
- şeb-gün** *far.* gece renkli, siyah BV, HBD
- şeb-hîz** *far.* geceleri iş gören NH, CD, FK, ŞHD, LM
- şeb-hün** *far.* gece baskını TMA
- şebî** *far.* bir tür giyecek; gecelik GT
- şebîh** *far.* benzer, benzeyen, benzeyici BV, NH, LD, YED, MK, LM
- şebî-hün** *far.* gece baskını HBD, MÜN
- şeb-istân** *far.* yatak odası, mec. karanlık dünya, iç karanlığı BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- şeb-nemî** *far.* bir çiğ gibi, bir çiğ tanesi LD, ŞHD
- şeb-reng** *far.* kara, gece renkli NH, MÜN, YED, FK, LM
- şeb-rev** *far.* uyur gezer, gece giden NH, FK
- şeb-revliĝ** *far.* + *tür.* gece yolculuĝu LD
- şeb-revluĝ** *far.* + *tür.* uyur gezerlik NH
- şeb-şikâr** *far.* gece avlanan NH
- şeb-tâb** *far.* geceyi parlatan, aydınlatan; ateşböceĝi BV, MÜN
- şeb-tâ-seher** *far.* + *ar.* akşamdam sabaha kadar YED
- şeb-zinde-darlıĝ** *far.* + *ar.* + *tür.* gece uyanık durma FK
- şecâ'at** *ar.* yiĝitlik, şecaat GT, TMA, TEH, ŞHD, LM
- şecâ'atlıĝ** *ar.* + *tür.* yürekli, cesur ^ YED
- şed(d)** *ar.* bağlama NH, HBD
- şedde I** *ar.* Arapça ve Farsçada bir harfin iki defa okunması için üzerine konulan işaret HBD
- şedde II** *ar.* esnafların bellerine sarıdıkları kumaş; sıkı bağlama CD, FK
- şefâ'at** *ar.* af, bağışlama BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM
- şefâ'atçi** *ar.* + *tür.* şefa'at edici, şefa'at eden ŞHD
- şeffâflıĝ** *ar.* + *tür.* şeffaflık, saydamlık YED
- şefî'** *ar.* bağışlayan, şefa'at eden GT, NH, LD, TMA, YED, FK, LM
- şefîĝ** *ar.* şefkatli, sevecen BV, HBD, FK
- şefkat-engiz** *ar.* + *far.* şefkatli, sevgi ve koruma içeren MÜN
- şegab** *ar.* fitne uyandıran NH
- şegaf** *ar.* kalp zan NH
- şeh I** *ar.* şeyh NH
- şeh II** *far.* katı, sert NH
- şehâ** *far.* ey şeh SD, GT, LD, TMA
- şehâdât** *ar.* şehitlikler ŞHD
- şehb** *far.* kır, kırçıl YED
- şeh-bâz 1)** *far.* bir cins iri ve beyaz doğan YED, ŞHD 2) *far.* yiĝit, gösterişli, şanlı HBD, LD

- şeh-cūy** *far.* sevgili ŞHD
- şehd** *ar.* bal BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- şehd-ālūd** *ar. + far.* bal bulaşmış LM
- şehd-bā-şîr** *ar. + far.* bal ile şeker GN
- şehd-èrin** *ar. + tür.* bal dudaklı GT
- şehdlüĝ** *ar. + tür.* ballı BV
- sheb** *ar.* ışık, aydınlık, kıvılcım MÜN
- şehen-şāh** *far.* şahlar şahı GT, TM A, MÜN, LM, GN
- şehenşeh** *far.* padişahlar padişahı, şahlar şahı GT, LD
- şeh-ĝazel** *far. + ar.* en iyi gazel YED
- şehî** *far.* bir padişah LD, TMA, YED
- şehin-şeh** *far.* şahlar şahı GN
- şehîdlik** *ar. + tür.* şehitlik, kutsal bir ülkü veya inanç uğruna savaşırken ölmek ÇFK, Sİ
- şehiyy** *ar.* iştahlandırıcı, isteklendirici MK
- şeh-kār** *far.* üstün eser MK
- şehlā** *ar.* ela gözlü, hafif şaşu göz, baygın bakışlı BV, NH, HBD, YED, ŞHD
- şehlg** *far. + tür.* padişahlık, şahlık BV, TEH
- şehlik** *far. + tür.* padişahlık, şahlık TMA, YED, FK, LM
- şehnāz** *far.* Türk müziğinde bir makam ŞHD
- şeh-per** *far.* kuş kanadının en uzun tüyü BV, YTED, LM
- şehr-āşūb** *far.* şehri fesada veren, karıştıran YED
- şehr-be-şehr** *far.* şehir, şehirden şehre LD
- şehrî** *ar.* şehirli ÇFK, Sİ
- şehristān** *far.* büyük şehir, etrafı çevrilmiş büyük şehir TMA, MÜN, MK
- şehrlüĝ** *ar. + tür.* şehirli ÇFK, Sİ
- şehr-yār** *far.* padişah, hükümdar GT, MÜN, ŞHD, LM
- şeh-sivār** *far.* ata iyi binen FK
- şehsiz** *far. + tür.* hükümdarsız, şahsız; hükümdarı olmayan TMA
- şeh-süvār** *far.* ata iyi binen BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞHD
- şeh-vār** *far.* ilâ ve iy cins inci YED, ŞHD, GN
- şehvet-perest** *ar. + far.* şehvetine, nefesine, çok düşkün kimse MK
- şeh-zādeî** *far.* bir şehzade GN
- şekā** *ar.* şanssızlık, rezillik GT
- şekāvet** *ar.* bahtsızlık, kutsuzluk TMA, TEH, MK
- şekel** yüzük ŞSL
- şeker-bār** *far.* etrafa şeker saçarcasına tatlı BV, NH, HBD, LD
- şeker-hā** *far.* tatlı söyleyen, tatlı sözlü BV, YED, FK
- şeker-hāb** *far.* otururken gelen tatlı Uyku BV, NH, FK
- şeker-hand** *far.* tatlı gülüş NH, BV, HBD, YED, LM

şeker-ḥande *far.* sevgilinin tatlı tatlı gülüşü, gülme YED

şeker-leb *far.* tatlı dudaklı, tatlı sözlü GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM

şekerlig *far.* + *tür.*şekerli, tatlı GT

şeker-pāş *far.* şeker saçan, pek tatlı GN

şeker-rîz *far.* şeker saçan, tatlı sevinçten gelen gözyaşı HBD, LM, GN

şeker-sitân *far.* şeker kamışı tarlası YED

şeker-şemâyil *far.* + *ar.*huylan iyi olan GT

şekîb *far.* sabır, tahammül NH, YED, LM

şekîbâlîğ *far.* + *tür.*sabırlı MK

şekker *far.* şeker BV, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD

şekker-âb *far.* dostluk arasına giren soğukluk, kırgınlık ŞHD

şekker-bâr *far.* etrafa şeker saçarcasma tatlı BV, YED, FK, ŞHD

şekker-istân *far.* şeker kamışı tarlası HBD, FK

şekker-rîz *far.* şeker saçan FK

şekvâ *ar.* şikayet, sızlanma YED, FK, LM

şekve *ar.* şikayet BV, HBD

şel *far.*yama yapmada, onarmada, ayakkabı tamirinde kullanılan kalitesiz deri GT

şell *ar.* çolaklık, elin veya kolun sakat olması, kötürüm ŞSL, NH

şem(m) *ar.* koklama, koku alma FK

şemâme *ar.* yenmeyen ve güzel kokulu küçük kavun LD, LM

şemâtet I *ar.* gürültü, patırtı, kargaşa TEH

şemâtet II *ar.* birinin kötü duruma düşmesine sevinme, başkasının üzüntüsüyle mutlu olma TEH

şemâyim *ar.* kokular FK

şem'î *far.* bir mum, bir ateş, kandil GT, ŞHD

şemîm I *ar.* güneş şeklinde yapılan işleme resim; yazma kitapların başına yapılan süs, cildin orta kısmında bulunan beyzi süsleme CD

şemîm II *ar.* güzel koku BV, NH, YED, FK, ŞHD, MK, LM

şemmâme *ar.* güzel koku TEH, MÜN

şemme *ar.* 1) bir kez koklama BV, NH, HBD, LD 2) pek az miktar GT, YED, ŞHD

şemme'î *far.* bir parça MÜN, ŞHD

şemmeî *ar.* biraz, pek az LD

şems *ar.* güneş GT, LD, YED, ŞHD

şemse *ar.* güneş şeklinde yapılan resim ya da işleme BV, NH

şemsü'-milleti ve'd-dîn *ar.* milletin ve dinin güneşi MK

şemsü'z-zuḥâ *ar.* kuşluk vaktinin güneşi LD

şemşîr *far.* kılıç GN

şem'-veş *far.* mum gibi FK

şe'n *ar.* 1) iş BV, YED 2) yeni çıkan hal YED

şenâ'at *ar.* ayıplama, sövme, kötülük
GT, MÜN

şencerf *far.* mürekkebe BV

şeng *far.* neşeli, kıvrak, haydut BV,
NH, LD, FK, LM

şengerf *far.* zencefil, zencifre denilen
boya HBD, MÜN, FK, MK, LM,
YED

şengerf-gün *far.* zencefil renkli YED

şenî' *ar.* fena, kötü, ayıp, utanılacak
GT, NH

şer(r) *ar.* kavga, gürültü, kötülük BD,
ŞHD, MK, GN

şer' *ar.* dini kurallar, Allah'ın emri;
kaide, usûl, yol BV, GT, NH, HBD,
LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK,
LM, GN

şer'an *ar.* şeraite göre GT, TMA

şerâr *ar.* kıvılcım BV, NH, HBD,
YED, FK, ŞHD, LM

şerâre *ar.* kıvılcım BV, NH, MÜN,
YED, FK, LM

şerâre'î *ar.* + *far.* bir parça, birazçık
MÜN

şerârelîğ *far.* + *tür.* kıvılcımlı LM

şerâret *ar.* fenalık, kötülük LM

şerârlîğ *far.* + *tür.* kıvılcımlı BV

şerâyi' *ar.* şeriat hükümleri MK

şere *ar.* açgözlülük, çok aşırı iştahlı
olma, hırs GT

şereh *ar.* şiddetli hırs, aç gözlülük MK

şerer *ar.* kıvılcımlar BV, NH, HBD, ' ,
CD, ' YED, FK, ŞHD, MK, LM

şerer-bâr *ar.* + *far.* kıvılcımlar yağdı-
ran YED

şererçe *ar.* + *tür.* kıvılcım gibi NH

şerer-hû *ar.* + *far.* kıvılcım huylu YED

şererî *ar.* + *far.* bir kıvılcım, bir ateş,
bir iz MÜN şererlîğ *ar.* +
tür. kıvılcımlı YED

şerha *ar.* dilini, parça LM

şer'î *ar.* şeriata ait olan, şeriata uygun
MÜN, YED, MK

şerî'at-şî'âr *ar.* şeriati adet edinmiş
MK

şerîf *ar.* şerefli, soylu, Hz. Hüseyin
vasıtasıyla ' Hz. Muhammed so-
yundan olan GT, NH, LD, TEH,
MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM

şerîfî *ar.* + *far.* şerefe ait, kutsal şerefli
MK

şerîfü'l-kevneyn *ar.* iki cihanın şeref-
lisi MK

şerîf-mağal *ar.* şerefli, kutsal söz MK

şer'iyye *ar.* şeriata uygun olan MÜN,
MK

şermendeliğ *far.* + *tür.* utangaçlık BV,
MK

şermendelik *far.* + *tür.* utanmışlık,
utangaçlık LD

şer'-perver *ar.* + *far.* şeriat seven; kai-
de bilen YED

şerm-sâr *far.* utangaç BV, LD, YED,
ŞHD, LM

şerm-sarlığ *far.* + *tür.* utangaçlık LM

- şest** *far.* okçuların parmaklarına geçir-
dikleri yüksük, balık oltası NH, LD,
YED, FK, ŞHD, MK, GN
- şêş-** ayrılmak, çözülmek GT
- şevke** *ar.* şikayet, hoşnutsuzluk YED
- şevk-engîz** *ar.+ far.* neşe ve sevinç
yaratan NH, FK
- şevkeî** *ar.+ far.* bir şikayet, bir hoş-
nutsuzluk YED
- şevket-hâh** *ar.+far.* büyüklük isteyen,
heybet talep eden YED
- şevvâl** *ar.* Arabi ayların dokuzuncusu
TEH, MÜN
- şeyâfîn** *ar.* şeytanlar NH, FK, MK,
LM
- şeyâfîn** *ar.* şeytanlar GT
- şeyb** *ar.* saç sakal ağarması, ihtiyarlık,
ihtiyarlama, yaşlanma BV, NH,
CD, FK, ŞHD, LM
- şeyd** *far.* hilekarlık, dolandırıcılık MK
- şeydâlıg** *far.+ tür.* delilik, çılgınlık
NH, HBD
- şeydâlık** *far.+ tür.* delilik, şaşkınlık
YED, MK
- şeydâ-veş** *far.* deli gibi, delicesine NH
- şeydâyî** *far.* düşkünlük, tutkunluk FK
- şey'ü li'l-lâh** *ar.* her şey Allah için
NH
- şeyhâ** *ar.+ far.* ey şeyh GT
- şeyhçe** *ar.+ tür.* şeyh gibi NH
- şeyh-mânend** *ar.+ far.* şeyh gibi LM
- şeyh-i mezkûr** *ar.* adı geçen şeyh ŞT
- şeyn** *ar.* leke, kusur, ayıp BV, FK,
MK, LM
- şeytānet** *ar.* şeytanlık, kurnazlık, hile-
karlık TEH
- şeytānî** *ar.* şeytanlık FK
- şeytān-veş** *ar.+ far.* şeytan gibi MK
- şıbağ I** ufak, tefek, yavşan odunu AL,
ŞSL
- şıbağ II** ev damının saçağı, ağaç bu-
dağı AL
- şıbāniyā** *far.* ey şıbani ŞHD
- şıdurğu** bir tür ney, düdük, balaban
AL, ŞSL
- şıgala-** ağız ile ıslık çalmak AL
- şıgavul I** Türkistan'da sefirlik masla-
hat güzarı görevinde bir rütbe ismi
ŞSL
- şıgavul II** mihmandar, konukçı AL,
ŞSL
- şıhrağ** bağırtı, cıyıklama, gıcirtı GT
- şık(ğ)** *ar.* ikiye bölünmüş şeyin her
parçası, seçilebilecek iki durumdan
her biri BV, TEH, MÜN, MK
- şıla-** sevk etmek, göndermek, tasallut
eylemek ŞSL
- şılan** sultan sofrası, askere ziyafet
verme, güreş ve ziyafet verme, ye-
mek, ziyafet ve şölen vermek ŞSL
- şılapçı** kasaplar kethüdası, deve kasabı
ŞSL
- şılırğa-** avlanmak, avlamak ŞSL
- şılkın** akli az, arsız kimse, namussuz,
bıktırıcı, usandırıcı, bezdirici ŞSL
- şıltağ 1)** moğ.yalan iddia, yalancı ve
töhmeci ŞSL **2)** moğ.çamurlu olan
yer, bataklık ŞSL

şimal- kolunu sıvamak, sıvayıp işe girişmek, çamranmak, bir işle ciddi bir şekilde uğraşmak AL, ŞSL, BV, NH

şımız- kaynamak, galeyan etmek, çoşmak, coşup fişkınnak ŞSL

şın *ar.* Arap alfabesinde (şın) harfi LM

şıpāl *far.* bahadır, kahramanŞSL

şıra *far.* henüz mayalanmamış üzüm suyu ÇFK, Sİ

şıralğa I belden yukarı olan kısım, avda bir avı ve kuşu böldüklerinde belden yukarı tarafı AL, ŞSL, MK

şıralğa II av eti, av ve ganimetden düşen hisse ŞSL

şırdağ I bir tür elbise beyaz kaftan ML, AL, ŞSL

şırdağ II kalın bağırsak ŞSL

şırdağ III yanık, güneş yanığı ŞSL

şırğa av, şıkar, avda tutulan satılan hayvanlar, avcı ŞSL

şırlağan susam yağı, bezir yağı ŞSL

şırtılda- şırıldamak, su sesi gibi ses çıkarmak, bir şeyden hafif ses çıkmak ŞSL

şış- şişman olmak, kabarmak, semiz olmak; verem etmek ŞSL

şışla- şişe saplamak, şişe saplayıp dizmek, utmak, sançmak ŞSL

şışuğ şişkinlik, şişik, şıman, semiz ŞSL

şıvşa çabuk, şıpşak AL

şî'ā' *ar.* ışınlar, ışık vektörleri GT

şibāk *ar.* ağlar, tuzaklar LM

şibih *ar.* benzer SD

şibke 1) yaprak ŞSL **2)** pencere ŞSL **3)** delik delik ŞSL

şibn *ar.* benzeme, benzeyen şey FK

şîd *far.* güneş, nur LM

şifte-ḥāl *far.+ar.* aşık halli, perişan olmuş, gönül vermiş MÜN, FK

şiftelik *far.+ tür.* aşıklık, düşkünlük FK

şîğāl *far.* çakal MÜN

şığavul *moğ.* mihmandar, teşrifatçı ML

şigerf *far.* nadir bulunan, güzel, şahane FK

şigift *far.* şaşma, hayranlık LM

şihāb *ar.* akan yıldızlar, kıvılcım BV, NH, YED, FK, ŞHD

şihab-āsā *ar.* kıvılcım gibi FK

şikār *far.* av, avlama BV, LD, YED

şikār-efgen *far.* av avlayan, avcı NH

şikārî *far.* padişahın av hizmetçisi; avla ilgili, av kuşu TMA, YED, ŞHD

şiken *far.* büklüm, kıvrım NH, YED, CD, FK, ŞHD, LM

şikenc *far.* büklüm, kıvrım BV, NH, CD, LM

şikence *far.* işkence GT, FK, MK, LM

şikeste *far.* kırılmış, kırık; kırgın, darğın LD, MÜN, YED, FK, LM

şikeste-bāl *far.+ ar.* kırık kanatlı ŞHD, LM

şikeste-dilî *far.* kederli FK

şikesteliğ *far.+ tür.* kırgınlık, gücenme, kırılma MÜN

şikesteliğ *far.*+ *tür.*kırgınlık, gücenme, kırılma TEH, MÜN
şikeste-pā *far.* ayağı kırık LM
şikîb *ar.* sabır, tahammül BV, FK, ŞHD
şikîbâliğ *ar.*+ *tür.*tahammül, sabırlılık MÜN
şikûfe *far.* çiçek NH, FK
şikûfte *far.* açılmış, açık GT
şil kış ve baharın ihtiyacım görme, kaldırma ŞSL
şilin *moğ.*ziyafet sofrası, yemek ziyafeti MÜN
şilân *moğ.*ziyafet GN
şilençi *moğ.*+ *tür.*askerlerin yemeğini dağıtan memur ML
şilim şire, kendir, zamag, ağacdan çıkan tutkal ŞSL
şilki ağızdan akan su, yıllık ŞSL şiltak *moğ.*dava, suçlama; suç TMA
şimdi hala, bu zaman, şimdi, çabuk çabuk ŞSL
şîme *ar.* huy, adet, tabiat TMA
şimme emme, soğurma, sorma ŞSL
şimşād *far.* şimşir ağacı BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN
şimşād-ğad *far.* şimşir ağacı boylu HBD
şimşîr *far.* kılıç LD, YED
şimşek çakın, berk, yıldırım ŞSL
şin *far.* şuhi, eğlence, zevk, sefa ŞSL
şingerfî *far.* kırmızı renkli, zincifre denilen boya NH

şinik I fasl, bölüm ŞSL
şinik II Moğol hakimlerine verilen unvan ŞSL
şipürme kuzu derisinden dikilmiş külah, kalpak, börk ŞSL
şî'r *ar.* şiir BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN
şirāk *ar.* ayakkabı bandı MK
şirāze *far.* kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazaman tutan ibrişimden örülmüş ince şerit BV, YED, FK
şîrçe *far.* arslan gibi MÜN
şirdāğ *far.* kaftan, elbise BV, NH, FK
şîr-efken *far.* aslan avlayan FK
şirem makam, mesken, vatan ŞSL
şîr-ğāb *far.* balta girmemiş ormanlarda yaşayan arslan MÜN
şîrîn-cemāl *far.* sevimli yüzlü, güzel yüzlü ŞHD
şîrîn-ğüftār *far.* tatlı sözlü FK
şîrin-ğāl *far.* tatlı, güzel ben YED
şîrîn-ğareket *far.*+ *ar.*tavırları ve hali hoş, tatlı, sevimli olan GT
şîrîn-kār *far.* tatlı, hoş davranan BV, NH
şîrîn-kārlığ *far.* hoş, tatlı FK
şîrîn-karlık *far.*+ *tür.*hoşluk, tatlılık HBD
şîrîn kelām *far.* tatlı sözlü LD, FK
şîrîn kelāmlığ *far.*+ *ar.*+ *tür.*tatlı sözlülük, tatlı dillilik MÜN
şîrîn-lağab *far.*+ *ar.*tatlı adlı, tatlı lakaplı NH

şîrîn-leb *far.* tatlı dudaklı, tatlı sözlü
NH, FK, ŞHD

şîrînlîğ *far.* + *tür.*şirinlik, sevimlilik
BV

şiriş *ceri*ş, çok sıcak, şelim ŞSL

şirk *ar.* ortak koşma TEH, YED, ŞHD

şîr-küş *far.* aslan öldüren, aslan avcısı
GN

şîrlik *far.* + *tür.*arslanlık LM

şîr-merd *far.* yiğit, yürekli adam GT

şîr-zür *far.* aslan kuvveti NH

şişe-hâne *far.* şişe yapılan veya satılan
yer LD

şişek I şişkin, şimiş olan ŞSL

şişek II bir tür koyun, iki yaşındaki
kuzu ŞSL

şişle- şişlemek, sançmak AL, NH

şişlen- şişlenmek, şişe geçirilmek LD

şit yayın bir vasıtası, yayda kullanılan
bir araç, çile, keman ve kurban gibi
ŞSL

şitâ *ar.* kış mevsimi GT, MÜN

şitâbân *far.* acele eden LM

şitâbî *far.* çabukluk FK

şitte *ar.* üzüm LM

şîve-engîz *far.* şiveli GN

şîve-fiğân *far.* nazla inleyen, ağlayan
BV

şîvelik *far.* + *tür.*nazlı, cilveli GN

şîven *far.* inleme, sızlanma, matem
BV, NH, HBD, YED, CD, FK,
ŞHD, MK

şîvesiz *far.* + *tür.*nazsız, edasız NH,
FK

şîveî *far.* bir işve, bir cilve LD

şivran I bir tür şeftali ismi ŞSL

şivran II öpme, öpüş ŞSL

şiyâr *far.* saban, pulluk FK, LM

şobânlîğ *far.* + *tür.*çobanlık TEH

şol şu, o ŞSL, LD, ŞT, ŞHD, GN

şolay şöyle böyle, bunu gibi ha keza,
mesela edatı ŞSL

şorı barut AL

şortañ tuzlak arazi ML

şöhre *ar.* şöhretli BV, BD, ŞHD

şöyle I öyle, böyle, edat ŞSL

şöyle II pirinç lapası, suluca pişmiş
pilav ŞSL

şu ‘â’ *ar.* ışık, ışm, ışık vektörü BV,
GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD

şu ‘â’î *ar.* + *far.*ışık gibi FK

şu ‘arâ *ar.* şairler, ozanlar MK

şubân *far.* çoban MK, LM

şubânlîğ *far.* + *tür.*çobanlık LM

şu ‘be-bâz *ar.* + *far.*hokkabazlık ŞHD

şudrun I şebnem, kırağı, çiy, ince
yağmur AL, ŞSL, YED, ŞHD, LM

şudrun II şadırvan AL

şudurğu I bir tür düdük ismi, balaban
ŞSL

şudurğu II çakır, doğan kuşu ŞSL

şukka *ar.* parça, kumaş veya kağıt
parçası, küçük tezkere, yazı NH,
LM

şukun ses, şamata, gürültü ŞSL

şu ‘le -āsā *ar.* + *far.*alev gibi, alev ben-
zeri MÜN

şu'le-efgen *ar.*+ *far.*alev atan, alev düşüren NH
şu'le-efken *ar.*+ *far.*ateş düşüren MK
şu'le-engîz *ar.*+ *far.*alev çıkarıcı, alev koparan NH, ŞHD
şu'le-hîz *ar.*+ *far.*alev sıçratan ŞHD
şu'leî *ar.*+ *far.*bir alev ŞHD
şu'lehîğ *ar.*+ *tür.*alevli, harlı BV, MK
şu'lelik *ar.*+ *tür.*alevli, harlı NH
şu'le-rîz *ar.*+ *far.*alev saçan, ışıldayan NH
şu'le-zen *ar.*+ *far.*aydınlık NH, FK
şümî *far.* bir uğursuz GT
şümlüğ *far.*+ *tür.*uğursuzluk MK
şümlük *far.*+ *tür.*uğursuzluk GT
şumur çerag, lamba, ışık, aydınlık, parlaklık ŞSL
şun'at *ar.* çirkinlik FK
şungaca şu vakte kadar, nihayet, bu zamana kadar ŞSL
şunğarçî şahin avcısı ŞHD
şür I *far.* şamata, gürültü; tuzlu ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN
şür II *far.* bir bitki ismi ŞSL
şür-âb *far.* acı su, kirli su; gözyaşı BV, CD, FK
şür-âbe *far.* göz yaşı, kirli su BV, NH, HBD, MÜN, ŞHD, LM
şür-efgen *far.* kargaşa çıkarıcı, şamata çıkarıcı YED
şür-engz *far.* karışıklık koparan, gürültü yapan BV, YED, FK
şürelîğ *far.*+ *tür.*tuzlu NH

şüre-püşt *far.* sert kabuklu BV, NH
şüre-zâr *far.* çorak yer NH
şürî I *far.* Türk müziğinde bir makam ŞHD
şürî II *far.* kötü, uğursuz, dünya ve ahrete hayrı olmayan kimse ŞSL
şürîde-dil *far.* gönlü perişan olan ŞHD
şürîdelik *far.*+ *tür.*tutkunluk, aşıklık ŞHD
şürîş *far.* karışıklık, kargaşalık HBD, YED, TMA
şürtağ I *far.* şor ve tuzlu yer ŞSL
şürtağ II *far.* çorak yerde biten ağaç ve odun ŞSL
şürü' *ar.* başlama ÇFK
şürüh *ar.* şerhler, açıklamalar NH
şüşe *far.* şişe FK
şu şu *far.* ses taklidi ŞHD
şu'ür *ar.* anlama, anlayış TEH, MÜN, MK, LM, FK
şücâ' *ar.* cesur, yiğit NH, TEH
şüdenî *far.* olmaklık, olması gereken ŞHD
şügün *far.* uğurlu, talihli, hayır TMA
şügür şemsiye, şemyane, Türkistan'da bir rütbe ismi ŞSL
şügürçî *moğ.*+ *tür.*Türkistan'da bir rütbe ismi, şemsiyadar ŞSL
şühüd *ar.* var olma, şahitler BV, NH, YED, FK, MK
şühür *ar.* aylar FK
şük I hareketsiz, sessiz ŞSL, GT, FK

şük II doğru, doğru sözlü, doğru olan
ŞSL

şükkrâne *ar.+ far.* iyilik bilme nişanesi
NH, HBD, LD, TMA, TEH, FK,
ŞHD, MK

şükkr-bār *ar.+ far.* çok şükreden LM

şükkr-güftārlıġ *ar.+ far.+*
tür. şükrediciilik, şükredici olma
MÜN

şükürü li'llāh *ar.* Allah'a şükür LD,
YED, ŞHD, LM

şüküfe *far.* çiçek SD, LD, LM

şüküfte *far.* açılmış GN

şüküfte *far.* açılmış ŞHD, LM

şüküh *far.* ululuk BV, YED, MK, LM

şükün I saadet, uğur, hayırlı eylem,
bereket, mutluluk ŞSL

şükün II bu gün ŞSL

şükürçi *moğ.+ tür.* şemsiyedar ML

şülegey ağızdan akan su, yıllık ŞSL

şümār *far.* hesap, sayı ŞHD, MK

şümāre *far.* hesap, sayı BV, CD, LM

şünüft *far.* işitme, duyma TEH

şürb *ar.* içme, içilme BD, GT, NH,
FK, ŞHD, MK

şürü' *ar.* başlama BV, MÜN, YED,
FK, ŞT, Sİ, MK, LM

şürüh *ar.* şerhler, açıklamalar, izahlar
LD

şürür *ar.* şerler, kötülükler MK

şüst *far.* yıkama BD

şüstder *far.* temiz, yıkanmış YED

şüyü' *ar.* duyulma, yayılma FK

şüyüh *ar.* şeyhler BV

şüyümet *ar.* uğursuzluk MÜN

T

ta'ab *ar.* yorgunluk, zahmet, eziyet
BV, NH, FK, ŞHD

ta'abbüd *ar.* ibadet etme, kulluk GT

ta'accîl *ar.* çok acele CD

ta'addî *ar.* saldırma, zulmetme, ada-
letsizlik BV, GT, NH, TMA, FK

ta'addüd *ar.* çoğalma, sayısı artma
MK

ta'ahhüd *ar.* söz verme, bir işi üst-
lenme TEH

ta'aġkul *ar.* akıl etme, akıl erdirme
BV, FK, MK

ta'ālā *ar.* Tanrı adından sonra zikredi-
len saygı sözü TMA, TEH, MÜN,
ŞHD, LM

ta'allül *ar.* bahane arama FK, MK

ta'arruz *ar.* ilişme sataşma; düşmana
saldırma GT, YED

ta'arrücar *ar.* yüceltme ŞHD

ta'aşşub *ar.* baġnazlık, taaasup GN

ta'aşşuġ *ar.* aşık olma BV, TMA, FK

ġat *ar.* Allah'ın emirlerini yerine
getirme, ibadet BV, GT, NH, HBD,
LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD,
MK, LM

ta'ayyun *ar.* itibarlama BV

ta'ayyün *ar.* aşık olma, belirme FK

ta'ayyünāt *ar.* belli olmalar FK

ta'azzum *ar.* büyüklenme, kibirlenme
NH, FK

ġab *far.* kıvrım, büküm SD

- tab** yol, ziyaret, tapınmış ŞSL
- tābān** *far.* ışıklı, parlak BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN
- taban** taban, ayak altı AL, BV, NH, FK, MK, LM
- ṭabānça** *far.* avuç içi, el ayası FK, LM
- tāb-dān** *far.* tepe penceresi, ışıklık FK
- tab-dār I** *far.* parlak, ışıklı YED
- tab-dār II** *far.* kıvrımlı, bükümlü GT, YED
- tābe** *far.* tava LD, ŞHD, LM
- tābekey** *far.* ne kadar, ne zamana kadar LD
- tābende** *far.* parlayan, ışık veren ‘ ‘ HBD, LD, MÜN, YED
- ṭābıḳ** *ar.* yerine FK
- tabın** bir bölük asker, hassa bölümü, katılmış, tabi olmuş ŞSL
- tābi‘** *ar.* uyan, boyun eğen BV, NH, FK, MK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT
- tābi‘lık** *ar. + tür.* ardı sıra gitmek, tabi olmak ÇFK, Sİ
- tābiş** *far.* parlayış, parıldayış YED, ŞHD
- ta‘biye I** *ar.* yerli yerine koyup hazırlama, tertip etme, yerleştirme TEH, YED, FK, MK
- ta‘biye II** *ar.* takılma, katılma GT
- ṭabl** *ar.* davul BV, GT, NH, MK
- ṭable** *far.* tabla GT
- tāblıḡ** *far. + tür.* güçlü, kuvvetli, kıvrımlı, bükümlü BV, NH, FK
- tāb-nāk** *far.* parlak, ışıklı MÜN
- tabısır-** harareten kurumak, ateşlenmek, dudakları kabarmak ŞSL
- tabuḡ I** ibadet, biat, tapınmış, gönül akışı ŞSL
- tabuḡ II** bölünmüş şey ŞSL
- tabuḡçı** hizmetkar GN
- tabuşkan** tavşan ŞT
- tāb u teb** *far.* ışık ve ateş; şevk, ateş YED
- ṭab‘zāde** *ar. + far.* doğuştan, soydan gelen MK
- ta‘cıl** *ar.* acele ettirme, çabuklaştırma GT, HBD, TEH, MÜN, FK, MK, LM
- tācir** *ar.* tüccar, ticaret, ticaretle uğraşan BV, GT, MÜN, FK, MK, LM
- tācirî** *ar. + far.* bir satıcı, ticaret erbabı GT
- tāc-ser** *ar. + far.* baş tacı, . çok sevilen (şey veya kimse) YED
- tāc-ver** *ar. + far.* padişah, taçlı BV, NH, FK, LM
- ta‘dād** *ar.* sayma, sayım FK,
- ta‘dîd** *ar.* düzeltme, iyileştirme MÜN
- tafzîh** *ar.* rezil etme MK
- taḡayî** *ar.* isyan edenler, isyankar, isyankarlar TMA
- taḡayyür** *ar.* değişme, başkalaşma, değişme, bozulma GT, NH, TEH, LM, GN
- taḡayze** teyze, annenin kız kardeşi, hala ŞSL
- taḡ** boğa öküz, camız ŞSL

- tağı** ve, dahi MÜN, GN
- tağıl-** dağılmak GT, ŞHD
- tağıt-** dağıtmak LD
- tağla-** dağa kaldırmak GT
- tağmaç I** damga ve gümrük vergisi
ŞSL
- tağmaç II** damga işareti ve mührü
ŞSL
- tağug** tavuk ŞSL
- tağyîr** *ar.* değiştirme, başkalaştırma
BV, NH, HBD, MÜN, FK, ŞHD,
MK, LM, GN
- tağakkum** *ar.* ‘ ‘zorbalık etme FK
- tağaku** tavuk ŞSL
- tağallûf** *ar.* geride . kalma, arkada
bırakılma, uygun gelmeme NH,
FK,
- tağammül** *ar.* dayanma, sabır BV,
GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN,
YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- tağammülsüz** *ar.+ tür.* sabredeme-
yen, dayanamayan GT
- tağarrüc** *ar.* terketme ŞHD
- tağarrük** *ar.* hareket etme, kımıldama
NH, HBD, FK, MK, LM
- tağassür** *ar.* hasret çekme, üzülmeye
GT, MK, LM
- tağayyül** *ar.* hayal etme, canlandırma
BV, NH, MÜN, FK, MK, LM, GN
- tahayyür** *ar.* hayrette kalma, şaşala-
ma, şaşkınlık GT, YED, FK, ŞHD
- tahfif** *ar.* hafifletme, yükünü azaltma,
küçük düşürme NH
- tahıl I** zahire, tahıl, yiyecek, pirinç
ŞSL
- tahıl II** sulu yer, pirinç ekmeğe uygun
yer ŞSL
- tahîr** *ar.* temiz, pak, arınmış NH, MK
- tahîyyât** *ar.* hayır dualar, selamlaşma
GT, LM
- tahîyye** *ar.* selam verme, hayır dua
isteme ŞT
- tahîyyet** *ar.* Allah ömür versin deme,
hayır dua etme TEH, GN
- tahkîk** *ar.* tahkik, bir şeyin doğrulu-
ğunu araştırma BV, GT, LD, ÇFK,
MÜN, YED, ŞHD, Sî, FK, MK,
LM
- tahkiye** *ar.* hikaye etme, anlatma YED
- tahlîş** *ar.* kurtarma, kurtarılma NH
- tahmîr** *ar.* yoğurma, mayalandırma
NH, LD, TEH
- tahrîk** *ar.* 1) oynatma, harekete ge-
çirme, kıskırtma BV, BD, NH,
MÜN, YED, FK 2) çok yakma, ya-
kılma BV
- tahrîm** *ar.* haram kılma FK
- tahrîş** *ar.* hırslandırma NH
- tahşîş** *ar.* ayırma, tahsis etme, özellik
NH, FK
- taht-gâh** *far.* taht yeri, başşehir TMA,
MÜN, MK
- tahûren** *ar.* temiz, saf NH
- tahvîf** *ar.* korkutma, korkuya düşürme
TEH
- tahvîl** *ar.* dönme, yönünü bir tarafa
çevirmek TMA, MÜN

tā'în *ar.* iftiracı GT

taḳaddüm *ar.* önce gelme, ileri geçme, ileride bulunma NH

taḳarrüb *ar.* yaklaşma, yanaşma GT, MK, GN

taḳā'ud *ar.* ihmal GT

taḳayyüd *ar.* bağlanma, kayıt altına alınma, dikkatli davranma NH

taḳbîḥ *ar.* çirkin görme, beğenmeme MK

tākçe *ar.+far.* küçük pencere MK

taḳdîs *ar.* 1) mukaddesleştirme, kutsallaştırma MK, 2) Allah'a şükretme MK, 3) ululama, büyük saygı gösterme MK

taḳı dahi, da, de ŞSL, BD, GT, LD, ÇFK, ŞT, ŞHD, MK, Sİ, GN

taḳıl- takılmak BV, NH

taḳım I gereki olan şeyler, lüzümlü olan şeyler, levazım, at atkımı ŞSL

taḳım II zümre, güruh ŞSL

taḳış- I ilişmek, eklenmek, bağlanmak ŞSL

taḳış- II ortak olmak, ortaklaşmak ŞSL

taḳış- III eğlenme, alaya alma, şakalaşma, latife etme ŞSL

taḳıt- dağıtmak LD

taḳrı- kokmayarak ekşimek, ekşimek, kekremek, lezzeti değişmek ŞSL

taḳrîb 1) *ar.* tahmin, yaklaştırma, hatırlatma BV, MÜN, FK 2) *ar.* bahane, vesile GT

taḳrîr *ar.* yerleştirme; anlatma, anlatış, yazma GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN

taḳşîrlîḳ *ar.+tür.* kusurlu Sİ

taḳşîrsiz *ar.+tür.* eksiksiz, kesilmemiş GT

taḳtuḳ zar, kabuk, kılıf, kavanoz, tük-rük hokkası ŞSL

taḳuḡ mürğ, tavuk ŞSL

taḳvā *ar.* dinin yasakladığı şeylerden kaçma BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK

taḳvî *ar.* dinin yasakladığı şeylerden kaçma BV, GT, NH, HBD, TMA, MÜN, LM

taḳvîm *ar.* kıvama sokma, düzen verme BV, LD, MK

taḳviyet *ar.* kuvvetlendirme, takviye, destek verme GT, TMA, ŞHD, MK

tala I *moğ.* tarla, yeşillik AL, ŞSL, BD

tala II altın ŞSL

tala III *moğ.* pare, lime, parça AL

tala IV defa, kere, kez ŞSL

talab I ırmak, nehir ŞSL

talab II yağma, çapul ŞSL

talabı- direnmek, kıpırdanmak; talep etmek, sığınmak ŞSL

talaç iri gözlü, ahu gözlü AL

tal'at 1) *ar.* parlaklık, parlak BV, YED, FK, ŞHD, MK, LM 2) *ar.* yüz, surat; çehre GT, NH, LD

talattuf *ar.* iyilik, yumuşaklık GT

talay III uzak, yırak ŞSL

- talāye** *ar.* öncü asker LM
- talaz** dönerek çevrinti ile esen şiddetli rüzgar, kasırga, hortum ŞSL
- talbı-** oynayıp, sıçramak ŞSL
- talbın-** dürüşmek ve çalışmak AL
- talbun-** çalışmak CD
- ṭalebsiz** *ar.* + *tür.* isteksiz MK
- talğa I** yağma, talan AL
- talğa II** mevc, dalga ŞSL
- talğa-** ayırmak, tefrik etmek, parçalamak, yağmalamak, perişan etmek AL, ŞSL, BV, NH, FK
- talğak I** dalga ŞSL
- talğak II** bir tür urba, elbise, don ŞSL
- talğan I** yumuşak, mülayim ŞSL
- talğan II** yağma AL
- talğan III** meyve ŞSL
- talğan IV** un ŞSL
- talğic** dalgıç ŞSL
- talğıcı** dalgıç ŞSL
- talğum** mevc, girdap ŞSL
- talhā** *ar.* tahıl, kurutulmuş yiyecek
- talıcı** dalgıç ŞSL
- talğa** ızdırıp, çarpıntı, titreme ŞSL
- talın-** titremek, çırpınmak, solumak AL, TEH
- tāli' firūz** *ar.* + *far.* talihi mutlu, bahtı sevinçli BV
- ṭālib** *ar.* isteyen, istekli, öğrenci BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- tālib-ger** *ar.* + *far.* isteyen NH
- ṭāliḥ** *ar.* yaramaz, faydasız TEH, FK
- ta' lîḳ** *ar.* asılma, bağlı bulunma GT
- ta' lîn** *ar.* açığa vurulma, vurma CD
- talğa-** ateşte yakmak AL
- talğa** yağma AL
- talkan I** yağma AL
- talğan II** ütme buğday AL, GT
- talğasa** helecan, dehşet, vesvese, korku ŞSL
- talğıc** dalgıç ŞSL
- ṭam** *far.* boşboğazlık ederek söylenme tam tun ŞHD
- tām(m)** *ar.* tam, bütün, eksiksiz GT, LD
- tamacamış** ızdırıp, vesvese, sıkıntı ŞSL
- tamaḥsa I** bir tür çivi ŞSL
- tamaḥsa II** beddua, ilenç ŞSL
- ṭama' -kār** *ar.* + *far.* tamahkar, aç gözlü NH, FK
- tamāmāt** *ar.* bütün, tüm, hep, her şey TEH
- tamāmî** *ar.* + *far.* tamamen, eksiksiz olarak LM
- ṭama' sız** *ar.* + *tür.* doymak bilmeyen, açgözlü olmayan BV, GT
- ṭamāt** *far.* uygunsuz, saçma sapan söz FK, GN
- tamış-** hareket etmek, seyelan etmek, damlamak, damlatmak ŞSL
- tamız-** damlatmak, damlamak, sızdırmak AL, ŞSL, NH, HBD, CD, FK, MK
- ṭami'** *ar.* tamah eden, doymayan, çok isteyen BV, YED, MK
- tamî** *tür.* + *far.* bir duvar, bir yapı GT

ta^ʿmîm *ar.* genelleştirme, genelge
NH, FK
tamla damla, katre ŞSL
tamşı- damla damla su içmek, damla
damla şarap içmek, lezzetini duya
duya içmek ML, AL, ŞSL
tamu *soğ.* Cehennem CD
tamuğluk *soğ.+tür.* Cehennemlik
ÇFK, Sİ
ta^ʿn *ar.* ayıplama, yerme, sövme BV,
NH, HBD, TMA, TEH, MÜN,
YED, FK, MK, LM
tan I şüphe, inkar ŞSL
tan II hayret, garip, acayip, şaşma
ŞSL
tañ- sarmak, bağlamak, yük bağla-
mak; denkleme AL, ŞSL, BV,
LM, GN
tānā *far.* bir tür giysi, cübbe GT
taña- tutmak, bağlamak, sarmak, yük
bağlamak AL
tanāb *ar.* halat, kalın ip GT
tanand *far.* örümcek, örümcek ağı
MK
tanba cüsseli at takımı, kut verme
ŞSL
tanbala- kapının arkasına destek
koymak ŞSL
tanbül *far.* Hint nanesi AL
tanbūr *ar.* tambur MK, GN
tançqa- (et) kokmak, bozulmak ML
tāne *far.* yüzdeki ben, tane ŞHD
ta^ʿneçi *ar.+ tür.* yerici, çekiştirici
ŞHD

tānek bilezik, bileklik GT
tanğu münkir, dönmüş, yalan, yalan
söyleme ŞSL
tanıl- bilinmek, tanınmak AL
tanımal bilinmiş, tanınmış, ölçülü,
tartılı ŞSL
tanıt- bildirmek, tanıtmak AL, GN
tañızıt- hayretle bakmak, acayip ol-
mak, şaşırıp kalmak ŞSL
tançal tadat alanında toplanmak için
askere haber verilmek, davet, iste-
nilmek, celb AL, ŞSL
tançıl -sözden vazgeçilmek, vadesin-
den dönülmek, inkar etmek ŞSL
tañla sabahleyin, ertesi gün, yarın AL,
ŞSL, BV, NH, HBD, LD, TMA,
TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK,
LM
tañla- şaşırmak, hayret etmek ŞSL,
BV, GT, NH, FK, ŞHD, MK
tañlağı ertesi, ertesi gün, yarın NH
tañlahk Kıyamet FK
tañlası sabahleyin, sabaha GT
tañlat- I seher ve sabaha karşı oturt-
mak ŞSL
tañlat- II şaşırtmak, garipsemek ŞSL
tañlayın sabahleyin, her sabah, sabah-
ları ŞSL
tanşif *ar.* iki eşit parçaya ayırma FK
tanuğ tanık, şahit BV, NH
tanuğ tanık, şahit, delil AL, ŞSL, BV,
NH, LD, YED, FK, ŞHD
tanuğla- itiraf etmek, karar vermek,
sabit olmak, doğru söylemek ŞSL

tañuqlan- dona kalmak, şaşırmaq, garipsemek, hayretler içinde kalmak ŞSL

tanuqluk tanıklık, şahitlik LD, YED, MK

tap eser, nişan, alamet ŞSL

tāpāk *far.* talpınmak, çarpıntı, ıztırap AL, HBD

tapangu eğer, eğerin etrafı ve kenarı CD

tapavul hizmetkar, öncü, keşifçi ML

tapı- talpınmak AL

tapır talbır AL

tapırçı- talpınmak, ıztırap etmek AL

tapırçıla- talpınmak, ıztırap etmek AL

tapıştur- emanet etmek ŞT

tapku azar, hakaret, sövme, sövüp sayma ŞSL

tapşurul- verilmek, sunulmak, gönderilmek, teslim edilmek AL, MÜN

tapu senet, sicil, delil, itaat, secde etme ŞSL

tapuğ kat, huzur, tapu, hizmet, makam AL, GT, LD, MÜN, GN

tapuğçı hizmetçi, emir eri GT

tapuğ I ibadet, hizmet, huzur, kat AL, NH, LD, MÜN, FK, GN

tapuğ II bulunmuş nesne AL

tapuğçı hizmetkar AL, GN

tapuğluğ hizmet etme, hizmette bulunma GN

tapul- bulunmak LD, LM

tar- I dağıtmak, savurmak ÇFK, Sİ, FK

tar- II ekmek AL

tar dar, ince, sıkışık, sık AL, ŞSL, BD, SD, GT, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM

tarab *ar.* şenlik, sevinçlik, mutluluk BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

tarab-sāz *ar.+ far.* sevinç veren, nağme düzen GN

tārāc *ar.* yağma, çapul, talan BV, GT, HBD, LD, TEH, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM

tarañgu kavak, kavak ağacı AL, ŞSL

tarağa- taramak AL

tarağay I servi ağacı, kavak ŞSL

tarağay II fahte kuşu, toygar ŞSL

taram parça, kıta ŞSL

taranca edepsiz çocuk, piç, namussuz ŞSL

tarañgu kavak, kavak ağacı BV

tararda taradığın zaman CD

taravet *ar.* tazelik, taze olma, gençlik BV, GT, LD, MÜN, YED

taraycı ikinci, çiftçi, yer ve tarlayı sürücü ŞSL

tarbağ sıçan yuvası, fare deliği, sıçan ŞSL

tarciğ koyunun çayır ve çimenden semirdiği ŞSL

tārek *far.* tepe, başın tepesi MÜN, ŞHD, MK, LM

tārem *far.* kubbe, kümbet, gök katı BV, GT, NH, HBD, YED, FK, LM

tarevlik dargınlık, gönül kırgınlığı, elem ve kederlik ŞSL

tarf *ar.* bakış, göz ucu BV, YED

tarfetü'l-‘ayn *ar.* göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman LD

tarğa- ayrılmak, göçmek, hicret etmek ŞSL

tarğacı memleketini terk edenler, muhacirler, terk-i diyar olanlar ŞSL

tarh *ar.* atma, bırakma, dağıtma, düzenleme BV, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, MK, LM

tarhan devlete veya hükümdar ailesine karşı yararlık göstermiş olmaları mukabili kendilerine maddi ve manevi ayrıcalık tanınan kişilere verilen unvan AL

tarı darı, ekin LD

tarı- saçmak, serpmek, ekin ekme, tarım yapmak AL, ŞSL, GT, FK

tarığ Idargınlık, kırgınlık ŞSL

tarığ II dan, ekin AL, GT

tarığ- daralmak, daralmak, gönlü kırılmak AL

tarık- I canı sıkılmak, daralmak, gönlü kırılmak ML, ŞSL, AL, BV, NH, TMA, FK, MK, GN

tarık- II kuvvetten düşmek, gevşemek ML

tarık I darlık AL

tarık II mezra AL

tarık III ekin, darı GT

tarıl- saçılmak, dağılmak, ekilmek GT, LD

tarılğa- derilmek, toplanmak, sıkışmak, sıkılmak LD

tarıt- I dağıtmak, perişan etmek NH

tarıt- II çekmek, dizmek AL

târî *far.* karanlık, bulanıklık, sıkıntı ŞHD

târî 1) *ar.* ansızın çıkan FK, LM **2)** *ar.* taze BV, CD, FK

tarîd *ar.* kovulmuş, çıkartılmış GN

tarîk *ar.* yol, usul, meslek BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM

tarîk *far.* karanlık, siyah ŞHD

tarlan I büyük bir avcı kuşu ŞSL

tarlan II atların rengi ve lakabı ŞSL

tarlan III bir tür çöl ŞSL

ta‘rîz *ar.* dokundurma, dokunaklı söz söyleme, taşlama TEH, MÜN, YED, FK

tarkaş *moğ.* dağılma BD

tarkaş- *moğ.* ayrılmak, dağılmak, saçılmak ŞSL, BV, BD, NH, MK

tarikât *ar.* tarikat, tasavvufî meslek BV, NH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK

tarkuş- *moğ.* ayrılmak, dağılmak GN

tarman- tırmanmak AL

tarmaş- tırmaşıp çıkmak AL

tarmat- tırmaşmak, zorlukla kale ve duvara çıkmak ŞSL

tarmucağ dere otu ŞSL

tarnav cetvel, arık, su yolu ŞSL

ṭarrār *ar.* yan kesici NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD
tart dağınık, perişan, yağma, karışık ŞSL
tarta- çekmek AL
tartağın perişan, dağınık, darmandanın, yerle bir olmuş ŞSL
tartar dar dar, tek tek ŞSL
tarti- çekmek AL
tartığ- daralmak, sıkılmak, darlanmak AL
tartış inkılap, çekişme, keşmekeş, tartma, tartılma ŞSL
tartış- tartışmak, çekişmek LD
tarzık koyun kuyruğu, dümbe ŞSL
tasa- içerisi yanmak, gönlü yanmak, gönlü akmak, birinin şerefine ve kıymetinin artmasına çalışmak ŞSL
tasa kaygı, tasa, keder ŞSL
taşadduk *ar.* sadaka olarak verme, verilme YED
tasalan- teessüf etmek, kaygılanmak, kederlenmek, mahzunlaşmak ŞSL
taşallüf *ar.* övünme, olduğunun dışında fazilet ve zerafet iddiasında bulunma TMA
taşavvur *ar.* zihinde biçimlendirme, istek, arzu GT, HBD, YED, FK, MK, LM
taşfiye *ar.* temizleme, saf hak getirme TMA
taşğırak şarap kadehi, bardak ŞSL
taşhih *ar.* düzeltme, yanlışlığı doğru hale getirme TEH

ta‘şîr *ar.* kibir, büyükleme nedeniyle muhatap alınan kişinin yüzüne bakmama GT
taski sel, tufan ŞSL
tasla- fuzuli iddia etmek, boşuna düşünmek; satmak; özünmek; lafazanlık yapmak ŞSL
taslak tasarlanmış, yazılmamış, taslak; çıplak ŞSL
taşal- atmak, kovmak LD
taşık- pek ziyade yaralanmak, muzdarip olmak yaralı, yorulmak ŞSL
taşık taşkın, taşıp çoşma ŞSL
taşın- taşınmak BV
taşırğan- taşırmaq, eşindirip kenardan sürtmek ŞSL
taşkar- dışarı çıkarmak, dışarıda koymak AL
taşkucu taşıcı AL
taşlat- çıkarttırmak TMA
taşlığ taşlı BV
taşnu ayakkabıları çıkaracak yer, kapının içeri tarafı ŞSL
taşṭ *far.* leğen BV, LD
tat *far.* Türklerden gayri olanlar AL, ŞT
tat I reyadan şehirde oturmayan takım, ekâbirin kulundan başka yanında ve hizmetinde olanlar, işsiz levent takımı AL
tat II Türk hükmüne girmiş olan kavimler ŞSL
tatar Tatar ŞSL, GT, NH, LD, GN
tatığ tat, lezzet GN

tatla- aramak, aktarmak, bir şeye şeker ilave etmek ŞSL
tatlıġ tatlı AL, ÇFK, Sİ
tatu midilli ve sağır at, tay ML, ŞSL
tatuġ tatma, zevk, lezzet, taam ŞSL
tatur- tattırmak, lezzet almak AL
taṭvîl *ar.* uzatma, uzatılma MK
tav zaman, çağ, vakit, mevsim, fırsat ŞSL
tavacı ulak, deve ile seġirten ulak AL
tavaçı tellal, muhbir ŞSL
tavaḳḳuf *ar.* durma, eğlenme, birkaç gün geçirme NH
tavām *ar.* ikiz, eş, benzer GT
tavassuṭ *ar.* araya girme, aracılık etme GT
tavaşi hadım ağası, harem ağası iç ağa ŞSL
tavāyif *ar.* ġuruhlar, bölükler TMA, ŞHD
tavf *ar.* tavaf, dönme, dolaşma BV, NH, MÜN, YED, LM
ṭavır *ar.* tarz, şekil ŞHD
tavır kab ve zarfın etrafı, muhit ve halka, daire, çevre ŞSL
ta'vîd *ar.* adet ettirme, ettirilme NH, FK
ṭavîl *ar.* uzun, uzun süren BV, NH, LD, FK, MK
ṭavîle I *ar.* uzun (kadın) NH
tavile II *ar.* tavla, at yetiştirilen yer TMA
tavîle III *ar.* uzun, uzun süren BV

ta'vîz 1) *ar.* bedel verme, karşılık olarak bir şey verme, taviz BV, YED
2) *ar.* nazara ve başka kötülöklere karşı takılan muska YED, FK, LM
ṭavḳ *ar.* gerdanlık, halka, takat, ġüç BV, LD, TEK, YED, FK, MK, LM
tavla- tava getirmek, çevirmek; at ve hayvana baytarlık yapmak, perhiz ile aslına dönmek ŞSL
tavlan- tav olmak, semirtmek; ip ve otu külletmek, bükmek ŞSL
tavr *ar.* eda, tavır, hal, gidiş, gösteriş BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
tavşal- derman kalmamak, eziyet görmek, zebun olmak AL, ŞSL, BV, NH, FK, MK
tavşaldur- dermansız bırakmak, zayıf düşünmek BV
tavulġa *moġ.* tolga, miġfer AL
tavus *ar.* tavus kuşu BV, GT
tavuş- I cesaret ile kıyam etmek, kalkmak, sıçramak, süratle sallanıp gitmek, pat pat yürümek ŞSL
tavuş- II nihayet ve gayetine ulaşmak, tamamlamak, bitirmek ŞSL
tavuşkan tavşan AL, ŞSL
tavuşmuş emanet, teslim, tevdi, sipariş ŞSL
tavzîḳ *ar.* açıklama NH, LM
ṭay(y) *ar.* dürüp bükme, katlama; üzerinden geçme, atlama YED, FK, MK, LM

- tayağ** dayak, değnek, destek, sopa AL, ŞSL, GT
- tayal-** dayanmak, tutunmak ŞHD
- tayancağ** koltuk, değnek, asa, arka verme, destek, destekleme ŞSL
- taycağ** kayacak yer, buzlu yer ŞSL
- tayerān** *ar.* uçma, havada dolaşma GT
- tayğac** kayacak sulu ve buzlu yer ŞSL
- tayğan** köpek ve neces hayvan ŞSL
- tayığ** kayar yer, göçük alanı ŞSL
- tayıl-** kaymak, sirilmek AL, ŞSL, BV, FK, ŞHD, MK
- tayış** muallim, katip, hoca ŞSL
- tāyir** *ar.* uçan, uçucu HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM
- taylak** iki yaşındaki deve ŞSL
- ṭayr** *ar.* uçma, uçuş, kuş BV, NH, TEH, YED, FK,
- tayrān** *ar.* uçma ŞHD
- ṭayy** *ar.* cömertlik GT
- ṭayyib** *ar.* hoş, güzel GT
- ṭayyibet** *ar.* iyi, güzel iş ve hareket MK
- tāz** *far.* utanmaz, hayasız kadın, fahişe MK, ŞSL
- taz-** koşmak, seğirmek, çapmak ŞSL
- taẓallum** *ar.* sızlanma, yanıp yakılma LD, TMA, TEH, MÜN
- taẓallüm** *ar.* yanıp yakılma, şikayet
- taẓarru'** *ar.* yalvarmak, kendini hiçe sayarak yakarma TMA, TEH, MÜN, ŞHD, LM
- tazgel** lal, pepe ŞSL
- taẓı** Arapça, Arap dili ŞSL
- taz'if** *ar.* iki kat etme, zayıflandırma NH, FK
- taz'iffi** *ar.+ far.* çoğalmakla, artmakla ilgili LD
- ta'zfiḅ** *ar.* eziyet etme, boşuna yorma MK
- tāzyāne** *far.* kırbaç, kamçı LM
- tê-** demek GT, NH
- te'ākub** *ar.* dalgalanma, çalkalanma MÜN
- te'ālā** *ar.* yüksek olsun manasına gelip, Allah adıyla birlikte kullanılır BV, HBD, MK
- teb** *far.* hararet, ateş; zaman, sıtma BV, LD, YED
- teba'** *ar.* tabi olma, uyma BV, TMA, TEH,
- tebāh** *far.* yıkılma, mahvolma, bozuk, çürük, harap LD, YED, FK, MK, LM
- tebārek** *ar.* mübarek etsin, mübarek, kutlu BD, GT, MK, LM
- tebāreka'llah** *ar.* Allah mübarek etsin HBD
- tebdil** *ar.* değiştirme, değiştirilme YED
- tebeh** *far.* bozuk, harap YED, MK
- tebeh-kār** *far.* harab eden, bitiren LM
- tebele-** ayak altı edip çiğnemek, baş aşağı idip darp etmek, çiğnemek ŞSL
- tebeng** *far.* gürültülü LM

teberrüc *ar.* süsleme, takıp takıştırma
ŞHD

tebhāl *ar.* uçuk, dudak kabartısı YED

tebi I gübre, ters, fişkı, yük ve binek
hayvanların pisliği ŞSL

tebi II tipi, iri taneli sık kar ŞSL

têbre- kımıldamak AL

tebsi sini, tepsi; gönül yanması ŞSL

tebsir- hareretten kurumak, dudakları
kabarmak,
ateşlenmek ŞSL

teb ü táb *far.* ateş ve ışık YED

tecāhül *ar.* bilmez gibi görünme LM

tecdîd *ar.* yenileme, yenilenme NH,
TMA, FK, MK

tecebbür *ar.* büyükleme, kibirlenme
TMA

tecellî *ar.* görünme, belirme, talih BV,
HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK,
LM

tecommül *ar.* süs, süsleme YED

tecen- kendini beğenmek, kibirlen-
mek, gururlanmak, takdir etmek
ŞSL, BV

tecerrüd *ar.* soyunma, çıplak olma,
her şeyden vazgeçip Tanrı'ya yö-
nelme BV, NH, TMA

tecribelğ *ar. + tür.* tecrübeli MK

tecrîd *ar.* ayırma, soyutlama BV, NH,
TEH, FK, ŞHD

tecvîd *ar.* bir şeyi güzel yapma FK

tecvîf *ar.* oyma, oyulma, oyuk haline
koyma NH

tecviz *ar.* caiz görme, görülme, izin
verme BV, MK

tedārük *ar.* tedarik, hazırlama ele
geçirmeMÜN, MK

tedāvür *ar.* karşılıklı olarak birbirine
aktarma, sıra ile devretme
MÜN

tederrüc *ar.* anlama, kavrama ŞHD

te'dîb *ar.* edeplendirme, terbiye etme
MK

tedvîn *ar.* kitap haline getirme; düze-
ne sokarak toplu hale getirme TMA

tedvîr *ar.* döndürme, çevirme MÜN

te'emmül *ar.* iyice, etraflıca düşünme
BV, GT, TMA, MÜN, YED, FK,
MK, LM

tef *far.* sıcaklık, buhar LM

tefaḥḥuş *ar.* inceden inceye araştırma
TMA, TEH, FK

tefāḥur *ar.* öğünme, övünç YED, MK,
LM

tefe deve GT

teferrüc *ar.* açılma, ferahlama, gezinti
SD, GT, LD, TMA, FK, ŞHD, GN

tefe'ül *ar.* fal açma, fala bakma; hayra
yorma, uğur sayma CD

tefhîm *ar.* anlatma, bildirme NH, FK

tefrîd *ar.* dünya işlerini bırakıp yalnız
Allah'ı düşünme NH, FK

tefrîk *ar.* ayırt etme, seçme, ayırma
GT

tefrika *ar.* ayrılık, ikilik, bozuşma
BV, NH, LD, MÜN, FK, ŞHD, MK

tefsân *far.* sıcak, sıcaklık LM

teftir *ar.* yorum, şerh; Kur'an'ı yorumlama BV, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, LM

teğāfūl *ar.* anlamazlıktan gelme TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM

teğayyūr *ar.* başkalaşma Sİ, FK

tegek dal, kolak, bilek, asma ve bostan türü bitkilerin meyve ve sebze veren kolları ŞSL

teğemiş sürat, hız, çabukluk, aciliyet ŞSL

tegev I dere suyu, dereden akan su AL, ŞSL

tegev II çayır ve çimenli su alam, göl ŞSL

tegi -e kadar, değin GT

têgir- değirmek, döndürmek GT

teğişmiş sultanların huzuruna hediye takdim eyleme ŞSL

têgme bütün, hep, bütünüyle GT, MÜN

têgme her, her bir GT

tegre çevre, etraf GT, LM

têgre- görüp gözetmek, derip devşirmek, arayıp aramak AL

tegrü- devirmek, döndermek, çevirmek ŞSL

têgrü doğru, kadar AL, NH

tegrük I yuvarlak, değirmen, müdevver, tekerlek AL, ŞSL

tegrük II suyu veya içilen ilacı boğazda çevirme ŞSL

têgür- I çevirmek, dolaştırmak NH

têgür- II değdirmek, ulaştırmak AL, GT

teğürme dokundurma, dönme, değirmen ŞSL

tegzük dönmüş, devredilmiş AL

teh I *far.* kat, mertebe BV, NH

teh II *far.* dip, çukur BD, LM

teh teh ses taklidi sözcük NH

tehallūf *ar.* uygunsuzluk CD

teḥāşî *ar.* korkup çekinme, sakınma BV

teh be teh *far.* kat kat, dipten dibe BV, NH, HBD, CD, FK

tehdıyet *ar.* gösterme, arz etme, sunma GT

tehattük *ar.* yüzsüzlük, utanmazlık BV, TMA

teḥî *far.* boş, hünersiz GT, NH, YED, MK, LM

teḥîr *ar.* geciktirme, sonraya bırakma BV, GT, TMA, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK

teḥîrsız *ar.* + *tür.* geciktirmesiz GT

tehnıyet *ar.* tebrik etme, kutlama; hoş geldin deme MÜN

teḥaddüm *ar.* ileri geçme, daha yüksekte oturma, zaman aşımı olma BV, NH, YED, FK

teḥāpūy *far.* telaş ile koşarak araştırma; dalkavukluk YED

tekāver *far.* koşucu, koşan; bir çeşit at BV, NH, YED, MK, LM

- tekāzā** *ar.* başa kakma, sıkışarak söz söyleme; alacakların borçluyu sıkıştırması TEH, MÜN, YED, MK
- tekbîr** *ar.* tekbir, yüceltme GN
- tekebbür** *ar.* kendini beğenme, büyüklük taslama LD, TMA
- tekeffül** *ar.* birine kefil olma, kefalet etme veya yerme MK
- tekellüm** *ar.* söyleme, konuşma BV, BD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- tekessür** *ar.* kırılma, kısılma, kırgınlık LD, LM
- tekfîr** *ar.* birine kafir deme, ortadan kaldırma FK
- tekiz** bütün, tam, tamam AL, ŞSL
- tekke** erkek keçi LM
- tekle** kısa kollu kaftan AL
- tekme** değme, her bir BV
- tekmîl** *ar.* kemale erdirmeye, bitirme; tam, eksiksiz BV, TEH, MÜN, MK
- tekne I** kadınların başlarına sardıkları bataz sarık ŞSL
- tekne II** uzunca yapılan kap, ağaçtan yapılan karavana ŞSL
- tekrü-** döndürmek, çevirmek ŞSL
- tekrük** yuvarlak, değirmen ŞSL
- teksîr** *ar.* kırma LD
- tékşe-** devşirmek, cemetmek AL
- tektil** kemer, bend, kuşak ŞSL
- tek ü tâz** *far.* öteye beriye koşma, koşuşturma YED
- tekye I** *ar.* dayanma, güvenme, mesned BV, SD, NH, YED, ŞT, FK, LM
- tekye II** *ar.* tekke, zaviye BV, LD
- tekye-gâh** *ar.+ far.* dayanılacak yer, dayanak, mesned BV, ŞHD, LM, GN
- tekezîb** *ar.* yalanlama, yalan olduğunu söyleme, kabul etmeme TEH
- tél-** delmek, yarmak, kesmek AL, GT, NH
- tel** tepe, yüksek bayır; ada, ufak dağ ŞSL
- telaç** ahu gözlü ŞSL
- telâfi** *ar.* yerini doldurma, ziyanı karşılama BV, NH, ‘ MÜN, YED, FK, ŞHD, LM,
- telaqqî** *ar.* kabul etme GT
- telaţţuf** *ar.* lütüfta bulunma, nazikçe davranma ‘ NH, YED, FK
- telâţum** *ar.* ‘‘(dalgalar) çarpışma, çok dalgalanma MÜN, YED, MK
- télbere-** delirmek AL
- telbîs** *ar.* aldatma, hile, oyun MÜN, ŞHD, GN
- tele tele** parça parça AL
- telek** zahire gömecek yer, anbar ŞSL
- televvun** *ar.* renkten renge girme, renk değiştirme MÜN
- telezüzât** *ar.* lezzet, tat almalar, hoşlanmalar MK
- telf** *far.* acı ŞHD
- telh** *far.* acı BV, NH, HBD, MÜN, YED, CD, MK, LM,

- telhîş** *ar.* özetleme NH
- telhlîğ** *far. + tür.* acılı BV, FK
- telim I** kıta, parça, dilim ŞSL
- telim II** çok, pek çok GT, ŞHD
- telken** iş elbisesi ŞSL
- têlmür-** ümit ve hasretle bakmak AL, NH
- telük** delik AL
- tem** *ar.* örtü, perde LM
- temalluğ** *ar.* müdahale etme, koltuklama GT
- temâm** *ar.* tamam, eksiksiz GT, MK
- temâss** *ar.* münasebette bulunma GT
- temennây** *ar.* dilek, istek, temenni; eli başa götürerek verilen selam YED
- temennî** *ar.* dileme, dilek LM
- temerrüd** *ar.* direnme, dikbaşlılık TEH
- temeşhur** *ar.* maskara, alay konusu, alay etme NH, MK
- temeşşül** *ar.* bir surete girme, cisimlenme TEH
- temettu'** *ar.* kar, kazanç BV, LD, FK
- temevvüc** *ar.* dalgalanma, dalga, dalga olma MÜN, FK
- temevvül** *ar.* mal edinme, zenginleşme BV
- temhîd** *ar.* yayma, döşetme, düzeltme NH, YED, FK
- temkin** *ar.* ağırbaşlılık, ihtiyat, tedbir BV, MÜN, YED, FK, MK, LM
- temmet** *ar.* bitti, tamam oldu ŞT
- temmüz** *ar.* temmuz, yaz zamanı GT
- temr** *ar.* hurma ÇFK, Sİ
- temren** peykan, ok ucu ŞSL
- temrîh** *ar.* ovuşturma YED
- temşîl** *ar.* benzetme; örnek, söz, söz gelişi MK
- temür kazuk** Kutup yıldızı ŞSL
- temyîz** *ar.* ayırma, seçme MK
- ten-** söylenmek AL
- tenaqqul I** *ar.* bir yerden bir yere geçme CD
- tenaqqul II** *ar.* meze yeme CD
- tenâkuż** *ar.* çelişme, bir sözün diğerini tutmaması TMA
- tenâsuüb** *ar.* uyma, uygunluk BV, NH, FK
- tena'um** *ar.* nimet içinde bulunarak rahat etme BV, NH, HBD, FK, MK, LM, GN
- tena'umât** *ar.* nimetler MK
- tenbul** hoş kokulu yaprak ŞSL, AL
- tenbük** büyük çadırın ortasına kurulan küçük hayma, halka ve ağaç ŞSL
- tenbül** çöp, püşt ŞT
- têndür-** söyletmek AL
- teneffür** *ar.* tiksirmek GT
- tenefiur** *ar.* tiksirme TMA, FK, MK, LM
- teneke** ince maden, levha, çinko ŞSL
- tenessüm** *ar.* hava soluma GT
- tenge** bir para birimi ŞSL, TEH
- tenglik** *far. + tür.* darlık, sıkıntı TEH
- tengnâ** *far.* dar geçit, mezar GT
- tengnây** *far.* sıkıntılı, dar yer mec. dünya TMA
- tenige** ipek dokuma atölyesi ŞSL

- teñirilik** iyilik, hayır GT
- teñiz** deniz AL, NH
- tenke** para BV
- teñle I** mintan ŞSL
- teñle II** sema ŞSL
- tennūr** *ar.* fırın, tandır TEH, FK, LM, GN
- tentegil** bir tür erik ve zerdali ŞSL
- ten ten** *far.* müzikle ilgili taklidi kelime ŞHD
- tenvîn** *ar.* tenvin, kelimenin sonunu (nun) gibi okuma BV, NH
- tenzîh** *ar.* kusur, kondurma, kabahat ve kusuru yok etme MK
- tenzîr** *ar.* önemsiz görme, har vurup harman savurma GT
- tepi-** hareket etmek, cümbüş etmek, kımıldanmak ŞSL
- tepirci-** hareket etmek, kımıldamak ŞSL
- tepirçile-** debelemek, tepinmek GN
- tepre-** hareket etmek, kımıldanmak GT, NH
- tepren-** teprenmek, kımıldanmak NH
- tépük** tepme, ayak ile vurma AL
- terāşe** *far.* yontuk, kırık parça, kıymık GT
- terahhūm** *ar.* merhamet etme, acıma BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- terākīb** *ar.* terkipler, tamlamalar MÜN, MK
- teraşşuh** *ar.* sızma, sızıntı yapma YED
- terāviş** *far.* sızıntı LM
- tercîh** *ar.* üstün tutma, daha çok beğenme BV, FK, LM
- terçek** üryan, örtüsüz, perdesiz, yaşmaksız, çıplak ŞSL
- ter-dāmen** *far.* günahkar, iffetsiz, bulaşık BV, HBD, FK
- terdîd** *ar.* reddetme, geri çevirme NH
- tereddüdsiz** *ar.+ tür.* duraksamadan, oyalanmaksızın, hemen NH, MÜN
- tereg I** ham kavun ŞSL
- tereg II** bir tür hakaret kelimesi ŞSL
- têrel-** derilmek, cem olmak AL
- terenk** taze solmamış meyve ŞSL
- teressül** *ar.* harflerin mahreçlerine ve kısaltılıp uzatılmalarına uyma YED
- tereşşuh** *ar.* sızma, sızıntı yapma, terleme krş. teraşşuh CD, FK
- tergek** derip devşirilecek nesne AL
- teriñ** derin AL
- terke-** sakınmak, çekinmek; nefret etmek, tiksirmek ŞSL
- têrkeş-** dizilmek, sıraya girmek ŞSL
- terkin** *ar.* buluşma sözleşmesi LM
- terkin- I** genişlenmek, bol olmak, ferahlamak ŞSL
- terkin- II** telaş etmek, acele etmek GT
- terlik** fanila, ter bezi NH
- ternek 1)** taze ŞSL **2)** gerilmiş davul ve deri ŞSL
- terre** *far.* tere GT
- tersā** *far.* Hıristiyan BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD
- tersān** *far.* korkan, korkak BV

- tersen** balta sapı ŞSL
- tervîh** *ar.* rahatlatma, rahatlandırma
TMA, MÜN
- tesehhur** *ar.* maskaraya alma, alay
etme YED
- teselsül** *ar.* zincirleme, zincirleme
gitme BV
- tesemmî** *ar.* adlanma, isimlenme YED
- teshir** *ar.* ele geçirme, elde etme
HBD, LD, TEH, YED, FK, MK
- tesme I** kumar, kumar oyunu ŞSL
- tesme II** halka, kayış ŞSL
- tesmîn** *ar.* semirtme ŞHD
- tesmiye** *ar.* adlandırma, ad verme
ÇFK, TMA, Sİ
- teşdid** *ar.* şiddetlendirme, bağlama
NH, FK
- teşeddüd** *ar.* şiddetlenme, keskinleş-
me MK
- têşil-** deşilmek, delinmek AL, NH
- têşkeri** ters geri, tersine, aksine AL
- teşne-leb** *far.* dudağı kurumuş, susa-
mış BV, NH, HBD, MÜN, YED,
FK, ŞHD, MK
- teşnî** *ar.* çok ayıp ve çirkin bulma,
ayıplama MÜN, MK
- teşrifât** *ar.* şereflendirmeler, şeref
vermeler MÜN
- teşvîr** *ar.* içine atma, içine gömüp
gizleme BV
- teşvir** *ar.* karıştırma, kışkırtma MÜN
- teţāvül** *ar.* uzun gece, zulüm LD
- tete** pepe, dili tutulup yarım yamalak
söylemek ŞSL
- tetebbu** *ar.* bir şeyi etraflıca tetkik
etme, etraflıca inceleme BV, MK
- tetre-** titremek LM
- tevâbî** *ar.* bir kimsenin hizmetinde
bulunanlar, birinin adamları BV,
TEH, MK
- tevaqqu** *ar.* bekleme, umma, arzu
etme BV, GT, NH, MÜN, YED, Sİ,
FK, LM, GN
- tevaqquf** *ar.* durma, eğlenme, bekle-
me HBD, TEH
- tevakün** kartal, karakuş ŞSL
- tevârîh** *ar.* tarih kitapçıları TMA,
TEH
- tevbesiz** *ar.* + *tür.* tövbesiz Sİ
- tevbîh** *ar.* azarlama, takdir MÜN, LM
- têve** deve AL, GT
- tevehhüm** *ar.* kurma, kuruntuya düş-
me BV, NH, HBD, TEH, LM
- tevellâ** *ar.* birine yanaşma, birini dost
tutma BV, NH, FK
- tev'eman** *ar.* ikizler, benzerler BV,
FK, MK
- teverrünyet** *ar.* şişme, şişiklik; ve-
rem hastalığına yakalanma GT
- tevessül** *ar.* sarılma, inanma; sebep
tutma, başvurma, girişme GT, MK
- tevfik** *ar.* uyma, yardım, Tanrı yardı-
mı BV, GT, NH, HBD, ' ' TMA,
TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD,
MK, LM
- tevhiid** *ar.* Allah'ın birliğini kabul et-
me, birleme, tek ve eşsiz görme
BV, GT, NH, TEH, FK, ŞHD

- te'vîl** *ar.* söze ayrı mana verme, sözü çevirme ŞHD
- tevkî** *ar.* padişah buyruklarına çekilen nişan YED
- têvre-** sokmak, batırmak,, batmak AL, NH
- têvrel-** batırılmak, sokulmak AL, NH
- teviet-** bükme, batırmak AL
- tevrît** Tevrat TEH
- têvrük** ilmek, dikmek, bükülmek, sançılmak AL
- têvrül-** batmak, sançılmak AL
- tevsen** *far.* başı dik, sert başlı; sert at BV, BD, GT, NH, YED, FK, MK, LM, GN
- tevsenliğ** *far.+ tür.* dik başlılık, asilik NH
- tevür-** döndürmek, çevirmek GT
- teviz** *ar.* sert, çetin; zorluk; kalın GT
- teyemmüm** *ar.* teyemmüm, su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum gibi şeylerle abdest alma MÜN
- te'yîd** *ar.* kuvvetlendirme, doğrulama NH, LD, FK
- teyik-** cin çarpmak AL
- teyin** sincap TMA
- tezelzül** *ar.* sarsılma, sallama TMA
- tezene** saz aleti, tanbur mızrabı ŞSL
- tezerv** *far.* sülün BV, NH, FK, LM
- tezhîb** *ar.* altın sürme, süsleme FK
- tezvîc** *ar.* evlendirme LM
- tezvîr** *ar.* yalan dolan, ara bozmak amacıyla yapılan dedikodu NH, HBD, ŞHD, MK, GN
- tezvîrlik** *ar.+ tür.* yanıltıcılık, yalancı olma GT
- tezyîn** *ar.* süsleme, tezyin BV, YED, FK, MK, LM
- tı-** men etmek, men eylemek AL
- tıbâ'** *ar.* tabiatlar, yaradılışlar BV
- tıbb** *ar.* doktorluk TEH, MK
- tıbraçla-** hiddetten yere vurmak, döğünmek, şiddetli kızmak ŞSL
- tıfar** davar GT
- tıfl** *ar.* küçük çocuk BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM
- tığa I** sedd, taBVa, tıacak ŞSL
- tığa II** çul dokuma tarağı ŞSL
- tıke** erkek keçi ŞSL
- tıktur-** bastırtmak, sıkıştırmak TMA
- tılak** devenin yavrusu, küçük deve ŞSL
- tılmağ** parçalmak, pare pare etmek ŞSL
- tımdamla** sesi AL, BV
- tımarğu** merhamet sahibi, şefkatli, rahim, cömert ŞSL
- tun tun** damlaların çıkardığı sesi anlatan ses taklidi sözcük AL, BV, NH
- tın** nefes GT
- tınâbân** *ar.+ far.* ufak ip, endaze ŞSL
- tıñdur-** dindirmek, kestirmek, dinlendirmek, rahatlatmak AL, ŞSL, BV,

- NH, HBD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD
- tınıkla-** berrak olmak, tozsuz ve lekesiz olmak, saflaştırmak ŞSL
- tınlay** burun ucu AL
- tınlı** canlı ŞT
- tıñtaş-** taksim etmek, denkleme, ölçmek, denkleştirmek ŞSL
- tıñuştur-** denkleştirmek, eşitlemek; değiştirmek ŞSL
- tıra-** direklemek, diremek, mukavemet etmek, sağlamlaştırmak ŞSL
- tırāş** *far.* üstten yontma FK, ŞHD
- tırāz I** *ar.* süs, elbiseler nakışla yapılan süs, süsleyen, süsleyici; süs, üslup BV, NH, HBD, YED, CD, FK, LM
- tırık I** yol, kanun ŞSL
- tırık II** bir tür bitki ismi ŞSL
- tırma- I** tırmalamak, eşelemek, kazımak, tırnakla kaşımak AL, ŞSL, BV, TEH, LM
- tırma- II** sıkıca sarmak AL, ŞSL
- tırman-** tırmaşmak, yüksek bir yere emekler gibi çıkmak AL
- tıvra-** yakmak, sokulmak, dikmek, sançılmak ŞSL
- tıyan-** çekinmek, kendini tutmak GT
- tıynet** *ar.* yaratılış, mizaç, maya NH, LD, FK, MK, LM
- ti- I** demek, söylemek BV, SD, HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, GN
- ti- II** men eylemek AL
- tıb** *ar.* güzellik, hoşluk MÜN
- tib I** mübalağa için kullanılan bir kelime ŞSL
- tib II** kök, temel ŞSL
- tibe** tepe AL
- tiben** büyük iğne, çuvaldız ŞSL
- tibengü** eğerin yan tarafları, etrafı ŞSL
- tibit** yumuşak tiftik, keçinin taze yünü ŞSL
- tibre-** kımıldanmak, teprenmek, hareket etmek AL, ŞSL, GN
- tibreğ** dümbek gibi bir alet, ufak davul, darbuka ŞSL
- tibren-** kımıldanmak AL
- ticāret** *ar.* ticaret, alış veriş GT, LD, MK
- ticek** servi, kavak ŞSL
- tiftik** tiftik, ince keçi kılı, baharda kırkılan taze yün ŞSL
- tiğa** set, tıkaç alet ŞHD
- tigen** tiken AL
- tigi I** kadar SD
- tigi II** gibi ŞSL
- tigin I** kadar, değin, o kadar, o miktar AL, ŞSL, SD, LD
- tigin II** bedava, beleş ŞSL
- tigirçek** teker, tekerlek, halka ŞSL
- tigiş I** döğüş, kavga ŞSL
- tigiş II** nihayet, kök, dip, çukur, bir şeyin dibi, alçaklık ŞSL
- tigiş-değişmek,** mübadele etmek, değiştirmek ŞSL

tigre çevre, etraf AL, ŞSL, BV, BD, HBD, LD, TMA, TEH, ' MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN

tigren-etrafını çevirmek, eylemek ŞSL

tigrü kadar, +a/+e kadar; uç, nihayet AL, ŞSL, BV, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK

tigşel- toplamak, bir araya getirmek, harman etmek ŞSL

tigü I kadar ŞHD

tigü II değmek, değme, vasıl olma, ulaşma, yetişme ŞSL

tigür- I değdirmek AL, SD, LD, TMA, TEH, MÜN

tigürül- ulaştırılmak, verilmek MÜN

tihî *far.* boş FK

tike parça, dilim ŞSL

tikek asma budakları, üzüm ağacı SSL

tikilig dikili, doğru, dik duran, sağlam, kuvvetli ŞSL

tikir tekerlek, teker, çarh ŞSL

tikirle- yuvarlamak, döndürmek, dürmek, devr etmek ŞSL

tikirlek tekerlek, çarh, daire ŞSL

tikis dikiz, düz, denk, müstevi, doğru, müsavi, eşit, beraber ŞSL

tikiş I dikiş, tesadüf ŞSL

tikiş II yetecek miktar ve kifayet edecek miktar AL

tikle bir parça, bir lokma LD

tikleş- I ayakta durmak, doğru olmak ŞSL

tikleş- II beraber olmak, boydaş olmak ŞSL

tikmek dikme LM

tikşe- toplamak, bir araya getirmek AL

tiktür- diktirmek, kurdurmak TMA, ŞT, ŞHD

tiküz- dokunmak, isabet etmek YED

tilaç şehla, sermest NH

tilâvet *ar.* Kur'an'ı güzel sesle ve usulüne göre okuma, okunma MK

tilbere- delirmek, divaneleşmek ŞSL, BV, NH, HBD, YED, FK

tillev I dilek, talep, arzu, temenna ŞSL

tillev II bahadır, kahraman, yiğit ŞSL

tilgen şahin kuşu AL

tilik I eser, iz, nişane ŞSL

tilik II külah, deriden yapılmış külah ŞSL, YED

tilimgac bir dilimcik, bir az, bir parça ŞSL

tilkür- bir yerde sabit olmak, dikilip durmak, dik durmak AL, ŞSL

tillig I edepsiz GT

tillig II dilli, dillenmiş GT

tillik dilli, dili olan BV, ÇFK, Sİ, MK

tilmîz *ar.* öğrenci TMA, FK

tilmür- bakmak, ümit ve özlemle bakmak, hasretle bakmak AL, ŞSL, BV, HBD, YED, CD, FK, ŞHD

tilsizdilsiz sözsüz, konuşmadan ÇFK, TEH, Sİ, LM, GN

tilük delik, pencere, tümlük AL, ŞSL

tim I damlaların çıkardığı ses FK

tim II kapalı bina, çarşı, bedestan ŞSL

tim tim damla damla ŞSL

tîmâr *far.* bakım, yara bakımı YED,
LM

timen çuvaldız, büyük iğne ŞSL

timergü- rahmetmek AL

timil bir tür gemi ŞSL

timür demir AL, ŞSL, BV, BD, LD,
ÇFK, TMA, TEH, MÜN, CD, Sİ,
FK

timürçi demirci, demircilikle uğraşan
TMA

tîn *ar.* çamur LD, FK

tiñ denk, eşit, benzer AL, ŞSL, HBD,
LD, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK,
MK

tin *far.* ten, beden YED, GN

tiñel- I ayakta durmak ŞHD

tiñel- II denk olmak LD

tiñel denk, istikrar GN

tînet *ar.* yaradılış, mizaç TEH

tingü I dinlenme, istirahat etme ŞSL

tingü II mola taşı, binek yeri ŞSL

tingü üzengi ŞSL

tiñiz I deniz ŞSL, BV, TEH, MÜN,
YED, FK, ŞHD, MK, GN

tiñiz II düz, düzleştirilmiş, yassı ŞSL

tink denk, eşit BV, FK, MK

tinlik denklik, eşitlik BV

tinmağü- zayıf ve natüvan olmak AL

tiñre- beraber olmak YED

tiñsiz denksiz, eşsiz, benzersiz GN

tiñtaş- denk etmek ŞSL

tinterekle- ayak kayıp yere paldır kül-
dür düşmek ŞSL

tintereklen- ayağı kayıp yere paldır
küldür düşmek ŞSL

tiñteş arkadaş ŞSL

tiñzet- denk tutmak, eşit görmek YED

tip-tepmek, çiğnemek, hayvan arka
ayağı ile vurmak ŞSL, BV, TMA,
GN

tipte tepe, zirve ŞSL

tipin- tepinmek, hareket etmek GN

tipiñelen- debelenmek, dövünmek,
yançılmak ŞSL

tipre- depremek, kımıldama TEH,
ŞHD

tipren- deprenmek, tepinmek BV, SD,
HBD, LD, FK, ŞHD

tipret-depretmek LD, FK, ŞHD, MK

tipük ayak ile vurma, tepik, tekme
ŞSL

tîr *far.* ok BV, NH, HBD, LD, TEH,
YED, FK, ŞHD, LM, GN

tîr I kaymak ŞSL

tîr II hemşire, abla, kız kardeş ŞSL

tîr III ter, sızma, sızıntı AL, ŞSL, BV,
LD, YED, FK

tîr- I dermek, toplamak AL, ŞSL, BV,
LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK,
GN

tîr- II dayanmak, tahammül etmek LD

tîrâş *far.* tıraş BV

tîrâz *ar.* üslup, tutulan yol MK

tîr-bārân *far.* ok yağdıran YED

- tirben-** direktmek, hareket etmek, kı-
mıldanmak, sallanmak ŞSL
- tire** *far.* karanlık, kara bulanık, (mec.)
üzüntü BV, GT, NH, HBD, TEH,
MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,
GN
- tire** aile, kabile, şube, uruk ŞSL
- tireci I** lağım, su yolu AL, ŞSL
- tireci II** okluk AL
- tireg** men, def etme, direniş, direnme
AL
- tîre-hâl** *far.+ ar.* karanlık, karanlık
olan MÜN
- tîrelîğ** *far.+ tür.* karalık, siyahlık BV,
YED
- tîre rây** *far.* kötü fikirli BV
- tîre rûy** *far.* yüzü kara, günahkar, suç-
lu BV
- tîrelik** *far.+ tür.* karalık, siyahlık BV,
NH, TEH, MÜN, MK, LM
- tirem** hanım efendi, büyük hatun, tey-
ze ŞSL
- tîre-rûz** *far.* kara gün NH, FK, LM
- tîre-rûzgâr** *far.* talihsiz, bahtı kara,
zavallı MK
- tirgek I** tapınma, şiddetli sevgi, gönül
akışı ŞSL
- tirgek II** dirilecek, devşirilecek nesne
AL, ŞSL, BV
- tirgek III** eğer keçesi ŞSL
- tirgeş-** arkası sıra yürütülmek, takip
etmek, ardından gelmek ŞSL
- tirgür-** diriltmek, canlandırmak YED
- tirgüz-** diriltmek, can vermek, imar
etmek ŞSL, BV, SD, GT, NH,
HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD,
FK, ŞHD, LM
- tiri I** deri, post AL, ŞSL, BV, LD,
ÇFK, TMA, TEH, ŞT, Sİ, MK
- tiri II** diri AL
- tiri III** ter ŞSL
- tirim I** cemaat, topluluk ŞSL
- tirim II** başak, sümbül ŞSL
- tirim III** saki, içki sunan, su veren
ŞSL
- tirimçi** toplayıcı, ot biçici, tane ve
tohum toplayıcı ŞSL
- tiriñ** derin, çukur ŞSL
- tirk I** muhalefet, mukavemet ŞSL
- tirk II** aşk, seveda, şiddetli arzu; mı-
zıkçı ŞSL
- tirkeş** sadak, okluk, ok kabı ŞSL
- tirküz-** diriltmek, ihya etmek AL
- tirküzgüçi** diriltici AL
- tirle-** terlemek, ter içinde kalmak ŞSL,
BV, HBD, FK, ŞHD, MK
- tirletme** humma, sıtma gibi bir tür
hastalık ŞSL
- tirli-**terlemek, ter içinde kalmak SD
- tirlik** hafif ter gömleği; terlik, ev
ayakkabısı, başlık, ter örtüsü, teğel-
ti ML, BV, FK
- tirm** hanım efendi, teyze ŞSL
- tirme** bir tür dokuma, kumaş ŞSL
- tiryâğ** *ar.* zehirlenmeye veya bazı
hastalıklara karşı kullanılan macun,

- panzehir GT, NH, LD, MÜN, YED, CD, FK
- tiskeri** tersine MK
- tiş-** 1) deşmek, delmek, yarmak AL, ŞSL, BV, TMA, TEH, YED, FK 2) çözmek, salıvermek AL
- tişe** *far.* balta, nacak; keser BV, NH, MÜN, YED, FK, LM
- tişeddişler** ŞSL
- tişek** kusur ŞT
- tişi** dişi, kadın AL, ŞSL, GT, ÇFK, Sİ
- tişil-** deşilmek, yarılmak BV, HBD, TEH, FK, GN
- tişük** delik, deşik, yarık, oyuk AL, ŞSL, BV, CD, FK
- tit** darmadağın, karmakarışık NH
- titeñ** mücevher, kıymetli taş (lal, yakut, zümrüd) ŞSL
- titik** tetik, hareketli, kuvvetli AL, ŞSL, FK
- titikle** hiddetli, gururlu, zorba, pervasız ŞSL
- titregüci** (gelinlerin başına takılan) süslü taç ŞSL
- tivere** perde bölme ŞSL
- tivre-** batmak, saplanmak ML
- tivrel-** içine batırmak, burmak, bükme, sokmak, sançmak ŞSL
- tivrük I** ilmek, dikilmiş, saplanmış, batmış AL, ŞSL, BV
- tivrük II** dönen, dönme, değirmen taşı ŞSL
- tivürük** dikilmiş, dönen, değirmen taşı FK
- tiyil-** dinlenmek SD
- tiyit** perişan eyleme, ditme, parçalama ŞSL
- tizek** tezek, gübre, hayvan tersi, fişkı ŞSL, BV, ÇFK, Sİ
- tizgen-** dönmek, benzemek ŞHD
- tiz-gerd** *far.* çabuk dönen NH, YED
- tizgin** inan, gem ŞSL
- tizi** dizi, nazm, sıra, saf AL, ŞSL
- tizkin-** nefret etmek, tiksilmek, korku ve dehşete kapılmak ŞSL
- tobuçak** at türü ML
- toğ-** doğmak, ortaya çıkmak, güneş doğmak ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, ŞT, ŞHD, GN
- toğ** toz AL, BD
- toğalak** toparlak, yumru, top şey, yumru, dünya ŞSL
- toğar-** doyurmak, rahatlandırmak, beslemek ŞSL
- toğay** orman ŞSL
- toğdağ** toy kuşu, yeşil renkte bir tür kuş ML, ŞSL
- toğdarı** çerz'den biraz büyük ve ona benzer bir kuş ML, MK
- toğduy** bir tür kuş ismi ŞSL
- toğgan I** birader, hemşire, kardeş, şerefli, soylu ŞSL
- toğgan II** ikiz kardeş AL
- toğız** çocuk, yavru, bala ŞSL
- toğkan** doğan, bir tür kuş AL
- toğma** köle, doğma, büyüme, perverde, efendisinin evinde doğmuş ve

- büyümüş olan köle ve cariye çocuğu ŞSL
- toğral-** doğranmak NH
- toğram** parça ŞT
- toğran-** doğranmak NH
- toğur-** doğurmak ŞSL, GT, LD, ÇFK, ŞT
- toğur** hayme, çadır ŞSL
- toğuş** doğma, doğuş, evlatlık, doğum yeri ŞSL
- toğuşlı** asil ŞT
- toğuşluk** asaletli, kutlu, mutlu, cömert yaratılışlı ŞSL
- toğuz** doğurmak, doğurtmak ŞSL
- toğuz** şişmiş; kuş yuvası; nikah kabini ŞSL
- tohtan-** *moğ.* + *tür.* saklanmak, dinlenmek FK
- tohum** *far.* tohum ÇFK
- toğa I** eşya, esbab ŞSL
- toğa II** makara, toka, at kolanı halkaları, bağlamak için sıkı bağ ML, ŞSL
- toğa III** aşık ve maşuk ŞSL
- toğa-** dokumak, örmek ŞSL
- toğaç I** bir tür ekmek ŞSL
- toğaç II** uykudan kalkma, uyanma, kendine gelme ŞSL
- toğaç III** temel, tütgeç ŞSL
- toğaş-** tokuşmak AL
- toğış** savaş, dövüş GT
- toğlamak** tokmak, gürz ŞSL
- toğluk** bolluk, bereket, tok olma, kıtlık olmama TEH
- toğmar** ucu ve nevki demirden yapılmayan ok, peykansız ok ŞSL
- toğsabay** alay beyi, bir takımın başındaki, takım sahibi ŞSL
- toğtaş** rahat, menzil, yerleşme, istirahat, yüksek kalede askerin ineyeceği ve bineceği yer ŞSL
- toğkul-** dokunmak (kumaş), örülmek AL, BV
- toğkulğa** at pelesi, at örtüsü, çul ŞSL
- toğkun-** tokuşmak, ilişmek, tesir etmek, tasallud etmek, taarruz etmek ŞSL
- toğuş I** savaş, dövüş ŞSL, GT, ÇFK, Sİ
- toğuş II** ulaştırma, eriştirme ŞSL
- toğuz ton** bir ağaç ismi ŞSL
- tola-** 1) dolaşmak, dolanmak ŞSL, ŞHD 2) doğru yola dönmek, rücu etmek ŞSL
- tolağ** tolak, torluk ŞSL
- tolan-** dolanmak, dolaşmak, sarmak, ihata etmek ŞSL
- tolanay** dolunay YED
- tolaşık** dolaşık, eğri büğrü ŞSL
- tolay I** fitne, fesat ŞSL
- tolay II** çok, fazla, topluluk, yığın ŞSL
- tolay III** haberdar etme, bildirme ŞSL
- toldur-** dolurmak GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, GN
- toğğa-** dolamak, dolanmak, etrafını sarmak, kuşatmak, bükmek, dön-

- dürmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, ÇFK, TEH, Sİ, FK, LM
- tolgamay** çevirme, devrettirme, devirme ŞSL
- tolğan-** dolanmak, eğmek AL, BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, LM, GN
- tolğaş- I** tokuşmak, dalaşmak AL, ŞSL, NH, FK
- tolğaş- II** bükülmek, kıvrılmak, dolaşmak ŞSL
- tolğaş** büküm, kıvrım, kuyruk ŞSL, BV
- tolgum** alnın iki tarafı, sağ ve sol ŞSL
- tolka-**dert ve elem çekmek, kederlenmek ŞSL
- tolkan-** dert ve elemden iki büküm olmak, ızdırap çekmek ŞSL
- tolna-** istirahat etmek, sükunet eylemek, aram olmak ŞSL
- tolu I** pür, dolu, memlü ŞSL
- tolu II** köylü, taşralı ŞSL
- tolul-** doldurulmak, dolmak AL, ŞSL
- tolum I** kavga, mücadele ŞSL
- tolum II** matara, kırba, tulum, su kabı ŞSL
- tolum III** silah ve diricik ŞSL
- tolum IV** tam ve bütün çıkarılmış deri ŞSL
- tolun-** batmak, yıldızların batması ŞSL
- tolunay** dolunay ŞSL, BV, NH, MÜN, YED, GN
- tomağa** *moğ.* kuşların başındaki saç, sipahilerin başlarına taktığı otağa AL, MK
- tomağ** ırmak, küçük akarsu, nehir, çay ŞSL
- tombalağ** yuvarlak, tos toparlak, güzel, yakışıklı ŞSL
- tomruk** mahpusların ayaklarına vurulan köstek, tuzak ŞSL
- tomuş-** bir köşede gamlı ve kederli oturmak AL, ŞSL
- toñ-** donmak, soğuktan üşüme, fazla üşüme AL, ŞSL, BV, NH
- tona-** çıplak ve üryan etmek, yalınlaşmak ŞSL
- tonban** iç donu, içlik ŞSL
- toñdur-** dondurmak ŞHD
- tonktar 1)** amir ata bindiğinde yüksek ses ile dua eden ŞSL **2)** gece padişahı bekleyen muhafız, gece bekçisi AL
- toñla-** donmak, üşüme, soğuktan üşüme ŞSL
- toñlağ** donluk, buzlanmış, buzlu ŞSL
- tonlığ** elbiseli, renkli GT, HBD, FK
- tonpuz** hasır imal edilen ince kamış, ney, kamış, banges ağacı ŞSL
- toñrağ** çingirak, tef ŞSL
- tonub-** donmak, soğuktan donmak AL
- tonuğ** şeffaf, parlak, lekesiz, tozsuz ŞSL
- toñul-** ümitsiz olmak, kederlenmek, gamlanmak, göğüs kuvvetiyle sertleşmek ŞSL

toñur peri, gül umacı, albastı, alabucı
ŞSL

toñuz domuz ML, ŞSL, ÇFK, TEH

top-toplamak GN

topak I yuvarlak, değirmi ŞSL

topak II topuk, aşık kemiği ŞSL

topal aksak, topal ŞSL

topalak toparlak, tombalak, yumalak,
küre ŞSL

toparlama yuvarlama, tostoparlak
yapma ŞSL

toparlan I yumalak, topalak, genç
dana, buzağı ve sığır yavrusu ŞSL

toparlan II topal, aksak, sakat, leng
ŞSL

toparlan III gümüş ve misk kırıntısı
ŞSL

topçak alaca at AL, MK

topçı düğme LD

topi moğ. baş giyimi ML

top-tola dolu, ağzına kadar dolu ŞHD

topuğ ibadet, hizmet, huzur ŞSL,
ÇFK, Sİ

topul-düşmanm üzerine akın etmek,
galebe ile birden dökülmek ŞSL

topulğa I kamçı destesi yapılan ağaç
ŞSL

topulğa II savaşçıların başlarına tak-
tıkları demirden zırh ŞSL

topurçağ 1) topçak at ŞSL **2)** baş,
tepe ŞSL

topurla- toparlamak, yuvarlamak,
yumak etmek ŞSL

topuz demir çomak, gürz, demir tok-
mak, bekçi sopası, demir baş ŞSL

torğa- doğramak, kıymak, bıçak ile
parçalamak, biçmek, parça parça
etmek ŞSL

torğun semiz, dolgun ŞSL

torı saf renkli olan, mor ve kır renkli,
bürce don ŞSL

torğa ipek kumaş MK

torla- devrederek yuvarlamak, dolaş-
tırmak, sarmak AL, ŞSL

torlağ yer yurt, mekan LD

torluğ perde, yurt kapısını örten perde
ML

torsuğ I tulum, kırba, matara, sanac
ŞSL

torsuğ II içinden kırmızı yaptıkları
müsk ŞSL

tortı çökelek, çöküntü, tortu, çamur
ŞSL

torum iki yaşında deve yavrusu ŞSL

torumtay boz doğan SD

torun torun, nebire ŞSL

tos I başına geldiği kelimeye kuvvet-
lendirme ve pekiştirme anlamı ka-
tan edat ŞSL

tos II toprak, toz AL, GN

tos III yaylann üzerine yapıştınlan toz
denen nesne AL

tos IV tüy BV, FK

toşkal moğ. himaye, koruma, refakat,
refakitle muhafaza etme ML

toştugan çanak, kadeh, test AL, FK

toş- dolmak, doldurmak LD

- toşuk** bir tür manzum türkü, şarkı, koşuk ŞSL
- tovun** henüz doğurmamış kısrak ŞSL
- toydur-** doyurmak ŞSL, ÇFK, Sİ, ŞHD
- toygar I** tor ağacı ŞSL
- toygar II** zafer çağır kuşu ŞSL
- toygar-** doyurmak, açlığını gidermek AL, ŞSL, TEH, MK, LM
- toyğun I** doygun, doymuş ŞSL, NH
- toyğun II** toykar, ak ve çakır toygan ŞSL
- toyğur-** doy urmak, açlığını gidermek ŞSL
- toykar-**doyurmak, açlığını gidermek AL
- toyla-** toy ve düğün etmek, ziyafet vermek, konuk etmek ŞSL, GN
- toymağur** aç, fakir, doymayan, daimi aç AL, ŞSL
- toynağ** hayvan tırnağı BV, LM
- toyun** doyum, tok AL
- toz** toz, toprak, küçük şeyler, parça AL, ŞSL, BV, NH, LD, ŞHD, GN
- tozañ** toz, topraklı yumuşak yer, taşsız yer AL, ŞSL, MK
- tozlan-** başı üzerine yürümek, ters yürümek, ters dönerek yürümek ŞSL
- tozluğ I** tozlu yer ŞSL
- tozluğ II** tuzluk, tuz madeni ŞSL
- tozuğ** armağan ŞT
- töben** aşağı, alt AL
- tög- I** dökmek ÇFK, Sİ, MK
- tög- II** dövmek, vurmak, sürmek AL, MÜN
- tögen** dağ, yanık, diken AL
- tögi** pirinç ŞSL
- tögül** değil AL, ŞSL
- tögün- I** dövünmek AL
- tögün-II** dökünmek AL
- tögüş** kavga, dövüş ŞSL
- tögüş-boğuşmak,** kavga etmek, dövüşmek AL, ŞSL
- töhmeti** *ar. + far.* bir suçlama LD
- töke I** mezar, türbe ŞSL
- töke II** tam, tamam ŞSL
- töke-** dökmek, saçmak ŞSL
- töke** taş kabir taşı, levha ŞSL
- töktür-**döktürmek, saçtırmak, dağıtırmak TEH
- töküz** bütün, tam BV, NH
- töle** kısa, küçük, bodur ŞSL
- tölek I** zarar, ödemeler, borç ödeme ŞSL
- tölek II** yavaş AL
- tölemiş** sebep olunan zarar ve ziyan ödeme, tebdil, cünne karşılık bedel ödemiş ŞSL
- töli** ayna, kozgü ŞSL
- tölük 1)** zahire ŞSL **2)** zarar, ödemeler ŞSL
- töñ 1)** suyu soğutan desti, ibrik, soğutucu kap ŞSL **2)** şarab zarfı, şarap konulan kap AL
- tön-** dönmek ÇFK, Sİ, ŞHD
- töndür-** döndürmek ÇFK, Sİ

- töneril-** tersine çevrilmek, dönderilmek, aks etmek ŞSL
- tönlük** izdiham, kalabalık, yığın, çokluk ŞSL
- töñül- I** feragat etmek, ümid kesmek AL, GN
- töñül- II** dönülmek GT
- töpe** tepe, üst, tümsek AL
- töpük** tepelik, hotoz SD
- tör-** durmak, sakin olmak AL
- törçüm** huzursuzluk, kargaşa ŞT
- töre I** kanun, töre, yasa AL, SŞL, NH, ŞT, FK, GN
- töre II** hanzadelere, beyzadelere mahsus ünvan ŞSL
- töre-** görülmek, icat olmak, yokken ortaya çıkmak, dünyaya gelmek AL, TMA, GN
- töret-** türetmek, ortaya çıkarmak GN
- töri** karşı AL
- törten** postin AL
- törtüb** toplanılacak yer, meclis; dört bir yanın insanı ŞSL
- törü-** yokken hasıl olmak, icat olmak AL
- töşek-hâne** *tür.+far.* sandık odası, elbise odası, hazine odası ŞSL
- töşel-** döşenmek ML, AL, ÇFK, Sİ, MK
- töşen-** döşenmek GT, FK
- töşet-** döşetmek, süslemek, tefriş etmek ŞSL
- töşük** delik, yarık AL, BV, TEH, FK, MK, LM
- tövbe** *ar.* tövbe NH
- töynek** kelek, tam olmamış kavun ve karpuz ŞSL
- töz I** sabır AL, YED, FK, MK, LM
- töz II** kulak memesi MK
- töz-** sabretmek, tahammül etmek, takat getirmek ML, AL, BD, NH, HBD
- tözi** hepsi, bütün, tamamen GT
- ţübā** *ar.* Cennetteki ağaç, Cennet ağacı BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
- tū-be-tū** *far.* kat kat BV, CD, FK
- tuc I** tunç, birinc ŞSL
- tuc II** yay çilesi ŞSL
- tūc** *far.* ayva GT
- tucar** bulut, bozuk hava; kasvetli ŞSL
- tūde** *far.* yığın, küme HBD, LM
- tuğaçcı** sancaktar, tuğ sahibi, bir tümen askerinin komutanı ŞSL
- tuğrā** tuğra.krş, tuğra MÜN
- tuğra** tuğra NH
- tuğur-** doğurmak, dünyaya getirmek TMA, TEH
- tuğyānsız** *ar.+ tür.* azgınlık yapmadan, coşkunsuzluk yapmamak NH
- tuhaf** *ar.* hediyeler, hoş giden şeyler BV
- tuğuz** kuduz FK
- tūl I** *ar.* uzun müddet, zaman çokluğu TMA, TEH, FK, MK, LM
- tūl II** *ar.* uzunluk, boy BV
- tula-** sıçramak ŞT
- tulū** *ar.* (güneş) doğma, doğuş BV, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM

tulum I tulum, matara, kırba ÇFK,
ŞT, Sİ

tulum II kavga, mücadele ŞSL

tulum III silah ve diricik ŞSL

tulum IV tam ve bütün çıkarılmış post
ŞSL

tulun- dulunmak, (güneş, ay, yıldız)
batmak, belirsiz olmak AL

tum- dalmak, efkara varmak ŞSL

tu´m *ar.* yiyinti, azık, tat TEH, MÜN,
FK

tum- I dalmak, suya dalmak ŞSL

tum- II derin düşünceye dalmak ŞSL

tu´me *ar.* yiyecek, azık, tat, çeşni, bir
lokma BV, GT, NH, HBD, TEH,
FK, ŞHD, MK, LM

tu´melğ *ar.+ tür.* yemeklik, azıklık
BV

tumşağ sivri uç, zirve, dudak, burun,
dargınlık FK

tumturağ *far.* gösteriş, tantana ŞHD

tumucu dalgıç ŞSL

tumuş- I bir köşede tasalı oturmak
AL, BV, NH

tumuş- II huysuzlaşmak, aksileşmek
GT

tun- 1) tarik olmak, bulanıklaşmak,
kararmaya başlamak ŞSL **2)** don-
mak AL **3)** göz kamaşmak, kapan-
mak, ışığı azalmak, kesilmek AL,
GT

tuñ şarap kadehi, fiçı, varil AL

tunağ tırnak FK

tunbān *far.* duman AL

tunça ibrik, su kabı ŞSL

tunçal *moğ.* celb (asker için) ML

tupa tepe, yuvarlak, toparlak AL, ŞSL

tupçağ alaca at AL

tur I yukarı, yüksek, yüce ŞSL

tur II dip, bucağ AL

tur III ipekden işlenen, şebeke, balık
ağı AL

tur I iyi, güzel, kıyafetli ŞSL

tur II balık ağı, tuzak, şebeke ŞSL

tura I kanun, adet ŞSL

tura II insan boyunca yapılmış kalkan
AL

tura III çalıdan yapılan duvar AL

tura IV hanzadelere ve beyzadelere
mahsus unvan ŞSL

turalik I efendilik ve şehzadelik
ŞSL

turalik II duralım, eğlenelim anla-
mında söz ŞSL

turalik III muntazam, düzgün ŞSL

turalik IV sebep, neden ŞSL

turfa *ar.* yeni, acayip, tuhaf LD

turfe *ar.* görülmemiş, tuhaf, yeni BV,
GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, LM

turğak I gece karakolu, gece bekçisi
ŞSL

turğak II Özbeklerden bir kabile ismi
ŞSL

turğalan helecan, inkilap, izdirap,
karışıklık ŞSL

turğamış devretmiş, sürme, sürgün,
kovulmuş, uzaklaştırılmış ŞSL

- turğay** bir çeşit büyük çayır kuşu AL, ŞSL, MK
- turğı** serçe, çumçuk ŞSL
- turğu** kumaş, renkli kumaş AL
- turğun** bir tür çayır ŞSL
- turgur-** durdurmak AL
- turiş-** karşı karşıya durmak GT
- turka I** bir tür kitap ŞSL
- turka II** yol, usul ŞSL
- turkurka I** siper, tabya ŞSL
- turkurka II** sünger ŞSL
- turla-** devrederek yuvarlamak, ağ atmak, örmek AL, ŞSL, HBD
- turlak** sakalsız, genç, delikanlı ŞSL
- turlan-** dolaştırılmak AL
- turlık** eşik, kapı eşiği ŞSL
- turluğ I** perde AL
- turluğ II** her cins, tür, türlü ŞSL
- turluk** keder, elem, korku, dehşet ŞSL
- turmaş-** durmak ŞHD
- turmay** bir tür kıymetli şal ve kumaş AL
- turmucağ** semiz otu gibi ekşi bir ot ŞSL
- turnacı** turna kuşu avcısı ML
- turra** *ar.* alın saçı LD
- turre** *ar.* alın saçı, kıvrık saç lülesi BV, GT, NH, HBD, YED, CD, FK, ŞHD, LM
- turş** *far.* turşu GT
- turtan** *far.* kürk, post ŞSL
- turuğ** şeffaf, parlak, lekesiz, tozsuz ŞSL
- turul-** süreklilik yardımcı fiili MÜN
- turunc** *far.* turunç ağacının meyvesi, turunç TEH
- turur** (bildirme) -dır/-dir ŞSL, NH, HBD, LM
- turuş I** durma, mekan, sabır ve takat AL, ŞSL, BD, TMA, ŞHD
- turuş II** *far.* ekşi, turşu GT
- turuş-** durmak, karşı karşıya durmak AL, GT
- turuşluk** *far.* + *tür.* yüz ekşitme, surat asma GT
- turşavul** yol muhafızı, karavul ŞSL
- tuşluk** şerefli, şeref sahibi, yüce huy- lu, yüce ŞSL
- tustuğan** *moğ.* çanak, kadeh, testi, ibrik ŞSL, NH
- tusun I** yağ, revgan ŞSL
- tusun II** soyu ve nesli güzel olan kimse ŞSL
- tuş I** taraf, semt, canip, yan, nezd AL, GN
- tuş II** denk, eşit, benzer ŞSL, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, FK, MK, LM
- tuş III** kaba, kuşluk vakti AL, ŞSL
- tuş IV** döş, sine, göğüs ŞSL
- tuş-** rastlamak, karşılamak gelmek; inmek, düşmek AL, GT, ŞHD, LM
- tuşancıl I** bağ, köstek ŞSL
- tuşancıl II** kartal, karakuş ŞSL
- tüşe** *far.* azık, yiyecek GT, FK, LM
- tüşesizlik** *far.* + *tür.* azıksızlık NH
- tüşesiz** *far.* + *tür.* azıksızlık, yiyeceksiz GT

tuşlan- rastlamak, tesadüf etmek, almak, kabul etmek; birlikte gelmek
ŞSL, MK

tuşluk I güney ŞT, LM, GN **2)** taraf, yan, yön AL, ŞSL

tuşluk IV kuşluk vakti ŞSL

tuşsu 1) gasilhane, gasıl teknesi, ölü yıkayıcı ŞSL **2)** leğen konulan yer, tuşnav; yüz suyu, ırz. Namus, şeref ŞSL

tuşuk tuyuk gibi bir şiir ŞSL

tuta- tutuşmak, yanmak YED

tutağan I ısıricı, kapıcı hayvan ŞSL **2)** ağ, tuzak, kapan ŞSL **3)** yapışık ot ŞSL **4)** maşa, tutacak ŞSL

tutağlaş- tutuşmak, yanmak, tutulmak, kayd olmak, ele geçmek ŞSL

tutağ I kabza ŞSL

tutağ II emanet, rehin ŞSL

tutamla- avuç ile ölçmek, arşunlamak ŞSL

tutaşıl- tutuşmak, yanmak GT

tutaşturuk kibrit, fitil, kav, çıra ŞSL

tüteğî-reng *far.* papağan renginde LM

tutgî yeşil, mavi, sebz ŞSL

tutka avuç, deste, kabza ŞSL

tutkar yığın, toplanmış, çokluk, mahalle şurası, danışma meclisi ŞSL

tutkavul geçit, boğaz ŞSL

tutku I tutku NH

tutku II tutacak nesne AL

tutmaç un aşısı, bulama aşısı, şehriye ŞSL

tutmaçlılık tutmak, tutma YED

tutman baş aşağı, yüzü koyun, iniş, meyil ŞSL

tutruğ tutuşturucu, ilk ateşi vermek için kullanılan ateş NH

tutsak esir, habs ŞSL

tuttuğun perde, hicap, örtü ŞSL

tuttur- tutturmak, sabitleştirmek TMA, GN

tutuğ I müptela, tutulmuş ŞSL

tutuğ II tutacak nesne AL

tutuğ III felçli, yarı felç olmuş ŞSL

tutul- tutulmak BV,GT, NH, HBD, LD, MÜN, ŞHD, MK, LM, GN

tutum I ekşi, sumak ŞSL

tutum II usul, kaide, yol, kanun, destur ŞSL

tutum III tütme, duman ŞSL

tuturğan pirinç, erz ŞSL

tuturğun perde, hicap, örtü ŞSL

tutuş- I tutuşmak, yanmak, alev almak BV, NH

tutuş- II birlikte tutmak GT

tutuş tutma, davranış, hareket TMA

tuvağ I tırnak AL, ŞSL, FK, LM

tuvağ II duvak, örtü, perde ŞSL, MÜN

tuvurluğ çadırın etrafına çekilen keçe ve otağ kigizi, perdesi AL, ŞSL

tuyğar- duyurmak AL

tuyğun ak doğan, doğan AL, ŞT, MK

tuyğar- duyurmak AL

tuzun tosun, güzel huylu, necip, sevgili, güzel bir çocuğa söylenen söz ŞSL

tuyūr *ar.* kuşlar BV, GT, TEH, MÜN, FK, MK, LM

tuzañ toz, topraklı yumuşak yer, taşsız yer ŞSL

tuzlağ tuzun bulunduğu yer ŞT, MK

tuymağlığ duyulma, duyma, işitme TMA

tuynağ tırnak AL, ŞSL

tuzluğ tuzlu, tuzluk ŞSL

tü tüy ŞHD

tüb dip, esas, temel NH

tüb tüz dosdoğru, dümdüz ŞSL

tübye sahralarda ve çöllerde otlayarak semirmiş kısrak ŞSL

tüccār *ar.* tacirler, satıcılar MÜN, MK

tüf balgam, tükürük ŞHD

tüfeng tüfek YED

tüfki tükürük, tufül ŞSL

tüfkür- tükürmek, tuf demek, tuflemek ŞSL

tüfürcük tükürük ŞSL

tüg tüy AL, GT, NH, TEH, CD, FK, MK, LM

tüğan yara, dağ, diken AL

tügebaş kabir üstüne konan taş AL

tügen I yara, dağ, diken; bela çölü AL, BV, NH, HBD, YED, CD, FK, ŞHD, MK

tügen II düğüm AL

tügre- kapamak, set çekmek HBD

tügül- düğümlenmek, bağlamak ŞSL

tügüş- düğüm düğüşmek, karşılıklı düğüm atmak AL

tüke I mezar, türbe ŞSL

tüke II tam, tamam ŞSL

tükel- tamam olmak, bitmek, sona ermek, bitirmek ŞSL

tükelüli cümle, kamu, bütün ŞSL

tüken dağ, diken ŞSL, LM

tüken- tükenmek, bitmek, bitirmek, nihayete ermek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

tükeniş son, sınır, nihayet, serencam, bitmiş ŞSL

tükre- kapamak, bir şeyin önüne set çekmek ŞSL

tükün- 1) döğünmek AL 2) dökünmek AL

tükür- tükürmek, tuf etmek ŞSL, GT

tülek perini dökmüş ve yeni yüy çıkarmış olan hayvan ve kuşlar AL, ŞSL

tülf kesb, iş, güç, meşguliyet ŞSL

tülmeçi tellal, muhbir ŞSL

tülük bazı kuşların tüy dökme vakti AL

tüm- doldurmak, arttırmak, çoğaltmak ŞSL

tüm kapalı bina, çarşı, bedestan ŞSL

tümen on bin, pek çok, on bin Osmanlı akçesi; İran şahlarının bir tür altın ve sikke rütbesi AL, ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, LM, GN

tümen- zengin olmak, servet sahibi olmak, zenginleşmek ŞSL

tümenki her şeyin aşağısı ve uzağı
ŞSL

tümlük çadırın başındaki açıklık,
damdan açılmış delik, aydınlık dü-
şecek yer ŞSL

tümpek eğri büğrü, düz ve doğru ol-
mayan ŞSL

tünbek dümbelek, dünbek, davul AL,
ŞSL

tünd *far.* sert, haşin, şiddetli BV, NH,
YED, CD, FK, MK, LM, GN

tünd-bād *far.* sert rüzgar, kasırga
HBD, MÜN, FK, MK, LM

tündluğ *far.+ tür.* sertlik, haşinlik,
sert mizaçlı BV, NH, TMA

tüng *far.* testi FK

tünla- geceyi geçirmek, sabaha kadar
oturmak, gece yol yürümek ŞSL

tünlük pencere, baca ML, AL, BV,
NH, LM

tüñül- ümitsizliğe düşmek, nevmid
olmak AL, MK

tüp dip, oyuk veya çukur şeylerin alt
bölümü, son AL, BV, GT, LD,
TEH, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, MK,
LM, GN

tüpe tepe AL

tüpek yün, tiftik, tüy ŞSL

tüpi I külah, takye ŞSL

tüpi II dipi AL

tüpsüz dipsiz AL

tüpü I dipi ŞSL

tüpü II karla oynanan bir tür oyun
ŞSL

tür- dürmek, katlamak, bükmek, bü-
kümek ML, AL, ŞSL, BV, NH

türāb *far.* toprak GT, NH, FK, ŞHD,
MK

türbet *ar.* türbe GT, LD

türe âdet ve kanun AL

türe- hasıl olmak, türemek AL

türk I Türk; Yafes'in oğlu, güzel;
kıvrık, kenarı bükülmüş şey, kırsal-
da yaşayan ŞSL, BV, SD, GT, LD,
TMA, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK,
LM, GN

türk II tam yetkin MK

türkān kıvrak, kenarı burulmuş şey
ŞSL

türkāne *tür.+far.* Türkçe ŞT, ŞHD,
LM

türkî I Türkçe, Türk'e ait olan GT,
TEH, ŞT

türkî II bir deve türü TMA

türkistān Türkistan, Türkistan bölgesi
ŞSL, GT, LD, TMA, ŞHD

türk-tāz *far.* yağma, çapul, koşma
BV, TMA, FK, MK

türlüg perde ŞSL

türme I dürme, dürüm; saçta pişen
ekmek GT

türme II örmek denilen elbise AL

türmey örmek denilen elbise AL

türşe bir tür ölçü birimi ŞSL

türtān kürk AL

türtül- tahrik edilmek, arlanmak, san-
çılmak, degelinmek ŞSL

türü- hasıl olmak, türemek AL

tüşcilik öğle ile tan yeri ağarmadan önceki zaman, düş vakti ŞSL

tüşken hamamın külhanı ve hamamı ısıtmak için ateş yakılan yeri, köşesi ŞSL

tüşkür- düşürmek, düşürülmek, derecesi indirilmek ŞSL, LD

tüşlen-kahvaltı yapmak, tüş vaktinde biraz istirahat edip yola koyulmak, geceyi geçirmek ŞSL

tüşük sakit, oyuk, delik ŞSL

tüşül- gelinmek, varılmak, bir yere vasıl olunmak MÜN

tüşür- düşürmek, düşmesine sebep olmak GT, LD, TMA, TEH, MK, LM, GN

tütek yolunu bulma, ipucu, vasıta ve alet meydana getirme, terbiye etme, beceme ŞSL

tütsi duman, buhar ŞSL

tüvân *far.* güç YED, MK

tüvânâ *far.* güçlü, kuvvetli NH, LD, TMA, LM, GN

tüvâner *far.* zengin, paralı LD

tüvânger *far.* zengin, paralı GT,

tüvângerî *far.* zenginlik ŞHD

tüy tüy GT

tüylekekamçı ucu, kırbacın bağlanmış başı ŞSL

tüyü- yükletmek, yüklemek ŞSL

tüyül- meydana çıkmak, duyulmak, bilinmek, açığa çıkmak, açıklanmak ŞSL

tüz I düz, eşit, denk, doğru düzgün kişi, nesne AL, ŞSL, BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM, GN

tüz II tüy FK

tüz III düzlük, ova AL, ŞSL, BD

tüz IV bir topluluğun gerekleri ML, AL

tüz Vok, mızrak ML

tüz VI kuvvet, sabır ŞSL

tüz ağac uzun, düz edici, bina yapıcı, düzenleyici ŞSL

tüzek doğru, müstakim, düzgün ŞSL, CD

tüzgen çabuk, tez, seri ŞSL

tüzgü yüzük ŞSL

tüzgün I düzgün, muntazam ŞSL

tüzgün II beyazlık, kızılık, tunç rengi ŞSL

tüzi sıra SD

tüzlen- I sabretmek, tahammül etmek, kaldırmak ŞSL

tüzlen- II düzlenmek AL,

tüzlük düz, doğru, düzlük, doğruluk, düzlük AL, ŞSL, BV, BD, NH, LD, MÜN, FK, MK

tüzmeklık düzme SD

tüzük- düzmek, düzenlemek, düzgün tertipli yapmak AL

tüzüklük düzenlilik BV

tüzüksiz düzensiz, tertipsiz MK

tüzül- kurulmak, düzene konulmak, düzelmek BV, SD, TMA, MÜN, ŞHD, LM, GN

tüzüt- düz kaldırmak, yükseğe çıkarmak, temel atmak, meydana getirmek, düzleştirmek, düzeltmek ŞSL

U

u *far.* ve BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN

u- tasviri fiil, yapabilmek AL

‘**ubeyd** *ar.* köle, kul TEH

‘**übüdiyyet** *ar.* kulluk, kölelik TEH, MÜN, FK, MK

‘**übür** *ar.* bir başka tarafa geçme, geçilme BV, MÜN, MK

ubusun yem ve kuru ot ŞSL

uc I uç, bir şeyin bitim noktası, nihayet ŞSL, TEH, MÜN

uc II mükafat, iyilik ŞSL

uc III öç, intikam ŞSL

uc ağaç dar ağacı, asma ağacı ŞSL

ucağ tekye, tavan, dam, taht, kadınlar için deve üzerine yapılan mahfe, huzur ŞSL

ucaş I birbirine sert söyleme, niza, söz dalaşı, serd konuşma ŞSL

ucaş II yüksek, yüce, arka, sırt ŞSL

ucaş- bahse tutuşmak, iddiaya girmek; söz dalaşı yapmak, niza etmek ŞSL

‘**ucb** *ar.* kendini beğenmişlik BV, NH, FK, ŞHD, MK

uçkalat- uygun bir tarzda muamele etmek, usulüne göre davranmak ŞSL

ucla- düşmanlık yapmak, hasımlık yapmak ŞSL

ucra- *moğ.* tesadüf etmek, rast gelmek ŞSL

ucru son vakitler, ahir zaman ŞSL

u‘cūbe *ar.* pek acayip şey, şaşılacak şey BV, TMA

ucur 1) *moğ.* zaman, vakit; devir, çağ ŞSL, TEH, MÜN **2)** *moğ.* falın doğra çıkması, hayırlı fal, bereket, kutluluk ŞSL

ucurma uçurtma ŞSL

ucuz ucuz, fiyatı eksik ŞSL, ŞHD

ucuzla- fiyatı eksilmek, ucuzlamak ŞSL

ucuzluk ucuzluk ÇFK, Sİ

uçan gemi, gemi perende ŞSL

uçaş- bahse tutumak BV

uçğur- I dilmek, parça parça etmek ŞSL

uçğur- II duvardan düşürmek ŞSL

uçğur- III kelimeyi süslemek, güzelleştirmek ŞSL

uçık- sona gelmek, neticeye ermek GT

uçku uçma, uçuş ŞSL, BV

uçkunluk kıvılcım, uçma, uçuş ŞSL

uçkusı kuş uçmak; uçup gitmeli demek ŞSL

uçmağ cennet ÇFK, CD, Sİ, FK, LM

uçman salıncak, çarh-ı felek, dolap ŞSL

uçrat- *moğ.* karşılaştırmak, rastlamak AL, HBD, LD, FK

uçuğ dudak kabartısı, gözde olan ben
FK, LM

uçuk uçuk, dudak kabartısı, gözde
olan ben BV, NH, FK, LM

uçur moğ.zaman, vakit, an, sıra, ara,
devir AL, TMA, TEH, MÜN

‘ūd I *ar.* ut, müzik aleti GT, NH,
YED, FK, ŞHD, MK, LM

‘ūd II *ar.* ağaç, odun BV, GN

‘ud *ar.* odun, yakacak odun GT, LD

udçı sığır güden SD

udı- uyumak GT

‘üdsüz *ar.+ far.* içinde öd ağacı yakı-
lan buhurdan TMA

‘udül *ar.* adiller, adalet sahibi olanlar
GT

uftan- utanmak SD, GT, LD, ŞHD

‘ufünet *ar.* pis koku; iltihap BV

uğ çadırın üst yanındaki köşelerden
her biri AL

uğ- anlamak GT

uğan kudret sahibi, Tanrı, Allah AL,
ŞSL, LD, ŞHD, GN

uğra- uğramak GT, ŞT

uğrı hırsız BV, ÇFK, YED, Sİ, ŞHD

uğun kudret sahibi, Tanrı, Allah ŞSL

uğur bereket, mutluluk, saadet ŞSL

uğur- isabet etmek, rast gelmek, rast
gitmek ŞSL

uğurla- çalmak, hırsızlık yapmak
ÇFK, Sİ, ŞHD

‘uhde *ar.* sorumluluk, bir işi üzerine
alma LD, ÇFK, MÜN, Sİ, FK

uğar turna AL, BV, NH

‘uğbā *ar.* ahiret, öbür dünya ÇFK,
YED, Sİ, FK, ŞHD

‘uğbe *ar.* ceza, eziyet, işkence MK

‘uğbî *ar.* ahiret, öbür dünya BV,
MÜN, LM, GN

‘uğdear. düğüm BV, LD, YED, FK,
LM

uğla- uyuklamak ÇFK, Sİ, ŞHD

‘uğül *ar.* akıllar LD, TEH, MÜN

uğuş akıl, anlayış AL, GT

uğuşluğ akıllı, anlayışlı GT

uğuşsuz akılsız, anlayışsız GT

ul temel GT

ula tepe, küçük dağ ŞSL

ulağla- yolu şaşırarak, azmak, adaş-
mak ŞSL

ulal azim, büyük, ulu ŞSL

ulal- büyümek, büyük olmak AL, ŞSL

ulam vasıtasıyla, dolaylı, münasebetiy-
le LD

ulan- I ulaştırmak, uzatılmak ŞSL,
LD, FK, MK

ulan- II ulanmak, bağlanmak, eklen-
mek AL, GT, GN

ulan- III bulaşmak, derde düşmek ŞSL

ulaşı daima SD

‘ulemā *ar.* alimler, ilim sahipleri GT,
ÇFK, TMA, TEH, Sİ, MK

ulğa- büyümek ve çok yaşamak ŞSL

ulğar- büyümek GT

ulğat- büyütme, geliştirmek, insan
için yetiştirmek AL, ŞSL, TMA

ulğayt- büyütme, yetiştirmek ŞSL,
LD, LM

- ulu-** ulumak AL
- ullu** ulu, yüce BD
- ultañ** çizme ve ayakkabı altına dikilen malum deri AL
- ulu- I** ürmek ŞSL
- ulu- II** ulu olmak, büyümek AL
- ‘**ulüfe** *ar.* hayvan yemi MK
- ‘**ulüfesiz** *ar.* + *tür.* yemsiz, yiyeceksiz GT
- ul(u)ğa-** yıpranmak, kaşınmak, büyü-
mek, yaşlanmak NH
- uluğka-** ululamak ÇFK
- uluğlan-** saygı gösterilmek, ihtişam etmek, kibirlenmek ŞSL
- uluğluk** büyüklük, yücelik ŞSL, GT, ÇFK, Sİ, MK
- ulūhiyyet** *ar.* Allahlık sıfatı, tanrılık vasfı TEH, MK
- ‘**ulūm** *ar.* ilimler, bilgiler GT, TEH, FK, MK, LM, GN
- ulusça** *moğ.* + *tür.* bütün kavim, bütün halk NH
- uluş** vilayet, ülkü ŞHD, MK
- uluş-** karşılıklı oluşmak LM
- ‘**ulūvv** *ar.* yükseklik, büyüklük, yücelik MK
- ulu 1-‘azm** *ar.* Tanrı'nın emirlerine en fazla dikkat gösteren peygamberler (Nuh, İbrahim, Musa, İsa, Muhammed) TEH
- ‘**ulvî** *ar.* yüksek, yüce LD, FK, ŞHD, MK
- ‘**ulyā** *ar.* pek yüce BV
- um-** ummak, ümit etmek, beklemek ŞSL, HBD, ŞHD
- umaç** tarhanaya benzer bir çeşit yemek MK
- umağ** nesil, urug, boy
- umağ** nesil, urug, boy GN
- umağlan-** cesaretlenmek, cüret etmek, tehevvürlenmek ŞSL
- umal-** asılmak, asılı durmak, havada boşta durmak ŞSL
- umalmağ** şamdan, sokak lambası ŞSL
- umanc** ümid, temenni, beklenti ŞSL
- umın-** beklemek, ummak ŞSL
- ‘**umk** *ar.* derinlik TEH, MÜN
- ‘**ummāl** *ar.* idare memurları, valiler TMA
- ‘**ummānî** *ar.* yüce, engin MÜN
- umsun-** ummak, istemek, beklemek ML, ŞHD
- umuduğ I** hengam, mevsim, vakit, çağ ŞSL
- umuduğ II** avda, ciritde veya seferde giyilen şalvar ŞSL
- umun** iğne ŞHD
- umun-** beklemek, ummak, tamah etmek ML
- umūr** *ar.* işler, hususlar, maddeler BV, GT, TMA, MÜN, MK
- umat-** razı etmek AL
- unçu** anda, anttaş AL
- ‘**unfuvān** *ar.* ilk gençlik, tazelik GT
- ‘**unnāb** *ar.* hünnap; bir çeşit ağaç, bu ağacın meyvesi NH, LD, YED, CD
- ‘**unşuriyāt** *ar.* unsurlar, elemanlar MK

unut unutmama, unutulma NH, LD, ÇFK

unutmağlıg unutmama hali BV

unuttur- unutturmak NH, HBD, TEH

unutul- unutulmak, hatırlanmak, akılda kalmak MÜN

‘**ūr** *ar.* çıplak, tok gözlülük YED, FK

uran *moğ.* geceleyin yolunu şaşırım yol başına çağırarak, ordugahta mensup olduğu beyin mensuplarını Devletyar bey halkı, Saadetyar bey halkı gibi çağırarak AL

urar döğme, darp etme; tahıl biçme ŞSL

uraz saadet, baht, talih, tecelli ŞSL

urbağ hamur sulu düştüğü vakit kabına yapışmaması için serpilmiş un ŞSL

urbar- tüy çıkmak, tüylenmek; bitkilerin büyümesi, çıkması ŞSL

‘**urefā** *ar.* irfan sahipleri, arifler GT

urğuç vurucu, kesici, haydut GT, LD

urla- bağırarak, çığırarak ŞHD

urma sıcak sudan çıkıp soğuk süya girerken bedenine üzerine çıkan karcıklar ŞSL

urnuğ alelacele iş görmek, birden bire olmak, ansızın olmak, birden bire bir iş yapmak ŞSL

urt- bitmek, bitkiyi meydana getirmek, vücuda getirmek; ayakta kalmak, yıkılmamak ŞSL

uru ziraat için saklanmakta olan tohumun muhafazası için kazılan yer ŞSL

‘**urūc** *ar.* yukarı çıkma, yükselme BV, NH, YED, FK

uruğ kayaş akraba, kabile, cemaat AL, ŞSL, MK

uruğ kayış hısım, akraba; cemaat ŞSL

urul- I vurulmak GT, NH

urul- II adım. atılmak MÜN

urum asker ilminde ustalık ve becerilikliği alışkanlık edinen bir bölük AL, ŞSL

urumcu geda, dilenci, fakir ŞSL

urun- vurulmak, çarpılmak, sendelemek, öteye beriye savrulmak, çabalamak ŞSL, GT, NH, LD, YED, CD, GN

urundala- seçmek ŞSL

urunduğ eğer esbabı ŞSL

urundur- savrultmak, vurdurmak GN

urut yurt, menzil ŞSL

urut- inmek, nüzul etmek ŞSL

‘**uryān** *ar.* çıplak BV, GT, HBD, YED, FK, LM

us akili, zeka, idrak, feraset ŞSL

us- soymak, eti kemikten koparmak ŞSL

usal fena, kötü, kusur, zayi ŞSL

usan- usanmak, bıkmak LD

uşan- usanmak, bıkmak YED, LM

usandır- usandurmak, bıktırmak GN

usandur- usandırmak; akıllandırmak GT

usluğ fitne, fesad, karışıklık ŞSL

usmağla- gizlemek, saklanmak, perde arkasına gizlenmek ŞSL

uŝurāb *ar.* yıldızların arza nazaran yükseklik derecesini bulmakta kullanılan alet YED

uŝurlāb *ar.* yıldızların Arz'a nazaran yükseklik derecesini bulmakta kullanılan alet BV, MK

ustūvār *far.* sağlam, korunaklı yer GT
usun ol taraf, ol yön ŞSSL

uç işte, şu, şimdi ŞSSL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, ŞHD, GN

uŝaqla- ufatmak, bölmek, doğramak, parça parça etmek ŞSSL

uŝal işte, şu, o, tam bu ŞSSL, BD, GT, LD, ÇFK, YED, ŐT, Sİ, MK, GN

uŝal- ufalanmak, küçülmek, parçalanmak, taksim etmek AL, ŞSSL, BV, NH, LD, YED, FK, MK

uŝalt- parça parça etmek, taksim etmek ŞSSL

uŝanda orada, hemen orada ŞSSL

uŝandaql öylece, onun gibi, sonsuza kadar ŞSSL

uŝandañaca oraya değin ŞSSL

uŝandin tam, işte ondan ÇFK, Sİ

uŝatca ol kadar, şu kadar ŞSSL

uŝka er, zevç, apışka ŞSSL

uŝlan beyler tarafından halka ve aske-re verilen yemek ve ziyafet ŞSSL

uŝmaql cennet SD

uŝmaql cennet GT

uŝol işte, o, bu, tam bu BV, NH, LD, ÇFK, YED, ŐT, Sİ, LM, GN

uŝŝaql *ar.* aşıklar; türk müziğinde bir makamın adı BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM

uŝŝaqlıql *ar.* + *tür.* aşıklık YED

uŝtu işte LD

uŝtulum sitem, zulüm ŞSSL

uŝuql- acele etmek, süratlandırmak, hızlandırmak ŞSSL

uŝul işte, tam bu ŞSSL

uŝuluql farz, zann, tasavvur, sezme ŞSSL

uŝundı ansızın, birden bire saldı, hücum ŞSSL

uç I *ar.* ut, bir çeşit müzik aleti Sİ

uç II manda ŞSSL

uç III Türk yıl adlarından ikinci senesi ŞSSL

utaqla tolga, tac NH, CD

utan- utanmak LD

uŝarid *ar.* Merkür BV, NH, FK, MK

uŝarid-ŝab *ar.* utarit yaratılışlı, huylu YED

uŝgan- utanmak AL

uŝgat- utanmak, hicab etmek, haya etmek ŞSSL

uŝguz- elinden düşürmek, kayıp etmek, yenilmek, yütülmek ŞSSL

uŝkan- I yaşamak ŞSSL

uŝkan- II taklid etmek ŞSSL

uŝkar- I geçirmek ŞSSL

uŝkar- II ezberden okumak ŞSSL

uŝkariŝ- geçiştirmek ŞSSL

utkuz- yenilmek; elinde olanı aldır-
mak, elinden düşürmek, kaybetmek
AL, TEH, YED

utru karşı, karşılık, cevap AL, BV,
BD, GT, NH, HBD, TMA, TEH,
MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM,
GN

utuz- ütölmek, yenilmek, elinde ola-
nını aldirmamak AL

uva evet ŞSL

uy sığır, geviş getiren büyükbaş evcil
hayvaniann genel adı AL, BD, GT,
TMA, TEH, LM

uyağ uyanık GT, ÇFK, Sİ

uyağlıg uyanıklık GT

uyak- batmak, gurub etmek, batmak
AL, NH, HBD, FK, LM

uyak- utanmak ŞHD

uyaklık uyanıklık ÇFK, Sİ

uyaldur- utandırmak LD

uyalt utanç, utanma FK, ŞHD, MK

uyan- uyanmak GT, LD, ŞHD, GN

uyatlıg utanmış, utançlık, ayblı ŞSL,
BV, ŞHD, LM

uyatlık utanma, utançlık AL, NH,
HBD

uygur uyar ve uygun şey ŞSL

uyguş- uyuşmak, tenbelleşmek ŞSL

uyı- uyumak LD

uykulat- uyutmak, aldatmak TMA

uykuluğ uykulu BV

uykusuz uykusuz BV

uyluğ but, uyluk kemiği ŞSL

uyu- uyumak BV, SD, NH, HBD,
ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ,
MK, GN

‘**uyüb** *ar.* ayıplar, kusurlar TEH, MK

uyuğ- sütü uyutup yoğurt yapmak ŞSL

uyukla- uyuklamak GT, ÇFK, TEH,
Sİ, ŞHD

‘**uyün** *ar.* gözler, pınarlar, kaynaklar
MK

uyundi arsız, davet edilmediği halde
ziyaretlere giden ŞSL

uyuz uyuz hastalığı, kaşıma, kaşınma,
ger illeti ŞSL

uzağ önceki, geçen AL

uzak ağrı verem hastalığı, verem ŞSL

uzal- uzanmak, sürüp gitmek, yetiş-
mek AL, NH, HBD, LD, FK, LM,
GN

uzalış kesilmeyip uzalmak, bir tarzda
hareket etmek, bir düziye gitmek
ŞSL

uzatıl- uzatılmak MK

uzgan- uzlaşmak, anlaşmak, barışmak
ŞSL

uzı- uyumak GT

‘**uzletar.** yalnızlık köşesine çekilme
GT, YED, CD, FK, MK, LM

‘**uzm** *ar.* büyüklük, böbürlenme NH,
FK

‘**uzübet** *ar.* tatlılık, şirinlik MK

uzun isek bir tür oyun ŞSL

‘**uzv** *ar.* organ BV, GT, NH, LD,
ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, MK,
LM

Ü

ü *far.* ve BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM, GN

übhet *ar.* büyüklük, ululuk MÜN

übük başlannda tac olan kuşlar ve hüdhüd kuşu ŞSL

üclib çul ve çuval dikilen kalın ip ŞSL

ücerğü eğer üzerine konulan yastık ŞSL

ücre *ar.* ücret, hizmet karşılığı verilen para veya mal TEH

üç- I sönmek ŞSL

üç- II ıztırapla hareket etmek, yürek oynamak, göz seğirmek ŞSL

üçegü üçüncü AL, ŞSL

üçele üçü birlikte AL

üçlesi her üçü de, üçü de, üçü birden ŞSL, TEH

üçev üçü AL, ŞSL, TMA, TEH, YED, FK, LM

üçevle üç defa, üç kere AL, TEH

üçinç üçüncü GT

üç kat üç kat kabuğu olan bir tür ağaç ŞSL

üçki keçi, oğlak ŞSL

üç kolık bir tür üç dilli ŞSL

üçkü keçi LD

üçlesi üçü birlikte MK

üç miñ üç bin (3000) TMA, TEH

üçünç üçüncü AL, GT

üçünçi üçüncü (3.) BV, BD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, LM

üçür- söndürmek ŞSL

üftade *far.* düşkün, çaresiz; aşık BV, BD, GT, NH, MÜN, YED, FK, GN

üftade î *far.* bir düşkün, bir biçare; aşık ŞHD

üftadelik *far.* + *tür.* düşkünlük, çaresizlik; aşıklık YED, MK

üftan *far.* düşen, düşerek GN

üg- yığmak, toplamak ŞT, ŞHD

ügre erişte yemeği ŞT

üğü I bir tür baykuş ŞSL, GT, LM

üğü II su almak için delinen yer ŞSL

üğü III uyku ŞSL

ügündüre öküze vurmak ' için yapılan iğneli değnek ŞSL

ügür- I çevirmek, döndermek YED

ügür- II üfkürmek, ciğerden ağlamak ŞSL

ük- toplamak, yığmak AL, ŞSL, GT

üküş çok, fazla, aşırı AL, ŞSL, GT, NH, TMA, MÜN, FK, MK, LM

üle- I paylaşmak, taksim etmek ŞSL, GT

üle- II uzun uzun dehşetli bir şekilde köpeğin ürmesi ŞSL

üleş- pay etmek, paylaşmak, taksim etmek ŞSL, SD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK

üleştür- üleştirmek, paylaştırmak ÇFK, Sİ

ülfetî *ar.* dostluk, ahbaplık ŞHD

ülken büyük, ulu FK

ült kmnızı, kızıl ŞSL

ülteş komşu ŞSL

ülüg pay, nasip GT

ülüstük bismil, dinen yenmesi helal olan, yan canlı ŞSL

ülüş- köpeklerin birbirine havlaması ŞSL

üm(m) *ar.* anne SD, LD , FK, MK

ümem *ar.* ümmetler YED

ümerā *ar.* emirler, beyler BV, GT, YED

ümîdlîğ *far.* + *tür.* umutlu, ümitli GT

üm(m)îd-vârlıq *far.* + *tür.* ümit etme, umma, bekleme TMA

ümkü boğaz, gırtlak ŞSL

ümmehāt *ar.* anneler, asıllar BV, MÜN, LM

ümmet *ar.* peygambere bağlı topluluk, cemaat, gurup, topluluk BD, SD, NH , LD, ÇFK, TEH, FK, ŞHD, LM, GN

ümmeţî *ar.* ümmetim ŞHD

ümmî *ar.* okuma yazma öğrenmemiş BD, ÇFK, Sİ

ümmîd-dār *far.* ümitli YED

ümmü l-ḥabāyis *ar.* şarap, içki MÜN

ündür- indirmek ŞSL

üns *ar.* alışkanlık, yakınlık NH, HBD, TEH, FK, LM

üñür büyük mağara ŞT

üñürt- yıkmak, güreşte yıkıp basmak ŞSL

ünzel yalan ŞSL

ür- ürmek AL, FK, MK

ürd *far.* gibi ŞHD

ürgül- değişmek; dönmek, dört doluşmak YED

ürke- ürmek, korkmak GN

ürkev Pervin yıldızları, Ülker, Süreyya yıldızları ŞSL

ürkün tuğyan, dehşet, korku AL

ürkünc dehşet, korku, telaş ŞSL

ürküt- ürkütmek, korkutmak ÇFK, Sİ, LM

‘üryān *ar.* çıplak NH

üs yüz; elbise; kumaş GT

üs- 1) adet etmek, alışkanlık hale getirmek ŞSL 2) büyüme, gelişme, yetişme ŞSL

üsrümek yine öyle, keza, bu dahi, Öteki gibi anlamları veren bir söz ŞSL

üsrük mest, sarhoş YED

üstād *far.* usta, sanatkar; öğretmen, hoca BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM

üstād-kerde *far.* ustalaşmış, usta LD

üstādlıq *far.* + *tür.* üstadlık, ustalık ÇFK, ŞT

üstād-zāde *far.* üstad elinden çıkmış MÜN

üstele- geçmek, ilerlemek, başarmak ŞSL

üsten ırmak, nehir ŞSL

üstideki üzerindeki, üstündeki ŞSL

üstüh‘ān *far.* kemik BV, GT, NH, YED, LM

üstüvār *far.* sağlam, dayanıklı, güvenilir BV, HBD, LD, MÜN, YED, CD, FK

üstüvārî *far.* güçlü, sağlam BV

üsüb büyümüş, yetişmiş, gelişmiş, uzamış ŞSL

üş- üşüşmek, toplanmak GT

üşbülk düdük, ney, ıslık ŞSL

üşen kol (terazi kolu) GT

üşer- çekmek, sürmek, yaklaştırmak, mecbur etmek, zorunda bırakmak, sevketmek ML

üşkü matkap, delik açıcı SD, GT

üştülüm *far.* cefa, zulm, cevr TMA

üt delik GT

üt- kelleyi ateşe tutup tüyü temizlemek AL

üygü gaflet, tenbellik, pervasızlık LM

üylüş- uyuşmak, gaflette bulunmak, tenbelleşmek ŞSL

üz I üst, üzeri YED

üz II yüz sayısı (100) AL

üzdürme nehrin derin yerinlerinden atları yüzdürerek geçirme; cirit ve yığın yarışından geçmişide ifade eder ŞSL

üze üzerine, üstüne, üzerinde, üzre, üzere AL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN

üzengü üzengi NH, YED, FK

üzere üzerine, üzerinde YED

üzgi merdiven ŞSL

üzgün taşkın, su taşkını, suların çoşması HBD

üzlik bir tür bitki ismi, üzerlik bitkisi, üzerlik tohumu, bitki özü ŞSL

üzni *ar.* dudak, kenar, yan, taraf' ŞSL

üzna geçit, dar yol ŞSL

üzre üzerine, üstüne, üzerinde ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

üzüş- bir şeyi beraber bozmak LM

V

vā *far.* uzaklaştırmak, götürmek TMA

vā-‘acabā *ar.* tuhaflıkla, hayretle YED

vācibāt *ar.* yapılması şeraite göre gerekli olanlar MÜN

va‘d *ar.* söz verme TEH

vādî *ar.* vadi, alan, yol BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM

vāfi *ar.* yeter, tam elverir MK

vāh *ar.* vah!, yazık! NH

vahdāniyyet *ar.* birlik, Tanrı'nın bir oluşu MÜN

vahdet *ar.* birlik, Allah'a yakınlık, yalnızlık BV, BD, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM

vāhidiyyet *ar.* birlik, teklik; Allah'ın birliğine kavuşmuşluk LD

vahş *ar.* yabani hayvan, vahşilik, ıssızlık BV, GT, NH, TEH, FK, MK, LM

vaḥṣet-āmîz *ar.* + *far.* vahşetle karışık LM
vaḥṣet-efzâ *ar.* vahşet artırıcı FK
vaḥṣet-engîz *ar.* + *far.* korkunç MK, LM
vaḥṣethġ *ar.* + *tür.* yabani olma LM
vaḥşîlik *ar.* + *tür.* vahşilik YED
vaḥ veh *ar.* ' vah ve ah anlamında, hasret çekme üzülmeye anlatır ŞSL
vaḥy-âsâr *ar.* vahy eserleri HBD
va'îd *ar.* vaat eden NH, TEH, MÜN
vâ'îz *ar.* vaiz, dini öğütlerde bulunan BV, NH, HBD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK
vâj-gün *far.* ters, tersine dönmüş, uğursuz YED
vajün *far.* ters, tersine dönmüş YED
vaḳ'a *ar.* olup geçen olay ŞT
vaḳar *ar.* ağırbaşlılık GT, ÇEK, Sİ, MK, LM
vaḳâyi' *ar.* vakalar, olaylar MÜN
vaḳf I *ar.* bilme, elde etme, durdurma, duruş, ayırma, bağlama GT, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK
vaḳf II *ar.* zaman, çağ, mevsim FK
vaḳfe *ar.* Hacıların Arafat'da durmaları GT, MÜN
vâḳi' *ar.* vuku bulan, olagelen, geçen NH, FK
vâḳi'ât *ar.* baştan geçen olaylar MK
vâḳıflıġ *ar.* + *tür.* haberlilik MK
vaḳır vaḳır fıkır fıkır kaynama, kaynar çoşar gibi, abes ses çıkarmak ŞSL

vâḳi' *ar.* vuku bulmak, olmak, geçmek, cereyan etmek LD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM
vaḳitsiz *ar.* + *tür.* zamansız MK
vaḳtî *ar.* + *far.* bir vakit, bir zaman GT, MÜN
vaḳtliġ *ar.* + *tür.* zaman alan, vakitlik, vakit süren MÜN
vaḳtsiz *ar.* + *tür.* vakitsiz, zamansız GT
vâlâ *far.* yüce, ulu, aziz BV, SD, GT, NH, MÜN, YED, ŞHD
vâlid *ar.* baba MÜN, MK, LM
vâlide *ar.* anne ŞHD
vâlideyn *ar.* ana baba BV vahdîn *ar.* babalar, atalar MÜN
vâlih *ar.* şaşkın, şaşırılmış BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM
vâlihî *ar.* bir şaşkın YED
v'allâh *ar.* Allah için, Allah hakkı için anlamına gelen yemin GN
va'llâh *ar.* Allah için, Allah hakkı için anlamına gelen yemin HBD, LD
vallâhi *ar.* Allah için, Allah hakkı için anlamında bir yemin sözü YED
vâpes *far.* son, en gerideki LM
var var, mevcut YED
var- gelmek, ulaşmak; gitmek TMA, YED
vâraḳâsîz *ar.* + *tür.* kağıtsız, evraksız GT
varaḳ-neverd *ar.* + *far.* dönen kağıt yaprağı LM

- varağ-nigār** *ar.* + *far.* kağıda yapılmış, yapılan MK
- vāreste** *far.* kurtulmuş; rahat; ilişiksiz YED
- vāresteliğ** *far.* + *tür.* rahatlık, serinlik BV, MK
- vāridāt** *ar.* hatıra gelen, içe doğan şeyler MÜN
- varsakı** türkü, mani, şarkı ŞSL
- varṭa** *ar.* uçurum, kuyu gibi derin yer, mec. tehlike NH, FK
- vasaṭ** *ar.* orta, iki şeyin arası BV, NH, MÜN
- vaṭan-gāh** *ar.* + *far.* vatan yeri, ülke LM
- vaṭy** *ar.* çiftleşme ÇFK, Sİ
- vāveylā** *ar.* feryad, çığlık BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK
- vāy** *far.* eyvah, yazık ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TED, FK, ŞHD, LM
- vāyesiz** *far.* + *tür.* nasipsiz, kısmetsiz, malsız TMA
- vaz'** *ar.* koyma, duruş, tavır BV, NH, TMA, FK, LM, GN
- vāzi'** *ar.* kurucu, koyan, temelini koyan TEH, MÜN
- vāziḥ** *ar.* açık, apaçık, aşikar MÜN
- vāziḥa** *ar.* açık, belli, kapalı olmayan söz TEH
- vāzi'** *ar.* alçak, adi GT
- vāziḥ** *ar.* açık, apaçık, aşikar YED
- vebāl** *ar.* ağırlık, günah SD, GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, ' ŞHD,
- vebes** *ar.* ve yetişir BV
- vebrek** *ar.* + *far.* tüycük, yok; mesabesinde tüycük TMA
- veca'** *ar.* ağrı, sızı, acı BV, NH
- vecd** *ar.* kendinden geçecek kadar dalgınlık, ilahi aşka dalma BV, NH, LD, MK
- veche** *ar.* yüz, taraf, semt NH, HBD, MK
- vechü'l-lāh** *ar.* her şeyin hakikati, Allah'ın nuru NH
- vecih** *ar.* bir kavmin ulusu, büyüğü, sözü geceni TMA
- vecil** *ar.* korkan, ürkmüş GT
- vecle** *ar.* korku, korkulan şey MÜN
- vedā'î** *ar.* bir veda LD
- vedd** *ar.* dostluk, arkadaşlık, sevgi GT
- ve'd- duḥā** *ar.* Duha suresi birinci ayet ŞHD
- vedî'at** *ar.* emanet LD, TMA, TEH, LM
- vefā-bîzār** *ar.* + *far.* vefadan usanmış, bıkmış YED
- vefā-dārlıg** *ar.* + *far.* + *tür.* vefalılık MK
- vefaî** *ar.* bir vefa LD
- vefā-kîş** *ar.* + *far.* vefalı, sadık MÜN, LM
- vefālıg** *ar.* + *tür.* vefalı NH, FK, MK, GN
- vefālıḳ** *ar.* + *tür.* vefalı HBD, GN
- vefā-pîşe** vefalı, vefayı sanat edinmiş BV

vefâsızlıĝ *ar.* + *tür.* vefasızlık BV, GT, NH
vefâsızlık *ar.* + *tür.* vefasızlık BV, NH, TMA
vefâyî *ar.* vefalı NH, FK
veĝâ *ar.* gürültü, patırtı, kavga SD
veger *far.* eĝer, ister BV, GT, TMA, TEH
veh *ar.* yazık BV, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM
vehâk *ar.* kement LD
vehmî I *ar.* + *far.* bir korku, bir kuşku TMA
vehmî II *ar.* + *far.* kuruntuyla olan BV.
vehmsiz *ar.* + *tür.* korkusuz, çekinmesiz TMA
veh veh I köpek, çakalın havlaması, ürümesi ŞSL
veh veh II aferin kelimesi, beĝenme, alkışlama ŞSL
veķâķat *ar.* utanmazlık, edepsizlik GT
velâ *ar.* yakınlık, sahiplik YED
ve'l-`acûz *ar.* kış mevsiminin sonlar-
 ma gelen soĝuk günler TEH
velâdet *ar.* doğma, doğuş SD
velâyet *ar.* velilik, ermişlik; sözünü
 geçirme LD, TMA, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN
ve'l-cevâb *ar.* ve cevabı ŞHD
veled *ar.* çocuk, velet ÇFK, Sİ
veleh *ar.* şaşkınlık, sersemlik BV
ve lehü *ar.* onun, onun için gibi ŞHD
ve lehü eyzen *ar.* bu da onun, yine
 onun için gibi ŞHD

velî I *ar.* fakat, ama, lâkin, ancak, veli-
 liyin, velik, vellkin BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
velî II *ar.* veli, sahip, ermiş, eren ÇFK, TMA, ŞT, Sİ, ŞHD, MK
veli-`ahd *ar.* bir hükümdardan sonra hükümdar olacak kimse TMA, TEH
velik *far.* ancak, ama BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, MK, LM
velikin *far.* ancak, ama BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN
veliykin *far.* ancak, ama GN
veliyy *ar.* Allah'ın 99 isminden biri MK
veliyy-i mutlak *ar.* mutlak sahip MK
veliyy-i ni`met *ar.* nimet sahibi, veli-
 nimet MK, MÜN
velvele *ar.* gürültü, yaygara LD
ver *far.* ve eĝer, ister BD, FK
ve`rfar. ve eĝer, ister NH
vera` *ar.* haramdan kaçınma BV, NH, LD, YED, FK
verâ`at *ar.* haramdan kaçma, dinin yasak ettiklerinden sakınma GT
verâset *ar.* mirasçılık, miras hukuku GT
verce ısıtma, sıtma hastalığı, titreme ŞSL

- verd I** *ar.* gül BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK
- verd II** *ar.* doru at YED, ŞHD, LM
- verd-cuvāb** *ar.* cesurca cevap veren GT
- verdiyye** *ar.* gülgiller FK
- verem** *ar.* verem NH
- verziş** *far.* çalışma, işletme, uğraşarak durma BV, NH, CD, FK, ŞHD, MK, LM
- veşāyā** *ar.* vasiyetler TEFİ
- vesāyil** *ar.* vesileler LM
- vesāyir** *ar.* ve diğer GT
- vese** tavana vaz olunan ufak direkler gibi aralarına konulan kısa ağaç parçaları, örtü ŞSL
- vesī** *ar.* geniş, bol FK, LM
- vesīle** *ar.* bahane, sebep BV, GT, NH, TMA, MÜN, MK, LM
- vesīm** *ar.* güzel yüzlü, hoş görünüşlü MÜN
- vesme** *ar.* hayvana vurulan kızgın damga, rastık, kaşa sürülen boya, kaş boyası ŞSL, BV, NH, LD, YED, CD, FK, MK, LM
- vesmelik** *ar.* + *tür.* doğruluk YED, FK
- vesmesiz** *ar.* + *tür.* damgasız NH, FK
- vesveselik** *ar.* + *tür.* şüpheli, kuruntulu ÇFK, SÎ
- vey** *far.* vey, ey SD, LD, YED
- veyā** *ar.* veya BV, NH, ÇFK, SÎ, MK
- veyāhōd** *far.* veya, veyahut GN
- veyāhūd** *far.* veya, veyahut ŞHD
- veyl** *ar.* veyl, yazık MK
- veylī** *ar.* vay, yazık LD, ŞHD
- vezāret** *ar.* vezirlik TMA
- vezāyif** *ar.* Vazifeler LD
- vezere** *ar.* vezirin ölçüsü MK
- vezin** *ar.* tartılma, ağırlık MK
- vezīrlıq** *ar.* + *tür.* vezirlik GT
- vicāh** *ar.* sebep, yüz TMA
- vifāk** *ar.* uygunluk, barış GT, FK
- vilādet** *ar.* doğma, ayrılış GT, TMA, TEH
- vir-** vermek YED
- vîrāne-ṭāb** *ar.* + *far.* bozuk tabiatlı FK
- vîrānlıq** *far.* + *tür.* yıkılmışlık, haraplık BV, NH, TEH
- vîrānlıq** *far.* + *tür.* yıkılmışlık, haraplık NH
- virđ** *ar.* dua, belli zamanlarda okunması gereken Kuran cüzleri NH, HBD, LD, YED, FK
- virü** *far.* hatırlama, yeniden zihne getirme GT
- vişāk** *ar.* çok sağlam ve kuvvetli bağlar; antlaşmalar, yemin etmeler BV, LD, CD, FK, LM
- vişāl-perverd** *ar.* + *far.* kavuşturan LM
- vişālsiz** *ar.* + *tür.* kavuşmasız, ulaşmasız YED
- vişne** ekşi kiraz türü, siyah erik ŞSL
- vi'y** *ar.* + *tür.* ve ey BV
- vizr** *ar.* günah MK
- vu** *ar.* ve GT, YED
- vūh** *far.* vah, eyvah MÜN

vuḥūṣ *ar.* yabani hayvanlar BV, GT, NH, TEH, MÜN, YED, CD, MK, LM

vuḳūʿ *ar.* olma, oluş; bir olayın çıkış şekli BV, TEH, YED, MK, LM

vuḳūf *ar.* anlama, bilme, durma, duruş BV, HBD, TEH, MÜN, FK, MK, LM

vuşla *ar.* ek, parça, yama FK, MK

vuşlat *ar.* kavuşma, ulaşma GT, YED, FK, MK

vuşlat-endî *ar.* + *far.* birleşme düşünen LM

vuşul *ar.* ulaşma, varma BV, NH, MK

vużū *ar.* abdest alma GT, ÇFK

vużūh *ar.* açıklık, aydınlık, açık ve belli olma NH, LM

vużūsız *ar.* + *tür.* abdestsiz ÇFK

vużü *ar.* abdest alma Sİ, MK, LM

vużūsız *ar.* + *tür.* abdestsiz Sİ

vü *far.* ve BD, SD, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN

vücūh *ar.* yüzler, çehreler TEH

vüfür *ar.* çokluk, bolluk MÜN

vüsat *ar.* genişlik, büyüklük TMA, MÜN, FK

Y

ya yay BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, CD, ŞHD, MK, GN

yā 1) *far.* ya da, yahut, veya ŞSL, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM 2)

ar. ey ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK 3) *ar.* yoksa ŞSL, BV, TEH, MÜN

ya- yaymak SD

-yāb *far.* bulan SD

yabak yapak, ince yün, tiftik ŞSL

yaban I yaban, ıssız yer, çöl LD

yaban II yabancı ŞSL, LM

yaban III bayat, akşamdan kalmış yemek ŞSL

yābān *far.* kır, çöl, sahra BV, ÇFK, Sİ

yabāne I *far.* saçmalama, sayıklama, münasebetsiz söz söyleme ŞSL

yabāne II *far.* yabancı, yaban, taşra ŞSL

yabānî *far.* yabani, vahşi, yabancı ŞSL, LM

yabanlık *far.* + *tür.* kır, çöl, sahra ÇFK, Sİ

yabende *far.* bulan, bulucu LD

yābis *ar.* kuru ŞHD

yabu beygir, yük atı ML, ŞSL

yada yada taşı ŞSL, LD, GN

yada- muzdarip olmak, üzülmek, zayıflamak ML, AL, ŞHD, MK, LM

yadağ daimi, devamlı, daima ŞSL

yadağ yorulma, zayıfla, güçsüz kalma ŞSL

yadat- zayıflatmak AL

yadav yabancı olma, düşman olma ŞHD

yād-engiz *far.* hatırlatıcı, akla getirici GT

yād-şikenliĝ *far.* + *tür.* gönül yıkma,
kalp kırma YED

yaĝak yün, tüy, kıl ŞSL

yaĝalbay boz doğan ŞT

yaĝan fil GT

yaĝcamur ekmek, çörek, yaĝ ile yapı-
lan rencir yemeĝi ŞSL

yaĝduluk tarak; aydınlık, parlaklık
ŞSL

yaĝdur- yaĝdıınmak, yaĝmur yaĝdır-
mak BV, NH, HBD, LD, TEH,
MÜN, YED, ŞHD, MK, LM

yaĝı düşman, yabancı, fakir ŞSL, BV,
BD, SD, GT, LD, TMA, ŞT, FK,
ŞHD, GN

yaĝid- yaĝdırmak NH

yaĝık- düşman olmak, düşmanlık bes-
lemek ŞSL, TMA

yaĝıl- yaĝmak, dökülmek, düşmek
YED, GN

yaĝılbay kuşu bir tür kuş ismi ŞSL

yaĝılhĝ düşmanlık NH, LD

yaĝır I atın omuzları arkasındaki yaĝlı
yeri ŞSL

yaĝır II atın omuzlarına semer vur-
maktan dolayı meydana gelen yara,
cerahat ŞSL

yaĝış yaĝmur AL, ŞSL

yaĝız siyah, kır, karayaĝız ŞSL

yaĝız kâra kara yaĝız, siyah, kapkara,
siyah tonlu at ŞSL

yaĝlaĝu- kayıncak etmek, kaymak;
ekmeĝe yaĝ sürmek ŞSL

yaĝlamışı yaĝlamış; Moĝollarda bir
delikanlı ilk avına gittiĝi zaman
büyük parmaĝına yaĝ sürerler ŞSL

yaĝlan- yaĝlanmak, yaĝ sürülmek
MÜN

yaĝlık baş örtüsü, yaşmak LD

yaĝma *far.* yaĝma, çapul BV, HBD,
YED

yaĝmaçı *far.* + *tür.* yaĝma edici ŞHD

yaĝmaqlık *far.* + *tür.* yaĝma, yaĝma-
lama ÇFK

yaĝmâlık *far.* + *tür.* yaĝmalama YED

yaĝmur yaĝmur ŞSL, SD, GT, ÇFK,
Sİ, GN

yaĝmurlu yaĝmurlu ÇFK, Sİ

yaĝ *far.* buz NH, ŞHD, LM

yaĝdu ışıl, parlaklık ŞSL

yaĝşıĝına iyice, güzelce LM

yaĝtar yıldız ŞHD

yaĝtı nurlu, parlak ŞHD

yaĝtılık aydınlık ÇFK, Sİ

yaĝu veya FK

yakala- tutmak, yaka paça etmek, sa-
rılmak, ele geçirmek, mesul tutmak
ŞSL

yakalık yakalı, yakası olan ÇFK, Sİ

yakar- rica eylemek, yalvarmak, ısr-
arla istemek ŞSL, BV

yaĝguçı yakıcı, ateş çıkancı GT

yaĝı alçak gönüllü ŞHD

yaĝıl- I yakılmak, yanmak SD, GT,
NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ,
FK, ŞHD, MK, GN

yaqıl- II dolcundurulmak, etkilendirilmek LD

yaqınlaştur- yaklaşmak, yakın duruma gelmek TMA

yaqınlık yakınlık, ahbaplık, dostluk MÜN

yaqiş- yakışmak GT

yaqîn *ar.* kesin bilgi, sağlam bilgi, iyi bilme BV, SD, GT, NH, LD, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN

yaqînî *ar.* kati, şüphe edilmeyen bilgiye ait MK

yaqma töhmet atma AL

yaqşı iyi, güzel ÇFK, CD, Sİ

yaqtu- bulunmak AL

yaqtur- tutuşmak, yapıştırmak, tasdik etmek, kabul etmek, münasip görmek ŞSL

yākūt I *ar.* değerli, süs taşı, yakut BV, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN

yākūt II ünlü hattat Yakut LD

yākūtî *ar.* yakuta benzer FK

yāqūt-leb *ar.+ far.* dudağı yakut gibi kırmızı olan YED

yāqūt-reng *far.* yakut renkli, kırmızı BV, ŞHD

yalağ hayvanların sulandığı bir taş tekne ŞSL

yalan- yalanlamak, dil ile silinmek YED

yalanla- I parlamak, aydınlanmak, ışımak ŞSL

yalanla- II yalvarmak, rica etmek ŞSL

yalanlaşdur- üryan ettirmek, çaplatmak ŞSL

yalanña- bir şeyin peşine düşüp aramak ŞSL

yalanun bir yere süratle asker sevketme ŞSL

yalaş- yalamak, yalaşmak LM

yalav 1) parlaklık, alev AL, ŞSL, BV, FK **2)** bayrak, sancak, külahın etrafına tutturulan kırmızı ipek parçası AL, ŞSL, FK

yalay- parlamak, ışıldamak ŞSL

yalaz mücella, cilalı, yaldıramak, tolga üzerine sarılan kırmızı ipek AL

yalbar- yalvarmak AL, BV, BD, NH, HBD, LD, CD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN

yalçuq elçi, sefer ŞSL

yalda- atın yelesinden tutmak, değip dokunmak, el sürmek ŞSL, ŞHD

yaldırağ yaldırak, parlak, Süheyl yıldızı ŞSL

yaldırayış parlamış, ışık, parlaklık ŞSL

yalduz yıldız, yaldırık, parlak şey ŞSL

yalduzla- tezyin etmek, süslemek ŞSL

ya'lemu 'llāh *ar.* Allah bilir LD

yalğança yalan gibi, yalana benzer NH

yalğanlıq yalanlı BV

yalğu- korkmak, ürkmek YED

yalguzluq yalnızlık HBD

yalı deniz kenarı, sahil ŞSL

yalıq dişi hayvan FK

yalıq- yüksek sestten kulak tutulmak
AL

yalıñ çıplak ŞSL

yalın I alev, şule, ışık AL, ŞSL, NH,
FK, MK, GN

yalın II köpeğin harareten dilini çıkar-
karması AL

yalın III rica, yalvarma ŞSL

yalın IV şiddetli sıcaklık ŞSL

yalınkat yalnız, mücerret, tek, bir tek
ŞSL

yā-li l-aceb ar. şaşılacak şey, hayret
GT

yalqa- imdat eylemek, elinden tutmak,
yardımcı olmak ŞSL

yalkı -I dişi hayvanın kızması, gev-
şenmek ŞSL, FK

yalkı- II yanılmak, şaşırmak BV

yalkı- I rahatsız etmek, baş ağrıtmak,
bıktırmak, yalvarmak ŞSL, TMA,
FK

yalkı- II yanılmak BV

yalman tiz, keskin, kesici ŞSL

yaltağlıg dalkavukluk, övme, medh
etme, sena ve sitayiş etme ŞSL

yaltakat- dalkavukluk etmek, medh
etmek, ohşamak ŞSL

yam I moğ.posta atı, ulak atı, yük atı
AL, ŞSL, TMA, MÜN

yam II bal kepçesi, bal ŞSL, ŞHD

yamac dağa dayanmış gibi parça yer,
gedik ŞSL

yamat- yamatmak BV

yamcı moğ.+ tür.postacı, haberci,
müjdecı ŞSL

yamçı moğ.+ tür.postacı, haberci,
müjdecı AL

yam-hāne moğ.+ far.yam atlarının
bağlı olduğu yam atlarının barındı-
rıldığı ahır MÜN

yamrul yıkılmak AL

yañ- hata yapmak, yanlış yapmak,
bozmak, yanlış yapmak ŞSL

yana- bilemek, keskinleştirmek ŞSL

yañaçığ iki taraf, tarafeyn ŞSL

yanagan bilevlenmiş, keskin ŞSL

yañaraq daha bu taraf, daha bu yana
ŞSL

yanaş- yanaşmak, yaklaşmak, bağla-
mak, yatışmak ŞSL, ŞT

yanaşa yakın, civar, nezd ŞSL

yanayı içinden bir başkası, diğeri,
gayrı AL, ŞSL

yanbu Çin akçesi ve gümüşî at tuya-
ğına benzer külçe halinde gümüş
ŞSL

yancağ I yanpiri giden hayvan ŞSL

yancağ II at eyerinin altına örülen
sırmalı veya şeritli örtü ŞSL

yançgay bir şeyi kıyacak alet ŞSL

yançıl- ufalanmak, örselmek, sıkış-
mak, ezilmek AL

yançıl- ufalanmak, ezilmek, bir ağırlık
altında ezilmek MÜN, FK, MK

yançılkan- örselenmek AL

yançkan- örselemek AL

yançuğ I çanta, kese, cep ŞSL

- yançuk II** basılmış, ezilmiş ŞSL
- yandašta-** yaklaştırmak, yakın etmek, yakınlaştırmak AL, ŞSL
- yanğavul** hudut muhafızı ML
- yanğu I** yangın, ateş, yanma ŞSL
- yanğu II** aksi seda, yankı ŞSL
- yanğula-** yankılamak, aksettirmek ŞSL
- yanı** taze, yeni NH, LD
- yanıl-** yanılmak, karıştırmak BV, GT, NH, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK
- yañilt-** şaşırtmak, yanıltmak, boş bulunmak ŞSL
- yañiltmaç** yanıltma, bilmece, tekerleme, efsane ŞSL
- yañış** yanlış, hata, gafillik, bozma ŞSL
- yañla I** yenile, yeniden, henüz, (zaman için) yeni ŞSL, HBD, TEH
- yañla II** eş, benzerGT
- yañla-** tazelenmek, yenilemek, yenilenmek AL, ŞSL
- yañsıla-** birisini taklit etmek, arkası sıra gitmek, izinden gitmek, uymak ŞSL
- yan** sünek kalça kemiği ML
- yañşa-** gevezelik etmek, çene yarıştırmak, çok ve gereksiz konuşmak ŞSL, MK
- yañşak** ağzı yayvan, geveze ŞSL
- yantaç** diken, yandak ŞSL
- yap I** kuvvetlendirme edatı ŞSL
- yap II** aheste, sessiz akan su küçük ırmak, arıgca ŞSL
- yapağı** yapağı, yün GT
- yapalak III** enli, yassı, geniş ŞSL
- yapı** geçit, dağ eteği, bina, imaret ŞSL
- yapın-** örtünmek, kapanmak LM
- yapıncı** yağmurluk ŞSL
- yapıncaç** yağmurluk ŞSL, HBD
- yapışgur-** yapıştırmak ŞT
- yapıştır-** kapatmak, yapıştırmak BV, MÜN
- yapıt-** kapatmak MÜN
- yapraklan-** yapraklanmak ŞT
- yapşun-** yapışmak SD, LD
- yapu** heykel, bina, yapı, temel ŞSL
- yapurğan** varak, yaprak, lale yaprağına benzeyen bir ot AL, ŞSL
- yapuşğan** yapışma, yapışkan, zamk ŞSL
- yarağlan-** amade olmak, hazırlanmak ŞSL
- yarak-** fayda etmek, uygun olmak GT
- yarakan** sarılık hastalığı BV, FK, LM
- yaralığ** yaralı MK, LM
- yārān** *far.* dostlar, sevgililer GT, NH, LD, MÜN, YED, ŞT, ŞHD
- yarasığ** yarasa, şepkek GT
- yaraş** barış, dostluk AL, ŞSL, MÜN, FK
- yaraşık** münasip, yaraşıklı, güzel giyinmiş kişi ŞSL
- yaraşmış** münasip, şayan ŞSL
- yaraştır-** uyuşturmak, yaraştırmak ŞT
- yaraşu** uygun, yaraşır GT
- yaratıl-** yaratılmak ÇFK, TMA, TEH, Sİ, FK, MK

yardur- yardımcı, iki parçaya ayırmak, ayırtmak ŞSL
yāre *far.* yara ŞSL, BV, BD, NH, HBD, YED, LM
yārelîğ *far.* + *tür.* yaralı BV
yāresiz *far.* + *tür.* yarasız BV
yarğâğ kürk ve libas, Kazak ve Moğolların deriden diktikleri kürk ve giysi, tabakalanmamış deri AL, ŞSL
yargı yargı, zarar ve ziyan ödeme ŞSL
yarğıla- teskin etmek, dava kesmek, neticelendirmek ŞSL
yarğû dava, adalet, taşkınlık, memnu, yasak AL, ŞSL, ŞT
yarğucağ el değinmeni ŞSL, TEH
yarğucu hükemedici, yargıç, emir divanı ŞSL
yarı I yarısı, yarı ŞSL, NH, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD
yarı II yardım LD
yarıcı yardım edici ŞHD
yarılğâş hediye, armağan, bağış, ihsan ŞSL
yarılık yemek adı ŞT
yarımça yarılabilen odun, biçme olmayan odun ŞSL
yarımcuk küçük, yarımcık, eksik NH, TMA
yarın yarın, ertesi gün ŞSL, SD
yarıñ parlaklık AL
yarındaşı yarınki gün, ertesi gün ŞSL
yarış yarış, müsabaka, tecrübe, imtihan ŞSL

yārî *far.* dostluk, yardım GT, FK
yārîlık *far.* + *tür.* isteme, istek, hoşluk TMA
yar kanat yarası, şepkek ŞSL
yarımça biçme olmayan, odun ŞSL
yarlı fakir, yoksul ŞSL, LD, ŞT
yarlığa *far.* + *tür.* dostluk ŞSL, NH
yarlığa- esirgemek, korumak, merhamet etmek ŞSL, LD
yarlığan rahmet edilmiş, affeden ŞSL
yarlık I verilen emir, buyruk GT, ŞT
yarlık II handan emir alan kişi ŞT
yarlıka- I bağışlamak ÇFK, Sİ, LM
yarlıka- II hükmetmek, buyurmak GT
yarlıkan- bağışlanmak ÇFK, Sİ
yarma parçalanabilir odun, yarma şeftali ŞSL
yarmağ para, akçe AL, BV
yarmağ I para, akçe, altın BV, LM
yarmağ II yarma, açma, yarıp açma BV, LM
yarman- bir yüksek yere tırmanmak, tırmalanmak AL, ŞSL, GN
yarmaş- tırmalaşmak NH, ŞHD
yarıp yarı, yarısı, buçuk ŞSL
yarpu çocuk, güdük, masum ŞSL
yarpuz kekik gibi bir ot, cıyık ŞSL
yarsamlığ cüzzamlı, menfur, iğrenç, pislik içinde olan GT
yārsız *far.* + *tür.* yarsız, yarı olmayan BV, NH, HBD, YED, FK
yārsızlığ *far.* + *tür.* sevgilisizlik BV, NH
yartı yarım ŞT

yara- parlamak, aydınlanmak, ışıklan-
dırmak AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH,
HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK,
ŞHD, MK, LM, GN

yaru- parlamak, aydınlanmak, ışıklan-
dırmak AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH,
HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK,
ŞHD, MK, LM, GN

yas matem, yas, keder ŞSL, SD, GT,
MÜN, LM, GN

yas- süslemek, düzenlemek, araste
etmek, saf saf dizmek ŞSL

yaşāğh I yasaklanmış, yasak MÜN

yaşāğh II yasalı, nizamlı MK

yaşak yasak, kanun, nizam ŞSL, LD,
ŞHD, MK, GN

yaşakı asker, muhafız FK

yaşakı-veş tür. +far. asker gibi FK

yasal saf, dizi, süslemek, asker, asker
alayı MK, AL, ŞSL, ŞSS, NH, CD,
MK, LM, MK, GN

yasal- yapılmak, imal edilmek, düzen-
lenilmek AL, NH, TEH, LM

yaşamış düzene koyulmuş, tertiplen-
miş, icad eylemiş ŞSL

yaşāñ geniş, yassı; düzen, tertip etme
AL, ŞSL

yaşancağ I yastık ŞSL

yaşancağ II kendini beğenmiş, mağ-
rur MK

yasar yasatma, yaptırma, süsleme,
kurma ŞSL

yasat- yaptırmak, hazırlatmak, imal
ettirmek BV, TEH, MÜN, FK

yasattur- yaptırmak ŞT

yasav saf, dizi, düzen, tertip ŞSL

yasavul I yasakçı, yasak memuru,
zabıta memuru, çavuş AL, ŞSL,
ML, BV, MK

yasavul II hanın hassa alayı ML, MK

yasavulluğ zabıta memurluğu BV

yāsēmen far. yasemin LD, YED, FK,
LM

yāsēmīn far. yasemin BV, LD, LM

yaşığ yatsı, yatsı vakti, yatsı namazi
vakti ÇFK, Sİ

yāsīn ar. Yasin suresi GT

yaşka- I yastamak, yabancılamağ ŞSL

yaşka- II yassılamak, düzlemek ML

yaşka-III yaslamak, dayamak ML

yaşka- IV dövmek, dayaklamak ŞSL

yasmuğ ar. mercimek ŞSL

yassılığ yassılık ÇFK

yasta-uzatmak, dayamak, düzletmek
ŞSL, BV, NH

yastancağ arka verip rahatlama, daya-
nılacak, yer, rahat, gairesiz ŞSL

yasun üstühan, kemik ŞSL

yaşan- saklanmak, gizlenmek GN

yaşarlığ yaşlılık, yaşındalık ÇFK, Sİ

yaşart- yaşarmak, yaşartmak LM, GN

yaşı- yaşmak örtmek, örtünmek, tu-
tunmak ŞSL

yaşığ yağız at ŞSL

yaşıl baş yeşil baş, bir tür ördek ŞSL

yaşımtul yeşile çalar renk ŞSL

yaşın- gizlenmek AL, ŞHD

yaşlu yaşlı (gözyaşı) YED

yaşmak örtü, yaşmak, kadın örtüsü
ŞSL

yaşun- saklanmak, gizlenmek, örtünmek AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, FK, ŞHD, LM

yaşurmak saklambaç oyunu LD

yāşurt- saklattırmak, gizlettirmek
TEH

yaşuruşluğ gizli, örtülü, gizli tutulan
ŞSL

yatağan I büyük bıçak, hançer, sallama ŞSL

yatağan II sel, sel suyu ŞSL

yatalak mariz, hasta ŞSL

yatğur-yatırmak, uzatarak uyutmak, bir yana eğmek ŞSL, ÇFK, Sİ, LM

yatış hükümdarın yattığı odayı korumakla görevli memur AL, ŞSL, MÜN

yatkun I çok yatmış, bir tarafa meyli olan ŞSL

yatkun II düşkün, çaresiz ŞSL

yatla- yadırgamak, yabancı saymak
ŞSL

yatlığ yabancılık, meçhul, talihsiz, şanssız ŞSL, LM

yatsa- yabancı saymak, yadırgamak
ŞHD

yatsı yatacak vakit, yatsı namazı vakti
ŞSL

yatuğ ahenk AL

yatuğan moğ.1.yatlak, sazlık ŞSL, 2. santur sazı, kanun, rebab AL, ŞSL

yatuğancı I moğ.+ tür.mutrib, çalgıcı, şarkıcı, şarkı söyleyen ŞSL

yatugancı II yatık ŞSL

yatuğ I yassı su kabı, sürahi, yayık küpü ŞSL, BV

yatuğ II ahenk AL

yatur yatılan yer GT

yatur- yatırmak ÇFK, Sİ

yat yarağ ateşhane, korhane, cephane, harbiyye ŞSL

yav- I yaklaşmak, yakına gelmek ŞSL, TMA

yav- II parçalamak, parça parça etmek, düşmanı kırmak, yenmek ŞSL

yava I zayı, gayip, yabancı, düşman
ŞSL

yava II fakat ŞSL

yava- zayıf olmak AL

yavan yavan, lezzetsiz, mezesiz, etsiz (yemek) AL, ŞSL

yavaş- I halim olmak, sakin olmak
ŞSL

yavaş- II yaklaşmak, yakın olmak BV

yavcı ziyafete ve düğüne davet edici
ŞSL

yavçın misafir AL, ŞSL, ŞHD

yāve far. saçma, manasız, saçma sapan söz ŞSL, BV, YED, LM

yāver far. yardımcı, yaver BV, YED, ŞHD, LM

yavğan I yavan, lezzeti garip MK

yavğan II uvulmuş, inceltilmiş AL

yavğan aşı aş, geceden kalma aş ŞSL

yavı- yaklaşmak, yakın olmak AL

yavık yakın Sİ

yavla-düşmanı yenmek, galib gelmek, savaşmak, kırmak, kesmek ŞSL, ŞT
yavlağ I düşmanı çok olan yer, kavga, gürültü ŞSL

yavrı hayvan yavrusu ŞSL

yavruğ hayvan yavrusu ŞSL

yavşan dikenli batan şeyler, yavşan otu AL, ŞSL

yavu- I yaklaşmak, yakın olmak AL, BD, TMA, FK, ŞHD, MK, GN

yavu- II yitmek, yavı kılınmak AL

yavuğan yavan AL

yavuğlaş- yakınlaşmak, iki şey arasında mesafe azalmak TEH

yavuş I yakın AL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, CD, ŞT, Sİ, FK, LM, GN

yavuş II yitik, belirsiz AL

yavuşlaş- I yar olmak, nişanlanmak, sözlenmek ŞSL

yavuşlaş- II yakınlaşmak, yaklaşmak ŞSL, GN

yavuşluk yakınlık ÇFK

yavul- yaklaşmak ŞHD

yavun- I yaklaştırılmak AL

yavun- II yitirilmek AL

yavuñ- 1) tebdil etmek, döndürmek, tersine çevirmek, çevrilmek ŞSL **2)** yaklaştırmak, yakınlaştırmak ŞSL

yavuşga ölü yıkayıcı, gassal ŞSL

yavuş- yaklaşmak, yakınlaşmak, yakına gelmek AL, BV, BD, NH, LD, FK, MK, LM, GN

yavuşan yakın olan AL

yavuşkan yakın olan AL

yavut- yaklaştırmak, yanına götürmek AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, LD, FK, MK

yayağ yaya ÇFK, TMA, TEH, Sİ, ŞHD, LM

yayağ yaya ŞSL, GT, NH

yayañ piyade yürüme, yayan, yaya olarak gitme ŞSL

yayçı I Çarçu ile Buhara arasında bir kasaba ŞSL

yayçı II yay yapan esnaf ŞSL

yayçı III yay çeken, ok atan ŞSL

yayğan fil GT

yayıl- yayılmak, dağılmak, saçılmak BV, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, LM

yayî ar.ya harfi ile ilgili (mec.) hançer NH

yayka- sallayarak hareket ettirmek, salma salma yürüme, nazla hareket etmek NH

yayka yayıla yayıla yürüme, sallana sahana yürüme, yavaş yavaş yürüme ŞSL

yaykan- yıkanmak, suya girmek, gusul almak ŞSL

yaykara tehdit, şiddetli gürültü

yaykın serap, çölde görülen su ŞSL

yayla- yaylaya çıkmak ŞSL, ŞT, ŞHD

yayma satıcıların ufak sergisi, hırdavatçı ŞSL

yaynı hafif, yeğni ŞSL

- yazdur-** yazdırmak, yazı ile kaydet-
tirmek MÜN
- yazğur-** suçlamak, yanıltmak, suça
itmek, yoldan çıkarmak AL, ŞSL,
BV, NH, HBD, LD, TEH, FK
- yazı** ova, bozkır, boş ve açıklık yer,
alan, yazlık yer ŞSL, SD, GT, LD,
TEH, ŞHD, MK, LM
- yazıglıg** yazılı, hükm AL, ŞSL
- yazıl-** 1) yazılmak, yayılmak BV, NH,
HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK,
LM, GN 2) yazılmak, kaydedilmek
TEH, MÜN
- yazım** yazı, alın yazısı ŞSL
- yazuğ** suç, günah BV, GT, LD, TEH
- yazuğluğ** suçlu, günahkar BV
- yazuğ** suç, günah ŞSL, BV, BD, GT,
NH, HBD, LD, CD, LM
- yazuğla-** suçlamak, kusurlu görmek
GT
- yazuğluğ** günahkar, suçlu GT
- yazuğsız** suçsuz, günahsız BV, GT,
NH, FK
- yazuhluk** günahkar GN
- yazuhsız** suçsuz, günahsız, günaha
girmemiş GN
- ye-** yemek LD, ŞT, LM
- yê-** yemek AL, GT, NH
- yebâb** *far.* virane, yıkık, harap FK
- yebs** *ar.* yaş şeyin kuruması BV
- ye'cüc** Kur'an'da bahsi geçen kısa
boylu kavim FK
- yed** *ar.* el SD, NH, LD, YED, FK
- yed-** çekip götürmek, çekmek, yapış-
mak ŞSL
- yede** taşı insanı yıldırmadan korudu-
ğuna inanılan bir taş ŞSL, BV
- yedek** yedekdaş, maiyetinde giden
arkadan gelen şeyler, yedek at, eğ-
lence ve tören atı ŞSL
- yeg** iyi, daha iyi ŞT
- yêg I** yeğ, daha iyi GT, NH
- yêg II** yiyecek, lokma, ışınlan şey GT
- yêgirmi** yirmi (20) GT
- yêgülük** yiyecek AL, GT
- yehūd** Yahudi, Yahudiler TEH
- yehūdî** *ar.* Yahudi GT
- yek** *far.* tek, bir I GT, NH, MÜN,
YED, GN
- yek-â-yek** *far.* tek tek, birer birer FK
- yek-bâre** *far.* bir kere, bir defada, bir-
denbire YED
- yek-bend** *far.* tek bağ LM
- yek-cihet 1)** *far.+ar.* tümüyle, tama-
men MÜN 2) *far.+ar.* azimli, karar-
lı MÜN
- yek-cihetliğ** *far.+ar.+tür.* fikirleri bir
olma MK
- yek-dâne** *far.* eşi benzeri olmayan LD,
FK
- yek-dest** *far.* saf, halis MÜN yek dil-
hğ *far.+tür.* gönülleri birbirine uy-
gunluk MK
- yek** *moğ.* büyük at türü, iri, şişman at
ML
- yek** *yarım far.+tür.* yarımşar, birer
ŞSL

- yek-fen** *far.* bir çeşit, bir tür FK
- yek-laht** *far.* tek cüz, tek parça GT
- yek-pāre** *far.* tek parça, bütün BV
- yek-pehlū** *far.* tek yanlı, tek vücut
YED
- yekrān** *far.* soylu at, cins at SD, LM
- yek-rengî** *far.* doğruluk, riyasızlık
ŞHD
- yek-renglig** *far.+tür.* bir renkte olan
FK
- yek-renglik** *far.+tür.* bir renkte olan
BV
- yek-rū** *far.* iki yüzlü olmayan, güveni-
lir dost MK
- yek-ser** *far.* yalnız başına, baştan başa,
tümüyle TEH, FK, LM, GN
- yektā** *far.* tek, eşsiz BV, NH, LD,
YED, MK
- yektālīk** *far.+tür.* benzersizlik, eşsizlik
YED
- yeldā I** *far.* uzun, en uzun gece BV,
NH, LD, MÜN, YED, FK
- yeldā II** Gül-ü Nevruz'da geçen kah-
ramanlardan biri GN
- yèlek** yelek, sade mintan AL, NH
- yelev** bayrağı dikme, tuğ işai'eti ŞSL
- yeliñ** ferah yer, ağaçlık yer ŞSL
- yemden** bir tür darı unundan yumşaltı-
larak yapılmış yemek ŞSL
- yemm** *ar.* deniz NH
- yeñ I** yen, elbise kolu GT, LD, ÇFK,
Sİ, ŞHD, LM
- yeñ II** ney, taze, yeni ŞSL
- yenbu 'u'l-ḥayāt** *ar.* İdris peygam-
ber'in lakabı TEH
- yendeş-** yanaşmak YED
- yep** abeste, sessiz akan su, küçük ır-
mak ŞSL
- yerā** *far.* yara ŞSL
- yerçi** yolcu ŞT
- yèrlig** sefil AL
- ye's** *ar.* ümitsizlik BV, NH, HBD, FK,
MK
- yesār** *ar.* sol, sol taraf SD, LD
- yestehle-** kirletmek, pislemek, necis
etmek ŞSL
- yêş-** açmak, çözmek NH
- yeş-** çözmek, açmak LM
- yeşm** *ar.* yağmur taşıda denilen yeşil
taş BV
- yètek** yetecek, yetecek kadar AL
- yètgür-** ulaştırmak, eriştirmek, götür-
mek NH
- yeti** yedi VII ŞSL, ŞT, LM
- yètig** keskin, bilenmiş GT
- yetigen** yedi kardeş yıldızlan ŞSL
- yètil-** yetişmek AL, GT, NH
- yetilançı** yedinci (7.) ŞT
- yètinç** yedinci (7.) GT
- yètmeklik** ulaşma, varma durumu,
kafi gelme NH
- yètmiş** yetmiş sayısı (70) GT, NH
- yetmiş** yetmiş (70) GT, LM
- yètür-** yetiştirmek, ulaştırmak GT,
LM
- yevm** *ar.* gün SD, LD
- yevmî** *ar.+far.* bir gün GT

yevmü'l-hisâb ar.hesap günü, Kıyamet günü LD

yévüt- değiştirmek, döndürmek AL

yeyil- yenmiş, yenilmiş LM

yezdân far.Hz. Allah GT, LD, TEH, ŞHD, MK

yezdân-perest far.Zerdüş, ateşe tapan TEH

yezek far.öncü, bekçi LM

yezîd ar.yezid ŞHD

yezne enişte, kızkardeş eşi ŞSSL

yıd koku GT

yıg 1) hazır, amade, hazırlanmış ŞSSL, FK 2) toplama, yağma ŞSSL

yıgar- mani olmak ŞHD

yıgdur- yağdırmak, toplattırmak NH

yıgmağ cemiyet, izdiham, kalabalık ŞSSL

yıgınt fil ŞSSL

yıglamsın- ağlar gibi yapmak, ağlayıcı olmak ML

yıglaş- ağlaşmak BV, GT, NH, FK

yıgış- toplanmak, bir araya gelmek ŞHD

yık- yıkmak, devirmek, kırmak ŞSSL, BV, BD, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM, GN

yıka- yıkamak NH

yıkılmağur yıkılmayıcı,' yıkılmaz, sağlam ve dayanıklı, muhkem ŞSSL

yıku harap, yıkılmış, viranelik ŞSSL

yıkuğ yıkık, harap FK, MK

yıl- I yılmak, kaçınmak, korkutmak ŞSSL, YED

yıl- II oku yaya yerleştirmek, kavs ve kemani koyup hazırlamak, uçurmak ŞSSL

yıl- III parlatmak, parlaklık vermek ŞSSL

yılan yılan ŞSSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM

yılanğac I çıplak ve üryan ŞSSL

yılanğac II yenmeyen bir tür kavun ŞSSL

yılan otu yılan otı, panzehir ŞSSL

yılar yılar birer birer, yavaş yavaş ŞSSL

yılça yıllarca NH

yılcılık yıllık, senelik, yıl süresince hizmetçilik, yardımcılık ŞSSL

yılçılık yıllık, senelik, yıl süresince AL, BV, HBD, MÜN

yıldız I kök, bağlantı yeri GT

yıldız II yıldız ŞSSL

yıldur- kaldırmak ÇFK, Sİ

yılduz yıldız SD, GN

yılduz kurtı acele, sürat, çabukluk ŞSSL

yılkın 1) korkmuş, sinmiş, ürkek ŞSSL

2) ahmakça şaka, kaçmılması gereken şaka ŞSSL

yılkıran bir tür salgın hastalık, veba, taun, kırgın ŞSSL

yıñak taraf, yan GT

yıpar misk, güzel koku ŞSL, GT, ŞHD, GN

yıpar- göndermek AL

yıput- değiştirmek, çevirmek, döndürmek AL, ŞSL

yır makam FK

yıra- uzaklaşmak GT

yırağla- uzaklaştırmak, uzak tutmak, kovmak ŞSL

yırağlık iraklık, uzaklık GN

yıran- ayrılmak, uzaklaşmak ŞHD

yırat- uzaklaştırmak, ayırmak, kovmak, sürmek ŞSL

yırav koşukçu, hanende, aşık, şarkıcı, hafız FK, GN

yırğa- sallamak, sarsmak GT

yırınmak yiyilecek nesne, zahire, azık ŞSL

yırıla-şarkı söylemek AL, ŞSL

yırlığ kötü, sefil AL

yırtıcı canavar, yırtıcı, yırtan ŞSL

yırtlas hayasız, korkusuz, utanmaz, çapkın ŞSL

yırtmac elbise yırtığı, yarık ŞSL

yırtmaçlık yırtma ÇFK

yırtuğluğ yırtıklık, yırtık MK

yız koku GT

yi- yemek AL, ŞSL, BV, BD, HBD, ÇFK, TMA, TER, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

yib ip AL

yibenleş- göndermek, yola göndermek ŞSL

yiber- göndermek, ulaştırmak; sevketmek AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN

yiberil- gönderilmek, ulaştırılmak ÇFK, MÜN, Sİ, ŞHD

yid-çekmek, arkasından gelmek ŞSL

yidek yedek, saltanat kervanının atlan, gösteri atlan ŞSL

yideñ I yedek, saltanat kervanının atları, gösteri atları ŞSL

yideñ II telef ŞSL

yidür- yedirmek MK

yigde iğde LD

yigen I kardeş evladı, yeğen ŞSL

yigen II yiyen, alıp yiyen, yiyici ŞSL

yigin I pakize, temiz, güzel, rağbet edilen ŞSL

yigin II arka, sırt YED

yigiren- iğrenmek, tiksilmek ŞSL

yigne iğne LD

yigren- iğrenmek, tiksilmek, nefret etmek ŞSL

yigülük yiyecek, yemeklik, yemeklik için ŞSL, TEH

yikir- iğrenmek, tiksilmek ML

yil yel, rüzgar ŞSL, BV, BD, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

yil- koşmak, acele etmek, hızla hareket etmek ŞSL, SD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, GN

yildem hızlı ŞT

yile- parlamak, alevlendirmek, aydınlatmak ışık vermek ŞSL
yilek I deve yavrusu ŞSL
yilek II yelek, mintan ML, AL, BV
yilev halk, cemaat, yığın, izdiham ŞSL
yilge gölgelik, çadır, çöl çadırı ŞSL
yilgeç yelpaze CD
yilgin at nalı, nal ŞSL
yilic ilik ŞT, Sİ
yilim yapışkanlık, tutkal, zamk ŞSL
yilken yelken ŞSL, GN
yilkü ustura, tıraş aleti ŞSL
yilpegüc yelpaze ŞSL
yilpezeyelpaze ÇFK, Sİ
yilpigüç yelpaze MK
yim yim, yimek, at yemi, hayvan yemi ŞSL
yimdeş bir yerde yem yiyen, beraber yemek yeyen ŞSL
yime ve, ve de, dahi, yeniden, tekrar GT
yimiş meyve, yemiş, mahsül ŞSL
yimişen yavşan, bir tür hafif ot ve bitki ŞSL
yimlik at boğazı ve yemi, bir gecelik yemek ŞSL
yimrü- yıkmak, harap etmek, viran eylemek ŞSL
yimrül- çökmek, harap olmak, yıkılmak BV, HBD, MK
yimrülğü harap, viran, eseri, izi kalmamış ŞSL
yimtük yiyinti, tame ŞSL yin yen, elbise kolu AL, ŞSL, BV, LD, FK

yîñ- I yenmek, galip olmak, ütmek AL, ŞSL, BV, LD
yîñ- II nihayet oldu, tamam oldu, yetti, yetti ŞSL
yîñçe ince ÇFK, Sİ
yinçü inci SD
yine yine, tekrar ŞSL, YED, GN
yinegen gergedan, kurt, canavar ŞSL
yinge sağdıç kadın, yenge, dayı karısı ŞSL
yîni yeni, taze ŞSL, GN
yînilik hafiflik BV, MK
yinürt- tamir ettirmek, yenilemek, tazeletmek ŞSL
yip ip, halat, organ AL, ŞSL, GT, ÇFK, Sİ
yipek ipek ÇFK, Sİ, GN
yiplik ip, ipli, iplik, halat, organ ŞSL, ÇFK, Sİ
yirazuk yiyecek, azuka, hazırlık, kar, kazanç ahiret hazırlığı ŞSL
yirek- nefret etmek, yemekden usanmak, yemek, kınamak; bağlamak ŞSL
yirig- tiksirmek, nefret etmek ŞSL
yirle- yerleştirmek, yerine koymak ŞSL
yirli yeri olan, bir yerden olan GN
yişil- açılmak, çözülmek AL, ŞSL
yitek yedek at ŞSL
yite her yedisi, yedisi birden ŞHD
yitgür- yetiştirmek AL
yitig keskin ÇFK, Sİ

yitik I kaybolan şey, yitik AL, ŞSL, BV, ŞHD

yitik II keskin ŞSL

yitilen- yetişmek ÇFK, Sİ

yitiş- yetişmek, ulaşmak, vasıl olmak, olgunlaşmak, pişmek ŞSL, BV, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

yitişil- yaklaşılacak, varılmak, ulaşılmak MÜN

yitkür- ulaştırmak, götürmek, yükseltmek, yetiştirmek, eriştirmek AL, ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN

yitküz- yetiştirmek, ulaştırmak FK

yitmağlık yetişme, ulaşma YED

yitmek yedek at ŞSL

yitük yitik, yitirilmiş GT

yitür- I ulaştırmak, yetiştirmek, yükseltmek TMA, YED, FK, GN

yitür- II yitirmek, kaybetmek GT

yitüş- yetişmek, ulaşmak ÇFK, Sİ

yivüt- tebdil, tahvil etmek FK

yiygülük yiyecek AL

yiyii- yenilmek, yenmek, yiyecek yenilmek TEH

yizne enişte ŞSL

yo- yıkamak AL

yoğul- yoğrulmak LD, FK

yoğruş hamur etme, un yoğurma ŞSL

yoğun kaim, fazla kaim, yoğun ŞSL, ÇFK, Sİ

yoğunluk kaimlik ÇFK, Sİ

yoğur- I çiyenmek, karıştırmak, yoğurmak ŞSL, GT

yoğur- II tabir etmek, yorumlamak ŞSL

yoğruş- hamur etmek, yoğurmak, unu hamur haline getirmek ŞSL

yoğ- I çıkmak, yükselmek NH, LM

yoğ- II dokunmak AL

yoğ(k)ar yukarı GT

yoğaru yukarı ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, LM

yoğlamaçlık yoklama, araştırma ÇFK

yoğluğ yokluk, bulunmayış BV, NH, LD, MK, LM

yoğluk yokluk, bulunmayış BV, GT, NH, TEH, MÜN,

yoğsuzluk yoksulluk ÇFK, Sİ, MK

yoğsuz yoksul ÇFK, Sİ

yoğuş yüksek yer, tepe ŞSL

yoğuşsuz zorluk çıkarmayan, ters düşmeyen GT

yoI- I yolmak, koparmak; göndermek, içeri girmek ŞSL, GT, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD

yoI- II yol bulmak AL

yoIat- yol vermek, yol göstermek MK

yoIavuc peygamber, kılavuz, izci, yol bilici ŞSL

yoIçılık yolculuk GT

yoIda- yol göstermek, yollamak, yol arkadaşlığı yapmak AL, ŞSL, MK

yoIdarım yıldırım, berk ŞSL

yoIdur- yoldurmak ŞHD

yolğun I yüz tüyleri dökülmüş, temiz olmayan, tüyleri yolunmuş olan ŞSL

yolğun II ılgın ağacı ŞSL

yolu defa, kez BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, LM

yolsuz yolsuz, yolu olmayan TEH, LM

yolsuz yolsuz, yolu olmayan GN

yolu- yol bulmak AL

yoluğ yolgun, yolunmuş, soyulmuş ŞSL

yoluğtur- isabet ettirmek, buluşturmak, karşı karşıya getirmek ŞSL

yolukuş- rastlaşmak, karşılaşmak, tesadüf etmek, görüştürmek AL, ŞSL, ÇFK, Sİ, MK

yolum yol, yöntem, usul ŞSL

yolut- yoldurmak ŞHD

yom uğursuz SD

yona I çirkin, güzel olmayan, kirli, paslı ŞSL

yona II keçe ve küpçük tekli belleme türü, eğer esbabı ŞSL

yondur- açtırmak, yontturmak FK

yor- I yormak, tabir etmek ŞSL, BV, NH

yor- II yürümek, hareket etmek AL, YED, MK

yor- III saymak, sayılmak, itibar etmek ŞSL

yor- IV yüklemek, taşımak ŞSL

yorğa rahvan, çifte koşma, yürüme ŞSL, MK

yorğaçı yorga at yarışçısı ML

yorğala- yavaşı koşma, kur dişi koşmak ŞSL

yorğun yorgun, halsiz, helak, takatsiz ŞSL

yort- devranı gezmek, kaba ve eşkin yürümek ŞSL

yortağ keskin at adımı ŞSL, MK

yortma süratli yol yürüme, koşma, çapma ŞSL

yoru- yürümek, devam etmek (şimdiki zamanı bildiren yardımcı fiil) YED

yorul- tabir edilmek ÇFK, Sİ

yorun yama, ek BV, NH

yorunçğa yonca, alaf ŞSL

yorunçğa yonca, alaf FK

yoruş sefer AL

yosunluğ *moğ.+tür.* gibi, benzer; tarzda, şekilli MÜN

yovurğan yorgan, örtü ŞSL

yovuş I kelek, olmamış kavun ŞSL

yovuş II kalem ŞSL

yoyosat- yok etmek, silmek GT

yögür- koşmak, seğirmek BV

yögürt- koşturmak BV

yöm uğur ŞHD

yömrül- çökmek, harap olmak FK

yömür- tahrip etmek, viran eylemek FK

yön yön, taraf, cihet GT

yör- I yürümek, hareket etmek YED

yör- II yormak, yorum yapmak, açıklamak GT

yörgen- sarınmak GT

yörgeş- sarmaş dolaş olmak, dolaşmak
GT

yöri- yürümek LD

yörü- yürümek, gitmek AL, BV, NH,
LD, FK, LM, GN

yörük koşucu, seri, çabuk ŞSL

yörüş yürüyüş, sefer AL, BD

yörüş- yürüşmek GN

yörüt- yürütmek LD, MK, LM, GN

yu yeyip içip doymaz, köpek açlığı
ŞSL

yübüset ar.kuruluk, kuraklık TEH

yudur- temizlettirmek, sildirmek, ak-
lattırmak TMA

yufha ince, yufka gibi Sİ

yuğarlat- yuvarlatmak ŞT

yuğur- yoğurmak, hamur hale getir-
mek TEH

yūh ar.güneş NH

yuhu hab, uyku ŞSL

yuğa yufka, nazik, ince ŞSL

yuğanı bir şeyi yere atarak boşuna
vakit kaybetmek ŞSL

yuğğa uyku ŞSL

yuğğarı yukarı ŞSL

yuğğarı yukarı YED

yuğum yumuşak, mülayim, yufka GT

yul kaynak, pınar, akar su, su birikinti-
si GT

yula kandil, meşale GT, LD

yul-ā tür. +far. akar su ha (vokatif) GT

yular yular, hayvan yuları ŞSL

yulaş- göndermek, gönderilmek,
uzatmak, nakletmek, göç etmek
ŞSL

yuluk yoluk MK yulun kemik iliği
ŞSL

yum gözü kapalı, kapalı ŞSL

yumağ I pamuk eğirmek için hazır-
lanmış sarılmış top penbe, dürül-
müş şey ŞSL

yumağ II kapaî, şişerek kapanmış,
kapatılmış ŞSL

yumdur- yumdurmak ÇFK, Sİ

yumran fare, bir tür büyük sıçan AL,
ŞSL

yumrancı fare tutan bir kuş ŞSL

yumruk yumruk, elin yumulmuş bi-
çimi, tokat ŞSL, GT, MK

yumşaklık yumuşaklık ÇFK, Sİ

yumşat- yumuşatma MK

yumul- (göz) yumulmak, kapanmak
BV

yumur- yumulup yuvarlak olmak,
tohumlanmak, devretmek, döndü-
rülme ŞSL

yumurtğayumurta ŞSL

yumurtğaça yumurta gibi, yumurta
büyüklüğünde TMA

yunca bunca, munca ŞSL

yunt yabani kısrak ŞSL

yunt yılı at, yılki yılı, Türk takviminin
yedinci yılı ŞSL

yupsur- uygun düşürmek ŞHD

yupğa II hafif, zayıf, ince ŞSL

yurdi iğne deliği ŞSL

- yurtağıl** önde ilgar ile giden süvari,
öncü askeri birlik ŞSL
- yurtçı-tâz** *tür.+far.* hızlı koşan karga
MK
- yurtğa** kabristan, mezarlık, türbe, vi-
layet ŞSL
- yurtlat-** yurt sahibi yapmak ŞT
- yurun** kaftan yaması, parça AL, ŞSL,
FK
- yus** gibi anlamı veren edat, yusyumru
gibi ŞSL
- yusıklı** padişahların giydikleri kırmızı
tepeli otağa, bir tür taç ŞSL
- yūsuf- şifâtlıĝ** *ar.+tür.* Yusuf yüzlü,
güzel GN
- yusun** üslub, adet, kanun AL
- yuş** kavgacı, şamatacı ŞSL
- yuşan-** parçalanmak, parça parça ol-
mak GT
- yut** kar izdihamı, yığın, küme ŞSL
- yutal-** öksürmek, yütelmek ŞSL
- yutgun I** taşıp çoşma, girdap, hortum
ŞSL
- yutgunII** yutalma, boğazda kalma,
yutamama ŞSL
- yutgun-** boğazında tutar gibi yapma,
yutamama ŞSL
- yutkar-** yutturmak BV
- yutum**yudum, içim, bir içim, biraz, az
ŞSL
- yutur-** yıkatmak GT
- yuv-** yıkamak OD, ŞT, ŞHD
- yuva** ev, mesken, hane; in GT
- yuvala-** yuvarlamak, yumak haline
getirmek, dürmek ŞSL
- yuvalak** yuvarlak, yumak ŞSL
- yuvla-** yuvarlamak, yumak haline ge-
tirmek, dürmek ŞSL
- yuvundu** pis su, tabakların yıkandığı
su, ölünün yıkandığı su gibi ŞSL
- yuy-**yıkamak, temizlemek, iyice tera-
zilemek ŞSL, ŞHD
- yuyan** yalan, sahte ŞSL
- yuyan-** aldatma, eğlendirmek, meşgul
etmek ŞSL
- yuyan yalğan** ebedi yalan ŞSL
- yü** *ar.* uğur, bereket YED
- yügen** yular ŞHD
- yügre** koşar gibi SD
- yügürce** kayın birader, zevcenin küçük
biraderi ŞSL
- yügürmaĝlıĝ** yürümek YED
- yügürük** serî, ayağına çabuk ŞSL, FK
- yügürüş** niyet, aheng, kuşanma, yü-
rüne ŞSL
- yükgî** yukan, yüksek ŞSL
- yüklen-** yüklenmek, yük konulmak
LD, MK, LM, GN
- yüklet-** yüklemek, yükletmek GN
- yüklettür-** yükletmek GN
- yüklüg** yüklü GT
- yüklük** yüklü, yüklenmiş BV
- yükset-** yükseltmek GT
- yüksük** yüzük ŞSL
- yükün-** diz çökmek, baş eğmek, secde
etmek BD, NH, ŞT, FK, ŞHD, LM,
GN

yükür- seğırtmek, koşmak AL, CD
yüküş çok, ziyade ŞSL
yüñ I yün ŞSL, BV, GT, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, LM
yüñ II çehre, yüz, zinet, süs ŞSL
yünçü inci GT, ŞHD
yüñse- kanat takmasını istemek ŞHD
yüñül hafif CD, FK
yür- yürümek, dolaşmak ŞSL, ŞHD
yürekliğ yürekli, cesur, yiğit GT
yüreksiz yüreksiz, korkak MK
yürgen yürüyen, yürüyücü; parça, bölüm ŞSL
yürgür- yürütmek, sevk etmek FK
yürgüş- koşmak, çalışmak, hızlanmak, suratlaşmak ŞSL
yürgüz- sevk etmek, yürütmek, tereddüt etmek, uzatmak, salıvermek ŞSL
yüri- yürümek ŞSL, GT, ÇFK, Sİ, ŞHD
yürün- yürünmek, birlikte gidilmek GT
yüsek şebnem, kırağı ŞSL
yüzdür- yüzdürmek GN
yüzlen- yüzünü dönmek, yönelmek, gelmek, hasıl olmak, çalışmak; ilgilenmek AL, BV, BD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM
yüzler- yüzünü dönmek, yönelmek GN
yüzlük halk grubu ŞT
yüzlüg yüzlü NH, HBD

yüzlük yüzlü BV, ÇFK, Sİ, MK

yüzlün yüzlü FK

yüzsizlik yüzsüzlük BV

Z

zā *ar.* Arap alfabesinde (zı) harfi ŞHD

zābiḥ *ar.* kesen, hayvan boğazlayan LD

zābr *ar.* yaban narı GT

zāce dert, ağrı ŞSL

zacūr *ar.* nankör, hırçın, huysuz GT

zāçe karagöz resimleri, oyuncak, kız bebekleri ŞSL

zād *ar.* azık, yiyecek BV, NH, TEH, FK, MK, GN

zāde *far.* oğul, doğmuş, evlat BV, SD, MK

zādsızlık *ar.+ tür.* azıksızlık NH

za‘ferān *ar.* safran NH, LD, MÜN, YED, CD, FK, LM

zafer-peyker *ar.+ far.* zafer kazanmış, muzaffer MÜN

za‘flıg *ar.+ tür.* zayıflık, güçsüzlük NH

zağ *far.* öğünme BD

zağ *far.* karga GT, NH, LD, MÜN, YED, CD, HBD, FK, ŞHD, LM

zağan *far.* çaylak YED

zağar I av köpeği, tazı ŞSL

zağar II görücü, gülen, güler ŞSL

zağbus şahin, yırtıcı kuş ŞSL

zāhid *ar.* aşırı dindar GT, SD, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN

- zāhidlġ** *ar. + tür.* sofuluk YED, Sİ
- zahîm** *ar.* iri, uzun; cesim, cüsseli
TEH
- zahme** *ar.* vurma MK
- zahımlıġ** *far. + tür.* yaralı NH, YED,
FK, MK
- zahm-nāk** *far.* yaralı, yaralanmış
MÜN, MK
- za'ife** *ar.* zayıf, güçsüz kadın; kan, eş
ŞSL, TEH, ŞT
- za'ifla-** *ar. + tür.* zayıf ve hor görmek
GT
- za'iflġ** *ar. + tür.* 1) güçsüz, zayıf MÜN
2) kuvvetsizlik, takatsizlik, yaşlılık
MÜN
- zāk** *ar.* temiz, pak, saf ŞSL, YED
- zākır** *ar.* zikreden, anan, söyleyen
MÜN, YED, MK
- zāksız** *ar. + tür.* pis, temiz olmayan
YED
- zālāl** *ar.* doğru yoldan sapma FK
- zālālet** *ar.* doğru yoldan sapma, sap-
kınlık NH, TEH, FK, MK
- zāle** *far.* ihtiyar ŞHD
- zālî** *far.* ihtiyarlık FK
- zālūm** *ar.* çok zalim olan GT, NH
- zāmin** *ar.* kefil, tazmine mecbur olan
BD, NH, YED, MK
- zāmirān** *far.* tatlı basil (bir tür çiçek)
GT
- zamm** *ar.* arttırma, katma MK
- zamme** *ar.* ötre GT
- zamraġ** bir tür mantar, zumruk ŞSL
- zan(n)** *ar.* 1) sanma, zan GT, ŞHD 2)
zanneden, sanan, düşünen GT
- zanbaġ** *ar.* zambak FK, LM
- zānî** *ar.* zina eden erkek TEH
- zāniyye** *ar.* zina eden kadın; fahişe
TEH
- zānū** *far.* diz GT, LD
- zarāfet** *ar.* naziklik, incelik NH, LD,
FK, MK
- zarāfet** *ar.* zariflik, incelik, naziklik
BV
- zarf** *ar.* kap, su kabı; kılıf BV, NH,
TEH, FK, LM
- zarife** *ar. + far.* kibar bayan, zarif
kadın GN
- zariflen-** *ar. + tür.* süslenmek, incel-
mek LD
- zārîlġ** *far. + tür.* feryad etme, ağlama
GT
- zārîlġ** *far. + tür.* feryad etme, ağlama
GT
- zarüreten** *ar.* mecburen, çaresiz ola-
rak, gerekli olduğu için TMA
- zarüretsiz** *ar. + tür.* ihtiyacı olmayan,
zorunlu olmayan GT
- zātî** *ar.* kendiyile ilgili, kendine ait BV,
MK
- zav'** *ar.* aydınlık, ışık, parlak FK
- zāv** *far.* yarık çatlak; duvarcı, sıvacı
MK
- zāviye** *ar.* köşe, birinin değişik sebep-
lerle bulunduğu, çekildiği yer
MÜN, MK
- zāyende I** *far.* anne FK

zāyende II *far.* doğmuş, meydana gelmiş BV

zāyil *ar.* yok olan, sona eren; geçen, geçmiş GT, HBD, LD, YED, FK, MK, LM

zāyir *ar.* ziyaretçi LM

zebān-bend *far.* dili bağlı FK

zebāne *far.* terazi ve benzeri aletlerin dili, alev, ateş yalını BV, NH, MÜN, FK, LM

zeber *far.* üst BV, NH, LD

zeberced *ar.* açık yeşil renkli kıymetli bir taş SD, NH, FK

zebḥ *ar.* boğazlama, hayvan kesme TEH

zebîb *ar.* yılan ya da akrep zehiri GT

zebūnluk *far.+ tür.* güçsüzlük FK, MK, LM

zebūnî *far.* zayıflık, güçsüzlük LM

zebūn-keş *far.* zayıfı ezen, zayıfa gücü yeten MÜN

zecr *ar.* zorlama, eziyet, yasaklama, men etme GT, FK, LM

zeḡan *far.* çaylak GT

zeḡḡar *ar.* dolu, taşkın, coşkun MK

zehr-ālūd *far.* zehirli, zehir gibi BV, NH, MÜN, FK, MK

zehre I *ar.* çiçek, safra, öd GT, SD, FK

zehre II *far.* yiğitlik, cesaret BV

zehrlik *far.+ tür.* zehirli FK, LM

zekān *ar.* çene NH, LD, FK, ŞHD, LM

zekvet *ar.* zekat GT

zelek I kül olmuş ateş, ateş yarısı ŞSL

zelek II ateş yarısı ŞSL

zelî *far.* kilim, halıca AL

zelil *ar.* alçak, aşağılık, hakir BV, GT, NH, YED, FK, MK, LM

zelîlî *ar.+ far.* zelillik, alçaklık YED

zemān *ar.* devir GT

zemān *ar.* kötü, beğenilmeyen hal NH

zemayim *ar.* kötü beğenilmeyen haller MK

zemen *ar.* zaman, devir, vakit GT, YED, FK

zemherir *ar.* karakış (21 Aralık-31 Ocak) MÜN, ŞHD, MK, LM

zemîne *ar.* yenilmeye layık, fena, kötü MK

zemistān *far.* kış mevsimi ŞHD

zemzem *ar.* Kabe civarındaki meşhur kuyu GT, TEH, YED, ŞHD

zemzeme *ar.* ezgili, nağmeli ses, nağme BV, GT, NH, ÇFK, YED, Sİ

zen *far.* kadın BD, YED

zenaḡ *far.* çene NH

zenaḡdān *far.* çene BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD

zenbūr *ar.* arı LD

zend Zerdüşt'ün kendisine indiği iddia ettiği kitap TMA

zendika *ar.* ateşperestlik TMA

zeneb *ar.* kuyruk BV, ŞHD

zeng I *far.* pas, kir BV, GT, SD, NH, HBD, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM

zeng II *far.* zenci BV

zengār *far.* bakır pası çeşidinden göz taşı; pas BV, NH, HBD, YED, CD,FK

zengî *far.* zenci, siyah adam, pas renginde BV, GT, NH, MK, LM, GN

zengin gani, bay, zengin, tok, dinc ŞSL

zenglûğ *far.+ tür.* paslı BV

zengü merdiven ŞSL

zen-şifat *far.* kadın kılıklı ŞHD

zerāyir *ar.* zerreler LM

zerd *far.* sarı; solgun, soluk BV, BD, NH, HBD, LD, YED, FK

zerde *far.* zerde, sarı MÜN, YED

zerdüşt *far.* ateşe tapan TMA, FK

zer-gerî *far.* kuyumculuk LD

zerk *ar.* hile, riya, iki yüzlülük BV, GT, NH, LD, FK, MK, LM

zer-keş *far.* yaldızlı, altın işlemeli BV, NH, HBD, ÇFK, Sİ, FK

zerrāk *ar.* iki yüzlü CD, ŞHD

zerrāt *ar.* zerreler, ufak parçalar BV, NH, LD, FK

zerrîn *far.* altından altın gibi parlak, sarı BV, NH, TMA, MÜN, YED, LM

zer-varağ *far.+ ar.* altın yaprak BV, NH, FK

zevāhir *ar.* çiçekler MÜN

zevāl *ar.* yok olma, ayrılıp gitme; sona erme; yenilme BV, GT, BD, SD, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, TMA, TEH, MÜN, Sİ,

zevāyid *ar.* ziyade, fazla şeyler MK

zevrağ *ar.* kayık, sandal NH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK

zeyl *ar.* bir şeyin eki, devamı; etek, bir şeyin altı BV, MÜN, FK, MK, LM

zeyn *ar.* süs, bezek MÜN, FK, LM

zeynlîğ *ar.+ tür.* süslü, bezekli BV

zıbıkcı I bir tür gül ismi ŞSL

zıbıkcı II müsabaka eyleyen kadın, malikci ŞSL

zıbıkcı III meşin ve cerm ile cıva ŞSL

zıç can, ruh, hayat, nefes ŞSL

zıl *ar.* gölge LD, TEH, YED, LM

zılğıt zılğıt, haykırma, yüksek sesle bağırma, gürültü ŞSL

zıllu'llāh *ar.* yeryüzünde Allah'ın gölgesi olan kişi MK, LM, MÜN

zımn *ar.* 1) maksat, gizli maksat, iç taraf? NH, HBD, MÜN, FK, MK, 2) dolayısıyla, açıktan olmayarak YED

zındîk *ar.* münafık, zındık, ahirete inanmayan TMA, TEH

zınçıl çabuk, zinde, güzel, kalender, hüçlü, sağlam ŞSL

zırğ cevşen, zırh, savaş elbisesi ŞSL

zîbāk *ar.* cıva NH

zîbālan- *far.+ tür.* süslenmek, güzelleşmek YED

zîbālık *far.+ tür.* güzellik NH, LD, YED, MK

zîbende *far.* süslü, yakışıklı; hoş, güzel MÜN, YED

zîblig *far.+ tür.* süslü FK, LM

- zidā(y)** *far.* pas açıcı, cilalayıcı, temizleyip parlatici NH
- zifāf** *ar.* gerdege girme GT
- zih** *far.* kiriş, kenar çizgisi GT, FK, LM
- zihgîr** *far.* ok atanların parmaklarına geçirdikleri halka, yüzük ÇFK, Sİ
- zihî** *far.* ne güzel, ne hoş BV, GT, NH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN
- zi'l-hicce** *ar.* hicri senenin on ikinci ayı MÜN
- zilî** *far.* bir yüzü tüylü halı ve kilim AL, ŞSSL
- zillet** *ar.* hakirlik, alçaklık BV, NH, FK, MK
- zilletî** *ar.* bir alçaklık, bir basitlik, aşağılık TEH
- zincîr** *far.* zincir SD
- zinde** *far.* zinde, diri, dinç BD, ŞHD
- zinde-dil** *far.* uyanık gönüllü FK
- zindegî** *far.* zindelik, dirilik, canlılık MÜN
- zîr I** *ar.* sazın en ince teli BV, BD, LM
- zîr II** *far.* alt, aşağı BV, LD, YED, FK, ŞHD
- zira'at** *ar.* ekincilik, çiftçilik TEH, MK
- zîr-dest** *far.* el altındaki ahali, yönetilenler MK, GT
- zîre** *far.* kimyon (bir tür baharat) GT
- zîrek** *far.* uyanık, anlayışlı BV, NH, CD, FK
- zirnîh** *far.* zırnık, sarı renk LM
- zîr ü zeber** *far.* altüst BV, NH, YED, CD
- zîst** *far.* çirkin, şekilsiz; soysuz GT, LM
- zîver** *far.* süs, bezek BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- ziyānkār** *far.* + *tür.* ziyankar ÇFK, Sİ, MK
- ziyānlîg** *far.* + *tür.* ziyanlı, zararlı ÇFK, Sİ
- ziyān-zede** *far.* zarara uğramış MK
- zû** *ar.* ışık, aydınlık CD
- zu'afā** *ar.* zayıflar, güçsüzler, kadınlar, kadınlık BV, TMA, TEH, FK
- zuhûr** *ar.* görünme, meydana çıkma BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM
- zûlân I** *far.* tatlı, şıra, bal, uyku ŞSL
- zûlân II** *far.* zincir, zincirleme ŞSL
- zulemât** *ar.* karanlıklar, çok karanlık LD, TMA, TEH, MÜN
- zulmānî** *ar.* karanlığa ait, karanlık olan, karanlıkta NH
- zulm-keş** *ar.* + *far.* mazlum NH, FK, MK
- zûr-āzmā** *far.* güç, kuvvet denemiş YED
- zurûb** *ar.* vuruşlar, vurmalar, hücumlar MÜN
- zurûf** *ar.* kaplar, zarflar CD
- zübāb** *ar.* sinek GT
- zübde** *ar.* bir şeyin en seçkin parçası YED

zücâc *ar.* sırça, cam, şişe BV, LD

zühâl Satürn gezegeni BV, NH, FK,
ŞHD, GN

zühd *ar.* kendini ibadete verme BV,
GT, SD, NH, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD, MK, LM

zühdlîğ *ar.+ tür.* kendini ibadete ver-
me BV

zükür *ar.* erkekler TEH

züküt *ar.* zekat MÜN

zülâl *ar.* 1) tat, zevk, keyif GT 2) tatlı
su, saf ve güzel su BV, BD, NH,
HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK,
ŞHD, MK, LM,

zü'l-celâl *ar.* celal, ululuk sahibi olan
Allah HBD, LD, ŞHD

zü'l-hayât *ar.* canlı, hayat sahibi TEH

zülfeyn *far.+ ar.* iki zülûf NH, FK

zülüce bir yüzü tüylü halı ve kilim
ŞSL

zümre *ar.* topluluk, cemaat, sınıf NH,
HBD, TEH, YED, FK, MK, LM

zümürüd *ar.* zümrüt; çok yeşil renk
BV, GT, SD, NH, HBD, LD,
MÜN, YED, ŞT, FK

zünbür *ar.* eşek arısı LM

zunnâr *ar.* papazların bellerine bağla-
dıkları ipten örülmüş kuşak BV,
SD, NH, HBD, LD, YED, FK,
ŞHD, LM

zürriyât *ar.* soylar, nesiller, kuşaklar
TEH

2.2. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ VE ÖZBEK TÜRKÇESİNDE ORTAK KULLANIMIN TESPİT EDİLDİĞİ KELİMELER

Araştırmamızın bu bölümünü sözlük karşılaştırmaları sonucunda iki lehçede de kullanımının ortak olduğu tespit edilen sözcükler oluşturmaktadır. Ortaklık belirlenirken Çağatay Türkçesi temel alınmış, bu sahadan Özbek Türkçesine geçen sözcükler ve bunların Özbek Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir. Kelimelerin anlam alanının daha geniş verilmiş olmasından dolayı Özbekçe madde başlarının anlamları verilirken Emek Üşenmez'in hazırladığı *Özbekçe - Türkçe Sözlük* adlı çalışmadan yararlanılmıştır. Sözlüklerden hareketle Çağatay Türkçesi ve Özbek Türkçesi arasında ortaklığı tespit edilen kelimeler *Tablo: 2.2. Ortak Kullanımın Tespit Edildiği Kelimeler* tablosunda verilmiştir.

Tablo: 2.2. Ortak Kullanımın Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
A	
āb <i>far.</i> su BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	āb <i>ism.</i> su
ābād <i>far.</i> bayındır, mamur BV, BD, NH, HBD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ābād <i>sf.</i> 1) abat, müferreh, mamur, ongun, modern olanaklarla donatılmış 2) kalabalık, yoğun nüfuslu ābād kilmāk iyi bir şekilde inşa etmek
ābādān <i>far.</i> güzel, mamur, bayındır, rahat ŞSL, BV, TMA	ābādān <i>sf.</i> abat, müferreh, mamur
abdāl <i>ar.</i> derviş, abdal, kalender ŞHD, GN	abdāl <i>ism.</i> dindar mütediyyin; abdal, derviş
ābdān <i>far.</i> güzel, gösterişli ŞSL	ābdān <i>zf.</i> 1) bolca, bol bol 2) canı istediği kadar, doya doya; iyice 3) büyük çapta, aşırı, son derece ābdān tā'ymāk aşırı derecede doymak, doyuma ulaşmak
ablağ <i>ar.</i> alaca, alacalı ŞSL ablağ at siyah ve beyaz nişaneli at ŞSL	ablağ <i>sf.</i> benekli, alacalı
ābnūs <i>ar.</i> bir ağaç, abanoz denilen sert ve siyah bir ağaç BV, GT, HBD, FK	ābnus <i>ism.</i> bit. biy. abanoz, abanoz ağacı
āb-tābe <i>far.</i> ibrik ŞHD	ābtāva <i>hlk.</i> testi, ibrik
☐ ācāyip <i>ar.</i> çok tuhaf, şaşılacak şey BD	ācāyib <i>sf.</i> güzel; ilginç
☐ āceb <i>ar.</i> aceba, hayret, gariplik, şaşılacak şey BV, GT, SD, NH, HBD, LD, TEH, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ācib <i>sf.</i> 1) acayip; şaşırtıcı 2) harikulade
acı- acımak ve tatsızlaşmak ŞSL	açımāk <i>fl.</i> 1) ekşimek, bozulmak 2) acımak, ağrımak, sızlamak

acığ acı, hayf, teesüf AL, GN	âççık <i>sf.</i> acı üççik haikâat acı gerçek aççık ko zyâşlar acı gözyaşları üççik tübässum acı tebessüm
acığ- ağrımak, sıkıntı vermek, elem vermek ŞSL	açımâk <i>fl.</i> 1) ekşimek, bozulmak sut açıb kâldı süt ekşidi 2) acımak, ağrıma, sızlamak
□ âciz <i>ar.</i> güçsüz, beceriksiz BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	âciz <i>sf.</i> aciz, yetersiz, kabiliyetsiz, zayıf, çelimsiz, güçsüz
' acüz <i>ar.</i> 1) kocakarı 2) cadı karı TEH, YED, MK, BV	acuz <i>ism.</i> acuzei, yaşlı kadın
aç aç, aç olan kimse BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, TMA, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âç I <i>sf.</i> aç; ķornim âç karnım aç âç II <i>sf.</i> açık (renk); parlak; âç kok açık mavi âç sarık açık sarı
aç- açmak, aralamak, çözmek AL, BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, FK, YED, ŞHD, MK, LM, GN	âçmâk <i>fl.</i> açmak eşikni âçmâk kapıyı açmak
aça valide, hatun ŞSL	aça <i>ism.</i> büyükanne
açar turşu, ekşiyle terbiye olmuş meyve sebze ŞSL	âçar <i>ism.</i> meyvelerle yapılan reçel
açık açık, boş yer ÇFK, Sİ, ŞHD	âçık <i>sf.</i> açık bugun havâ âçık bugün hava açık; gökyüzü bulutsuz
açık 1) acı, tadı olmayan, tatsız 2) acı, üzüntü, ıztırıp LD, FK AL, MK, LM	âççık <i>sf.</i> acı üççik haikâat acı gerçek üççik kozyâşlar acı gözyaşları üççik tübässum acı tebessüm
açıl- açılmak AL, BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, FK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN	âçılmâk <i>fl.</i> açılmak, ortaya çıkmak; açılmak (<i>hava için</i>)
açın- acınmak GN	âçınmâk 1) <i>fl.</i> acımak, üzülmek, 2) hayıflanmak
açlığ açıklık BD, TEH	âçlık 1) <i>ism.</i> parlaklık, canlılık (renkler için) âçlık 2) <i>ism.</i> açıklık, kıtlık, yokluk
açuğ I 1) açık, kapalı olmayan 2) hayasız, utanmaz, arsız ŞSL, GT, NH, BV, LD, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, GN açuğ II acı FK, MK	âçık I <i>sf.</i> açık bugun havâ âçık bugün hava açık; gökyüzü bulutsuz âççık II <i>sf.</i> acı üççik haikâat acı gerçek üççik kozyâşlar acı gözyaşları üççik tübässum acı tebessüm
ad ad, isim ÇFK, Sİ, GN	ât I <i>ism.</i> at ât II isim, ad âtñiz nima? isminiz ne

ādāb <i>ar.</i> edepler, terbiyeler BV, GT, YED, MK, LM	ādāb <i>ism.</i> edep, adap, nezaket, naziklik, terbiye, incelik; kültürlü olma
a‘dād <i>ar.</i> sayılar BD, TMA	adad <i>ism.</i> 1) adet, sayı, rakam 2) numara 3) miktar, tutar
☐ adālet <i>ar.</i> doğruluk, adalet BV, SD, NH, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, MK	adālat <i>ism.</i> 1) adalet adālat bilan <i>adalet ile adil bir şekilde</i> adālat izlamāk <i>adaleti savunmak, adalet için çalışmak</i> 2) gerçek doğruluk
adaş I <i>adaş</i> , adları aynı olan kimseler 2) dost, yakın, arkadaş CD NH, ŞH	adaş I <i>ism.</i> <i>adaş</i> ; u meniñ adaşım <i>o benim adaşım</i> adaş II <i>sf.</i> yanlışlıkla; karışmış, karışık etigim adaş bolib kālībdi <i>çizmeme başkasını kiyle karışmış</i>
adaş- yolunu şaşırarak, yolunu kaybetmek ŞSL, YED, ŞT	adaşmāk 1) yolunu kaybetmek 2) hata yapmak, yanılmak, karıştırmak, şaşırarak 3) ayrılmak, ayrı kalmak 4) başkalaşmak, farklılaşmak, değişmek
adağ ayak GT	âyâğ I <i>ism.</i> ayak ; âyâğ bāsmāk <i>adım atmak</i> âyâğ II <i>ism.</i> kase, kap, kadeh âyâğ III son bāşdan âyâğ baştan sona
☐ ādāt <i>ar.</i> adetler, haller, huylar, davranışlar TEH, MÜN	ādat <i>ism.</i> gelenek, görenek, örf, adet, töre, alışkı ādatda <i>genellikle</i>
☐ adāvet <i>ar.</i> düşmanlık GT, TMA, TEH, MK, LM	adāvat <i>ism.</i> adavet, düşmanlık, husumet, kincilik ; adāvat kilmāk <i>düşmanlık etmek, husumet</i>
ādem <i>ar.</i> adam, insan NH	ādām <i>ism.</i> insan, adam, şahıs, kişi, kimse āddiy ādam <i>sıradan insan</i>
‘adem <i>ar.</i> yokluk, yok olma BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	adam <i>ism.</i> yokluk
ādemîlīg <i>ar.</i> + <i>tür.</i> insanlık FK, MÜN	ādamiylik <i>ism.</i> insancılık, iyilikçi olmak, insanseverlik, hayırseverlik ādamiylik kilmāk <i>insani yardımda bulunmak</i>
ādemî-zāde <i>ar.</i> + <i>far.</i> insanoğlu NH	ādāmzād <i>ism.</i> 1) kişi, şahıs, şahsiyet 2) insan, insanoğlu 3) insan ırkı, insanlık
ader tepe, toprak yığıntısı, yükseklik ŞSL	adir <i>ism.</i> tepe; tepecik, yamaç, eğim

□ âdet <i>ar.</i> görenek, usul, adet, yaradılış BV, BD, SD, GT, NH, HBD, YED, ŞT, FK, MK, LM, GN	âdat <i>ism.</i> gelenek, görenek, örf, adet, töre, alışkı âdatda <i>genellikle</i>
adım adım ÇFK, Sİ	âdim <i>ism.</i> adım ; âdim taşlamâk <i>adım atmak</i>
adır 1) boş tarla, mezra, işlenmemiş yer 2) yüksek yer ŞSL	adir <i>ism.</i> tepe; tepecik, yamaç, eğim
□ âdil <i>ar.</i> adaletli, doğru BV, GT, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	adil <i>sf.</i> adil, adaletli; düz doğru adil kıâmat <i>düzgün vücut, düzgün fizik</i>
adl <i>ar.</i> adalet, doğruluk BV, SD, GT, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	adl <i>ism.</i> adalet, doğruluk ; adl turmâk <i>adaleti veya doğruluğu korumak</i>
adırıl- ayrılmak GT	ayrilmâk <i>fl.</i> ayrılmak, ayrı olmak, müstakil olmak
adras ipekten örülmüş bir çeşit kumaş ŞSL	adras <i>ism.</i> yöresel ipekli kumaş
âferîn <i>far.</i> aferin, alkış, bravo BV, SD, LD, MÜN, YED, GN	âfarin <i>ism.</i> aferin! bravo!
âfet I <i>ar.</i> felaket, büyük felaketler BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	âfat <i>ism.</i> musibet, felaket, afet, facia, bela; tabiiy âfat doğal afet
âfitâb güneş SD, LD, YED âftâb <i>far.</i> güneş, güzel ŞHD	âftâb <i>ism.</i> güneş, güneş ışığı
□ afv <i>ar.</i> af, bağışlama BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	afv <i>ism.</i> af; afv etmâk affetmek, bağışlamak; afv etasiz afedersiniz; afv umumiy genel af
afyon <i>yun.</i> bir çeşit uyuşturucu NH, YED	afyun <i>ism.</i> afyon, uyuşturucu
ağ I ak, beyaz ŞSL ağ II ağ, tuzak ŞSL, SD, ÇFK, Sİ	âk I <i>sf.</i> beyaz, ak ; âk âltun <i>beyaz altın</i> âk II : âk kılmâk <i>kargış etmek, lanet etmek; hakkını helal etmemek</i>
ağ- yükselmek, kaymak, meyletmek ŞSL, SD	âgmâk <i>fl.</i> 1) eğilmek, yana yatmak, kaykılmak; dönmek 2) öne eğilmek

ağa ağa, ağabey, büyük kardeş, amir, başkan ML, ŞSL, SD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM	âğa <i>ism.</i> büyük erkek kardeş, ağabey
ağac ağaç ŞSL	yağaç <i>ism.</i> ağaç, ahşap, tahta; <i>tâl yağaç</i> söğüt ağacı
âgâh haberli, bilgili BV, GT, MÜN, YED, MK, LM, ŞHD, GN	âgâh <i>sf.</i> bilgilendirilmiş, haberdar, ikazlı, bilinçli; deneyimli, ihtiyatlı, tedbirli; âgâh bolmâk dikkatli olmak; âgâh kılıb koymâk bilgilendirmek, haberdar etmek, uyarmak
ağar- ağarmak, beyazlaşmak AL, ŞSL, FK	âkarmâk <i>fl.</i> ağarmak, beyazlaşmak
ağaz ağız GT	âğız <i>ism.</i> 1) ağız 2) iç boşluğu olan nesnelerin giriş-çıkış işlevi gören kısmı, çıkış 3) sokağın, yolun başlangıç kısmı, giriş koça âğzı sokak ağzı, sokağın başı
âğâz <i>far.</i> başlama, işe koyulma BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âğâz <i>ism.</i> başlangıç, baş
âgeh bol- bilgilenmek BV, YED, FK, ŞHD	âgâh bolmâk dikkatli olmak
ağıl mandıra, ahır ŞSL	âğıl <i>ism.</i> ahır
ağır1) ağır, değerli, çok 2) ağır hacim bakımından ŞSL, BV, LD, LM, FK MK	âğır <i>sf.</i> 1) ağır 2) zor, çetin, güç, müşkül âğır karvân ağır kervan; âğır âyâk hamile, gebe kulağı âğır kulağı ağır işiten, zor işiten
ağırlıg ağırlık, sorumluluk, güçlük MÜN	âğırlıg <i>ism.</i> ağırlık; yerçekimi; ağırbaşlılık
ağırlıg ağırlık, değerlilik MK	âğırlıg <i>ism.</i> ağırlık; yerçekimi; ağırbaşlılık
ağız ağız; defa, kere BV, SD, YED, ŞHD, MK, LM, GN	âğız <i>ism.</i> 1) ağız 2) iç boşluğu olan nesnelerin giriş-çıkış işlevi gören kısmı, çıkış 3) sokağın, yolun başlangıç kısmı, giriş koça âğzı sokak ağzı, sokağın başı

ağrı-1) ağrımak, acımak, hastalanmak, 2) öfkelenmek, gücenmek dert ve acı çekmek AL, ŞSL, BV, GT, HBD, GN, FK	âğrımâk <i>fl.</i> ağrımak; Kâmilniñ başı âğrıyaptı Kamil'in başı ağrıyor
ağrığ 1) ağrı, sızı, dert, hastalık 2) hasta, dertli AL, GT, LD, TMA, MK, LM, GN, GT, NH, LD, YED, FK,	âğrık <i>ism.</i> ağrı, acı, sızı yurak âğrığı kalp ağrısı; bâş âğrığı baş ağrısı
ağrı- ağrıtmak, acıtmak, gücendirmek ŞSL, NH, ÇFK, Sİ, FK, LM	âğrıtmâk <i>fl.</i> incitmek, acıtmak, canını yakmak, ağrmasına sebep olmak
ağu ağı, zehir ŞSL, BV, NH, FK, ŞHD, GN	ağu <i>ism.</i> zehir, ağı
ağula- zehirlemek, zehir vermek ŞSL	âğulamâk <i>fl.</i> zehirlemek
âğuş <i>far.</i> kucak LD, YED	âğuş <i>ism.</i> kucak, koyun, göğüs, bağır âğuşığa âlmâk koynuna almak
ağzı- akıtmak, dökmek, damlatmak, yaş akıtmak, yaş dökmek, ağlamak ŞSL	âğızmağ <i>fl.</i> akıtmak, dökmek
ağyâr <i>sf.</i> 1) yabancılar, ötekiler; garip, tuhaf 2) hasım, düşman; rakip	ağyâr <i>ar.</i> yabancı, başkası BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
ağbâr <i>ar.</i> bilginler, Yahudi bilginleri, hahamlar, ulema TMA, TEH	ağbâr <i>ism.</i> haber, bilgi ağbârıñız uçun haberiniz olsun diye
□ ahd <i>ar.</i> 1) devir, zaman 2) söz vermek, yemin SD, GT, TEH, BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN	ahd <i>ism.</i> anlaşma, sözleşme; yemin, söz, antlaşma tinçlik ahdı barış antlaşması ahd kılışmâk karşılıklı olarak anlaşmak ahd tuzmâk bir anlaşma oluşturmak ahd kılmâk yemin etmek, söz vermek
□ ahd-nâme <i>ar. + far.</i> anlaşma, sözleşme, ortak karar TMA, ŞT	âhdnâma <i>ism.</i> yazılı sözleşme, antlaşma
âhek <i>far.</i> alçı, kireç ŞHD	âhak <i>ism.</i> kireç
âheng <i>far.</i> uygunluk, düzen, nağme NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âheng <i>ism.</i> melodi, ahenk, ezgi, uyum
âheste <i>far.</i> yavaş BV, GT, HBD, YED, ŞHD, LM	âhista <i>sf.</i> yavaş, aheste, ağır

āhīr <i>ar.</i> 1) son, sonraki 2) son, sonra, sonraki BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN	āhīr <i>zf.</i> 1) son 2) sonunda, en sonunda, nihayet 3) <i>sf.</i> ahir, son şu āyınā āhīrida bu ayın sonunda
āhīret <i>ar.</i> öbür dünya, ahiret GT, TEH, MÜN, MK, LM	āhīrat <i>ism.</i> ahiret, ölümden sonraki hayat
aḥlāk <i>ar.</i> yaratılış, ahlak GT, NH, LD, TMA, MÜN, FK, MK, GN	aḥlāk <i>ism.</i> ahlak, terbiye
aḥlāt <i>ar.</i> karışan şeyler, insan vücudunda hastalık yapan dört unsur MK	aḥlat <i>ism.</i> çöp aḥlat uyimi çöp yığını; aḥlat kütisi çöp kovası, kutusu
aḥlat mezbele, çör çöp süprüntüsü ŞSL	aḥlat <i>ism.</i> çöp aḥlat uyimi çöp yığını; aḥlat kütisi çöp kovası, kutusu
aḥmāk <i>ar.</i> sersem, şaşkın, akli kıt BV, NH, LD, FK	aḥmāk <i>ism.</i> ahmak, aptal aḥmākka tokmāk ahmağa dayak, ahmağihakki dayaktır aḥmāk kılmāk aptal etmek, dala geçmek aḥmākka çıkarmāk aptal yerine koymak
āhret <i>ar.</i> öbür dünya LD	āhīrat <i>ism.</i> ahiret, ölümden sonraki hayat
aḥsāk topal, aksak ŞSL	āksāk <i>sf.</i> aksak, topal
aḥşa- benzemek GT	oḥşamāk <i>fl.</i> benzemek; gibi görünmek
aḥşam akşam SD, GD, LD, YED, FK, ŞHD, GN	ākşām <i>ism.</i> akşam
aḥtar- araştırmak, aramak, aktarmak AL, BV, NH, HBD, TEH, YED, FK, MK	aḥtarmāk <i>fl.</i> aramak, bakmak iş aḥtarmāk iş aramak, iş bakmak
āḥūr <i>far.</i> ahır, dam ŞSL, LM	āḥūr <i>ism.</i> yemlik, ahır
aḥvāl <i>ar.</i> durumlar, haller BV, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	aḥvāl <i>ism.</i> hal, durum, vaziyet ictimaiy aḥvāl sosyal durum āilaviy aḥvāl ailevi durum, medeni hal māddiy aḥvāl maddi durum kıyın aḥvalğa tüşib kılmāk kötü, zor duruma düşmek aḥvallar yahşımı? iyi misiniz? haliniz iyi mi? aḥval soramāk halini sormak, hal-hatır sormak aḥvali ruḥiya psikolojik durumlar ve haller bu aḥvalda bu durumda
aḥyānā <i>ar.</i> ara sıra, zaman zaman MÜN, MK	aḥyan <i>zf.</i> bazen, zaman zaman

ak- akmak AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	âkmâk <i>fl.</i> akmak
ağa büyük kardeş ŞSL, ŞT	âğa <i>ism.</i> büyük erkek kardeş, ağabey
ağar- ağarmak, beyazlaşmak AL, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, LM, FK	âğarmâk <i>fl.</i> ağarmak, beyazlaşmak
ağart- ak yapmak, ağartmak BV, LD, GN	âğartuv <i>ism.</i> beyazlatma, ağartma; aydınlatma, bilgilendirme
‘ âkıl <i>ar.</i> akıllı, akıllı kimse GT, HBD, ŞT, MK, FK	âkıl <i>sf.</i> akıllı, zeki, bilgili, uz, mahir
akız- akıtmak, yaş akıtmak AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	âkızmâk <i>fl.</i> akıtmak, dökmek
‘ âkîl <i>ar.</i> akıllı kimse BV, NH, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	âkîl <i>sf.</i> akıllı, zeki, bilgili, uz, mahir
‘ akl <i>ar.</i> akıl BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED	akl <i>ism.</i> 1) akıl; zeka 2) zihin 3) fikir pârlâk akl berrak zihin sâglâm akl mantıklı zihin, sağduyu akl bilan makul, akıllıca, mantıklı aklı kıtalık dar fikirlilik aklı sâlim akli selim aklı şaştı akli şaştı aklını çarhlaş zekayı geliştirme aklını namâyân kılmâk zekasını göstermek aklı keyin kıradı akli başına sonradan gelir
‘ aks <i>ar.</i> yansıma, ters, zıt BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	aks I <i>ism.</i> akis, yansıma; inatçı, ters, aksi; tesir, etki aks hâldâ aksi halde aks etmâk aksetmek, yansımak; belirlemek aks sadâ yankı, eko akşiga âlmâk tersine gitmek, karşısına almak akşiga aksine; yerine aks II <i>ism.</i> cin, ruhlar aks tegdi cin çarptı
akşa- topallamak, aksayarak yürümek ŞSL	âksamâk <i>fl.</i> topallamak, aksamak
akşak aksak, topal BV, NH, ÇFK, Sİ	âksâk <i>sf.</i> aksak, topal
ak şakallı oymak büyüklerine verilen ad ŞT	âksâkâl <i>ism.</i> aksakal; boyun başı, aşiretin başı

akşam <i>tür.</i> + <i>far.</i> akşam BV, NH, YED, MK, LM, FK	âkşam <i>ism.</i> akşam
al I kırmızı, koyu pembe renk ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, YED, ŞHD, FK	âl <i>sf.</i> al, kızıl, narçiçeği rengi, kan kırmızı âl lablar al dudaklar
al II ön, başlangıç, karşı, huzur, nezd AL, ŞSL, SD, GT, LD, TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM, GN	âld <i>ism.</i> 1) ön, nezd, huzur, cephe, yüz âld tâmân ön taraf âld koşımça ön ek2) aldıda önünde, öncesinde meniñ âldımda benim önümde âldını âlmâk önünü almak, uyarmak
al- I almak, fethetmek, istemek, evlenmek AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âlmâk <i>fl.</i> almak karz almak borç almak macburiyat almak sorumluluk almak örnâk almak örnek almak söz âlmâk söz almak, söz hakkı almak kasd almak intikam almak yözib almak yazmak yetib âlmâk yakalamak, yetişmek yığib âlmâk toplamak tâpib âlmâk bulmak orab âlmâk kuşatmak
a'lâ <i>ar.</i> yücelik, büyüklük, şan, şeref BV, GT, NH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN	a'lâ <i>sf.</i> 1) yüksek 2) daha iyi, en iyi, mükemmel a'lâ sıfatlı süper kalite a'lâ bahâ mükemmel marka a'lâ bahâlarğa okımâk başarılı bir öğrenci olmak
ala 1) benekli, alaca, benli, nakş olunmuş şey, lekeli ve alacalı surat ŞSL, ŞT, FK, ŞHD 2) insanın içinde gizli olan şeyler, karışık, çeşitli ŞT 3) yersiz, işsiz ŞSL	âla <i>sf.</i> alaca, renk renk, rengarenk, ebruli âla köz büyük göz
âlâm <i>ar.</i> elemeler, kederler MÜN	alam <i>ism.</i> 1) ağrı, sızı; elem, acı, keder, teessür 2) öç, intikam 3) öfke, kin; alam târtmâk , alam kılmâk acı çekmek alamını âlmâk öcünü almak İsâniñ alamını Musâdan âlmâk öcünü başkasından almak; hırsını başkasından çıkarmak alamdan tarķamâk öç almak
alav alev, ateş ŞSL	âlâv <i>ism.</i> ateş; alev
albastı umma, ummacı, korkutucu ve azametli peri ŞSL	albastı <i>ism.</i> Şark mitolojisi ve dini tasavvura göre her türlü şekilde görünen efsanevi mahluk; cin, ecini; cadı gibi, çirkin suratlı

alabula karışık ve bulaşık, karışık renkli ŞSL	âla-bula <i>sf.</i> alaca, rengarenk, alaca bulaca
alda- aldatmak, kandırmak, yalan söylemek ŞSL, BV, ML, ŞSL, FK, CD, ŞHD, GN	aldamâk <i>fl.</i> aldatmak, dolandırmak şarmandalarça aldamâk rezilce, şerefsizce aldatmak, kandırmak, dolandırmak
aldamçı aldatici, hilekar ŞSL	aldamçı <i>ism.</i> aldatici, yalancı, dolandırıcı, sahtekar
aldı ön, huzur YED	âldı <i>sf.</i> 1) ileri, gelişmiş, çağdaş, son model; en iyi, birincil kalite, en üstün eñ âldı mâl en iyi mal 2) arefe günü, bir önceki gün yüni yıl âldı yeni yıl arefesi
âlem <i>ar.</i> bayrak, sancak, işaret BV, SD, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	alam <i>ism.</i> bayrak, tuğ; flama (kutsal yerlerdeki ağaçla dilek için bağlanan)
âlem <i>ar.</i> alem, dünya BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âlâm <i>ism.</i> kainat, alem, evren, dünya, cihan âlâmniñ paydâ bolıstı kainatın ortaya çıkışı bütün âlâmdan dünyanın her köşesinden hayvânât âlämi hayvanlar alemi
âlet <i>ar.</i> alet, vasıta, araç TEH, MK	âlât <i>ism.</i> alet
alın alın, ön, huzur AL, ŞSL, SD, LD	âldın önce, evvela, evvel; ilk, birinci, ilk olarak âvkatdan âldın yemekten önce
alış-1) alışmak ŞSL, NH, ŞT 2) değişmek, değiş tokuş etmek ŞSL 3) dostluk kurmak, alışılmak, yakınlaşmak ŞSL 4) malı yağma edip kapışmak ŞSL	alışmâk <i>fl.</i> savaşmak, mücadele etmek
âli <i>ar.</i> yüce, ulu BV, SD, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	âliy ali, yüksek, yüce, üstün, ulu âliy malumat yüksek eğitim âliy maktab yüksek okul âliy sıfat üstün kalite âliy daraca yüksek derece, yüksek mertebe
âlim <i>ar.</i> alim, bilgin BV, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âlim <i>ism.</i> bilgin, bilim adamı, alim

alkış dua, sena BV, LD, FK, MK	âlkış <i>ism.</i> alkış; hayır duası, iyilik dilekleri
alkışla- alkış etmek, teşvik etmek, dua ve sena etmek, öğmek ŞSL	âlkışlamâk I fl. 1) insanları birbirine düşürmek, kavgaya sebep olmak, kö-rüklemek, kışkırtmak 2) köpeği bir başka köpeğe ya da insana saldırtmak âlkışlamâk II fl. alkışlamak, tebriklerini bildirmek
all huzur, ön, karşı, nezd BV, SD, NH, HBD, FK	âld 1) ism. ön, nezd, huzur, cephe, yüz âld tâmân ön taraf âld hoşımça ön ek âldıda önünde, öncesinde meniñ âldımda benim önümde âldını âlmâk önünü almak, uyarmak
alla çocuğu uyutmak ve ninni için söylenen türkü ŞSL	alla ism. 1) ninni alla aytmâk ninni söylemek 2) alla bolmâk takla atmak, takla atarak düşürmek alla kılmâk evirip çevirip yere yıkmak, kaldırip yere yığmak; tufaya düşürmek, ustaca kandırmak
allah ar. Allah BV, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, FK, MK, LM	âllâ(h) <i>ism.</i> Allah
‘allâme ar. çok bilgili, yüce bilgin BV, GT, MK	allâmâ ism. alim, bilgin; aydın
alma elma BV, SD, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD	âlma 1) elma (meyve) 2) elma ağacı
alp yiğit, kahraman ŞSL, ŞT	alp ism. alp, bahadır, kahraman, cesur; pehlivan alp kıamat boylu boslu, babayiğit, dalyan gibi (kahramân)
altmış 1) altmış (60) ŞSL, GT, NH, TMA, ŞT, FK 2) öncü askerlerin unvanı ŞSL	âltmış ism. altmış
altun 1) altın ŞSL, BV, BD, SD, GT, LD, ÇFK, TMA, TEH, FK, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN 2) sarı, sarılık LD	âltun ism. altın hama yaltıragan narsa âltın bol vermaydı (atasözü) her parlayan şey altın değildir
âlud sf. kirli, pis, bulanık bir şeye bulan, batan	âlūd bulaşmış, bulaşık NH, HBD, ŞHD
‘amm ar. umumi, genel, bütün; halk SD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âmma ism. çoğunluk, sıradan halk, kamu, avam, kitle; herhangi bir sosyal grubun büyük çoğunluğu

a‘māl <i>ar.</i> işler, hareketler, davranışlar GT, MÜN, MK a	amāl <i>ism.</i> 1) faaliyetler, etkinlikler 2) uğraş, meşguliyet 3) makam, mevki; görev, memurluk 4) amel, iş, eylem, hareket amal kılmâk uymak, hareket etmek, yerine getirmek ķānunga amal kılmâk kanuna göre hareket etmek amalda bolmâk yürürte, geçerli olmak amaldan tuşmâk yürürlükten kalkmaki görevden alınmak amaldan faydalanmâk makamdan, mevkiden faydalanmak
amān <i>ar.</i> eminlik, korkusuzluk BD, NH, TMA, MÜN, YED, ŐT, FK, ŞHD, LM	āmān <i>sf.</i> sağ salim, zarar görmemiş, incinmemiş
āmānlıĝ <i>ar.</i> + <i>tür.</i> korkusuzluk MK, LM	āmānlık <i>ism.</i> sağlık, sıhhat, dirlik, esenlik; huzur, barış, asayiş
‘amek amca, baba kardeşi ŞSSL	amaki 1) <i>ism.</i> Amca 2) <i>ünl.</i> kendisinden büyük ya da yaşlı erkeklere saygı için bir seslenme sözü bu iş amakiñiz emas bu iş Şakaya gelmez, bu zor ciddi bir iş
‘āmil <i>ar.</i> sebep, işleyen NH	āmil <i>ism.</i> etken, faktör, etmen, unsur, öĝe
āmīn <i>ar.</i> öyle olsun, ya Rab duamızı kabul eyle BV, MÜN, FK, MK, LM	amin <i>sf.</i> emin, kesin inanan, güvenen
āmīr <i>ar.</i> emreden, buyuran SD	amir 1) <i>ism.</i> komutan, lider amiri laşkar askeri lider, komutan 2) padişah, hükümdar
ammā <i>ar.</i> ama, fakat BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŐT, SĪ, FK, ŞHD	ammā <i>baĝ.</i> ama, fakat, lakin
‘amme <i>ar.</i> bütün LD	āmmā <i>ism.</i> çoĝunluk, sıradan halk, kamu, avam, kitle; herhangi bir sosyal grubun büyük çoĝunluĝu
ān I <i>ar.</i> an, az bir zaman , zaman, sıra BV, BD, MÜN, FK	ān <i>ism.</i> an, lahza bir ānda bir anda
ān II <i>far.</i> Şu, bu ŞHD	
ān III <i>far.</i> güzellik, cazibe, alım BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞHD	
ana I anne, valide ŞSSL, BV, SD, GT	āna <i>ism.</i> anne, ana tuķķan āna öz anne āna tili ana dil

ana II işte burda anlamında kelime ŞSL	ana <i>zm.</i> bu, şu; işte ana şu işte bu
analığ analık LM	ânalık <i>ism.</i> analık, annelik ânalık muhabbatı annelik sevgisi
anber <i>ar.</i> güzel koku BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, LM	anbar <i>ism.</i> amber, güzel bir koku
anca o kadar, onca ŞSL	ança <i>zf.</i> 1) bir nice pek çok 2) çok iyi 3) oldukça gayet
and bend, bağ, boğum ŞSL	ânt <i>ism.</i> ant, yemin ânt içmâk ant içmek, yemin etmek
anda orada, orda ŞSL, BV, BD, SD, GT, LD, FK, MK, LM, GN	ânda-sânda <i>zf.</i> yer yer, zaman zaman, ara sıra, nadiren
andağ o şekilde, oradaki, öyle ŞSL, BV, SD, GT, HBD, ÇFK, GN	andâk <i>zm.</i> şöyle, şu şekilde
anıķ şüphesiz, muhakkak, yakın, gerçek ŞSL	anıķ <i>sf.</i> 1) kesin, doğru, net anıķ vakt tam zamanı anıķ fanlar sayısal bilim-ler 2) tam olarak
ânî <i>far.</i> bir anda, hemen, o anda LD	âniy <i>sf. (fiz.)</i> ani, anlık
añla- anlamak, idrak etmek, kavramak, hatıra getirmek, anmak ŞSL, BV, SD, GT, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM, ŞHD	añlamâk <i>fl.</i> anlamak, idrak etmek, kavramak
añlat- şerh ve beyan etmek, açıklamak AL, ŞSL, BV, NH, FK	añlatmâk <i>fl.</i> anlatmak, açıklamak, izah etmek
añsız akılsız, idraksız, anlayışı kıt olan ŞSL	âñsız <i>sf.</i> şuursuz, bilinçsiz; düşüncesiz, dikkatsiz âñsız ravişta farkında olmayarak, bilmeden
ant ant, yemin ŞSL, LD, ÇFK, ŞT, MK, TEH, MÜN, GN	ânt <i>ism.</i> ant, yemin ânt içmâk ant içmek, yemin etmek
antlaş- ahlaşmak, karşılıklı söz vermek, akitleşmek ŞSL	añdlaşmâk <i>fl.</i> karşılıklı olarak anlaşmak, sonuca varmak, mutabık kalmak
apâ büyük hemşire, abla ŞSL	âpa <i>ism.</i> abla, büyük kız kardeş; konuşan biri için kendinden daha büyük olan bi kadına hitap etme şekli
apaķ çok beyaz, fazla beyaz ŞSL	âppâķ <i>ism.</i> bembeyaz âppâķ âyдын keça açık, mehtaplı bir gece
âr <i>ar.</i> utanma, utanç, ayıp ŞSL, BV, BD, HBD, TMA, MÜN, YED, MK, LM, GN	âr <i>ism.</i> ar, namus, haya âr kılmâk utanmak

ārā <i>far.</i> süs, süsleyen, süsleyici BV, YED, LM	ārā : ārā bermâk süslemek, bezemek, donatmak, güzelleştirmek, renk katmak, dekore etmek
ara ara, arasında AL, ŞSL, BV,SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ārā <i>ed.</i> 1) arasında, içinde 2) ara, orta davlatlararâ devletler arası
‘arağ <i>ar.</i> rakı BD, ŞT	arâğ <i>ism.</i> votka
aral araları yakın atalar, atalar ŞSL	ārâl <i>ism.</i> (coğ.) ada yarım ārâl yarım ada
aralığ 1) aralık, aralanmış, ayıran şey, fasıla, uzaklık ŞSL, NH 2) dar yol ŞSL 3) ara, orta ŞSL	āralığ <i>ism.</i> mesafe, uzaklık; aralık, açıklık, boşluk; zaman aralığı tâğ āralığ dağ aralığı
ārām <i>far.</i> durma, dinlenme BV, SD, GT, LD, TMA, MÜN, YE, FK, ŞHD, LM, GN	ārām 1) <i>sf.</i> rahat, huzur 2) <i>ism.</i> dinlenme, istirahat; sessizlik, sakinlik
‘arasât <i>ar.</i> mahşer günü LM	arasât <i>ism.</i> 1) arasat 2) gürültü, patırtı, kargaşa, şamata arasât sâlmâk arada kalmak
ard art, arka ŞSL, ÇFK	ârt <i>ism.</i> art, arka, geri
‘arefe <i>ar.</i> arefe, dini bayramlardan bir önceki gün ÇFK, Sİ	arafa <i>ism.</i> arife yangi yıl arafası yeni yıl arifesi
arı I arı ŞSL, GT, LD, FK, GN	arı <i>ism.</i> yaban arısı arı uyası yaban arısı yuvası kızıl arı, kâvâk arı kırmızı yaban arısı
arı II evet ŞSL	âriy <i>ünl.</i> evet, doğru
arıt- temizlemek, kaldırmak ŞSL, BV, BD, NH, ÇFK, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	aritmâk <i>fl.</i> temizlemek, gidermek
arğa arka, sırt ML, ŞSL, BV, GT, NH, ÇFK, MÜN, GN	ârğa <i>ism.</i> arka, geri, sırt, art
ârlan- <i>ar.</i> + <i>tür.</i> utanmak MK	ârlanmâk <i>fl.</i> çekinmek, utanmak
armağan armağan, hediye ŞSL	armuğân <i>ism.</i> armağan, hediye

arpa arpa ŞSL, GT, ÇFK, FK, GN	arpa <i>ism.</i> arpa
arşlan arşlan, arşlan burcu SD, GT, NH, LD, TMA, MÜN, FK, MK	arşlân <i>ism.</i> arşlan urgâçî arşlân dişi arşlan
art- 1) artmak, çoğalmak, fazlalaşmak ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, FK, MK, GN 2) kalmak, baki kalmak ŞSL, GT	ârtmâk <i>fl.</i> 1) yüklemek 2) artmak, çoğalmak, aşmak
artuğ çok fazla ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	ârtuğ <i>sf.</i> artık, fazla, ziyade, aşkın
artur- arttırmak, çoğalmak ŞSL, SD, GT, LD, ŞHD, MK, GN, Sİ	arttırmâk I <i>fl.</i> sildirmek, tozunu aldirmek ârttırmâk II <i>fl.</i> eklemek, çoğaltmak, arttırmak
aruğ zayıf, halsiz, güçsüz GT, LD, TEH	ârık <i>sf.</i> zayıf, cılız, bir deri bir kemik, sıska
‘ arż I <i>ar.</i> sunma BV, GT, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, TEH, LD, FK, GN ‘ arż ét- bir büyüğe sunmak, anlatmak NH ‘ arż kıl- arz etmek, sunmak, saygı duyulan birine saygı ve hürmetle bir şey anlatmak NH, TMA, TEH, MÜN, YED ‘ arż II <i>ar.</i> en, genişlik TMA, TEH	arz <i>ism.</i> 1) arz, beyan 2) şikayet arż kılmâk <i>arz etmek</i>
arzi- değmek, layık olmak, kadir ve kıymet sahibi olmak ŞSL, BV, BD, NH, HBD, MK, LM	arżımâk <i>fl.</i> değmek, layık olmak, hak etmek; değerli, önemli olmak arżı-maydı değmez; önemli değil (teşekküre cevaben kullanılır)
ârżü <i>far.</i> arzu, istek BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, TEH, Sİ, FK, LM	ârzu <i>ism.</i> arzu, dilek, istek, temenni, umut arżü kılmâk <i>arzu etmâk</i>
as- asmak, asılmak, bağlamak AL, ŞSL, BV, NH, LD, TMA, FK, MK, LM	asmâk <i>fl.</i> asmak
‘ aşap <i>ar.</i> sinir, damar NH	asab <i>ism.</i> sinir, öfke asabga teğmâk <i>sinirlendirmek, öfkelen-dirmek</i> asab-lar sistemasi <i>sinir sistemi</i>
âsân <i>far.</i> kolay BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	âsân <i>sf.</i> rahat, kolay, basit âsân kılmâk <i>kolaylaştırmak</i>

āsānluġ <i>far.</i> + <i>tür.</i> kolaylık BV, TMA, MK	āsānlık rahatlık, kolaylık, külfetsizlik, hafiflik
āšār <i>ar.</i> eserler, belirtiler BV, HBD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK	asar <i>ism.</i> 1) iz, belirti, nişan 2) kitap, eser
āsāyiş <i>far.</i> rahat, huzur BV, SD, GT, LD, TEH, MÜN, FK, MK	āsāyiş <i>ism.</i> sakinlik, durgunluk, huzur, asayiş, sulh, dirlik <i>yurtga āsāyiş bermâķ</i> ülkeye dirlik vermek
asd alt MÜN	āst alt, taban, dip
‘asel <i>ar.</i> bal, cennetteki dört ırmaktan biri SD, GT, LD, ÇF, FK, ŞHD, MK, GN	asāl bal <i>asāl ayı</i> balayı <i>asāldēk şirin bal gibi tatı</i>
aşıl <i>ar.</i> asıl, gerçek GN	asl <i>ism.</i> 1) asıl, öz 2) kök, kaynak 3) orijinal, özgün 4) gerçek, hakiki <i>asl bilan sālştırmâķ orijinali ile karşılaştırmak asl nuşha orijinal nüsha</i>
aşıl- asılmak, bir yerden aşağı sarkmak YED, Sİ	āsılmâķ <i>fl.</i> asılmak
asırġa küpe ŞSL	isirġa <i>ism.</i> küpe
‘āşî <i>ar.</i> asi, isyankar GT, NH, LD, GN	āsiy <i>sf.</i> asi, günahkar
aşîl <i>ar.</i> terbiyeli, sağlam, akşam FK, ŞHD	asil <i>sf.</i> 1) asıl, gerçek, hakiki orijinal 2) esas, öz, kök 3) değerli, kıymetli <i>asil tâş değerli taş</i>
aşl asıl, esas, soy BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, MK, LM	asl <i>ism.</i> 1) asıl, öz 2) kök, kaynak 3) orijinal, özgün 4) gerçek, hakiki <i>asl bilan sālştırmâķ orijinali ile karşılaştırmak asl nuşha orijinal nüsha</i>
aşlā <i>ar.</i> as, kesinlikle, hiçbir zaman BV, SD, GT, NH, MÜN, FK	aslā <i>zf.</i> 1) tamamen, büsbütün 2) asla, hiç
aşlî <i>ar.</i> asıl, esas MK	aslî <i>ism.</i> 1) asıl, öz 2) kök, kaynak 3) orijinal, özgün 4) gerçek, hakiki
aşmak asma, asılı bırakma YED, LM	āsmâķ <i>fl.</i> asmak
āsmān <i>far.</i> gökyüzü BV, BD, NH, HBD, TEH, ŞT, FK, MK, LM, GN	āsmān <i>ism.</i> gökyüzü <i>kom-kok āsmān masmavi gökyüzü</i>
āsmānî <i>far.</i> 1) semavi, ilahi TEH, MÜN 2) açık mavi, göġe mensup FK, LM	āsmāniy <i>sf.</i> semavî, gökyüzüyle ilgili, göġe ait, göksel

aşr <i>ar.</i> asır, yüzyıl, çağ TMA, TEH, MÜN	asr <i>ism.</i> 1) asır, yüzyıl 2) devir, çağ <i>tâş asr taş devri</i>
asra- <i>moğ.</i> 1) korumak kollamak, saklamak AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, YED, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, MK, LM, GN 2) besleyip büyütmek ŞSL	asra- <i>fl.</i> 1) himayesine almak, bakmak 2) yetiştirmek, beslemek 3) himaye etmek, korumak
asran- beslenip büyütülmek ÇFK, Sİ	asralmâk <i>fl.</i> korunmak, himaye edilmek, iyi bakılmak
ast alt AL, ŞSL, BV, SD, GT, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	âst <i>ism.</i> alt, taban, dip
âstâne <i>far</i> 1) eşik, payitaht GT, MÜN 2) Allah'a yakın kimselerin kabri ŞHD	âstânâ <i>ism.</i> eşik, giriş
astın 1) alt, aşağı, aşağıya doğru ŞSL, SD, GT 2) önden, önce, peşin ŞSL	âstın-üstün <i>sf.</i> altüst, <i>karmakarışık âstın-üstün kırmâk</i> alt üst etmek
âsüde <i>far.</i> sakin, huzurlu, rahat, tasasız BV, SD, NH, HBD, YED, FK, MK, LM	âsuda <i>sf.</i> sakin, dingin, durgun
aş aş, yemek, taam, gıda ŞSL, GT, NH, YED, FK	âş I <i>ism.</i> pişmiş yemek, aş âş II <i>ism.</i> pilav <i>âş yemâk pilav yemek</i>
aş- 1) aşmak, geçmek BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, LM, GN 2) fazlaşmak, açmak FK	âşmâk <i>fl.</i> 1) artmak 2) aşmak, aşip geçmek
aşa- yemek yemek, aş yemek ŞSL, ŞT, MK	âşâmâk <i>fl.</i> elle yemek
‘âşık <i>ar.</i> aşık BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, MK, LM, GN	âşık I <i>sf.</i> aşık; aşık olmuş, aşka düşmüş âşık II <i>sf.</i> gereksiz, lüzumsuz; fazla, artık âşık III <i>ism.</i> aşık oyunu
âş i kâr <i>far.</i> belli, açık HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM âş i kârâ <i>far.</i> açık, belli HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM	âşkâr(a) <i>sf.</i> aşikar, bell, bariz, apaçık, sari, ortada, besbelli
âş i nâ <i>far.</i> tanıdık, bildik GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK	âşnâ <i>ism.</i> ahbap, arkadaş; tanıdık, aşına
‘aşk <i>ar.</i> aşk GT	işk <i>ism.</i> aşk, sevgi <i>vatan işki</i> vatan sevgisi
âşkâr <i>far.</i> aşikar, açık, belli BV, MÜN	âşkâr(a) <i>sf.</i> aşikar, bell, bariz, apaçık, sari, ortada, besbelli

aşkış alkış, hayır dua ŞSL	âlkış <i>ism.</i> alkış; hayır duası, iyilik dilekleri
aşuk- I acele etmek, hızlandırmak AL, ŞSL, MÜN, FK, LM, GN	âşıkmağ <i>fl.</i> acele etmek, hızlanmak
aşur- aşırmaq, çıkarmak, geçirmek GT, NH, TMA, ŞHD, GN	âşırmağ <i>fl.</i> 1) artırmak, aşırmaq, yükseltmek, geliştirmek 2) abartmaq
at ad, isim ML, AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	ât II <i>ism.</i> ad
at- atmaq, fırlatmaq ML, AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	âtmâğ <i>fl.</i> atmaq, fırlatmaq, savurmaq <i>multup âtmâğ</i> ateş etmek
ata baba, ata, ced, ihtiyar, muhterem ŞSL, BV, SD, GT, MÜN, ŞT, Sİ, MK, LM, GN	âta <i>ism.</i> baba <i>ogat âta üvey baba</i>
ata- adlandırmak, ad vermek, ad koymak; nişanlamak, namzet etmek AL, LD, TMA, TEH, FK, ŞHD, GN	atamağ <i>fl.</i> 1) adlandırmak, demek, ad vermek, ad koymak 2) adamak
atal- adlanmaq, nam salmaq AL, ŞHD	atalmağ <i>fl.</i> ad verilek, isim koyulmaq, adlanmaq
atala bulamaç aşısı ŞSL	atala <i>ism.</i> un çorbası
atalıg I babalık, baba olma, padişahın tuttuğu ve babası gibi itibar ettiği kişi, Türkistan'da bir rütbe, halkın isteklerini şefkatli ve adilane bir şekilde adışaha ileten kişi AL, ŞSL, TEH, MÜN	âtalık <i>ism.</i> babalık âtalık <i>ism.</i> hamilik âtalıkka âlmâğ himaye etmek
ataş- atışmaq BV	âtışmağ <i>fl.</i> karşılıklı ateş açmaq, çatışmaq
atay akın, ılgar AL	atay <i>zf.</i> kasten, bilerek, bile bile
ateklü adlı, meşhur, namlı ŞSL	atâklı <i>sf.</i> ünlü, meşhur <i>atâklı âlim ünlü bilim adamı</i>
âteş <i>far.</i> ateş BD, NH, YED	âtâş <i>ism.</i> alev, ateş, alaz
âteşîn <i>far.</i> ateşten, ateşlik BV, HBD, MÜN	âtâşin <i>sf.</i> alevli, ateşli, hararetili, coşkun; samimi
âteş-perest <i>far.</i> ateşe tapan BV, FK	âtâşpäräst <i>ism.</i> ateşperest, ateşe tapan kimse

āteş-perestliġ <i>far. + tür.</i> ateşe tapıcılık TEH	ātāşpārästlik <i>ism.</i> ateşperestlik
atım 1) atım, atma işi LD 2) menzil, bir ok atımı yer ŞSL 3) adet olunmuş, alışılmış ŞSL	âtım <i>ism.</i> tutam, çimdik
atla- sıçramak, yerinden birden kalkmak ŞSL	âtlamâķ <i>fl.</i> 1) adımlamak, yürümek, yürüyerek geçmek 2) atlayarak geçmek, sıçramak, atlamak, zıplamak (hatlamâķ)
atlan- ata binmek, sefere çıkmak, süşman üzerine asker sevk etmek ŞSL, BV, SD, TMA, MÜN, FK, GN	âatlanmâķ <i>fl.</i> hazırlanmak
aţlas <i>ar.</i> üstü ipekli altı pamuklu kumaş BV, SD, GT, ŞHD, MK, GN	atlas <i>ism.</i> atlas (kumaş)
av I av ŞSL, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, GN av II bir şahıs, birisi, bir nefer ŞSL	âv <i>ism.</i> av âv kılmâķ avlamak balıķ âvi balık avı
‘avâm <i>ar.</i> herkes, halk GT, BD, NH, MÜN, YED, MK	avâm <i>ism.</i> avam, halkın aşağı tabakası; sıradan halk avâm tili avam dili
āväre <i>far.</i> serseri, başıboş gezen, işsiz güçsüz BV, GT, BD, NH, MÜN, YED, FK, GN	âvârä <i>sf.</i> avare, aylak, gezgin, başı boş; boşuna uğraşan âvârä bolmâķ avare olmak, zahmet etmek
āvâz <i>far.</i> ses, seda BV, GT, BD, NH, ÇFK, YED, GN	âvâz <i>ism.</i> 1) ses âvâz baland yüksek ses past âvâz alçak ses 2) sesin alçaklık-yükseklik, sertlik- hafiflik derecesi 3) vokal müzik eserinde her bir okuyucu için belirlenen bölüm 4) nesnelere çarpışı ya da hareketinden çıkan ses, kulağın duyabildiği titreşim, ses, seda, ün şamâl âvâzi rüzgar sesi 5) fikir, mülahaza şark yâzuvçılarınıñ âvâzi doğu yazarlarının fikri 6) seçimlerde ya da çözümlenmesi gereken olaylarda her bir kişinin fikri, oyu koşçılık âvâz bilan çoğunluğun oyuyla bir âvâzda bir sestem, hep bir ağızdan
avid- avutup teselli etmek CD	âvutmâķ <i>fl.</i> avutmak, teselli etmek

avla- avlamak, avlanmak GT	âvlamâk <i>fl.</i> avlamak
avuç avuç BV, NH, YED, ŞHD	hâvuç <i>ism.</i> avuç
avuçla- avuçlamak BV, NH, FK avun- Avunmak, teselli etmek, gönül aldatmak ŞSL, BV, GN	hâvuçlamâk <i>fl.</i> avuçlamak
avul ağıl ŞSL	âvul <i>ism.</i> köy
avut- avutmak, gönlü teselli etmek, ümit ile vakit geçirmek ŞSL, BV, NH, CD, FK, ŞHD, MK, GN	âvutmâk <i>fl.</i> avutmak, teselli etmek
avval <i>ar.</i> ilk, birinci; eski, ilk, önce, ev- vel, önceki, evvelki; başlangıç TMA, TEH, MÜN	âvvâl <i>zf.</i> 1) evvel, 2) eskiden, daha önce eñ âvvâl ilk önce âvvâl oyla ke- yin soyla önce düşün sonra söyle
ay ay; ay gibi parlak olan güzel AL, ŞSL, BV, SD, GT, HBD, TEH, MÜN, ŞT, FK, Sİ, ŞHD, GN	ây <i>ism.</i> 1) ay, Dünya'nın uydusu olan gök cismi, kamer yâñi ây yeni ay 2) ay, senenin aylık müddeti otgan ây geçen ay Aprel ây Nisan ayı
aya- saklamak, esirgemek, kaçırmak, kollamak, kıymamak AL, ŞSL, BV, BD, NH, LD, ÇFK, FK, MK	ayamâk <i>fl.</i> 1) acımak, merhamet etmek 2) esirgemek, çok görmek 3) koru- mak, sakınmak, saklamak ayamay tünkid kılmâk acımasızca eleştirmek, tenkit etmek
‘ayâl <i>ar.</i> çoluk çocuk; hanım, eş GT	ayâl <i>ism.</i> kadın, bayan ayâl şifâkâr ka- dın doktor
ayaz soğuk, rüzgar ŞSL, CD	ayâz <i>ism.</i> ayaz, soğuk; don, çok soğuk
‘ayb <i>ar.</i> ayıp, kusur BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, ŞHD, LM, GN	ayb <i>ism.</i> 1) ayıp, günah 2) suç aybnı tan âlmâk suçu kabul etmek
ayd- demek ŞT	aytmâk <i>fl.</i> 1) söylemek, demek râstını ayt! doğrusunu söyle! yalgân aytmâk yalan söylemek 2) konuşmak 3) an- latmak
aydın aydınlık, mehtap, ay ışığı, nur, ışık, mübarek ŞSL, LD	âydın <i>ism.</i> mehtap, aydın, açık, ışıklı, temiz; açıklığa kavuşmuş, çözümlenmiş, tamamen ortaya çıkmış âydın keçä mehtaplı gece mäsälü âydın açıklığa kavuşmuş mesele

tablo:2.2. (devam)

āyet <i>ar.</i> ayet, işaret, belirti, delil, Kur'an'ın herhangi bir cümlesi BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	āyāt <i>ism. (din.)</i> ayet
aygır hergele süren hayvan, aygır, at ŞSL	aygır <i>ism.</i> aygır
ayığ I ayı AL, ŞSL, MK, GN	ayığ <i>ism.</i> ayı urgâcı ayığ dişi ayı âk ayığ kutup ayısı
ayır- ayırmak, koparmak, uzaklaştırmak ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ayırmağ <i>fl.</i> 1) ayırmak 2) yalıtılmak, izole etmek 3) alıp götürmek 4) ayırt etmek 5) koparmak, bölmek
‘ayid <i>ar.</i> ait, ilgili GT	âid <i>ed.</i> ait
āyine <i>far.</i> ayna BV	āyinā <i>ism.</i> 1) cam 2) pencere 3) ayna āyinā sâlmâğ ayna takmak
ayla hale FK	āylānā <i>ism.</i> 1) daire, halka 2) dolambaçlı āylānū <i>yol</i> dolambaçlı yol
aylan- dönmek, çevrilmek, dolanmak, kuşatmak, dolamak ML, AL, ŞSL, BV, NH, HBD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK	āylānmâğ <i>fl.</i> 1) etrafında dönmek, devretmek 2) gezmek, dolaşmak Āy yer âtrâfıda āylānâdı <i>Ay Dünya'nın etrafında döner</i>
aylık aydan beri var olan TEH	āylihğ <i>sf.</i> 1) aylık, ayda bir, aydan aya 2) aylık maaş
āyne <i>far.</i> ayna YED	āynā <i>ism.</i> 1) cam 2) pencere 3) ayna āyinā sâlmâğ ayna takmak
‘aynen <i>ar.</i> aynı olarak, tıpkısı olarak LD	aynān <i>sf.</i> aynen, bire bir aynān şunday <i>aynen öyle</i>
aynı <i>ar.</i> aynı, benzer NH	aynı <i>sf.</i> aynı, bir aynı paytda <i>aynı zamanda</i>
ayran ayran ŞSL, ŞT	ayrān <i>ism.</i> ayran
ayrı 1) ayrı, başka uzak ŞSL 2) iki ülgençli deve ŞSL 3) küçük suç işleyenlerin gerdanlarına taktıkları köstek ŞSL 4) çatal ağaç ŞSL	ayrı <i>sf.</i> çatal, çatalı
ayrıç 1) iki ülgençli deve ŞSL 2) küçük suç işleyenlerin gerdanlarına taktıkları köstek ŞSL 3) çatal ağaç ŞS 4) ayrı, başka, uzak ŞSL	ayrıça <i>zf.</i> ayrı olarak, ayrıca

ayrıl- ayrılmak, uzaklaşmak AL, BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	ayrılmâğ <i>fl.</i> ayrılmak, ayrı olmak, müstakil olmak
ayruluğ ayrılık BV	ayrılığ <i>ism.</i> ayrılık, hicran; ayrılma
‘ ayş <i>ar.</i> yaşama, yeme, içme GT, HBD, LD, ŞT, ŞHD, MK, GN	ayş <i>ism.</i> ayş, zevk, keyif, eğlence ayşını sürmâğ zevk almak, keyfini sürmek
ayt- söylemek, demek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	aytmâğ <i>fl.</i> 1) söylemek, demek <i>râstını ayt!</i> <i>doğrusunu söyle!</i> <i>yâlgân aytmâğ</i> <i>yalan söylemek</i> 2) konuşmak 3) anlatmak
ayur- ayırmak, düzeltmek ŞSL, ŞHD	ayırmâğ <i>fl.</i> 1) ayırmak 2) yalıtma, izole etmek 3) alıp götürmek 4) ayırt etmek 5) koparmak, bölmek
ayyâm <i>ar.</i> günler GN	äyyâm <i>ism.</i> 1) gün, günler <i>bahâr äyyâmı</i> <i>bahar günlerinde</i> 2) özel gün; tatil, tatil günleri <i>äyyâmları mübârak!</i> <i>iyi tatiller!</i> <i>ñavroz äyyâmı keldi</i> <i>Nevruz bayramı geldi</i>
‘ ayyâr <i>ar.</i> zeki, kurnaz, hilekar, dolandırıcı BV	ayyâr <i>sf.</i> sinsî, kurnaz, tilki gibi, yılan gibi; düzenbaz, üçkağıtçı, hilekar
az az, nadir, cüz ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN	âz <i>sf.</i> az <i>âzgına vaqt</i> <i>az zaman</i>
az- I sapmak, azmak, yoldan çıkmak ŞSL, SD, GT, NH, HBD, LD, FK, MK, LM	âzmâğ 1) <i>yoldan âzmâğ</i> <i>yoldan çıkmak, doğru yoldan şaşmak, yolunu kaybetmek</i>
az- II zayıf ve zebun olmak ŞSL	âzmâğ 2) <i>fl.</i> zayıflamak, kilo kaybetmek, siskalaşmak
a‘zâ <i>ar.</i> organlar, uzuvlar BV, GT, NH, TEH, MÜN, FK, MK, LM	a‘zâ 1) üye <i>a‘zâ bolmâğ</i> <i>üye olmak</i> a‘zâ 2) parça, bölüm, kısım (vücut bölümleri)
‘ azâ I <i>ar.</i> yas, cenaze töreni, başsağlığı ziyareti BV, NH, HBD, ŞT, FK, MK, LM	azâ <i>ism.</i> yas, matem, ağıt <i>azâ tutmâğ</i> <i>yas tutmak, ağıt yakmak, matem tutmak</i>
‘ azâ II <i>ar.</i> anlatma, nakletme, söyleme, atfetme MÜN	
‘ azâb <i>ar.</i> işkence, üzüntü, keder BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, MK, LM, GN	azâb <i>ism.</i> azap, işkence, eziyet <i>azâb bermâğ</i> <i>eziyet etmek</i> <i>nima azâb nedir bu korkunun sebebi? neden korkuyorsun?</i>
âzâd <i>far.</i> kurtulmuş, hür BV, BD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âzâd <i>sf.</i> azat, özgür <i>âzâd bolmâğ</i> <i>azat olmak</i>

āzāde <i>far.</i> hür, serbest BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, GN	āzādä <i>sf.</i> temiz, arı, pak, saf, tertipli
āzādehik <i>far.</i> + <i>tür.</i> serbestlik FK	āzādälik <i>ism.</i> temizlik, arılık, paklık, tertiplilik
āzādihik <i>far.</i> + <i>tür.</i> bağımsızlık, serbestlik NH, FK	āzādihik <i>ism.</i> özgürlük, bağımsızlık <i>milliy āzādihik harakati ulusal bağımsızlık hareketi</i>
‘azamet <i>ar.</i> ululuk, yücelik, büyüklük; zenginlik, çokluk, fazlalık GT, TEH, MÜN, MK	azamät <i>sf.</i> cesur, mert, delikanlı, atılgan
āzār <i>far.</i> incitme, tekdir BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, CD, FK, MK, LM	āzār <i>ism.</i> azar, paylama <i>āzār bermāk azarlamak, ağzının payını vermek</i>
azgına cüzi, azıcık ŞSL, ŞT	āzgına <i>sf.</i> azıcık
azgün asi, serkeş, tuğyan, yolu kaybetmiş ŞSL, FK	āzgün <i>sf.</i> zayıf, sıksa, ince <i>çöpdek āzgün çöp gibi ince</i>
‘aziz <i>ar.</i> değerli, muhterem BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, ŞT, GN	aziz <i>sf.</i> aziz, kıymetli, değerli, sevgili; kutsal; nadir <i>aziz dostum sevgili arkadaşım</i>
‘azrāyil Azrail, ölüm meleği TEH	azrāil <i>ism.</i> Azrail, ölüm meleği
azuğ azık, yiyecek LD	āzık <i>ism.</i> azık, besin, yiyecek, gıda <i>āzık āvkat magazini gıda dükkanı</i>
‘azl <i>ar.</i> işinden çıkarma, yol verme NH, TEH, FK	azl: azl kılmāk: azletmek, görevden almak
B	
ba- bağlamak GT	bağlamāk <i>fl.</i> bağlamak, düğümlemek; birleştirmek, sabitlemek; sarmak
bāb <i>ar.</i> 1) kapı, eşik BV, BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, NH, MK, LM. 2) konu, husus, mesele, iş, mevzu ŞSL, YED, LM, TEH, MÜN <i>far.</i> 3) bölüm, kısım GT bāb <i>far.</i> uygun, elverişli ŞSL, YED bāb <i>far.</i> uğur, bereket, saadet ŞSL, YED	bāb 1) <i>ism.</i> bölüm, kısım bāb 2) <i>ism.</i> eşya, nesne
baba baba, yaşlı, ileri gelen, bir topluluğun ulusu ŞSL, MÜN, ŞT	bābā <i>ism.</i> dede, büyükbaba <i>ķārbābā noel baba</i>
bāc <i>far.</i> haraç, vergi, gümrük vergisi ŞSL, LD, GN	bāc <i>ism.</i> 1) gümrük 2) vergi, haraç

bacanak iki kız kardeşin kocaları ŞSL	bâja <i>ism.</i> bacanak
bād <i>far.</i> rüzgar BD, SD, GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bād <i>ism.</i> romatizma
bādām <i>far.</i> badem, sevgilinin güzel gözü BV, GT, NH, LD, YED, FK, LM	bādām <i>ism.</i> badem bādām darahtı badem ağacı
bāde <i>far.</i> içki, şarap BV, BD, SD, NH, HBD, LM, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bādä <i>ism.</i> şarap
bādiye <i>ar.</i> çöl, kır BV, GT, TEH, MÜN, FK, LM	bādiye <i>ism.</i> çöl, sahra, bozkır
badrin salatalık, hıyar ŞSL	bādrīn <i>ism.</i> salatalık, hıyar tuzlanmış bādrīn salatalık turşusu
badır yiğit ŞHD	bahādır <i>sf.</i> yiğit, mert, kahraman
bağ 1) bağ, düğüm, kemer, sargı ŞSL, YED, Sİ 2) ilgi, alaka, kök, bağ, anlaşma ŞSL	bağ 1) <i>ism.</i> çalı çırpı demeti; demet, bohça, deste bir bağ otin bir yığın odun
bāğ <i>far.</i> bağ, büyük bahçe ŞSL, BV, BD, GT, SD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bāğ 2) <i>ism.</i> bahçe, park meva bāğı meyve bahçesi
bāğbān <i>far.</i> bahçıvan, bağın bakımıyla uğraşan, bağcı BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	bāğbān <i>ism.</i> bahçıvan
bağçe <i>far.</i> bahçe MK	bāğçä <i>ism.</i> 1) bahçe, küçük bahçe 2) kreş, anaokulu bālalar bāğçäsı anaokulu
bağır yürek, göğüs, ciğer ŞSL, BV, ŞHD, MK, LM, GN	bağır <i>ism.</i> 1) karaciğer 2) bağır, sine, göğüs; kalp gönül bağır taş adam katı yürekli adam, taş kalpli adam 3) eğim, yamaç, bayır
bağır- bağırmak, haykırmak ŞSL	bağırmağ <i>fl.</i> bağırmak; haykırmak, çığlık atmak; yüksek sesle konuşmak
bağışla- bağışlamak, ihsan etmek, bahşetmek, affetmek ŞSL, BV, SD, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, LM, GN	bağışlamağ <i>fl.</i> vermek, bağışlamak, ithaf etmek, ayırmak üsürni bağışlamağ eseri ithaf etmek

bağla- bağlamak, tutmak, zaptetmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	bağlamâk <i>fl.</i> bağlamak, düğümlemek; birleştirmek, sabitlemek; sarmak
bağlıg I <i>far.</i> + <i>tür.</i> bağlı, bahçeli AL	bağlı <i>sf.</i> bahçesi olan, bahçeli bağlı yer <i>bahçeli yer</i>
bağlıg II bağlı, kapalı, düğümlü, asılı AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, MÜN, FK	bağlı <i>sf.</i> bağlı, bağcıklı, ipli
bağu <i>far.</i> bağ, gülistan ŞSL	bağ <i>ism.</i> bahçe, park meva bağı meyve <i>bahçesi</i> botanika bağı botanik bahçe- <i>si</i>
Baha <i>far.</i> kıymet, değer BV, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	bahâ <i>ism.</i> 1) fiyat, bedel, paha
bahâ II <i>ar.</i> güzellik, zariflik; pırıltı MK	bahâ 2) değer kat'iy bahâ sabit fiyat 3) puan, not yuğori bahâ olmâk yüksek puan almak
bâ-haber <i>far.</i> + <i>ar.</i> haberli BV	bâhaber <i>sf.</i> bilgili, deneyimli; bilen, haberdar
bahâdır <i>far.</i> yürekli, yiğit TMA, ŞHD, GN	bahâdır <i>sf.</i> yiğit, mert, kahraman
bahâne <i>far.</i> sebep, noksan, vesile BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, MK	bahâne <i>ism.</i> bahane; neden, gerekçe bahâne kılmâk bahane etmek
bahar <i>ar.</i> 1) güzellik MK <i>far.</i> 2) bahar, ilk yaz BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD	bahâr <i>ism.</i> bahar, ilkbahar
bahîl I <i>ar.</i> + <i>far.</i> bağışlama, affetme BV bahîl II <i>ar.</i> hasis, cimri GT, LD, ÇFK, Sİ, FK, MK	bahîl 1) <i>sf.</i> cimri, hasis, pinti; kıskanç
bahr <i>ar.</i> deniz NH	bahr <i>ism.</i> deniz, okyanus
bahş <i>ar.</i> konuşulan, konu, söz, bahis BV, GT, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK	bahs <i>ism.</i> tartışma, münakaşa, müzake- re; ihtilaf bahs kılmâk tartışmak, mü- zakere etmek
bahş <i>far.</i> bağış, ihsan BV, NH, HBD, MK	bahş etmâk bağışlamak, vermek; hediye etmek; adamak, ithaf etmek
bahşı 1) katip, yazıcı AL, ŞSL, ŞT, MÜN 2) ozan, han, koşukçı GN	bahşı <i>ism.</i> hikayeci, ozan, saz şairi

baht <i>far.</i> talih BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	baht <i>ism.</i> baht, talih, şans, mutluluk biz-niñ bahtımıza bizim şansımıza baht tılamâk iyi şanslar dilemek baht saodat baht ve saadet
bahtsız <i>far.</i> + <i>tür.</i> bahtsız, şanssız GT	bahtsız <i>sf.</i> mutsuz, bahtsız, talihsiz
baht-yār <i>far.</i> iyi, iyi talihli NH, FK, ŞHD, MK	bahtiyār <i>sf.</i> bahtiyar, mutlu, talihli, mesut, bahtı açık
bā'ış <i>ar.</i> sebep, sebep olan, gerek BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, LM	bāis <i>ism.</i> sebep, neden, bais şu bāisdan bu nedenle, bu yüzden
bak- bakmak, dikkatle bakılmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, ŞT, Sİ, LM, GN	bakmâk <i>fl.</i> bakmak, gözden geçirmek; ilgilenmek
bağa 1) post, kürk SD 2) kurbağa ŞSL	bağa <i>ism.</i> kurbağa
bağıye <i>ar.</i> artan, artan kalan GT	bağiyä <i>ism.</i> bakiye, kalan borç
bāķi <i>ar.</i> sonsuz, sonu olmayan, ebedi BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bāķi <i>sf.</i> baki, ebedi, sonsuz
baķķāl <i>ar.</i> zerzevatçı, gıda satıcısı GT	baķķāl <i>ism.</i> bakkal
bal bal ŞSL, LD, YED, FK, ŞHD, LM	bāl <i>ism.</i> bal bāl arı bal arısı
bala yavru, çocuk, kuş yavrusu AL, ŞSL, SD, GT, YED	bāla <i>ism.</i> çocuk, evlat, yavru
bala caķa çoluk çocuk, oğlan uşak ŞSL	bāla-caķa <i>ism.</i> çoluk-çocuk, çocuklar
balala- kuş veya başka hayvan yavrulamak,yavru doğurmak, çocuk doğurmak AL, ŞSL, TMA	bālalamâk <i>fl.</i> yavrulamak, üremek, çoğalmak
balcığ çamur, kil ŞSL balçaķ çamur, kil ŞSL balcığ balçık, çamur ŞSL, GT, NH, TMA, TEH, FK balçık balçık, çamur ŞSL, BV, GT, ÇFK, FK, ŞT, Sİ, MK, LM	balçık <i>ism.</i> balçık, çamurlu su balçıkķa bātmâk balçığa saplanmak balçık bilan davâlaş çamur kürü
baldur baldır, paça, bacak, bacağın etli kısmı ŞSL, ÇFK, Sİ	bāldır <i>ism.</i> baldır, incik

balduz baldız, eşin kızkadeşi ŞSL	bâldız <i>ism.</i> (hlk.) baldız
balğa bir tür balta ŞSL	bâlğa <i>ism.</i> çekiç, tokmak orâk va bâlğa orak ve çekiç
balğ balık NH, LD, TEH, FK, GN	balık <i>ism.</i> balık balık mâyı balık yağı balık şârva balık çorbası balık âvı balık tutma, balık avı balık âvlâvçı balıkçı
baltu balta AL, ŞSL, TEH	bâlta <i>ism.</i> balta bâlta sâpı balta sapı duradgâr báltası marangoz baltası âyâğıgâ bâlta urmâk zarar vermek, engel olmak
bâmdādān <i>far.</i> seher vakti LM	bâmdād <i>ism.</i> şafak, sabah; sabah namazı
bāng <i>far.</i> ses, seda YED, ŞHD	bāng <i>ism.</i> çığlık, haykırış; çan bāng urmâk çan çalmak; bağırıp çağırmak
bar var, mevcut MK, AL, GN, LM, MK, SD, GT, TMA, MÜN, YED, TEH	bâr 1) var, mevcut bâr bolmâk var olmak bu kütüphânada yangı kâmuslar bâr bu kütüphanede yeni ansiklopediler var
bâr I <i>far.</i> meyve BV, BD, NH, LD, YED, MK bâr II <i>far.</i> defa, kez, izin, müsaade SD, YED, LM bâr III <i>far.</i> yük, üzüntü ML, HBD, LD, GN bâr IV <i>far.</i> Allah, Tanrı LD	bâr <i>ism.</i> kere, kez, defa bir neçâ bâr birkaç kez bar <i>ism.</i> etek, eksik etek barı keng çâpân geniş etekli kaftan
bar- <i>far.</i> varmak, gitmek; evlenmek, gelin gitmek; birinin hizmetine girmek; muhafaza etmek ML, AL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	barmâk <i>fl.</i> gitmek, varmak piyada barmâk yürüyerek gitmek âtda barmâk at ile gitmek fahmıga barmâk anlamak yâzıp barmâk düzenli olarak yazmak, kaçırmadan kaydetmek kuzatıp barmâk takip etmek uĥlap barmâk uyuyarak gitmek taksıda barmâk taksiyle gitmek
baraĥ köpek ŞHD	barâĥ <i>sf.</i> çok tüylü, kaba tüylü, kabarık
barça bütün, hep AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	barça <i>zam.</i> tüm, bütün, herkes, hepsi

bār-gāh <i>far.</i> padişah otağı, izinle gidilen yer BV, MÜN, YED, GN	bārgāh <i>ism.</i> konak, ikametgah
bārî <i>far.</i> hasılı, hepsi, tümü ŞSL, YED, ŞT, ŞHD	bari <i>zm.</i> hepsi, tüm, bütün
barî bütün, hepsi, tamamı AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK	bari <i>zam.</i> hepsi, tüm, bütün
barıça var olduğu sürece YED	barıça <i>zf.</i> olduğu kadar, azami ölçüde, var gücüyle küçünün barıça yügürmək var gücüyle koşmak
barış I varma, gidiş geliş AL, ŞSL, BV, BD, MÜN	bârış-keliş <i>ism.</i> karşılıklı ilişki, ziyaret, iyi ilişki
barlık varlık ÇFK	bârlık <i>ism.</i> varlık, alem, dünya
bars pars, kaplan ŞSL, SD, TMA, ŞT, LM	bars <i>ism.</i> (<i>hay.</i>) pars, kar parsı
bas- basmak, çiğnemek, hücum etmek, istila etmek, galip gelmek AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	bâsmâk <i>ism.</i> 1) basmak, ezmek, bastırmak 2) basmak, baskı yapmak, yayınlamak 3) üst üste koymak; biriktirmek âltınlarını bâsıp koygandır altınları biriktirmiştir 4) döşemek yerga tâş bâsmâk yere taş döşemek 5) ilerlemek, yürümek uzun yolnu piyâda bâsıp keldi uzun yolu yaya halde geldi 6) kaplamak; ele geçirmek hammayâknı kor bosdı her etrafı kar kapladı 7) sakinleştirmek, yatıştırmak
başgun 1) baskın, ağır, sert, katı ŞSL 2) baskın, ani saldırı, ani hücum ŞSL	başgun <i>ism.</i> baskın, saldırı, hücum
basık güneş ŞSL	bâsık <i>sf.</i> 1) ezilmiş, basılmış, ezik 2) ağırbaşlı, temkinli, uysal
başık merdiven, derece ŞSL	bâşık <i>ism.</i> basamak, aşama, kademe, derece; evre, seviye, düzey yukori bâşıkda yüksek seviyede
bastur- basmak, işgal etmek, ele geçirmek, teskin etmek ŞSL, TMA, ŞT	bâsturmâk <i>fl.</i> 1) basmak, bastırmak, baskı yapmak 2) yayınlamak, matbada basmak 3) ardiyeye koymak, biriktirmek 4) döşemek 5) kaplamak 6) sakinleştirmek

tablo:2.2. (devam)

baş 1) ön, uç, birinci, evvel ŞSL, GT 2) yara, cerehat GT 3) amir, yönetici, lider ŞSL 4) beyin, zeka, anlayış ŞSL 5) baş, kafa, kelle, tepe AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED	baş 1) ism. baş, kafa, kelle baş âkrıkı baş ağrısı baş suyağı kafatası 2) sf. baş, ana, temel, başlıca, esas 3) birinci, öndeki 4) başkan, reis, rehber 5) beyin, akıl
başak 1) ok ucundaki demir AL, ŞSL, SD, NH, HBD, LD 2) başak, ok BV, GT, FK 3) başak, salkım ŞSL	başak ism. başak, çiçek başı
başcı yol gösterici, kılavuz, rehber ŞSL	başcı ism. önder, başkan, önyak, lider
başğa başka, ayrı ŞSL, ÇFK, Sİ	başğa zam. 1) diğer,, başka, öbür; ayrı, farklı 2) yabancı 3) <i>zf.</i> bir daha, tekrar, dışında bundan başğa bunun yanı sıra, bunun haricinde başğalar âldida diğerlerinin, başğalarının, yabancıların önünde
başkar- başarmak, bitirmek, yol göstermek, çevirmek, yönetmek AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, FK, MK	başkarmak fl. yönetmek, idare etmek, hükmetmek
başkaru birlikte yol alma, kılavuzla birlikte gitme, rehberle bir yöne gitme ŞSL	başkaruv ism. yönetme, idare etme
başla- 1) yol göstermek, kılavuzluk yapmak AL 2) başlamak AL, ŞSL, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN	başlamak fl. 1) başlamak, girişmek, koyulmak, başlatmak 2) ön ayak olmak hammasını başğatdan başlamak hepsini yeniden başlamak suhbat başlamak konuşmayı başlatmak
başlangıç başla denilmiş, başlangıç ŞSL	başlangıç sf. ilk, başlangıç, baştaki, birinci; temel, birincil
başlı başlı ŞT	başlı sf. 1) başlı, kafalı ikki başlı burgut iki başlı kartal 2) akıllı, kafası çalışan
başlığ 1) akıllı, bilgili; gibi, benzeri TMA, MÜN 2) başlı, reis, amir ŞSL, FK 3) gemli, dizginli ŞSL	başlık ism. başkan, reis; müdür, yönetmen, lider; patron başlık bolmak başkan olmak, idare etmek
bat hemen, derhal, çabuk AL, ŞSL, BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	bât zf. hızla, çabuk, seri; hemen, derhal
bat- batmak, görünmez olmak, gömülme, saplanmak, gark olmak ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	bâtmak fl. batmak, gömülmek, saplanmak, çökmek

batkağ çamurluk, bataklık, çamurlu yer ŞSL	bâtkağ <i>ism.</i> bataklık, bataklık; iğrenç ve kötü yer
bâtil <i>ar.</i> boş, yalan, çürük BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	bâtil <i>sf.</i> batıl, doğru ve haklı olmayan
batur kahraman, bahadır, cesur, yiğit ŞSL	bâtur <i>sf.</i> cesur, mert, yiğit, alp
batur- batırmak, daldırmak, hızlandırmak, berbat etmek, telef etmek ŞSL	bâtırmâğ <i>fl.</i> batırmak, daldırmak, bantırmak, saplamak <i>ruçkanı siyâhga bâtırmâğ</i> kalemi mürekkebe batırmak
bay zengin, varlıklı ŞSL, SD, GT, LD, ÇFK, ŞT, FK, ŞHD	bây <i>ism.</i> zengin insan, varlıklı <i>uniñ âtası bây onun atası zengin</i>
bay- I zenginleşmek, zengin etmek ŞSL bay- II efsun ile kandırmak, kendisinden geçirmek ŞSL	bâyımâğ 1) <i>fl.</i> zengin olmak <i>tez bâyıp ketmâğ</i> çabuk zengin olmak
bay bay hay hay, peh peh anlamında aferin kelimesi ŞSL	bay bay <i>ünl.</i> ah! vay! (<i>şaşkınlık, beğeni ifadesi</i>)
baya kadim, eski, köhnelenmiş, çokdan kalma, adi, bayağı ŞSL	bâya <i>zf.</i> yakında, demin, kısa süre önce, az önce
bayağı öncesi, eski, bayağı LD	bâyagı <i>zf.</i> deminki, az önceki, adı geçen, son
bayat musikide bir makam ve nağme ismi ŞSL	bayât <i>ism.</i> müz. dugah makamının ses dizelerinden biri
bay beçe bey oğlu, Özbeklerin kadınlara söylediği bir kelime ŞSL	bâyvaçça <i>ism.</i> zengin oğlu, yüksek mertebeli kişilerin oğlu; soylu, zengin
bayı- zenginleşmek, zengin olmak LD	bâyımâğ <i>fl.</i> zengin olmak <i>tez bâyıp ketmâğ</i> çabuk zengin olmak
baykuş baykuş ŞSL, ŞHD	bâykuş <i>ism.</i> baykuş
baylıg zenginlik LD, FK	bâylık <i>ism.</i> servet, zenginlik, varlık, hazine <i>tabiiy bâylik</i> doğal zenginlikler, doğal kaynaklar <i>ma'naviy bâylik</i> manevi değerler
bayrağ bayrak, sancak ŞSL	bayrâğ <i>ism.</i> bayrak, sancak
bayram bayram BV, BD, SD, FK	bayram <i>ism.</i> bayram, şenlik <i>Mustağillik bayramı</i> Bağımsızlık Bayramı <i>bayram kunları</i> bayram günleri <i>bayram kılmâğ</i> kutlamak, bayram yapmak

bāzār <i>far.</i> pazar, çarşı BV, GT; NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	bāzār <i>ism.</i> pazar, çarşı; piyasa; Pazar günü
bāz I <i>far.</i> tekrar, yeniden YED bāz II <i>far.</i> doğan ŞHD bāz III <i>far.</i> hayvan oynatıcı GT	bāz I <i>zf.</i> 1) hala, henüz; yine, yine de 2) buna rağmen
bāzergān <i>far.</i> bezirgan, tacir GT, TMA, MÜN, ŞT	bāzergān <i>ism.</i> tüccar, tacir
ba'zı <i>ar.</i> bazı, bir kısmı, birazı GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM	ba'zı bazı, kimi
becā I <i>ar.</i> geniş, bol FK becā II <i>ar.</i> geyik, karaca FK becā III <i>far.</i> yerinde, uygun, doğru YED, MK	becā <i>sf.</i> 1) uygunsuz, yersiz, münasebetsiz, yanlış 2) endişeli, huzursuz
bed-baht <i>far.</i> kötü bahtlı GT, ÇFK, TEH, ŞT, MK, GN	bādbaht <i>sf.</i> bedbaht, uğursuz, talihsiz, şanssız
bedel <i>ar.</i> karşılık, karşı BV, HBD, LD, ÇFK, MÜN, FK, ŞHD	bādāl <i>ism.</i> bedel, trampa; aidat, ücret bādāl tolamâk ücret ödemek a'zâlik bādāli üyelik ücreti
beden <i>ar.</i> gövde, beden, vücut BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	bādān <i>ism.</i> beden, vücut
bed-mest <i>far.</i> kendini bilmeyecek derecede sarhoş BV, NH, YED, FK, MK	bādmāst <i>sf.</i> bedmest, kendinden geçmiş derecede sarhoş, içip içip dağıtan
bed-nām <i>far.</i> kötü namlı, kötü şöhretli BV, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD	bādnām <i>sf.</i> kötü ünlü, adı çıkmış, lekelenmiş bādnām kılmâk kötülemek, iftira etmek bādnām bolmâk adı kötüye çıkmak, lekelenmek
bed-ter <i>far.</i> daha kötü, çok kötü, beter CD	bādtar <i>zf.</i> daha kötü, beter
behāne bahane, sebep GN	bāhānā <i>ism.</i> bahane; neden, gerekçe bāhānā kılmâk bahane etmek
behbud <i>ism.</i> iyileşme, düzelme, gelişme, ıslah	behbūd <i>far.</i> iyilik, sağlık, sıhhat MÜN, ŞHD, LM
bel orta, bel MÜN, LM	bel 1) <i>ism.</i> bel bel âkrıktı bel ağrısı beli-gaça beline kadar hipça bel ince bel bel boqlamâk girişmek, işe koyulmak

tablo:2.2. (devam)

belā <i>ar.</i> gam, keder, sıkıntı BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	balâ <i>ism.</i> bela, felaket, külfet, musibet, afet balâga uçramâk belayla karşılaşmak
belâgat <i>ar.</i> güzel söz söyleme BD, GT, NH, TEH, MÜN, FK, LM	bâlâgat <i>ism.</i> yetişkinlik, reşitlik; olgunluk, erginlik bâlâgatgâ yetmâk reşit olmak bâlâgat yâşıga yetmagan dâvr yetişkinlik öncesi dönem
belend <i>far.</i> yüksek, yüce TMA	baland <i>sf.</i> yüksek, uzun, uzun boylu baland minârü yüksek minare baland yer yükseklik, tepe baland kotârmâk yükseltmek, yukarı kaldırmak baland kotarılmâk yükselmek baland pastlık inişli çıkışlı yer, engebeli yer baland boylu âdam uzun boylu adam baland âvâz bilân yüksek sesle uniñ kolu baland keldi o galip oldu
bêlgü işaret, iz, nişan AL, NH	belgi <i>ism.</i> işaret, simge; alamet, nişan; gösterge, belirti belgi koymâk işaret koymak soraq belgisi soru işareti tenglik belgisi eşittir işareti, denklik sembolü
belki <i>far.</i> belki, umulur BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN, TMA, TEH	bâlki <i>ed.</i> 1) belki, muhtemelen 2) fakat, halbuki, aksine, pârhaps
bend <i>far.</i> bağlama, bağ, düğüm; bela, sıkıntı BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bänd I <i>sf.</i> meşgul; dolu, tutulmuş, bağlanmış telefon liniyası bänd hat meşgul bänd etmâk tutmak, ayırmak; meşgul etmek; engellemek men cuda bändmân ben çok meşgulüm bu cây bänd bu yer dolu tarmâk bänd hat meşgul kıslâk hocalığı bilân bänd bolmâk ziraat ile uğraşmak bänd II <i>ism.</i> 1) bent, fıkra karârning beşinçi bändi kararın beşinci fıkrası 2) şiir parçası bänd III <i>ism.</i> kol, kulp, kabza eşik bändi kapı kolu, kapı tokmağı bänd IV <i>ism.</i> esir, tutuklu bänd kılmâk tutuklamak
bende <i>far.</i> kul, köle, esir BV, BD; SD, GT, NH, LD; ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bändä <i>ism.</i> köle, esir

bendî <i>far.</i> bağlanmış, bağlı, esir, köle GN	bāndi <i>ism.</i> tutuklu, esir, tutsak, mahpus bāndi kilmâk <i>esir almak, rehine almak</i>
benefşe <i>far.</i> menekşe BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	bināfsā <i>ism.</i> menekşe (çiçek)
bengî <i>far.</i> esrarkeş, tiryaki, serseri ŞSL, MK	bāngi <i>ism.</i> tiryaki, bağımlı
be-pāyān <i>far.</i> son, nihayet ŞHD	bepāyān <i>sf.</i> sınırsız, sonsuz, uçsuz bu- caksız; engin, geniş
ber- vermek GT, LD, ŞT, LM	bermâk <i>fl.</i> vermek karz bermâk borç vermek, ödünç vermek va da bermâk söz vermek, vaat etmek dârs bermâk ders vermek, öğretmek cây bermâk yer vermek ziyafât bermâk ziyafet vermek yol bermâk yol vermek kon- sert bermâk konser vermek râzılık bermâk izin vermek söz bermâk söz vermek, konuşmasına izin vermek huķuk bermâk hakkı vermek, hak ta- numak savâl bermâk soru sormak
ber-bād <i>far.</i> perişan, harap BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	barbād <i>sf.</i> berbat, viran olmuş, harap olmuş; savrulmuş barbād kılmâk mahvetmek, harapetmek, berbat et- mek
bereket <i>ar.</i> bereket GT, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, MK	bārākā <i>ism.</i> 1) bereket, bolluk, çokluk bārākāsi ketmâk bereketi gitmek, be- reketsiz olmak 2) verimlilik
berg <i>far.</i> yaprak BV, SD, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bārg <i>ism.</i> yaprak gül bārgi gül yaprağı
beri I beri, öte, bu taraf NH, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, LM, GN	beri <i>zf.</i> beri, bu yana keçüdan beri dün- den beri beri kel buraya gel
bêril- verilmek GT, NH	berilmâk <i>fl.</i> verilmek e'tibâr berildi önem verildi kop savâl berildi çok so- ru soruldu
berķ <i>ar.</i> şimşek, kıvılcım BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	barķ <i>ism.</i> yıldırım, şimşek barķ urmâk 1) ışıldamak, parlamak; gelişmek 2) görünmek, belli olmak
ber-ķarār <i>far.</i> + <i>ar.</i> kararlı, daimi GT, ŞHD	bārķarār <i>sf.</i> istikrarlı, kararlı; sabit, sü- rekli

ber-kemāl far + ar. mükemmel FK	bärkamāl sf. kamil, olgun, kemale ermiş, ergin; mükemmel, kusursuz
bërkit- sağlamaştırmak, kuvvetlendirmek, kapatmak AL, NH	bekitmâk fl. kapatmak, örtmek, gizlemek, saklamak
ber-taraf far. + ar. bir yana atılan, lazımlı değil BV, HBD, YED, FK, MK	bärtaraf sf. bir taraflı, tek yönlü bärtaraf bolmâk bir taraflı olmak; yok olmak, bitmek bärtaraf kılmâk bir taraflı etmek; yok etmek, bitirmek mäsülâni bärtaraf kılmâk problemi halletmek
berü beri, ...-den beri ÇFK, Sİ	berü zf. beri, bu yana keçüdan beri dün-den beri beri kel buraya gel
bes far. çok fazla, yeter, yetişir; evet, muhakkak BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bäs I zf. 1.) yeterli, yeter, kafi bäs kılmâk durdurmak, son vermek 2.) demek, öyleyse bäs II ism. tartışma, bahis, iddia bäs bağlaşmâk , bäs oynamâk tartışmak, bahis yapmak bäs III sf. eşit, denk bäs kelmâk eşit olmak
beşâret ar. göz açıklığı, öngörü GT	bäşârät ism. kehanet, tahmin, öngörü, müjde, sevindirici haber
besât ar. düz yer LM	bisât ism. varlık, mülk; sahip olunan şey
beşâret ar. müjde GT, LD, ÇFK, TEH, YED, CD, Sİ, MK, GN	bäşârät ism. kehanet, tahmin, öngörü, müjde, sevindirici haber
beşer ar. insan, insanlar BV, GT, LD, TMA, TED, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bäşâr ism. beşer, insanoğlu
beşere ar. 1) insanoğlu MÜN	bäşârä ism. yüz, surat, sima; tavır, yüz ifadesi
2) insan vücudunun dış yüzü GT	
bëşik beşik GT	beşik ism. beşik
bet I çehre, beniz ŞSL	bet I ism. yüz, surat betiga kıramâk yüzüne bakmak bet II ism. 1.) sayfa 2.) yan, taraf, yüzey
bet II bozulup fena kokan bir böcek, kımıl böceği, bit ŞSL	bit ism. bit, kehle
beter far. daha kötü, fena ŞSL, BV, HBD, LD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	battar zf. daha kötü, beter beş beter bolmâk beter olmak, daha kötü olmak

beyhüde <i>far.</i> boş yere, gereksizce GT beyrem bayram ŞSL	behuda <i>sf.</i> 1) beyhude, nafile; gereksiz, yararsız, faydasız 2) anlamsız, boş; yanlış, uygunsuz; haksız vahtnı behuda yokâtmâk zamanı boşuna harcamak behuda umr otkazmâk ömrünü boşuna geçirmek
bez <i>far.</i> ketenden yapılmış başlık; bir tür giyecek, kumaş GT	bez I <i>ism. (tıp) 1)</i> bez, içinden geçen kandan veya öz sudan bazı maddeler ayırarak salgı oluşturan organ 2) beze, gudde bez II <i>ism.</i> bez, kumaş
bezalmâk <i>fl.</i> süslenmek, dekore edilmek, donatılmak	bêzel- bezenmek, süslenmek, müzeyyen olmak AL
bêze- bezemek, süslemek AL, NH	bezamâk <i>fl.</i> süslemek, bezemek, güzelleştirmek, donatmak haķıkatnı bezab korsarmâk gerçeği çarpıtmak
bezek süs ÇFK, Sİ	bezak <i>ism.</i> süs, süsleme, dekorasyon
bezm <i>far.</i> topluluk, içkili meclis BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	bâzm <i>ism.</i> ziyafet, şölen, kutlama bâzm kılmâk ziyafet çekmek, eğlenmek, tadını çıkarmak
bıçak bıçak, bıçkı ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, MK, GN	piçâk <i>ism.</i> bıçak âş piçâk yemek bıçağı
bıç- biçmek ML	bıçmâk <i>fl.</i> kesmek; tasarlamak
bıķın bel, böğür, kaburga ÇFK, Sİ	bıķın <i>ism.</i> böğür bıķın goştı böğür eti, fileto bıķında oğrık pâyda bolmâk böğründe ağrı oluşmak
bışığ pişmiş, pişkin GT	pişik <i>sf.</i> 1) olgun, olmuş, erişkin, pişkin pişgan buğday maydânları olgun buğday tarlaları 2) sağlam, dayanıklı; güçlü, kuvvetli, metanetli pişik gazlama dayanıklı kumaş
bî-bahâ <i>far.</i> değer biçilemeyecek kadar kıymetli, çok değerli BV, NH, YED, FK	bebahâ <i>sf.</i> paha biçilmez, değerli
bibi <i>far.</i> hatun, hala, nine, saygıdeğer kadın, annenin annesine ya da babanın annesine de denir AL, ŞSL, MK	bibi <i>ism.</i> 1) büyükanmne, nine 2) hanım, teyze; hükümdar eşleri için kullanılan hanım, hanımefendi mealindeki saygı unvanı
biç- kesmek, biçmek, ayırmak ŞSL	biçmâk <i>fl.</i> keşmek, tasarlamak

bî-çāre <i>far.</i> çaresiz, zavallı BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	beçārā <i>sf.</i> zavallı, çaresiz, biçare, fakir, aciz
bî-dermān <i>far.</i> dermansız, çaresiz LD	bedarmān <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, cansız bedarmān târtmāk zayıflaşmak, güçten düşmek
bî-devā <i>far.</i> devasız, çaresiz BV, FK	bedavā <i>sf.</i> çaresiz, tedavisi olmayan; kötü, çirkin bedavā kasallık tedavisi olmayan hastalık
bî-fāide <i>far.</i> + <i>ar.</i> faydasız MK, LM	befāyda <i>sf.</i> yararsız, faydasız, beyhude, nafîle, boşuna, karsız, kar etmeyen, verimsiz
bî-fāyide <i>far.</i> + <i>tür.</i> yararsız, boş TEH	
bî-ğam <i>fra.</i> + <i>ar.</i> üzüntüsüz, gamsız, tasasız BV, FK, ŞHD, LM, GN	beğam <i>sf.</i> gamsız, tasasız; pervasız, lakayt, kayıtsız
bî-gāne <i>far.</i> yabancı, ilgisiz, dünyayla ilişkisini kesmiş BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	beğāna 1) <i>ism.</i> yabancı, el, ecnebi beğāna ot yabancı ot 2) <i>sf.</i> bey gibi, beylere yaraşır, bey tarzında
bî-ğarāz <i>far.</i> + <i>ar.</i> samimi, garazsız MÜN	beğaraz <i>zf.</i> karşılıksız, karşılık beklemeden, garezsiz, samimi
bî-günāh <i>far.</i> günahsız GT, LD, TEH, FK	begünāh <i>sf.</i> günahsız, suçsuz, masum
bî-haber <i>far.</i> + <i>ar.</i> habersiz BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	beğabar <i>sf.</i> habersiz, vakıf olamayan; bilgisiz, cahil
bî-haberlġ <i>far.</i> + <i>ar.</i> + <i>tür.</i> habersiz, bilgisiz LD, FK, LM	beğabarlık <i>ism.</i> habersizlik, bilgisizlik
bî-hadd <i>far.</i> + <i>ar.</i> sınırsız, hadsiz; çok BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	behad <i>sf.</i> 1) sınırsız, sayısız, hesapsız; sonsuz, engin 2) çok, son derece, gayet
bî-ħaṭā <i>far.</i> + <i>ar.</i> hatasız LD, FK	beħatā <i>sf.</i> 1) hatasız, yanlışsız, kusursuz, eksiksiz 2) yanılmaz, şaşmaz
bî-ħayā <i>far.</i> + <i>ar.</i> utanmaz, edepsiz MK	beħayā <i>sf.</i> utanmaz, yüzsüz, hayasız
bî-ħisāb <i>far.</i> + <i>ar.</i> hesapsız, sayısız BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	beħisāb <i>sf.</i> 1) sayısız, hesapsız, pek çok, hesaplanamaz beħisāb bāyılıklar sayısız zenginlikler 2) sınırsız, kısıtlamasız, ölçüsüz, uçsuz, bucaksız beħisāb imkānyatlar sınırsız olanaklar beħisāb imkānyatlarga ega bolmāk sınırsız olanaklara sahip olmak

tablo:2.2. (devam)

bî-hûde <i>far.</i> beyhude, boşuna BV, YED, FK, ŞHD, GN	behuda <i>sf.</i> 1) beyhude, nafile; gereksiz, yararsız, faydasız 2) anlamsız, boş; yanlış, uygunsuz; haksız vahtnı behuda yokâtmâk zamanı boşuna harcamak behuda umr otkazmâk ömrünü boşuna geçirmek
bî-hüş <i>far.</i> şaşkın, sersem, deli BV, NH, TEH, YED, FK, MK, LM, GN	behuş <i>sf.</i> bilinçsiz, şuursuz, baygın, kendinden geçmiş behuş bolmâk kendinden geçmek, bayılmak
bî-ihtiyâr <i>far.</i> istemeden, eldeolmayarak, kendiliğinden BV, NH, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, GN	beihtiyâr <i>zf.</i> istemsiz olarak, istemeden, gayrı ihtiyari
bî-ihtiyârî <i>far.</i> + <i>ar.</i> kendiliğinden olma BV	beihtiyâriy <i>zf.</i> istemsiz olarak, istemeden, gayrı ihtiyari
bî-ķarâr <i>far.</i> + <i>ar.</i> kararsız BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	beķarâr <i>sf.</i> kararsız, döneκ, değişken; güvenilmez, kaypak
bî-ķiyâs <i>far.</i> ölçüsüz, eşsiz, benzersiz GT, LD	beķiyâs <i>zf.</i> eşsiz, benzersiz, emsalsiz; son derece, sonsuz
bil I 1) bel ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN 2) bel, ince dar yerler ŞSL bil II tarım aracı BV	bil <i>ism.</i> bel bel âķriķi bel ağrısı beliģaça beline kadar ħipça bel ince bel bel bâķlamâk girişmek, işe koyulmak
bil- bilmek, keşfetmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED	bilinâk <i>fl.</i> bilmek; ayırt etmek, fark etmek; öğrenmek
bilek bilek ŞSL, BV, NH, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK	bilâk <i>ism.</i> kol; bilek
bilen ile, birlikte, ve ŞSL, GT, NH, LD, ŞHD, FK	bilân <i>ed.</i> ile, birlikte, beraber oķutuvķi bilân öğretmen ile ruķka bilân yâzmâk kalemle yazmak
bilezük bilezik ÇFK, Sİ	bilagüzük <i>ism.</i> bilezik
bilģü nişan, damga, alamet AL, ŞSL, FK, ŞHD, GN	belģi <i>ism.</i> işaret, simge; alamet, nişan; gösterge, belirti belģi koymâk işaret koymak soraķ belģisi soru işareti tenglik belģisi eşittir işareti, denklik sembolü
bilģülüg belli ŞHD	belģili <i>sf.</i> işaretli, belirgin; belirlenmiş, belli

bilimlig arif, zeki ŞSL	bilimli <i>sf.</i> bilgili, akıllı, eğitilmiş, tahsilli, okumuş
bilin- bilinmek, belli olmak BD, GT, LD, FK, ŞHD, GN	bilinmâk <i>fl.</i> belirlemek, belli olmak, görünmek, ortaya çıkmak
bilîş eş, dost, tanıdık GT	bilîş <i>ism.</i> bilme, öğrenme; tanıma mening bilişimça bildiğim kadarıyla
biltür- bildirmek BV	bildirmâk <i>fl.</i> bildirmek, haber vermek, ihbar etmek, duyurmak; beli etmek minnâtdârlık bildirmâk minnetdar olmak, teşekkür etmek bu nimâni bildirüdi bu ne anlama geliyor
bilür <i>far.</i> billur BV, LM	billur <i>ism.</i> billur, kristal, kesme cam; berrak, parlak
bî-maḥal <i>far.</i> + <i>ar.</i> yersiz FK, MK	bemahal <i>sf.</i> zamansız, vakitsiz, uygun olmayan, geç, gecikmiş
bî-ma'nî <i>far.</i> + <i>ar.</i> manasız, anlamsız HBD, MK	bema'ni <i>sf.</i> anlamsız, mantıksız, manasız, saçma; beyhude; uydurulmuş, gerçek olmayan
bîmâr <i>far.</i> hasta, hastalık BV, HBD, LD, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	bemâr <i>sf.</i> hasta, rahatsız
bî-melâl <i>far.</i> + <i>ar.</i> usanmaksızın MK	bemelâl <i>sf.</i> rahat, huzurlu, sakin; serbestçe, rahatça, kolaylıkla
bî-meze <i>far.</i> tatsız, lezzetsiz GT	bemaza <i>sf.</i> tatsız, lezzetsiz, berbat, kötü
binâ <i>ar.</i> bina, yapı BV, SD, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	binâ <i>ism.</i> bina, yapı, apartman binâ etmâk inşa etmek, kurmak binâ kırmâk bina inşa etmek binâ kıymâk gönül vermek, eğilimli olmak; itimat etmek
bî-naşîb <i>far.</i> + <i>ar.</i> nasipsiz, kıymetsiz MÜN, FK, ŞHD	benasib <i>sf.</i> nasipsiz, kıymetsiz; paydan yoksun kalmış benasip kılmâk paydan yoksun kalmak; nasipsiz kalmak
bi-nihâyet <i>far.</i> + <i>ar.</i> sürekli, sonsuz, tükenmez BV, NH, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	benihâyât <i>zf.</i> son derece, çok, aşırı derecede, fazlasıyla
bî-pâyân <i>far.</i> sonsuz BV, HBD, YED, MK	bepâyân <i>sf.</i> sınırsız, sonsuz, uçsuz, bucaksız, engin, geniş
bî-pervâ <i>y far.</i> pervasız, korkusuz BV, NH, HBD, TMA, YED, FK, MK	bepervâ <i>sf.</i> pervasız, lakayt; dikkatsiz, aldırışsız, kayıtsız, ihmalkar
bî-pervâhîg <i>far.</i> + <i>tür.</i> korkusuzluk, pervasızlık BV, TMA, MÜN	bepervâhîk <i>ism.</i> pervasızlık, lakaytlık; aldırılmazlık, umursamazlık, gamsızlık

birāder <i>far.</i> dost, arkadaş GT, ŞHD	birādār <i>ism.</i> kardeş, birader; arkadaş, dost, yoldaş
bî-raḥm <i>far.</i> + <i>ar.</i> acımasız, merhametsiz LD, YED, FK, GN	berahm <i>sf.</i> merhametsiz, acımasız, amansız
biraz biraz GT, YED	birāz <i>sf.</i> biraz; az; bir miktar; azıcık
birbir her biri, bir diğeri, bir bir, tek yek ŞSL, TMA, MÜN, ŞT, LM	bir-bir <i>zf.</i> bir bir, birer birer, teker teker, ayrı ayrı
birga <i>zf.</i> birlikte, beraber; ortaklaşa, müştereken	birge birlikte, beraberce ŞSL, SD, Sİ, ŞHD
beri beri, -den beri BV, LD, TMA, TEH, MÜN	beri <i>zf.</i> beri, bu yana <i>keçüdan beri dünden beri beri kel buraya gel</i>
birik- birikmek, toplanmak, birleşmek, yığılmak ŞSL, GT, LD, ŞT, GN	birikmâk <i>fl.</i> birleşmek; bitişmek; karışmak, kaynaşmak
biril- verilmek, ihsan edilmek, bağışlanmak TEH, MÜN	berilmâk <i>fl.</i> verilmek <i>e'tibâr berildi önem verildi kop savâl berildi çok soru soruldu</i>
birik pek, sıkı, sağlam, Orta Asya'da askerin muhafazası için bir nevi eylem ve tenbih AL, ŞSL, SD, TMA, TEH, FK, MK	birik <i>sf.</i> kapalı, kapatılmış, örtülü, kilitli <i>bâşı berk koça</i> çıkmaz sokak, sonu olmayan şey
birkit- sağlamaştırmak, istihkam etmek; bağlamak AL, ŞSL, BV, TMA, MÜN, FK, MK, GN	birkitmâk <i>fl.</i> kapatmak, örtmek, gizlemek, saklamak
birle <i>ed.</i> ile	birle ile, birlikte ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN
birlik birlik YED, ŞT, Sİ, ŞHD	birlik <i>ism.</i> birlik, bütünlük, beraberlik, dayanışma <i>maḳsad birliği amaç birliği</i>
birlik birlik, teklik, vahdet LD, ÇFK	
bisāfi <i>ar.</i> + <i>far.</i> bir zemin, bir yaygı, bir bisat MÜN	bisât <i>ism.</i> varlık, mülk; sahip olunan şey
bî-sebeb <i>far.</i> + <i>ar.</i> sebepsiz, nedensiz YED, LM	besabab <i>sf.</i> nedensiz, sebepsiz, asılsız, esassız, temelsiz, güdüsüz
bî-serencâmlıĝ <i>far.</i> + <i>tür.</i> sonsuzluk MÜN	besarancâmlık <i>ism.</i> düzensiz, karışıklık, keşmekeş
bi`smillâh <i>ar.</i> Tanrı adıyla TEH	bismillâh <i>ünl.</i> bismillah, Allah'ın adıyla bismillâhir-râhmanir-rahim bismillahirrahmanirrahim

biş- pişmek SD, TEH, LM	pişmâk <i>fl.</i> 1) olgunlaşmak (yaş meyve) 2) pişmek, kurumak 3) kızarmak, kavrulmak
bit I bit ÇFK, Sİ bit II bozulup fena kokan bir böcek türü, kımıl böceği ŞSL	bit <i>ism.</i> bit, kehle
bit- I bitmek, tükenmek, soonlanmak, tamamlanmak ŞSL, GT, ÇFK bit- II bitki büyüme, yetişme, çıkmak, peyda olmak ŞSL, GT, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK bit- III yazmak AL, ŞSL, FK	bitmâk I <i>fl.</i> bitmek, tamamenmek, tükenmek, sona ermek <i>iş bitdi iş bitti</i> bitmâk II <i>fl.</i> 1) yetişme, yükselmek, gelişme 2) iyileşme, düzelmek (yara) bitmâk III <i>fl.</i> (esk.) yazmak <i>maktub yâzmâk</i> mektup yazmak
bî-tâb <i>far.</i> yorgun, güçsüz, kuvvetsiz BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	betâb <i>sf.</i> hasta, rahatsız, sağlıksız <i>betâb bolib yâtmâk</i> hasta olup yatmak, yatağa düşmek
bitig yazı, belge, emir, buyruk BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, GN	bitik <i>ism.</i> yazıt, kitabe; yazı
bitür- çıkarmak GT	bitirmâk <i>fl.</i> bitirmek, sonlandırmak, tamamlamak <i>mâktabı bitirmâk</i> okulu bitirmek
bî-vaqt <i>far.</i> + <i>ar.</i> zamansız, vakitsiz GT, LM	bevaqt <i>sf.</i> vakitsiz, zamansız, erken
bî-vaţan <i>far.</i> + <i>ar.</i> vatansız, yurtsuz YED	bevatan <i>sf.</i> vatansız, evsiz, evi barkı olamayan
bî-vefâ <i>far.</i> + <i>ar.</i> vefasız, hayırsız BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	bevafâ <i>sf.</i> vefasız, hain, sadakatsiz; güvenilmez
bîye <i>far.</i> kısırak ŞSL	biya <i>ism.</i> kısırak; dişi at
biyik büyük, ulu, kocaman ŞSL, BV, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK	büyük <i>sf.</i> büyük, ulu; muazzam; mükemmel <i>büyük dâvlâtlâr</i> büyük devletler; <i>büyük güçler</i>
boğım bend, ukde, büküm ŞSL	boğım bend, ukde, büküm ŞSL
biz biz AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK ŞHD, MK, LM, GN	biz <i>zam.</i> biz
bîzâr <i>far.</i> bıkmış, usanmış, küskün NH, HBD, FK, ŞHD, MK, LM	bezâr <i>ism.</i> bıkmak, hoşlanmama, tikslenme

bod boy NH	boy <i>ism.</i> 1) vücut, gövde, beden boy bast <i>figür</i> ; <i>vücut yapısı</i> 2) yükseklik, boy boyı uzun uzun boylu
boğ- boğmak, sıkmak, tazyik etmek ŞSL, GT, TEH	boğmâk <i>fl.</i> boğmak, boğarak öldürmek; kısmak, tıkamak
boğaz boğaz SD, TEH	boğiz <i>ism.</i> (<i>anat.</i>) boğaz, gırtlak
boğazla- boğazını kesmek, öldürmek ÇFK, Sİ	boğizlamâk <i>fl.</i> boğazlamak, kesmek (at, koyun vs.)
boğın <i>ism.</i> 1) eklem, boğum 2) hece bota II yavr, hayvan yavrusu, deve yavrusu TEH, ŞHD	boğım bend, ukde, büküm ŞSL
boğun boğum BV, NH, CD, FK, LM	boğın <i>ism.</i> 1) eklem, boğum, mafsal 2) hece âhirgi boğın son hece urğulu boğın vurgulu hece urğusuz boğın vurgusuz hece boğın âyâklılar eklem bacaklılar
boğuz 1) boğaz, gırtlak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFk, Sİ, FK, MK, LM 2) hamile, gebe kadın ŞSL 3) geçit, dar geçit ŞSL 4) rütbe, makam, derece ŞSL 5) köle, esir ŞSL 6) ney, kamaş ŞSL	boğız 1) <i>ism.</i> (<i>anat.</i>) boğaz, gırtlak boğâz 2) <i>sf.</i> gebe, hamile (hayvanlar için) boğâz kılmâk çiftleştirmek, döllemek
boğuzla- boğuzlamak, öldürmek, katletmek, boynundan kesmek ŞSL, NH, ÇFK, Sİ	boğuzlamâk <i>fl.</i> boğuzlamak, kesmek (at, koyun vs.)
bol- I bolmak AL, ŞSL, BV, NH, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN bol- II bölmek, paylaşmak ŞSL	bolmâk 1) <i>fl.</i> olmak, var olmak; cereyan etmek, meydana gelmek, vuku bulmak guvâh bolmâk tanık olmak bolmâk 2) <i>fl.</i> bölmek, ayırmak, taksim etmek; sınıflandırmak, bölüşmek ik-kiga bolmâk ikiye bölmek, ayırmak
borç borç ÇFK, TEH, Sİ, MK	burç <i>ism.</i> görev, borç, boyun borcu, mesuliyet muqaddas burç kutsal görev
böstân <i>far.</i> bahçe, sebze bahçesi YED, MK	bostân <i>ism.</i> bahçe, bostan
bosağa <i>moğ.</i> eşik ve kapının alt tarafı AL, ML, ŞSL	bosağa <i>ism.</i> 1) eşik 2) giriş, başlangıç
boş 1) boş, kof ŞSL, GN 2) boş, serbest, aylak ŞSL 3) sürülmemiş tarla ŞSL	boş 1) <i>sf.</i> boş, yoksun, içeriksiz; yetersiz 2) <i>sf.</i> açık, boş, serbest 3) <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, aciz, cılız

bota oğul, yavru AL, ŞHD, LM	bota <i>ism.</i> deve yavrusu, köşek
boy 1) boy ŞSL, SD, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, GN 2) beden, vücut ŞSL, BV, GT, ŞT, FK, GN 3) oymak, boy GN 4) yüksek, yüce ŞSL	boy <i>ism.</i> 1) vücut, gövde, beden boy bast figür; vücut yapısı 2) yükseklik, boy boyu uzun uzun boylu
boya- boyamak, boya sürmek AL, ŞSL, BV, GT, HBD, YED, FK, LM, GN	boyamâk <i>fl.</i> boyamak; bulamak, kirletmek
boyağ boya, renk ŞSL	boyâk <i>ism.</i> boya, renk boyâk bermâk boyamak
boyağcı boyacı ŞSL	boyâçcı boyacı, boya bölümü
boyun I kuşların peri ve tüyleri ŞSL	boyin <i>ism.</i> boyun boyin egmâk itaat etmek, uymak; boyun eğmek
boyun II boy ve kamet ŞSL	
boz- bozmak, yıkmak, tahrip etmek, dağıtmak, feshetmek ŞSL, GT, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD	buzmâk <i>fl.</i> bozmak, mahvetmek; harap etmek, imha etmek; parçalamak, dağıtmak ıştahanı buzmağ ıştırhanını kaçımak toynu bozmağ düğünü bozmak
boza darıdan yapılan bir tür içki ML	boza <i>ism.</i> boza, bir tür içecek
bozla- matemlilerde sağı sağıp hazin avaz ile inlemek, ötmek, şakımak AL, ŞHD, LM	bozlamâk <i>fl.</i> 1) sızlanmak 2) mızırdanmak 3) ağlamak, gözyaşı dökmek
bozar- bozarmak, boz renkli olmak YED	bozarmâk <i>fl.</i> sararmak, solmak, rengi atmak, sönük kalmak korquvdan bozarmâk korkudan rengi sararmak
bozğuç bozucu GT	buzğunç <i>ism.</i> fitneci; bozguncu, viran edici
bozuk bozuk, viran YED, ŞT, Sİ, ŞHD, GN	buzuk <i>sf.</i> bozuk, hasarlı, bozulmuş, harap
bozul- bozulmak ÇFK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, GN	buzılmâk <i>fl.</i> 1) bozulmak, harap olmak, yıkılmak; imha olmak 2) başarısız olmak; mahvolmak 3) fenalaşmak, kötüleşmek
bödene dişi bildircin, bildircinin dişisi AL	bedänä <i>ism.</i> bildircin
böl- bölmek, parçalamak, ayırmak AL, ŞSL, NH, ÇFK, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, MK	bolmâk 2) <i>fl.</i> bölmek, ayırmak, taksim etmek; sınıflandırmak, bölüşmek ikkiga bolmâk ikiye bölmek, ayırmak

bölak <i>ism.</i> 1) bölüm, parça, kısım; kesim, pay; öge, unsur gap bölakları cümlelerin öğeleri, cümlelerin unsurları 2) başka, farklı, ayrı; değişik	bölek nasip, pay; bölük, bir alay YED, ŞHD, GN
böri kurt AL, ŞSL, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, MK, LM	böri <i>ism.</i> kurt urğuçı böri dişi kurt böri bâlâsı kurt yavrusu, yavru kurt
böz <i>ism.</i> pamuklu kumaş 2) <i>sf.</i> pamuklu kumaştan yapılmış	böz bez, kumaş AL, ÇFK, TMA, Sİ, FK, ŞHD, MK
bözci bez dokuyan, dokuyucu ŞSL	bözci <i>ism.</i> dokumacı, kumaş dokuyan kişi
bu bu ŞSL, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN	bu <i>zam.</i> bu bu kişi bu kişi bu ortada buralarda
bucağ I köşe, zaviye ŞSL bucağ II bu vakit, bu an ŞSL	burçak <i>ism.</i> köşe, bucak; aç burçakda köşede toğrı burçak dik aç ötkir burçak dar aç
buda- ağaçların dallarını kesmek, budamak ŞSL	butamâğ <i>fl.</i> budamak, uçlarından kesmek
budağ ağaç dalları, sürgünü, çubuğu ŞSL	butâğ <i>ism.</i> dal, budak
buğ duman ŞSL	buğ <i>ism.</i> buhar, buğu; soluk
buğday buğday ŞSL, GT, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM	buğdây <i>ism.</i> buğday buğdâyzâr buğday tarlası
buğu erkek geyik, kızıl geyik ML, AL, FK	buğu <i>ism.</i> geyik, karaca
būkalemün <i>far.</i> bulunduğu rengine giren hayvan, işini ve düşüncesini sık sık değiştiren insan MÜN, FK, MK	būkalamun <i>ism.</i> bukalemun
buket I bend, bağ ŞSL buket II serap, göz aldanması, ılgın ŞSL buket III basten-i derya ŞSL	buket <i>ism.</i> buket, çiçek demeti
bula- karıştırmak, katıştırmak, bulaştırmak, bozmak ŞSL	bulamâğ <i>fl.</i> bulamak, her yanını bir şeyle kaplamak
bulak bulak, pınar çeşme GT, NH, LD, FK, ŞHD, MK, LM	bulâğ <i>ism.</i> kaynak, çeşme
bulğa- karıştırmak, bulamak, bürümek AL, ŞSL, NH, TEH, MK, LM	bulgamâğ <i>fl.</i> bulmak; kirlletmek, pisletmek suvni bulgamâğ suyu bulanıklaştırmak

bulut bulut SD	bulut <i>ism.</i> bulut
bulut bulut ŞSL, BV, NH, HBD, LD	bulut <i>ism.</i> bulut
bunca bu kadar, bu miktar, munca ŞSL	bunça <i>zf.</i> bunca, bu kadar
bur- burmak, bükme ŞSL, ŞHD	burmâk <i>fl.</i> çevirmek, döndürmek, burmak
burc <i>ism. gök. b.</i> burç	burç burç, gök BV
burçağ nohuda benzer bir habbe ŞSL	burçâğ <i>ism.</i> bezelye
burma 1)burulmuş, bükülmüş ŞSL 2) musluk ŞSL 3) burgu, permi ŞSL	burma <i>sf.</i> büzgülü, katlanmış, katlı, kıvrık
burun I burun ŞSL, NH, ÇFK, YED, Sİ burun II önce, evvel AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK,	burun I <i>ism.</i> burun burun II <i>zf.</i> önce, evvel
burunğı önceki, evvelki AL, ŞSL, TMA, TEH, MÜN, MK, LM	burunğı <i>zf.</i> önceki, evvelki; geçen eski
but but, bacak AL, ÇFK, ŞT, Sİ	but <i>ism.</i> anat. kasık; ayak
butağlan- tomurcuklanmak, kollara ayrılmak ŞT	butâğlanmâk <i>fl.</i> dallanmak, budaklanmak
bu yan bu taraf AL	buyâğ <i>zf.</i> burası, bu yer, bu taraf
buyruğ buyruk, emir ŞSL, NH, TEH, MÜN, FK	buyruk <i>ism.</i> buyruk, emir, komuta buyruk bermâk <i>buyurmak, emir vermek, emretmek</i>
buyur- buyurmak, emretmek, istemek, tebliğ etmek, sipariş etmek ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	buyurmâk <i>fl.</i> 1) buyurmak, emretmek, emir vermek 2) sipariş vermek 3) reçete yazmak, ilaç yazmak 4) istemek Tangrı şunu buyurgan ekün Tanrı böyle istemiş
buz- bozmak BV, BD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM	buzmâk <i>fl.</i> bozmak, mahvetmek, harap etmek, imha etmek; parçalamak, dağıtmak ıştahanı buz mâk ıştahanı kaçırmak
buzâğı sığır yavrusu, dana ve buzağı ŞSL, GT	buzâğ <i>ism.</i> buzağı, dana

buzla- soğuktan buzlamak, buz donmak ŞSL	muzlamâk <i>fl.</i> donmak, buzlanmak, buz kesilmek muzlab ķalmâk <i>buz tutumak</i>
buzuĝ harap, yıkık, harabe, yıkıntı AL, BV, TMA, TEH	buzuķ <i>sf.</i> bozuk, hasarlı, bozulmuş, harap
buzul- bozulmak BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	buzılmâk <i>fl.</i> 1) bozulmak, harap olmak, yıkılmak; imha olmak 2) başarısız olmak; mahvolmak 3) fenalaşmak, kötüleşmek
bühtân <i>ar.</i> yalan, iftira BV, LD, YED, FK, MK	bohtân <i>ism.</i> iftira, karalama bohtân ķılmâk <i>iftira etmek, çamur atmak</i>
bükri eğri, büĝrü, kambur, eğik GT	bukri <i>sf.</i> kambur; eğilmiş, büĝrü
bükül- bükülmek, eğilmek ŞSL, NH, YED, FK	bükilmâk <i>fl.</i> bükülmek, eğilmek büküllidigan karavât <i>katlanabilir yatak</i>
bülbül <i>ar.</i> bülbül BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞHD, LM, GN	bülbül <i>ism.</i> bülbül
bünyâd <i>far.</i> temel, esas, bina, yapı BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bunyâd <i>ism.</i> yaratma, oluşturma, meydana getirme
bür- bürmek, bükmek, kıvrırmak ML	burmâk <i>fl.</i> çevirmek, dödürmek, burmak
bürgüt bir çeşit büyük av kuşu, kartal, tavşancıl AL, TMA, LM	bürgüt <i>ism.</i> kartal
bürke- çevirmek, başına bir şey örtmek, bürümek, çevirmek AL, FK	burkamâk <i>fl.</i> sarınmak, sarıp sarmalamak, sıkı sarmak
büskür- püskürmek, bir şeyin üstüne su püskürmek, geri göndermek ŞSL	püsgürmâk <i>fl.</i> üflemek, üfleyerek söndürmek; püskürmek
büstân <i>far.</i> bostan, bahçe GT, LD	bostân <i>ism.</i> bahçe, bostan
büt <i>far.</i> put, güzel ŞSL, BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	but I <i>ism.</i> 1).put 2) ikon but II <i>ism.</i> (anat.) kasık; ayak but III <i>sf.</i> bütün, tam, tüm, eksiksiz
büt-perest <i>far.</i> puta tapan, putperest NH, TEH, FK, MK	butpäräst <i>sf.</i> putperest, puta tapan
bütün hep, bütün, tam ŞSL, BV, BD, GT, NH, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK	bütün <i>sf.</i> bütün, tam, tüm; sağlam bütün şaharlar <i>tüm şehirler</i>

bütür- bitirmek, sona erdirmek, tamamlamak GT, GN	bitirmâk <i>fl.</i> bitirmek, sonlandırmak, tamamlamak mâktabnı bitirmâk okulu bitirmek
büyük ulu, kebir, yaşlı, koca, kocaman ŞSL	büyük <i>sf.</i> büyük, ulu, muazzam; mükemmel büyük дәvlätlar büyük devletler, büyük güçler büyük İpäk yolu İpek yolu Büyük Britaniya Büyük Britanya
C	
ca gayet, nihayet, mikdar AL, ŞSL	ca <i>zf.</i> çok
cā <i>far.</i> yer, mevki, mekan GT, BD, YED	cā: cā kılmâk koymak, yerleştirmek, oturtmak
cābir <i>ar.</i> cebreden, zorlayan, zalim TMA	cabr I <i>ism.</i> cebr, zorlama, baskı, eziyet; cabr kılmâk baskı yapmak, zorlamak cabr II <i>ism.</i> (mat.) cebir
cāhil <i>ar.</i> cahil, bilgisiz ŞSL, BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cāhil <i>sf.</i> cahil, eğitimsiz, medeniyetsiz, okuması yazması olmayan
cā'iz <i>ar.</i> uygun, olabilir, olur NH, MÜN	cāiz olurlu, hoş görülebilir, helal, muhab, caiz, izin verilen, müsaade edilen
cām I <i>far.</i> cam; şarāp kadehi BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cām <i>ism.</i> 1) legen 2) şarap içilen bardak, kadeh 3) kudüm
cāma <i>ism.</i> 1) giysi, elbise, dış giyim 2) legen	cāme <i>far.</i> elbise, çamaşır NH, LD, ŞHD
cāmī' <i>ar.</i> toplayan, bir araya getiren YED, FK, MK, LM	cāme <i>sf.</i> cami müscidi cāme merkez camii
cān I <i>far.</i> can, ruh, sevgili BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN cān II <i>ar.</i> Cin taifesi LM	cān I <i>ism.</i> can, ruh, gönül; yürek, kalp cānum bilān memnuniyetle, seve seve cān bâriça bütün gücüyle cān bermâk ölmek
cānān <i>far.</i> sevgili BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	cānān <i>ism.</i> 1) canan, sevgili, güzel kız. 2) <i>sf.</i> güzel, hoş, muhteşem
cān-bahşlık <i>far.</i> + <i>tür.</i> can bağışlayıcılık, hayat vericilik NH, HBD, MÜN, YED, FK	cānbahş <i>sf.</i> yaşamsal, hayatî, çok önemli, ehemmiyetli, can veren

tablo:2.2. (devam)

cān-bāzlık <i>far.</i> + <i>tür.</i> canbazlık; aldatıcılık YED	cānbāzlık <i>ism.</i> bencil olmama, fedakârlık, özveride bulunma, esirgemezlik; cānbāzlık bilan <i>kendini feda ederek</i>
canlan- mızımızlanmak ŞSL	cānlanmâk <i>fl.</i> 1) hayat belirtisi göstermek, canlanmak, dirilmek 2) harekete geçmek, hareketlenmek 3) kalabalıklaşmak, yoğunlaşmak, dolmak 4) gelişmek, ilerlemek, yükselmek 5) kızmak, ısınmak, alevlenmek 6) geri gelmek, yeniden hayat bulmak
cānlı <i>far.</i> + <i>tür.</i> yaşayan ŞT cānlıg <i>far.</i> + <i>tür.</i> canlı BV, NH, GN	cānlı <i>sf.</i> canlı, yaşayan, diri; sağ, hayatta; parlak, hayat dolu, hareketli, zinde, faal, enerjik
cānsız <i>far.</i> + <i>tür.</i> cansız BV, NH, HBD, ÇFK, Sİ, MK, LM, GN	cānsız <i>sf.</i> 1) hayat belirtisi olmayan, ölü, cansız 2) hareketsiz, ifadesiz, sönük, akımsız 3) <i>mec.</i> cılız, güçsüz, dayanıksız, çelimsiz, halsiz, dermansız 4) <i>mec.</i> ruhsuz, şevksiz, etkisiz, sıkıcı, ağır, yavaş 5) <i>mec.</i> sessiz, suskun, susmuş
cānvar <i>far.</i> canavar ÇFK, Sİ, LM	cānivâr <i>ism.</i> varlık, yaratık, mahluk, kul, hayvan, insan, yaşayan şeyler (bitkiler hariç)
car I buyruk, ferman AL, ŞT	car I <i>ism.</i> kanyon car II <i>ism.</i> duyurmak, bildirmek, ilan etmek car sâlmâk ilan etmek, haber vermek
car II erkek oğlan AL	
car III askere sefer haberini ulaştıran kimse AL	
car IV nida, avaz, ses ŞSL	
car V uçurum yer ŞSL	
caran <i>car</i> nidası, aksi seda, yansıma ŞSL	carang <i>ism.</i> madenî ses, çınlama
cāsūs <i>ar.</i> casus, ajan GT	cāsus <i>ism.</i> casus, hafiye, gizli görevli, ajan
cādū <i>far.</i> büyücü, büyüleyici çok güzel göz, gulyabani BV, SD, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	cādu <i>ism.</i> 1) büyücü, cadı, sihirbaz 2) dua

tablo:2.2. (devam)

cāy <i>far.</i> yer, mekan GT, NH, LD, YED, FK, GN	cāy <i>ism.</i> yer; mekân iş cāyı iş yeri hamması cāyıda her şey yolunda
cāzibe <i>ar.</i> çekicilik, sevimlilik MÜN	cāziba <i>ism.</i> 1) esk. çekim, çekim gücü 2) <i>mec.</i> alım, albeni, cazibe, sempati
cazim <i>ar.</i> kesin karar veren, kestirip atan BV, FK, MK	cazm <i>ism.</i> keskin karar, katı düşünce
cebhe <i>ar.</i> alın BV	cābhā <i>ism.</i> cephe
cebr <i>ar.</i> zor, zorlama, baskı GT, YED	cabr I <i>ism.</i> cebr, zorlama, baskı, eziyet cabr kılmâk baskı yapmak, zorlamak cabr II <i>ism.</i> (mat.) cebir
cedel <i>ar.</i> sert münakaşa BV, BD, YED, CD, FK, ŞHD, MK	cādāl 1) <i>sf.</i> hızlı, tez, süratli 2) <i>zf.</i> hızla, çabukça, aniden, süratle, aceleyle
cedvel <i>ar.</i> elle yazılmış kitaplarda yazıyı çevreleyen çizgi BV	cādvāl <i>ism.</i> 1) cetvel, tablo kopaytırış cādvāli çarpım tablosu 2) tarife; çizelge
cefā <i>ar.</i> eziyet, incitme BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cāfā <i>ism.</i> cefa, eziyet, azap, işkence, ızdırap cāfa kormâk cefa görmek
cefā-keş <i>ar.</i> + <i>far.</i> cefa çeken, eziyete katlanan BV, NH, HBD, MÜN, FK, ŞHD, MK	cāfākaş <i>ism.</i> 1) cefakeş, çilekeş, mağdur 2) <i>mec.</i> çalışkan, emekçi
cehālet <i>ar.</i> cahillik, bilmezlik HBD, TEH, MÜN, FK, MK	cāhālāt <i>ism.</i> 1) cehalet, cahillik, bilgisizlik, ilimsizlik 2) kırgınlık, hışım, öfke
cehāz <i>ar.</i> cihaz, takım LM	cihāz <i>ism.</i> 1) teçhizat, donanım, ekipman, araç gereç, malzeme 2) mobilya, ev eşyası, demirbaş eşya
cehd <i>ar.</i> çalışma, çabalama BD, NH, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	cāhd <i>ism.</i> gayret, şevk, heves, hararet, istek
cehennem cehennem ÇFK, TEH, Sİ, ŞHD, MK, GN	cahannam <i>ism.</i> cehennem
cehl <i>ar.</i> bilmezlik, cehalet, bilgisizlik BV, BD, SD, GT	cāhl <i>ism.</i> hışım, öfke, kırgınlık cāhli çıkmâk kızmak cāhl çıkarmâk kızdırmak cāhldan tuşmâk sakinleşmek
ceht <i>ar.</i> yön, taraf ŞHD	cihāt <i>ism.</i> cihet, yön, taraf
cellād <i>ar.</i> cellat BV, GT, NH, LD, YED, FK, MK, LM	cāllād 1) <i>ism.</i> cellat, idam görevlisi 2) <i>sf.</i> amansız, acımasız, merhametsiz, insafsız, cani

cem ´ ar. toplama, yığma; topluluk; hepsi, bütün BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	cām <i>ism.</i> hepsi, toplam, külli cāmi <i>hepsi, toplamı cāmi beş yüz dolar toplam beş yüz dolar</i>
cemā ´at ar. cemaat, topluluk, insan topluluğu BV, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, MK	cāmāat <i>ism.</i> halk, kamu, toplum cāmāat işida iştirāk etiş <i>toplum hizmetine katılmak cāmāat ürbābi</i> <i>kamu çalışanı</i>
cemāl ar. yüz güzelliği, yüz BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	camāl <i>sf.</i> cemal, güzellik, yüz güzelliği; güzel yüz, güzel sima
cemī ´ ar. bütün, hep, herkes BV, YED, MK, TMA, TEH, MÜN, GN	cāmi <i>zf.</i> hep, bütün, tüm, hepsi
cem ´iyyet ar. topluluk BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK	cāmiyāt <i>ism.</i> cemiyet, demek, kurum sport cāmiyūti <i>spor cemiyeti</i>
cenāb ar. şeref, onur ve büyüklük BV, GT, NH, LD, MÜN	cānāb <i>ism.</i> cenap, efendi, bay, beyefendi, sir
cenāze ar. insan ölüsü BV, LD, ÇFK, Sİ, FK	cānāzā <i>ism.</i> cenaze namazı cānāzā oqımāķ <i>cenaze namazı kılmak</i>
cencal kavga, gürültü ŞSL	cāncal <i>ism.</i> skandal, kavga, çekişme, dalaşma, arbede cāncal ķilmāķ <i>kavga etmek</i>
ceng <i>far.</i> savaş, vuruşma BV, MÜN, LM	cāng <i>ism.</i> cenk, savaş, çarpışma, muharebe havā cāngi <i>hava savaşı cāng ķilmāķ</i> <i>cenk etmek, savaşmak</i>
cengel <i>far.</i> orman ŞT	çāngāl I <i>ism.</i> pençe, avuç; çengel çāngāl II <i>ism.</i> dikenli bitki, çalılık
cennet ar. Cennet, gölgeli ve ağaçlı bahçe BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cānnāt <i>ism.</i> cennet
cer I nida, avaz ŞSL	car I <i>ism.</i> kanyon
cer II uçurum yer ŞSL	car II <i>ism.</i> duyurmak, bildirmek, ilan etmek car sāl māķ <i>ilan etmek, haber vermek</i>
cerāḥat ar. yara, irinli yara BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cārāḥāt <i>sf.</i> yara, bere, hasar, zarar (fiziksel ya da psikolojik olarak)
cereyān ar. akış, akma GT	carayān <i>sf.</i> süreç, cereyan

cerîme <i>ar.</i> suç, cereme, bedel TMA, MÜN	cârimâ <i>ism.</i> ceza, para cezası cârimâ tolamâķ ceza ödemek
cesed <i>ar.</i> ölü vücut NH, TEH, FK, LM	cäsât <i>ism.</i> ceset, ölü
cevâb <i>ar.</i> cevap BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sî, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cävâb <i>ism.</i> 1) cevap, yanıt cävâb bermâķ cevap vermek 2) izin, müsaade, ruhsat
cevâhir <i>ar.</i> cevherler, özler, kıymetli taşlar GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cävâhir <i>ism.</i> cevahir, mücevher, ziynet eşyası, değerli taş
cevâne <i>far.</i> delikanlı, gençlik LM	cuvânâ <i>ism.</i> genç boğa (2-3 yaşlarında)
cezâ <i>ar.</i> ceza, suçun karşılığı BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK	cazâ <i>ism.</i> ceza ķattıķ cazâ sert ceza cüzâ bermâķ ceza vermek cazâga târtmâķ cezasını çekmek olim cazâsı ölüm cezası
cez´a <i>ar.</i> ağlama, sızlama TEH	
ceza´ <i>ar.</i> ağlama, sızlamak, sabırsızlıkla sızlanma BV, MK	
cılav I <i>moğ.</i> yular, dizginAL, BD, FK cılav II ön, ileri, evvel ŞSL, LD, GN	cilâv <i>ism.</i> dizgin
cibin <i>moğ.</i> sivrisinek AL, ŞSL, BV, FK	ķivin <i>ism.</i> sivrisinek, tatarcık
cigde iğde ŞSL	ciydâ <i>ism.</i> dar yapraklı iğde ķas-haki ciyda kalitesiz iğde nân ciyda ekmek
ciger <i>far.</i> ciğer, yürek BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	cigâr karaciğer cigâr kasallığı karaciğer hastalığı
ciger-bend <i>far.</i> ciğer takımı, evlat YED	cigar-bând <i>ism.</i> ciğerpare, çok sevilen kimse, bir kişinin en yakım, kardeş
cihân <i>far.</i> dünya, alem BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	câhân <i>ism.</i> cihan, dünya bütün câhân bütün dünya câhân ahli dünya insanı câhân içrû dünya genelinde câhân hamcâmiyâti dünya topluluğu
cihân-gîr <i>far.</i> dünyayı zapteden, büyük fatih YED, MK, GN	câhângir <i>sf.</i> cihangir, dünyanın büyük bir bölümünü ele geçiren, egemen olan, zapteden
cihet <i>ar.</i> yan, yön, taraf, sebep, gerekçe BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sî, FK	cihat <i>ism.</i> yön, taraf, cihat

cild <i>ar.</i> deri, kap FK, LM	cilt <i>ism.</i> cilt, kılıf, kap
cîm <i>ar.</i> Arap alfabesinin altıncı harfi BV, LD, ŞT, ŞHD	cim <i>zf.</i> sessizce, usulca, hareketsizce, sakince cim bo'lmâk sakin olmak cim kâlmâk sakin kalmak cim turmâk sessiz olmak
cin(n) <i>ar.</i> cin SD, GT, HBD, LD, TEH, YED, ŞT	cin <i>ism.</i> cin, ruh, hayalet
cinâyet <i>ar.</i> cinayet GT	cinâyât <i>ism.</i> 1) suç, cinayet, sabıka; kabahat cinâyât kılmâk suç işlemek cinâyâtga kol urmâk bir suça karışmak, bir suça bulaşmak 2) <i>mec.</i> kötü sonuçlar doğuran zararlı davranış, ayıp, günah
cinnî <i>ar. + far.</i> cinlere mensup TEH	cinni <i>sf.</i> 1) deli, akıl sağlığını yitirmiş, akılsız cinni bolmâk delirmek, aklnı oynatmak, kafayı yemek 2) <i>mec.</i> ahmak, budala, aptal, cahil 3) divane, çılgın, sersem
cins <i>ar.</i> soy sop BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	cins <i>ism.</i> 1) (<i>biy.</i>) cins, cinsiyet erkak cinsi erkek hâtin cinsi kadın 2) tür, çeşit 3) tabaka, sınıf, takım
cism <i>ar.</i> beden, cisim, vücut BV, SD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cism <i>ism.</i> cisim, madde, varlık suyuk cismlär sıvı maddeler kattik cismlär katı maddeler
cismanî <i>ar.</i> bedenle ilgili MK	cismâniy <i>sf.</i> fiziksel, bedenen, cismani cismaniy mehnât bedensel iş cismâniy küç fiziksel güç, beden gücü
civân <i>far.</i> genç YED	cuvân <i>ism.</i> 1) evli, ama genç kadın cuvan kız-hâtinlar evli genç kızlar 2) kocasından boşanan ya da dul kalan kadın 2) iffetini kaybeden kız ağldan âzgan cuvân ahlaken bozuk kız
cör <i>ism.</i> 1) bir kuş türü 2) denk, eş, uyumlu, uygun, ahenkli	cör atmaca kuşu ŞSL
cumbağ türkü, şarkı, nağme, bilmece, bulmaca ŞSL	cumbâğ <i>ism.</i> 1) bilmece 2) sorun, mesele, problem
cüdâ <i>far.</i> ayrı, ayrılmış BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM cüdâ bol- ayrılmak, ayırmak, uzaklaşmak BV, NH, YED	cüdâ <i>sf.</i> ayrı, yoksun, mahrum, ayrılmış (birinden veya bir şeyden) cüdâ kılmâk mahrum etmek, yoksun bırakmak, ayırmak, koparmak cüdâ bolmâk mahrum olmak, ayrılmak

cüft <i>far.</i> çift, eş, benzer BV, GT, LD, TEH, FK, MK, LM	cüft I <i>ism.</i> 1) aynı iş için kullanılan ve bir bütünlük içinde olan iki şey, iki parçadan oluşan şey, çift yulduzu cüft tüşgün doğuştan şanslı, talihli, yıldızı çift, bereketli-uğurlu kişi, sahipkiran cüft sözlär iki tire arasında yazılan kelimeler bir cüft etik bir çift çizme 2) bir erkek ve bir dişiden oluşan eş, karı koca 3) daima birlikte olan, yoldaş 4) iki tane bir cüft tuhum İki yumurta 5) arkadaş, dost cüft II <i>ism.</i> ikiye kalansız bölünebilen, çift cüft sâñ çift sayı
cül <i>ism.</i> çul, el dokuması kalın yün kumaş	cül <i>ar.</i> çul BV, NH, YED, LM
cümle <i>ar.</i> bütün, hep BV, BD, SD, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	cümlä <i>ism.</i> 1) cümle 2) bütün, hepsi, herkes
cünbiş <i>ism.</i> hareket, silkinme, kıpırdanma	cünbiş <i>far.</i> cümbüş, zevk, eğlenti BV, LM
cür'et <i>ar.</i> cesaret, atılganlık BV, GT, MÜN, YED, FK, LM	cür'et <i>ism.</i> cesaret, cüret, ataklık, yüreklilik cür'et kılmâk cesaret etmek
cüz'î <i>ar.</i> parça, den başka, dışında SD, TMA, TEH, MÜN, FK	cüziy <i>sf</i> küçük, ehemmiyetsiz, önemsiz, mühim olmayan
Ç	
çadır kadın giysisi, çarşaf ÇFK, Sİ	çadır <i>ism.</i> çadır; otağ, tente
çağ zaman, çağ, dönem, devir, vakit, an, zaman, AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	çağ I <i>ism.</i> çağ, an, zaman şu çağda şu anda, bu zamanda çağ II <i>ism.</i> neşeli, keyifli, mutlu kayfî çağ bo'lmoq neşeli zaman geçirmek, keyifli olmak
çağa körpe, çocuk ŞSL	çağa I <i>ism.</i> bozuk para, demir para; yetersiz para, az para; bahşiş çağa II <i>ism.</i> (tıp.) küçük yara, hafif yara
çağan çıyan, akrep ŞSL	çayan <i>ism.</i> akrep
çağır- çağırmak, bağırarak ŞSL, ŞT	çağırmağ <i>fl.</i> çağırmak, seslenmek; davet etmek
çah <i>far.</i> çukur; kuyu BV, BD, SD, NH, LD, TMA, TEH, CD, FK, ŞHD, MK	çah <i>ism.</i> kuyu, çukur

çāk <i>far.</i> yarık, yırtık, parça BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	çāk <i>ism.</i> 1) dikiş, dikiş yeri 2) suture
çağ- 1) çakmak, kazık çakmak, sürtmek AL, ŞSL, BV, NH, MÜN, FK, ŞHD, LM 2) açığa vurmak, gammazlamak AL, LD 3) iftira etmek AL, TMA 4) ısırarak ŞSL	çakmâğ <i>fl.</i> 1) çakmak, kırmak 2) sokmak, ısırarak kolimni ari çağıb âldi elimi arı soktu 3) laf taşımak, dedikodu yapmak 4) iftira etmek
çakçak lakırdı, söyleşme ŞSL	çakçak <i>sf.</i> neşeli, hoş, şen çakçak kilmâğ hoş vakit geçirmek, eğlenmek
çakmak 1) çakmak, yakma aracı AL, LD 2) şimşek, yıldırım ŞSL	çakmâğ 1) <i>ism.</i> yıldırım, şimşek çakmâğ tâş çakmaktaşı çakmâğ çağdı yıldırım çaktı çakmâğ urışı yıldırım, yıldırım çarpması fl. 2) çakmak, kırmak 3) sokmak, ısırarak kolimni ari çağıb âldi elimi arı soktu laf taşımak, dedikodu yapmak, iftira etmek
çal I hem beyaz hem kara olan sakal AL, ŞSL, BV	çal 1) <i>ism.</i> ihtiyar adam, yaşlı adam çalu kampir yaşlı çift
çal II deve yavrusu ŞSL	
çal III örümceğin ağma sarıp bağladığı bir tür sinek AL	
çal IV örümceğin üstüne yapışınca hareketsiz kaldığı örümcek ağı AL	
çal V bulgur, pilavlık bulgur ŞSL	
çal VI deve yavrusu ŞSL	
çal VII çöp, süprüntü ŞSL	
çal- 1) vurmak, atmak, çarpmak ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, LM, GN 2) çalmak, çakmak çakmak AL, ŞSL 3) müzik aleti çalmak ŞSL, BV, ÇFK, TMA, Sİ, ŞHD, MK, GN	

çala I bataklık ŞSL	çala I <i>zf.</i> eksik, bitmemiş, yarım kalmış; erken doğan çocuk
çala II buçuk, yarım ŞSL	çala II <i>ism.</i> yandığı hâlde sönmemiş olan odun
çalgu saz takımı, çalgı, def ve tanbur ŞSL, BV	çalgu <i>ism.</i> çalgı, enstrüman çalgu asbâbı çalış müzik aleti çalmak
çañ çingirak ŞSL	çang I <i>ism.</i> toz çañ bâsmâk tozlanmak çang yollar tozlu yollar çang II <i>ism.</i> pençe çang sâlmâk yakalamak, tutmak çang III <i>ism.</i> (müz.) çeng; santur (müzik aleti)
çanak çukur kap, çanak ŞSL	çanâk <i>ism.</i> koza; pamuk kozası bâş çanâğı kafatası köz çanâğı göz yuvası
çanğ havanın bozukluğu, bulut ŞSL	çang I <i>ism.</i> toz çañ bâsmâk tozlanmak çang yollar tozlu yollar çang II <i>ism.</i> pençe çang sâlmâk yakalamak, tutmak çang III <i>ism.</i> (müz.) çeng; santur (müzik aleti)
çanğal çengel, pençe ŞSL	çangal I <i>ism.</i> pençe, avuç; çengel çangal II <i>ism.</i> dikenli bitki, çalılık
çap- I vurmak, elle vurmak SD, NH, TMA, ÇFK, Sİ, FK, MK, GN	çapmâk I <i>fl.</i> koşmak, koşturmak çapmâk II <i>fl.</i> kesmek, yontmak, kazmak yer çapmâk yeri kazmak yâğâç çapmâk ağacı kesmek
çap- II akın yapmak, yağmalamak ŞSL, GT, LD, TMA, ŞT, ŞHD, MK	
çap- III atla gitmek, at sürmek, seğirtmek AL, ŞSL, BV, LM	
çap- IV baş kesmek AL, ŞSL	
çapan giysi, cepken, eski, yamalı kaftan, çul AL, ŞSL, GT, NH, MK	çâpân <i>ism.</i> kaftan, cüppe
çapmak at sürme, koşturma, seğirtme YED, LM	çâpmâk <i>fl.</i> koşmak, koşturmak
çâre <i>far.</i> çare, deva BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	çâre <i>ism.</i> çare, çözüm

tablo:2.2. (devam)

çarla- çağirtmak, davet ve teklif etmek, bağirmek, seslenmek AL, ŞSL, NH, LD, Sİ, ÇFK, TEH, ŞT, FK, GN	çârlamâk <i>fl.</i> çağirmek, davet etmek karnay-surnay âvâzlari âdamlarnı maydânga çârlamâkda kar-ney ve zurnaların sesi insanları meydana çağırıyor
çat I çit, kenar, çalı çırpı ŞSL	çet <i>sf.</i> sınır, had, kenar; yabancı, dış çet-da kâlmâk kenarda kalmak
çat II birleşmek, değıdirmek, ilişirmek ŞSL, BV, GT	çât <i>ism.</i> (anot.) apış arası, ayaklar arası
çayka- I yıkamak, gusul etmek AL, ŞSL, FK çayka- II oynatmak, sallamak GN	çaykamâk 1) <i>fl.</i> çalkalamak, sallamak bâşnu çaykamâk kafa sallamak, başnu sallamak
çaykal- I çalkalanmak, sallanmak, arınmak, sudan geçirmek ML, AL, BV, NH, I FK, LM, GN çaykal- II harekete gelmek, çalkanmak AL, ŞSL	çaykalmâk 1) <i>fl.</i> çalkalanmak, sallanmak, sarsılmak
çayna- çiğnemek, ezmek, depmek, depelemek AL, ŞSL, LM	çaynamâk <i>fl.</i> çiğnemek, geviş getirmek
çeçek küçük ağaç, çalı, çırpı, gül ŞSL	çeçäk I <i>ism.</i> çiçek çeçäk âtmâk çiçek açmak, çiçeklenmek
çeçek çiçek GT	çeçäk II <i>ism.</i> (tıp.) çiçek, çiçek hastalığı çeçäkka karşı emlamâk çiçek aşısı yapmak kâra çeçäk çiçek hastalığı
çecen belagatlı, canlı, akıllı AL	çecen <i>sf.</i> usta, becerikli, yetenekli gapga çecen anlamlı ve güzel konuşan
çeh I <i>far.</i> kuyu, çukur BV, NH, LD, FK, LM	çâh <i>ism.</i> kuyu, çukur
çehre <i>far.</i> çehre, yüz, surat GT, LD, ŞHD	çehrâ <i>ism.</i> yüz, surat âçık çehrâ açık (neşeli) yüz; hoşgörü
çek I <i>far.</i> 1) kur a, emir TMA 2) defter, imza, şehadetneme, tanık AL, ŞSL, BV, FK	çek I <i>ism.</i> sınır, had, limit çek II <i>ism.</i> hisse, pay; kader, kısmet çekga tüşgüni şu ekan alın yazısı böyle imiş çek III <i>ism.</i> 1) fiş, çek, sened 2) yer, arsa
çek- 1) çekmek, uzatmak LD, ÇFK, ŞT, Sİ, LM 2) çekmek, tartmak AL, GT, NH	çekmâk I <i>fl.</i> çekmek, sürmek kâğozga imzâ çekmâk kağıdı imzalamak çekmâk II <i>fl.</i> yaşamak, çekmek azâb çekmâk acı çekmek gam çekmâk sıkıntı çekmek çekmâk III <i>fl.</i> sigara içmek

çele 1) buçuk, yarım ŞSL 2) ala, ablak ŞSL	çälä I <i>zf.</i> eksik, bitmemiş, yarım kalmış; erken doğan çocuk çälä II <i>ism.</i> yandığı hâlde sönmemiş olan odun
çelek kova, ağaç küp, bal kabı ŞSL	çeläk <i>ism.</i> kova
çember <i>far.</i> halka, çember NH	çämbär <i>ism.</i> çember, halka, dönge
çemen <i>far.</i> çimen, yeşillik BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LüŞ MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN,	çämän <i>ism.</i> çimen; çayır, çiçek bahçesi
çençal kavga, cenk, gürültü ŞSL	cäncäl <i>ism.</i> skandal, kavga, çekişme, dalaşma, arbede cäncäl kılmâk kavga etmek
çene kurt, böri ŞSL	çänä <i>ism.</i> kızak çänäda uçmâk kızığa binmek, kızakla gitmek
çeng <i>far.</i> kanuna benzeyen bir saz BV, BD, SD, NH, LD, TMA, YED, Sİ, ŞHD, MK, GN,	çäng I <i>ism.</i> toz çäng bäsrmâk tozlanmak çäng yollar tozlu yollar çäng II <i>ism.</i> pençe çäng sälmâk yakalamak, tutmak çäng III <i>ism.</i> (müz.) çeng; santur (müzik aleti)
çeng <i>far.</i> eğri büğrü; pençe YED, FK, LM	
çengäl pençe , çengel MÜN, YED, ŞHD, LM, GN	çängäl I <i>ism.</i> pençe, avuç; çengel çängäl II <i>ism.</i> dikenli bitki, çalılık
çengel II çengel, pençe ŞSL çengel I <i>far.</i> orman AL, MÜN	çengel I <i>ism.</i> pençe, avuç; çengel çängäl II <i>ism.</i> dikenli bitki, çalılık
çep <i>far.</i> yanlış, falso MK	çäp <i>ism.</i> sol, sol taraf çäpga sola çäp bermâk kaçınmak, kurtulmak
çeräg <i>far.</i> fitil, mum, ışık BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ , FK, ŞHD, MK, LM, GN	çiräk <i>ism.</i> lamba, ampul
çerägän <i>far.</i> ışıkla donatma, donanma YED	çarägän ışıklı, aydınlatılmış, ışıltılı
çeşme <i>far.</i> pınar, su kaynağı BV, BD, NH, HBD, LD, ÇEK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	çäşmä <i>ism.</i> kaynak, çeşme; menba bilim çäşmäsi bilgi, bilim, ilim kaynağı
çet yaka, taraf; kenar, sınır ŞT	çet <i>sf.</i> sınır, had, kenar; yabancı, dış çet-da kılmâk kenarda kalmak

çevürtke çekirge TEH	çigirtke <i>ism.</i> çekirge
çıban çıban, yara BV, NH, FK	çıpķân <i>ism.</i> (tıp.) çıban
çıbık 1) tütün içmek için kullanılan değnek ŞSL 2) dal, budak ŞSL	çıbık <i>ism.</i> çubuk; ince demir çubuk
çıda- moğ. sabretmek, tahammül etmek, katlanmak AL, ŞSL , BV, NH, HBD, LD, FK, MK, LM, GN	çıdamâk <i>fl.</i> katlanmak, dayanmak, tahammül etmek oğriķķa çıdamâk acıya dayanmak
çıdam sebat, sabır ŞSL	çıdam <i>ism.</i> dayanıklılık, katlanma, dayanma, tahammül
çık- 1) çıkmak, ortaya çıkmak AL, ŞSL , BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK 2) sınırı aşmak ŞSL	çıkmağ <i>fl.</i> çıkmak, dışarı çıkmak, çekilmek
çıldam çabuk, tez ŞSL	ıldam <i>zf.</i> hızlı, çabuk, tez, süratli
çimdıla- çimdiklemek ML	çimdılamâk <i>fl.</i> çimdiklemek
çın doğru, gerçek AL, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	çın <i>sf.</i> gerçek, doğru, sahi, hakiki çından aytganda doğrusunu söylersek
çınar çınar BV	çınâr <i>ism.</i> çınar
çıpan eski, yamalı, kaftan, hırka AL	çıpan + çıpķân (tıp.) çıban
çıpkan çıban, yara ŞSL	
çırây moğ. yüz, çehre AL, ŞSL , BD, SD, GT, LD, FK, GN	çırây <i>ism.</i> güzellik, güzel yüz
çırmaş- dolaşmak, sarılmak; dolap çevirmek ŞSL , BV, BD, NH, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD	çırmaşmağ <i>fl.</i> sarılmak, kıvranmak
çığit çekirdek, pamuk çekirdeği, pembe tanesi ŞSL , NH, CD	çığit <i>ism.</i> pamuk tohumu
çiçek 1) çiçek ŞSL , BV, SD, NH, MÜN, ŞHD, MK, FK 2) çiçek hastalığı ŞSL	çiçek I <i>ism.</i> çiçek çiçek âtmâğ çiçek açmak, çiçeklenmek çiçek II <i>ism.</i> (tıp.) çiçek, çiçek hastalığı çiçekka karşı emlamâğ çiçek aşısı yapmak ķâra çiçek çiçek hastalığı

çiçen moğ. söz ustası, kendini akıllı sanan AL, BD, MK	çeçän sf. usta, becerikli, yetenekli gapga çeçän anlamlı ve güzel konuşan
çihre far. yüz, surat LM	çehrä ism. yüz, surat âçık çehrä açık (neşeli) yüz; hoşgörü
çihre far. yüz, surat; görüntü, görünüş BV, BD, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	
çikil- çekilmek BV, FK, GN	çekilmâk fl. çekilmek
çildam tez, çabuk, acele ŞSL	ildam zf. hızlı, çabuk, tez, süratli
çille far. eziyet, sıkıntı, dünya işlerini bırakarak yapılan kırk günlük ibadet işi NH, FK	çille ism. çile
çimçik serçe ŞSL	çumçuq ism. serçe
çimdi- çimdiklemek AL	çimdilämâk fl. çimdiklemek
çin doğru ŞSL, YED	çin sf. gerçek, doğru, sahi, hakiki çindan aytganda doğrusunu söylersek
çipin sivrisinek ŞT, MK	çivin ism. sivrisinek, tatarcık
çirây moğ. yüz, çehre TEH	çirây ism. güzellik, güzel yüz
çiri- kurumak, buruşmak, çürümek ŞSL	çirimâk fl. çürümek, bozulmak çirigan ip çürümüş ip
çirik çürük ŞT	çirik sf. çürük, çürümüş, bozuk çirik tişlar çürük dişler
çit kenar, taraf ŞSL	çet sf. sınır, had, kenar; yabancı, dış çet-da kâlmâk kenarda kalmak
çiz- çizmek, hat çekmek ŞSL, GT, ŞHD	çizmâk fl. çizmek, çizgi çekmek; dizmek, sıralamak
çizig çizik, hat, sınır ŞSL	çizik ism. çizgi, hat, satır
çoçğa domuz yavrusu ŞSL	çoçka ism. 1) domuz yâvvâyı çoçka yaban domuzu çoçka bâkuvçi domuz çiftçisi 2) ahmak, aptal, salak, cahil
çoğ ateş kesilmiş kömür, kor AL, TEH	çoğ ism. köz, korlanmış ateş

çok- vurup çukur etmek, çukur eylemek AL, ŞSL	çokmâk <i>fl.</i> batmak, gömülme, çökmek, dalmak
çoğu- gagayla vurmak AL, TEH	çoğumâk <i>fl.</i> galamak
çolağ topal, aksak ŞSL	çolâğ <i>sf.</i> topal, aksak çolâğ kuş <i>topal kuş</i>
çom- suya dalıp çıkmak AL, FK	çommâk <i>fl.</i> çökmek, çömmek, çömel- mek
çombak bilmece, muamma, lugaz ŞSL	cumbâk <i>ism.</i> 1) bilmece 2) sorun, mese- le, problem
çopân <i>far.</i> koyun sürücüsü ŞSL	çopân <i>ism.</i> çoban, sığırtmaç
çotur I yassı, çalık, bir parça ŞSL	çotur <i>sf.</i> pürüzlü, çilli
çotur II çap, uzunluk birimi ŞSL	
çögürtke çekirge ŞSL, GT	çigirtkâ <i>ism.</i> çekirge
çök- 1) çökmek, diz çökmek, oturmak, eğilmek ŞSL, ŞHD 2) aşağı koymak ŞSL	çökmâk <i>fl.</i> batmak, gömülme, çökmek, dalmak tiz çökmâk <i>diz çökmek</i>
çöl <i>moğ.</i> sahra, çöl AL, ŞSL, BD, GT, LD, ŞT, ŞHD	çöl <i>ism.</i> çöl, sahra, bozkır
çömür- suya dalmak MK	çömilme <i>fl.</i> yıkanmak, banyo yapmak, yüzmek duşda çömilme <i>duşta yı- kanmak</i> hammânda çömilme <i>ha- mamda yıkanmak</i>
çömüş büyük kepe, büyük kaşık ŞSL	çömiç <i>ism.</i> kepe
çöp II çöp, çalı çırpı ŞSL	çöp <i>ism.</i> dal, budak, kıymık
çövürtke çekirge AL, MK	çigirtkâ <i>ism.</i> çekirge
çöyen dökme demir ŞSL	çöyân <i>ism.</i> dökme demir çöyân kâzân <i>dökme demir tencere</i>
çöz- fitil fitil ayırmak, tel tel ayırmak ŞSL	çözmâk <i>fl.</i> germek, uzatmak, yaymak rezinkani çözmâk <i>elastiği germek</i>

çözül- çözülmek ÇFK, Sİ	çözilmâk <i>fl.</i> uzamak, uzanmak, gecikmek maclis çözüldi toplantı uzadı
çukur çukur ŞSL, ÇFK, TEH, Sİ, LM, FK	çukur 1) <i>ism.</i> çukur, delik, kuyu 2) <i>sf.</i> derin çukur kazımâk çukur kazmak
çulğa- kaplamak, örtünmek, bürünmek ŞSL, CD, MK	çulgamâk <i>fl.</i> sarmak, dolamak, etrafını çevirmek
çum- suya batmak, suya dalmak, yıkanmak AL, ŞSL, BV, NH, TEH, ŞHD	çommağ <i>fl.</i> çökmek, çömmek, çömelmek
çumadu küçük karınca ŞSL	çumâlı <i>ism.</i> karınca kızıl çumâlı kırmızı karınca kanâtlı çumâlı kanatlı karınca
çunçuğ kırlangıç ŞSL	çunçuğ <i>ism.</i> serçe
çunki <i>far.</i> çünkü, mademki, bu yüzden FK, MK, LM	çünki <i>bağ.</i> çünkü
çüçük tatlı, lezzetli YED, FK, ŞHD, MK	çüçük <i>sf.</i> tatlı çüçük suv içme suyu
çünki çünkü BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN	çünki <i>bağ.</i> çünkü
çürük çürümüş ŞSL	çirik <i>sf.</i> çürük, çürümüş, bozuk çirik tişlar çürük dişler
çürü- çürüme ŞSL, BD, TEH	çirimâk <i>fl.</i> çürüme, bozulmak çirigan ip çürümüş ip
D	
dada dede, büyük baba, validenin büyük biraderi, pederinin pederi, validesinin pederi ŞSL	dada <i>ism.</i> baba, ata, peder dada cânım! babacığım!
dâğ <i>far.</i> yara, yanık yarası, iç sıkıntısı ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	dâğ I <i>ism.</i> 1) nokta, benek; leke, kir. 2) iz, yara izi; yanık yarası. 3) namus lekesi; dâğ bolmâk leke olmak, kirlenmek
dâğ dağ NH	dâğ II <i>ism.</i> üzüntü, acı, dert, keder eski dâğlar eski yaralar dâğ III <i>sf.</i> çok ısınmış, kaynamış yâğni dâğ kılmâk yağı ısıtmak tâğ <i>ism.</i> dağ yelkasidan tâğ ağdarılmâk bir yükten, sıkıntıdan kurtulmak
dağal <i>far.</i> hile, oyun ŞHD	dağal <i>sf.</i> 1) kaba, nezaketsiz, saygısız 2) kaba, pürüzlü, sert dağal gap sert söz, kaba kelime dağal âdam kaba adam

dağdağa <i>ar.</i> gürültü, patırtı TMA, FK, LM	dağdağa <i>ism.</i> 1) bağıрма, çığlık, haykırış 2) tehdit, gözdağı
dāğla- 1) <i>far.+ tür.</i> yaralamak, dağlamak, ateşle iz yapmak, hayvanları dağ ve neşter ederek meraya göndermek ŞSL, GT, ŞHD 2) <i>far.+ tür.</i> sabıkalı ve suçluları işaretleriyle tanımak ŞSL	dāğlamâk <i>fl.</i> dağlamak, yakmak
dahl <i>ar.</i> giriş, girdi, karışma, etki, gelir, kazanç, verim BV, GT, NH, MÜN, FK, MK, LM	dahl <i>ism.</i> ilgi, bağlantı, alaka buning menga dahlı yoq bunun benimle ilgisi yok
dā'im <i>ar.</i> sürekli, daim NH	dāim <i>zf.</i> her zaman, daima, hep; sürekli
dāi' mā <i>ar.</i> sürekli, her zaman NH	dāimā <i>zf.</i> her zaman, daima, hep; sürekli
dāire <i>ar.</i> daire, çember NH	dāire I <i>ism.</i> 1) daire, çember 2) küre, yuvar insāf dāiresi insaf dairesinde ta'sir dāiresi etki alanı ular kânun dāiresidā iş tutadı onlar yasalara göre iş yaparlar dāira II <i>ism.</i> (müz.) tef
dala sahra, kır, ova, çöl ŞSL	dala <i>ism.</i> tarla, ekili alan pahta dalasi pamuk tarlası
dalda <i>moğ.</i> her şeyin sırtı, omuzu, arkası ŞSL, FK	dalda <i>ism.</i> cesaretlendirme, teşvik, manevi desteki; teselli, delil
dām I <i>far.</i> tuzak, ağ BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, dām II <i>far.</i> taklit sesi ŞHD	dām I <i>ism.</i> 1) kement, ilmik; tuzak, kapan damga ılınmâk tuzağa düşmek 2) iz, belirti; dām daraksız izsiz, iz bırakmadan dām II <i>ism.</i> apartman, bina, ev
dāmān <i>far.</i> (dağın, elbisenin) eteği LD, YED; ŞHD	dāman <i>ism.</i> etek
damar “damar MK	tāmir <i>ism.</i> sinir; damar kân tāmir kan damarı tāmir atmâk kök salmak
damga damga NH	tamğa <i>ism.</i> damga, marka fabrika tamgası fabrika ticari markası, damga, nişan, amblem
dān <i>far.</i> 1) ev CD, 2) yer CD, 3) yurt CD	dām I <i>ism.</i> 1) kement, ilmik; tuzak, kapan dāmga ilimnoq tuzağa düşmek. 2) iz, belirti dām daraksız izsiz, iz bırakmadan dām II <i>ism.</i> apartman, bina, ev

dānā <i>far.</i> bilen, bilici, bilgin, bilgili BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD	dānā <i>ism.</i> bilge, akıllı, zeki
dāne <i>far.</i> tane, tohum BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞHD, Sİ, FK, MK, LM	dānā <i>ism.</i> tane, tanecik, adet beş dānā beş adet bir neça dānā ālma birkaç tane elma
dāniş <i>far.</i> bilme, biliş SD, GT, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dāniş <i>ism.</i> bilgi, ilim, bilim
dānişmend <i>far.</i> alim, bilgili, ilim sahibi GT, ŞHD	dānişmānd <i>ism.</i> bilgili, bilge; akıllı
dār I <i>ar.</i> ev, yer, yurt BV, BD, HBD, LD, FK dār II <i>far.</i> darağacı, direk LD, TMA, TEH, YED, ŞHD, MK	dar <i>ism.</i> kapı, eşik, giriş dār <i>ism.</i> ip, halat
darb <i>ar.</i> vurma, darbe SD, NH, LD, ŞHD, LM, GN	zarb <i>ism.</i> darbe, vuruş, çarpma; hamle eşikni zarb bilan yāpmâk kapıyı çarparak kapamak
darbe <i>ar.</i> vurma, çarpma LM	zarbā <i>ism.</i> 1) darbe, vuruş, çarpma zarbā bermâk darbe indirmek 2) zarar, hasar işga zarbā bermâk zarar vermek
darhan devlete veya hükümdar ailesine karşı yararlık göstermiş olmaları mukabili kendilerine maddi ve manevi ayrıcalık tanınan kişilere verilen unvan ŞSL	darhān <i>ism.</i> muaf, serbest
darı- I görünmek, isabet etmek, getirmek AL, ŞSL, FK, ŞHD, MK darı- II tutulmak, yakalanmak ŞSL, BV	dārımâk <i>fl.</i> 1) adım atmak, yaklaşmak 2) ortaya çıkmak, görünmek; belli olmak
dārū <i>far.</i> ilaç SD, GT, NH, LD, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	dārı <i>ism.</i> ilaç yotal dārısı öksürük ilacı multık dārısı barut dārı yāzmâk reçete yazmak dārı içmâk ilaç içmek dārı miqdāri doz, dozaj
daruğa 1) <i>far.</i> subaşı, şef, Türkistanda bir rütbe ismi AL, ŞSL, MÜN, ŞT, MK 2) <i>far.</i> gemici, denizci, kaptan ŞSL 3) <i>far.</i> hükümetin harman ve zahire muhafızı, vakıf malı muhafaza eden kimse ŞSL	dārūğa <i>ism.</i> 1) şehir polisi amiri 2) şehir yöneticisi
dāstān <i>far.</i> destan, şöhret BV, NH, HBD, TMA, FK	dāstān <i>ism.</i> 1) destan, manzum hikaye, manzum kıssa 2) halk şiiri, epope

daş taş MK	daş <i>ism.</i> taş daş yüräk taş kalpli; taş yürekli
dāv <i>far.</i> santraç, tavla gibi oyunlarda tutulan sıra, oyunda sürülen para, dava FK, ŞHD, MK	dāv <i>ism.</i> iddia, dava
da'vā <i>far.</i> iddia, şikayet SD, HBD, LD, YED, ŞHD	da'vā 1) dava, dava açma da'vā kılmâk dava açmak 2) iddia
da'vet <i>ar.</i> çağırma, çağrı GT, TMA, TEH	da'vāt 1) çağrı, davet, çağırma, teklif da'vāt kılmâk davet etmek, çağırma 2) davetiye
davul davul, köş ŞSL	dāvul <i>ism.</i> davul
dāye <i>far.</i> dadı, süt annesi SD, GT, LD, ŞT, Sİ, FK, LM, GN	dāyā ebe; bilgili kadın
dayim <i>ar.</i> daim, sürekli BV, GT, NH, HBD, LD, TM A, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dāim <i>zf.</i> her zaman, daima, hep; sürekli
dāyima <i>ar.</i> daim, daima, sürekli BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dāimā <i>zf.</i> her zaman, daima, hep; sürekli
dāyire <i>ar.</i> daire, çember GT, NH, LD, MÜN, FK, MK	dāire I <i>ism.</i> 1) daire, çember 2) küre, yuvar insāf dāiresi insaf dairesinde ta'sir dāiresi etki alanı ular kânun dāiresida iş tutadı onlar yasalara göre iş yaparlar dāira II <i>ism.</i> (müz). tef
de- demek, söylemek AL, GT, NH, LM	demâk <i>fl.</i> demek, söylemek nima demâçisiz? ne demek istiyorsunuz?
debdebe <i>far.</i> ululuk, büyük bir gösteriş, gürültü, patırtı FK	dabdaba <i>ism.</i> 1) görkem, ihtişam; debdebe, gösteriş, tantana 2) gururlu hareket, kibirli iş dabdaba surmâk devran sürmek, rahatlığını görmek
deccal Kıyametten az evvel çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı Mesih TEH, MK	daccāl <i>ism.</i> deccal
dede büyük baba ŞSL	dādā <i>ism.</i> baba, ata, peder dādā cānım babacığım!
def I <i>far.</i> 1) daire BD 2) tef ÇFK, Sİ, ŞHD, LM def II <i>ar.</i> giderme, savma BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, LM, GN	def I <i>müz.</i> tef def II <i>ism.</i> def etme, bertaraf etme, giderme

defa <i>ar.</i> kez, kere, defa BV, NH, FK	daf'a <i>ism.</i> defa, kere, kez birinçi daf'a <i>birinci kez, ilk kez, bir kere; ilk olarak, öncelikle bu daf'a bu defa; bu durumda songgi daf'a son kez</i>
defn <i>ar.</i> gömme, defnetme BV, NH, YED, Sİ, FK, LM	dāfn <i>ism.</i> defn, gömme, toprağa verme dāfn etmāk <i>defnetmek, gömmek dāfn etilmāk</i> <i>defnedilmek</i>
defter <i>ar.</i> defter BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	dāftār <i>ism.</i> defter, yazı defteri kundalık dāftār <i>günlük</i>
dehān <i>far.</i> ağız	dahan <i>ism.</i> 1) ağız 2) giriş, başlangıç
dehkān <i>far.</i> köy ağası, köy muhtarı GT	dehḳān <i>ism.</i> ziraatçi, tarımcı, çiftçi, köylü
dehliz <i>ar.</i> dar ve uzun geçit, koridor, hol NH, ŞHD, LM	dāhliz <i>ism.</i> dehliz, koridor; giriş salonu
dehşet <i>ar.</i> dehşet, korku BV, LM	dāhşāt 1) <i>ism.</i> dehşet, endişe, korku dāhşāt ḳılmāk <i>korkutmak, dehşete düşürmek</i> 2) <i>sf.</i> korkunç, dehşetli, müthiş
dellā <i>ar.</i> tellal, satılacak şeyi satan, alıcı ile satıcı arasında vasıta olan kimse MK	dāllā <i>ism.</i> kadın satıcısı, pezevenk, muhabbet tellalı
dellāle <i>ar.</i> tellal FK	dallāl <i>ism.</i> tellal
delv <i>ar.</i> su kovası TEH	dalv <i>ism.</i> gök. b. kova, kova burcu
dem I <i>far.</i> nefes, soluk BV, BD, SD, GT, NH, LD, HBD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, TMA, TEH, MÜN, GN dem II <i>far.</i> zaman, an BV, GT, NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN dem III <i>far.</i> söz, bahis LD dem IV <i>far.</i> içki BV	dām I <i>ism.</i> 1) nefes, soluk damı içiga tüşib ketmāk <i>konuşamaz hâle gelmek, dili tutulmak</i> 2) dem; dinlenme; teneffüs, mola, ara verme dam II an, lahza, zaman dam III <i>ism.</i> körük dam bermāk <i>körüklemek</i> dam IV <i>ism.</i> sivri uç
demür demir ŞSL	temir <i>ism.</i> demir temir yol tren yolu, demir yolu
deñiz deniz NH	deñiz <i>ism.</i> deniz, derya deñiz sathı <i>deniz seviyesi deñiz davlāti</i> <i>denize kıyısı olan ülke</i>

der-toplamak , yağmalamak, kapışmak ŞSL	termâk toplamak, derlemek <i>pahta termâk pamukları toplamak</i>
derd <i>far.</i> keder, sıkıntı BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dârd I <i>ism.</i> dert, elem, sıkıntı, üzüntü; rahatsızlık <i>dârdlariga çâra izlamâk</i> <i>derdine çare aramak</i> dard II <i>ism.</i> azarlama bildiren söz
derece <i>ar.</i> derece, mertebe, kademe, rütbe, basamak GT, ÇFK, Sİ, FK	dârâcâ <i>ism.</i> derece, seviye, düzey; aşama <i>sıfat dârâcâleri sıfatların karşılaştırma ve üstünlük dereceleri kıyasî dârâcâ karşılaştırma derecesi ârttırma dârâcâ en üstünlük derecesi</i>
dergah <i>far.</i> dergah, saray BV, SD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	dergah <i>ism.</i> dergah, tekke; konak, saray
der-hâl <i>far.+ ar.</i> hemen, derhal ÇFK, Sİ, GN	derhâl <i>zf.</i> derhâl, hemen, anında, hemencecik
der-kâr <i>far.</i> bilinen, belli, maluma GT, YED, ŞHD	derkâr <i>sf.</i> gerekli, lazım
dermân <i>far.</i> ilaç, çare, takat, kuvvet GT, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, MK, GN	dermân <i>ism.</i> 1) güç; takat, derman, kuvvet 2) çare, ilaç, çözüm <i>dâri-dermân ilaçlar dermân bolmâk çare olmak</i>
dermansız çaresiz GN	dermânsız <i>sf.</i> bitkin, dermansız, tükenmiş, halsiz; kuvvetsiz, zayıf, güçsüz
dernâ turna MK	turnâ <i>ism.</i> turna
ders <i>ar.</i> ders, talim; öğüt, akıl BV, GT, NH, LD, TEH, YED, FK, MK, LM	dârs <i>ism.</i> ders, eğitim <i>dârs bermâk ders vermek, öğretmek</i>
dervaze <i>far.</i> büyük kapı, kale kapısı, her zaman açık duran büyük kapı BV, SD, GT, TEH, FK, ŞHD	darvâza <i>ism.</i> kapı <i>zafar darvâzasi zafer kapısı</i>
derviş <i>far.</i> yoksul, ihtiyar kişi, Allah için alçakgönüllülüğü ve fukaralığı kabul eden veya bir tarikata bağlı bulunan kimse GT, NH, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	dârveş <i>ism.</i> derviş
deryâ <i>far.</i> deniz ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dâryâ <i>ism.</i> nehir, ırmak; derya

dest <i>far.</i> el, fayda, mevki BV, BD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dast <i>ism.</i> el
destâr <i>far.</i> sarık, tûlbent ML, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TEH, YED, CD	dastâr <i>ism.</i> sarık
deste <i>far.</i> kabza, tutacak, demet BV, NH, HBD, YED, FK, LM	dâstâ I <i>ism.</i> sap, kol dâstâ II <i>ism.</i> demet, deste; takım, gurup; salkım; tutam
dest-gâh <i>far.</i> zenginlik YED	destgâh <i>ism.</i> tezgah
destür <i>far.</i> izin, ruhsat BV, TEH, MK, GN	dastur program, plan dastur tutmâk yönetmelik olarak kabul etmek; programa uymak
dest-yâr <i>far.</i> yardımcı, arka MK	dastyâr <i>ism.</i> elinden iş gelen; yardımcı, destekçi
deşt <i>far.</i> çöl, bozkır BV, SD, NH, HBD, YED, TMA, TEH, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	dâşt <i>ism.</i> deşt, bozkır, çöl, sahra
dév dev, kötü yaratık, şeytan GT	dev <i>ism.</i> dev
devâ <i>ar.</i> deva, ilaç, çare, çözüm BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	dâvâ <i>ism.</i> tedavi, şifa, çare, ilaç, deva yotal davâsı öksürük ilacı dâvâ olmâk tedavi olmak
devlet <i>ar.</i> devlet, siyasi erk güç; baht açıklığı, şans, talih BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dâvlât <i>ism.</i> devlet; hükümet
devr <i>ar.</i> dönme, zaman BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, NH, YED, FK, MK, LM, GN	dâvr <i>ism.</i> devir, dönem, çağ; süre feodalizm dâvri feodalizm dönemi
devre <i>ar.</i> dönme, etraf, dönem BV, NH, TEH, MK, LM	devre <i>ism.</i> daire, devre; daire şeklinde oturan topluluk 2) sahne 3) topluluk, gurup
deyil -söylenmek LM	deyilmâk <i>fl.</i> denmek, söylenmek
dıraht <i>far.</i> ağaç BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, LM	dâraht <i>ism.</i> ağaç bargli dâraht yapraklı ağaç meva dârahtı meyve ağacı
di- demek, söylemek AL, ŞSL, BV, SD, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN, ŞSL	demâk <i>fl.</i> demek, söylemek nima demâkchisiz? ne demek istiyorsunuz?

dibāce <i>ar.</i> ön söz TMA	debāça <i>ism.</i> 1) prelüd 2) giriş, başlangıç 3) mukaddime, ön söz
dil I dil, lisan ÇFK dil II <i>far.</i> gönül BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	til I <i>ism.</i> dil çet tili yabancı dil İngiliz tili İngiliz dili âna tili anadil tilini tişlamâk dilini ısrımak, susmak tilining suyagi yoq düşük çene tilimning uçida turıbdı dilimin ucunda tildan tüşmaslik itibarda olmak tilini tiymâk dilini tutmak uning tili bir qarıç onun dili uzun til I) <i>ism.</i> gönül, kalp, yürek dilini açmâk kalbini açmak; içini dökmek
dil-ārā <i>far.</i> gönül süsleyen BV, YED, FK, LM	dilārā <i>sf.</i> kalbi süsleyen, gönlü zinetlendiren
dil-āver <i>far.</i> yiğit, yürekli HBD, YED, GN	dilāvar <i>sf.</i> gönül alıcı; yiğit, cesaretli, yürekli
dil-bend <i>far.</i> gönül bağlayan LD, FK, LM	dilband <i>sf.</i> 1) aşık 2) seven, mest eden, çekici 3) sevgili çocuk, can ciğer evlat
dil-dār <i>far.</i> sevgili, aşık eden güzel, gönül kapalı BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	dildār <i>sf.</i> kalbi hükmü altında tutan, sevgili, maşuk, yar
dil-hāh <i>far.</i> gönül isteği, gönül dileği BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dilhāh <i>sf.</i> gönlün isteği, gönlün talebi, istenen, arzu edilen
dil-haste <i>far.</i> gönlü hasta, aşık BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD	dilhasta <i>sf.</i> kalbi kırık, kırgın
dil-keş <i>far.</i> gönül çekici BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dilkāş <i>sf.</i> gönlü çeken, kalbi cezbedici; çekici, mest edici, büyüleyici
dil-rubā <i>far.</i> gönül alan, gönül BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	dilrabā <i>sf.</i> 1) gönül alan, kalbi çeken, cazibeli 2) yar, sevgili, güzel, dilber
dīn <i>ar.</i> din; gönül kabülü BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN	din <i>ism.</i> din, inanç din arbāblari dini önderler
dīnî <i>ar.</i> dinle ilgili olan MÜN, MK	diniy <i>sf.</i> dini, dinsel, dine ait; diniy akıdalar dini akideler diniy hurāfātlar dini hurafeler diniy e'tikād dini itikad
direm <i>far.</i> akçe, para, gümüş para BV, BD, SD, NH, ÇFK	diram <i>ism.</i> dirhem, para birimi

dīvāne <i>far.</i> deli, budala, alık BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	devāna <i>sf.</i> divane, deli, budala, kaçık; karasevdalı
dīvār <i>far.</i> duvar BV, SD, NH, HBD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	devār <i>ism.</i> duvar, çit
diyanet <i>ar.</i> din, inanç, iman, dindarlık duygusu GT, MK, ,GN	diyānat <i>ism.</i> dürüstlük, doğruluk, vicdanlı olma
diyar <i>ar.</i> diyar, yurt, memleket BV, SD, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	diyār <i>ism.</i> diyar, ülke, memleket; vatan, anayurt
diyil -denmek, söylenmek AL, BV, MÜN	deyilmâk <i>fl.</i> denmek, söylenmek
diz diz ŞSL	tiz <i>ism.</i> diz tiz çodimâk diz çökmek
dombak I tepe, yuvarlak, tombalak ŞSL dombak II altın karışık tunç ' ŞSL	dombâk <i>sf.</i> 1) şişkin, pörtlemiş, kabarık 2) tombul, şişko
dōst <i>far.</i> dost, gönülden, arkadaş GT, FK, YED, LM, GN,	dost <i>ism.</i> 1) dost, arkadaş yaqin dost yakın arkadaş 2) dini metinlerde Allah'a yalvarma hitabı dost târtmâk <i>dost diye Allah'a yalvarmak</i>
dūçār <i>far.</i> tutulmuş, yakalanmış LD, YED, ŞHD, MK	dūçār : dūçār bolmâk karşılaşmak, rastlamak; yüz yüze gelmek, uğramak kasalga dūçār bolmâk hastalanmak, hastalığa yakalanmak
dudāğ dudak BV, HBD, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD	dudâk <i>ism.</i> dudak
dūkān <i>far.</i> dükkan GT	dokān <i>ism.</i> 1) dükkan, mağaza gazeta dūkānı gazete satan mağaza 2) <i>ism.</i> atölye, iş yeri 3) tezgâh
duman hava pusu, buğ ŞSL	tuman <i>ism.</i> 1) sis, duman 2) ilçe
dūr (r) <i>ar.</i> inci BV, BD, SD, NH, GT, HBD, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK , LM, GN	dūr <i>ism.</i> inci, sedef; mücevher, değerli taş
dürd <i>far.</i> tortu, çöküntü BV, BD, NH, HBD, MÜN, FK, LM	dürda <i>ism.</i> çöküntü, birikinti
dūst <i>far.</i> dost HBD	dost <i>ism.</i> 1) dost, arkadaş yaqin dost yakın arkadaş 2) dini metinlerde Allah'a yalvarma hitabı dost târtmâk <i>dost diye Allah'a yalvarmak</i>

dūzah <i>far.</i> Cehennem BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, MK, LM, GN	dozah <i>ism.</i> cehennem
düçâr <i>far.</i> tutulmuş, yakalanmış; uğrama YED	düçâr: düçâr bolmâk karşılaşmak, rastlamak; yüz yüze gelmek, uğramak kasalga düçâr bolmâk hastalanmak, hastalığa yakalanmak
dügâne <i>far.</i> çift ŞHD, LM	dügâne <i>ism.</i> kız arkadaşı; dost, arkadaş (kızlar için)
dügün I düğüm ŞSL, CD	tügün 1) <i>ism.</i> düğüm, bohça
dügün II düğün, toy, eğlence ŞSL	dügün 2) <i>ism.</i> düğün
dümb <i>far.</i> kuyruk GT	dümbe <i>ism.</i> kuyruk, kıç dümbe yağ kuyruk yağı
dün 1) gece YED 2) dün, geçmiş gün YED	tün <i>ism.</i> gece tünda geceleyin
dünyâ <i>ar.</i> dünya BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	dünyâ I <i>ism.</i> dünya dünyâ II <i>ism.</i> varlık, zenginlik, servet
düşenbih <i>far.</i> pazartesi günü MÜN	düşanba <i>ism.</i> pazartesi
düşmen <i>far.</i> düşman BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	düşman <i>ism.</i> düşman, hasım
dü-ta <i>far.</i> iki kat, iki büküm SD, LD, YED	dutâ <i>sf.</i> eğik, bükülmüş, eğilmiş
E	
ê- imek, olmak, var olmak AL, GT, NH	emâk imek fiili
ebedî <i>ar.</i> sonu olmayan TEH, MÜN, FK, ŞHD	âbâd <i>ism.</i> sonsuz, ebedi, sonsuzluk, ebedi- yet ta âbâd sonsuza dek, ebediyyen, da-ima âbüdul-âbâd sonsuza dek, ebediyyen, ilelebet
ebleh <i>ar.</i> ahmak, akılsız, alık BV, GT, LD, CD, FK, MK	âblâh <i>sf.</i> 1) ahmak, aptal, salak, budala âblâh kişi ahmak, aptal adam 2) yaramaz, iğrenç, rezil 3) akılsız, cahil, nadan

ecdād <i>ar.</i> dedeler TMA, TEH	äcdād <i>ism.</i> ecdat, cet, ata
ecel <i>ar.</i> ömrün son bulması BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	äcäl <i>ism.</i> ecel ölüm zamanı äcäli yetmāk <i>eceli gelmek</i> äcäl alsın! , äcäl tartsın! , äcäl çakırsın! ölsün, gebersin! äcelidan beş kün burun <i>eceli, gelmeden, vakitsiz</i> äcäl haydap kelgan ekân <i>eceli onu buraya getirmiş, bir yerden başka bir yere gidip orada ölenler için söylenir</i> äcäli bilän ölmāk <i>eceli ile ölmek</i>
eda <i>ar.</i> yapma, yerine getirme; tarz, üslup BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, MK	ädä <i>ism.</i> eda, yerine getirme; tamamlama ädä bolmāk <i>yapılmak, yerine getirilmek; bitirilmek</i> ädä yetmāk / ädä kılmāk <i>gerçekleştirmek, yerine getirmek; tamamlamak, bitirmek</i>
edeb <i>ar.</i> terbiye, edep BV, SD, GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ädäb <i>ism.</i> 1) edep, terbiye ; ädäb bilan edeple, edeplice ; ädäbini bermāk <i>azarlamak</i> ; ädäbini yemāk <i>dersini almak, yaptığı yanlışın cezasını çekmek</i> ; ädäb saklamāk <i>edepli olmak, görgülü davranmak</i> 2) incelik, kibarlık, nezaket
edepsiz <i>ar. + tür.</i> terbiyesiz NH	ädäbsiz <i>sf.</i> edepsiz, kaba, patavatsız, kötü yetiştirilmiş
efsâne <i>far.</i> 1) masal, efsane BV, SD, NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) boş söz MK	afsâna 1) <i>ism.</i> efsane afsâna bolmāk <i>efsane olmak</i> 2) masal masal tokırmāk <i>masal kurmak</i>
efsun <i>far.</i> büyücü BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	äfsun <i>ism.</i> büyü, sihir
efsüs <i>far.</i> yazık, eyvah, hayıflanma BV, LD, YED, FK, MK, LM	äfsus <i>ism.</i> esef, üzülme, tessüf; ne yazık ki, maalesef äfsus yemāk , äfsush <i>üzücü, acıklı</i>
efyün <i>far.</i> afyon BV	äfyün <i>ism.</i> afyon, uyuşturucu
efzäl <i>ar.</i> daha faziletli MÜN	äfzäl <i>sf.</i> yeğ, daha iyi; daha hayırlı, güzel, üstün äfzäl kormāk , äfzäl sanamāk , äfzäl hisâblamāk , äfzäl bilmāk <i>bir şeyi diğerinden daha iyi, daha güzel, daha üstün bulmak</i>

eg- eğmek AL, LM	egmâķ <i>fl.</i> eğmek, bükmek; esnetmek
ége sahip, tanrı GT	egä <i>ism.</i> 1) sahip, iye; efendi uyning egäsi <i>evin sahibi</i> 2) (<i>dbl.</i>) özne, fail 3) Tanrı, Allah (sadece 1. şahıs teklikte kullanılır) yaratgan egäm <i>yaradan Tanrım</i>
egaçi <i>ism.</i> abla	égeçi büyük kız kardeş, abla AL
égen iken, idi AL	ekan <i>fl.</i> imiş, iken U maktabga bârar ekan <i>O okula gidermiş</i>
eger <i>far.</i> şayet, eğer, veya BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ägär <i>bağ.</i> eğer, ola ki, şayet ägär taklif size ma'kul bolsa eğer <i>teklif size uygunsu</i>
égil- eğilmek NH	égilmâķ <i>fl.</i> eğilmek, bükülmek, abanmak
ég(i)n omuz, sırt GT, NH, ÇFK	egin <i>ism.</i> 1) omuz, sırt 2) gövdenin üst kısmı 3) üst giyim
egri eğri NH	egri <i>zf.</i> eğri, çarpık, yamuk; kıvrık, burmalı
ehl sahip, malik, maharetli, usta ; karı kocadan her biri BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âhl <i>ism.</i> ehil, topluluk, cemaat; mensup, üye; oturan, yaşayan, sakin mehnat âhli <i>emekçiler, işçiler</i> şahar âhli <i>şehirliler</i> edebiyât âhlları <i>edebiyat ehilleri, edebiyatçılar</i> sarây âhli <i>saraylı, saray mensubu</i> âhli hâcat muhtaç, yoksul, fakir âhli kubar <i>ölü, ölüler</i>
ejdehâ <i>far.</i> ejderha, büyük yılan ejderha BV, GT, NH, HBD	äjdähâ <i>ism.</i> ejderha
ejder <i>far.</i> ejderha, büyük yılan BV, BD, YED, FK, ŞHD, LM	äjdär <i>ism.</i> ejderha
ejderhâ <i>far.</i> ejderha, büyük yılan YED, GN	äjdärhâ <i>ism.</i> ejderha
ék- ekmek, saçmak, tohum atmak AL, GT, NH	ekmâķ <i>fl.</i> ekmek, dikmek, saçmak çigit ekmâķ <i>pamuk tohumu ekmek</i>
ekin 1) ekin GT 2) mezra AL	ekin <i>ism.</i> ekin, ekilmiş şey; ekim, ekme, dikme
ekşer <i>ar.</i> en çok, daha ziyade GT, TMA, TEH, YED, FK	äksär <i>ism.</i> ekser, çokluk; genel, muhtelif äksär kışlâķlarımızda pek çok köyümüzde

ekserî <i>ar.</i> çok defa, çoğu TEH, MK	äksäri <i>zf.</i> çoğunlukla, genellikle
el il, el, ülke SD	el 1) <i>ism.</i> 1) halk, ulus, ahali 2) memleket, diyar, yurt, ülke çet ellarda dış ülkelerde
ël- ilmek, tutmak, yakalamak GT	ilmâķ I <i>fl.</i> ilmek, asmak, kancaya asmak; iliştiirmek, bağlamak ilmâķ II <i>ism.</i> 1) kanca ilmâķķa âsib ķoymâķ kancaya asmak 2) kapı kilidi 3) kinaye, istihza
elbette mutlak, kesinlikle BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŐT, Sİ, FK, MK	älbättä <i>zf.</i> elbette, tabii ki
ëlçi elçi NH	elçi <i>ism.</i> büyükelçi, elçi favķulâdda va muhtâr elçi olaķanıüstü ve tam yetkili büyükelçi
elem <i>ar.</i> keder, acı, üzüntü, dert BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	älâm <i>ism.</i> 1) aķrı, sızı; elem, acı, keder, teessür 2) oç, intikam 3) öfke, kin; alam târtmâķ, alam ķılmâķ acı çekmek alamını âlmâķ öcünü almak İsâniñ alamını Musâdan âlmâķ öcünü başkasından almak; hırsını başkasından çıkarmak alamdan tarķamâķ oç almak
ëlet- iletmek, getirmek, taşımak GT	eltmâķ <i>fl.</i> 1) götürmek, taşımak, iletmek çamadânni eltmâķ bavulu taşımak yükni eltmâķ yükü taşımak 2) içine almak, kapsamak, sığdırmak 3) uykusunu getirmek, hâlsiz etmek
ellig elli (50) ŞSSL, ŐT	ellik <i>ism.</i> elli
ëlt- iletmek, ulaştırmak, göndermek AL, GT, NH	eltmâķ <i>fl.</i> 1) götürmek, taşımak, iletmek çamadânni eltmâķ bavulu taşımak yükni eltmâķ yükü taşımak 2) içine almak, kapsamak, sığdırmak 3) uykusunu getirmek, hâlsiz etmek
em <i>ism.</i> 1) aşı, aşılanma 2) ilaç, şifa	ëm ilaç, deva, çare GT
em- emmek AL	emmâķ <i>fl.</i> emmek; içine çekmek, sindirmek
emcek meme, göğüs ŞSSL emçek meme AL	emçak <i>ism.</i> 1) meme, göğüs emçakdan çıkarmâķ sütten kesmek, memeden kesmek 2) göğüs ucu

emgak <i>ism.</i> hlk. 1) emek, iş, çalışma 2) zahmet; zorluk, güçlük	emgek emek, sıkıntı, eziyet AL, ŞSL, GT, LD, LM
emdi şimdi LM	endi <i>zf.</i> 1) şimdi, şu an 2) artık, bundan sonra
emel <i>ar.</i> ümit, arzu, istek, amaç BV, GT, NH, YED, MK	ämäl I <i>ism.</i> makam, mevki; görev, memurluk ämäl II <i>ism.</i> amel, iş, eylem, hareket amal kilmâk uymak, hareket etmek, yerine getirmek kânunga amal kilmâk kanuna göre hareket etmek amalda bolmâk yürürte, geçerli olmak amaldan tuşmâk yürürlükten kalkmaki görevden alınmak amaldan faydalanmâk makamdan, mevkiden faydalanmak
êmes olmaz AL	emäs : yağşı emäs iyi değil yâmân emäs kötü değil
emgekle -emeklemek, çocukların eller üzerinde yürümesi ŞSL	emgäklämâk <i>fl.</i> emeklemek, sürünmek; yavaş ilerlemek
emîn <i>ar.</i> emin, güvenilir, güvenilen BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, YED, FK, MK, Sİ	emin <i>sf.</i> emin, güvenli, güvenilir
emir <i>ar.</i> 1) emir, bey LD, LM, 2) Şef, yönetici GT	ämir 1) <i>ism.</i> komutan, lider amiri laşkar askeri lider, komutan 2) padişah, hükümdar
emn <i>ar.</i> güven, eminlik, korkusuzluk, rahatlık, eminlik BV, BD, NH, LD, TEH, MÜN	emin <i>sf.</i> emin, güvenli, güvenilir
enâr <i>far.</i> nar; kırmızı BV, YED, ŞHD, MK,	änâr <i>ism.</i> nar; nar ağacı änâr suvı nar suyu
enâyi ahmak, avanak, sözü sebatsız ve ilgisiz adam ŞSL	änâyi <i>sf.</i> enayi, avanak, saf
encümen <i>far.</i> cemiyet, meclis, komisyon BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM	äncümän <i>ism.</i> 1) toplantı, görüşme 2) meclis 3) merasim, ziyafet 4) forum yâzuvcılar äncümäni yazarlar forumu
endaze <i>far.</i> ölçü, mertebe, derece BV, FK	ändazä <i>ism.</i> ölçü, örnek, kalıp ändazä älmâk ölçmek; örnek almak, kalıp almak
endek <i>far.</i> az, azıcık, biraz MÜN, YED, Sİ, ŞHD	ändäk <i>sf.</i> biraz, birazcık

endişe <i>far.</i> merak, kaygı 'BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, Sİ, GN	ändişä <i>ism.</i> utanç, ar, haya, namus
endişesiz <i>far.</i> + <i>tür.</i> endişesiz GT	ändişäsiz <i>sf.</i> utanmaz, hayasız
engak <i>ism.</i> çene	eñek çene AL, ŞSL, LM
eni kardeş GT	ini <i>ism.</i> küçük kardeş, erkek kardeş, birader
eñse ense, boynun arka kısmı ÇFK, ŞT, Sİ	ensä 1) <i>ism.</i> ense, başın arkası, artkafa 2) <i>sf.</i> enseye ait, artkafaya ait ensä suyagi artkafa kemiği
er erkek; koca; kişi GT, NH, ÇFK, ŞT, Sİ, LM, GN	er 1) <i>ism.</i> 1) erkek, adam, er 2) koca, eş erga bermâk kızı evlendirmek erga tegmâk evlenmek (kızlar için) er-ğâün karı koca; evli çift 3) kahraman, yiğit
er- ermek, olmak LD	ermak <i>ism.</i> 1) eğlence; oyalanma 2) teselli, avuntu ermak kılmâk oyalanmak, eğlenmek; alay etmek bâlalarning ermagi çocuk oyuncuğu
erbâb <i>ar.</i> ehil, muktedir; sahipler, beyler; muhtar ŞSL, BV, GT, NH, MÜN, YED, FK	ärbâb <i>ism.</i> erbap, uzman, usta, ehil fân ärbâbı bilim adamı cümâat ärbâbı kamu uzmanı dävlät ärbâbı devlet adamı
ergin 1) tek, yalnız ŞSL 2) ergin, ergenlik çağına gelmiş olan, gençlik, bekar ŞSL 3) bağımsız, kafasına göre hareket eden ŞSL	erkin 1) <i>sf.</i> özgür, serbest, hür; muaf; rahat 2) <i>zf.</i> serbestçe, özgürce, bağımsız olarak; rahat bir şekilde
eri- erimek AL, NH	erimâk <i>fl.</i> erimek; çözülmek mum eriyaptı balmumu eriyor
ërin- üşenmek GT	erinmâk <i>fl.</i> erinmek, tembellik etmek, üşenmek u bârişga erindi o gitmeye üşendi
eriş- erişmek LM	erişmâk <i>fl.</i> erişmek, elde etmek, ulaşmak; kazanmak muvaffakiyatga erişmâk başarı elde etmek ğalabaga erişmâk zafer kazanmak, galibiyete ulaşmak
erit- eritmek AL, NH	eritmâk <i>fl.</i> eritmek, çözmek mây eritmâk yağ eritmek

erk <i>ism.</i> 1) erk, kudret, iktidar 2) özgürlük, hürriyet	erk şehir içinde padişaha mahsus olan kaleye benzer saray, hisarlardaki sarp yapı AL, ŞSL
êrk ihtiyar, irade güç, kuvvet AL	erk <i>ism.</i> 1) erk, kudret, iktidar 2) özgürlük, hürriyet harakat kıılış uçun erk bermâk hareket özgürlüğü vermek
erke <i>moğ.</i> naz, şive, bolluk içinde yetiştirilmiş olan AL, ŞSL	erke <i>ism.</i> 1) sevgili, kıymetli, gözde 2) şımarık; nazlı erke bâla şımarık çocuk erke kıılmâk şımartmak erke yârim nazlı yarım
erkek erkek ÇFK, Sİ	erkäk I <i>ism.</i> erkek, adam erkäk cinsi erkek cinsiyeti erkäk gâz erkek kaz erkäk II sf. 1) erkeğe ait, erkek erkäkler kıyimi erkek giysileri erkäk maktabi erkek okulu 2) eril, erkeksi; mert, yiğit erkäkçasına gaplaşmâk erkekçe konuşmak
ermek kaba, kalın bez ŞSL	ermäk <i>ism.</i> 1) eğlence; oyalanma 2) teselli, avuntu ermäk kıılmâk oyalanmak, eğlenmek; alay etmek bälalarning ermügi çocuk oyuncağı
erte sabah, yarın ÇFK, Sİ, GN	ertä <i>zf.</i> erken, ilk ertä bahâr erken ilkbahar ertä pişar sabzavâtlar erken yetişen sebzeler
êrtegi evvelki, önceki AL	ertägi <i>sf.</i> yarınki, yarının ertägi kün yarın ertägi künden başlab yarından itibaren
êrtek evvelki, önceki AL	ertäk <i>ism.</i> masal halk ertäklari halk masalları
ervâh <i>ar.</i> ruhlar, canlar, hayatın cevherleri BV, TEH, FK, MK, NH, LD, FK	ärvâh <i>ism.</i> ervah, hayalet
erzân <i>far.</i> layık, uygun; ucuz LD, YED	ärzân <i>sf.</i> ucuz ärzân narhga sätib älmâk ucuz fiyata satın almak
es Iakıl ŞT	es <i>ism.</i> 1) akıl, beyin 2) hafıza, hatıra, hatırlama esga älmâk hatırlamak, anmak, yad etmek esda tutmâk hatırda tutmak
es- esmek LM ês- esmek AL, NH	esmâk <i>fl.</i> esmek şamâl esayapti rüzgar esiyor

esâs ar. asıl, temel, kök BV, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	äsâs ism. 1) esas, ilke, baz <i>bâzâr ve bâşkaruv üsâsları</i> pazar ve yönetim esasları <i>üsâs sâluvçı kurucu üsâs sâlmâk</i> kurmak, oluşturmak 2) esas, temel, ana öge
ése ise, eğer, şayet AL	esâ bağ. ise; öyleyse
esen sağ salim, sağlıklı ŞSL	esân sf. esen, sağlıklı, sağlam, salim; sağ salim, sapasağlam
eşer ar. eser, iz, nişan; tesir BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	äsâr ism. 1) iz, belirti, nişan 2) eser, kitap <i>musiқа üsâri</i> müzik <i>eseri abstrakt san'at üsâri</i> soyut sanat <i>eseri şe'riy üsârlar</i> poetik eserler
esir ar. esir, tutsak, köle BV, GT, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK	äsir ism. esir, tutsak <i>üsir tutmâk</i> esir almak, rehine almak (mahbus)
esiz kötü, fena GT	esiz zf. ne yazık, yazık
eski eski GT, NH	eski sf. 1) eski, kadim <i>eski dost eski arkadaş</i> 2) eskiden kalmış, ömrü geçmiş 3) eski, sabık, önceki
eskir- eskimek LM	eskirmâk fl. 1) eskimek, yıpranmak 2) geçersiz hâle gelmek; modası geçmek <i>eskirgan pâyabzal eskimiş ayakkabı</i>
ésle- söz tutmak, eslemek AL	eslâmâk fl. hatırlamak, akla getirmek; anmak, anımsamak, yad etmek
esne- esnemek ÇFK, Sİ	esnâmâk ism. esnemek
esr ar. esirlik, tutsaklık YED	äsir ism. esir, tutsak <i>üsir tutmâk</i> esir almak, rehine almak (mahbus)
esre- sarhoş olmak ŞT	äsrmâk fl. 1) himayesine almak, bakmak 2) yetiştirmek, beslemek 3) himaye etmek, korumak
eş eş, dost AL	eş ism. eş
eş- eşmek AL, NH	eşmâk fl. eşmek
eşek eşek ŞT	eşäk ism. eşek <i>urgâcı eşäk dişi at yâvvâyı eşäk</i> yaban eşeği
eşik eşik, kapıŞT, LM	eşik ism. kapı, eşik, giriş

êşit- işitmek AL, GT, NH	eşitmâk <i>fl.</i> duymak, işitmek, öğrenmek
eşkak <i>ism.</i> kürek	eşkek kürek, kayıkçı küreği ŞSL
eşyâ <i>ar.</i> nesnelere, mevcut olan şeyler BV, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK	âşyâ <i>ism.</i> eşya, şeyler rozgâr âşyâları ev eşyaları
et et (canlının eti) AL, GT, ÇFK, ŞT, Sİ	et <i>ism.</i> et; beden, vücut
êt- etmek, yapmak (yardımcı fiil) AL, GT, NH	etmâk <i>fl.</i> etmek, yapmak aks etmâk aksetmek bayân etmâk beyan etmek tâşkil etmâk organize etmek, düzenlemek taklif etmâk davet etmek fâş etmâk ifşa etmek
eteg etek NH	etâk <i>ism.</i> etek, giysinin belden aşağıda kalan bölümü etâkni kotarmâk eteğini kaldırmak
etik çizme ŞSL	etik 1) <i>ism.</i> çizme 2) ayakkabı etik çotkası ayakkabı fırçası etik mâyi ayakkabı boyası
etraf <i>ar.</i> taraflar, yanlar BV, GT, NH, HBD, ŞT, ŞHD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	âtrâf <i>ism.</i> etraf, çevre, muhit âtrafga nazar sâlmâk etrafa bakmak âtrafdagi şarâitga mâslaşmâk kendini çevreye alıştırmak
evc <i>ar.</i> yüce, yüksek, göğün en yüksek noktası, doruk BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	âvc <i>ism.</i> 1) en yüksek nokta veya seviye; doruk, zirve 2) hız, yoğunluk âvc âlmâk hızlanmak, yükselmek, artmak otgan hafta pahta dalasida iş âvciga çıkdı geçen hafta pamuk tarlasında iş yoğunluğu enyüksek seviyeye ulaştı âvciga çıkkan tam faaliyette, çok yoğun 3) bir melodinin en yüksek noktası
evlâd <i>ar.</i> çocuklar, evlad, nesil GT, NH, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM	âvlâd <i>ism.</i> kuşak, nesil yâş âvlâd genç nesil, gençlik
evliya <i>ar.</i> evliya, veliler GT, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	âvliyâ <i>ism.</i> ermiş, evliya, veli, Allah dostu
evvel <i>ar.</i> önce, eski, evvel BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âvvâl <i>zf.</i> 1) evvel, önce 2) eskiden, daha önce eng âvvâl ilk önce nânuştan âvvâl kahvaltıdan önce âvvâl oyla keyin soyla önce düşün sonra söyle

evvelā <i>ar.</i> ilk olarak, ilk önce, her şeyden önce NH, FK	ävvalān <i>zf.</i> ilk önce, her şeyden önce, esas olarak
evvelği önceki NH, MK, LM,FK	ävvalgi <i>sf.</i> evvelki, önceki uruşdan ävvälgi savaştan önceki ävvälgi kün evvelki gün, dün
eylen- dönmek, değişmek, çevrilmek; durmak, oturmak MÜN	äylnmāk <i>fl.</i> 1) etrafında dönmek, devretmek 2) gezmek, dolaşmak Äy yer ätrâfida äylnädi Ay Dünya'nın etrafında döner
eyt- söylemek GN	äytmāk <i>fl.</i> 1) söylemek, demek râstını ayt! doğrusunu söyle! yâlgân aytmāk yalan söylemek heç nârsü aytlmasın hiçbir şey söylenmesim 2) konuşmak 3) anlatmak
ez- ezmek LM	ezmāk <i>fl.</i> 1) ezmek, preslemek, basmak 2) baskı yapmak, zorlamak
ezā <i>ar.</i> eziyet, can yakma GT, MK	äzā <i>ism.</i> yas, matem, ağıt azā tutmāk yas tutmak, ağıt yakmak, matem tutmak
ezān <i>ar.</i> ezan GT, ÇFK, Sİ	äzān <i>ism.</i> 1) ezan äzān aytmāk ezan okumak 2) tan, sabah, erkenden, şafak vakti üzānda, üzāndan sabah erkenden, şafak vakti
ezel <i>ar.</i> öncesizlik, başlangıcı olmayan geçmiş zaman BV, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	äzäl <i>ism.</i> ezel, eski zaman üzāldan ezelden, eskiden beri
ezgü iyi GT	ezgü <i>sf.</i> iyi, hoş, güzel, hayırlı ezgü işlar hayır işleri ezgü tilaklar iyi dilekler ezgü fazilatlar iyi nitelikler
F	
fahr <i>ar.</i> övünme, böbürlenme BV, HBD, LD, FK, ŞH	fahr <i>ism.</i> gurur, onur, iftihar
fağat <i>ar.</i> ancak, lākin MK, LM	fağat <i>zf.</i> sadece, yalnız, fakat, ancak
fağîr <i>ar.</i> yoksul, zavallı, biçare SD, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, ŞT, Sİ, MK, LM, GN	fağîr <i>sf.</i> fakir, yoksul, muhtaç, fakir
fāl <i>ar.</i> fal, uğur; talih deneme, remi ŞSL, BV, SD, NH, LD, YED, Si, FK, ŞHD, LM,GN	fāl <i>ism.</i> fal, kehanet, el falı; iskambil falcılığı

falân <i>ar.</i> ismi söylenmek istenmeyen veya her kim olursa anlamında genel olarak kast edilen şahıs ve şey ŞT	falân <i>ed.</i> falan, filan, gibi
falınca <i>ar.</i> filanca ŞT	falânçı <i>zam.</i> falanca
farğ <i>ar.</i> fark, başkalık, ayırma BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, Sİ, MK, LM	farğ <i>ism.</i> fark, ayırım farğ kılmâğ ayırt etmek, farkı görmek; ayrılmak, farklılaşmak, farklı olmak farğığa bârmâğ ayırt etmek, farkı görmek
farsang <i>ism.</i> yaklaşık 8 km'ye denk gelen uzunluk birimi	farseng <i>far.</i> ferseng, kefe, mizan ve teraziyi dengelemek üzere bir tarafına konulan dara ŞSL
farz <i>ar.</i> Allah 'ın her Müslüman tarafından yerine getirilmesi gerekli emirleri krş. fariza BV, NH, LD, MÜN, Sİ, FK, MK, LM, GN	farz <i>ism.</i> farz; yükümlülük, mecburiyet
faşl <i>ar.</i> bölüm, kısım, mevsim BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, - YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fasl <i>ism.</i> mevsim, fasod
fâş <i>far.</i> açık açığa, meydana çıkmış, yayılmış, açığa vurma BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fâş <i>ism.</i> faş, açığa vurulma, ortaya çıkma fâş kılmâğ faş etmek, ortaya çıkarmak, açığa vurmak
fâtiğ <i>ar.</i> fetheden, bir memleket zapt eden FK	fâtiğ <i>ism.</i> fatih, fetheden
fâtiha <i>ar.</i> Fatiha süresi, Kuran 'ı-Kerim 'in birinci suresi BV, LD, ŞT	fâtiha 1) Fatiha; Kur'an'ın ilk suresi 2) bir şeyin başlangıcı, ihtidası 3) dua, yakarış
fâyide <i>ar.</i> fayda GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK	fâyda <i>ism.</i> 1) kâr, fayda, getiri, kazanç 2) fayda, yarar
fâyidehğ <i>ar.</i> + <i>tür.</i> yararlı MK	fâydalı <i>sf.</i> faydalı, yararlı, kullanışlı; kârlı, kazançlı
fâyidesiz <i>ar.</i> + <i>tür.</i> yararsız, faydasız GT	fâydasız <i>sf.</i> yararsız, faydasız, beyhude; kârsız, verimsiz
fâyiz <i>ar.</i> bolluk, çokluk NH, FK, LM	fâiz <i>ism.</i> yüzde, hisse, kâr payı; faiz
fâzilet <i>ar.</i> fazilet, erdem, değer GT, ÇFK, Sİ, TEH, LM	fâzilât <i>ism.</i> 1) fazilet, erdem, iyi huy 2) üstünlük, daha iyilik, ayrıcalık fâzilât va kamçiliklar avantaj ve dezavantajları
fedâ <i>ar.</i> feda etme, adama, gözden çıkarma GT, NH, LD, YED, FK, MK	fidâ <i>ism.</i> feda, feda etme fidâ etmâğ feda etmek

fehm <i>ar.</i> anlama, anlayış BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fâhm <i>ism.</i> fehim, anlama, kavrama
felâket <i>ar.</i> musibet, bela; bahtsızlık YED, FK	felâkât <i>ism.</i> felaket, facia, bela, talihsizlik, külfet felâkâtga uçramâk felakete uğramak
felek <i>ar.</i> gök; dünya; talih BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fâlâk <i>ism.</i> felek, gökyüzü, gök, sema; dünya, alem
ferâgat <i>ar.</i> vazgeçme, el çekme, bırakma BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	fârâgat <i>ism.</i> rahatlık, huzur, dinlenme fârâgatda yaşamâk huzurda yaşamak
ferâmûş <i>far.</i> unutmama, unutuş LD, YED, LM	ferâmûş <i>sf.</i> unutulmuş, unutmama ferâmûş bolmâk unutulmak ferâmûş kılmâk unutmak
ferâset <i>ar.</i> anlayışlılık, çabuk anlama GT, MK, GN	fârâsât <i>ism.</i> fehim, akıllılık, marifet
ferâvân <i>far.</i> çok BV	ferâvân <i>sf.</i> 1) bol, çok 2) verimli, bereketli; bolluk içinde olan, refahlı ferâvân hayât refahlı hayat
ferište <i>far.</i> melek LD, ÇFK, TMA, TEH, ŞT, LM	fâriştâ <i>ism.</i> melek
fermân <i>far.</i> ferman, buyruk BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fârmân <i>ism.</i> ferman, emir, karar, kararname
ferrâş <i>ar.</i> döşeyen, döşemeci, süpüren, hizmetçi BV, NH, YED, CD, LM	fârrâş <i>ism.</i> hademe, hizmetkâr, kapıcı; temizlikçi
feryâd <i>far.</i> feryad, bağırma AL, BV, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fâryâd <i>ism.</i> feryat, çığlık, ağlama
ferzend <i>far.</i> çocuk, oğul BV, BD, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, CD, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	fârzând <i>a.</i> çocuk, evlat mening fârzândlarım kop benim çocuklarım çok
fesâd <i>ar.</i> bozukluk, karışıklık bkz. usluk, fitne, tolay BV, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	fâsâd <i>ism.</i> 1) irin, iltihap fâsâdlı yara iltihaplı yara 2) fesat, bozukluk
fetvâ <i>ar.</i> fetva, şerî karar ÇFK, YED, Sİ, FK; ŞHD, MK	fetvâ <i>ism.</i> fetva

feyz <i>ar.</i> bolluk, çokluk, verimlilik BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fäyz <i>ism.</i> 1) feyiz, bolluk, bereket 2) çekicilik, cazibe
fırşat <i>ar.</i> elverişli durum; faydalanma sırası ŞT, ŞHD	fursat <i>ism.</i> zaman, vakit; fırsat, uygun zaman, uygun durum kışka fursat içida kısa zamanda
fidā <i>ar.</i> uğruna can verme, feda BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	fidā <i>ism.</i> feda, feda etme fidā etmāk feda etmek
fidāyî <i>ar.</i> canını esirgemeyen MÜN	fidāyi <i>sf.</i> fedakâr, özverili, sadık, vefalı
fiğān <i>far.</i> inleme, feryad BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fiğān <i>ism.</i> figan, feryat, ağlayıp sızlama, bağırp çağırma, inleme fiğān etmāk figan etmek
fikr <i>ar.</i> fikir, düşünme BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK	fikr <i>ism.</i> fikir, düşünce, görüş, kam, kanaat fikirga ega bolmāk fikir sahibi olmak
fil <i>ar.</i> fil SD, NH, MK, GN	fil <i>ism.</i> 1) hay. fil 2) fil (satranç)
fi'l <i>ar.</i> iş, hareket, eylem BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fe'l <i>ism.</i> 1) hareket; huy, karakter, kişilik, tabiat 2) moral, ruhsal durum 3) <i>dbl.</i> fiil ötimli fe'l geçişli fiil ötimsiz fe'l geçişsiz fiil özlik fe'li dönüşlü fiil buyruk fe'l fiilin emir kipi
firāk <i>ism.</i> ayrılık, ayrı olma, ayrılış	firāk <i>ar.</i> ayrılık, ayrılma BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN
firîb <i>far.</i> hile, aldatma BV, NH, HBD, TMA, YED, FK, MK, LM	firib <i>ism.</i> hile, aldatma, kandırma, üçkağıt; dolandırıcılık firib bermāk kandırmak, işletmek, hile yapmak firib yemāk aldatılmak, kanmak
firişte <i>far.</i> melek BV, MK	fāriştā <i>ism.</i> melek
firūze <i>far.</i> Nişabur'da çıkan açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı MÜN	furuza <i>ism.</i> firuze, turkuaz
fitne <i>ar.</i> fitne, kanşıklıklık SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fitnā <i>ism.</i> fitne, karışıklık, kargaşa; ara bozma
fukarā <i>ar.</i> fakirler, yoksullar GT, NH, MÜN, YED, MK	fukarā <i>ism.</i> vatandaş, uyruk, yurttaş fukara uruşı iç savaş, iç karışıklık
fulān <i>ar.</i> falan AL, ÇFK, Sİ, MK, GN	falān <i>ed.</i> falan, filan, gibi

furşat <i>ar.</i> uygun zaman, fırsat GT, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, LM, GN	fursat <i>ism.</i> zaman, vakit; fırsat, uygun zaman, uygun durum kıska fursat içida kısa zamanda
fülād <i>far.</i> çelik ŞSL	polat <i>ism.</i> çelik
G	
ğacı- ufalmak, kırmak, parçalanmak, parçalamak, tıraş etmek, korkmak ŞSL	ğacımâk f kemirmek, çiğnemek, ısırarak
ğacır hacir, katır ŞSL	ğacir <i>sf.</i> inatçı, dikbaşı
ğāfil <i>ar.</i> gaflette olan, dikkatsiz SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ğāfil gafil, habersiz; dikkatsiz, önemsemeyen
ğaflet <i>ar.</i> gaflet, dalgınlık; ihmal BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	ğāflāt <i>ism.</i> gaflet, gözden kaçırma; bilgisizlik, cehalet ğāflātda kâlmâk gaflette olmak
ğāh <i>far.</i> ara sıra, bazen BV, BD, SD, GT, NH, y HBD, LD, TEH, MÜN, YED, \ ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ğāh <i>bağ.</i> gâh, kâh
ğāhî <i>far.</i> ara sıra, bazen BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	ğāhî <i>bağ.</i> gâh, kâh
ğalebe <i>ar.</i> galibiyet, üstünlük ŞSL, ÇFK, TEH, Sİ, MK	ğalaba <i>ism.</i> galibiyet, zafer, başarı ğalaba kâzânılmâk galip olmak, yenmek, zafer kazanmak
ğaleyān <i>ar.</i> kaynama, coşma, coşkunculuk TEH, LM	ğalayān <i>ism.</i> galeyan, ayaklanma, başkaldırma
ğalle <i>ar.</i> lezzetli bir yiyecek BD	ğalla <i>ism.</i> tahıl bitkileri, buğday
ğam(m) <i>ar.</i> tasa, kaygı, keder, sıkıntı BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM	ğam(m) <i>ism.</i> gam, keder, sıkıntı, üzüntü gam çekmâk üzülmek, dert etmek
ğam-gîn <i>ar.+ far.</i> gamlı, kederli, tasalı BV, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	ğamgin <i>sf.</i> kederli, hüznü, üzgün, hazine ğamgin aşula hüznü şarkı
ğamze <i>ar.</i> süzgün bakış; çene yanak çukurluğu BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	ğamzâ <i>ism.</i> gamze; naz, cilve

ġanim düşman, hasım ŞSL	ġanim <i>ism.</i> düşman, hasım
ġanîmet <i>ar.</i> kazanç, beklenmeyen kazanç; düşmandan alınan kazanç ġanimet BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ġanimat <i>ism.</i> yağma, çapul, talan, ġanimet
ġâr <i>ar.</i> in, mağara GT, LD, TEH	ġâr mağara
ġarav <i>far.</i> ney, kalem; mızrak, kamış AL, ŞSL, FK	ġarâv <i>ism.</i> bambu, kamış
ġarâyib <i>ar.</i> tuhaf, şaşılacak şeyler GT, TEH, TMA, MÜH, FK, ŞHD, MK	ġarâyib <i>sf.</i> garip, tuhaf
ġarâz <i>ar.</i> gaye, meyil, istek; gizli düşmanlık BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ġarâz <i>ism.</i> garez, kin, kıskanma, hınç ġarâz kılmâk garez etmek, kin beslemek
ġarb <i>ar.</i> batı, gün batısı BV, SD, ŞHD	ġarb <i>ism.</i> batı
ġareng <i>far.</i> çılgılık LD	ġarang <i>sf.</i> sağır
ġarġa karga ŞHD	ġarġa <i>ism.</i> karga
ġârib <i>ar.</i> gurub eden, batan FK, LM ġârîb <i>ar.</i> garip, gurbette bulunan, şaşılacak BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ġârib <i>sf.</i> yoksul, fakir, sefil; evsiz
ġârîbâne <i>ar. + far.</i> garip gibi FK, LM	ġârîbânâ <i>sf.</i> yoksul bir şekilde, sefil bir halde
ġaş <i>ar.</i> kendinden geçme, bayılma MK, GN	ġaş <i>ism.</i> rahatsızlık, kızdırma, gıcıklık ġaşını keltirmâk sinirini bozmak, gıcık etmek, rahatsız etmek
ġav çit, bir tür çalı çırpıdan oluşmuş tabya ve sed ŞSL	ġâv <i>ism.</i> engel, önlem; çit
ġâv <i>far.</i> öküz, sığır ŞHD	ġâv <i>sf.</i> iri, kocaman, devasa, çok geniş, hudutsuz
ġavġa <i>far.</i> kavga, gürültü, savaş BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ġavġâ <i>ism.</i> yaygara, gürültü, karışıklık; çekişme, kavga ġavġa kılmâk yaygara yapmak, kavga çıkarmak

ġāvmîş <i>far.</i> su sığırı ŞHD	ġāvmiş 1) <i>ism.</i> sağmal inek, süt sığırı 2) <i>sf.</i> mandıra, sütlü
ġavvâş <i>ar.</i> dalgıç BV, GT, NH, MÜN, YED, CD, FK, MK, GN	ġavvâs <i>ism.</i> dalgıç, dalış yapan kimse
ġāyet <i>ar.</i> nihayet, son; son derece, çok BV, SD, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	ġāyatda son derece, fevkelade, aşırı derecede
ġāyib <i>ar.</i> görünmeyen, kayıp BV, NH, HBD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM	ġāyib <i>sf.</i> kayıp, görünmez; bulunmayan ġāyib bolmâķ <i>kaybolmak, yok olmak</i>
ġāyibāne <i>ar.+ far.</i> görmeyerek, görünmeyerek MÜN, YED, LM	ġāyibānā <i>zf.</i> gizlice, saklıca, görünmeden
ġayret <i>ar.</i> çalışma, çabalama BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ġayrat <i>ism.</i> gayret, heves, azim
ġazā <i>ar.</i> din uğruna savaş YED, LM	ġazā <i>ism.</i> gaza, kutsal savaş
ġazab <i>ar.</i> dargınlık, kızgınlık BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	ġazab <i>ism.</i> öfke, gazap, hiddet ġazab ķılmâķ <i>öfkelenmek, sinirlenmek</i>
ġazan kazan, büyük tencere ŞSL	ķazān <i>ism.</i> 1) bakır; kap, çömlek 2) kazan dâş ķazān <i>büyük kazan</i>
ġazel <i>ar.</i> gazel (nazım şekli) BV, SD, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, LM, GN	ġazal <i>ism.</i> gazel
ġāzî <i>ar.</i> gazi TMA, LM	ġāziy <i>ism.</i> gazi
geb 1) söz, kelam ŞSL 2) gece muhabbeti, cemiyet, sohbet ŞSL	ġāp I <i>ism.</i> söz, laf, söylev, nutuk, konuşma ġāp II <i>ism. (dbl.) cümle</i>
ġeç- geçmek AL	keçmâķ 1) geçmek, öbür tarafına geçmek 2) affetmek, vazgeçmek, feragat etmek
ġeç ķurun geç vakit, akşamdan sonra AL	keçķurun <i>zf.</i> akşam, akşamüstü bugun keçķurun <i>bugün akşam, bu akşam</i> keçü keçķurun <i>son akşam</i>
gedā <i>far.</i> dilenci, yoksul AL, BV, GT, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ġādā 1) <i>ism.</i> muhtaç, yoksul, fakir, düşkün ġādā bolmâķ <i>dilenci olmak 2)</i> <i>ism.</i> dilenci
gedāy <i>far.</i> dilenci BV, BD, SD, GT, NH, LD, LM	ġādāy 1) <i>ism.</i> muhtaç, yoksul, fakir, düşkün ġādāy bolmâķ <i>dilenci olmak 2)</i> <i>ism.</i> dilenci

geh <i>far.</i> bazen, ara sıra gâh, gâhi, gehî BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	gâh <i>bağ.</i> gâh, kâh
gêñ geniş AL	keng 1) <i>sf.</i> geniş, bol; kapsamlı, yaygın keng koylak bol elbise 2) <i>zf.</i> geniş ölçüde, genişçe, enli olarak
genc <i>far.</i> hazine BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	gânc <i>ism.</i> hazine, define
gerçi <i>far.</i> her ne kadar, ise de BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	gârçi <i>zf.</i> gerçi
gerdân I <i>far.</i> dönen, dönücü, gök, felek, dünya BV, NH, HBD, LD	gerdân 1) <i>ism.</i> gerdan
gerdân II <i>far.</i> boyun, , gerdan BV, YED, FK, MK	gerdân 2) <i>ism.</i> gerdan
gerek- lüzum görünmek, arkasından dürtmek, girmek ŞSL	kerâk <i>sf.</i> gerek, zaruri, lazım menga yardım kerâk yardıma ihtiyacım var ketişim kerâk gitmem gerek kerâk emas gerek yok
gevher <i>far.</i> cevher, inci, değerli taş BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	gâvhâr <i>ism.</i> cevher, inci, sedef sun'iy gâvhâr yapay inci gâvhâr kıdiruvçi inci dalgıcı.
gây- giymek ŞSL	kiymâk <i>fl.</i> giymek
gez kere, defa ŞSL	kez <i>ism.</i> lahza, vakit, zaman, sefer, kez kezi kelganda vakti geldiğinde yâşlık kezlâri gençlik zamanları
gezek <i>far.</i> meze AL, BV, BD, NH, FK, MK	gâzâk <i>ism.</i> aperatif, meze, çerez
gezende <i>far.</i> zarar, ziyan LM	gâzândâ <i>sf.</i> zehirli, kaşındıncı, batıcı, sızlatan, ısırıcı (haşere)
ğıcıla- avuçlamak, kavramak, sıkamak, el ile bir şeyi ezmek ŞSL	ğıcımlamâk <i>fl.</i> kırıştırmak, buruşturmak koylagını ğıcımlamak gömleğini buruşturmak
ğılâf <i>ar.</i> kılıf, kın, mahfaza BV, CD, LM	ğılâf <i>ism.</i> kılıf, kap, örtü
ğınâ <i>ar.</i> usanç, bıkkınlık BV, NH, HBD, FK, MK	ğına 1) kırılma, gücenme, dargınlık, incinme, hoşnutsuzluk. 2) kin, sitem

ğıram çakal, cencalı ŞSL	ğırrâm <i>sf.</i> sahtekâr, hilekâr, aldatıcı
ğıybet <i>ar.</i> çekiştirme, kaybolma BV, GT, ŞT, FK, MK	ğıybât <i>ism.</i> dedikodu, gıybet, yerme ğıybat kılmâk <i>gıybet etmek, dedikodu yapmak</i>
giç- geçmek, terk etmek, vefat etmek, tecavüz etmek ŞSL	keçmâk <i>fl.</i> 1) geçmek, öbür tarafına geçmek 2) affetmek, vazgeçmek, feragat etmek
giçe gece ŞSL	keça 1) <i>ism.</i> akşam, gece keça keçası <i>dün gece keça künüdüz gece gündüz</i> 2) tün
giçik küçük, hakir, hor ŞSL	kiçik <i>sf.</i> küçük, ufak, minik kiçik toy nişan; söz
gil <i>far.</i> kıl, balçık BV, GT, LD, ŞHD	gil <i>ism.</i> kil, yumuşak ve yağlı toprak
gird-âb <i>far.</i> girdap, anaför, çevrinti BV, GT, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	girdâb <i>ism.</i> girdap, anaför, burgaç, çevri girdab patnis yuvarlak büyük tepsi
giyâh <i>far.</i> bitki, nebat, taze ot BV, BD, NH, LD, MÜN, CD, FK, LM	giyâh) <i>ism.</i> bitki, sebze, ot, yeşillik şafâli giyâh şifalı bitki
ğol kol, el ŞSL	kol <i>ism.</i> el 2) imza kol kıymâk <i>imzalamak</i>
ğonca <i>far.</i> gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek MÜN, ŞHD, GN	ğunça <i>ism.</i> gonca
ğozğa -kıılmıdamak, harekete gelmek FK	kozgâmâk <i>fl.</i> kaldırmak, ayağa kaldırmak; meydana getirmek; harekete geçirmek
ğozğalan şamata, kan şıklık, fesat FK	kozgâlân <i>ism.</i> isyan, başkaldırı milliy âzâdlık kozgâlânı <i>milli bağımsızlık isyanı</i>
göç nakil, hicret ŞSL	köç <i>ism.</i> mal mülk, varlık, eşya; göç, yük köç ârtgan aravalar <i>eşya yüklü arabalar</i>
göç- yüklenmek, bir yerden bir yere gitmek ŞSL	köçmâk <i>fl.</i> taşınmak, göçmek, yer değiştirmek, göç etmek
göçmen I konar göçer bedevi, göçmen halk, konar göçer halk ŞSL	köçmânçi 1) <i>ism.</i> göçebe, göçmen 2) <i>sf.</i> göçebe, göçerkonar, göçebe gibi
göçür- köçürmek AL	köçirmâk <i>fl.</i> 1) göç ettirmek, nakletmek 2) ertelemek, geciktirmek 3) kopyalamak
göger -mavileşmek, sebzelenmek, ağaçlar yeşermek, yapraklanmak ŞSL	kökârmâk <i>fl.</i> bitmek, çimlenmek; yeşillenmek, yeşermek

gökumtul yemyeşil gibi, maviye yakın ŞSL	kökimtir <i>sf.</i> mavimsi; yeşilimsi, yeşilimtrak
göl büyük göl, bahire ŞSL	köl <i>ism.</i> göl
gör- tecrübe etmek, şahid olmak, görmek ŞSL	körmâk <i>fl.</i> görmek tüş körmâk <i>düş</i> görmek yâmân körmâk sevmemek, hoşlanmamak
görk güzellik, gösteriş AL, ŞSL	körk <i>ism.</i> güzellik, güzel yüz; nefaset, çekicilik, albeni
görset- göstermek, izhar etmek ŞSL	körsätmâk <i>fl.</i> göstermek yârdam körsätmâk yardım etmek
göz göz ŞSL	köz <i>ism.</i> göz köz gavhari göz merceği köz kâsasi göz yuvası, göz çukuru közi âciz kör köz âcizliği körlük köz yâşı gözyaşı köz kısmâk göz kırpma
gözü ayna ŞSL	közgü <i>ism.</i> ayna
gözle- gözetmek, bakmak, terbiye etmek, arzulamak ŞSL	közlâmâk <i>fl.</i> gözlemek, gözetlemek, gözetmek davlat manfaatini közlâmâk devlet menfaatini gözetmek
ğubâr <i>ar.</i> toz BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ğubâr <i>ism.</i> toz
gügird <i>far.</i> kükürt BV, GT, NH, FK, LM	gügürt <i>ism.</i> kibrit; kibrit kutusu
ğulağ kulak FK	ğulâğ <i>ism.</i> kulak ğulâğ sâlmâğ kulak vermek, dinlemek
ğulğul <i>ar.</i> gürültü, şamata, velvele LD, YED, CD, FK, ŞHD, GN	ğulğula <i>ism.</i> 1) anlaşmazlık, tartışma, kavga. 2) gam, keder; şüphe
ğurbet <i>ar.</i> gurbet, hasret BV, GT, NH, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN	ğurbät <i>ism.</i> gurbet, sıla, vatan hasreti
ğurür <i>ar.</i> gurur, kendini beğenmişlik BV, NH, LD, TMA, TEH, YED, FK, MK	ğurur <i>ism.</i> gurur, iftihar, övünç
ğuşsa <i>ar.</i> keder, tasa BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ğussa <i>ism.</i> gam, keder, üzüntü, dert
güyâ I <i>far.</i> sanki, güya BV, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, MK güyâ II <i>far.</i> söyleyici, söyleyen BV, HBD, LD, YED, ŞHD, LM, FK	goyâ <i>bağ.</i> güya

güclük güçlü, kuvvetli AL	küçli <i>sf.</i> güçlü, kuvvetli, dayanıklı, sağlam, berk, kudretli
güç güç AL	küç <i>ism.</i> 1) güç, kuvvet küç işletmâk güç kullanmak 2) yetki, nüfuz, otorite
gügird <i>far.</i> kükürt TEH	gügürt <i>ism.</i> kibrit; kibrit kutusu
gül <i>far.</i> gül BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	gül <i>ism.</i> çiçek
gül-beden <i>far.+ ar.</i> gül bedenli, bedeni gül gibi olan YED	gülbadan <i>ism.</i> güzel kadın
gül-deste <i>far.</i> gül destesi BV	güldästâ <i>ism.</i> buket
gül-gün <i>far.</i> gül renkli BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	gülgün <i>sf.</i> 1) al, kırmızı, kızıl, pembe gülgün şarâb kırmızı şarap gülgün bolmâk kızarmak 2) (<i>mec.</i>) alımlı, güzel
gül-güne <i>far.</i> gül renkli, gül yanaklı, düzgün, allık BV, NH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	gülgün <i>sf.</i> 1) al, kırmızı, kızıl, pembe 2) <i>mec.</i> alımlı, güzel
gül-han <i>far.</i> külhan, hamam ocağı FK	gülhan <i>ism.</i> ateş
gül-istân <i>far.</i> gül bahçesi BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	gülistân <i>ism. mec.</i> abat yer, bol yeşillikli yer, bağ bostanı olan ülke
gül-şen <i>far.</i> gül bahçesi BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, . LM, GN	gülşân <i>ism.</i> güllük, gülistan
gül-zâr <i>far.</i> gül bahçesi BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	güüzâr <i>sf.</i> gül yüzlü
gümân <i>far.</i> zan, sanma, şüphe, kuşku BD, NH, HBD, LD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	gümân <i>ism.</i> şüphe, kuşku gümân kılmâk şüphe etmek gümân âlmâşı (<i>dlb.</i>) belgisiz zamir
güm-râh <i>far.</i> yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış NH, HBD, LD, YED, FK, MK	gümrah <i>sf.</i> başıboş, serseri, sahipsiz, aldanmış, azmış
günâh <i>far.</i> günah BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	günâh <i>ism.</i> 1) günah 2) ayıp, kabahat, suç günâh kılmâk günah işlemek günâhını yuvmâk hatasını telafi etmek

günāh-kār <i>far.</i> günahkar GT, ÇFK, TMA, ŞT, Sİ, MK	günāhkār <i>ism.</i> 1) günahkār 2) suçlu, kabahatli, hatalı
günāhsız <i>far.</i> + <i>tür.</i> suçsuz TMA	günāhsız <i>ism.</i> günahsız, suçsuz, masum
güng <i>far.</i> dilsiz ŞSL, BV, HBD, YED, TEH, MÜN, CD, FK, LM	güng <i>sf.</i> dilsiz, dili tutulmuş
gürūh <i>far.</i> topluluk, cemaat, bölük BV, GT, ÇFK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	guruh <i>ism.</i> grup, guruh, kabile, zümre, küme
gürz <i>far.</i> gürz, uzun saplı demir topuz SD, LM, GN	gürzi <i>ism.</i> topuz, gürz
güstāh <i>far.</i> küstah, saygısız BV, NH, FK, LM, GN	gustāh <i>sf.</i> resmiyetten uzak, kaba, ince- liksiz, düşüncesizce yapılmış; küstah, terbiyesiz, edepsiz; düşüncesiz, neza- ketsiz, münasebetsiz
güvāh <i>far.</i> şahit, tanık, delil BV, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM	guvāh <i>ism.</i> tanık, şahit, görgü tanığı guvāh bolmāk şahit olmak
güvenç ferahlık, kıvanma AL	kuvānç <i>ism.</i> sevinç, neşe, kıvanç, mem- nuniyet kuvānç bilān memmmiyetle
güz haziran, bahar, güz mevsimi ŞSL	güz <i>ism.</i> güz, sonbahar, hazan keç güz güz sonu
güzār <i>far.</i> geçme, geçiş BV, BD, NH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	gūzar <i>ism.</i> 1) dörtyol ağzı, kavşak 2) folk. yol, cadde 3) şiv. nehirde kayık- ların geçtiği yer, geçit
H	
haber <i>ar.</i> haber SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	haber <i>ism.</i> haber; bilgi haber bermāk haber vermek, bilgilendirmek
haber-dār <i>ar.</i> + <i>far.</i> haberli, haberdar, haberi olan NH, HBD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	haberdār <i>sf.</i> haberdar, bilgili
haberleş- <i>ar.</i> + <i>tür.</i> haberleşmek TMA	habarlaşmāk <i>fl.</i> haberleşmek, birbirini bilgilendirmek
habs <i>ar.</i> hapis, alıkoyma TMA, TEH, FK, MK	habs <i>ism.</i> hapis, nezaret, gözetim
hac(c) <i>ar.</i> hac, Ka'be'yi ziyaret farizası GT, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	hac <i>ism.</i> hac hac kılmāk hacca gitmek

hacet <i>ar.</i> İhtiyaç, gereklilik BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD	hâcat <i>ism.</i> ihtiyaç, gereksinim, zaruret
hacm <i>ar.</i> bir şeyin kapsadığı alan GT	hacm <i>ism.</i> hacim, boyut, ölçü
had(d) <i>ar.</i> sınır, nihayet; derece; uç; Ölçü, derece BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	had <i>ism.</i> sınır, limit, hat, hudut
hâdim <i>ar.</i> hizmet eden, hizmetçi BV, BD, SD, GT, LD ÇFK, TMA, MÜN, Sİ, MK	hâdim <i>ism.</i> memur, işçi <i>ilmiy hâdim araştırmacı görevli diplomatik hâdim diplomatik personel dârihâna hâdimi eczacı</i>
hâfız <i>ar.</i> hıfzeden, koruyan, saklayan, ezberleyen; hafız YED, ŞHD, MK	hâfız <i>ism.</i> usta şarkıcı
hâk <i>far.</i> toprak SD, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hâk <i>ism.</i> toz, toprak; ölünün külleri
hâk(ķ) 1) <i>ar.</i> hak, doğruluk BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM 2) Allah BV, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, ŞHD, LM 3) kazanç, doğrulukla elde edilen GT 4) ilgi, alaka GT 5) <i>ar.</i> pay, hisse NH, ŞHD, FK, GN	hâk <i>ism.</i> 1) gerçek, hakikat, doğruluk 2) haklı, doğru <i>siz haksiz siz haklısınız iş hâkı iş hakkı, maaş bu hâķda, Şu hâķda bu konu hakkında</i> 3) bir işi doğru yapabilmek için gerekli imkan, hukukî doğruluk 4) kişi başı hisse, pay 5) iş, emek karşılığında elde edilen para 6) bedel 7) Allah, tanrı
hâkem <i>ar.</i> iki hasım tarafın aralarındaki anlaşmazlığı halletmek için hakem olarak seçtikleri kimse, hakem YED	hâkâm <i>ism.</i> hakem
hâķîķat <i>ar.</i> gerçek, asıl BV, GT, TEH, NH, HBD, LD, ŞT, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	hâķîķat <i>ism.</i> hakikat, gerçek, asıl, esas
hâķîm <i>ar.</i> hakim, hikmet sahibi, bilge, her şeyi inceleyen, doktor; felsefeci, Allah BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	hâķîm <i>ism.</i> doktor, hekim
hâk(k)-güy <i>ar. +far.</i> doğru söyleyen MK	hâķîķatgoy <i>sf.</i> doğru sözlü, dürüst, doğrucu
hâķîr <i>ar.</i> değersiz, hor gözle bakılan GT, NH, LD, MÜN, FK, MK, LM	hâķîr 1) <i>sf.</i> aşağı görülen, hakir 2) <i>ism.</i> hizmetçi
hal <i>ar.</i> çözme, açma SD, LD, ŞHD, LM	hal <i>ism.</i> çözüm, analiz, tahlil, çözümleme, inceleme

hāl benek, vücuttaki yüzdeki ben BV, BD, SD, NH, HBD, LD, T TEH, FK, ŞHD, MK, LM, YED	hāl <i>ism.</i> ben, doğum izi
hāla <i>ar.</i> babanın kız kardeşi TEH	hāla <i>ism.</i> teyze
halāş <i>ar.</i> kurtuluş, kurtarma, kutlama BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	halās <i>ism.</i> özgürlük, serbestlik, serbest kalma, kurtulma, muaf tutulma halās bolmâk kurtulmak, serbest kalmak halās etmâk bırakmak, salmak, serbest bırakmak halās kılmâk bırakmak, salmak, serbest bırakmak
hālāt <i>ar.</i> haller, keyfiyetler TMA, TEH, MÜN, MK, LM	hālāt durum, vaziyet, koşul urus hālātı savaş durumu
halāvet <i>ar.</i> tatlılık, şirinlik BV, NH, LD, YED, ŞHD, MK, LM	halāvet <i>ism.</i> huzur, asayiş, memnuniyet, doyunluk, hoşnutluk
halāyık <i>ar.</i> mahluklar, yaratıklar, insanlar BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	halāyık <i>ism.</i> halk, ulus, insanlar, kamu, herkes
halel <i>ar.</i> iki şey arasındaki boşluk, bozma, bozukluk, eksiklik BV, GT, NH, LD, TMA, ŞHD, MK, LM, GN	halal <i>ism.</i> engel, mani halal bermâk önlemek, engel olmak
hālî <i>ar.</i> ıssız, تنها, boş BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	hālî <i>sf.</i> boş, yoksun, içeriksiz; yetersiz 2) <i>sf.</i> açık, boş, serbest 3) <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, aciz, cılız
hālîs <i>ar.</i> hilesiz, saf, katıksız GT, NH, FK, LM	hālîs <i>zf.</i> tarafsız, nesnel, objektif
halķ <i>ar.</i> 1) halk, ahali GT, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, Sİ, ŞHD, MK, LM, 2) insanlar GT, LD, ÇFK, YED,	halķ <i>ism.</i> 1) halk; Özbek halk Özbek halkı halķ sözi halk sözü 2) nüfus
halka <i>ar.</i> halka, çevre, muhit <i>ism</i> BV, SD, GT, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	halķa. 1) halka, daire, çember 2) (<i>esk.</i>) bilezik, yüzük, küpe (halka şeklinde) 3) <i>mec.</i> kuşatma, çembere alma, kuşatma halkası 4) <i>mec.</i> kişilerin belli bir amaçla bir araya gelerek oluşturduğu grup, topluluk
halta kese, torba, küçük ceb ŞSL	halta <i>ism.</i> çanta, torba, poşet
halvā <i>ar.</i> helva, tatlı SD, LD	halvā <i>ism.</i> helva

ḥām <i>far.</i> olgunlaşmamış, tecrübesiz, pişmemiş, nafîle, boş; olmamış BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	ḥām <i>sf.</i> ham, olgunlaşmamış, çiğ, pişmemiş ḥām aşyâ <i>hammadde</i> ; <i>mineral ḥām aşyâ mineral ham madde</i> ; <i>mineral ḥām aşyâ resursları mineral ve doğal kaynaklar</i>
ḥamām <i>ar.</i> yıkanılacak yer, yunak ÇFK, Sİ	hammam <i>ism.</i> hamam
ḥāmî <i>ar.</i> koruyan, koruyucu LD, YED, LM	ḥāmî <i>ism.</i> koruyucu, gözetici, sahip çıkan, hami
ḥammāl <i>ar.</i> hamal, yük taşıyıcı GT, MK	ḥammāl <i>ism.</i> hamal
ḥammām <i>ar.</i> hamam, banyo GT, HBD, LD, TEH, LM	ḥammām <i>ism.</i> hamam
ḥamūş <i>far.</i> suskun, sessiz BV, GT, NH, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, LM, GN	ḥamūş <i>sf.</i> üzgün, hüznü; <i>sakin ḥamūş bolmâk üzölmek</i>
hançer <i>ar.</i> hançer SD, NH	hançer <i>ism.</i> hançer hançer bilân sançmâk <i>hançerlemek</i>
hâne 1) <i>far.</i> ev, hane, mesken BV, SD, GT, NH, YED, FK, MK 2) bölüm, kısım MÜN	hâne 1) <i>ism.</i> oda 2) Özbek musiki makamında kısa rondo şekli
ḥānedān <i>far.</i> kökten asil ve büyük aile, sülale, ocak LD, YED	ḥānādān <i>ism.</i> hanedan, aile, sülale; ev
hanım hanım ŞT	ḥanım <i>ism.</i> hanım, hanımefendi
ḥār <i>far.</i> hor, hakir, aşağı, bayağı YED, FK, MK, LM	ḥār <i>sf.</i> hor, mazlum ḥār bolmâk <i>aşağılamak, küçük düşürölmek</i>
ḥarāb <i>ar.</i> yıkık, viran BV, BD, SD, GT, NH, HBD, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN	ḥarāb <i>sf.</i> harap, yıkılmış ḥarāb etmâk <i>yıkmak, bozmak, harap etmek</i>
ḥarābe <i>ar.</i> çok harap, yıkıntı LD, LM	ḥarobä <i>sf.</i> harabe, yıkım
ḥarām <i>ar.</i> haram, dince yasak edilmiş şey GT, NH, HBD, LD, TEH, ŞT, FK, MK, LM, GN	ḥarām <i>sf.</i> haram ḥarām kılmâk <i>haram etmek</i>
ḥarāmî <i>ar.</i> yol kesen hırsız, haydut, eşkıya GT, LD, FK, LM	ḥarāmî <i>ism.</i> gayrimeşru çocuk, evlilik dışı çocuk, piç
ḥarāret <i>ar.</i> sıcaklık, susuzluk, ateş basması BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, FK, MK, LM,	ḥarārät <i>ism.</i> hararet, ateş, sıcaklık
ḥarb <i>ar.</i> savaş, dövüş GT, NH, TEH, MK, LM	harb <i>ism.</i> savaş, harb

hareket <i>ar.</i> davranış, iş, tutum GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	harakat <i>ism.</i> hareket <i>yol harakati</i> trafik <i>harakat kılmak</i> hareket etmek, denemek, teşebbüs etmek
harf <i>ar.</i> harf, söz, lakırdı BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM,	harf <i>ism.</i> harf <i>katta harf</i> büyük harf <i>kiçik harf</i> küçük harf
harhaşa <i>far.</i> kargaşa, kavga, sözlü atışma, ağız dalaşı ŞSL	harhaşa <i>ism.</i> yaygaracı, dırdır, kapris <i>harhaşa kılmak</i> dırdır etmek, kaprisli olmak, yaramaz olmaz
hāric <i>ar.</i> hariç, dış, dışarı, dışarı çıkan, dıştaki BV, NH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	hāriciy <i>sf.</i> yabancı, dış, ecnebi
harîdār <i>far.</i> satın alan, alıcı BV, GT, NH, LD, YED, CD, FK, MK, LM, GN	haridār <i>ism.</i> müşteri, alıcı
hās(ş) <i>ar.</i> özel, has, hükümdara mahsus olan BV, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hās <i>ism.</i> has, özgün, özel
has <i>far.</i> çerçöp, çalı, aşağılık insan BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, FK, MK, LM	has <i>ism.</i> kuru ot, hasır
hased <i>ar.</i> hased, kıskançlık, çekemezlik BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN	hasad <i>ism.</i> haset, kıskançlık, imrenme, çekememe, gıpta <i>hasad kılmak</i> haset etmek
hāşıl <i>ar.</i> olmuş, ortaya çıkmış, işin sonu, zahir olan BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hāsil <i>ism.</i> ürün, mahsul, hasat
hasis <i>ar.</i> cimri, pinti, değersiz, inşam küçülten GT, TEH, MK	hāsis <i>sf.</i> cimri, hasis, tamahkar
hāşiyet <i>ar.</i> özellik, nitelik BV, NH, LD, TEH, MÜN, MK	hāşiyāt <i>ism.</i> özellik, iyilik
hasret <i>ar.</i> hasret, özlem, özleyiş BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, FK, ŞHD, MK, LM	hasrat <i>ism.</i> hasret, keder, tasa, dert, gam, sıkıntı
haşş <i>ar.</i> mahsus, özel TMA, MK	hās <i>sf.</i> has, özgün, özel
hāşşa <i>ar.</i> Özel, bilhassa, bir kimseye ya da bir şeye özel olan nitelik, kuvvet BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, LM, ŞT, GN	hāssa <i>ism.</i> karakter, özellik

hasta <i>far.</i> hasta BD, SD, LD, MÜN	hasta <i>sf.</i> hasta, rahatsız
haşer I <i>ar.</i> kalabalık NH haşer II nehir ve ırmak kazmak için toplanılan işçiler ŞSL	haşar <i>ism.</i> imece, kolektif yardım
haşerāt <i>ar.</i> küçük böcekler MÜN, MK	haşarāt <i>ism.</i> haşerat, böcekler
haṭ(ṭ) <i>ar.</i> çizgi, yazı, ferman, yüzdeki tüy BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN,	ḥat <i>ism.</i> 1) mektup âçık ḥat açık mektup bahâlt , buyurtma ḥat tescilli yazı dumalâk ḥat sirküle mektup 2) okuma yazma 3) el yazısı
ḥatā <i>ar.</i> hata, kusur, yanlış BV, GT, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ḥatā <i>ism.</i> hata, yanlış ḥatā kılmâk yanılmak, yanlış yapmak
ḥatar <i>ar.</i> tehlike BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	ḥatar <i>ism.</i> tehlike, tehdit
ḥatarlık <i>ar.+ tür.</i> tehlikeli, sakıncalı BV, YED	ḥatarlı <i>ism.</i> tehlikeli, riskli
ḥatır <i>ar.</i> zihin, fikir, gönül BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ḥatır hatıra; hatır
ḥātīme <i>ar.</i> son, nihayet MK, GN	ḥātīmā <i>ism.</i> son, netice, sonuç
ḥattā <i>ar.</i> hatta, ayrıca, bundan başka, bile NH, LD, TEH	hattā <i>zf.</i> hatta hattā men ham bilaman hatta ben de biliyorum
ḥātūn <i>far.</i> kadın, zevce BV, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, MK, LM	ḥātīn <i>ism.</i> 1) kadın er ḥātīn karı koca suyuk âyâk fahişe , kötü kadın 2) karı, zevce
hav evet, doğru AL, ŞSL	ha <i>ünl.</i> evet ha aytgandek evet, aklıma gelmişken; bu arada ha demay çok geçmeden, kısa zamanda ha albatta evet, elbette
havā <i>ar.</i> hava SD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM	havā <i>ism.</i> 1) hava; bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı 2) çevreyi kuşatan boşluk, uzay, feza havā keması uçak 3) gökyüzü 4) meteoroloji ile ilgili olayların bütünü 5) <i>mec.</i> hâl, durum, şartlar, koşullar havā kemaları konadigan cāy uçaklar için iniş pisti havā âlmâk hava almak Özbekistân havā yolları Özbekistan hava yolları havā transportu hava taşımacılığı uning havâsi baland o çok havalı

havāle <i>ar.</i> bir işi ve bir şeyi başka bir kişiye bırakma BV, HBD, LD, FK, ŞHD, LM	havālā <i>ism.</i> 1) havale, yönlendirme 2) atıf, bildirme, işaret etme havālā kılmâk havale etmek, yönlendirmek havāla etilmâk yönlendirilmek
havāş(ş) <i>ar.</i> duygular, hassalar NH	havas <i>ism.</i> heves, istek, arzu havas kılmâk heves etmek
havâtır <i>ar.</i> düşünceler, anılar, hatıralar BV, NH, YED, ŞHD, MK	havâtır <i>ism.</i> kaygı, endişe havâtır bolmâk kaygılanmak, endişelenmek, merak etmek
havâyî <i>ar.</i> ciddi şeylerle ilgisiz LM	havâyi <i>sf.</i> 1) gök renkli, açık mavi 2) yüksek, havaya yükselen 3) (<i>mec.</i>) önemli olmayan, kolay 4) (<i>mec.</i>) boş, sersem, hoppa, uçarı. 5) <i>mec.</i> yüzeysel
havf <i>ar.</i> korku BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, MK, LM, GN	havf <i>ism.</i> tehlike, tehdit havf âstida tehlike altında kalmak
havz <i>ar.</i> havuz ÇFK, ŞT, Sİ, ŞHD	hâvuz <i>ism.</i> havuz
hayā <i>ar.</i> utanma, sıkılma, ar edep, namus BV, NH, LD, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM	hayâ <i>ism.</i> haya, ar, utanma
hayāl <i>ar.</i> hayal, gerçekleşmeyecek istek, arzu, düşünce BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hayâl <i>ism.</i> düş, hayal, fikir hayâl surmâk düş kurmak, hayal etmek hayâlga keltirmâk düşünmek, varsaymak, farzetmek
hayât <i>ar.</i> hayat, canlılık BV, GT, NH, HBD, LD,- TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hayât <i>ism.</i> hayat,yaşam hayât keçirmâk hayat sürmek, yaşamak
hayda- hay huy etmek; sürüp akın etmek ŞSL	haydamâk <i>fl.</i> 1) sürmek 2) def etmek, kovmak 3) toprak sürmek
hayf <i>ar.</i> haksızlık, zulüm; yazık, heyhat GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM	hayf <i>ism.</i> 1) yazık, maalesef, ne yazık ki 2) ayıp!, yuh!,tü! hayf kılmâk beyhudelik etmek
haykır- bağırarak, çağırarak, feryad figan etmek ŞSL	haykırmâk <i>fl.</i> haykırmak
hayrân <i>ar.</i> şaşmış, şaşa kalmış, esir, müptela; eşini kaybetmiş ŞSL, BV, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hayrân <i>sf.</i> 1) şaşkın, hayrete düşmüş 2) tereddütlü, kararsız hayrân kılmâk 1) donup kalma, şaşırma 2) hayran kalmak, beğenmek
hayret <i>ar.</i> şaşma, şaşırma, hayret, şaşkınlık BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM	hayrat <i>ism.</i> hayret, şaşkınlık hayratda kılmâk hayret etmek hayratda kıldırmâk şaşırtmak

hayt bayram, namaz günü ŞSL	hayt <i>ism.</i> 1) (<i>din.</i>) dini bayram, Ramazan ve kurban bayramı 2) vefatının yılı dolmayan kişiyi anarak dua etme merasimi 3) (<i>mec.</i>) bir başarı, zafer münasebetiyle kutlanan bayram; hayt kılmâk bayram yapmak, kutlamak
hayvân <i>ar.</i> canlılık, dirilik, hayvan BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, Sİ, MK, ŞHD, LM	hayvân <i>ism.</i> hayvan yük hayvânı yük hayvanı
hayvânât <i>ar.</i> hayvanlar, organizmalar GT	hayvânât <i>ism.</i> hayvanlar hayvânât bâğı hayvanat bahçesi
hazan nihayet, son, meyve mevsiminin bitimi, yaprak dökme zamanı, sonbahar ŞSL	hazân <i>ism.</i> yaprak dökümü
hazer <i>ar.</i> sakınma, kaçınma, korunma NH, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK	hazar <i>ism.</i> 1) sakınma, kaçınma, uzak durma 2) titizlik
hâzır <i>ar.</i> hazır, mevcut, amade GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	hâzır <i>sf.</i> 1) hazır hâzır bolmâk hazır olma 2) şimdi, şu anda
hâzır-cevâb <i>ar.</i> hazır cevap, hemen cevap veren LD	hâzırcävâb <i>sf.</i> hazır cevap
hâzîne <i>ar.</i> hazine, devlet malının, devlet parasının saklandığı yer GT, LD, TMA, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN	hâzina <i>ism.</i> hazine
hazm <i>ar.</i> hazım, sindirme ŞHD, MK	hazm <i>ism.</i> sindirim, hazım, özümseme hazm kılmâk hazmetmek
hazret <i>ar.</i> saygı için büyüklere verilen unvan BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hazrat <i>ism.</i> hazret
heciv <i>ar.</i> biriyle şiir yoluyla alay etme BV, MK	hâcv <i>ism.</i> hiciv, yergi, taşlama
hedâyâ <i>ar.</i> hediyeler, armağanlar TMA, FK	hadya <i>ism.</i> hediye, armağan hadya kılmâk hediye etmek
hefte <i>far.</i> hafta GT, LD, TMA, MÜN, FK	hafta <i>ism.</i> hafta otğan hafta geçen hafta bir haftadan song bir hafta sonra ikki hafta iki hafta
helâk <i>ar.</i> mahvolma, harcanma, çok yorulma BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD	hâlâk : hâlâk bolmâk helak olmak, mahvolmak, ölmek hâlâk kılmâk helak etmek, öldürmek

helāket <i>ar.</i> mahvolma, yok olma NH	hālākat <i>ism.</i> 1) enkaz 2) fiyasko, yıkım, tahribat, kayıp, hasar, zaiyat
helāl <i>ar.</i> haram olmayan şey, nikahlı kadın BV, GT, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	helāl <i>sf.</i> 1) dürüst, namuslu, doğrucu 2) helal; din kurallarına aykırı olmayan, kurallara ve geleneklere uygun halāl taâm helal yemek
helvā <i>ar.</i> helva, tatlı GT, YED	helvā <i>ism.</i> helva
hem <i>far.</i> hem, kuvvetlendirme, bağlama edatı BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hām 1) -de, -da bolsa hām olsa da 2) denk, eşit, aynı hāmfikr hemfikir
hemān <i>far.</i> derhal, o anda, çarçabuk; böylece, öylece BV, GT, NH, YED, FK, MK, LM, GN	hamān <i>zf.</i> 1) şimdiye kadar, hala 2) hemen, anında
hem-derd <i>far.</i> dert ortağı, dert ve sıkıntısı bir olan GT, NH, HBD, LD, YED, FK, LM, GN	hamdard <i>sf.</i> dert ortağı, derdini paylaştan
hemîn <i>far.</i> hemen ŞHD, GN	hemîn <i>zf.</i> 1) şimdiye kadar, hala 2) hemen, anında
hemîşe <i>far.</i> daima, sürekli olarak BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, FK, ŞT, ŞHD, MK, LM	hamîşâ <i>zf.</i> daima, sürekli, devamlı, mütemadiyen, her zaman
hem-kāre <i>far.</i> aynı işi işleyen FK	hamkār <i>ism.</i> ortak; iş ortağı; iş arkadaşı, meslektaş
hem-rāh <i>far.</i> yoldaş, yol arkadaşı BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hamrāh <i>ism.</i> yol arkadaşı, yoldaş
hem-şoḥbet <i>far.+tür.</i> biriyle konuşan, arkadaş NH, HBD, LD, FK, ŞHD	hamsuḥbat <i>ism.</i> sohbettaş, sohbet edilen kimse, muhatap
hengāme <i>far.</i> zaman; kavga, gürültü BV, NH, TMA, YED, FK, MK, LM	hängamä <i>ism.</i> hoş sohbet; komik konuşma, gülünç hareket, gülünç olay hängamä kılmāk konuşmak; komik konuşmak
henüz <i>far.</i> henüz, daha yeni BV, NH, FK	hänüz <i>zf.</i> henüz
hes <i>far.</i> çöp SD	ḥas <i>ism.</i> kuru ot, hasır

hevā <i>ar.</i> hava, heves, istek; sevgi BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN	hevā <i>ism.</i> 1) hava; bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı 2) çevreyi kuşatan boşluk, uzay, feza havâ keması uçak 3) gökyüzü 4) meteoroloji ile ilgili olayların bütünü 5) <i>mec.</i> hâl, durum, şartlar, koşullar havâ kemaları konadigan cây uçaklar için iniş pisti havâ âlmâk hava almak Özbekistân havâ yolları Özbekistan hava yolları havâ transportu hava taşımacılığı uning havâsi baland o çok havalı
hevâyî <i>ar.</i> nefesine düşkün, geçici hevesleri olan BV, GT, HBD, LD, FK	hevâyî <i>sf.</i> 1) gök renkli, açık mavi 2) yüksek, havaya yükselen 3) (<i>mec.</i>) önemli olmayan, kolay 4) (<i>mec.</i>) boş, sersem, hoppa, uçarı 5) <i>mec.</i> yüzeysel
heves <i>ar.</i> arzu, istek, gelip geçici istek BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, SÎ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	heves <i>ism.</i> heves, istek, arzu havas kılmâk heves etmek
heykel <i>ar.</i> heykel, yakışıklı GT, LD, MÜN, LM	haykal <i>ism.</i> heykel
hezl <i>ar.</i> şaka, alay BV, GT, NH, FK, ŞHD, MK, LM	hâzil <i>ism.</i> şaka kıltis hâzil tehlikeli şaka
hıdmet <i>ar.</i> hizmet BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, GN	hizmet <i>ism.</i> hizmet, görev, iş hizmet korsatgan fân ârbâbi onurlu bilim adamı
hıdmetçi <i>ar.+ tür.</i> hizmetçi ŞHD, GN, BV, GT, NH, FK, ŞHD, MK, LM	hizmetçi <i>ism.</i> 1) işçi, çalışan 2) hizmetkar
hıdmet-kâr <i>ar.+far.</i> hizmetçi FK	hizmetkâr <i>ism.</i> işçi, çalışan, hizmetli; hizmetkar
hırş <i>ar.</i> sonu gelmeyen arzu, istek, öfke, kızgınlık BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	hırs <i>ism.</i> hırs
hıyâbân <i>far.</i> iki tarafı ağaçlı yol, bulvar BV, YED, FK	hıyâbân <i>ism.</i> park, bahçe
hıyânet <i>ar.</i> hainlik GT, NH, TEH, ŞT, FK, MK, ÇFK	hıyânat <i>ism.</i> ihanet, hıyanet; hainlik hıyânat kılmâk ihanet etmek, aldatmak
hicrân <i>ar.</i> ayrılık BV, BD, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hicrân <i>ism.</i> hicran, ayrılık

hılâf <i>ar.</i> karşı, zıt, yanlışlık, uyuşmazlık BV, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM	hılâf <i>ism.</i> çelişki, aykırılık
hîle <i>ar.</i> hile, oyun, aldatmaca BV, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM	hiyla <i>ism.</i> hile, aldatmaca, kurnazlık hiyla kılmâk hile yapmak
himâyet <i>ar.</i> koruma, korunma BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, LM	himâya <i>ism.</i> himaye, koruma, savunma himâya kılmâk himaya etmek, korumak
himmet <i>ar.</i> gayret, çalışma, çabalama BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	himmât <i>ism.</i> himmet, cömertlik, büyüklük, fedakarlık
hîre <i>ar.</i> karmaşık, donuk, fersiz göz NH	hîrâ <i>sf.</i> bulanık, mat, donuk hîrâ yârûğlık loş ışık
hirmen <i>far.</i> harman BV	hirmân <i>ism.</i> harman
his(s) <i>ar.</i> duygu, duyma BV, GT, NH, MÜN, FK, LM	his <i>ism.</i> his, duygu his kılmâk , his etmâk hissetmek
hisâb <i>ar.</i> hesap BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	hisâb <i>ism.</i> 1) hesap, sayı, miktar 2) rapor, açıklama, beyan 3) skor hisâb neçü boldı? skor kaç oldu? hisâbnı açmâk hesaba katmak hisâb bermâk hesap vermek
hişşe <i>ar.</i> pay, hisse, nasip BV, GT, ÇFK, Sİ	hissâ <i>ism.</i> hisse, pay, parça, kısım
hiţâb <i>ar.</i> hitap, sesleniş GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	hiţâb <i>ism.</i> hitap; hitabe hiţâb etmâk çağırarak, hitap etmek, anımsatmak
hod-bîn <i>far.</i> kendini beğenmiş, bencil NH, YED, FK, ŞHD, MK	huddîn <i>sf.</i> egoist, bencil
hor <i>far.</i> değersiz, aşağı SD	hor <i>sf.</i> rezil, hor, aşağılanmış hor kılmâk aşağılamak, küçük düşürmek
horla- <i>far.+ tür.</i> aşağılamak, horlamak ŞSL	horlamâk <i>fl.</i> rezil etmek, küçük düşürmek, aşağılamak
horûs <i>far.</i> horoz ÇFK	horâz <i>ism.</i> horoz horâz uruşkağ dövüş horozu
hoş <i>far.</i> hoş, iyi, güzel ŞSL, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	hoş <i>ünl.</i> peki, sonra hoş nimâ gap? peki, ne var? ne yok?
höl ıslak, yaş YED	hol <i>sf.</i> ıslak, yaş, nemli hol meva yaş meyve, taze meyve

huccet <i>ar.</i> delil SD	hujjät <i>ism.</i> belge, doküman, evrak, vesika
hudâ Allah BV, GT, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	hudâ <i>ism.</i> Tanrı, Allah hudâ korsâtmâsin! Allah korusun! Allah göstermesin! hudâ biladi Allah bilir
hudûd <i>far.</i> sınırlar TMA, GN	hudud <i>ism.</i> sınır, hudut; toprak, ülke, alan, çevre, dolay şahar hududı şehir çevresi
huften <i>far.</i> uyumak MK	huftân <i>ism.</i> yatsı namazı
huķûķ <i>ar.</i> haklar GT, MK	huķuķ <i>ism.</i> 1) hukuk, kanunlar 2) hak saylâv huķuķı seçim hakkı
hulķ <i>ar.</i> yaratılış, huy BD, SD, GT, LD,, MÜN, FK	hulķ <i>ism.</i> karakter, huy, kişilik hulķ atvâr davranış, huy
hum <i>far.</i> küp, şarap küpü BV, NH	hum <i>ism.</i> büyük sürahi hum kalla boş kafalı, ahmak hum bâş akılsız, aptal humdân fırın
hurâfât <i>ar.</i> hurafeler, rivayetler ŞHD	hurâfât <i>ism.</i> hurafe, batıl inanç diniy hurâfâtlarga karşı kuraşmâķ hurafelere karşı mücadele etmek hurâfâtçı hurafeci
hurmâ <i>ar.</i> hurma ÇFK, Sİ	hurumā <i>ism.</i> hurma hurumā daraķtı hurma ağacı
hurmet <i>ar.</i> hürmet, saygı SD	hurmât <i>ism.</i> hürmet, saygı
hursend <i>far.</i> kanaat eden, gözü tok, kismetine razı olan GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	hursând <i>sf.</i> memnun, mesut; hoşnut hursând bolmâķ memnun olmak, sevinmek hursând kılmâķ memnun etmek, sevindirmek hursândlık memnuniyet, hoşnutluk hursândçılık memnuniyet; eğlence; sevinç
huruc <i>ar.</i> çıkış; ayaklanma YED, ŞHD, MK	huruc <i>ism.</i> akın, saldırı; hamle huruc kılmâķ akın etmek, baskın yapmak yurak hurucu kalp krizi âķriķ hurucu kriz, paroksizm
husûmet <i>ar.</i> düşmanlık, çekemezlik, kıskançlık GT, TEH, YED, GN	husumât <i>ism.</i> kin, düşmanlık gazez husumât kılmâķ kin beslemek
huşûsen <i>ar.</i> özellikle, ayrıca GT	huşusân <i>zf.</i> özellikle, bilhassa
huşûşiyet <i>ar.</i> özellik, yakınlık, ahbaplık BV	huşûşiyet <i>ism.</i> özellik, özgünlük

hūş <i>far.</i> akıl, anlayış BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	huş <i>ism.</i> bilinç, şuur, his, anlayış, idrak huşga kelmâk bilinci yerine gelmek huşdan ketmâk bilincini yitirmek; bayılmak
hūş-yār <i>far.</i> ayık, akli başında, akıllı NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, si, FK, ŞHD, MK	huşyâr <i>sf.</i> uyanık, tetikte, dikkatli, duyarlı
huṭbe <i>ar.</i> hutbe, hatibin halka verdiği dini öğüt BV, ÇFK	hutbâ <i>ism.</i> hutbe
huṭûṭ <i>ar.</i> çizgiler, yazılar, yollar BV, MÜN, FK, LM	hudud <i>ism.</i> sınır, hudut; toprak, ülke, alan, çevre, dolay şahar hududî şehir çevresi
huẓūr <i>ar.</i> hazır bulunma, kat, rahatlık BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, FK, Sİ, ŞHD, MK, GN	huẓūr <i>ism.</i> huzur, sefa, rahatlık, keyif, zevk, memnuniyet huzur kılmâk sefa sürmek, rahat etmek
hüccet <i>ar.</i> senet, delil, vesika BV, GT, LD, TMA, TEH, ŞHD	hüccet <i>ism.</i> belge, doküman, evrak, vesika
hücre <i>ar.</i> göz, odacık, yatma yeri BV, GT, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, FK, MK, LM, GN	hucâyra <i>ism.</i> hücre
hücum <i>ar.</i> hücum, saldırı HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM	hucum <i>ism.</i> hücum, atak, saldırı havâ hucumî hava saldırısı hucum kılmâk hücum etmek, saldırmak
hüküm <i>ar.</i> emir, hüküm BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hukm <i>ism.</i> hüküm, karar hukm çıkarmâk karar çıkarmak
hükümet <i>ar.</i> hükümet, hüküm sürme; padişahlık GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK	hukumât <i>ism.</i> hükümet
hükümrân <i>ar.+ far.</i> hüküm süren MÜN	hukmrân 1) <i>ism.</i> hükümdar, hakim, yönetici 2) <i>sf. (mec.)</i> hükmünü geçirme hakkına sahip olan, sözü geçen 3) <i>sf. (mec.)</i> sahiplenen, hüküm süren, zapt eden
hülâşa <i>ar.</i> öz, özet ÇFK, Sİ	hulâsa <i>ism.</i> sonuç, netice hulâsa çıkarmâk çözümlenmek, karara varmak; sonuçlandırmak hulâsa kılmâk özetlemek, sonuçlandırmak hulâsaga kelmâk sonuca ulaşmak
hüner <i>far.</i> hüner, marifet BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	hüner <i>ism.</i> hüner, el sanatı, ustalık, zanaat, yetenek gerektiren uğraş

hüner-mend <i>far.</i> hünerli, usta, marifetli GT, MK	hunarmand <i>ism.</i> esnaf, sanat erbabı, zanaatkar
hürmet <i>ar.</i> hürmet, saygı BV, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK	hurmat <i>ism.</i> hürmet, saygı
hürmetli <i>ar. + tür.</i> saygılı ŞT	hurmatlı <i>sf.</i> saygın, hürmetli, itibarlı, onurlu
hüş <i>far.</i> akıl, şuur BD	huş <i>ism.</i> bilinç, şuur, his, anlayış, idrak huşga kelmâk bilinci yerine gelmek huşdan ketmâk bilincini yitirmek; bayılmak
I	
ıkbâl <i>ar.</i> baht, talih, arzu, istek, mutluluk GN	ıkbâl <i>ism.</i> ikbal, baht, talih, mutluluk, saadet
ıklîm <i>ar.</i> iklim; diyar, ülke GN	ıklîm <i>ism.</i> 1) iklim, abuhava 2) ülke, diyar, yurt
ıl yıl AL, NH	yıl <i>ism.</i> yıl, sene bu yıl bu yıl oğuv yılı öğretim yılı , akademik yıl otgan yılı geçen sene kelasi yıl gelecek sene yıl boyı sene boyu
ıl- iliştiirmek, bağlamak, eklemek AL, ŞSL	ılmâk I <i>fl.</i> ilmek, asmak, kancaya as- mak; iliştiirmek, bağlamak ılmâk II <i>ism.</i> 1) kanca ılmâkka âsib koymâk kancaya asmak 2) kapı kilidi 3) kinaye, istihza
ılan yılan GT, FK	ılân <i>ism.</i> yılan zaharlı ılân zehirli yılan boğma ılân boğa yılanı
ıldam çabuk, seri, ileri, keskin AL, ŞSL, NH	ıldam <i>zf.</i> hızlı, çabuk, tez, seri, süratli
ıldız bitki ve ağaç kökü ŞSL	ıldız <i>ism.</i> kök, köken ıldız âlmâk kök salmak
ılığ sıcak, kızgın, hafif sıcak AL, ŞSL, FK, MK	ılık <i>sf.</i> ılık, samimi, içten, candan ılık kutib âlmâk samimi karşılamak
ılıntur- aciz etmek YED	ılıntırmâk <i>fl.</i> yakalamak, tutmak
ılıt- değiştirmek, sıcaklığını veya soğuk- luğunu değiştirmek, ılıtmak, ılıştır- mak, soğutmak, sıcak etmek AL, ŞSL, LM	ılıtmâk <i>fl.</i> ılıtmak, ısıtmak

ıllk 1) başı boş gezen at, at sürüsü AL, ŞSL 2) Türk yıl adlarından yedinci yılın adı ŞSL	yıllk <i>ism.</i> yıllık, at sürüsü
ıllık yıllık, senelik FK	yıllık <i>sf.</i> yıllık, senelik
ımağ sadık dost, yakın kılınan AL	ımağ 1) <i>sf.</i> samimi, içten, yakın ımağ bolmağ yakın dost olmak 2) <i>zf.</i> dostça, arkadaşça ımağ yaşamağ dostça yaşamak
ıman- inanmak, tasdik etmek, kani olmak, güvenmek ŞSL, BV, BD, GT, LD, TEH, YED, FK, LM	ımanmağ <i>fl.</i> inanmak, güvenmek
ında- çağırarak AL	ındamağ <i>fl.</i> demek, söylemek, seslenmek, ses çıkarmak, çağırarak
ınır- inlemek, acı ile bağırarak GT	ınıramağ <i>ism.</i> inlemek, sızlanmak
ınran- inlemek, dertli dertli ağlamak ML, BV, NH	ıngramağ <i>fl.</i> inlemek, sızlamak
ırğa- sallamak, sarsmak, atlamak ŞSL, SD, GT, ÇFK, Sİ	ırğamağ <i>fl.</i> sallamak, silkmek
ırk <i>ar.</i> kök GT	ırk 1) <i>ism.</i> ırk, nesil, soy 2) tür, tip, cins 3) (<i>şiv.</i>) yanak, yüz
ırmağ ırmağ ŞSL	ırmağ <i>ism.</i> ırmağ, dere
ısı ısı, sıcak, sıcaklık Sİ	ısıık 1) <i>sf.</i> sıcak, hararetli; sıcak tutan kozga ısıık körinmağ siması tanıdık gelmek 2) <i>ism.</i> ateş, hararet ısıığı baland ateşi yüksek
ısı- ısınmak, sıcaklanmak ŞSL, MÜN	ısımağ <i>fl.</i> 1) ısınmak, kızışmak 2) ısınmak
ısığ 1) sıcak, sıcaklık AL, ŞSL, BV, GT, NH, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM 2) ışık GT	ısıık <i>sf.</i> sıcak, hararetli; sıcak tutan kozga ısıık körinmağ siması tanıdık gelmek 2) <i>ism.</i> ateş, hararet ısıığı baland ateşi yüksek
ısığlık sıcaklık YED	ısııklık <i>ism.</i> 1) sıcaklık, hararet, ısı, vücut ısısı, ısıtma 2) yüksek kalorili yemek 3) (<i>tıp.</i>) isilik
ısın- ısınmak MK, GN	ısınmağ <i>fl.</i> ısınmak

ısıriş ısıricı, ısıran ÇFK	ısıriş <i>ism.</i> 1) üzerlik otu 2) tütsü, buhur ısıriş sâlmâķ tütsü yakmak
ısiřġa küpe, halka AL, ŞSL	ısiřġa <i>ism.</i> küpe
ısıtma sıtma, ateşli hastalık, hastalık ateşi ŞSL, BV, BD, MÜN, FK, MK, LM	ısıtma <i>ism.</i> ısıtma, ateş, vücut ısısı
ıslâh <i>ar.</i> iyileştirme, düzeltme BV, BD, HBD, TMA, MÜN, FK, MK, LM, NH, YED	ıslâh <i>ism.</i> ıslah, reform, yenilik, yenin- den düzenleme ıslâh kılmâķ , ıslâh etmâķ ıslah etmek; yeniden düzenle- mek
ışk <i>ar.</i> aşk SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ışk <i>ism.</i> aşk, sevgi vatan ışkı vatan sev- gisi
ışk-bâzlıġ <i>ar.+ far.+ tür.</i> aşık görün- mek, kendini aşık göstermek FK, ŞHD	ışkıbâzlılık <i>ism.</i> hayranlık, heves, taraf- tarlık
İ	
ibâ <i>ar.</i> çekinme, razı olmama, tikslenme, iğrenme MK	ibâ <i>ism.</i> 1) iba, çekinme, kaçınma, uzak durma; utanma, haya ibâ kılmâķ çe- kinmek; utanmak 2) kanaat, yetinme
iblis <i>ar.</i> şeytan, hilekar GT, NH, LD, TEH, FK, ŞHD, MK, GN	iblis <i>ism.</i> iblis, şeytan
ıibret <i>ar.</i> kötü bir olaydan alınan ders, tuhaf NH, HBD, YED, FK, MK	ıibrät <i>ism.</i> ibret, ders, uyarıcı sonuç; ör- nek, misal
ıibtidâ <i>ar.</i> başlangıç, ilk olarak, ilkin, ilk önce BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ıibtidâ <i>ism.</i> iptida, başlangıç; başlama
ıicâbet <i>ar.</i> kabul edilmek, kabul etme, kabul edilme SD, LD, GT, MÜN, YED, MK,	ıicâbat icabet, kabul, kabul edilme, razı olma
ıicâd <i>ar.</i> yeni bir şey ortaya çıkarma, vücuda getirme BV, YED, FK	ıicâd <i>ism.</i> 1) yatarıcı çalışma, eser yarat- ma 2) eser
ıicâre <i>ar.</i> kira, irat ŞHD	ıicarâ <i>ism.</i> kira, kiralama ıicarü haķı kira bedeli ıicaraga bermâķ kiraya vermek
ıicâzet <i>ar.</i> izin, ruhsat BV, SD, GT, GN	ıicâzät <i>ism.</i> izin, icazet, onay, müsaade ıicâzüt soramâķ izin istemek ıicâzüt bermâķ izin vermek

icrā ar. akıtma, bir işi yürütme, yapma, yerine getirme TEH, MÜN, FK, MK	icrâ 1) yerine getirme, yapma 2) icra, şarkı söyleme icrâ etmâk yerine getirmek, uygulamak; şarkı söylemek, icra etmek
ictima' ar. bir araya gelme, toplanma NH	ictimâiy sf. kamu, umumi, halk; sosyal, toplumsal ictimâiy hayât sosyal hayat ictimâiy kelib çıkış sosyal durum ictimâiy taminât sosyal güvence
iç iç ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, FK, LM, GN	iç ism. iç, iç taraf; yürek, kalp uy içidâ evin içinde içim oğriydi kalbim sızlar iç kâra kötü huylu, kötücül içidan pişgan kapalı kutu, sır tutan içini boşatmâk içini dökmek oz içiga âlmâk içine almak, kapsamak içi açımâk acılamak, üzüntü duymak iç terlamasi (tıp.) tifo ateşi
içek bağırsak ŞHD	içäk ism. bağırsak kör içäk körbağırsak içäk tutkıç mesenter içäk kasallıkları bağırsak hastalıkları içäk uzdi latife, kahkahaya boğan latife
içkeri içeri, içe doğru AL, BV, NH, TMA, FK	içkâri ism. içeri, iç taraf
içki 1) saraya mensup olanlar MÜN 2) iç, içteki, mahrem, maiyet AL, LD, ŞT, ŞHD 3) içten, candan, gönülden ŞSL	içki sf. içteki, iç, dahili; içten içki işlâr iç işleri
içkülüg içkici, sarhoş; içmeye yararlı ŞSL	içkilik ism. içki, içecek spirtili içkilik içki, alkollü içki
içre içine, içinde BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	içre ed. 1) içinde, arasında 2) boyunca, süresince
îd ar. bayram TEH, MÜN, YED, FK, MK	id ism. bayram
idiş zarf, kap AL, ŞSL	idiş ism. kap, tabak, kase çinni idiş por-selen kap, çini idiş cavânı dolap
idrâk ar. anlayış, yetişme, olgunlaşma BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	idrâk ism. 1) idrak, anlayış, akıl erdirmeye 2) algı, dış dünyanın uyarısı ile meydana gelen fiziksel duygunun zihinsel yorumu idrâk kılmâk idrak etmek, algılamak
ifek ipek ŞSL	ipäk ism. ipek ipäk kırtı ipekböceği ipäk gazlaması ipek kumaş

‘iffet <i>ar.</i> namus, temizlik NH, MÜN, FK, MK, LM	iffät <i>ism.</i> iffet, ırz, namus
iflās <i>ar.</i> bitirme, tüketme BV, GT, NH, FK, MK	iflās 1) pis, kirli, çamurlu
iftār <i>ar.</i> iftar, oruç açma BV, YED	iftār <i>ism.</i> iftar, oruç açma
iftihār <i>ar.</i> Övünme SD, ŞHD	iftihār <i>ism.</i> iftihar, gurur, övünç iftihār kılmāk gurur duymak, övünmek, iftihar etmek
iftirā <i>ar.</i> suç yükleme BV	iftirā <i>ism.</i> iftira, çamur atma, yerme
iger- I eğirmek, dönmek ML, ŞSL, FK	yigirmāk <i>fl.</i> eğirmek, iplik yapmak
iger- II takip etmek, bir şeyin arkasından yürümek ML, ŞSL, FK	
iğine iğne GT	iğnā <i>ism.</i> iğne; enjektör; ibre, tığ, şiş
iğne iğne ŞSL, BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM igni eğni, astın, yin ŞSL	igna <i>ism.</i> iğne, enjektör; ibre, tığ, şiş
igri I eğri, büküm BD, LD, MÜN, YED, FK, MK igri II bir tür saz ŞSL	egri <i>zf.</i> eğri, çarpık, yamuk; kıvrık, burmalı
iğvā <i>ar.</i> azdırma, baştan çıkarma TEH	iğvā <i>ism.</i> iğva, baştan çıkarma, yanlış yola sürükleme; fesat, dalavere iğvā sālīmāk baştan çıkarmak, yanlış yola sürüklemek
ihānet <i>ar.</i> ihanet, haksızlık, kötülük BV, NH, TEH, MK,	ihānat <i>ism.</i> hakaret, küçümseme, aşağılama, hor görme
ihāta <i>ar.</i> çevirme, kuşatma NH, FK, LM	ihāta <i>ism.</i> kuşatma
ihrāc <i>ar.</i> çıkarma FK, MK	ihrāc <i>ism.</i> 1) ihraç, çıkarma, dışarıya atma 2) bit. b. sütleğen 3) müşhil 4) bahar yeşilliğinden yapılmış geleneksel yemekler
ihlās <i>ar.</i> bağlılık, doğruluk, samimi dostluk BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN	ihlās <i>ism.</i> ihlas, yürekten bağlılık, sadakat, içtenlik
ihtilāf <i>ar.</i> ihtilaf, uyuşmazlık BV, ÇFK, TMA, TEH, Sİ	ihtilāf <i>ism.</i> ihtilaf, anlaşmazlık, uyuşmazlık, çatışma

tablo:2.2. (devam)

ih̄tilāl <i>ar.</i> bozukluk, bozulma, karışıklık, düzensizlik BV, HBD, MÜN, MK	ih̄tilāl <i>ism.</i> ihtilal, devrim, köklü değişim, düzensizlik, isyan
ih̄timāl <i>ar.</i> mümkün olma BV, HBD, LD, TEH, MÜN, FK, MK, LM	eh̄timāl <i>ism.</i> 1) ihtimal, mümkün olma 2) <i>zf.</i> belki, muhtemelen, bir ihtimal har eh̄timālga karşı her ihtimale karşı, her türlü olasılığa karşı
ih̄tirā' <i>ar.</i> benzeri görülmemiş bir şey meydana getirme NH, TMA, YED, CD	ih̄tirā <i>ism.</i> buluş, icat ih̄tirā kılmâk icat etmek
ih̄tirām <i>ar.</i> saygı, hürmet NH, LD, TMA, LM	eh̄tirām <i>ism.</i> ihtiram, hürmet, saygı, itibar eh̄tirām bilān hürmetle, saygıyla
ih̄tişāş <i>ar.</i> uzmanlık, ihtisas YED, FK, MK	ih̄tişās <i>ism.</i> ihtisas, uzmanlık, uzmanlaşma
ih̄tiyāc <i>ar.</i> ihtiyaç BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	eh̄tiyāc <i>ism.</i> ihtiyaç, gereksinim, gereklilik, muhtaçlık māliyaviy eh̄tiyāclar mali ihtiyaçlar
ih̄tiyār <i>ar.</i> seçme, kendi arzusuyla hareket etme; yaşlı BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ih̄tiyār <i>ism.</i> seçme, seçim, seçenek; istek, niyet ketişga ih̄tiyār kıldım gitmeye niyet ettim
ih̄tiyārî <i>ar.</i> ret ve kabulü isteğe bağlı olarak bırakılmış BV, FK	ih̄tiyārî 1) <i>sf.</i> isteğe bağlı, gönüllü 2) <i>zf.</i> isteğe bağlı şekilde, gönüllü olarak
ih̄tiyāt <i>ar.</i> sakınma, tedbirli bulunma LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	eh̄tiyāt <i>a.</i> ihtiyat, sakınma, tedbirlilik; itina, dikkat, özen; eh̄tiyāt kılmâk korumak, iyi bakmak; itinalı davranmak
ik- 1) ekmek, serpmek, dikmek ŞSL, BV, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK 2) yolda bırakıp kaçmak, yüzüstü bırakmak ŞSL	ekmâk <i>fl.</i> ekmek, dikmek, saçmak çigit ekmâk pamuk tohumu ekmek
ik̄bāl <i>ar.</i> baht, talih, arzu, istek, mutluluk BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ik̄bāl <i>ism.</i> ikbal, baht, talih, mutluluk, saadet
ik̄dām <i>ar.</i> gayret ve sebatla çalışma; ilerleme GT, FK	ik̄dām <i>ism.</i> gayretle çalışma, ilerleme
ik̄lim <i>ar.</i> iklim; diyar, ülke GT, BV, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, GN	ik̄lim <i>ism.</i> 1) iklim, abuhava 2) ülke, diyar, yurt
ikrām <i>ar.</i> ağırlama, saygı gösterme LD, TMA, TEH, MÜN, MK, LM, GN	ikrām <i>ism.</i> ağırlama, hürmet ve saygı gösterme
ikrār <i>ar.</i> bildirme, saklamayıp söyleme HBD, LD, YED, ŞHD	ikrār <i>ism.</i> ikrar, itiraf, saklamayıp doğruca söyleme, açıkça bildirme

iksîr <i>ar.</i> iksir NH, YED, FK, MK	iksir <i>ism.</i> felsefe taşı
îktidâ <i>ar.</i> tabi olma, uyma LD, ÇFK, YED	îktidâ <i>ism.</i> iktida, uyma, taklit îktidâ kılmâk uymak; taklidini yapmak
îktidâr <i>ar.</i> bir işi yapabilme gücü MÜN	îktidâr <i>ism.</i> iktidar, kudret, erk; kuvvet, yetenek
îktidârlıg <i>ar.+tür.</i> iş yapabilme gücüne sahip olma MK	îktidârlı <i>sf.</i> iktidarlı, güçlü nüfuzlu, kuvvetli; yetenekli
il- dikkate almak, bağlamak, iliştiirmek, almak, saymak, göz önünde bulundurmak AL, BV, BD, NH, TMA, CD, LM, ŞHD, MK	ilmâk I <i>fl.</i> ilmek, asmak, kancaya asmak; iliştiirmek, bağlamak ilmâk II <i>ism.</i> 1) kanca ilmâkka âsib kıymâk kancaya asmak 2) kapı kilidi 3) kinaye, istihza
îlâc <i>ar.</i> ilaç, çare BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	îlâc <i>ism.</i> ilaç, deva, çare; çıkar yol, çözüm yolu, imkân, imkâniyet îlâci bârmı? Mümkün mü, imkânı var mı? îlâci bolmâk imkânı olmak, bir şeyin çaresi, çözümü olmak
ilan I yılan SSL	ilân <i>ism.</i> yılan zaharlı ilân zehirli yılan boğma yilân boğa yılanı
ilan II ile, birlikte ŞSL	ila <i>bağ.</i> ile, birlikte
ilçi elçi, resul, sefir ŞSL, BD, LD, TMA, MÜN, ŞT, ŞHD, GN	elçi <i>ism.</i> büyükelçi, elçi
ildam çabuk, seri FK	ildam <i>zf.</i> hızlı, çabuk, tez, süratli
ile- elemek, elekden geçirmek, kepekden ayırmak ŞSL, FK, BV	elâmâk <i>fl.</i> 1) elemek, elekten geçirmek 2) önemsememek, dikkate almamak
ilek II kalbur, elek ŞSL, BV	elâk <i>ism.</i> elek, kalbur elâkdan otkazmâk elekten geçirmek, elemek
ilgek halka, düğme, zencir ŞSL	ilgâk <i>ism.</i> kanca, çengel
ilgerü ileri, ön taraf AL, GT, ÇFK, GN	ilgâri <i>zf.</i> 1) ileri, ileriye doğru, öne. 2) ileride, gelecekte 3) önce, önceki, önceki, geçmiş, sabık ilgâri zamânda önceleri, eskiden
ilhâm <i>ar.</i> Tanrı'nın insan yüreğine bir şey telkini TEH	ilhâm <i>ism.</i> ilham, esin, gayret, şevk ilhâm bermâk ilham vermek ilhâm âlmâk İlham almak
ilin-ilinmek , bağlanmak LD	ilinmâk <i>fl.</i> takılmak, yakalanmak; tutunmak

ilk birinci, önceki ŞSL	ilk <i>sf.</i> ilk, başlangıç, birinci, başta gelen ilk taassurot ilk izlenim ilk bâr ilk defa ilk natica ön sonuç ilk muzokaralar naticaları ön görüşmeler sonuçları
‘ illet <i>ar.</i> hastalık, sebep, gaye GT, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	illât <i>ism.</i> 1) illet; rahatsızlık, hastalık 2) günah, suç
‘ ilm <i>ar.</i> ilim, bilgi BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ilm <i>ism.</i> bilim, ilim, bilgi ilmga berilmâk kendini bilime adamak
ilmek ilmek, düğme, bağ, zincir ŞSL, FK	ilmâk <i>fl.</i> ilmek, asmak, kancaya asmak; iliştiirmek, bağlamak
ël- ilmek, tutmak, yakalamak GT7	ilmâk <i>fl.</i> ilmek asmak, kancaya asmak; iliştiirmek, bağlamak
ilmek ilmek, düğme, bağ, zincir	ilmâk <i>ism.</i> 1) kanca ilmâkka âsib koymâk kancaya asmak 2) kapı kilidi 3) kinaye, istihza
ilticâ <i>ar.</i> sığınma, barınma NH, YED, FK	ilticâ <i>ism.</i> iltica; yalvarma, niyaz; istek, dilek, arzu
iltifât <i>ar.</i> gönül alma, iltifat GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	iltifât <i>ism.</i> iltifat, övgü, iyi dilek; lütuf
iltimâs <i>ar.</i> kayırma; yapılmasını isteme NH, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM	iltimâs <i>ism.</i> rica, dilek iltimâs kılmâk rica etmek, ricada bulunmak yârdam bering! lütfen, yardım ediniz!
îmâ <i>ar.</i> işaretle anlatma, dolaylı anlatım LD, SD, YED, FK, ŞHD	imâ <i>ism.</i> ima, işaret; dolaylı anlatma imâ kılmâk el hareketleri ile konuşmak; ima etmek imâ bilân çaqlamâk işaret ile çağırmak
imâm <i>ar.</i> imam, hoca ÇFK, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK	imâm <i>ism.</i> imam
‘ imâret <i>ar.</i> 1) .bayındırlık, şehir GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, LM II hayır evi GT	imârat <i>ism.</i> yapı, bina, inşaat
imkân <i>ar.</i> imkan, olanak, olabirlik BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	imkân <i>ism.</i> imkân, olasılık, olanak, ihtimal; şans imkân bermâk fırsat vermek, şans tanımak imkânı bây bermok şansını kaybetmek, fırsatı kaçırmak
imlâ <i>ar.</i> doğru yazma, yazdırma BD, MÜN, MK	imlâ <i>ism.</i> imla, yazım

imtiḥān <i>ar.</i> deneme, sınama BV, BD, LD, TEH, YED, FK, MK,	imtiḥān <i>ism.</i> sınav, imtihan imtiḥān ālmâḳ sınav yapmak, imtihan etmek imtiḥāndan yıḳılmâḳ sınavda başarısız olmak yıḳılmâḳdan otmâḳ sınavı geçmek
imtiyâz <i>ar.</i> farklılık, farklı olma BV, FK, MK	imtiyâz <i>ism.</i> imtiyaz, ayrıcalık
in hayvanların barındığı yer, mağara, kovuk, küçük mağara, kuş yuvası SD, NH, ÇFK, Sİ	in <i>ism.</i> 1) yuva, in, kovan 2) sığınak
in- inmek, nüzul etmek; itaat etmek ŞSL, BV, LD, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, FK, LM, GN	inmâḳ <i>fl.</i> inmek, oturmak, yerleşmek
inâbet <i>ar.</i> günahlara tövbe edip hak yoluna dönme; tarikata girme TEH, MÜN, ŞT, FK	inâbat <i>ism.</i> 1) inanma, güven 2) dikkat, ilgi, aldırış inâbatga ālmâḳ göz önünde bulundurmak
inād <i>ar.</i> ısrar, inat, ayak direme TEH, MÜN, FK, MK, FK, LM	inād <i>ism.</i> inat, direnme, direnim
inağ muvafık, dost, yoldaş, yol arkadaşı ŞSL	inâḳ 1) <i>sf.</i> samimi, içten, yakın inâḳ bolmâḳ yakın dost olmak 2) <i>zf.</i> dostça, arkadaşça inâḳ yaşamâḳ dostça yaşamak
in'âm <i>ar.</i> nimet verme, ihsan etme, iyilik etme BV, GT, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN	in'âm <i>ism.</i> inam, ihsan, armağan, hibe, bağış
inān <i>ar.</i> dizgin, idare etme BD, GT, NH, LD, TEH, YED	inān <i>ism.</i> yönetim, idare
inan- inanmak NH, HBD, ÇFK, ŞT, ŞHD, GN	inānmâḳ <i>fl.</i> inanmak, güvenmek
inayet <i>ar.</i> iyilik, bağış, yardım, inayet BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ināyat <i>ism.</i> inayet, ihsan, kayra, lütuf, iyilik
incge ince, narin ŞSL	ingiçka <i>sf.</i> ince, zayıf
incgelik I naziklik, zeka, anlayışlılık, zerafet ŞSL incgelik II hile, dalavere ŞSL	ingiçkalik <i>ism.</i> incelik, zayıflık
inde- davet etmek, çağırarak, kaçan kuşu indeyerek ele geçirmek ML, AL, ŞSL, ŞHD, TEH, GN	indamâḳ <i>fl.</i> demek, söylemek, seslenmek, ses çıkarmak; çağırarak
ini kardeş, küçük kardeş ML, AL, ŞSL, TMA, TEH, MÜN, NH, ŞT, FK	ini <i>ism.</i> küçük kardeş, erkek kardeş, birader

inkār <i>ar.</i> reddetme HBD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD	inkār 1) <i>ism.</i> inkâr, reddetme, red, olumsuzluk inkâr kılmâk <i>inkar etmek</i> ; yalanlamak 2) <i>sf.</i> negatif, olumsuz inkâr cavâb <i>olumsuz cevap</i>
inkılâb <i>ar.</i> değişme, bir halden başka bir hale geçme, yenilik, devrim BV, LD, YED, MK	inkılâb <i>ism.</i> devrim, inkılap, ihtilal
inre -inlemek, ağlamak, dertli olarak gizli gizli ağlamak ML, AL, LD	ingramâk <i>fl.</i> inlemek, sızlamak
inşâf <i>ar.</i> insaf, acıma BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	insâf <i>ism.</i> insaf, adalet, dürüstlük, vicdan
insân <i>ar.</i> adam kişi, olgun kimse BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM	insân <i>ism.</i> insan, kişi, kimse, adam âddiy insân sıradan insan insân tabiat! <i>insan doğası insân ângi insan zihni</i>
insânî <i>ar.</i> insanla ilgili, insanlık TMA, MÜN, FK	insâniy <i>sf.</i> insani, insanca insâniy gurur <i>insani gurur</i>
insâniyet <i>ar.</i> insanlık BV	insâniyat <i>sf.</i> insanlık, insanoğlu, insanlar insâniyat tarihi <i>insanlık tarihi</i>
inşâ' <i>ar.</i> düzyazı gibi metinleri kaleme alma MÜN	inşâ <i>ism.</i> kompozisyon, yazılı sınav
intibâh <i>ar.</i> uyanıklık, herhangi bir olaydan ders alma MÜN, MK	intibâh <i>ism.</i> intibah, uyanış, uyanma
intihâ <i>ar.</i> son, sona erme BV, HBD, LD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM	intihâ <i>ism.</i> son, sona erme, sonu gelme
intihâb <i>ar.</i> seçme seçilme LD, YED, FK	intihâb <i>ism.</i> seçme, seçim, tercih
intiķâm <i>ar.</i> öç alma BV, GT, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM	intiķâm <i>ism.</i> intikam, öç
intil- I bükülmek, ham olup bir şeyi almak ŞSL intil- II gözünü saklamak ŞSL intil- III sarhoş olmak ŞSL	intilmâk <i>ism.</i> çabalamak, gayret etmek
intizâm <i>ar.</i> düzen MK, LM	intizâm <i>ism.</i> intizam, düzen, disiplin; tertip, asayiş harbiy intizâm <i>askeri disiplin intizâm saklamâk</i> <i>disiplinini korumak</i>
intizâr <i>ar.</i> bekleme, gözlenilme; beddua BV, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	intizâr <i>sf.</i> intizar, bekleyen, sabırsızca bekleyen intizâr bolmâk <i>sabırsızca beklemek, dört gözle beklemek intizâr kılmâk</i> <i>bekletmek</i>

ip ip BV, LD, TMA, TEH, YED, ŞT, LM, FK	ip <i>ism.</i> ip, lif, iplik; hat, bağ, bağcık ip eşâlmaydı uygun olmaz, münasip düşmez
irāde <i>ar.</i> irade TMA, LM	irādā <i>ism.</i> irade, karar verme gücü, azim, istek, dilek
iri- erimek, dağılmak, akmak ŞSL, SD, HBD, LD, TEH, MÜN, FK	irimâk <i>fl.</i> çürümek, bozulmak, çürüyüp kokuşmak
İrim beşaret, müjde, talih, baht, uğur ŞSL	irim <i>ism.</i> batıl inanç, hurafe
irk 1) erk, güç, kuvvet ŞSL, LD 2) hükümdarın sarayı ŞSL 3) kalenin ortasındaki yüksek yer ŞSL	erk <i>ism.</i> 1) erk, kudret, iktidar 2) özgürlük, hürriyet harakat kılış uçun erk bermâk hareket özgürlüğü vermek
is I akıl ŞSL, NH, HBD, ŞT, GN	es <i>ism.</i> 1) akıl, beyin 2) hafıza, hatıra, hatırlama esga âlmâk hatırlamak, anmak, yad etmek esda tutmâk hatırdada tutmak
is I koku, rahiya AL, ŞSL, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, LM is II pas AL	is I <i>ism.</i> 1) koku 2) iz, işaret, belirti is II <i>ism.</i> 1) is, kurum; duman is bâsgan dumanlı, fûme 2) havagazı, karbon monoksit gazı menga is tegdi havagazından zehirlendim
isbât <i>ar.</i> delil göstererek doğrusunu ortaya çıkarma BV, BD, LD, YED, FK, MK, LM	isbât <i>ism.</i> ispat, kanıt, delil
isen iyi, hoş, sağ, salim, afiyet, sağlam ŞSL, ŞT, ŞHD, BD, SD, LD	esân <i>sf.</i> sağlıklı, esen, sağlam, salim
isi- kokmak, hoş kokmak AL	ısmâk <i>fl.</i> 1) ısmak; kızışmak 2) ısınmak
İslâm <i>ar.</i> İslam, İslamiyet BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	islâm <i>ism.</i> islam
islen- kokuşmak, kokulanmak, çürümek AL, BV, TEH	islänmâk <i>fl.</i> kokuşmak, bozulmak
ism <i>ar.</i> isim, ad BD, SD, GT, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM	ism <i>ism.</i> isim, ad, nam ismingiz nimâ? isminiz ne?
ismât <i>ism.</i> dürüstlük, temizlik, masumluk	işmet <i>ar.</i> temizlik, günahsızlık BV, GT, MÜN, FK, MK, LM
isnâd <i>ar.</i> yükleme, atfetme, dayanak TMA, TEH, MÜN, FK	isnâd <i>ism.</i> ayıp, utanç, yüz karası; rezil isnâd keltirmâk rezil etmek; lekelemek

isrâf <i>ar.</i> gereksiz yere harcama GT, MK	isrâf <i>ism.</i> savurganlık, israf isrâf kılmâk <i>israf etmek, savurmak</i>
iste- istemek, talep etmek, arzulamak AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	istämâk <i>fl.</i> 1) istemek, dilemek, arzu etmek 2) (<i>şiv.</i>) aramak, araştırmak
istiârâ <i>ism.</i> istiare, ödünçleme, metafor	isti'are <i>ar.</i> ödünç alma BV
istédâd <i>ism.</i> istidat, yetenek, kabiliyet, beceri	isti'dâd <i>ar.</i> kabiliyet, akıllılık, doğal eğilim BV, LD, FK, GN
isti'fâ <i>ar.</i> bir işten kendi isteğiyle çekilme MK	iste'fâ <i>ism.</i> istifa, çekilme, kendi isteği ile ayrılma
istifâdâ <i>ism.</i> istifade, kullanım, yararlanma	istifâde <i>ar.</i> faydalanma, bir şey öğrenme FK
istihkâm <i>ar.</i> sağlamlık MÜN	istehkâm <i>ism.</i> istihkam, savunma amacıyla yapılan yer
istihzâ <i>ar.</i> alay, eğlenceye alma TEH	istehzâ <i>ism.</i> isithza, alay, tersinleme; istehzâ bilân istihza ile istehzâ kılmâk <i>istihza etmek</i>
istikâmet <i>ar.</i> yön, doğruluk GT, NH, LD, MÜN, FK, MK, LM	istikâmat <i>ism.</i> ikamet, yaşama, oturma, yerleşme istikâmat kılmâk <i>ikamet etmek, oturmak</i> Men Taşkentda istikâmat kılanan <i>Ben Taşkent'te oturuyorum</i>
istikbâl <i>ar.</i> 1) gelecek, gelecek zaman BV, YED, MK 2) gelen birini karşılama TEH	istikbâl <i>ism.</i> 1) istikbal,gelecek, karşılama 2) karşılama
istiklâl <i>ar.</i> tek başına olma, bağımsızlık, hürlük BV, TMA, TEH, FK	istiklâl <i>ism.</i> bağımsızlık, egemenlik, istiklal, hürriyet
istilâ <i>ar.</i> bir yeri kuvvet kullanarak ele geçirme HBD, TEH, YED	istilâ <i>ism.</i> istila, zapt, ele geçirme istilâ kılmâk <i>istila etmek, ele geçirmek, zaptetmek</i>
isti'mâl <i>ar.</i> kullanma TEH	iste'mâl <i>ism.</i> istimal, tüketim, kullanma, yararlanma, faydalanma; kullanım, uygulama iste'mâldan çıkıp ketmâk <i>kullanımdan çıkmak; tedavülden kalkmak</i>
'işyân <i>ar.</i> itaatsizlik, baş kaldırma, Allah'ın emirlerine uymama BV, GT, NH, HBD, TMA, TEH, FK, ŞHD, MK, LM	isyân <i>ism.</i> isyan, ayaklanma, başkaldırı

iş 1) iş; davranış, hareket, tavır ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) eş, çift ŞSL, FK 3) cenk, savaş AL, ŞSL 4) benzer, gibi, muadil ŞSL	iş 1) I <i>ism.</i> 1) iş, meslek, çalışma 2) zahmet, emek 3) işyeri 4) eser ilmiy iş bilimsel çalışma iş haķı ücret, maaş üy işi ödev, ev ödevi iş taşlaş grev işdan çıkarmâķ işten atmak; bozmak işdan koymâķ engellemek, alıkoymak iş II <i>ism.</i> bir kıyafete yetecek kadar kumaş parçası
işâre <i>ar.</i> işaret YED	işâra <i>ism.</i> işaret, belirti işâra kılmâķ işaret etmek, işaretlemek
işâret <i>ar.</i> bir şeyi gösterme BV, GT, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	işârât <i>ism.</i> işaret, belirti; iz işârât kılmâķ işaret etmek, işaretlemek
işen-güvenmek , inanmak, bağlanmak, mutmain olmak ML, AL, ŞSL, HBD, YED, MK	işânmâķ <i>fl.</i> 1) inanmak, itikat etmek, inancı olmak 2) güvenmek söziga işânmâķ sözüne inanmak
işenc itimad, güven, inanç, tasdik ŞSL	işânc <i>ism.</i> 1) inanç, güven, itimat, inanca işânc koğâzı vekaletname 2) kesinlik, katiyet işânc bilün emin olarak, kendine güverek işâncım kâmil eminim, itimadım tam
işğâl <i>ar.</i> meşgul etme, tutma FK, MK	işkal I <i>sf.</i> 1) sorun, mesele; mani 2) karışık, düzensiz işkal II <i>ism.</i> samandan yapılmış bağ, kordon
işkence <i>far.</i> işkence, sıkma, sıkıntı, azap NH, FK	iskanca <i>ism.</i> 1) pres, cendere, mengene 2) azap, cefa, işkence
işle- iş işlemek, çalışmak, bir şeyi bağlamak ŞSL	işlâmâķ <i>fl.</i> 1) çalışmak, iş yapmak 2) işlemek işlab çıkarmâķ üretmek
işret <i>ar.</i> içki içme, eğlenme BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN	işrât <i>ism.</i> 1) işret, içki içme; eğlence, eğlenme, ziyafet
iştan iç don AL	iştân <i>ism.</i> şalvar, pantolon; iç çamaşırı
iştibâh <i>ism.</i> 1) şüphe, kuşku, tereddüt 2) hata, yanlış	iştibâh <i>ar.</i> şüphelenme, şüphe etme LD, MÜN, FK, MK
iştihâ <i>ar.</i> iştah, arzu; yemek, yeme isteği GT, TEH, ŞHD	iştaha <i>ism.</i> iştah; istek, arzu
iştirâk <i>ar.</i> ortaklık TEH	iştirâk <i>ism.</i> iştirak, katılma, katılım iştirâk etmâķ katılmak

işvâ <i>ism.</i> işve, cilve, naz, eda	işve <i>ar.</i> cilve, naz, işve BV, LD, YED, ŞHD, LM, FK, GN
iştiyâk <i>ar.</i> şevklenme, özleme BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	iştiyâk <i>ism.</i> iştiyak, güçlü istek, arzu; heves, hayranlık, ilgi, alaka
it I et ŞSL, ÇFK, TEH, ŞT, FK, ŞHD, GN it II 1) köpek ML, AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) Türk yıl adlarından on birinci yıl ŞSL	et <i>ism.</i> et; beden, vücut it köpek, it âvçî it av köpeği it yılı it yılı , 12 hayvanlı takvime göre 11. ay bâşı-ga it kunini sâlmâk köpek gibi süründürmek
itâ'at <i>ar.</i> itaat, boyun eğme, söz dinleme NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	itâat <i>ism.</i> itaat, boyun eğme, teslim olma, tabi olma itâat bilân itaatli bir şekilde
'itâb <i>ar.</i> azarlama, paylama, darılma BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, MK	itâb I <i>ism.</i> sitem, kınama, azarlama itâb II <i>ism.</i> sürgün
i'tibâr <i>ar.</i> itibar, saygın, ehemmiyetli BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK	e'tibâr <i>ism.</i> itibar, dikkat, ilgi, özen e'tibâr bermâk , e'tibâr kılmâk , e'tibâr etmâk dikkat etmek, ilgi göstermek, aldırış etmek; göz önünde bulundurmak.
i'tibârlık <i>ar.</i> + <i>tür.</i> saygıdeğer TMA	e'tibârlı <i>sf.</i> dikkat çeken, etkili, nüfuzlu
i'tikâd <i>ar.</i> inanma, bir şeye bağlanma, inanç BV, GT, NH, LD, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM, GN	e'tikâd <i>ism.</i> inanç, inanma, itikat
ittifâk <i>ar.</i> birleşme, uyuşma BV, BD, GT, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, LM, GN	ittifâk <i>ism.</i> ittifak, birleşik; birleşme, birlik
iz iz, yol, işaret, nişane BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	iz <i>ism.</i> 1) iz; ayak izi 2) nişan, belirti, işaret izga tüşmâk takip etmek, peşine düşmek izdan bârmâk izlemek, izinden gitmek
'izâ <i>ar.</i> ölüm karşısında sabır ve tahammül göstermek TEH	izâ <i>ism.</i> azap verme, acı çektirme
izâfe <i>ar.</i> katma, karıştırma NH, LD	izâfât <i>ism.</i> 1) ek, ilave 2) izafet, tamlama
izâfet <i>ar.</i> ilişki, bağ, ilgi BV, LD, LM	izâfât <i>ism.</i> 1) ek, ilave 2) izafet, tamlama
i'zâz <i>ar.</i> saygı gösterme, ağırlama GN	e'zâzlamâk <i>fl.</i> saygı göstermek

izhār <i>ar.</i> gösterme, ortaya çıkarma BV, BD, LD, YED, ŞHD, MK, LM	izhār <i>ism.</i> izhar, belirtme, açığa vurma, gösterme izhār kılmâk açığa vurma
izle- izlemek, yoklamak, araştırmak, aramak ŞSL, ŞT	izlāmâk <i>fl.</i> aramak, araştırmak çâra izlāmâk çare aramak izlab tâpmâk arayarak bulmak
‘izzet <i>ar.</i> değer, yücelik, kuvvet BV, BD, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	izzat <i>fl.</i> izzet, saygı, hürmet; değer kıymet izzat kılmâk saygı göstermek
‘izzetlik <i>ar.+ tür.</i> izzetli, itibarlı, şerefli ÇFK, Sİ	izzatlı <i>ism.</i> itibarlı, şeref sahibi, saygın, saygıdeğer, hürmetli, hatırı sayılır
J	
jändä <i>ism.</i> paçavra, eskimiş kıyafetler	jende <i>far.</i> eski, yamalı hırka NH, FK
K	
ķabāhat <i>ar.</i> kusur, çirkin hareket NH, LD, TEH, MÜN, MK	ķabāhat <i>ism.</i> kabahat, uygunsuz davranış, suç
ķabaķ kapak, göz kapağı ŞSL	ķapķāķ <i>ism.</i> kapak
ķabar- kabarmak, şişmek, kaldırmak, yüceltmek BV, NH, YED, ŞT	ķavarmāķ <i>fl.</i> kabarmak, şişmek; nasır bağlamak, pırtlamak
ķabīh <i>ar.</i> çirkin, kaba, ayıp, yakışıksız NH, MÜN, CD, MK	ķabih <i>sf.</i> pis, çirkin, iğrenç, tiksiniç; alçak, adi, aşağılık, kötü, rezil, sefil
ķabīle <i>ar.</i> aynı soydan olan insan topluluğu, kabile BV, GT, NH, ÇFK, TMA, Sİ, LM, GN	ķabila <i>ism.</i> kabile
ķabr <i>ar.</i> mezar BV, BD, NH, HBD, TEH, MÜN, YED,ŞT, FK,MK, LM	ķabr <i>ism.</i> mezar, kabir
ķabuķ kabuk NH, ÇFK, Sİ, LM	ķābīķ <i>ism.</i> kabuk; deri
ķabūl <i>ar.</i> alma, kabul etme, razı olma GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	ķabul <i>ism.</i> 1) kabul, onay, razı olma 2) alma; giriş izni kabul kılmâk almak; kabul etmek, razı olmak ķabul punktı alım istasyonu
ķaburģa <i>moğ.</i> kaburga ML, ŞSL	ķāvurģa <i>ism.</i> eģe, kaburga
ķaç- kaçmak, uzaklaşmak, firar etmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ķāçmāķ <i>fl.</i> 1) kaçmak, firar etmek, sıvışmak 2) kaçınmak, sakınmak, sıyrılmak, kurtulmak
ķaçak kaçak, kaçmış olan ÇFK, Sİ	ķāçķāķ <i>ism.</i> kaçak, firari, kaçkın

kaçan ne zaman, vaktaki ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kaçân <i>zm.</i> ne zaman kaçân bolmasın <i>her nezaman herhangi bir zamanda</i>
kaçanğaça ne zamana kadar ŞSL, ŞT	kaçângäçä ne zamana kadar
kād(d) <i>ar.</i> boy BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kad <i>ism.</i> endam, boy, pos
kada- <i>moğ.</i> batırmak; muhkemleştirmek, çivilemek ML, AL, ŞSL, HBD	kadamağ <i>fl.</i> saplamak, sokmak, batırmak; takmak
kadalmâğ <i>fl.</i> 1) takılmak; saplanmak 2) gözlerini dikmek	kadâl- <i>moğ.</i> batmak, saplanmak, çivilenmek AL, YED, FK, ŞHD
kadar <i>ar.</i> kadar BD, NH, LD, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, LM	kadar <i>zf.</i> kadar
kadeh <i>ar.</i> kadeh, içki bardağı BV, GT, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kadäh <i>ism.</i> kadeh
kadem <i>ar.</i> ayak, adım; uğur BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK	kadäm <i>ism.</i> adım kadüm koymâğ <i>adım atmak, yürümek; girmek, girişmek</i>
kadğu kaygı, tasa, üzüntü GT	kayğu <i>ism.</i> keder, hüzn, gam, dert, kaygı, sıkıntı
kadım <i>ar.</i> eski, çok eski BV, GT, NH, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, GN	kadım <i>sf.</i> köhne, eski, kadim, geçmiş; antika, eski zamana ait kadım dünyâ <i>eski dünya</i>
kadr I <i>ar.</i> kudretli BD, NH	kâdir <i>ism.</i> kudretli, kadir, muktedir, kabiliyetli kâdir bolmâğ <i>kadir olmak, muktedir olmak</i>
kadr II <i>ar.</i> değer, itibar; şeref BV, GT, HBD, LD, FK, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	kadr <i>ism.</i> kadir, kıymet, meziyet; fiyat, ücret, değer kadr kılmâğ <i>değer vermek, paha biçmek</i>
kafaş <i>ar.</i> kafes NH	kafas <i>ism.</i> kafes
kâfir <i>ar.</i> küfre' giren, Allah'a inanmayan, iyilik bilmeyen; kara BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kâfir <i>sf.</i> putperest, kafir, müslüman olmayan, ateist
kâfiye <i>ar.</i> uyak, kafiye YED, LM	kâfiyâ <i>ism.</i> (edeb.) kafiye
kâğaz <i>far.</i> kağıt BV, NH, YED, ŞT, Sİ, FK, LM	kâğâz <i>ism.</i> 1) kağıt 2) belge, vesika

kahkaha <i>ar.</i> sesle ve çok gülme ÇFK, Sİ, FK	kahkaha <i>ism.</i> kahkaha
kahramân <i>far.</i> yiğit, kahraman BV, TMA, YED, FK, LM	kahramân <i>ism.</i> kahraman kahramân ayâl kahraman kadın
kaht <i>ar.</i> kıtlık, kuraklık NH, TMA, TEH	kahât <i>ism.</i> kıtlık, aşırı muhtaçlık
kağ güneş ve ateşten kurumuş olan nesne, kupkuru AL, ŞSL, SD, TEH	kağ I sf. 1) pek kuru, kavrulmuş 2) çok zayıf, cılız, sıska, bir deri bir kemik 3) (<i>mec.</i>) hiçbir şeyi olmayan, boş, kuru 4) tam ortasından, eşit mevalarını kağ bölmâk meyveleri tam ortasından bölmek 5) kurutulmuş (<i>meyve sebzeler için</i>)
kağ- çakmak, vurmak kakmak ŞSL, BV, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, MK, LM	kağmâk fl. 1) çakmak, kakmak, vurmak; dövmek, pataklamak 2) hızla çarpmak (<i>kapıyı</i>) 3) silkelemek
kağıl- çakılmak, kakılmak BV	kağılmâk fl. 1) tökezlemek, ayağı takılmak, sürçmek 2) kakılmak; çakılmak 3) hata yapmak, yanılmak, yanlışlaşmak düşmek
kağşa- kurumak, gevşemek GN	kağşâmâk fl. zonklamak, ağrımak; ürpermek, zangırdamak
kâkül <i>far.</i> perçem BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	kâkil <i>ism.</i> örgü; kurdele
kal- kalmak, durmak, sürmek, yaşamak, var olmak AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kaılmâk 1) kalmak tirik kaılmâk canlı kalmak cazâlanmay kaılmâk cezasız kalmak 2) kaçırmak, ıskalamak 3) yenilmek, kaybetmek keç kaılmâk geç kalmak çarçab kaılmâk yorulmak ârkada kaılmâk arkada kalmak
kal'a <i>ar.</i> kale, hisar GT, LD, ÇFK, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK, LM	kal'a <i>ism.</i> hisar, kale
kalem-dân <i>ar.</i> + <i>far.</i> kalemlik BV, NH, MK	kalamdân <i>ism.</i> kalemlik, kalem kutusu
kalem-keş <i>ar.</i> + <i>far.</i> yazı yazan LM	kalamkâş <i>ism.</i> yazar, şair; çizer
kalender <i>far.</i> derviş, kalender, dünyadan elini eteğini çekip boş dolaşan kimse BV, GT, NH, YED, FK, MK	kalandar <i>ism.</i> abdal, inzivaya çekilmiş kimse, keşiş
kalay nasıl, niçün AL, ŞSL	kalay zf. nasıl?

kalb I <i>ar.</i> bir şeyin ortası, en can alıcı noktası MÜN 2) <i>ar.</i> kalp, yürek, gönül BV, SD, GT, NH, HBD, LD, FK, MK, LM kalb II <i>ar.</i> sahte TEH	kalb I <i>ism.</i> gönül, yürek, kalp kalb II yolsuzluk, kaçakçılık, aldatma, hilekârlık
kaldirgac bir tür ufak kuş ŞSL	kaldirgâç <i>ism.</i> kırlangıç <i>bir kaldirgâç (kelgani) bilan yâz bolmaydı bir kırlangıcın gelmesiyle yaz olmaz</i>
kaldur- kaldırmak, tahammül etmek, tay anmak ŞSL	kaldırmâk <i>fl.</i> 1) bırakmak, vazgeçmek, terk etmek 2) geciktirmek, ertelemek 3) geçmek, üstün çıkmak, geride bırakmak, yenmek
kalem <i>ar.</i> kalem BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	kalam <i>ism.</i> kalem <i>ğâra kalam karakalem</i>
kalğı- kalkmak HBD	kalğımâk <i>fl.</i> kalkmak, çıkmak, yükselmek, yüzeye çıkmak; batmadan yüzmek, suyun yüzeyinde durmak
kālīb <i>ar.</i> kalıp, gövde, beden, örnek BV, NH, YED, FK, MK	kālīb <i>ism.</i> kalıp, şablon, model, örnek
kalīn kalın ÇFK, Sİ, ŞHD kalınlıĝ yıbar- gelinin evine çeyiz ve mal göndermek ŞSL	kalın I <i>ism.</i> başlık parası kalın II <i>sf.</i> kaim, kaba saba, iri
kalқан kalkan, savaş kıyafeti, koruma, siper ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	kalқан <i>ism.</i> kalkan, zırh, siper
kalpak kalpak, bir tür baş giysisi ML	kalpâk <i>ism.</i> kalpak, keçe şapka
kamçı kamçı, kırbaç ML, ŞSL, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, GN	kamçı <i>ism.</i> kamçı
kamçıla- kamçulamak, kamçıyla vurmak GN	kamçılamaĝ <i>fl.</i> kamçulamak
kāmet <i>ar.</i> boy BV, BD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, LM	kāmāt <i>ism.</i> endam, boy, pos, cüsse, biçim
kamış kamış, ney, kalem ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	kamış <i>ism.</i> kamış, saz
kām-rān <i>far.</i> isteğine ulaşmış, mutlu, kam süren GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, LM	kāmran <i>sf.</i> mutlu, mesud, hoşnud, muradına ermiş
kān <i>far.</i> kaynak, cevher, maden ocağı BV, BD, GT, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kān <i>ism.</i> maden, ocak, memba, maden ocağı

kan kan AL, ŞSL, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kan <i>ism.</i> kan kan yutmak azap çekmek, acılı olmak rangida kan kalmadı rengi attı, rengi soldu yürüğü kan boldı canı sıkıldı kan yıglamak kan ağlamak kan dengizi kan gölü kan tökilgänlik / tökiş kan dökme, katliam kan azıklık ağrığı kan azlığı, kansızlık kan beruvçi kan bağışçısı
kan- kanmak, doymak, suya doymak AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, ŞHD, MK, GN	kanmak <i>fl.</i> doymak, kanmak uykuga kanmak uykuya doymak diydâriga kanmak istediğı kadar görmek, yeterince görüşmek
kana- kanamak, kan akmak AL, ŞSL, ÇFK, Sİ, FK, LM	kanamak <i>fl.</i> kanamak
kanâ'at <i>ar.</i> kismete razı olma, yetinme kanaat BV, GT, NH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	kanâat <i>ism.</i> memnuniyet, hoşnutluk, kanaat, kanıklık kanâat kılmak kanaat etmek
kanat kanat ŞSL, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	kanât <i>ism.</i> kanat
kança kim, ne kadar gibi ŞSL	kança <i>zf.</i> ne kadar, ne süredir (<i>vakin için</i>)
kand <i>ar.</i> şeker, şeker kamışının donmuş usaresi ŞSL, BV, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kand <i>ism.</i> küp şeker, kesme şeker
kandîl <i>ar.</i> kandil NH, LD, LM	kandil <i>ism.</i> avize
kanı hani, nerede ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, LM,GN	kanı <i>ünl.</i> 1) hadi, buyrun <i>zm.</i> 2) hani, nerede
kanıq- 1) çok içmek, suya kanmak, doymak ŞSL 2) ikna olmak, inanmak ŞSL	kanıqmak <i>fl.</i> tatmin olmak, memnun kalmak, hoşnut olmak, kanmak, içine sinmek
kap türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba TEH	kap <i>ism.</i> çuval
kap- kapmak, tutmak ŞSL, NH, FK	kapmak <i>fl.</i> ısırarak, dişlemek
kapak 1) kapak, göz kapağı ŞSL, SD, LD 2) örtü ŞSL	kapkâk <i>ism.</i> kapak
kapgan kapıcı, avcı, alıcı, av aleti, kapan, tuzak ŞSL	kapkân <i>ism.</i> kapan, kıskaç

<p>kaplan kaplan ŞSL, BV, GT, TMA, MÜN, FK, LM</p>	<p>ķáplán ism. kaplan</p>
<p>ķar kar, buz ŞSL, BV, GT, NH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>ķár ism. kar <i>ķár yağyaptı kar yağıyor</i></p>
<p>ķar- I karıştırmak, dağıtmak AL, ŞSL, ŞHD, BV ķar- II moğ. gitmek, gelmek GT ķar- III sokmak, kurcaklamak, dürtmek, bastırmak ŞSL</p>	<p>ķarmâķ fl. 1) karmak, karıştırmak 2) yoğurmak, bezelemek (<i>ķamuru</i>)</p>
<p>ķara 1) siyah, kara, esmer ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, SÍ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) avam, haktan olan ŞT 3) deniz kenarı, kuru yer, kara, sahil ŞSL 4) hasım, akraba AL 5) mürekkeb AL</p>	<p>ķára 1) sf. kara, siyah <i>ķára metall demirli metallar</i> 2) ism. satrançta beyaza zıt taşlar, bu taşlar ile oynayan taraf 3) ism. etn. beyaz olmayan, sade, gösterişsiz giyim; matem sembolü <i>bayraklarga ķára tüşmâķ, ķára kiymâķ yas ilan etmek</i> 4) ism. gecede, siste yani uzaktan sisli ve bulanık görünen gölge 5) ism. hedefe alınan yani hedeflenen, nişan 6) mec. okumayan cahil adam 7) mec. birinci, baştaki; taslak 8) mec. özel yetenek, hüner gerektirmeden el gücüyle her kişinin yapabileceği iş 9) mec. gönülsüz, nahoş, talihsiz, kara bahtlı, uğursuz 10) mec. zorluk ile ilişkili olan, meşakkatli, azaplı, ağır 11) mec. korkunç, dehşet verici, vahşetli 12) sıf. yaman, rezil, alçak, sefil 13) sıf. devrimsel harekete, demokrasiye karşı hareket kılan <i>zamândan ming yıl ârķada ķâlķan ķára câhillar ģâyin ķalamları bilân kommünizmga ģucum ķıldılar zamandan bin yıl arkada kalan kara cahiller ģayin kalemleriyle kommünizme ģucum ettiler</i> 14) ism. dürist olmayan, yaman, haksız iş 15) ism. mec. namına, adına leke düşen, hatalı kişi; günahkar 16) ism. Kara (erkek ismi)</p>
<p>ķara- bakmak, nazar etmek ŞSL, ŞT</p>	<p>ķaramâķ fl. 1) bakmak, göz atmak, seyretmek âynaga ķaramâķ aynaya bakmak 2) beslemek, ilgilenmek, kollamak, göz kulak olmak, gözetmek 3) gütmek, sürmek, otlatmak 4) desteklemek, geçindirmek, yardım etmek (<i>aileye</i>), tedavi etmek (<i>ģastayı</i>)</p>

qaranġu karanlık, gece ŞSSL, BD, GT, NH, HBD, LD, YED, CD, ŐT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	qarānġı <i>sf.</i> karanlık qarānġı tūŐmāk karanlık qōkmek
qarañuluq karanlık YED, Sİ	qarānġılık <i>ism.</i> karanlık olma, kapanıklık, loŐluk
qaravul moġ.bekçi, koruyucu; müfreze, posta; keşif kolu, gezici, dolaŐıcı ML, ŞSSL, ŐT, FK, GN	qarāvul 1) nöbetçi, bekçi, muhafız gözcü (<i>hapishanede</i>) 2) hademe, kapıcı 3) güvenlik görevlisi
qarġa karga ŞSSL, GT, ÇFK, TEH, Sİ, ŞHD	qarġa <i>ism.</i> karga
qarġa- lanet etmek, beddua etmek AL, GT, NH, LD, FK	qarġamāk <i>fl.</i> 1) beddua etmek, lanet etmek, kargış etmek, sövmek 2) gakkalamak
qarġıŐ lanet, beddua AL, ŞSSL, BV, NH, FK, MK	qarġıŐ <i>ism.</i> beddua
kār-hāne I <i>far.</i> iş yeri, dünya BV, GT, NH, TMA, MÜN, FK, MK kār-hāne II <i>far.</i> genelev GT	kārġānā <i>ism.</i> işletme, Şirket, iş yeri hususiy kārġānā özel Şirket
qarı I ihtiyar, yaşlı AL, ŞSSL, BV, SD, GT, NH, TMA, TEH, YED, ŐT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	qarı <i>ism.</i> 1) büyük, yaş olarak ileri 2) ihtiyar
qarı II hafız, kuranı usulüne göre okuyan ŞSSL	qarı <i>ism.</i> ezberden Kuran okuyan kimse, hafız
qarı- yaşlanmak, kocalmak AL, ŞSSL, BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, FK, ŐT, LM	qarımāk <i>fl.</i> yaşlanmak, ihtiyarlamak, kocamak
qarın karın, göbek ŞSSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ	qarın <i>ism.</i> (<i>anat.</i>) karın, mide
qarındaş kardeş, kardeşlik ŞSSL, GT, ÇFK, TEH, ŐT, Sİ, FK, ŞHD	qarındaş <i>sf.</i> 1) akraba, hısım 2) kardeş
qarıÇ karış, uzunluk birimi ŞSSL, NH, ÇFK, TMA, Sİ	qarıç <i>ism.</i> karış
qarıÇ- karışmak MK	qarıŐmāk <i>f.</i> 1) birbirine karışmak 2) (<i>mec.</i>) karışmak, farkı kalmamak, anlaşılmamak, her Şeyin birbirine girmesi gap qarıŐib ketdi söz araya karıştı 3) bulanmak, boyanmak, batmak tuprākka qarıŐgan topraġa karışan 4) (<i>mec.</i>) bir iş ile meşgul olmak
kārīb <i>ar.</i> yakın, yakın olan GT, ŞHD, MK	qarıyb <i>ed.</i> neredeyse, hemen hemen, aŐaġı yukarı, yaklaşık, civarında

ķarmak balık iğnesi ŞSSL, MK	ķarmak <i>ism.</i> olta
ķars- eli ele çarpmak, alkışlamak ŞSSL	ķarsak <i>ism.</i> alkış, şakşak ķarsak çalmak <i>alkışlamak</i>
ķarřı öte taraf, mezarlık ŞSSL	ķarřı <i>zf.</i> karşı
kārvān <i>far.</i> kervan BV, GT, NH, HBD, TEH, YED, FK, LM, GN	karvān <i>ism.</i> kervan, kafile, konvoy it huradı karvān ötādi it ũrũr, kervan yũrũr
ķarz <i>ar.</i> bor, ödũn GT, LM	ķarz <i>ism.</i> bor, verecek ķarz bermak bor vermek ķarz almak bor almak ķarz barmak borlanmak
ķařd <i>ar.</i> kasdetme, kıyma; niyet BV, GT, NH, HBD, LD, FK, TMA, TEH, MŪN, YED, FK, řHD, MK, LM, GN	ķasd <i>ism.</i> 1) kasıt, ama, maksat, istek ķasd kılmak kastetmek 2) intikam, o
kāse <i>far.</i> kase, anak, bir eşit bardak BV, YED, şT, MK, LM	kāsā <i>ism.</i> kase, kap, ömlök
kāsib <i>ar.</i> kazanan, kazanç sahibi NH, MK	kāsib <i>ism.</i> zanaatkar, usta; ayakkaıcı, ayakkabı ustası
ķařide <i>ar.</i> kaside BV, FK, MK	ķasidā <i>ism.</i> kaside
ķařāb <i>ar.</i> kasap GT, NH, LD, YED, FK, LM	ķassāb <i>ism.</i> kasap
ķař I ön, karřı, yan, huzur, kazt, nezd AL, ŐSSL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MŪN, YED, FK, řHD, MK, LM ķař II kař ŐSSL, BV, GT, NH, HBD, LD, FK, MŪN, YED, SĪ, FK, řHD, MK, LM, GN	ķař <i>ism.</i> kaş
ķařı- kaşımak AL, ŞSSL, BV, NH, FK, SĪ, FK, LM	ķařımak <i>fl.</i> kaşımak, tũrmıklamak
ķařka 1) alnında beyaz nişan olan at ŞSSL 2) muharebe esnasında atın cebiresine takılan nişan, kutas ŞSSL	ķařka <i>ism.</i> leke, benek, nokta
kāřkī keşke, ne olurdu BV, LD, YED	kāřki <i>bağ.</i> keşke, ne olurdu
ķařřak fakir, parasız ŞSSL	ķařřak <i>sf.</i> fakir, yoksul, sefil, muhtaç
ķařuđ kaşık ŞSSL	ķařık <i>ism.</i> kaşık bir ķařık kånudan keşmak affetmek, bağışlamak

kat kat, derece, seviye; yan, huzur ŞSL, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, ŞHD, GN	kat <i>ism.</i> kat; tabaka; kademe, seviye
kat- katı olmak AL	katmâk <i>fl.</i> katlaşmak, sertleşmek, pekişmek sâvuḳ katmâk <i>üşümeḳ</i>
kaṭaḡan yasak, men, engel ŞSL	kaṭaḡan <i>ism.</i> yasak,yasaklı; illegal
katâr <i>ar.</i> sürü, dizi BV, NH, MÜN, YED, FK, ŞHD	katâr <i>ism.</i> dizi, saf, sıra birinçi katârda oturmâk <i>ilk sırada oturmak</i>
katih I 1) katık, yoḡurt ŞSL 2) düḡün harcaması için damat tarafından kayıpedere gönderilen armaḡan, harç ŞSL katık II katı, sert, acımasız AL, BV, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, MK, LM	katık <i>ism.</i> yoḡurt katık <i>sf.</i> katı, sert, dayanıklı
kaṭ'î <i>ar.</i> kati, kesin LM	kaṭ'iy <i>zf.</i> kesin, kati kaṭ'iy nazar baḡımsız olarak, bakmaksızın, hesaba katmadan
katib <i>ar.</i> katip, yazıcı BV, HBD, YED, FK, MK	kâtib <i>ism.</i> sekreter, yazman, katip
katîl <i>ar.</i> 1) öldürölmüş kimse LD, MÜN, YED, FK, LM <i>ar.</i> 2) öldüren BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD	katîl <i>ism.</i> katil, adam öldüren, cani
katl <i>ar.</i> öldürme BV, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	katl <i>ism.</i> katletme, adam öldürme, suikast
katna- gelen gitmek, defaten gelip gitmek ŞSL	katnamâk <i>fl.</i> katılmak, iştirak etmek, ortak olmak; sık sık gitmek; gidip gelmek dürsgü katnamâk <i>derse katılmak</i>
kaṭre <i>ar.</i> damla BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	katra <i>ism.</i> katre,damla
katık sert, müşkül FK, LM	katık <i>sf.</i> katı, sert, dayanıklı
kaṭçın konuk AL	gavcum <i>sf.</i> kalabalık, yoḡun nüfuslu, tikiş tikiş
kaṭḡa savaş ŞSL, ŞHD	ḡavḡâ <i>ism.</i> yaygara, güröltü, karışıklık; çekişme, kavga ḡavḡâ kılmâk <i>yaygara yapmak, kavga çıkarmak</i>

ķavl <i>ar.</i> söz BD, GT, NH, LD, ĆFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ' FK, ŐHD, MK, GN,	ķavl <i>ism.</i> laf, söz; sohbet
ķavm <i>ar.</i> topluluk, kavim, insan topluluđu BV, GT, NH, ĆFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	ķavm <i>ism.</i> kavim
ķavs <i>ar.</i> kavis, yay GT, NH, LD, MÜN, YED, FK	ķavs <i>ism.</i> parantez
ķavun kavun BD	ķavun <i>ism.</i> kavun
ķavur- kavurmak, pişirmek, kızartmak ŞSSL, MK, GN	ķavurmâķ <i>fl.</i> kızartmak, kavurmak
ķavuŐ- kavuşmak ŞSSL, GT, NH, LD, MK, GN	ķavuŐmâķ <i>fl.</i> birleşmek, kavuşmak
ķavuŐtur- kavuşturmak LM	ķavuŐturmâķ <i>fl.</i> kavuşturmak, buluşturmak, birleştirmek
ķavvâs <i>ar.</i> okçu BV	ķavvâs <i>ism.</i> dalgıĉ, dalış yapan kimse
ķay ne, hangi, nereye AL, ŞSSL, BV, BD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, LM	ķay <i>zm.</i> ne, hangi ķay vaktde hangi vaktte, ne zaman
ķayĉi makas GN	ķayĉi <i>ism.</i> makas
ķayĝu kaygı, tasa, keder ŞSSL, BV, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, LM, GN	ķayĝu <i>ism.</i> keder, üzüntü, dert, gam, kaygı, sıkıntı
ķayda nerede BV, BD, GT, NH, FİBD, LD, ĆFK, YED, CD, ŐT, Sİ, FK, ŐHD, MK, LM, GN	ķayda <i>zm.</i> nerede
ķayĝur- kaygılanmak, tasalanmak AL, ŐSSL, BV, NH, HBD, ĆFK, Sİ, FK, ŐHD, GN	ķayĝurmâķ <i>fl.</i> kederlenmek, gamlanmak, hüzünlenmek
ķayık kayık, sandal ŞSSL	ķayık <i>ism.</i> kayık
ķayır- döndermek, çevirmek YED	ķayırmâķ <i>fl.</i> bükmek, eğmek, kıvırmak
ķayısı hangisi MK	ķayısı <i>zm.</i> hangi ķayısı câyda hangi yerde?
ķâyil <i>ar.</i> razı, söyleyen, diyen; boyun eğen BV, MÜN, YED, FK, MK, LM	ķâyil <i>zf.</i> memnun, hoşnut, tatmin olmuş; Şaşırtıcı, hayret verici
ķayın I hısım, akraba ŐSSL, ĆFK, Sİ	ķayın <i>ism.</i> kayın (akrabalık)

ķayıt- dönmek AL, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD	ķaytmâķ <i>fl.</i> 1) dönmek, geri gelmek 2) inkâr etmek, reddetmek, sözünden dönmek
ķaymak kaymak, sütün üzerindeki ince perde ŞSSL, ŞHD	ķaymak <i>ism.</i> kaymak
ķayna- kaynamak, coŐmak, taŐmak ŐSSL, BV, GT, NH, ĆFK, TEH, ŐT, Sİ, ŐHD, GN	ķaynamâķ <i>fl.</i> kaynamak
ķaynak kaynamış su, pınar, bukak, çeşme ŞSSL	ķaynâķ <i>sf.</i> kaynayan, çok sıcak
ķayra- bir Şeyi bilemek ŞSSL	ķayrâmâķ <i>fl.</i> 1) bilemek 2) kışkırtmak <i>tıŐini ķayrâmâķ</i> diş bilemek
ķayrak çizlem, bilek taşı ŞSSL	ķayrâķ <i>ism.</i> değirmen taşı, bileği taşı
ķaysı hangi, hangisi ŐSSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ĆFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŐT, Sİ, FK, ŐHD, MK, LM, GN	ķaysı <i>zm.</i> hangi <i>ķaysı câyda</i> hangi yerde, nerede
ķayt- dönmek, dönüp gitmek çekilmek AL, ŐSSL, BV, GT, NH, HBD, ĆFK, ŐT, Sİ, FK, ŐHD, MK, LM	ķaytmâķ <i>fl.</i> 1) dönmek, geri gelmek 2) inkar etmek, reddetmek, sözünden dönmek
ķayta tekrar, yeniden, yeni baŐtan ŐSSL, ĆFK, Sİ	ķayta <i>zf.</i> tekrar, yeniden, yine
ķaytar- geri döndürmek, çevirmek AL, ŐSSL, BV, BD, NH, HBD, ĆFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŐT, Sİ, FK, MK	ķaytarmâķ <i>fl.</i> 1) döndürmek; geri vermek 2) tekrar etmek
ķazâ <i>ar.</i> olacağı önceden Tanrı tarafından takdir olunan Şeylerin gerçekteŐmesi, kaza, hüküm GT, BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ķazâ <i>ism.</i> ölüm, vefat, ecel <i>ķazâ ķılmâķ</i> ölüm, vefat, ecel
ķazan kazan, su kazanı BV, NH, TEH, ŐT, LM, GN	ķazân <i>ism.</i> 1) bakır kap, çömlek 2) kazan <i>dâş ķazân büyük kazan</i>
ķazı at etinin sucuğu, pastırma ŞSSL	ķazi <i>ism.</i> at etinden yapılmış salam
ķazı- kazımak; tahriŐ etmek GT	ķazımâķ <i>fl.</i> kazmak, aşmak, eşmek, deşmek
ķâzib <i>ar.</i> yalancı MK, LM	kazzâb <i>sf.</i> yalancı, palavracı
ķazuk kazık, ucu sivri sopa, çubuk ŞSSL, GT	ķazıķ <i>ism.</i> kazık, sırık

kebāb <i>ar.</i> kebab, parçalanmış et, doğrudan ateşte pişirilen et BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	kabāb <i>ism.</i> kebab, şişlenmiş ve kızartılmış et
kebüter <i>far.</i> güvercin BV, NH, TEH, YED, FK, MK, LM	kabutār <i>ism.</i> güvercin, kumru; iyilik simgesi tinçlik kabutāri barış güvercini
keç gec GT	keç 1) <i>ism.</i> akşam keçgü yakın akşama doğru, akşamüzeri ertadan keçgaça sabahtan akşama kadar 2) <i>sf.</i> geç
keç- geçmek AL, SD, GT, LD, ÇFK, ŞT, LM	keçmāk <i>fl.</i> 1) geçmek, öbür tarafa geçmek 2) affetmek, vazgeçmek, feragat etmek
kēce gece GT, NH	keçā <i>ism.</i> akşam, gece keçū keçāsi dün gece keçū kündüz gece gündüz 2) <i>sf.</i> dün
kēdin sonra GT	keyin <i>ed.</i> sonra, daha sonra, ardından undan keyin ondan sonra
kefālet <i>ar.</i> kefillik, birine kefil olma TEH	kafālat <i>ism.</i> garantiye almak, teminat vermek, güvence vermek, garantilemek, söz vermek, senet vermek, kefalet etmek, taahhüt etmek.
kefen <i>ar.</i> kefen BV, BD, GT, NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM	kāfān <i>ism.</i> kefen, kefen bezi, tabut örtüsü
kefil <i>ar.</i> kefalet eden BV, GT, NH	kāfil <i>ism.</i> güvence, garanti, kefil, kefalet
kegey araba tekerleklerinin arkası ŞSL	kegāy <i>ism.</i> jant teli, tekerlek teli
kehrübā <i>far.</i> saman kapan HBD	kahrabā <i>ism.</i> kehribar, kehribar rengi, koyu sarı
keklik keklik ŞSL, ŞT, GN	keklik <i>ism.</i> (<i>hay.</i>) keklik
kel- gelmek SD, GT, LD, ÇFK, ŞT, Sİ, LM	kelmāk <i>fl.</i> gelmek, varmak hulāsaga kelmāk sonuca varmak
kelime <i>ar.</i> kelime; söz; cümle BV, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, MK	kālimā <i>ism.</i> söz, kelime, ifade, ibare
kelin gelin ŞT, LM	kelin <i>ism.</i> gelin
kelte kısa, kuyruksuz, alçak ŞSL	kāltā <i>sf.</i> kısa, alçak, az, tam olamayan aķlı kāltā beyinsiz kāltā kilmāk kısaltmak, azaltmak

keltür -getirmek ÇFK, ŞT, Sİ, LM, AL, GT, NH	keltirmâk <i>fl.</i> getirmek, neden olmak, doğurmak fâyda keltirmâk fayda sağlamak harakatga keltirmâk harekete geçirmek
kem <i>far.</i> az, eksik; fena, kötü, bozuk ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kâm <i>sf.</i> az, ufak, küçük, değersiz, bayağı, kıt kâm suv az su tacribâsi kâm deneyimi az, tecrübesiz
kemâl <i>ar.</i> olgunluk, yetkinlik BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kemâl <i>ism.</i> kemal, ikmal, tekamül, yetkinlik, olgunluk, mükemmellik, erginlik, erişkinlik kemâl tâpmâk kemale ermek kemâlga yetmâk mükemmel olmak; rüştünü kazanmak, reşit olmak; yaşı kemale ermek
kemân <i>far.</i> yay, keman, bir çeşit çalgı; kavis, eğri BV, LD, YED, ŞHD, GN	kamân <i>ism.</i> 1) yay (<i>silah</i>) 2) keman, çalgı aleti (<i>dört telli enstrüman</i>)
keme I gece ŞSL keme II gemi LM	kemâ <i>ism.</i> gemi harbiy kemâ gemi savışı kemüga otirmâk gemiye binmek
kemer <i>far.</i> kemer, kuşak BV, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kamar I <i>ism.</i> kuşak, kemer, korse; güç, kuvvet; arka; bel kısmı (<i>etek, pantolon vb.</i>) hizmet kamarini bağlamâk bir iş için kolları sıvamak himmat kamarini bağlamâk son derece cömert olmak kamar II <i>ism.</i> oyuk, çukur, delik, boşluk, kovuk; kemik boşluğu, kemik çukuru
kem-pîr <i>far.</i> zayıf, yaşlı adam ŞSL, MK	kâmpir <i>ism.</i> yaşlı kadın, ihtiyar kadın
kem-ter <i>far.</i> itibarsız, eksik, değersiz, hakir CD, GN	kâmtâr <i>sf.</i> alçak gönüllü, gösterişsiz, sıradan, mütevazı
kemterîn <i>far.</i> daha, aciz, pek aciz LD	kemterîn <i>sf.</i> alçak gönüllü, gösterişsiz, sade, mütevazı
kêñ geniş; ayrıntılı AL, GT	keng 1) <i>sf.</i> geniş, bol; kapsamlı, yaygın keng koylük bol elbise 2) <i>zf.</i> geniş ölçüde, genişçe, enli olarak
kenc define, hazine ŞSL	gânc <i>ism.</i> hazine, define
kence ihtiyarlıkta tevellüd idip çok söyleyen çocuk ŞSL	kencâ <i>ism.</i> en son doğan çocuk, en küçük kardeş, en küçük çocuk
keñeş işlerde danışma, görüşme ŞT, LM	kengâş <i>ism.</i> konsey, kurul, konferans, toplantı, görüşme, müzakere havfsızlık kengâşi güvenlik konseyi

keñeş- görüşmek, danışmak LD, ŞT	kengäşmäk <i>fl.</i> danışmak, görüşmek, müzakere etmek, istişarede bulunmak
kēñlik genişlik, bolluk GT	kenglik <i>ism.</i> genişlik, enlik; boyluk
kēnt <i>soğ.</i> kent, şehir GT	kent <i>ism.</i> kent, kasaba
Ker <i>far.</i> sağır CD, TEH, GN	kär <i>sf.</i> işitme engelli, sağır kär sâkāv <i>sağır ve dilsiz</i>
ker- genişlenmek, germek ŞSL, GT	kermäk <i>fl.</i> germek, yaymak, genişçe açmak âyâqlarını kermäk <i>ayaklarını germek</i>
kerāmet <i>ar.</i> kerem, bağış, keramet, velilerin gösterdikleri olağanüstü hal BV, GT, NH, ŞT, FK, ŞHD, MK	kärāmät <i>ism.</i> keramet, mucize, şaşılacak şey kärāmät kılmäk <i>kehanette bulunmak, önceden bildirmek</i>
kerek gerek GT, NH, YED, LM	keräk <i>sf.</i> gerek, zaruri, lazım menga yardım keräk <i>yardıma ihtiyacım var</i> ketişim keräk <i>gitmem gerek</i> keräk emas <i>gerek yok</i>
kereklik gerekli NH, LM	keräklük <i>ism.</i> gereklilik, lazımlık
keril- şiddetle terilideyerek basmak, kerkinmek, def ve davula deri germek ŞSL	kerilmäk <i>fl.</i> gerinmek, kibirlenmek
kerret <i>ar.</i> kez, defa ÇFK, ŞT, Sİ	kärrä <i>ism.</i> kere; defa, kez bir kärrä bir kere ikki kärrä ikki tört <i>iki kere iki dört</i>
kertik çetele, bir parça yontulmuş olan ağaç ŞSL	kertik <i>ism.</i> kesik, yarık
kervān <i>far.</i> kervan ŞT	kärvān <i>ism.</i> kervan, kafile, konvoy it huradi kärvān ötädi <i>it ürür, kervan yürür</i>
kes- kesmek GT, ÇFK, ŞT, Sİ, LM	kesmäk kesmek, dilimlemek; doğramak; mahkum etmek, cezaya çarptırmak
kesād <i>ar.</i> yokluk, kıtlık SD	käsād <i>ism.</i> kesat, hareketsizlik, durgunluk, durağanlık, iş durgunluğu
kesb <i>ar.</i> çalışıp kazanma BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	käsib <i>ism.</i> meslek, iş, meşguliyet
kesek kerpiç, kesek, kalıp halinde yapılmış toprak tabakası LM	kesäk <i>ism.</i> kesek, toprak parçası
kesel <i>ar.</i> gevşeklik, tembellik, hastalık ŞSL, YED	käsäl <i>ism.</i> hasta dengiz käsäli <i>deniz tutması, deniz hastalığı</i> âğır käsäl <i>ciddi (ağır) hastalık</i>

kestür- kestirmek ŞT	kestirmâk <i>fl.</i> kestirmek; sünnet etmek
ketür- getirmek LM	ketirmâk <i>fl.</i> getirmek, neden olmak, doğurmak fâyda ketirmâk fayda sağlamak
késil- kesilmek, sona ermek GT	kesilmâk <i>fl.</i> kesilmek, doğranmak; cezaya çarptırılmak, mahkum edilmek
keşf <i>ar.</i> ortaya çıkarma NH, LD, YED, FK, MK	kâşf <i>ism.</i> buluş, keyif, meydana çıkarma
ket- gitmek LM kêt- gitmek AL, GT, NH	ketmâk <i>fl.</i> gitmek, ayrılmak, terk etmek işdân ketmâk işten ayrılmak
kete büyük, ulu ŞSL	kete <i>sf.</i> 1) büyük, iri, koca 2) yaşça büyük 3) olgun, yetişkin, er kişi kete kılmâk olgunluğa yükseltmek, büyütmek kete yol anayol
keyfiy(y)et <i>ar.</i> nasıllık, nitelik BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kâyfiyât <i>ism.</i> 1) ruh hâli, keyif 2) durum, hâl, vaziyet yaşşı küyfiyütda bolmâk iyi ruh hâlinde olmak
key(i)n sonra, arka, peş AL, NH, ÇFK, Sİ, FK, LM, GN	keyin <i>ed.</i> sonra, daha sonra, ardından undan keyin ondan sonra
kez defa, kere LD	kez <i>ism.</i> lahza, vakit, zaman, sefer, kez kezi kelganda vakti geldiğinde yâşlık kezlâri gençlik zamanları
kez- gezmek LM	kezmâk <i>fl.</i> gezmek, dolaşmak şaharni kezib çıkmâk şehri dolaşmak
kezek I meze, gezek, yenirce ŞSL	kezek I <i>ism.</i> aperatif, meze, çerez
kezek II bir tür hastalık, kanser AL, ŞSL	güzâk II <i>ism.</i> kanlı irin, iltihap güzâk âlmâk iltihaplanmak
kıl kıl, tüy ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kıl <i>ism.</i> kıl
kıl- kılmak, etmek, yapmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, FK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	kılmâk <i>fl.</i> kılmak, yapmak, etmek dâklad kılmâk rapor etmek ertalab (cismâniy) maşş kılmâk sabahleyin idman yapmak hatâ kılmâk hata yapmak âvkat kılmâk yemek yapmak sarf kılmâk sarf etmek telefon kılmâk telefon etmek
kılıc kılıç ŞSL, TMA, MÜN	kılıc <i>ism.</i> kılıç

ķılıĝ iş, kılış hareket, tabiat, kıyafet, meşreb, vicdan şSSL, BD, LD, TMA, FK, MK, GN	ķılıķ <i>ism.</i> 1) huy, karakter 2) tutum, davranış, eylem
ķılıķ fiil, huy, tabiat AL, GT	ķılıķ <i>ism.</i> 1) huy, karakter 2) tutum, davranış, eylem
ķılınç kılıç GT, LM	ķılıç <i>ism.</i> kılıç
ķılıř amel, iş şSSL	ķılıř <i>ism.</i> yapma, iş, faaliyet, eylem
ķımār <i>ar.</i> kumar, kumar-baz şSSL	ķımār <i>ism.</i> kumar
ķımırda- kılmıldamak, sallanmak, yavaş hareket etmek ML	ķımırlamāk <i>ism.</i> kılmıldamak, kıpraşmak, kıpırdamak
ķımız kıımız, at sūtü ML, řSSL, NH, řT	ķımız <i>ism.</i> mayalanmıř kısrak sūtü
ķın kın, kılıç şSSL, BV, FK, LD, şT	ķın <i>ism.</i> kın, kılıf, kaput
ķıngır cesur, yiĝit, yūrekli řSSL	ķıngır <i>sf.</i> eĝri, çarpık,yamuk; dūzenbaz, hilekar
ķır I kır, çöl, sahra şSSL, şT, GN ķır II kır rengi, gri, beyaza çalan siyah GT, şT	ķır I <i>ism.</i> tepe, yayla ķır II bakış, göz atma
ķır- kırmak, ezmek, bozguna uĝratmak şSSL, SD, GT, NH, LD, TMA, YED, şT, FK, şHD, MK	ķırmāk <i>fl.</i> 1) kazımak 2) sıyırmak, kırpmak, rendelemek, tıraş etmek 3) katliam yapmak, kıyım yapmak tāmāĝını ķırmāk <i>öksürerek boĝazını temizlemek</i>
ķırā`at <i>ar.</i> okuma, okuyuş şekli ÇFK, Sİ, MK	ķırāat <i>ism.</i> kıraat, ezberden okuma ķırāat ķılmāk kıraat etmek, ezberden okumak
ķıraĝ kenar, yan şSSL, AL, BV, GT, NH	ķırra <i>ism.</i> kenar, çerçeve, kōře, uç
ķırav kıraĝı, şebnem, çiĝ AL, şSSL, BV, HBD, FK	ķırāv <i>ism.</i> kıraĝı, kıırç
ķırĝın afet, hastalık şSSL	ķırĝın <i>ism.</i> kıyım, kıırım, öldürme, katliam
ķırıntı kırıntı, ufantı şSSL	ķırındı <i>ism.</i> talaş, rende talaşı, kırıntı, kıırkı, kıırpıntı, bıçkı tozu
ķırķ- kırmak, kesmek şSSL, BV, TMA, MÜN, MK, LM	ķırķmāk <i>fl.</i> 1) kırpmak (<i>koyunu</i>), soy-mak, tıraş etmek; rendelemek, tıraş-lamak, sistirelemek (<i>ahşap</i>); kesmek 2) keşişmek, çapraşmak

ķıs- sıkıştırmak şşş	ķısmâķ <i>fl.</i> sıkıştırmak, sıkımak, kısmak <i>ķol ķısmâķ el sıkımak</i>
ķısġa kısa ĆFK, SĠ, FK	ķısķa <i>sf.</i> kısa ķısķa tolġınlar kısa dalgalılar (<i>radio</i>)
ķısıķ 1) dar yer şşş 2) kısık ses şşş	ķısıķ <i>sf.</i> kısık, basık, sıkıştırılmış, sıkı, sızmaz uning tili kısık o suskun
ķısıl- kapatılmak, hapsedilmek GT	ķısılmâķ <i>fl.</i> kısılmak, sıkıştırılmak
ķısım <i>ar.</i> kısım, parġa ĆFK	ķısım <i>ism.</i> 1) kısım, bölüm, parġa 2) birim, ünite
ķısımla- avuġlamak, tutamlamak, karışlamak şşş	ķısımlamâķ <i>fl.</i> avuġlamak
ķısır kand bir tür ġalı şşş	ķısır I <i>sf</i> kısır, verimsiz, meyvesiz, ġorak ķısır sigır kısır inek ķısır II <i>sf.</i> ġıdırdama, ġadırtı, ġadırtı, cızırtı
ķısķar- 1) acele etmek şşş, NH 2) kısaltmak, kısalmak AL, HBD	ķısķarmâķ <i>fl.</i> azalmak, kısalmak
ķısm <i>ar.</i> bölme, daġıtma, nasip BV, NH, HBD, TEH, MÜN, FK, MK, LM	ķısm <i>ism.</i> 1) kısım, bölüm, parġa 2) birim, ünite
ķısmet <i>ar.</i> kismet, nasip BV, GT, NH, HBD, LD, ĆFK, MÜN, YED, SĠ, FK, řşş, MK	ķısmât <i>ism.</i> kismet
ķıřřa <i>ar.</i> kıssa, hikaye, rivayet; macera, olay BV, NH, HBD, LD, ĆFK, TEH, YED, SĠ, FK, řşş, LM	ķıřřa <i>ism.</i> kısa, hikaye, anlatı
ķıřta- 1) zorlamak, sıkıştırmak, mecbur etmek ML 2) acele ve sürat etmek şşş	ķıřtamâķ <i>ism.</i> 1) ısrar etmek, ısrarla istemek, sıkıştırmak, zorlamak, baskı yapmak 2) hızlandırmak, sürat vermek, ivme kazandırmak
ķıř kış mevsimi şşş, BV, GT, NH, LD, ĆFK, TMA, TEH, MÜN, YED, şşş, SĠ, FK, şşş, MK, LM, GN	ķıř <i>ism.</i> kış ķıřta kış ayında
ķıřla- kışlamak, kışı geġirmek şşş, şşş, şşş	ķıřlamâķ <i>fl.</i> kışı geġirmek, kış uykusuna yatmak, kışı ılıman bir yerde geġirmek (<i>hayvanlar için</i>)
ķıřlak kışın barınılan yer; kışla ML, şşş, MÜN, şşş, GN	ķıřlâķ <i>ism.</i> köy ķıřlâķ ġocalıġı köy ekonomisi
ķıt'a <i>ar.</i> parġa, bölüm, en az iki beyitten meydana gelen 1. ve 3. dizeleri kafiyeli şiir NH, TEH, FK, MK	ķıt'a I <i>ism.</i> yeryüzündeki altı büyük kara parġasından her biri, ana kara ķıt'a II <i>ism.</i> (<i>edeb.</i>) kıta, dörtlük

kıy- kıymak, kesmek, feda etmek, zulm etmek ŞSL, BV, SD, NH, LD, ŞT, GN	kıymâk <i>fl.</i> 1) kesmek 2) kırmak (koyunu)
kıya haşin, sert; cihet YED, ŞHD	kıya 1) <i>ism.</i> yamaç, bayır, yokuş 2) <i>sf.</i> eğimli, meyilli
kıyâm <i>ar.</i> 1) ayağa kalkma, kalkış, bir işe başlama GT, MK 2) ayaklanma, isyan LD	kıyâm I <i>ism.</i> öğlen, öğle vakti, gün ortası kıyâm II <i>ism.</i> ölçü, karar, ölçüt kıyâm III <i>ism.</i> son nokta, tamamlanma vakti, son
kıyâmet <i>ar.</i> Kıyamet BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kıyâmât <i>ism.</i> kıyamet
kıyâş <i>ar.</i> karşılaştırma BV, GT, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, FK, MK, LM, GN	kıyâs <i>ism.</i> kıyas, mukayese, karşılaştırma kıyâs etmâk mukayese etmek
kıyın zahmet, çetin, meşakkat, cerime AL, ŞSL	kıyın <i>sf.</i> güç, zor, çetin, ağır
kıyma kıyılmış et, kıyma ŞSL	kıyma <i>ism.</i> kıyma goşnu kıyma kılmâk eti kıyma yapmak
kıymet <i>ar.</i> kıymet, değer BV, GT, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	kıymât <i>ism.</i> kıymet, değer
kıynal- zahmet çekmek, eziyet görmek, sıkılmak AL, NH	kıynalmâk <i>fl.</i> 1) muzdarip olmak, zorluk çekmek, derdini çekmek, acısını yaşamak 2) dara düşmek, sıkıntıda olmak 3) azap çekmek, ıstırap çekmek
kız kız, kız çocuk ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kız <i>ism.</i> kız
kızar- 1) kızarmak, kırmızı olmak ŞSL, BV, NH, HBD, LD, YED, FK, LM 2) haya etmek, utanmak ŞSL	kızarmâk <i>fl.</i> kızarmak, kırmızılaşmak; utanmak
kızgan- II kıskanmak ML, ŞSL	kızganmâk <i>fl.</i> kıskanmak, hasetlenmek, çekememek, cimrilik etmek
kızgın 1) ateşte kızan şey, kızmış, kızgın ŞSL 2) kızma, veya gazab etme, hiddetlenme ŞSL 3) ateş olmuş kum ŞSL	kızgın <i>sf.</i> kızgın, ateşli, sıcak; şiddetli, taşkın, telaşlı
kızı- kızmak, kızarmak, kırmızı olmak MÜN, FK	kızımâk 1) ısınmak, kaynamak 2) kızmak, kızışmak

kızıl kızıl, kırmızı ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kızıl <i>sf.</i> kırmızı, kızıl
kızıt- kızdıtmak, kızmak, kızartmak, ateşte ısıtmak AL, ŞSL, BV, NH, TEH, MÜN, LM	kızıtmâk <i>fl.</i> ısıtmak
kibr <i>ar.</i> büyüklük taslama, büyüklük, ululuk BV, GT, NH, FK, ŞHD, MK	kibr <i>ism.</i> kibir, kurum, gurur
kiçik küçük, ufak, çocuk ŞSL, BV, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	kiçik <i>sf.</i> küçük, ufak, minik kiçik toy nişan; söz
kiç burun akşam üstü, akşam ŞSL / kiçkurun akşamdan sonraki geç vakit BV, NH, FK	kêçkurun <i>zf.</i> akşam, akşamüstü
kiçür- geçirmek, devam ettirmek; bağışlamak, affetmek BV, TEH, MÜN, YED, LD, FK, ŞHD, MK, GN	kêçirmâk <i>fl.</i> kusura bakmamak, mazur görmek, affetmek, bağışlamak
kim 1) ki, bağlama edatı ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN 2) kimse SD, NH, HBD, ŞT, LM, FK 3)kim, soru sözü BD, GT, LD, FK, GN	kim <i>zm.</i> kim kim keldi? kim geldi u kim? o kim?
kimse kimse BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, ŞHD, MK, LM, FK	kimsa <i>zm.</i> kimse, bir kimse
kîn <i>far.</i> kin, gizli düşmanlık ŞSL, BV, GT, NH, TMA, YED, FK, MK, LM	kin <i>ism.</i> kin, nefret, garez
kinâyet <i>ar.</i> üstü örtülü, dokunaklı söz BV, NH, LD, MÜN, FK, ŞHD, MK	kinâyâ <i>ism.</i> 1) kinaye, ima, mecaz, iğretileme, istiare 2) hiciv, İstihza, ironi, ince alay 3) ipucu, bahis nâzik kinâyâ ince kinaye
kindik göbek, orta, merkez ŞSL, ÇFK, Sİ	kindik <i>ism.</i> (anat.) göbek kordonu, göbek bağı; göbek çukuru, göbek deliği; orta, merkez, orta yer
ķîr <i>ar.</i> zift, katran sıvası, pis, pas ŞSL, BV, TMA, TEH, FK, LM, GN	ķir <i>ism.</i> kir, pislik, çepel; çamaşır, bulaşık
ķir- girmek; bakmak, dahil olmak aldırılmak, tohum atmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ķirmâk <i>fl.</i> girmek
ķirâm I <i>ar.</i> cömertlikler ŞHD, LM ķirâm II <i>ar.</i> soyu temiz olanlar GT	ķirâm <i>fl.</i> değerli, aziz; pahalı

kiriş I (yay) giriş BV, NH, FK, ŞHD	giriş <i>ism.</i> yay girişi
kiriş II girme, giriş ŞSL	kiriş <i>ism.</i> giriş; giriş niteliğinde, tanıtıcı, ön söz kiriş mün etiladi giriş yasak
kiriş- 1) girişmek, başlamak AL, ŞSL, GT, TEH, MÜN, MK 2) birbirine girişmek AL	kirişmâk <i>fl.</i> başlamak, girişmek
kirpik kirpik ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, MÜN, YED, ŞHD, LM, FK	kiprik <i>ism.</i> kirpik
kise <i>ar.</i> kese, para çantası BV, GT, NH, YED, MK, LM	kissâ <i>ism.</i> cep, cüzdan, kese kissâ luğati cep sözlüğü
kîse-bür <i>far.</i> yan kesici MK	kissâvur <i>ism.</i> yankesici
kişen zincir ŞSL	kişân <i>ism.</i> bukağı, zincir, pranga
kişi kişi, insan ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kişi <i>ism.</i> birey, kişi
kişilik kişilik, insanlık NH, MK, FK	kişilik <i>ism.</i> insanlık, beşeriyet, insaniyet
kitâb <i>ar.</i> kitap, Kur'an BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kitâb <i>ism.</i> kitap
kiy- giymek, giyinmek; takmak ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	kiymâk <i>fl.</i> giymek
kiyik geyik ML, AL, ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	kiyik <i>ism.</i> geyik, karacsa
koç koç, erkek koyun, koyun ŞSL, ÇFK, Sİ	koç <i>ism.</i> mal, mülk, varlık, eşya
koçkar koç, damızlık erkek koyun AL, ŞSL, GT, TEH, ŞHD, LM	koçkâr <i>ism.</i> koç (<i>hayvan</i>)
koğurcağ karagöz resimleri, eğlenceli resimler ŞSL	koğırçâğ <i>ism.</i> kukla koğırçâğ teatri kukla tiyatrosu

tablo:2.2. (devam)

kol 1) kol, el AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) dağ eteği, vadi, dere AL, GT 3) saf, alay, taraf AL 4) yol, gidiş yeri GT	kol <i>ism.</i> 1) el 2) imza kol kıymak imzalamak
kola- I bir Şeyi muhafaza etmek ŞSL kola- II kullanmak, sarf etmek, harcamak ŞSL	kollamak <i>fl.</i> 1) desteklemek, arka çıkmak, kollamak 2) kullanmak, istifade etmek
kolanse basur, mayasıl ŞSL	kolansa <i>sf.</i> kötü kokan, pis kokulu, leş gibi kokan
kolay zahmetsiz, kolay ŞSL	kılay <i>sf.</i> 1) konforlu, rahat, tatminkâr 2) münasip, elverişli, uygun, kullanışlı, pratik; avantajlı kılay fırsat uygun fırsat
koltuğ koltuk, kol altı ŞSL, GT	koltuk I <i>ism.</i> koltuk; koltuk altı koltuk II körfez, anafor, koy
kon- konmak, konaklamak ŞSL, BV, NH, HBD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	konmak <i>fl.</i> 1) inmek, konmak, karaya çıkmak, karaya ayak basmak 2) yerleşmek
konağ ev, hane AL, ŞSL	konak 1) darı 2) tunek 3) misafir, konuk, davetli
kondur- kondurmak, yerleştirmek LD	kondurmak <i>fl.</i> kondurmak
konđı komşu, bitişik ŞSL	koşnı <i>ism.</i> komşu konu koşnı konu komşu
konđuz bir tür siyah böcek ŞSL	konđız <i>ism.</i> böcek tilla konđız mayıs böceği
kopal kaba, biçimsiz, yakışksız ŞSL	kopâl <i>sf.</i> kaba, kabaca, nezaketsiz, sert, saygısız kopâl hatâ kaba hata, gaf, pot
kopar- 1) koparmak, ayırmak; çekmek ŞSL, HBD, LD, TEH, FK, LM, GN 2) kaldırmak, yerinden kalkmak AL	koparmak <i>fl.</i> 1) kanırmak, sökmek, koparmak, bozmak, sökmek 2) yıkmak, devirmek 3) yok etmek, bitirmek 4) (<i>mec.</i>) çalmak, cebine indirmek
koran silah ŞSL	kurâl <i>ism.</i> 1) silah kurâlnı taşlamak silah bırakmak yadrâ kopâlları nükleer silahlar 2) alet, aygıt, araç

korq- korkmak ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	korqmâq <i>fl.</i> korkmak, ürkemek
korqınç korkunç TMA	korqınç <i>ism.</i> korkunç
korqu korku, dehşet ŞSL	korquv <i>ism.</i> korku
korqunç korkunç ŞSL	korqunç <i>ism.</i> korkunç
koru- korumak, kollamak LM	korımâq <i>fl.</i> korumak, himaye etmek
koruqçı koruyucu, koruyan, bekçi ML	korıqçı <i>ism.</i> muhafız, koruma, nöbetçi
konç çizme boyu, çizme boynu ÇFK, Sİ	konc <i>ism.</i> çizme, bot gibi ayakkabıların yukarı kısmı, bacağı saran kısmı
koş 1) çift, saban, eş, üst üste içilen içki bardağı ŞSL, AL, BV, GT, NH, FK, MK, LM, GN 2) gezegenlerden ikisinin bir burçta birleşmesi ve böyle bir zamanda doğmuş talihli kişi, sahipkiran LD	koş <i>sf.</i> 1) çift 2) aynı anda birlikte meydana gelen
koş- koşmak, katmak, çift etmek, birleştirmek; şiir söylemek ŞSL, GT, BV, NH, ÇFK, YED, TEH, MÜN, ŞT, Sİ FK, ŞHD, LM	koşmâq <i>fl.</i> 1) (<i>mat.</i>) toplamak 2) eklemek, karıştırmak, katmak, ilave etmek 3) birleştirmek, bir araya getirmek 4) bir şeyi bir diğerinin yanına koymak, bırakmak 5) evlendirmek 6) biriktirmek
koşni komşu GT	koşni <i>ism.</i> komşu konı koşni <i>konu komşu</i>
koşuk Orguştek usulünde söylenen türkü, ezgi, oyun ezgisi AL, ŞSL, BV, NH	koşık <i>a.</i> türkü, şarkı koşık aytmâq <i>türkü söylemek, şarkı söylemek</i>
koşul- 1) eklenmek, katılmak, yürümek, karışmak ŞSL, NH, TEH, ŞT, FK, MK, LM 2) şart koşmak, kararlaştırılmak ÇFK	koşılmâq <i>fl.</i> katılmak; birleşmek
koşun cemaat, ordu, saf, alay AL, ŞSL, ŞT	koşım <i>ism.</i> askeri birlikler, ordu
kotan <i>moğ.</i> saka kuşu AL	kotân <i>ism.</i> sürü

kötür hasta ve zayıf köpek AL	kötür <i>sf.</i> 1) uyuz, uyuz hastası 2) uyuz hastalığı (hayvanlarda)
kovla -kovmak, uzaklaştırmak ŞSL, LD	kuvlamâk <i>fl.</i> 1) kovalamak, peşinden koşmak 2) gütmek
koy koyun AL, ŞSL, BD, SD, GT, LD, ÇFK, TMA, TEH, FK, ŞHD, MK, LM	koy <i>ism.</i> koyun
koy- koymak, bırakmak, terk etmek, salmak; ibraz etmek, vaz etmek AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	koymâk <i>fl.</i> 1) koymak, yerleştirmek, oturtmak 2) <i>pyesa koymâk</i> oyun sahnelemek <i>sâkâl koymâk</i> sakal uzatmak <i>ekinlarga su koymâk</i> ekinlere su vermek
koyuq koyu, galiz, kaim, sıkı, yoğun ŞSL	kuyuq <i>sf.</i> kalın, koyu, yoğun
koyun koyun, göğüs, kucak GT, YED, ŞT, Sİ, MK, LM, MÜN, LD	koyın <i>ism.</i> bağır, göğüs, koyun
koz koza, koza tohumu ŞSL	goza <i>ism.</i> pamuk bitkisi, koton
kozga- hareket etmek, karıştırmak, birbirine girmek AL, BV, NH, HBD, FK, MK, LM	kozgamâk <i>fl</i> kaldırmak, ayağa kaldırmak; meydana getirmek; harekete geçirmek
kozgal- harekete gelmek, karışmak, coşmak, ayaklanmak ML, BV, NH, MÜN, FK, MK, LM	kozgalmâk <i>fl.</i> 1) ortaya çıkmak, meydana gelmek 2) yerinden kalkmak, ilerlemek, hareket etmek 3) gitmek, yola çıkmak, yol almak 4) durduğu yerde kaymak, yana hareket etmek 5) oturduğu yerde sallanmak, silkinmek, kımıldamak 6) kalkmak, havalanmak, hareket etmek 7) bir kimseye ya da düzene karşı harekete geçmek, isyan etmek, galeyana gelmek 8) harekete geçmek, faaliyet göstermek
kozgalan gürültü, şamata, karışıklık AL, BV, FK, MK, LM	kozğâlân <i>ism.</i> isyan, başkaldırı <i>milliy âzâdlık kozğâlânı</i> milli bağımsızlık isyanı
kozi kuzu GT, MK, LM	kozi <i>ism.</i> kuzu
köç 1) göç ŞT, LM, GN 2) aile ŞT	koç <i>ism.</i> mal, mülk, varlık, eşya; göç, yük <i>koç ortgün aravalar</i> eşya yüklü arabalar

köç -göçmek, yer değiştirmek, naklonmak BV, GT, HBD, LD, TEH, ŞT, FK, MK, LM, GN	köçmâk <i>fl.</i> taşımak, göçmek, yer değiştirmek, göç etmek
köçmen her zaman göçer olan, bedevi ŞSL	köçmânci 1) <i>ism.</i> göçebe, göçmen 2) <i>sf.</i> göçebe, göçerkonar, göçebe gibi
köçür - göç ettirmek GT, TMA, ŞT, GN	köçirmâk <i>fl.</i> 1) göç ettirmek, nakletmek 2) ertelemek, geciktirmek 3) kopyalamak
köğrek ciğer, göğüs AL, ŞSL, BV, YED, ŞHD	kökrâk <i>fl.</i> göğüs
köhne <i>far.</i> köhne, eski, eskimiş, zamanı geçmiş BV, NH, ÇFK, YED, Sİ, ŞHD	köhnâ <i>ism.</i> eski, antika, köhne köhnâ dunyâ <i>eski dünya</i>
kök 1) gök, gökyüzü BV, GT, MK, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) boz yeşile yakın boz renk ŞSL, NH, LD, MK 3) mavi, yeşil ŞSL, GT, FK, GN	kök <i>sf.</i> 1) mavi, açık mavi, gök mavisi kök çây yeşil çay 2) gök, sema köklüğü <i>kotarmâk</i> göklere çıkarmak, öve öve bitirememek
köker - göğermek, yeşermek BV, LD, TEH, MK, FK	kökärmâk <i>fl.</i> bitmek çimlenmek, yeşillenmek, yeşermek
kökert - yeşertmek BV, GT, FK	kökärtirmâk <i>fl.</i> çivitlemek, mavileştirmek, maviye boyamak 2) yetiştirmek
kökrek göğüs, bağır, yürek köğüs NH, FK	kökrâk <i>ism.</i> göğüs kökrâk kafasi <i>göğüs kafesi</i>
köl göl ML, ÇFK, ŞT, Sİ, ŞHD	köl <i>ism.</i> göl
kölege <i>moğ.</i> gölge AL, GT, ŞHD, TEH, MÜN	kölägä <i>ism.</i> gölge, gölgelik
köm - gömmek BV, NH, ÇFK, ŞT, TMA, Sİ, MK, LM	kömmâk <i>fl.</i> gömmek, defnetmek
kömek 1) yardım, inayet AL, ŞSL, BV, BD, YED, CD, TMA, MÜN 2) ense; himmet, inayet AL	kömäk <i>ism.</i> yardım, destek, medet, katkı
kömür kömür ŞSL, ÇFK, Sİ, LM	kömir <i>ism.</i> kömür tâş kömir <i>taş kömürü</i> yâğâç kömir <i>odun kömürü</i>
kön deri, gön GT	kön <i>ism.</i> deri, meşin, kösele, tabaklanmış deri kön zavâdi <i>tabakhane, sepi yeri</i>

kön- 1) yola gelmek, düzelmek ŞSL, ŞHD 2) gömmek, defo etmek, üstünü örtmek, razı olmak ŞSL	könmâk <i>fl.</i> razı olmak, ikna olmak, kabul etmek; anlaşmak, sözleşmek
köndür- doğrultmak, düzeltmek, ıslah etmek ML	köndirmâk <i>fl.</i> razı etmek, ikna etmek; kandırmak
köñül gönül BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	köngil <i>ism.</i> gönül, kalp çin göngüldän canı gönülden
köñüllük gönüllü NH, MK	köngilli <i>sf.</i> 1) gönüllü köngilli askarlar gönüllü askerler 2) içten, samimi, candan, dürüst, hakiki
köñülsiz gönülsüz FK	köngilsiz <i>sf.</i> gönülsüz, isteksiz; nahoş, tatsız
köñülsizlġ gönülsüzlük BV	köngülsizlik <i>ism.</i> huzursuzluk, rahatsızlık, karışıklık, tatsızlık
köp çok fazla, pek çok AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	köp <i>sf.</i> çok köp ishlamâk çok çalışmak köp yillik çok yıllık köp sânlı çok sayıda
köpek köpek, it ŞSL	köppäk <i>ism.</i> köpek
köplük çokluk, izdiham ŞSL, NH, FK	köplik <i>ism.</i> 1) çokluk, çoğunluk, ekseriyet 2) bolluk, bereket, zenginlik 3) (<i>dbl.</i>) çoġul
köprük köprüAL	köprik <i>ism.</i> köprü soġma koprik dubalı köprü, tombaz köprü
köpük deniz köpüğü ŞSL	köpük <i>ism.</i> köpük
köpür- kudurmak, köpürmek ŞSL	köpirmâk <i>fl.</i> köpürmek
kör kör, gözü görmeyen GT, NH	kör <i>ism.</i> kör
kör- görmek AL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN,	körmâk <i>fl.</i> görmek tüş körmâk düş görmek
köre göre, bir şeye uygun olarak TEH, MÜN, ŞHD, MK	köre I <i>zf</i> göre, nispeten, kıyasla köre II <i>ism.</i> ızgara; kömür çukuru

tablo:2.2. (devam)

körin- görünmek FK, MK	körinmâk <i>fl.</i> görünmek, gözükmek
körk(k) güzellik SD, GT, LD, ŞT, FK, ŞHD, LM	körk <i>ism.</i> güzellik, güzel yüz; nefaset, çekicilik, albeni
körpe yatak, yorgan ŞSL	körpâ <i>ism.</i> yorgan, yorgansı örtü, battaniye
körset- göstermek BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD	körsâtmâk <i>fl.</i> göstermek yordam körsâtmâk yardım etmek
köter- götürmek, kaldırmak, taşımak yükseltmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kötârmâk <i>fl.</i> kaldırmak, havalandırmak, yükseltmek kozgâlân kötârmâk baş kaldırmak, isyan etmek
köteril- götürülmek, kaldırılmak LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, LM	kötârilimâk <i>fl.</i> 1) kaldırılmak, havalandırılmak 2) yükseltilmek, artırılmak
köynek gömlek ŞSL	köynâk <i>ism.</i> 1) gömlek 2) elbise, kıyafet
köz göz, görme organı, nefesli çalgılarda delik BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA	köz <i>ism.</i> göz köz gavhari göz merceği köz kâsasi göz yuvası, göz çukuru közi âciz kör köz âcizliği körlük köz yâşi gözyaşı köz kısmâk göz kırpmak
közü ayna AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	közü <i>ism.</i> ayna
közle- gözlemek, beklemek AL, BV, NH, HBD, LD, ŞHD, GN	közlâmâk <i>fl.</i> göz önünde tutmak
ķubbe <i>ar.</i> kubbe BV, GT, LD, ŞHD, MÜN, MK	ķubbe <i>ism.</i> kubbe
ķuç- kucaklamak, sarılmak ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, CD, Sİ, FK, LM, GN	ķuçmâk <i>fl.</i> kucaklamak kucağına almak bektan ķuçmâk belden kucaklamak bâlânı ķuçmâk çocuğu kucaklamak
ķuçâķ kucak FK, MK	ķuçâķ <i>ism.</i> kucak
ķuçâķla- kucaklamak ÇFK, ŞT, Sİ	ķuçâķlamâk <i>fl.</i> kucaklamak
ķuçâķlaş- kucaklaşmak ÇFK, Sİ	ķuçâķlaşmâk <i>fl.</i> kucaklaşmak
ķuda bacanak ŞSL	ķuda <i>ism.</i> dünür
ķudîķ kuyu ŞT	ķuduķ <i>ism.</i> kuyu, su kuyusu

 kudret <i>ar.</i> kudret, güç BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	 kudrât <i>ism.</i> kudret, kuvvet, güç, hüküm
 kul kul, köle; insan, kişi AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	 kul <i>ism.</i> köle, kul, esir, cariye kul kılmak köle yapmak, esir etmek
 kulaç kulaç, uzunluk ölçü birimi ŞSL, NH, LD, ŞT, FK	 kulâç <i>ism.</i> kulaç
 kulağ kulak ŞSL, BV, BD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	 kulâğ <i>ism.</i> kulak kulâğ sâlmak kulak vermek, dinlemek
 kult bir yudum, bir lokma ŞSL	 kultum <i>ism.</i> yudum
 kulluğ kulluk BV, NH, HBD, YED	 kulluğ <i>ism.</i> şükür, şükran, teşekkür kulluğ kılmak teşekkür etmek, başıyla selamlamak, derin saygı göstermek
 kum kum ŞSL, BV, GT, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	 kum <i>ism.</i> kum
 kumurska karınca ŞSL, ŞT	 kumurska <i>ism.</i> karınca kıızıl kumurska kırmızı karınca kanâtlı kumurska kanatlı karınca
 kur- 1 kurmak, oluşturmak, düzenlemek, düzmek ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, LM 2 aleti ayarlamak, saz çalmak ŞSL	 kurmak <i>fl.</i> inşa etmek, kurmak, oluşturmak, imar etmek
 kur'an Kuran-ı Kerim BV, GT, YED, Sİ, ŞHD	 kurân <i>ism.</i> Kuran
 kurbağa kurbağa ŞSL, MK	 kurbağa <i>ism.</i> kurbağa
 kurğan kale, mezar AL, ŞSL, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM	 korğân <i>ism.</i> 1) kale, hisar 2) höyük, tepecik, tümsek
 kurğaşun kurşun AL, ŞSL, Sİ	 korğâşın <i>ism.</i> kurşun
 kurşa- kuşatmak, ortaya almak ŞSL	 kurşamak <i>fl.</i> kuşatmak, çevrelemek, etrafını sarmak
 kurt I kurt, börü ŞSL, ÇFK, Sİ kurt II kurt, böcek, solucan ŞSL, GT, TEH, MÜN, FK, MK, LM, Sİ	 kurt <i>ism.</i> tırtıl ipäk kurtu ibrişim kurdu, ipek böceği

ķuru- kurumak, suyu çekilmek, susuz kalmak AL, ŐSSL, BV, GT, NH, LD, ĆFK, TMA, TEH, FK, ŐSHD, MK, LM, GN	ķurımâķ <i>fl.</i> kurumak, çekilmek (<i>bitkiler için</i>)
ķuruķ I kuru, susuz, tazeliđini yitirmiő; sođuk AL, ŐSSL, TMA, TEH, BV, NH, LD, YED, FK, ŐSHD, MK, ĆFK, LM	ķuruķ <i>sf.</i> kuru, kurumuş, kurak; boş, gereksiz ķuruķ gap (<i>söz</i>) boş laf ķuruķ oy boş düşünce bâzârdan ķuruķ keldim pazardan elim boş geldim
ķuruķ II sahil, kenar, kıyı ŞSSL	ķuruķlık (kuru) arazi, arsa, toprak, kara ķuruķlıkdagi küçlür kara kuvvetleri
ķurul- kurulmak, meydana getirilmek, yapılmak MÜN, MK	ķurılmâķ <i>fl.</i> kurulmak
ķurultay <i>moğ.</i> meclis, toplantı ŞSSL, ŐT, FK	ķurultây <i>ism.</i> kurultay, meclis, kongre
ķurut- kumrutmak ŐSSL, BV, NH, HBD, LD, ĆFK, TEH, MÜN, FK, ŐSHD, MK, LM	ķurutmâķ <i>fl.</i> kurutmak, kurulamak; ortadan kaldırmak, yok etmek
ķus- istiğfar etmek, kusmak ŞSSL	ķusmâķ <i>fl.</i> kusmak
ķuő 1) kuő AL, ŐSSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ĆFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŐT, Őİ, FK, ŐSHD, MK, LM, GN 2) pervane AL	ķuő <i>ism.</i> kuş
ķut kut, talih, baht, saadet ŞSSL, BV, HBD, YED	ķut <i>ism.</i> mutluluk, saadet, bahtiyarlık, refah; bereket, bolluk
ķutķar- kurtarmak AL, ŞSSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŐSHD, MK	ķutķarmâķ <i>fl.</i> kurtarmak, serbest bırakmak
ķutluđ kutlu, mesut AL, ŞSSL, BV, LD, FK	ķutluđ : <i>yüangi yilingiz ķutlu bolsın!</i> <i>yeni yılınız kutlu olsun</i>
ķutul- kurtulmak AL, ŞSSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD, ŐT, FK, ŐSHD, MK, LM	ķutulmâķ <i>fl.</i> 1) kurtulmak âğir ahvâldan ķutulmâķning yolını tâpmâķ zor durumdan kurtulmanın yolunu bulmak 2) kaçmak, atlatmak, sıyırmak, paçayı kurtarmak, yırtmak.
ķudur- kudurmak ŞSSL, TMA, LM	ķudurmâķ <i>fl.</i> kudurmak, köpürmek, hiddetlenmek, çileden çıkmak
ķuvan- sevinmek, güvenmek, inanmak ŞSSL, BV, FK, MK, LM	ķuvân mâķ <i>fl.</i> eğlenmek, neşelenmek, tadını çıkarmak; memnun olmak, mutlu olmak

kuvvet <i>ar.</i> kuvvet, zor ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	қувват 1) güç, kuvvet 2) yetenek, kapasite, yetkinlik қувватга кirmâқ kuvvetini toplamak, kuvvetlenmek
kuvvetlen- <i>ar.+ tür.</i> kuvvetlenmek, güçlenmek GT, ÇFK, Sİ	қувватлâниш <i>ism.</i> kuvvetlenme, sağlama, takviye alma
қуян tavşan AL	қуяъ <i>ism.</i> tavşan ikki қуяъning ketidan қувласang, birini ham uşlay ol-maysan (atasözü) iki tavşanın peşinden koşarsan birini bile yakalayamazsın
қуяш güneş AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	қуяш <i>ism.</i> güneş
қуяшлиқ güneşli, güneşli yer ÇFK, Sİ, MK	қуяшли <i>sf.</i> güneşli
қуы 1) kuyu ŞSL, NH, ŞT 2) alt, aşağı; aşağı doğru AL, TMA, TEH, MÜN	қуы <i>sf.</i> alt, aşağı, taban, dip
қуймағ bir tür ekmek, çörek ML	қуымâқ <i>ism.</i> gözlemeye benzer bir çeşit börek
қуыруқ kuyruk ŞSL, ŞT, Sİ, ŞHDi MK, LM	қуыруқ 1) kuyruk 2) kalça 3) uçak, gemi gibi taşıtların arka kısmı
қуыун fırtına, hortum AL, HBD, YED, MK	қуыун <i>ism.</i> hortum, kasırğa
күч güç, kuvvet, zor ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, GN	күч <i>ism.</i> 1) güç, kuvvet күч ишлâtmâқ güç kullanmak 2) yetki, nüfuz, otorite
күчли güçlü ŞT	күчли <i>sf.</i> güçlü, kuvvetli, dayanıklı, sağlam, berk, kudretli
күчүк I küçük ŞSL, YED күчүк II köpek ŞSL күчүк III bir şeyin esası ve silsilesi ŞSL	күчүк <i>ism.</i> 1) küçük köpek, yavru köpek 2) yavru, hayvan yavrusu 3) köpek, it
күфр <i>ar.</i> dinsizlik, örtme, kötü söyleme BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK күфүр <i>ar.</i> küfür ŞHD	күфр <i>ism.</i> küfür
күл I kül, ateş külü AL, ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, YED, MK	күл <i>ism.</i> kül, köz, cüraf күл rang gri күл räng муşuk gri renkli kedi

kül- gülmek ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	külmâk <i>fl.</i> gülmek haĥâlab külmâk kahkahayla gülmek ustidan külmâk dalga geçmek, alay etmek
külbe <i>far.</i> kulübe BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	külbe <i>ism.</i> kulübe, baraka, gecekond
külçe çörek, ekmek, bir tür yuvarlak ufak ekmek ŞSL	külçâ <i>ism.</i> çörek
külfet <i>ar.</i> sıkıntı, zorluk, külfet YED, MK	külfet <i>ism.</i> külfet, talihsizlik, aksilik
külgü gülüş, gülme AL, ŞSL, BV, NH, FK, ŞHD, MK, LM	külgü <i>ism.</i> 1) gülme, gülüş, kahkaha 2) maskara
külümse- yavaş tebessüm etmek ŞSL, GN	külimsıramâk <i>fl.</i> gülümsemek
kümüş gümüş BV, GT, HBD, LD, TMA, TEH, ŞT, FK, MK, LM	kümüş <i>ism.</i> gümüş
kün 1) güneş ŞSL, BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) gün BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM 3) gündüz, aydınlık GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN	kün <i>ism.</i> gün iş küni iş günü tuĥılgan kün doğum günü kün âralab gınaşırı kün keçirmâk yaşamak, geçinmek
kündelik gündelik, günlük yevmiye ŞSL	kündelik <i>ism.</i> günlük, gündelik kündelik gazetâ günlük gazete kündelik dâftâr günlük
kündüz gündüz ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kündüz <i>ism.</i> gündüz kündüz küni gündüz vakti
küre- kürelenmek, kürelmek, toprağı sürmek ŞSL	kürâmâk <i>fl.</i> kürelemek, küremek, dışarı atmak
küreşgüreş , pehlivanların savaşması ŞSL	kürâş 1) mücadele, savaş, kavga, karşılaşma 2) (<i>sp.</i>) güreş Özbek kürâşi Özbek güreşi
küreş- güreşmek, güreş yapmak ŞSL, GT	kürâşmâk <i>fl.</i> 1) güreşmek, mücadele etmek, çekişmek; savaşmak, cenk etmek 2) yarışmak, rekabet etmek
kürsî oturulacak yüksekçe yer ŞSL, TMA, TEH	kursi <i>ism.</i> iskemle, sandalye, kürsü ĥâra kürsi hakim kürsüsü

tablo:2.2. (devam)

küt- gütmek, hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek ŞSL, TEH	kütmâk <i>fl.</i> beklemek, gözlemek kutib âlmâk <i>karşılama</i>
kütübhâne <i>ar.+ far.</i> kütüphane, kitaplık MÜN	kütübhânâ <i>ism.</i> kütüphane
küyav güvey, damat BV	kuyâv <i>ism.</i> damat, güvey
küz güz, güz mevsimi, sonbahar YED	küz <i>ism.</i> güz, sonbahar, hazan keç küz güz sonu
L	
laçın bir tür şahin, doğan ŞSL, ÇFK, ŞT, Sİ, ŞHD	laçın <i>ism.</i> şahin, laçın, tarlan
lâf <i>far.</i> konuşma, laf, söz, kelam BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	lâf <i>ism.</i> abartı, şişirme, mübalağa, palavra, boş laflar lâf kılmâk abartmak, şişirmek
lağab <i>ar.</i> lakap BV, SD, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD	lağab <i>ism.</i> lakap lağab koymâk <i>lakap koymak</i>
lâl <i>ar.</i> dilsiz BV, BD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	lâl <i>sf.</i> dilsiz, dilini yutmuş, sessiz, suskun
lâle <i>far.</i> lale BV, BD, GT, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	lâle <i>ism.</i> lale lâle rûng <i>lale rengi, pembemsi</i>
la'net <i>ar.</i> lanet, beddua, ilenç BV, ÇFK, FK, ŞHD, MK	la'nât <i>ism.</i> lanet, bela; sövgü, kınama, azar la'nât aytmâk <i>beddua etmek, kınamak</i>
lañif <i>ar.</i> nazik, hoş, güzel GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	lañif <i>sf.</i> ince, zarif, kibar, nazik, hoş; latif, güzel, narin
lañife <i>ar.</i> şaka, espiri, gülünç hikaye ya da söz GT, GN	lañifâ <i>ism.</i> şaka, latife, espri, fıkra, anekdot
lây <i>far.</i> tortu, çamur, kül ŞSL, BV, GT, NH, TEH, YED, FK, ŞHD	lây <i>ism.</i> kil, toprak, çamur, balçık lây kılmâk çamurlamak
lâyıg <i>ar.</i> uygun, yaraşır NH	lâyık <i>sf.</i> layık, uygun, münasip
lâyihâ <i>ar.</i> düşünülen bir tertib ve tasavuru açıklayıcı olarak kaleme alınan yazı TEH	lâyihâ <i>ism.</i> proje, plan, tasarı, girişim, teşebbüs
lâzım <i>ar.</i> lazım, gerekli BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	lâzım I lazım, gerekli, gerek lâzım II iç çamaşırı, şalvar (<i>kadınlar için</i>)
leb <i>far.</i> dudak BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	lâb <i>ism.</i> 1) dudak lâb langan tâvuş <i>dudak sesleri</i> 2) kenar, yan; sahil

lebbeyk <i>ar.</i> efendim, buyurun, ne emriniz var TEH, GN	läbbäy <i>zf</i> evet, efendim, buyur, emret; evet, seni dinliyorum, şeklinde bir kişinin seslenmesine cevaben söylenen söz; soru eki läbbäy efendim? <i>Ne dedin?</i>
legen <i>far.</i> leğen, mumluk NH, FK	lägän <i>ism.</i> çanak, kap, büyük ve düztabak; leğen
lerz <i>far.</i> titreme, titreyiş LM	lärzä <i>ism.</i> 1) sarsma, sarsıntı, titreme lärzüga kelmâk sarsmak 2) büyük sıkıntı
lerzân <i>far.</i> titrete, titreyen YED	lärzân <i>sf.</i> titrete, titreyen
lete kumaş, paçavra, kumaş parçası ŞSL	lättä <i>ism.</i> 1) silecek toz bezi 2) korkak, muhallebi çocuğu
levh <i>ar.</i> levha, üzerinde yazı yazılan düz nesne, düz satıh BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD	lävh <i>ism.</i> kitap sehbası, rahle
lezzet <i>ar.</i> tatlı çeşni BV; BD, GT, NH, LD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	läzzät <i>ism.</i> 1) keyif, zevk, sefa, eğlence, haz 2) lezzet, tat
lezzethğ <i>ar.</i> + <i>tür.</i> lezzetli, tatlı MK	läzzätli <i>sf.</i> nefis, leziz tatlı, lezzetli, enfes; zevkli
libäs <i>ar.</i> elbise BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	libäs <i>ism.</i> elbise, giysi, kıyafet, giyecek
lîkin <i>far.</i> fakat, ancak, lâkin BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM	lekin <i>bağ.</i> fakat, ama, lakin, yine de, ancak
loğma lokma Sİ, MK, LM	luğma <i>ism.</i> lokma
luğf <i>ar.</i> iyilik, ihsan BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	luğf <i>ism.</i> lütuf, incelik, ihsan
lüğat <i>ar.</i> sözlük, lüğat ÇFK, ŞT	luğat <i>ism.</i> sözlük, lüğat, kamus
M	
ma'ânî <i>ar.</i> anlamlar MÜN, LM, MK, FK	ma'âniy <i>ism.</i> mana, manalar
ma'ârif <i>ar.</i> bilimler, marifetler GT, MÜN, MK, GN	ma'ârif <i>ism.</i> eğitim, ilim, maarif halk ma'ârifi halk eğitimi

ma'āş <i>ar.</i> yaşayış, dirlik, maaş BD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM	maaş <i>ism.</i> kazanç, gelir, maaş
ma'āyib <i>ar.</i> kusurlar, ayıplar GT	ma'yub <i>sf.</i> günahkar, ayıplı, suçlu
mācerā <i>ar.</i> cereyan etmiş, geçmiş, serüven, macera, sergüzeşt BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	mācarā <i>ism.</i> hadise, olay, vaka; tartışma, kavga, dalaş mājarā çıkmak <i>kriz çıkması</i> çıkmak mājarāni hal etiş <i>çıkan krizi çözmek</i>
mādde <i>ar.</i> madde ŞHD, MK, LM	māddä I <i>ism.</i> madde, cisim māddä II <i>ism.</i> fıkra, madde, paragraf, bent māddäma-māddü <i>madde madde</i>
ma'den <i>ar.</i> maden LD, ŞHD, MK, LM	ma'dan <i>ism.</i> maden, metal
mādh <i>ar.</i> öven MK	mādh <i>ism.</i> meth, övme, övgü
mağlūb <i>ar.</i> yenilmiş BV, BD, GT, NH, MÜN, YED, FK, MK, LM	mağlub <i>sf.</i> mağlup, yenik, bozguna uğramış mağlub kılmak <i>mağlup etmek</i>
mağrur <i>ar.</i> gururlu, mağrur BV, BD, NH, LD, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN	mağrur 1) <i>sf.</i> mağrur, gururlu mağrur bolmak <i>gurur duymak 2)</i> <i>zf.</i> gururla, övünerek, iftiharla, kıvançla
mağz <i>ar.</i> beyin, iç, öz, esas, ilik BV, BD, SD, GT, NH, TMA, TEH, LM	mağz <i>ism.</i> 1) iç; çekirdek 2) anlam, mana
maḥabbet <i>ar.</i> sevgi, muhabbet BV, BD, GT, NH, HBD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM, GN	muḥabbät <i>ism.</i> sevgi, aşk, muhabbet vatanga muḥabbät <i>vatan aşkı</i>
mahal <i>ar.</i> yer, mevki, kısım; konu, mevzu, husus; zaman ŞSL, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mahal <i>ism.</i> zaman, vakit, an, lahza bir mahal <i>bir an</i> tāng mahalda <i>tan vaktinde</i>
mahalle <i>ar.</i> mahalle ÇFK, MÜN, Sİ	mahalle <i>ism.</i> mahalle
mahāret <i>ar.</i> maharet, beceriklilik, ustalık GT, HBD, FK, MK, LM	mahāret <i>ism.</i> yetenek, maharet, ustalık, hüner, marifet harbiy mahāret <i>savaş hüneri</i>
maḥbūs <i>ar.</i> hapis, esir, hapis olunmuş GT, TMA, TEH,	mahbus <i>ism.</i> mahbus, tutuklu, tutsak, mahkum, esir
maḥfi <i>ar.</i> gizli, saklı SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	maḥfiy1) <i>sf.</i> gizli, kapalı, mahfi, gizemli, el altından yapılan maḥfiy söz <i>gizli söz</i> , parola maḥfiy agent <i>gizli ajan</i> maḥfiy taşkilât <i>gizli teşkilat 2)</i> <i>zf.</i> gizlice, el atından; kanunsuz şekilde

māhir <i>ar.</i> hünerli, maharetli, becerikli BV, BD, TEH, YED, FK, MK, LM	māhir <i>sf.</i> mahir, usta, becerikli, hünerli māhir mergan usta nişan
māhi(y)yet <i>ar.</i> bir şeyin esası, aslı, ie-riği NH, LD, M�N, YED, FK	māhiyat <i>ism.</i> mahiyet, nitelik, �z, esas, ası māhiyatni �cıb berm�k açıklık getirmek, aydınlığa kavuşturmak
maħkeme <i>ar.</i> mahkeme MK	mahkama <i>ism.</i> 1) mahkeme 2) idare, y netim
maħk�m <i>ar.</i> hükümlü, mahkum HBD, TEH, YED, FK, MK, LM	maħk�m <i>sf.</i> 1) mahkum, hükümlü, suçlu 2) birinin emrinde, birinin hükümünde, bağımlı, tabi
maħl�k <i>ar.</i> yaratılmış, yaratık, canlı GT, NH, FK, TEH, S�, LM	maħluk 1) mahluk, yaratık 2) (<i>mec.</i>) aşağılılık herif, adi, iğren kimse
maħrec <i>ar.</i> dışarı ıkılacak kapı; ağız- dan harflerin ıktığı yer FK, MK	maħr�c <i>ism.</i> (<i>mat.</i>) payda, b len, mah- re; umumiy mahrac ortak payda
maħr�m <i>ar.</i> mahrum, yoksun BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, M�N, YED, S�, FK, şHD, MK, LM	mahrum <i>sf.</i> mahrum, yoksun mahrum bolm�k mahrum olmak
maħř�l <i>ar.</i> �r�n, mahs�l TMA, TEH, M�N, MK, LM	mahsul <i>ism.</i> mahsul, �r�n, verim, mey- ve
maħř�ř <i>ar.</i> başkasında bulunmayan, ayrılmış, �zel BV, NH, FK, TEH, YED, S�, FK, MK	maħsus <i>sf.</i> 1) mahsus, �zel, �zg�, husu- si, has 2) <i>zf.</i> bile bile, mahsus
maħřer <i>ar.</i> maħřer, kıyamet yeri BV, NH, LD, YED, FK, şHD, MK, LM, GN	mahşar <i>ism.</i> maħřer
māh -tāb <i>far.</i> ay ışığı, mehtap BV, LD, YED, şHD, LM	māhtāb <i>ism.</i> dolunay, aydınlatan ay; ışık
maħv <i>ar.</i> yok etme BV, BD, GT, NH, HBD, LD, M�N, YED, FK, şHD, MK, LM	mahv <i>sf.</i> harap olmuş, telef olmuş, mah- volmuş
maħz�n <i>ar.</i> kaygılı, h�z�n� BV, BD, NH, HBD, M�N, YED, FK, şHD, MK, LM	mahzun <i>sf.</i> gamlı, kederli, h�z�n�, mahzun
mā'il <i>ar.</i> meyletmiş, hevesli, istekli, d�şk�n NH	māyil <i>sf.</i> istekli, meyilli, yatkın, eğilimli
ma'�n <i>ar.</i> saf, akarsu GN	ma'�n <i>sf.</i> yumuşak, ince, narin; sevimli, hoş
ma'ışet <i>ar.</i> yiyip ime, geçinme GT, LD, YED, MK	maışat 1) geim, yaşam 2) zevk, sefa, keyif, haz maışat ılm�k sefa s�rmek, tadını çıkarmak

maḳāl <i>ar.</i> söz, söyleyiş BV, GT, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	maḳāl <i>ism.</i> atasözü
makam <i>ar.</i> makam, yer, durak BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	maḳām I <i>ism.</i> (müz.) makam, nağme maḳām II <i>ism.</i> makam, unvan, rütbe, mevki, pozisyon āliy maḳāmnu egal-lamâḳ yüksek makama sahip olmak
maḳbere <i>ar.</i> mezar TEH	maḳbara <i>ism.</i> mozole, anıt mezar; türbe
maḳbūl <i>ar.</i> kabul edilmiş, kabul, geçerli BV, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	maḳbul <i>sf.</i> makbul, uygun, kabul edilebilir, geçerli
maḳşad <i>ar.</i> istenen, kast olunan, maksat, amaç BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, NH	maḳsad <i>sf.</i> maksat, gaye, amaç, hedef maḳsadga muvâfiḳ amaca uygun
maḳta medh, medhetme, övgü, sitayiş ŞSL	maḳtāv övgü, methiye maḳtāv ḳāğâzu iftihar belgesi, teşekkür belgesi
maḳta' övmek, methetmek, tarif ve tavsif etmek ŞSL, BV, ŞHD	maḳtamâḳ <i>fl.</i> övmek
ma'ḳūl <i>ar.</i> akıllıca, akla uygun, mantıklı, iyi, güzel ŞSL, ŞT, FK, LM	ma'ḳul <i>sf.</i> makul, akla uygun, uygun, münasip, elverişli ma'ḳul bolmâḳ mantıksal olmak ma'ḳul tâpmâḳ uygun görmek
māl <i>ar.</i> mal, mülk, varlık, servet BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	māl 1) büyükbaş hayvan, sığır; mal, varlık; ticari eşya, ürün māl bâḳuvçı sığır bakıcısı, çoban māl dunyâ dūnya malı 2) <i>mec.</i> kaba, terbiyesiz adam
malay hizmetkar, uşak, kul köle, yetim ŞSL	malay I <i>ism.</i> hizmetçi, uşak, yardımcı. malay II <i>ism.</i> Malay, Malezyalı Malay ḳalḳı Malezya halkı
ma'lūm <i>ar.</i> bilinen, belli; açık, görünür, aşikar BV, GT, HBD, LD, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	ma'lūm <i>sf.</i> belli, malum, muayyen, bilinen ma'lūm ḳılmâḳ açığa çıkarmak
mamūḳ pamuk ŞSL, BV, NH, TEH, FK, GN	māmıḳ <i>ism.</i> ham pamuk, hidrofil pamuk; ince tüy, yumuşak yün
mamur I kabile, kök, özlük ŞSL	ma'mur I <i>ism.</i> yönetmen, idareci, işletmeci, başkan, müdür
mamur II damar ŞSL	ma'mur II <i>sf.</i> rahat, müreffeh, ongun, mamur, abad, düzenli

ma'mūr <i>ar.</i> bayındır, şenlikli BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, GN	ma'mur I <i>ism.</i> yönetmen, idareci, işletmeci, başkan, müdür ma'mur II <i>sf.</i> rahat, müreffeh, ongun, mamur, abad, düzenli
ma'nā <i>ar.</i> mana, iç, öz, bir şeyin iç yüzü LD, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, LM	ma'nā <i>ism.</i> mahiyet, nitelik, öz; mana, anlam, içerik ma'nāsı yok <i>manası yok kıyası ma'nāda hangi anlamda? sözning toğrı manası sözüñ doğru anlamı</i>
ma'nevī <i>ar.</i> manevi TEH, MK	ma'nevī <i>sf.</i> 1) manevi, ruhsal, ruhani ma'nevī hayāt <i>manevi yaşam</i> 2) ahlaki
manğlay <i>moğ.</i> alın, baş, başın üst kısmı, tepe ŞSL	manglay <i>ism.</i> alın manglayı kattıq <i>alın yazısı kötü olan, talihsiz</i>
manşib <i>ar.</i> devlet hizmeti; makam, derece BV, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, GN	mansab <i>ism.</i> görev, vazife, kariyer
mantıq <i>ar.</i> söz, hakikat LD, FK	mantıq <i>ism.</i> mantık
manzara <i>ar.</i> manzara, görüntü, taht, yüksek, görünen yer TEH, YED	manzara <i>ism.</i> manzara
manzūr <i>ar.</i> bakılmış, bakılan, beğenilen, görülen BV, GT, HBD, YED, FK, MK, LM, GN	manzur <i>sf.</i> cazip, çekici, göz alıcı, hoşgiden, dikkat çeken manzur bolmāq <i>hoşuna gitmek, beğenmek</i>
maraz <i>ar.</i> hastalık, illet BV, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM	maraz <i>ism.</i> 1) irinli yara, iltihaplı yara 2) huysuzluğu ve titizliğiyle can sıkkan, bela 3) <i>mec.</i> yaramaz, kötü
ma'reke <i>ar.</i> savaş meydanı BV, GT, NH, TMA, ŞHD, MK	ma'raka I 1) <i>ism.</i> anma töreni, mevlüt, cenaze 2) merasim ma'raka II <i>ism.</i> 1) kampanya, seferberlik 2) savaş meydanı; savaş, cenk
ma'rifet <i>ar.</i> bilgi, ilahi sırları bilme, ustalık, beceri BV, GT, NH, FK, ŞHD, MK	ma'rifāt <i>ism.</i> marifet, irfan, ilim, aydınlanma
ma'rūf <i>ar.</i> herkesçe bilinen, belli, meşhur, ünlü BV, GT, NH, MÜN, FK, GN	ma'ruf <i>sf.</i> şanlı, ünlü, meşhur, şöhretli, tanınmış, namlı
ma'rūz <i>ar.</i> arz olunmuş, yayılmış MÜN, FK	ma'ruz <i>ism.</i> tebliğ, konuşma, bildiri
mashara <i>ar.</i> maskara, soytarı ŞHD, MK	mashara <i>ism.</i> alay, istihza, eğlenme mashara kılmāq <i>alay etmek</i>

maşlahat <i>ar.</i> ehemmiyetli, güvenilir iş, emir, husus BV, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, LM	maslahat <i>ism.</i> öğüt, tavsiye, nasihat yaşhi maslahat iyi tavsiye maslahat bermâk öğüt vermek uning maslahatıga binâan onun tavsiyesine göre
ma'sûk <i>ar.</i> sevgili, sevilmiş BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ma'suk <i>ism.</i> maşuk, sevgili, sevilen kişi (erkek)
mâtem <i>ar.</i> yas, keder BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, MK, LM, GN	mâtâm <i>ism.</i> matem, yas, ağıt mâtâm maclisi matem meclisi
mâtem-serâ <i>ar.</i> yas evi FK	mâtamsarâ <i>ism.</i> yaşlı, matemli
may yağ, maylamak, semirmek, yağ sürme, yağlama AL, ŞSL	mây <i>ism.</i> 1) yağ balık mâyı balık yağı 2) boya, yağlı boya
mayda meyde, ince, ufaklama, ince doğrama ŞSL	mayda <i>sf.</i> küçücük, ufak, minik mayda pul bozuk para mayda kum ince kum
māye <i>far.</i> maya, asıl ve lüzumlu madde BD, HBD, LD, YED, MK, LM	māya <i>ism.</i> 1) dişi deve 2) baz, temel, ana gövde; çekirdek, öz
mayil <i>ar.</i> eğilen, meyleden, İstekli, hevesli BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mayl <i>ism.</i> eğilim, meyil, temayül, yatkınlık; istek, arzu, heves māyl bolmâk eğiliminde olmak
ma'yüb <i>ar.</i> ayıplanmış, ayıplı, bozuk, eksik NH, TEH, FK, MK	ma'yub <i>sf.</i> günahkar, ayıplı, suçlu
māzî <i>ar.</i> geçmiş, geçmiş zaman GT, FK, MK	māziy <i>ism.</i> mazi, geçmiş
ma'zeret <i>ar.</i> mazeret, özür LM	ma'zirat <i>ism.</i> özür, af
mazlum <i>ar.</i> zulüm görmüş, sakin, sessiz GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	mazlum <i>sf.</i> mazlum, baskı gören, ezilen mazlum halklar baskı gören halklar
ma'zül <i>ar.</i> azledilmiş, serbest LM	ma'zul <i>sf.</i> görevinden uzaklaştırılan, men edilen
mazmün <i>ar.</i> mana, nükteli söz, ödenmesi gereken şey BV, GT, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	mazmun <i>ism.</i> mana, öz, içerik, kapsam, muhteva, konu, ana fikir, mevzu kıska mazmuni kısa özeti
ma'zür <i>ar.</i> özürlü BV, NH, HBD, LD, YED, FK, MK, LM	ma'zur <i>sf.</i> mazereti olan, mazeretli, özrü olan, mazur görülebilir, affedilebilir, bağışlanabilir ma'zur tutmâk mazur görmek, affetmek
mebādā <i>far.</i> sakın, olmaya YED	mabādā <i>bağ.</i> eğer

meblağ <i>ar.</i> para, akçe GT, FK	mablağ <i>ism.</i> mebla, para
mecāl <i>ar.</i> güç, kuvvet, fırsat, imkan GT, NH, HBD, LD, FK, ŞHD, LM	macāl <i>ism.</i> güç, kuvvet, dayanıklılık, mecal
mecāz <i>ar.</i> mecaz BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, MK	macāz <i>ism.</i> mecaz
meclis <i>ar.</i> topluluk, meclis BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	māclis <i>ism.</i> meclis, toplantı māclis zalı <i>meclis salonu</i>
mecmū'a <i>ar.</i> mecmua ŞHD	mācmua 1) mecmua; belli bir düzenle bir araya getirilen bilgiler, metinler toplamı 2) birden fazla eserin toplu şekilde yayınlanmış hâli
mecrūh <i>ar.</i> yaralı, yaralanmış BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	macruh <i>sf.1)</i> yaralı, kırgın, dargın 2) sakat, malul
medār <i>ar.</i> yörünge, etrafında dönülen nokta; vasıta, sebep BV, NH, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, MK, LM, GN	madār I <i>ism.</i> güç, kuvvet, direnç madārı kırımâk <i>gücü tükenmek</i> madār II (<i>esk.</i>) (<i>coğ.</i>) 1) <i>sf.</i> tropikal, tropik 2) <i>ism.</i> dönenceler arası kuşak, tropikal kuşak madārı saratân yengeç dönencesi madārı jادیی oğlak dönencesi madār āhmānı <i>tropikal orman</i>
meddāh <i>ar.</i> daima medh eden SD, MK	maddāh <i>ism.</i> 1) meddah, çarşı ve sokaklarda etrafında topladığı kişilere dinî vaazlar veren profesyonel anlatıcı 2) (<i>mec.</i>) öven, medhiyeci, pohpohlayan
meded <i>ar.</i> yardım, himmet ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	mādād <i>ism.</i> medet, yardım, çare mādād bermâk <i>yardım etmek</i>
meded-kār <i>far.</i> yardımcı LD, MÜN, YED, FK, LM	mādādkār <i>ism.</i> yardımcı, destekçi
medeni <i>ar.</i> Medineli ŞHD	mādāniy <i>sf.1)</i> medeni 2) kişinin kendi eliyle, emeğiyle ekilen, yetiştirilen mādāniy taraqqiyāt <i>medeni uygarlık</i>
medh <i>ar.</i> övme BV, BD, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM, GN	madh <i>ism.</i> meth, övme, övgü madh kilmâk <i>meth etmek</i>
medrese <i>ar.</i> medrese GT, NH, LD, Sİ, MK, LM, ÇFK	mādrāsā <i>ism.</i> medrese

mefṭūn <i>ar.</i> tutkun, hayran olmuş, büyülenmiş BV, GT, NH, HBD, YED, FK, LM	māftun <i>sf.</i> meftun, vurgun, vurulmuş māftun etmāk meftun etmek māftun bolmāk meftun olmak
meger <i>far.</i> meğer, halbuki, oysaki BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	māgār <i>zf.</i> meğer, eğer
mekān <i>ar.</i> yer, oturlan yer BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	makān <i>ism.</i> mekan, yer, mesken
mek(i)r <i>ar.</i> mekr, hile BV,GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM, YED, ŞHD, GN	mekr <i>ism.</i> hile, kurnazlık, dalavere mekr kılmāk hile yapmak
mekkār <i>ar.</i> hileci, düzenci, çok hile yapan, dolandırıcı, düzenbaz BV, NH, LD, YED, CD	makkār <i>sf.</i> sinsi, kurnaz, hileci makkār duşman sinsi düşman
mekkārliĝ <i>ar. + tür.</i> hilekarlık MK	makkārlik <i>ism.</i> kurnazlık, hainlik, tilkilik, sinsilik makkārlik kılmāk kurnazlık yapmak
mekruh 1) <i>ar.</i> şeriatın haram etmediği fakat çok zorda kalmayınca da yapılmasına izin verilmeyen ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, MK 2) tiksinti veren, iğrenç GT	mākruh <i>sf. (din.)</i> mekruh, yasaklanmış
mekteb <i>ar.</i> okul, yazı yazılacak yer BV, GT, NH, HBD, MÜN, FK, MK, LM	maktab <i>ism.</i> mektep, okul kattalar maktabi yetşkinler okulu maktab bālāsı okul çocuĝu
mektüb <i>ar.</i> mektup, name, yazılmış şey BV, GT, NH, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	māktub <i>ism.</i> mektup
melāl <i>ar.</i> usanç, bıkma, üzüntü, dert, sıkıntı BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	malāl <i>ism.</i> melal, usanç, sıkıntı malāl kelmasa zahmet olmazsa
melāmet <i>ar.</i> ayıplama, azarlama BV, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	malāmat <i>ism.</i> yüzüne vurma, suçlama, ayıplama, kınama, sitem, serzeniş
melhem <i>ar.</i> merhem MK	mālhām <i>ism. 1)</i> merhem 2) (<i>mec.</i>) deva olan, derman olan herhanhi bir şey yaraga mālhām kıymāk yaraya merhem sürmek
mel'un <i>ar.</i> melun, lanet edilmiş GT, ÇFK, TEH, Sİ, MK	mal'un <i>sf.</i> lanetli, melun, nefretle karşılanan

memleket <i>ar.</i> ülke, devlet, toprak GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, GN	mamlakat <i>ism.</i> memleket
memnūn <i>ar.</i> sevinçli, sevinmiş, memnun BV, YED, TMA	māmnun <i>sf.</i> memnun, hoşnut māmnun bolmâķ memnun olmak
me'mūr <i>ar.</i> memur NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	ma'mur I <i>ism.</i> yönetmen, idareci, işletmeci, başkan, müdür ma'mur II <i>sf.</i> rahat, müreffeh, ongun, mamur, abad, düzenli
mēn ben GT, NH	men <i>zm.</i> ben men bilān benle
men' <i>ar.</i> yasaklama, önleme, durdurma BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	mān <i>ism.</i> yasak, yasaklama, men mān etmâķ yasaklamak
menāre <i>ar.</i> minare GT, TEH, LM	mināra <i>ism.</i> minare, kule Buhāra mināralari Buhara minareleri
menba' <i>ar.</i> kaynak, pınar BV, MK	manba <i>ism.</i> kaynak, memba
mene işte, çok söyleme, çok konuşma ŞSL	mānā <i>zf.</i> işte mānā āl! işte al!
menfa'at <i>ar.</i> fayda, yarar GT, ŞHD, MK	manfaat <i>ism.</i> menfaat, kār, çıkar, fayda, yarar
menmenlik enaniyet gibi gurur ŞSL	manmanlık <i>ism.</i> kibir, kendini beğenmişlik, şımarıklık, ukalalık manmanlık kilmâķ ukalalık yapmak
mensūb <i>ar.</i> bir yere bağlı kimse, bir şeyle ilgisi bulunan TMA, FK, MK, LM	mānsub <i>ism.</i> bağlı, mensup, alakalı, ait
menzil <i>ar.</i> menzil, yerleşecek yer, konak yeri BV, GT, BD, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT	mānzil <i>ism.</i> 1) seferde yol üzerinde durup dinlenen mekan, dinlenme tesisi 2) menzil; ikamet yer, ikametgah, yaşanılan yer, mekan mānzil makān oturma yeri, mesken
merāķ <i>ar.</i> merak, heves, istek BV	mārāķ <i>ism.</i> ilgi, alaka, merak, dikkat
mercān <i>ar.</i> mercan BV, BD, LD, YED, ŞHD, GN	mārcān <i>ism.</i> mercan
merd <i>far.</i> adam, insan, yiğit BV, GT, YED, ŞHD, GN	mārd <i>ism.</i> 1) mert, cesur, yiğit, yürekli 2) eli açık, cömert

tablo:2.2. (devam)

merdāne <i>far.</i> erkekçe, mertçe hareket eden BV, NH, HBD, FK, ŞHD, MK, GN	mardāna 1) <i>zf.</i> cesaretle, mertçe, cesurca, korkusuzca, yılmadan 2) <i>sf.</i> erkek, erkeğe ait (ayakkabılar için) mardāna etik erkek çizmesi
merdāne-vār <i>far.</i> mertçe, erkeğe yakışacak şekilde ŞHD	mardānavār <i>zf.</i> mertçe, cesurca, yiğitçe, kahramanca
merdlık <i>far.- tür.</i> mertlik, insanlık GT	mārdlık <i>ism.</i> mertlik, yiğitlik, cesurluk
mergen nişaneci, tüfengci ŞSL	mergān <i>ism.</i> nişancı, pusucu māhir mergān keskin nişancı
merhabā <i>ar.</i> merhaba, günaydın BV, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD	marhabā <i>ünl.</i> buyurun, hoş geldiniz
merhamet <i>ar.</i> acıma, esirgeme GT, BD, HBD, LD, MÜN, YED, ŞHD, MK	marhamat <i>ünl.</i> lütfen, buyur(un), hoş geldin(iz) marhamat çay içing buyurun, çay için
merhem <i>ar.</i> s “merhem BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	malham <i>ism.</i> 1) merhem 2) (<i>mec.</i>) deva olan, derman olan herhangi bir şey yarağa malham koymâk yaraya merhem sürmek
merhūm <i>ar.</i> Allah’ın rahmetine kavuşmuş, ölmüş MÜN, FK, MK	marhum <i>ism.</i> merhum, ölü (erkekler için)
merkez <i>ar.</i> merkez YED	mārkāz <i>ism.</i> 1) merkez, meydan 2) bir işin yoğun olarak yapıldığı yer 3) kapalı eğrinin veya bazı çokgenlerde köşegenlerin kesişme noktası ağırlık mārkaži ağırlık merkezi madaniyat mārkaži medeniyet merkezi
mermer <i>yun.</i> mermer BV, LM	marmar <i>ism.</i> mermer âk marmar beyaz mermer marmar lavha mermer levha
mersiye <i>ar.</i> ağıt, birinin ölümü üzerine yazılmış manzume NH, TEH	mārsiyā <i>ism.</i> mersiye, matem şiiri
mertebe <i>ar.</i> derece, rütbe GT, BD, ÇFK, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK, LM	mārtābā I <i>ism.</i> 1) derece, rütbe, kademe, mertebe 2) görev, vazife uluğ mārtābā yüce derece āliy mārtābā yüksek mertebe
mesāfe <i>ar.</i> mesafe, ara uzaklık MÜN	masāfa <i>ism.</i> mesafe, uzaklık, ara uzâk masāfada uzak yerde
mescid <i>ar.</i> mescit, namaz kılınacak yer, küçük cami BV, GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	māscid <i>ism.</i> mescit, cami Cumâ mascidi Cuma mescidi

meşel <i>ar.</i> benzer, eş, örnek, dokunaklı söz, hikaye GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM	mäsäl <i>ism.</i> 1) kısa hikaye, masal 2) özdeyiş, vecize, atasözü, özlü söz
mes'ele <i>ar.</i> mesele, derece ÇFK, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	mäsälä <i>ism.</i> mesele, problem, sorun, konu konut tartibidagi mäsälälär gündemdeki meseleler
mesken <i>ar.</i> ev, oturacak yer, mekan, yurt BV, GT, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mäskän <i>ism.</i> mesken, ev, konut, ikamet yeri
mest <i>far.</i> sarhoş BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mäst <i>ism.</i> sarhoş, mest, başı dumanlı mäst bolmâk sarhoş olmak
meşakkat <i>ar.</i> zahmet, sıkıntı GT, BD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	maşakkat <i>ism.</i> meşakkat, sıkıntı, zorluk, güçlük, çetinlik
meş'ale <i>ar.</i> meşale NH, LD, MÜN, LM	maş'ala <i>ism.</i> tutuşmuş meşale, yanan meşale
meşgöl <i>ar.</i> meşgul, bir işle uğraşan, dalgın LD, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, MK, LM, GN	maşgöl <i>sf.</i> meşgul, işlek
meşhür <i>ar.</i> şöhretli, tanınmış, şöhret sahibi BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN	māshur <i>sf.</i> meşhur, tanınmış, ünlü, şöhretli māshur bolmâk meşhur olmak
meşq <i>ar.</i> yazı örneği BV, YED	māşq <i>ism.</i> alıştırma, idman, egzersiz, antrenman, pratik, uygulama māşq kilmâk alıştırma yapmak
metā' <i>ar.</i> mal, sermaye, elde bulunan varlık BV, GT, NH, LD, FK, MK	matâ <i>ism.</i> kumaş, dokuma
metanet <i>ar.</i> sağlamlık, muhkemlik TEH	matānat <i>ism.</i> metanet, dayanıklılık, sebat, azim
metîn <i>ar.</i> sağlam, dayanıklı LD, FK, ŞHD	metin metin, güçlü, kuvvetli, sağlam, dayanıklı metin âdam güçlü adam
mētîn <i>far.</i> taş yontulan kazma AL	
mevc <i>ar.</i> dalga BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	māvc <i>ism.</i> dalga māvc urmâk dalgalanmak
mevcüd <i>ar.</i> var olan, bulunan GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	māvcud <i>sf.</i> mevcut, var olan, halihazırdaki
mevcüdât <i>ar.</i> var olan şeyler, mahluklar TEH	māvcudât <i>ism.</i> mevcudat, var olan şeyler, varlıklar, yaratıklar

mevcüdlük <i>ar.+ tür.</i> hazır olan şey, mevcut, hazır ŞSL	mävcludlık <i>ism.</i> mevcudiyet, varlık, bulunma durumu
mevhüm <i>ar.</i> kuruntuya dayanan, vehmölunmuş BV, NH, LD, YED, FK	mävhum <i>ism.</i> soyut, mücerret, muallak
mevki' <i>ar.</i> zaman, vakit MÜN	mävke <i>ism.</i> mevki, yer, vaziyet, durum, pozisyon, derece
mevlüd <i>ar.</i> 1) çocuk, yeni doğmuş çocuk TEH, GN 2) doğum GT	mävliüd <i>ism.</i> mevlüt
mevzi' <i>ar.</i> bir şey konulacak yer, yer, mahal, kısım GT, TMA, TEH, FK	mävze <i>ism.</i> mevki, semt, mahalle
mevzu' <i>ar.</i> konu, konulmuş, uydurma FK	mavzu <i>ism.</i> konu, mavzu, tema, mesele
mevzun <i>ar.</i> ölçülü, tartılı, güzel, düzgün BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GT	mavzun <i>sf.</i> mevzun, ince ve uzun, hatları güzel
mey <i>far.</i> şarap BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mäy <i>ism.</i> mey, şarap
meydân <i>ar.</i> meydan, alan, ortalık BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	maydân alan, meydan <i>cäng maydâni savaş meydanı açık maydân havaalanı</i>
mejde meyde, ufak, parça, tane, ince ŞSL	mayda <i>sf.</i> küçücük, ufak, minik <i>mayda pul bozuk para mayda kum ince kum</i>
meyl <i>ar.</i> eğilme, sevme, akma, gönül akışı GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	mayl <i>ism.</i> eğilim, meyil, temayül, yatkınlık; istek, arzu, heves <i>mäyl bolmâk eğiliminde olmak</i>
me'yüs <i>ar.</i> ümitsiz, ümidi kesilmiş YED, FK, LM	ma'yus <i>sf.</i> meyus, umutsuz, hüznölü, sıkıntılı, kederli, çaresiz
mevve <i>far.</i> meyve, yemiş NH, LD	mevä <i>ism.</i> meyve <i>hol mevä taze meyve kuru k mevä kuru meyve</i>
mezâk <i>ar.</i> zevk alma, tatma; lezzet BV, YED	mäzâ <i>ism.</i> 1) tat, lezzet <i>müzâsi yahşı tadı güzel</i> 2) zevk, sefa, haz, eğlence, temaşa
mezâr <i>ar.</i> ziyaret yeri, mezar BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, LM	mâzâr <i>ism.</i> mezarlık, kabristan, gömütölük; mezar, kabir
meze <i>far.</i> tat, lezzet TEH, ŞT, MK	mäzâ <i>ism.</i> 1) tat, lezzet <i>müzâsi yahşı tadı güzel</i> 2) zevk, sefa, haz, eğlence, temaşa

mezheb <i>ar.</i> tutulan yol, bir dinin şubelerinden her biri BV, NH, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK	māzhāb <i>ism.</i> mezhep
mezkūr <i>ar.</i> zikredilmiş, söz konusu olmuş, anılmış BV, GT, HBD, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	mazkur <i>sf.</i> adı geçen, anılan, zikredilen, sözü geçen, mezkur
mıh <i>far.</i> çivi, nal çivisi GT, NH	mıh <i>ism.</i> çivi, mıh <i>işlär mıhdäy işler tıkrında</i>
multık tüfeng, filinta iyi ok atan ŞSL	multık <i>ism.</i> tüfek <i>multık âtmâk ateş etmek</i>
mısra <i>ar.</i> mısra, dize BV, BD, NH, MÜN, YED, FK, ŞHD	mısra <i>ism.</i> mısra
mışik kedi ŞSL	müşük <i>ism.</i> kedi <i>müşük bâlâsı kedi yavrusu</i>
mi'de <i>ar.</i> mide, kursak, karın BV, GT, MK	mi'de 1 (<i>tıp.</i>) mide; mantar hastalığı 2 <i>sf.</i> midesel, mideye ait <i>mi'de kasallığı</i> mide hastalığı
mihmân <i>far.</i> konuk, misafir BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mehmân misafir, konuk <i>mehmânga bârmâk misafirliğe gitmek mehmânlarni kutib âlmâk misafirleri karşılamak</i>
mihmân-hâne <i>far.</i> misafir evi, misafirhane TEH	mehmânhanä <i>ism.</i> otel, misafirhane <i>kiçik mehmânhanä küçük misafirhane</i>
mihnet <i>ar.</i> sıkıntı, mihnet BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED	mehnät <i>ism.</i> emek, iş, zahmet, çalışma, uğraş <i>ununlu mehnät verimli çalışma</i>
mihnet-keş <i>ar.+ far.</i> eziyet çeken BV, MK	mehnatkâş <i>ism.</i> emekçi, çalışan 2 <i>sf.</i> çalışkan, emek veren, emekçi <i>mehnatkâş âmma emekçi halk</i>
mıhr <i>far.</i> güneş; sevgi, şefkat BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	mehr <i>ism.</i> sevgi, şefkat <i>mehr kılmâk şefkat göstermek vatanga mehr vatan sevgisi</i>
mil <i>ar.</i> mil, çelik kalem, yollardaki mesafeyi ölçmek için dikilen nişan BV, NH, MÜN, FK, LM,	mil I <i>ism.</i> mil, uzaklık birimi mil II <i>ism.</i> namlu, kovan mil III <i>ism.</i> akrep, saat akrebi
milâd Kisra Mihras'ın babası olduğu söylenen kişilerden biri TMA	milâd <i>ism.</i> milat <i>milâddan ilgari milattan önce miladdan keyin milattan sonra</i>
millet <i>ar.</i> sınıf, topluluk, din, mezhep HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, MK, GN	millät <i>ism.</i> millet, ulus

milk kenar, yan, çit ŞSL	milk I <i>ism.</i> diş eti hastalığı milk II <i>ism.</i> kenar, kumaş kenarı
milliyet <i>ar.</i> kavim, topluluk, taife, halk TEH	milliyät <i>ism.</i> milliyet, vatandaşlık, uyruk
mi'mār <i>ar.</i> mimar BV, NH, LD, MÜN, YED, FK	me'mār <i>ism.</i> mimar
miñ I ben AL, ŞSL, BV, BD, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN miñ II ben ŞSL, BV, HBD, LD, FK, LM	ming bin <i>ming yıllık</i> bin yıllık
min- binmek AL, ŞŞL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	minmâk <i>fl. 1)</i> herhangi bir vasıtayı kul- lanmak, sürmek <i>2)</i> binmek, çıkmak, yüklenmek
mināre <i>ar.</i> minare ÇFK, Sİ	mināra <i>ism.</i> minare, kule Buhāra <i>mināralari</i> Buhara minareleri
minber <i>ar.</i> minber, camilerde hutbe okunan yer ' BV, NH, ÇFK, Sİ, ŞHD	minbār <i>ism.</i> kürsü, minber
minnet <i>ar.</i> minnet, gönül borcu BV, GT, LD, ÇFK, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	minnāt <i>ism.</i> minnet, şükran
minnet-dār <i>ar.+ far.</i> minnettar, birin- den gördüğü iyiliğe karşı mahcup ve müteşekkir kalan BV, NH, HBD, FK	minnâtdār <i>sf.</i> minnetdar, müteşekkir
mîrās <i>ar.</i> miras GT, LD, ÇFK, TMA, ŞT, Sİ, ŞHD, MK	merās <i>ism.</i> miras, kalıt merās ālmāk <i>miras almak</i>
mirgen atıcı, nişancı, yiğit ŞT	mergān <i>ism.</i> nişancı, pusucu māhir <i>mergān keskin nişancı</i>
mis <i>far.</i> bakır NH, TEH, ŞT, ŞHD, LM	mis <i>ism.</i> bakır sarık mis sarı bakır
mişāl <i>ar.</i> misal, örnek; gibi; orta harfi illetli olan BV, GT, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	misāl <i>ism.</i> misal, örnek misāl için <i>me-</i> <i>sela, örneğin misal keltirmāk</i> örnek <i>vermek yārķın misāl net</i> örnek
miskin <i>ar.</i> miskin, zavallı BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	miskin <i>sf.</i> düşkün, sefil, bağımsız
mişl <i>ar.</i> eş, benzer BV, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, FK, ŞHD, LM, GN	mişl <i>ism.</i> benzeşme, benzerlik
mi'yār <i>ar.</i> ölçü GN	me'yār <i>ism.</i> ölçü, sınır, limit, hudut; ölçüt, norm, kriter

mîzân <i>ar.</i> terazi, ölçek BV, GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM	mezân I terazi, ölçüm; derece, ölçü, ölçüt <i>ma'naviyat mezânlari ahlak ölçüleri</i> mezân II <i>ism.</i> (fiz) mezon, ortacık
mîz-bân <i>far.</i> misafiri ağırlayan, ev sahibi BV, TMA, TEH, YED, FK	mezbân <i>ism.</i> ev sahibi, konuk eden kimse, mihmandar, konukçu
mol bol, geniş ŞSL	mol <i>sf.</i> bol, çok, gani, bereketli <i>mol hâsul bereketli ürün</i>
mollâ <i>ar.</i> kadı; büyük bilgin, hoca ŞSL, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD	mulla <i>ism.</i> molla
morı I baca, boru ŞSL morı II cetvel ŞSL	morı <i>ism.</i> boru, duman, çıkış borusu, baca
möşük kedi GT, MK, GN	müşük <i>ism.</i> kedi <i>müşük bâlâsı kedi yavrusu</i>
mu'âlece <i>ar.</i> ilaç kullanma, ilaç yapma GT, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, MK	muâlaca <i>ism.</i> tedavi
mu'allak <i>ar.</i> asılı, asılmış, sürüncemede kalmış BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK	muallaq <i>sf.</i> asılı, askıda, sarkık
mu'allim <i>ar.</i> öğretmen, muallim BV, GT, YED, FK, MK, LM	muallim <i>ism.</i> erkek öğretmen
mu'âmele <i>ar.</i> davranış, hareket, tavır BV, GT, TEH	muâmala <i>ism.</i> muamele, davramış, yaklaşım, tutum, tavır <i>muâmala kılmâk muamele etmek</i>
mu'aţtar <i>ar.</i> ıtırılı, kokulu BV, GT, LD, YED, FK, ŞHD, GN	muattar <i>sf.</i> kokulu, aromatik, güzel kokulu, rahiyalı
mu'âvin <i>ar.</i> yardımcı LM	muâvin <i>ism.</i> muavin, yardımcı
mu'ayyen <i>ar.</i> tayin edilmiş, belli edilmiş, belirlenmiş, kararlaştırılmış NH, HBD, LD, TEH, Sİ, FK, LM, GN	muayyen <i>sf.</i> belirli, muayyen, belli <i>muayyen şart belli şartlar</i>
muĥabbet <i>ar.</i> sevgi NH, LD, ÇFK, YED, Sİ	muĥabbât <i>ism.</i> sevgi, aşk, muhabbet
muhacir <i>ar.</i> göçmen, göç eden MÜN, LM	muhâcir göçmen, muhacir, sığınmacı
muĥâfazat <i>ar.</i> muhafızlık, koruma, besleme, bakma TEH, MÜN, MK,	muhâfazat <i>ism.</i> muhafaza, korunma, savunma, müdafaa
muĥâlefet <i>ar.</i> muhalefet, muhaliflik, aykırılık GT, TMA, TEH, MK	muhâlafat <i>ism.</i> ihtilaf, anlaşmazlık, muhalefet

muḥālif <i>ar.</i> karşı çıkan, muhalefet eden, uymayan, uygun düşmeyen BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, FK	muḥālif <i>ism.</i> karşıt, aleyhdar, muhalif
muharrir <i>ar.</i> yazar MK	muharrir <i>ism.</i> 1) editör bâş muharrir başeditör, başyazar 2) yazar, muharrir
muḥbir <i>ar.</i> haber veren TEH, MK	muḥbir <i>ism.</i> 1) muhabir 2) yazışan, yazışma yapan kimse
muḥîṭ <i>ar.</i> kapsayan, içine alan, çevrili GT, NH, LD, FK, ŞHD, LM	muhit <i>ism.</i> muhit, ortam, durumlar
muhkem <i>ar.</i> sağlam, güçlü BV, GT, NH, HBD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	mahkâm <i>sf.</i> sağlam, dayanıklı, muhkem
muḥliş <i>ar.</i> muhtaç, ihtiyacı olan BV, YED	muḥlis <i>ism.</i> taraftar, hayran, bağımlı, seven şe'riyat muḥlisi şiir hayranı futbol muḥlisi futbol taraftarı
muhtâc <i>ar.</i> ihtiyacı olan, muhtaç BV, GT, NH, LD, BV, GT, NH, HBD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	muhtâc <i>ism.</i> muhtaç
muhtaçlık <i>ar.+ tür.</i> muhtaçlık, ihtiyaç sahibi olma GT	muhtâclık <i>ism.</i> muhtaçlık, zaruret
muhtar <i>ar.</i> hareketinde serbest olan, dilediği gibi davranma özgürlüğüne sahip MÜN	muhtâr <i>sf.</i> özerk, otonom, muhtar, bağımsız muhtâr vakil bağımsız vekil
muhtasar <i>ar.</i> muhtasar, kısaltılmış, kısa, özet BV, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN	muhtasar <i>ism.</i> muhtasar, kısa, özet muhtasar kılmâk kısaltmak, özetlemek
muhterem <i>ar.</i> muhterem, saygıdeğer, saygın BV, LD, YED, FK, MK, LM	muhtaram <i>sf.</i> muhterem, sayın, saygıdeğer
muhteşem <i>ar.</i> ihtişamlı, görkemli HBD	muhtâşâm <i>sf.</i> muhteşem, fevkalade, harika, şahane
muḳâbil <i>ar.</i> karşı, karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan BV, LD, ÇFK, YED, Sİ, LM, GN	muḳâbil <i>sf.</i> karşıt, muhalefet, zıt, aksi muḳâbil reca zıt plan
muḳaddem <i>ar.</i> önde olan, önde giden, önce olan, üstün olan GT, TEH, Sİ	muḳaddâm <i>sf.</i> önce, evvel
muḳaddes <i>ar.</i> mübarek, temiz NH, HBD, LD, TEH, FK	muḳaddas <i>sf.</i> mukaddes, kutsal, mübarek muḳaddas burç kutsal görev
muḳaddime <i>ar.</i> kitaplarda başlangıç, giriş, önsöz TEH	muḳaddime <i>ism.</i> giriş, mukaddime

muḳāmīr <i>ar.</i> kumarbaz BV, FK, MK	muḡambīr <i>sf.</i> kurnaz, hin, açıkgöz, sinsi
muḳarrēr <i>ar.</i> kararlaşmış, tayin edilmiş, anlatılmış, bildirilmiş, şüphesiz BV, GT, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK	muḳarrār <i>sf.</i> kaçınılmaz, zounlu, önüne geçilemez
muḷṭān Pencap'ta bir bölgenin adı ŞHD	moltāni <i>ism.</i> çingene
muñ sıkıntı, dert, tasa AL, ŞSL, GT, NH, HBD, FK, ŞHD, LM, GN	mung <i>ism.</i> keder, hüznü, gam, dert
muñlık dertli, tasalı FK, LM	munḡl <i>sf.</i> mahzun, hüznülü, gamlı, kederli
muntazām <i>ar.</i> düzgün, düzenli GT	muntazām <i>sf.</i> düzenli, intizamlı, sistemli muntazām ḳoşın düzenli ordu
muntazır <i>ar.</i> bekleyen, gözleyen BV, GT, HBD, LD, YED, FK, LM, GN	muntazır muntazır, bekleyen, gözleyen muntazır bolmâḳ beklemek
murabba' <i>ar.</i> dörtlü, dörtlük, dört köşeli LD, TEH, LM	murabba <i>ism.</i> kare (geometrik)
murdar <i>far.</i> kirli, pis NH, FK, ŞHD, MK	murdâr 1) <i>ism.</i> haram olan şey 2) <i>sf.</i> murdar, pis, haram 3) <i>sf. mec.</i> harama el uzatan, pis işlerden dönmeyen
muşaffâ <i>ar.</i> süzölmüş, temizlenmiş ŞHD	muşaffâ <i>sf.</i> temiz, saf, şeffaf, berrak, dupduru, apaçık muşaffâ âsmân açık gökyüzü
muşibet <i>ar.</i> felaket, yıkım, bela BV, GT, NH, ÇFK, TEH, Sİ, GN	muşibet <i>ism.</i> muşibet, dert, bela muşibet çekmâḳ dert çekmek
müşîkî <i>ar.</i> müzik, musiki TEH, ŞHD	muşîkiya <i>ism.</i> müzik, musiki
muşt yumruk, tokat ŞSL	muşt <i>ism.</i> yumruk muşt körsetmâḳ yumruğunu göstermek, gözdağı vermek
müş <i>far.</i> fare GT	muş <i>ism.</i> fare
müşek <i>far.</i> fare yavrusu GT	müşâk <i>ism.</i> 1) müşkül, güç, zor 2) fişek, havai fişek müşâk âtmâḳ havai fişek atmak
muşt yumruk, tokat ŞSL	muşt <i>ism.</i> yumruk muşt körsetmâḳ yumruğunu göstermek, gözdağı vermek
muta'aşşīb <i>ar.</i> kendi tarafını aşırılıkla tutan TEH	mutaassīb fanatik, koyu taraftar, aşırı düşkün, aşırı

muṭālaʿa <i>ar.</i> okuma, tetkik FK	mutālaa <i>ism.</i> okuma, mütalaa
mutaşaddî <i>ar.</i> bir işe girişen, bir işe kalkışan TMA	mutasaddi <i>ism.</i> 1) (<i>tar.</i>) düşük kademeli memur 2) herhangi bir işi yönetmek için görevlendirilen kimse, yetkili
muʿteber <i>ar.</i> saygın, inanılır, güvenilir BV, NH, LD, ÇFK	muʿteber <i>sf.</i> saygın, muteber, itimatlı, hürmetli, saygıdeğer
muʿtedil <i>ar.</i> uygun, mülayim BV, ŞHD	muʿtedil <i>sf.</i> mutedil, ılıman, ılımlı, orta dereceli, ölçülü muʿtedil iklim ılıman iklim
muṭîʿ <i>ar.</i> bağlı, itaat eden GT, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM	mute <i>sf.</i> itaatkâr, uysal, teslimiyetçi, boyun eğen
muṭlaḳ <i>ar.</i> yalnız, tek, kayıtsız, şartsız BV, BD, NH, ÇFK, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mutlaḳ <i>sf.</i> mutlak, salt, kesin, belirli
muṭlaḳa <i>ar.</i> kesinlikle, mutlaka NH, MÜN	mutlaḳa <i>zf.</i> mutlaka, kesinlikle, mutlak surette, muhakkak mutlaḳa mümkün emas kesinlikle mümkün değil
muttaşıl <i>ar.</i> aralıksız, hiç durmaksızın BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM	muttasıl <i>sf.</i> kesintisiz, devamlı, sürekli, durmadan, aralıksız, fasılasız muttasıl yağkan yâmgır aralıksız yağan yağmur muttasıl işlêmâḳ durmadan çalışmak
muvaḫḫaḳ <i>ar.</i> işleri rast giden; başarılı GT	muvaḫḫaḳ : bolmâḳ başarmak, kazanmak, ulaşmak, elde etmek
muvâfiḳ <i>ar.</i> uygun, yerinde BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	muvâfiḳ 1) uygun, münasip, layık muvâfiḳ ravişda hal kılış uygun bir şekilde problem çözme 2) binaen, göre, esasen ḳânunga muvâfiḳ kanuna göre
muz buz AL, ŞSL, BV, NH, FK, ŞHD, MK	muz <i>ism.</i> buz muzga ḳoymâḳ buza koymak
muẓaffer <i>ar.</i> zafer kazanmış HBD, LD, TMA, MÜN, FK	muẓaffer <i>ism.</i> muzaffer, zafer kazanmış, galip, başarılı
mübalaḡa <i>ar.</i> abartma, büyütme; pek fazla, çok aşırı BV, GT, TMA, TEH, MÜN, MK,	mübâlaḡa <i>ism.</i> mübalaḡa, abartma, büyütme, şişirme mübâlaḡa ḳılmâḳ mübalaḡa etmek, abartmak

tablo:2.2. (devam)

mübārek <i>ar.</i> mübarek, hayırlı, uğurlu, kutlu GT, BD, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM	mübârak <i>sf.</i> mübarek, uğurlu, hayırlı, kutlu mübârak bolsın mübarek olsun
mübhem <i>ar.</i> belirsiz, üstü kapalı BV, SD, NH, FK, LM	mübhâm <i>sf.</i> müphem, belirsiz, şüpheli, kuşkulu, kesin olmayan
mübtelâ <i>ar.</i> düşkün, tutulmuş, belaya uğramış BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mubtalâ <i>sf.</i> 1) maruz kalan, uğrayan, muzdarip olan 2) müptela, vurgun, meftun, şeyda, âşık, tutkun mübâlâğa bolmâk muzdarip olmak; müptela olmak
mücessem <i>ar.</i> cisimlenmiş, üç boyutlu olan cisim BV, HBD, LD, GN	mücässâm <i>sf.</i> mücessem, cisimlenmiş, somut mücässâm kılmâk görünür hâle getirmek, somutlaştırmak
mücmel <i>ar.</i> toplanmış, bir araya gelmiş; kısa ve az sözle anlatılmış, öz, özet TMA, MÜN	mücmâl <i>sf.</i> belirsiz, kuşkulu, meçhul, belli olmayan, müphem, açık olmayan
mücrim <i>ar.</i> suçlu, cürüm işlemiş BV, MÜN, FK, MK,	mücrim <i>ism.</i> suçlu, kabahatli
müdâm <i>ar.</i> daima, sürekli, devamlı BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	müdâm <i>zf.</i> sürekli, devamlı, her zaman, daimî, ebedî
müddet <i>ar.</i> zaman, vakit, süre GT, NH, HBD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM, GN	müddât süre, müddet, zaman aralığı müddâtđan ilgari müddetinden önce körsâtilgan müddâtđa verilen müddette
müdîr <i>ar.</i> yöneten BV	müdir müdür, yönetici, idareci jurnalning bölüm müdiri derginin bölüm müdürü
müdreğ <i>ar.</i> idrak etme, anlama, sezme BV	müdrâğ <i>ism.</i> ağırlık, rehavet, uyku bastırması, uyku hâli, uyuklama
müellif <i>ar.</i> kitap yazan ÇFK, Sİ	müâllif <i>ism.</i> yazar, müellif, eser sahibi
müftî <i>ar.</i> fetva veren, müftü GT, ÇFK, MÜN, Sİ, ŞHD, MK	müfti <i>ism.</i> müftü
mühendis <i>ar.</i> mühendis, hesap ve matematik bilen NH, ŞHD, GN	mühândis <i>ism.</i> mühendis
mühim(m) <i>ar.</i> ehemmiyetli, önemli GT, LD	mühim <i>sf.</i> mühim, önemli
mühlet <i>ar.</i> süre, iş için verilen zaman BV, HBD, TEH, FK, MK, GN	mühlât <i>ism.</i> mühlet, müddet, süre, belirli zaman aralığı mühlâtđan âldın mühletinden önce

mühr <i>ar.</i> mühür BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM	mühr <i>ism.</i> mühür, damga
mükâfat <i>ar.</i> beraberlik, karşılık verme, bir iyiliğe karşı yapılan iyilik TEH, FK,	mukâfât <i>ism.</i> ödül, mükafat
mükemmel <i>ar.</i> tam GN	mükämmäl <i>sf.</i> mükemmel, kusursuz; ileri, olgun
mülâhaza <i>ar.</i> dikkatle, bakma MK, LM,	mülâhaza <i>ism.</i> 1) mülahaza, düşünme mülâhaza kılmâk mülahaza etmek 2) görüş, fikir, kanı 3) utanç, ar, haya
mülâkât <i>ar.</i> kavuşma, buluşma TMA, TEH, MÜN, ŞHD	mülâkât <i>ism.</i> mülakat, görüşme mülâkât kılmâk mülakat yapmak
mülâyim <i>ar.</i> yumuşak huylu, uygun BV, NH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	mülâyim <i>sf.</i> 1) yumuşak 2) (<i>mec.</i>) mülayim, sakin, sessiz, sevimli
mülâzemet <i>ar.</i> bir yere veya kimseye sınımsız bağlanma GT, TMA, TEH, MÜN	mülâzamat iltifat, kibarlık, nezaket
mülk <i>ar.</i> mal, taşınmaz mal, mülk, ülke BV, GT, NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mülk <i>ism.</i> mülk, varlık, mal davlat mülki devlet malı şahsiy mülk şahsi varlık
mü'min <i>ar.</i> inanan, iman etmiş, müslüman BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK	momîn 1) <i>ism.</i> (<i>din.</i>) mümin, Müslüman 2) (<i>mec.</i>) mülayim, sessiz, sakin 3) erkek ismi
mümkîn <i>ar.</i> mümkün, olanaklı BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	mümkîn <i>sf.</i> mümkün, olası, olanaklı mümkîn bolsa mümkün olsa mümkîn emas mümkün değil
mümtâz <i>ar.</i> seçkin, imtiyazlı MÜN, YED, FK, MK	mümtâz <i>sf.</i> 1) seçkin, güzide, mümtaz 2) klasik Özbek mümtâz adabiyâti Özbek klasik edebiyatı
münâcât <i>ar.</i> Allah'a dua etme, Allah'a dua konulu şiir TEH, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM,	münâcât <i>ism.</i> münacat, yakarış, yalvarma, dua
münâfık <i>ar.</i> münafık GT, ÇFK, Sİ, MK, GN	münâfık <i>sf.</i> münafık, ikiyüzlü
münâsebet <i>ar.</i> bağ, yakınlık, uygunluk GT, TEH, MK	münâsâbât <i>ism.</i> ilişki, alaka, münasebet, bağlantı yaşsi münâsâbâtda bolmâk iyi ilişkisi olmak
münâsib <i>ar.</i> uygun, yerinde BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	münâsib <i>sf.</i> münasip, uygun, denk, yaraşır

münāzara <i>ar.</i> tartışma, karşılıklı konuşma GT	münāzara <i>ism.</i> münazara, tartışma, konuşma
münderic <i>ar.</i> bir şeyin içinde yer almış, bir şeyde toplanmış MÜN	mündāricā <i>ism.</i> içerik, içindekiler
mürāca'at <i>ar.</i> başvurma, geri dönme GT	mürācaat <i>ism.</i> çağrı, müracat, başvuru
mürde <i>far.</i> ölü, ölmüş YED	mürdā <i>ism.</i> cansız beden, ceset
mürebbi <i>ar.</i> terbiye eden, besleyen BV, LD, MÜN, GN	mürābbiy <i>ism.</i> erkek öğretmen, muallim
mürekkeb <i>ar.</i> karışmış, karışık BD, NH, MÜN, ŞHD	mürākkāb <i>sf.</i> karışık, karmaşık, çetin
mürtedd <i>ar.</i> İslam dininden dönen MK	mürtād 1) <i>ism.</i> dinden dönen kimse 2) <i>ism.</i> (siy.) siyasi görevini bırakıp düşman tarafa geçen kimse, hain 3) <i>sf.</i> iğrenç, pis
mürüvvet <i>ar.</i> yiğitlik, mertlik; insanlık GT, ÇFK, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	mürüvvāt <i>ism.</i> mürüvvet, insanlık, beşeriyet, insancılık
müsābaqa <i>ar.</i> yarış GT	müsābaqa müsabaka, yarış, karşılaşma müsābaqa kılmāk yarışmak müsābaqaga çağırmāk yarışa davet etmek
müsādere <i>ar.</i> cezalandırmak üzere birinin malına el koyma GT, MÜN	müsādara <i>ism.</i> müsadere, el koyma, haciz
müsāfir <i>ar.</i> konuk, misafir, yolcu BV, GT, NH, HBD, TMA, MÜN, FK, MK, LM, GN	müsāfir <i>ism.</i> misafir, konuk, davetli; seyyah
müşbet <i>ar.</i> tespit edilmiş, kaydedilmiş TMA	müşbāt <i>sf.</i> olumlu, müsbet
müstahkem <i>ar.</i> sağlamlaştırılmış, istihkam edilmiş MÜN	müstahkām <i>sf.</i> sağlam, müstahkem, katı, güçlü müstahkām tinçlik kalıcı barış müstahkām kılmāk güçlendirmek
müstakıl <i>ar.</i> kendi kendine, ayrıca FK	mustakıl 1) <i>sf.</i> bağımsız, müstakil, hür mustakıl davlatlar bağımsız devletler 2) <i>zf.</i> müstakil olarak, bağımsız olarak, başlı başına

tablo:2.2. (devam)

müsteşnâ <i>ar.</i> istisna olan, ayrı tutulan YED	mustâsnâ <i>ism.</i> istisna, müstesna, ayrı, farklı mustâsnâ kılmâk hariç tutmak mustâsnâ kılganda hariç olmak üzere, istisnasıyla
müslmân <i>ar.</i> müslüman BV, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED	musulmân 1) <i>ism.</i> Müslüman 2) <i>sf.</i> Müslüman, Müslümanlık musulmân dini Müslümanlık dini, İslam
müşâhede <i>ar.</i> bir şeyi gözle görme BV, GT, MÜN, MK	müşâhada <i>ism.</i> müşahede, gözlem, gözetim
müşerref <i>ar.</i> şerefli BV, GT, BD, LD, TEH, MÜN, FK, MK, LM	müşârrâf <i>sf.</i> müşerref, nail, şereflendirilmiş, kazanmış müşârrâf bolmâk müşerref olmak, nail olmak; ödül almak müşârrâf kılmâk unvan vermek; ödül vermek; onurlandırmak
müşfik <i>ar.</i> şefkatli, merhametli BV, GT, HBD, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM	müşfik <i>sf.</i> müşfik, sevecen, şefkatli, sevgi dolu
müşkil <i>ar.</i> güç, zor BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, Sî, FK, ŞHD, MK, GN, LM	müşkül <i>sf.</i> müşkül, güç, zor, çetin, zahmetli müşkül hâlât müşkül durum
müştaş <i>ar.</i> yanan, tutuşan LM	muştâk <i>sf.</i> bekleyen, gözleyen, muntazır, intizar, arzulayan muştâk bolmâk hasret kalmak
müşterek <i>ar.</i> ortak, ortaklaşa Sî	müştârak <i>sf.</i> genel, umumi, müşterek, ortak müştârak vazifemiz ortak görevimiz
müşterî I <i>ar.</i> satın alan, istekli GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sî, FK, ŞHD müşterî II <i>ar.</i> Jüpiter gezegeni GT, BV	müşteriy I <i>ism.</i> 1) abone 2) müşteri, alıcı müşteriy II <i>ism.</i> (gök. b.) Jüpiter
müşük fişeng, fişek ŞSL	müşük <i>ism.</i> kedi
mütekebbir <i>ar.</i> kibirli, kibirlenen, büyüklenen GT, ÇFK, TEH, Sî, MK	mütakâbbir <i>sf.</i> kibirli, mütekebbir, kendini beğenmiş, mağrur, küstah
müttehem <i>ar.</i> suçlu, kabahatli NH, YED, Sî, FK	muttâhâm <i>ism.</i> 1) dolandırıcı, düzenbaz, hilekâr, üçkâğıtçı, kazıkçı 2) alçak, rezil, hain, kötü muttâhâm kâzi hilekâr kadı
müzd <i>far.</i> ücret, kira, mükafat TEH, FK, MK	muzd <i>ism.</i> hizmet hakkı, karşılık, ödenek
N	
nâ-būd <i>far.+ ar.</i> yok olan, bulunmayan, perişan olmuş BV, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nâbud: nâbud bolmâk yok olmak; telef olmak; ölmek nâbud kılmâk israf etmek, telef etmek

nāçār <i>far.</i> çaresiz BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, GN	nāçār <i>sf.</i> fakir, yoksul, muhtaç, sefil; güçsüz, kuvvetsiz, zayıf
nā-dān <i>far.</i> cahil, kaba, bilgisiz BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	nādān <i>sf.</i> anlayışsız,cahil
nādir <i>ar.</i> az, ender, nadir BV, BD, TMA, MÜN, YED, FK, LM	nādir <i>sf.</i> 1) nadir, ender, seyrek 2) değerli, çok kıymetli, paha biçilemez nādir kolyāzma nadir el yazması
nafağa <i>ar.</i> nafaka, geçinmek için gerekli olan gelir GT, ÇFK, Sİ	nafağa <i>ism.</i> 1) İhtiyaç sahiplerine yardım amacıyla verilen para, yardım parası 2) ayrı yaşayan eşe (kadın/erkek; reşit olmayan çocukları için) ya da çalışacak durumda olmayan anne-babaya, kanunlar esasında ödenen teminat ödemesi, nafaka 3) emekli maaşı 4) (<i>esk.</i>) burs
nā-gāh <i>far.</i> ansızın, birdenbire BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM, GN	nāgāh <i>zf.</i> birdenbire, aniden, ansızın
nağme <i>ar.</i> ahenk, ezgi, güzel BV, GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, GN	nağme <i>ism.</i> nağme
nā-ḥağ(ḳ) <i>far.+ ar.</i> haksız, haksız yere, boşuna GT, NH, LD, TEH, YED, FK, MK	nāḥağ <i>sf.</i> haksız, adaletsiz, adil olmayan, hukuka aykırı
nāḥiyyet <i>ar.</i> nahiye, küçük yer, bölge LD, TMA	nāḥiyā <i>ism.</i> nahiye, ilçe, bölge, kasaba
nā-ḥoş <i>far.</i> beğenilmeyen, çirkin, kötü BV, GT, NH, TMA, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	nāḥuṣ <i>sf.</i> neşesiz, nahoş, tatsız, mutsuz, kötü nāḥuṣ sez māḳ mutsuz hissetmek
naḥs <i>ar.</i> uğursuz, bahtsız BV, NH, FK, MK, LM	naḥs <i>sf.</i> 1) gusül almamış, cenabet, kirli 2) rezil kimse, ahlaksız kimse 3) <i>mec.</i> işi rast gitmeyen, işi yürümeyen
naḥv <i>ar.</i> yön, cihet; söz dizimi GT	naḥv <i>ism.</i> sentaks söz dizimi
nağd <i>ar.</i> peşin para, nakit; servet BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nağd <i>sf.</i> nakit, peşin, hazır nağd pul nakit para
nā-kes I <i>far.</i> alçak, pinti, cimri GT, ŞHD, MK, LM, LD nā-kes II <i>far.</i> kimsesiz NH	nākās <i>sf.</i> rezil, ahlaksız, alçak, sefil
nākil <i>ar.</i> nakleden, anlatan MÜN, MK, LM	nākil <i>ism.</i> hikaye anlatan kimse, hikayeci

naḳḳāş <i>ar.</i> nakkaş, nakış yapan, süsleme ustası BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	naḳḳāş <i>ism.</i> nakkaş, nakışçı, duvar ressamı, bezekçi
naḳş <i>ar.</i> nakış, süs, resim ŞSL, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	naḳş <i>ism.</i> oyma, nakış, süsleme
nālān <i>far.</i> ağlayan, inleyen, inleyici BV, NH, ŞHD, LM, GN	nālān <i>sf.</i> sızlanan, mızımız, ağlak
nāle <i>far.</i> inleme, inilti BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nālā <i>ism.</i> inleme, nale nālā ḳılmâḳ inlemek
nāliş <i>far.</i> inleyiş, inilti SD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	nāliş <i>ism.</i> şikayet, serzeniş, dırdır; hıçkırma, hıçkırarak ağlama nāliş ḳılmâḳ yakınmak, şikayet etmek
nām <i>far.</i> ad, ün, lakap BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	nām <i>ism.</i> 1) ad, isim Furḳat nāmıdagi koça Furkat isimli sokak yahşı nām güzel isim nāmıdan adına, namına, yerine nām ḳoymâḳ/bermâḳ isim koymak/vermek 2) rütbe; unvan, san fahriy nām (unvân) fahri ünvan 3) nām çıḳarmâḳ adını duyurmak, ünlü olmak
nā-maḥrem <i>far.+ ar.</i> mahrem olmayan BV, GT, HBD, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK, GN	nāmahrām <i>sf.</i> namahrem
nā-maḳbūl <i>far.+ ar.</i> kabul olunmamış, makul olmayan GT, MÜN, MK	nāmāḳbul <i>sf.</i> kabul edilemez, caiz olmayan
nā-ma'ḳūl <i>far.+ar.</i> makul olmayan, akıl dışı TEH	nāma'ḳul <i>sf.</i> makul olmayan, abes, saçma, mantıksız
nā-maḥlūb <i>far.+ar.</i> istenmeyen, arzulananmayan GN	nāmātlub <i>sf.</i> belirsiz malum olmayan, meçhul
namāz <i>far.</i> namaz NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nāmāz <i>ism.</i> namaz
namāzgāh <i>far.</i> namazlık ÇFK, Sİ	namāzgāh <i>ism.</i> cami, mescid
nāme <i>far.</i> mektup BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	nāma <i>ism.</i> mektup, mesaj
nā-merd <i>far.</i> mert olmayan, alçak, korkak GT, NH, LD, YED, ŞHD, MK	nāmārd <i>sf.</i> namert, alçak, korkak

nāmūs <i>ar.</i> ar, edep, haya BD, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nāmūs <i>ism.</i> 1) namus, onur, şeref, hay-siyet, erdemlilik; iffet, bekâret nāmūsı <i>tegmâk</i> namusuna el uzatmak 2) utanç, haya, ar nāmūs kılmâk utanmak
nā-muvâfık <i>far.</i> + <i>ar.</i> uygun olmayan FK	nāmuvâfık <i>sf.</i> uygun olmayan, elverişsiz nāmuvâfık nāmzād uygun olmayan aday
nā-münāsib <i>far.</i> uygun olmayan, uygunsuz BV, TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM	nāmünāsib <i>sf.</i> uygunsuz, yakışıksız, elverişsiz, yersiz nāmünāsib harakat uygunsuz hareket
nām-zed <i>far.</i> nişanlı, aday LM	nāmzād <i>ism.</i> aday, namzet
nān <i>far.</i> ekmek BV, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nān <i>ism.</i> ekmek
nā-pāk <i>far.</i> pis, temiz olmayan, kirli, murdar BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM	nāpāk <i>sf.</i> temiz olmayan, pis, kirli; habis, kötü, pespaye nāpāk kıyım pespaye giysi
na'ra <i>ar.</i> nara, bağırma ŞHD	na'ra <i>ism.</i> bağırma, gürlleme, kükreme, feryat
nā-rāzî <i>far.</i> + <i>ar.</i> razı olmayan, kabul etmeyen BV, NH, TMA	nārāzî <i>sf.</i> memnun olmayan, hoşnutsuz, tatminsiz; razı olmayan nārāzî bolmâk razı olmamak, anlaşmamak
narḥ <i>far.</i> narh, resmi makamlarca konan fiyat LD, MÜN, YED, FK	narḥ <i>ism.</i> fiyat, ücret, bedel, paha, kıymet
narı öte, sonra, öbür taraf, diğer taraf, daha öte AL, ŞSL BV, BD, NH, HBD, TMA, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	narı <i>zf.</i> 1) öte, ileri, uzağa, uzak narı tur ötede dur 2) sonra, daha sonra
narvan <i>far.</i> 1) merdiven ŞSL 2) eşik, kapı, önü ŞSL	narvân <i>ism.</i> merdiven
nā-saz <i>far.</i> uygunsuz MK	nāsâz <i>sf.</i> bozuk
naşib <i>ar.</i> pay, hisse BV, BD, NH, HBD, LD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nasib <i>ism.</i> nasip, kısmet, alın yazısı
naşihat <i>ar.</i> öğüt BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nasihat <i>ism.</i> nasihat, öğüt
naşihat-āmîz <i>ar.</i> + <i>far.</i> öğüt alınacak söz TEH, LM	nasihatâmuz <i>sf.</i> öğretici, ders verici, eğitici, didaktik, öğrenen

naşihat-gūy <i>far.</i> öğüt veren GN	nasihatgoy <i>ism.</i> nasihatçı, öğüt veren, akıl hocası, rehber
nā-şād <i>far.</i> mutsuz, hüznü, kederli BV, NH, HBD, YED,	nāşād <i>sf.</i> neşesiz, üzgün
nāṭıq <i>ar.</i> konuşan, söyleyen BV, TMA, MÜN, ŞHD	nāṭıq <i>ism.</i> konuşmacı, hatip nāṭıqlık san'atı <i>hatiplik sanatı</i>
nā-tüvān <i>far.</i> zayıf, kudretsiz, kuvvetsiz BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, 'ŞHD, MK, LM	nātavān <i>sf.</i> aciz, çaresiz; güçsüz, yetersiz
nā-ümîd <i>far.</i> ümitsiz BV, NH, FK	nāumid <i>sf.</i> 1) umutsuz, ümitsiz, çaresiz nāumid bolmâk <i>umutsuz olmak</i> 2) bedbin, kötümser
nāv <i>far.</i> boş, içi boş, oyuk ŞSL, BV, NH, FK, LM	nāv <i>ism.</i> 1) su yolu , oluk 2) okyanus altında uzunlamasına olan derin batık
nā-yāb <i>far.</i> eşi bulunmaz NH, FK	nāyāb <i>sf.</i> nadir, az bulunur, değerli, paha biçilemez nāyāb kıbilyat <i>nadir yetenek</i>
nāz <i>far.</i> naz, eda BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nāz <i>ism.</i> naz, cilve nāz kılmâk <i>naz yapmak</i>
nazar <i>ar.</i> bakma, göz atma BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nazar <i>ism.</i> nazar, bakış kat'iy nazar <i>bağımsız olarak, bakmaksızın nazarımda benim nazarımda nazar taşlamâk</i> <i>göz atmak nazarga âlmâk</i> <i>hesaba katmak nazarda tutmâk</i> <i>göz önünde bulundurmak</i>
nāzenîn <i>far.</i> nazlı, cilveli, edalı BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nāzânin <i>sf.</i> güzel, çekici, alımlı, nazenin
nāzık <i>far.</i> ince, narin, zarif GT, GN	nāzık <i>sf.</i> 1) nazık, narin, yumuşak, ince 2) sevecen, müşfik, şefkatli 3) kırıl-gan, duyarlı, hassas nāzık masala hassas mesele nāzık payt hassas dönem nāzık ahvāl hassas durum
naẓm <i>ar.</i> dizme; vezinli ve kafiyeli şiir BV, GT, NH, BD, LD, TMA,TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	naẓm <i>ism.</i> nazım, şiir
ne <i>far</i> 1) ne, ne de ŞSL, GT, BD, LD, TMA, YED, ŞHD, LM, GN 2) ne kadar, ne miktar anlamında bir kelime ŞSL	ne <i>zm.</i> ne
nebātāt <i>ar.</i> bitkiler TMA	nābātāt <i>ism.</i> bitkiler, yeşillik, sebze, nebatat

nebîre <i>ar.</i> torun GT	nâbirâ <i>ism.</i> torun
necât <i>ar.</i> kurtarmak, kurtuluş GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nâcât <i>ism.</i> necat, kurtuluş, yardım, çare, kurtarma nâcât kılmâk yardım etmek
neçaqlık ne kadar ŞT	neçağlık <i>zf.</i> ne kadar
neçe nice, ne kadar GT, NH	neçâ <i>zf.</i> ne kadar, kaç
neçök nasıl ŞT, LM	neçik <i>zf.</i> nasıl, niçin
neçün niçin ŞHD	neçun <i>zf.</i> niçin, neden
ner <i>far.</i> er, erkek NH, YED	nâr <i>ism.</i> erkek
nergis <i>far.</i> nergis, güzelin gözü BV, BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nârgis <i>ism.</i> nergis
nedâmet <i>ar.</i> pişmanlık BV, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nâdâmât pişmanlık, tövbe, nedamet nâdâmât körmâk pişman olmak
nef <i>ar.</i> yarar, fayda, kar BV, NH, HBD, TMA, TEH, YED, CD, FK, MK, LM	nâf <i>ism.</i> yarar, getiri, fayda
nefer <i>ar.</i> asker, ordu TMA	nâfâr <i>ism.</i> nefer, kişi; adet (<i>sadece insan sayısı belirtilirken kullanılır</i>)
nefes <i>ar.</i> nefes, soluk; an GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nâfâs <i>ism.</i> 1) nefes, soluk, solunum nâfâs âlmâk nefes almak; iç çekmek; ara vermek 2) an, lahza, dakika bir nâfâs âlmâk bir an geçmek
nefis <i>ar.</i> güzel, beğenilen MÜN, FK, MK	nâfis <i>sf.</i> 1) ince, hoş, nefis, narin, nazik, latif, güzel nâfis şâyı ince ipek 2) güzel, incelikli nâfis san'at güzel sanatlar
nefret <i>ar.</i> ürküp kaçma, iğrenme GT, MK	nâfrât <i>ism.</i> nefet nâfât kılmâk nefret etmek
neft <i>ar.</i> neft, petrol GN	neft <i>ism.</i> petrol
nege niçin ÇFK, Sİ nege niçin, neden, niye AL, GT negü niçün AL	negâ <i>zm.</i> niye? niçin? neden? negüdir nedendir negü kulyapsiz? neden gülüyorsunuz?

nehār <i>ar.</i> gündüz LD, MK	nahār <i>ism.</i> 1) şafak, tan vakti, gün doğumu 2) gündüz, gündüz vakti 3) (<i>mec.</i>) kahvaltı yapmadan, aç karnına
nem <i>far.</i> nem, hafif ıslaklık BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nām <i>sf.</i> 1) rutubetli, nemli, 2) ıslak, sulu
nemāz <i>far.</i> namaz GT	namāz <i>ism.</i> namaz
neme ne, nesne GT, LM	nimā <i>zm.</i> ne, hangi şey bu nimā? <i>Bu ne? Bu nimāni anlatadi? (bu nima degani) bunun anlamı ne? Sizga nimā boldi? Size ne oldu?, Neyiniz var? nimā uçun? ne için, neden? nimā sababdan? hangi sebepten, neden? ozi nimā gap? Sorun ne? nimā bolsa ham her ne olsa nimā bopti? Ne oldu?, Ne varmış? Familiyangiz nimā? Soyadınız ne? uning āti nimā? onun adı ne? nimāga? niye, niçin? nimāga keçikdingiz? Neden geciktiniz? nimāga menga aytma-dingiz? Neden bana söylemediniz?</i>
nemlik <i>far. + tür.</i> nemli, ıslak YED	nāmlık <i>ism.</i> rutubet, nemlilik, ıslaklık
nerse nesne, şey ÇFK	nārsā <i>ism.</i> şey, nesne, obje hār nārsā her şey
neseb <i>ar.</i> nesil, soy NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD	nāsāb <i>ism.</i> neseb, köken, soy, hısımlık
nesl <i>ar.</i> nesil, soy, kuşak BV, BD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, GN	nāsl <i>ism.</i> 1) sülale, soy, şecere, hısımlık, nesep 2) familya; nesil, kuşak, soy; tür, cins
neşim <i>ar.</i> rüzgar, hafif rüzgar BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM	nāsim <i>ism.</i> hafif rüzgar, meltem
neşr <i>ar.</i> nesir, düz yazı BV, TMA, TEH, MÜN, FK, LM	nāsr <i>ism.</i> nesir, düz yazı
neş'e <i>ar.</i> neşe, sevinç BV, NH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nāş'ā <i>ism.</i> neşe, keyif, mutluluk, sefa
neşr <i>ar.</i> yayma, açma, dağıtma, gazete-ye yazı yazdırma, kıyamette bütün insanların dirilmesi NH	nāşr <i>ism.</i> yayım, neşir; baskı ikkinçi nāticāsi ikinci baskı nāşr kılmaq neşretmek

netîce <i>ar.</i> sonuç, öz, fayda BV, NH, HBD, MÜN, FK, MK, LM	nâticâ <i>ism.</i> netice, sonuç nâticâlarını e'lân kılmâk sonuçları ilan etmek nâticügü kelmâk sonuca varmak
nev' <i>ar.</i> çeşit, tür, cins BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nâv <i>ism.</i> 1) tür, çeşit, cins, nevi 2) kalite, nitelik, özellik, vasıf âliy nâv yüksek kalite
nevâ(y) <i>far.</i> ses, ahenk, nağme, inilti BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nâvâ <i>ism.</i> ezgi ,melodi, makam, nağme, ahenk
nev-bahâr <i>far.</i> ilkbahar BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	nâvbahâr <i>ism.</i> erken bahar, ilkbahar
nevha <i>ar.</i> yüksek sesle ağlama, ağıt BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	nâvha <i>ism.</i> hıçkırık, feryat, inleme, çılgılık
nev-rûz <i>far.</i> 1) yeni gün, nevrüz BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN 2) gül-ü Nevruz isimli eserin baş kahramanı GN	nâvroz <i>ism.</i> nevrüz
ney <i>far.</i> ney, üflemeli bir çalgı BV, BD, SD, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	nây <i>ism.</i> 1) tüp, boru 2) ney
neyreng <i>far.</i> hile, büyü ŞHD	nâyrañg <i>ism.</i> numara, katakulli, üç-kâğıtçılık, aldatma, dalavera, hile, oyun
nezâket <i>ar. + far.</i> naziklik, incelik TMA, YED, FK	nazâkat <i>ism.</i> nezaket, kibarlık, zerafet, incelik
nez(z)âre <i>ar.</i> bakma, seyir BV, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nâzâra <i>ism.</i> bakış
niçe nice, nasıl, ne kadar BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	neçâ <i>zf.</i> ne kadar, kaç
niçün niçin, nasıl ŞSL, BV, ÇFK, Sİ, ŞHD	neçun <i>zf. (esk.)</i> niçin, neden
nidâ <i>ar.</i> seslenme, nida, ses, ünlem GT, NH, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	nidâ <i>ism.</i> nida, haykırış, bağırış
nifâk <i>ar.</i> iki yüzlülük, ara bozukluğu BV, GT, NH, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM	nifâk <i>ism.</i> nifak, anlaşmazlık, geçimsizlik, çekişme, bozuşma, muhalefet, ihtilaf, çatışma

nigāh <i>far.</i> bakış, bakma LD, YED, LM	nigāh <i>ism.</i> bakış, nazar
nigār <i>far.</i> çok güzel, sevgili BV, GT, BD, SD, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nigār <i>ism.</i> güzellik; sevgili
nige neye, ne için BV	negā <i>zm.</i> niye? niçin? neden? negüdir nedendir negü kulyapsiz? neden gülüyorsunuz?
nihāl <i>far.</i> taze, düzgün fidan BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK	nihāl <i>ism.</i> yaş dal, filiz, fidan; yeni biten bitki
nihāye <i>ar.</i> son derece MK	nihāyā <i>ism.</i> son, bitiş
nihāyet <i>ar.</i> son, son derece BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, MK	nihāyāt <i>zf.</i> nihayet; çok, pek
niķāb <i>ar.</i> peçe, yüz Örtüsü BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	niķāb <i>ism.</i> maske niķābni taşlamāk maskeyi çıkarmak
nikāh <i>ar.</i> nikah, kanuni evlenme BV, ÇFK, TMA, TEH, ŞT, MK, LM	nikāh <i>ism.</i> nikah nikāh toyı düğün, nikah töreni
nîl <i>far.</i> mavi, çivit BV, SD, ; NH, HBD, TEH, FK, LM	nîl <i>ism.</i> çivit, çivit mavisi
nîlüfer <i>far.</i> nilüfer BV, NH, YED, ŞHD, MK, LM	nîlüfār <i>ism.</i> nilüfer
nime 1) şey, nesne AL, ŞSL, BV, LD, TMA, TEH, MÜN, GN 2) ne kadar çok ÇFK, Sİ, ŞHD, MK 3) nasıl TEH, MÜN 4) hiç birşey manasında ŞSL	nimā <i>zm.</i> ne, hangi şey bu nimā? <i>Bu ne? Bu nimāni anlatadı? (bu nima degani) bunun anlamı ne? Sizga nimā boldi? Size ne oldu?, Neyiniz var? nimā uçun? ne için, neden? nimā sababdan? hangi sebepten, neden? ozi nimā gap? Sorun ne? nimā bolsa ham her ne olsa nimā bopti? Ne oldu?, Ne varmış? Familiyangiz nimā? Soyadınız ne? uning ātu nimā? onun adı ne? nimāga? niye, niçin? nimāga keçikdingiz? Neden geciktiniz? nimāga menga aytma-dingiz? Neden bana söylemediniz?</i>
ni'met <i>ar.</i> nimet, iyilik, yiyecek ve içecek şeyler BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	ne'māt <i>ism.</i> 1) lütüf, iyilik, ihsan, şükran 2) nimet, rızk
nisbet <i>ar.</i> bağlılık, ölçü, inadına yapılan iş BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nisbet <i>ism.</i> 1) oran, nispet 2) ilişki, bağlantı

nîş <i>far.</i> zehir, diken, iğne BV, NH, HBD, MÜN, YED, CD, FK, MK, LM, GN	niş <i>ism.</i> diken
nişân <i>far.</i> iz, belirti, hedef, ferman, tuğra BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nişân <i>ism.</i> 1) belirti, iz, nişan 2) madalya nişangâ âlmâk hedeflemek
nîşter <i>far.</i> neşter YED, FK, ŞHD	nişter <i>ism.</i> neşter
niyet <i>ar.</i> niyet, meram BD, ŞT, Sİ, ŞHD, LM	niyât <i>ism.</i> niyet, maksat, amaç yağşı niyât iyi niyet
niyâz <i>far.</i> dua, yalvarma BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	niyâz <i>ism.</i> niyaz, dua
nizâ <i>ar.</i> çekişme, kavga GT, TMA, CD, LM	nizâ <i>ism.</i> niza, zıtlama, nifak, ihlaf nizâ sâlmâk nifak sokmak
nizâm <i>ar.</i> nizam, düzen, düzenleme, tertip etme GT, TMA, MÜN, YED, LM	nizâm kanun, tüzük, mevzuat, düzenleme harbiy nizâm askeri tüzük saylâv haqıda nizâm seçim tüzüğü 2) ayrıcalık, imtiyaz, üstünlük
nohud <i>far.</i> nohut LM	nohât <i>ism.</i> nohut
noğşân <i>ar.</i> eksik, kusurlu, yokluk BV, GT, BD, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	nuğşân <i>ism.</i> kusur, eksik, noksan
noğşânlıg <i>ar.</i> + <i>tür.</i> eksiği olan, kusurlu GT	nuğşânlı <i>sf.</i> kusurlu, özürlü, hatalı, eksik
noğta <i>ar.</i> nokta, benek NH, BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nuğta 1) nokta 2) durak, periyot, aşama, süreç nuğtayi nazar bakış açısı
numüne <i>ar.</i> görünmüş, gözükmüş, aşikar örnek MÜN	namuna <i>ism.</i> örnek, numune, timsal; model, şablon, kalıp (<i>bir ürün veya kıyafet için</i>)
nür <i>ar.</i> nur, parlaklık, ışık BV, GT, NH, HBD, LD, ÇEK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nur <i>ism.</i> ışın, nur; ışım
nürhıg <i>ar.</i> + <i>tür.</i> nurlu LM	nurlı <i>sf.</i> nurlu, parlak, ışıl ışıl, radyan nurlı enerjiya radyan enerji
nutk <i>ar.</i> söz, lakırdı, konuşma BV, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nutk <i>ism.</i> konuşma, söylev tabrik nutkı tebrik konuşması oğzaki nutk sözlü konuşma nutk tâvuşları konuşma sesleri nutk sözlâmâk konuşma yapmak

nümāyîş <i>far.</i> gösteriş MÜN, MK, LM	namāyîş <i>ism.</i> gösteri (<i>politik</i>); nümāyîş, arz, sergi; gösterme nümāyîş kılmâk göstermek; <i>gösteri yapmak, protesto etmek</i>
nüşha <i>ar.</i> yazılı bir şeyden çıkarılan suret HBD, LD, YED, LM	nüşha <i>ism.</i> 1) kalıp, model, numune, örnek, şablon 2) nüsha, kopya, suret 3) suret, kılık, görünüş, dış, tezahür
O	
ocağ I ocak, ateş yakılan yer ŞSL, BV ocağ II heyet, hanedan, bir kabile halkı ŞSL ocağ III küçük suç işleyenlerin gerdanlarına asdıkları zincir ŞSL ocağ IV zaman, vakit ŞSL	oçâk <i>ism.</i> ocak, fırın
oğlan 1) oğlan, erkek evlat ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, GN 2) Moğol şehzadelerinin ünvanı ŞSL	oğlân <i>ism.</i> oğlan, delikanlı, genç; cesur
oğrı hırsız ŞSL, BD, SD, GT, HBD, LD, FK, MK, ŞT, LM	oğrı <i>ism.</i> hırsız, soyguncu
oğrinca gizlice, gizli bir şekilde ŞSL	oğrinça <i>zf.</i> gizli, gizlice
oğu- okumak, çağırarak GN	oķımâk <i>fl.</i> okumak, öğrenmek <i>institütda oķımâk</i> enstitüde okumak <i>ma'ruza oķımâk</i> sunum yapmak, bildiri sunmak <i>canâza oķımâk</i> cenaze namazı kılmak
oğul evlat, oğul BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	oğul <i>ism.</i> oğul, erkek evlat; çocuk, oğlan
oğurla- çalmak, hırsızlamak ŞSL, GT, LD, CD, ŞT, FK, MK	oğurlamâk <i>fl.</i> çalmak, hırsızlık yapmak, kaçırmak
oğşa- benzemek; övmek, taltif etmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	oğşamâk <i>fl.</i> benzemek; gibi görünmek
oğşaş benzer AL, ŞSL, NH, LD, TMA, Sİ, FK	oğşaş <i>sf.</i> benzer, benzeyen, anımsatan, gibi
oğşat- benzetmek, uygun görmek AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	oğşatmâk <i>fl.</i> 1) taklit etmek, taklidini yapmak 2) benzetmek, örnek almak; benzetme yapmak

oķ 1) ok AL, ŞSSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŐT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) araba oku ŞSSL 3) adının çatı kısmı ŞSSL	oķ 1) ok 2) kurşun, mermi oķ tmk ateş etmek, ateşlemek
oķı- okumak; çağırmak, seslenmek SD, GT	oķımk fl. okumak, öğrenmek instituda oķımk enstitüde okumak ma'ruza oķımk sunum yapmak, bildiri sunmak canza oķımk cenaze namazı kılmak
oķla- ok ile vurmak, ok yağdırmak, çok ok atmak, bir tarafa fırlamak ŞSSL, TEH, MÜN, ŞHD	oķlamk fl. namluya mermi sürmek, silaha kurşun doldurmak
oķu- okumak, kıraat etmek; çağırmak, seslenmek AL, ŞSSL, BV, GT, NH, HBD, LD, FK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŐT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	oķımk fl. okumak, öğrenmek instituda oķımk enstitüde okumak ma'ruza oķımk sunum yapmak, bildiri sunmak canza oķımk cenaze namazı kılmak
olar onlar AL, GT, NH, TMA, MÜN, ŐT, FK	ular zm.onlar ular biln onlarla
olca ganimet, kazanç ŐT	olca ism. ganimet, yem, kurban olcanı ķolga kiritmk ganimet almak
olça- çekmek, ölçmek ŞSSL	lmk fl. 1) lmek, ölüsünü almak 2) denemek, prova etmek
oltur- oturmak, bir yere yerleşmek, ikamet etmek BV, SD, GT, NH, HBD, LD, FK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	oturmk fl. 1) oturmak; yerine geçmek 2) uymak, uygun gelmek
oņ sağ, sağ taraf AL, YED, ŐT, FK, ŞHD, MK	ong I sf. 1) sağ 2) sağcı ong II ism. gerçek, esaslı, asıl; uygun tŐimmi yki ongimmi? Rüya mı yoksa gerçek mi?
ona- istemek, razı olmak, kabul etmek, beğenmek, tercih etmek ŞSSL, ŐT	unamk fl. razı olmak, kabul etmek, onaylamak, uygun bulmak
oņay kolay ŞSSL	ongay sf. kolay, uygun, kullanışlı
opa fke ŞSSL	pk I ism. akciğer pk II ism. sitem, kınama; öfke, hiddet pk kılmk (saķlamk) sitem etmek; küsmek

or hendek, şehir ve kale viranesi, tümsek, önü hendekli tabya, burç, yüksek yer, yokuş ŞSL	ör I <i>ism.</i> uçurum, yar ör II <i>sf.</i> inatçı, dik kafalı
or- biçmek, bıç, biç- AL, BV, NH	Örmâk <i>fl.</i> biçmek, tırpanlamak
orağ orak, keskin ekin biçme makası ŞSL, ŞHD	orağ 1) orak, tırpan orağ vü bolğa çekiç ve orak 2) biçme, hasat toplama
ornaş- yerleşmek, oturmak, berkişmek AL, BV, GT, NH, LD, FK	ornaştırmâk <i>f.</i> 1) yerleştirmek, oturtmak 2) kurmak, ayarlamak
ornat- yerleştirmek, oturtmak AL, ŞSL, BV, FK	ornatmâk <i>f.</i> 1) yerleştirmek, oturtmak, koymak 2) kurmak, ayarlamak, monte etmek, takmak
orta orta, vasat, orta taraf' ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	orta <i>sf.</i> 1) orta 2) sıradan, ortalama orta maktab ortaokul orta asrlar ortaçağ
ortağ ortak FK, ŞHD, MK	ortâğ 1) arkadaş, dost; yoldaş u mening ortâğım o benim arkadaşım 2) eş, ortak, meslektaş
ortancı I ortanca, yaş bakımından üç kardeşin büyüğü ile küçüğü arasında bulunan ŞSL, TMA ortancı II rehber, kılavuz ŞSL	ortança <i>sf.</i> ortanca (<i>ailedeki ortanca çocuk</i>)
orun 1) yer, mevki, mekan AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN 2) rütbe sahibine ait olan döşenmiş yer ŞSL 3) bedel, karşılık ŞSL	orun yer, mekân, mevki; oturak boş orun boş yer orun boşatmâk (bermâk) yer vermek sizning oriningizda men bo'lsam ben sizin yerinizde olsaydım
orunlı I torun, nesil ŞSL orunlı II yeri, mekanı, rütbesi ve makamı olan ŞSL orunlı III bedel, karşılık ŞSL	orunlı <i>sf.</i> doğru, yerinde, uygun
ot I ateş; <i>mec.</i> sıkıntı, üzüntü ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN ot II ot, bitki, çayır, hayvan yemi AL, ŞSL, GT, NH, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM ot III ilaç, derman; şifalı bitki GT ot IV zehir ŞSL ot V geç, geç vakit ŞSL	ot I <i>ism.</i> ateş, alev ot yâkmâk ateş yakmak, tutuşturmak, alevlendirmek ot II <i>ism.</i> ot, bitki, çim ot bilan kâplangan çimenli, yeşillikli ot ormâk çimleri biçmek ot III <i>ism.</i> safra, öd ot pufığı safra kesesi

otla- I otlamak, otlatmak ŞSL, SD, ÇFK, TEH, Sİ, ŞHD otla- II ateş yakmak, alevlemek, tutuşturmak ŞSL	otlamâk I <i>fl.</i> otlamak, çayırda otlamak, yaprak yemek otlamâk II <i>fl.</i> ilgisiz konuşmak, saçmalamak
otlağ otlak, çayır, mera ŞSL, ÇFK, MÜN, Sİ	otlâk <i>ism.</i> otlak, çayır
otun odun AL, ŞSL, BV, GT, BD, NH, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	otin <i>ism.</i> odun, çıra
otur- oturmak GT, LD, ŞHD, GN	otirmâk <i>fl.</i> 1) oturmak; yerine geçmek 2) uymak, uygun gelmek
oy- oymak, kazmak, delmek ŞSL, BV, NH, LD, FK, LM	oymâk <i>fl.</i> 1) oymak, kazmak, deşmek 2) çimdiklemek 3) biçmek
oygağ haberdar, uyanık ŞSL, BV	uygâk <i>sf.</i> uyanık uygâk bolmâk uyanık olmak
oygak uyanık, uyumayan, uykusuz BV, NH	
oygan- uyanmak ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, TEH, FK, MK	uygânmağ <i>fl.</i> uyanmak
oygat- uyandırmak, uyartmak; ikaz etmek ŞSL, BV, NH, HBD, TEH, FK, LM	uygâtmâk <i>fl.</i> uyandırmak
oykat- uyandırmak, uyartmak AL	
oylan- düşünmek ŞSL	oylanmâk <i>fl.</i> düşünmek, üzerine düşünmek, düşünmek, üzerine alınmak
oyma oyulmuş şey, tulum, kırba ŞSL	oyma <i>sf.</i> oyma, oyulmuş, gravür
oyna- oynamak, raks etmek, hareket etmek ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN	oynamâk <i>fl.</i> oynamak, rol almak, katılmak, iştirak etmek; dans etmek musâbağa oynamâk yarışmak, yarışmaya katılmak
oynaş 1) oynayış, oynaş ŞSL, BD, MK 2) dost, sevgili, gizli sevgili, aşık olma, evlilik dışı aşk ŞSL	oynaş <i>ism.</i> metres, oynaş
oyun oyun, eğlence ŞSL, BV, GT, NH, TEH, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	oyin <i>ism.</i> oyun, eğlence, şaka; maç söz oyini kelime oyunu oyinga tüşmâk dans etmek
oyunçı oyuncu BV	oyunçı 1) dansçı, dansöz, rakkas 2) oyuncu

oz- geçmek, ilerlemek ÇFK, Sİ, ŞHD	ozmâk <i>fl.</i> geride bırakmak, geçmek, daha ileriye gitmek
Ö	
öbke kahır, gayız, öfke; ses ŞSL	öpkâ I <i>ism.</i> akciğer öpkâ II <i>ism.</i> sitem, kınama; öfke, hiddet opka kılmâk (saklamâk) sitem etmek; <i>küsmek</i>
öc I öç, intikam ŞSL öc II nihayet ŞSL öc III mükafat, iyilik ŞSL	öç I <i>ism.</i> intikam, öç, hınç öç almâk <i>öcünü almak, intikamını almak</i> öç II <i>sf.</i> aç gözlü, hırslı, hevesli
öç- sönmek, kül olmak AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM, GN	öçmâk <i>fl.</i> 1) sönmek 2) yitmet, yok olmak 3) durmak 4) unutulmak
öçkü keçi AL, TMA, MÜN, MK, LM	eçki <i>ism.</i> keçi
öçlüg öçlü GT	öçlik <i>ism.</i> hırs, tutku
öçür- söndürmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, FK, MK, LM, GN	öçirmâk <i>fl.</i> 1) söndürmek, kapatmak çirâkni öçirmâk ışığı söndürmek 2) silmek, kazmak
ödgü iyi GT	ezgü <i>sf.</i> hayırlı, iyi
öfke öfke, kahır, gayız; ses ŞSL	öpkâ I <i>ism.</i> akciğer öpkâ II <i>ism.</i> sitem, kınama; öfke, hiddet opka kılmâk (saklamâk) sitem etmek; <i>küsmek</i>
ögey üvey, öz olmayan akrabalık ŞSL, TMA	ögây <i>sf.</i> üvey
ögür- I aşırı bağırıp çağırma, sesli ağlama AL, BV, NH 2) kusmanın başı ögür- II çevirmek YED, LM	ögürmâk <i>fl.</i> çevirmek, döndürmek, değiştirmek
ögüt öğüt, nasihat ŞSL, BV, SD, NH	ögüt <i>ism.</i> öğüt, tavsiye, nasihat
öksü- eksilmek, azalmak AL, ŞSL, NH, HBD, MK	öksimâk <i>fl.</i> gamlanmak, hüzünlenmek
öksük eksik, aşağı AL, BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK	öksik <i>sf.</i> kederli, hazin; yaşlı
öktem meşhur, namlı, bilinen; bahadır, kuvvetli ŞSL	öktâm <i>sf.</i> keskin, etkili, nüfuzlu

ökün- pişman olmak, pişmanlık duymak ŞSL	ökinmâk <i>fl.</i> hayıflanmak, pişman olmak, teessüf etmek
ökür- I ağlamak, üzülmek, yürekten ağlamak ML, MÜN ökür- II döndürmek, çevirmek, eğermek ŞSL	ökirmâk <i>fl.</i> kişnemek; gürlmek, kükremek, haykırmak
öküz 1) öküz ÇFK 2) Türk yıl adlarından ikinci yıl ŞSL	hökiz <i>ism.</i> öküz
öl- ölmek, terk-i hayat eylemek AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ölmâk <i>fl.</i> ölmek, gebermek <i>âçlıktan ölmâk</i> <i>açlıktan ölmek</i>
ölçe- ölçmek, tahmin etmek, takdir etmek ŞSL	ölçämâk <i>fl.</i> 1) ölçmek, ölçüsünü almak 2) denemek, prova etmek
öldür- öldürmek GT, LD, YED, FK, ŞHD, GN	öldirmâk <i>fl.</i> öldürmek
ölet hastalık, hayvan kırgını, kolera ŞSL	ölât <i>ism.</i> salgın, veba
ölüg ölü ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	ölik <i>ism.</i> ceset, ölü
ölüm ölüm ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	ölüm <i>ism.</i> ölüm, vefat, ölme <i>ölüm cazâsı ölüm cezası bevaqt ölüm zamansız ölüm</i>
öm(ü)r <i>ar.</i> ömür BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	umr <i>ism.</i> ömür
öñ 1) sağ taraf, ileri, doğu, ön, evvel AL, ŞSL, GT, ŞT, NH, LD, GN 2) insanın bedenindeki kıllar ŞSL 3) dayanma, güvenme ŞSL	öng I <i>sf.</i> sağ; sağcı öng II <i>ism.</i> gerçek, asıl; uygun
öp- öpmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN	öpmâk <i>fl.</i> öpmek
öpke öfke ŞSL	öpkâ I <i>ism.</i> akciğer öpkâ II <i>ism.</i> sitem, kınama; öfke, hiddet <i>opka kılmâk (saqlamâk) sitem etmek; küsmek</i>
öpüş- öpüşmek, birbiri ile öpüşmek ŞSL	öpişmâk <i>fl.</i> öpüşmek

ör yokuş, yukarı AL, LM	ör I <i>ism.</i> uçurum, yar ör II <i>sf.</i> inatçı, dik kafalı
ör- I örmek, dokumak, örgü örmek ör- II yükselmek, çıkmak, yukarı çıkmak GT	örmâk I <i>fl.</i> örmek, kıvrım yapmak örmâk II <i>fl.</i> biçmek, tırpanlamak
ördek ördek LM	ördäk <i>ism.</i> ördek
örgemçi örümcek AL, HBD, LM	örgimçäk <i>ism.</i> örümcek
örge- öğrenmek, alışmak, bilgi edinmek, ezberlemek AL, BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK	örgänmäk <i>fl.</i> 1) öğrenmek, okumak 2) alışmak, huy edinmek
örget- öğretmek, bildirmek, alıştırmak ŞSL, GT, NH, HBD, TMA, TEH, YED, ŞT, FK, MK	örgätmäk <i>fl.</i> 1) öğretmek, eğitmek, yetiştirmek 2) alıştırmak kolga örgätmäk evcilleştirmek, ehlileştirmek
örgüc 1) devenin kamburu, burunda olan yumru ŞSL 2) atın yalı ŞSL 3) tarak, saç tarağı ŞSL 4) burç, kale, hisar çıkıntısı ŞSL	örkäç <i>ism.</i> deve kamburu
örle- yokuşlamak, yokuşa çıkmak AL	örlämäk <i>fl.</i> tırmanmak, yükselmek, çıkmak
örnekn umune, örnek, nüsha, resim, suret ŞSL	örnäk <i>ism.</i> örnek, misal, numune, ibret
örte- yakmak, tutuşturmak, kavurmak AL, ŞSL, BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN	örtämäk <i>fl.</i> yakmak <i>cânını örtämäk canını yakmak</i>
ös- büyümek, yetişmek HBD, ŞT	ösmäk <i>fl.</i> büyümek, boy atmak, gelişmek
ösme <i>ar.</i> kadınların kaşlarına veya saçlarına sürdükleri siyah boya, sürme ŞHD	ösmä <i>ism.</i> geleneksel rimel
östür- büyütme ŞT	östirmäk <i>fl.</i> 1) yükseltmek 2) yetiştirmek, büyütme 3) üretme 4) geliştirmek

tablo:2.2. (devam)

öt- feragat edip vazgeçmek, geçmek, affetmek, gitmek, tesir etmek, ayrılmak, aşınmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ötmâk <i>fl.</i> 1) geçmek, aşmak; kesişmek 2) yerini değiştirmek, taşınmak
öte- ödemek, eda etmek, yerine getirmek; cevap vermek ŞSL, SD, GT	ötämâk <i>fl.</i> gerçekleştirmek, uygulamak, yerine getirmek, yapmak
ötkez- geçirmek AL	ötkäzmâk <i>fl.</i> 1) iletmek, geçirmek 2) kaçırmak, ıskalamak 3) ihmal etmek, atlamak
ötkün geçen, etkili, sirayet eyleyip eser eyleyen AL, HBD, FK, ŞHD	ötgän <i>sf.</i> geçen, geçmiş, önceki ötgän säfür geçen sefer ötgän yâz geçen yaz ötgän zamân geçmiş zaman
ötkünçi geçici LM	ötkinçi <i>sf.</i> geçici, eğreti, fani, kısa süren
ötün- arz etmek, bir büyüğe bir durumu sunmak ve bir dilekte bulunmak, ıstirham eylemek ŞSL, GT, MÜN	ötinmâk <i>fl.</i> yalvarmak, dilenmek, rica etmek
öy fikir, endişe; kalmış olan, gitmiş olan ŞSL	öy <i>ism.</i> düşünce, fikir, görüş, kanı
öylen- evlenmek, zevcelenmek; ev sahibi olmak AL, ŞSL, NH, FK	öylänmâk <i>fl.</i> düşünmek, üzerinde düşünmek, düşünüp taşınmak
öz 1) kendi, öz AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN 2) iç, kalp, cevher, öz ŞSL	öz <i>zm.</i> kendi öziga kelmâk iyileşmek, toparlanmak; kendine gelmek, ayılmak; aklını başına almak, kendine gelmek özidän ketmâk bayılmak, kendini kaybetmek
özbek Özbek, Özbek halkından olan, bir Türk boyu NH, ŞT, ŞHD, GN	özbek <i>ism.</i> Özbek
özek I bir şeyin içi, çekirdek, göbek ŞSL özek II deniz sedası, deniz sesi ŞSL özek III cerahat ŞSL	özäk <i>ism.</i> kök, köken, sap, öz, esas
özge başka, ayrı, diğer, farklı AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	özgä <i>zf.</i> 1) garip, tuhaf 2) diğer, başka, öbür, farklı, ayrı
özgeçe başkaca, ayrıca TEH, FK, ŞHD, LM, GN	özgäçä <i>zf.</i> farklı, değişik olarak, başka bir biçimde; özel bir şekilde
özr <i>ar.</i> özür, kusur, eksiklik BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, ŞT, FK, MK, LM, GN	uzr <i>ism.</i> özür, mazaret, af uzr aytmâk özür dilemek

' özrsiz <i>ar.</i> + <i>tür.</i> engelsiz, kusursuz MK	uzrsiz <i>sf.</i> Özürsüz
P	
pāde <i>far.</i> öküz ve inek sürüsü, sürü AL, ŞSL	pādä <i>ism.</i> sürü
pādeci <i>far+tür.</i> çoban ŞSL	pādäci <i>ism.</i> çoban
pādişāh <i>far.</i> padişah BD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK	pādşāh <i>ism.</i> padişah
pāk <i>far.</i> pak, temiz, saf, halis BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	pāk <i>sf.</i> çok temiz, lekesiz
pākīze <i>far.</i> temiz, lekesiz, halis BV, ŞHD	pākizä <i>sf.</i> saf, temiz, pak, alını açık
pākīzeliğ <i>far.</i> + <i>tür.</i> temizlik, saflık, nezihlik MÜN	pākzālik <i>ism.</i> 1) temizlik; düzenlilik, tertiplilik 2) iffetlilik, namusluluk
pāliz <i>far.</i> sebze bahçesi MK	pāliz <i>ism.</i> tarla, bostan ķavun pālizi <i>ķavun tarlası</i>
pārçe <i>far.</i> parça ÇFK, Sİ, FK	parça 1) <i>ism.</i> parça, tane, adet bir parça nān <i>bir parça ekmek</i> 2) bölüm, paragraf, metin (<i>eserden</i>) 3) altın ip karıştırılarak dokunan kalın ipek kumaş
pare <i>far.</i> parça, kısım BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pārä I <i>ism.</i> rüşvet pārä bermāk <i>rüşvet vermek</i> pārä II <i>ism.</i> parça, kısım, dilim; cüz, bab (kitaplarda) pārä ķılmāk <i>parçalamak</i>
parla -ışıklanmak, parlamak, ışıldamak ŞSL	pārlamāk <i>ism.</i> parlamak, ışıldamak
parmak parmak YED	barmāk <i>ism.</i> parmak bāş barmāk <i>baş parmak</i> ķörsätkiç barmāk <i>işaret parmağı</i> barmāk vāzni <i>parmak vezni, hece ölçüsü</i> barmākını tişlamāk <i>tees-süf etmek, pişman olma</i>
pās-bān <i>far.</i> bekçi, gözcü, gece bekçisi GT, NH, YED, FK, MK, LM	pāsbān <i>ism.</i> polis memuru; muhafız, bekçi, nöbetçi, gardiyan
paşak <i>far.</i> ok FK	bāşāk <i>ism.</i> başak; çiçek başı

tablo:2.2. (devam)

pāyān <i>far.</i> son, akıbet, sınır BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞHD, FK	pāyān <i>ism.</i> nihayet, son
pāyānsız <i>far.+ tür.</i> sonsuz, sınırsız GT, NH	pāyānsız <i>sf.</i> engin, hudutsuz, sınırsız, sonsuz
pāyegeh <i>far.</i> uzaktan at koşturmak, cirit ŞSL	pāygā <i>ism.</i> yarış, koşu pāygā oynamāḵ yarışmak
pāy-māl <i>far.</i> ayak altında kalmış, çiğnenmiş BV,GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM	pāymāl : pāymāl kılmāḵ çiğnemek, ezmek, basmak
pehlevān <i>far.</i> pehlivan, güreşçi GT, TMA, ŞT, FK, MK	pāhlāvān <i>ism.</i> cesur, yiğit, kahraman, bahadır, pehlivan
pehte pamuk ŞSL	paḥta <i>ism.</i> 1) pamuk ḥām paḥta ham pamuk paḥta yigiriş pamuk eğirme paḥta tāzalaş zavādı pamuk temizleme tesisi paḥta ekiş pamuk ekme paḥta teriş maşinası pamuk toplama makinesi 2) (<i>mec.</i>) yağcılık, yalakalık
penā <i>far.</i> sığınma ŞHD	pānā <i>ism.</i> sığınmak, barınak
penāh <i>far.</i> sığınma, sığınılacak yer BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pānāh <i>ism.</i> 1) koruma, himaye etme kudretine sahip olan kimse, hamî, koruyucu 2) (<i>mec.</i>) himaye, hamîlik 3) (<i>mec.</i>) yakın kimse, dost pānāh tāpmāḵ himaye bulmak
pençe <i>far.</i> pençe BV, SD, GT, NH, MÜN, YED, MK, LM	pāncā 1) parmak 2) pençe 3) (<i>mec.</i>) esirlik, tutsaklık, kölelik beş pāncāday ayān beş parmağı gibi ortada, gün gibi ortada, apaçık
pend <i>far.</i> öğüt, nasihat BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	pānd <i>ism.</i> öğreti, tavsiye, nasihat, öğüt
pend bér- nasihat etmek GT	pānd bermāḵ aldatmak, kazık atmak, kandırmak, keklemek
pen-hān <i>far.</i> gizli NH, MÜN	pinhān 1) <i>ism.</i> sır, giz, gizem, mahrem 2) <i>sf.</i> gizli, saklı, örtülü, gizlenmiş, nihan
per(r) <i>far.</i> kanat BV, NH, BD, ŞHD, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, LM	par 1) <i>ism.</i> kuş tüyü, tüy pār yāstik kuş tüyü yastık 2) <i>ism.</i> çift; çift kullanılan şeylerden biri, eş
perākende <i>far.</i> dağınık, darmadağın, azar azar GT, NH, LD, MÜN, ŞHD	parākanda <i>sf.</i> dağınık, yayılmış, yaygın parākanda kılmāḵ dağıtmak, saçmak, yaymak

perdâz <i>far.</i> tertipleyen LM	pardâz <i>ism.</i> 1) son işlem, ince ayar; perdahlama, cila, parlatma 2) rötüş, süsleme, makyaj pardâz kılmâk süslenmek
perde <i>far.</i> perde, (mec.) namus; sesin incelik ve kalınlık derecesi BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pârdâ 1) perde, örtü 2) (mec.) gözün görüşünü engelleyen şey, duman, pusu, buğu, gözyaşı 3) ekran, sinema ekranı 4) organizmada farklı uzuvları kaplayan veya birbirinden ayıran ince bölme kulâk pârdâsi kulak zarı öpkâ pârdâsi akciğer zarı 5) sahne, oyun
perende <i>far.</i> uçucu, uçan LM	pârrândâ <i>ism.</i> kuş, kanatlı kümes hayvanları
perhîz <i>far.</i> sakınmak, kaçınmak, hakikat ehlinin yanında Allah'tan başka her şeyden geçmek BV, NH, GT, HBD, LD, Sİ, FK, ŞHD, LM	parhez <i>ism.</i> perhiz, diyet, rejim parhez tutmâk rejim yapmak
perî <i>far.</i> peri, güzel; sevgili; dişi cin BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pâri <i>ism.</i> 1) (mit.) peri ilhâm pârisi ilham perisi suv pârisi su perisi 2) (mec.) güzel kadın
perişan <i>far.</i> dağınık, perişan BV, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pârişân <i>sf.</i> dağınık, karışmış (saç için); perişan, şaşkına dönmüş, allakbullak, kafası karışmış
perrende <i>far.</i> uçan, uçucu FK, LM	parranda <i>ism.</i> kuş, kanatlı kümes hayvanları uy parrandaları ev kuşları
pervâ <i>far.</i> korku, çekingenlik BV, SD, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, GN	parvâ <i>ism.</i> dikkat, itina, özen, ilgi, önem parvâ kılmâk dikkat etmek, mühimsemek
pervâz <i>far.</i> uçma, uçuş BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	parvâz <i>ism.</i> uçuş, uçma parvâz kılmâk pervaz etmek, uçmak
perverdgâr <i>far.</i> Tanrı, yaratan, var eden GT, TEH, MÜN	pârvardigâr <i>ism.</i> yaradan, yaratıcı
perveriş <i>far.</i> besleme, beslenme, besleyiş; terbiye etme BV, NH, TEH, YED, FK, ŞHD, LM	pârvâriş <i>ism.</i> bakım, yetiştirme bâlani pârvâriş kılmâk çocuk yetiştirmek
pes <i>far.</i> öyleyse, bundan sonra BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TEH, FK, ŞHD, MK	päs : bir päs bir an, bir dakika, bir parça bir pâsdân keyin biraz sonra, çok geçmeden
pesend <i>far.</i> beğenme, beğenen MÜN, YED, CD, FK, MK, LM	pisând <i>ism.</i> değer, kıymet, önem, itibar, ehemmiyet pisând kılmâk aldırnamak, görmezlikten gelmek

pest <i>far.</i> alçak, aşağı, hafif sesle söylenen ŞSL, BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, MK, LM	päst <i>ism.</i> alt, aşağı
peşîn <i>far.</i> önceki, eski ÇFK, Sİ	peşin <i>ism.</i> öğle; öğle namazı
peş(ş)e <i>far.</i> sivrisinek ŞSL, SD, NH, TEH, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM	päşşä <i>ism.</i> sinek
peydâ <i>far.</i> meydanda, ortada BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	päydâ <i>sf.</i> görülebilir, bariz, aşikâr, görünür päydâ bolmâk peyda olmak, ortaya çıkmak
peygamber <i>far.</i> peygamber, haber getiren BV, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, GN	päygambär <i>ism.</i> peygamber
peyvend <i>far.</i> 1) bağlayıcı, bağ, ilgi BV, LD, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM 2) ulaşma, varma BD, NH, HBD, LD	päyvänd 1) birleştirme, ekleme päyvänd kilmâk bitiştirmek, birleştirmek 2) kaynak, bağ elektr päyvänd elektrik kaynağı
pille ipek kozası, ipek böceği ŞSL	pilla <i>ism.</i> koza pilla kırtı ipek böceği
pinhân <i>far.</i> gizli BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	pinhân 1) <i>ism.</i> sır, giz, gizem, mahrem 2) <i>sf.</i> gizli, saklı, örtülü, gizlenmiş, nihan
pinhânî <i>far.</i> gizlilik LD, YED, ŞT	pinhâniy <i>sf.</i> gizli, saklı, kuytu, kapalı
pir <i>far.</i> yaşlı, tarikat kurucusu BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, MK, LM	pir <i>ism.</i> pir
piş- pişmek; hatırlamak, hatıra getirmek ŞSL	pişmâk <i>fl.</i> 1) olgunlaşmak (yaş meyve) 2) pişmek, kurumak 3) kızarmak, kavrulmak
pişik pişmiş ŞSL, ÇFK, Sİ	pişik <i>sf.</i> 1) olgun, olmuş, erişkin, pişkin pişgan buğdây maydânlari olgun buğday tarlaları 2) sağlam, dayanıklı; güçlü, kuvvetli, metanetli pişik gazlama dayanıklı kumaş
pişir- pişirmek ŞT	pişirmâk <i>fl.</i> pişirmek, hazırlama
piş-vâz <i>far.</i> istikbal etme, karşılama GN	peşvâz <i>ism.</i> karşılaşma, karşılama, buluşma, kavuşma, görüşme peşvâz çıkmâk karşılamak

piyāde <i>far.</i> yaya, yürüyen GT, ÇFK, ŞT, Sİ, ŞHD, LM, GN	piyādä 1) <i>zf.</i> yaya, yayan, yürüyerek piyādü yürmāk <i>yayan gitmek 2)</i> <i>sf.</i> herhangi bir araca sahip olmayan, yürüyerek giden kimse 3) <i>ask.</i> yaya olarak savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf 4) <i>ism.</i> piyon (<i>satrançta</i>) 5) yolcu
piyāle <i>far.</i> kadeh, şarap kadehi BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	piyālā <i>ism.</i> küçük kase
post <i>far.</i> hayvan derisinden yapılmış üstlük GT	post <i>ism.</i> kabuk, soyuntu; deri, cilt
pōstīn <i>far.</i> kürk GT, ÇFK (pōstin, pustin)	postin <i>ism.</i> kürk (manto)
pūç <i>far.</i> 1) akılsız, cahil, bilgisiz AL, ŞSL 2) boş, içi boş, yaramaz ŞSL	puç <i>sf.</i> içi boş, kof; boş (bakış), bön
puhte I <i>far.</i> pişmiş, pişkin SD, HBD, ÇFK, Sİ, ŞHD	puhtā <i>sf.</i> sağlam, dayanıklı, muhkem, değişmez, istikrarlı
puhte II <i>far.</i> tecrübesiz, toyBV	
pul I <i>far.</i> para, pul, akçe ŞSL, GT, TEH, FK, MK	pul I <i>ism.</i> para
pul II <i>far.</i> köprü, kantara ŞSL	pul II (<i>esk.</i>) köprü
pūlād <i>far.</i> çelik, paslanmaz demir BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	polat <i>ism.</i> çelik
pūfle- nefes etmek ŞSL	puflamāk <i>fl.</i> üfleme, püfleme
pūstīn <i>far.</i> kürk, deri MK	postin <i>ism.</i> kürk (manto)
pūt- I bitmek, tükenmek AL	bitmāk I <i>fl.</i> bitmek, tamamenmek, tükenmek, sona ermek iş bitdi iş bitti bitmāk II <i>fl.</i> 1) yetişmek, yükselmek, gelişmek 2) iyileşmek, düzelmek (yara)
pūt- II nebat bitmek AL	
R	
rab(b) <i>ar.</i> tanrı, Allah SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	rab(b) <i>ism.</i> tanrı

rağbet <i>ar.</i> istek, kabul edilme BV, GT, BD, NH, HBD, YED, FK, MK	rağbet <i>ism.</i> rağbet, ilgi, heves; yatkınlık, meyil, eğilim
râhat <i>ar.</i> rahat, gönül rahatlığı BV, GT, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	râhat <i>ism.</i> rahat, keyif, sefa, zevk, memnuniyet
râhber <i>far.</i> rehber ŞHD, MK	rahbar <i>ism.</i> rehber, öncü, lider, baş, yönetici, idareci
rahm 1) <i>ar.</i> dölyatağı, rahim TEH 2) <i>ar.</i> esirgeme, koruma BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	rahım <i>ism.</i> merhamet, acıma rahm kılmâk merhamet etmek, acımak
rahmet <i>ar.</i> acıma, esirgeme, koruma; yağmur BV, BD, SD, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	rahmât <i>ism.</i> teşekkür, şükran, minnet rahmât aytmâk, rahmât demâk teşekkür etmek katta rahmât! Çok teşekkürler!
rahmsız <i>ar.+ tür.</i> merhametsiz, acımasız, korumasız BV, GT, NH, MK	rahmsız <i>sf.</i> acımasız, amansız, merhametsiz, şefkatsiz, gaddar, insafsız
rahne <i>far.</i> yarık, yırtık, gedik, zarar, bozukluk BV, NH, MÜN, CD, FK, LM	rahna <i>ism.</i> yarık, oyuk, kırık, çatlak
rağam <i>ar.</i> yazı ile alakalı işaret; yazı yazma; yazı ile işaret BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	rağam <i>ism.</i> rakam, sayı, numara
rağîb <i>ar.</i> rakip BV, NH, HBD, LD, TMA, YED, ŞHD	rağîb <i>ism.</i> rakip, muhalif, karşıt, müsabık, yarışçı
rağğâş <i>ar.</i> oyuncu, oynayan, köçek BV, NH, TMA, YED, FK, ŞHD	rağğâs <i>ism.</i> dansçı, rakkas, zenne
rağş <i>ar.</i> oynama, dans etme GT, ŞHD,	rağş <i>ism.</i> dans, raks rağş kılmâk dans etmek
râm <i>far.</i> boyun eğen, itaat eden, kendini başkasının emirlerine bırakan BV, BD, SD, HBD, LD, YED, FK, MK, LM râm kılmâk boyun eğmek, itaat etmek GN	râm I: râm bolmâk meyilli olmak, yatkın olmak râm etmâk kendine alıştırmak; hayran bırakmak râm II <i>ism.</i> falcılık; el falı; iskambil falı, kâğıt falcılığı râm açmâk fal açmak, fala bakmak râm III (<i>ism.</i>) (<i>kon.</i>) çerçeve, kasa deraza râmı pencere pervazı, pencere kasesi râm IV <i>ism.</i> rom, alkollü bir içecek türü
ramazân <i>ar.</i> ay takviminin dokuzuncu ayı, oruç tutulan ay GT, Sİ	ramazân <i>ism.</i> ramazan, müslümanların oruç ayı

rāst <i>far.</i> doğru, uygun, Türk müziğinin eski bir makamı BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	rāst <i>sf.</i> düzgün, dürüst, yanlışsız, yerinde; doğru, gerçek, hakikat
rāstlık <i>far.+ tür.</i> doğruluk, uygunluk GT, NH, LD, ÇFK, Sİ, MK	rāstlık <i>ism.</i> doğruluk, dürüstlük, uygunluk, munasiplik
rāy <i>ar.</i> görüş, fikir, oy BV, BD, GT, NH, LD, TMA, MÜN, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	rā'y <i>ism.</i> istek
rāz <i>far.</i> gizlenen şey, sır BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	rāz <i>ism.</i> sır, giz, gizem
rāzı <i>ar.</i> kabul eden boyun eğen ŞT	rāzı <i>sf.</i> razı, memnun, hoşnut, tatmin olmuş rāzı kılmak razı etmek, ikna etmek
rāzılık <i>ar.+ tür.</i> razılık, razı olma MK	rāzılık <i>ism.</i> razılık, onaylama, tasdik, memnuniyet rāzılık bermak razı olmak, rıza göstermek, kabul etmek, izin vermek
red(d) <i>ar.</i> kabul etmeme, inkar etme, geri çevirme BV, GT, NH, LD, TEH, Sİ, FK, ŞHD MK, LM	rād ret, kabul etmeme, inkâr, itiraz, geri çevirme rād etmek , rād kılmak reddetmek, geri çevirmek
refik <i>ar.</i> arkadaş, yol arkadaşı BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	rāfik <i>ism.</i> dost, hami, yoldaş, ahbap, eş
reh-ber <i>far.</i> kılavuz, yol gösterici BV, SD, NH, HBD, YED, FK, GN	rāhbār <i>ism.</i> rehber, öncü, lider, baş, yönetici, idareci
rehberlik <i>far.+ tür.</i> rehberlik NH	rāhbārlik <i>ism.</i> rehberlik; yöneticilik; liderlik, önderlik
remz <i>ar.</i> işaret, rumuz, kapalı BV, BD, NH, LD, YED, FK, MK	rāmz <i>ism.</i> sembol, simge, işaret, im
remzî <i>ar.+ far.</i> bir işaret, rumuz, gizli anlatımla ilgili BV, LD, ŞHD	rāmziy <i>sf.</i> sembolik, temsili, simgesel rāmziy belgi sembolik karakter
renc <i>far.</i> ağrı, eziyet, sıkıntı BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	rānc <i>ism.</i> azar, dargınlık, kırgınlık, küskünlük, gücenme; üzüntü, acı, keder, gam, tasa
reng <i>far.</i> renk BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	rāng I 1) renk 2) boya, kumaş boyası rāng II <i>ism.</i> (ask.) rütbe, aşama, kadememe, makam, mevki; mertebe, tabaka, sınıf birinçi rāng kapitanı birinci sınıf kaptanı

resā <i>far.</i> erişen, ulaşan NH, FK	rasâ <i>sf.</i> tok, tam, dolu, dolgun, doymuş, bütün, eksiksiz
resm <i>ar.</i> eser, iz, tavır, davranış; tarz; adet; tören, merasim BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	râsm I <i>ism.</i> resim, çizim, desen râsm II <i>ism.</i> örf, gelenek, görenek, adet; usul, yöntem
resmî I <i>ar. + far.</i> bir adet LD	râsmiy <i>sf.</i> resmî, memuriyete ait râsmiy hizmet <i>resmî hizmet, kamu hizmeti</i>
resmî II <i>ar. + far.</i> resmi, teklifli GN	
reşk <i>far.</i> kıskanma, hased günü; kıskanılmış BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, LM	râşk <i>ism.</i> kıskançlık, haset, özen, imrenti râşk kılmâk kıskanmak, <i>gıpta etmek, haset etmek</i>
revâc <i>ar.</i> geçerlilik, kıymet BV, SD, NH, LD, TEH, YED, ŞHD, GN	rivâc <i>ism.</i> gelişim, kalkınma, atılım rivâc tâpmâk , rivâc olmâk gelişmek, büyümek, kalkınmak
revân <i>far.</i> 1) yürüyen, giden, akan; ruh BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) çabuk, hemen GT, GN	râvân <i>sf.</i> etkili ve güzel, akıcı (<i>konuşma tarzı</i>), dokunaklı, düzgün, pürüzsüz, yalın
revânî <i>far.</i> yürüyen, giden SD	râvâna <i>sf.</i> giden, yola çıkan râvâna bolmâk revan olmak, <i>yola çıkmak, hareket etmek</i>
reviş <i>far.</i> gidiş, yürüyüş, tarz, üslup BD, NH, ŞT, MK	râviş <i>ism.</i> (<i>dlb.</i>) zarf
revnağ <i>ar.</i> parlaklık, güzellik, tazelik, süs BV, GT, NH, LD, TMA, YED, FK, MK	ravnağ <i>ism.</i> gelişme, gelişim, kalkınma, ilerleme ravnağ tâpmâk büyümek, gelişmek; <i>güzelleşmek, ilerlemek</i>
re'y <i>ar.</i> görme, görüş NH, HBD	râ'y <i>ism.</i> istek
rezl <i>ar.</i> rezillik, alçaklık BV, NH, MK	râzl <i>sf.</i> rezil, alçak, aşağı, kepaze, adi
rezlîğ <i>ar. + tür.</i> rezillik, alçaklık MK	rezillik <i>ism.</i> rezillik, alçaklık
rızâ <i>ar.</i> razı olma, memnunluk, istek BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	rızâ <i>ism.</i> rıza, onay, tasdik, izin
rızık <i>ar.</i> Allah'ın bahsettiği nimet BV, GT, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK	rızık <i>ism.</i> rızık rızık nûsibü <i>nasipte olan, rızık</i>

ri'âyet <i>ar.</i> saygı, ağırlama; uyma, gözetme BV, GT, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, Sİ, MK, FK, LM	riâya uyum, riayet, boyun eğme, bağlı kalma riâya kılmâk uymak, riayet etmek; bağlı kalmak kınunga riâya kılmâk kanuna uymak
risâle <i>ar.</i> mektup, kitapçık BV, BD, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK	risâla <i>ism.</i> risale, kitapçık, broşür
rivâyet <i>ar.</i> rivayet, anlatılan şey, söylen-ti SD, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, MK, LM	rivâyat <i>ism.</i> halk hikâyesi, rivayet, sözlü gelenek, efsane, menkıbe rivâyat kılmâk anlatmak, hikâye etmek, öykü-lemek
riyâ <i>ar.</i> riya, iki yüzlülük BV, NH, HBD, ÇFK, YED, FK, Sİ, MK, ŞHD, LM	riyâ <i>ism.</i> riya, ikiyüzlülük; aldatma, hile riyâ kılmâk ikiyüzlü oynamak
rubâ'î <i>ar.</i> rubai, aynı esasta 24 şekil vezinle yazılan dört mısralık şiir TEH, MÜN, MK	rubâiy <i>ism.</i> dörtlük, rubai
rû-be-rû <i>far.</i> yüz yüze BV, HBD, YED, GN, FK	robâro <i>ed.</i> karşısında, karşısındaki
ruh I <i>far.</i> satranç taşlarından biri LD ruh II <i>far.</i> yanak, yüz, çehre BD, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	ruh <i>ism.</i> kale, hisar
rûh <i>ar.</i> can, ruh, his, duygu BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ruh I <i>ism.</i> ruh; yüreklilik, cesaret, mertlik ruh II <i>ism.</i> çinko, (<i>simgesi Zn</i>) ruh yügürtirmâk çinkolamak, çinkoyla kaplamak 2) sf. çinko, çinkoya ait, çinkolu ruh kükünü çinko tozu, çinko pudrası ruh rudası çinko cevheri
rûhânî <i>far.</i> ruhani, ruhla ilgili, gözle görülmeyen cismi olmayan NH, LD, GN	ruhâniy <i>ism.</i> din adamı; rahip
ruḥṣat <i>ar.</i> izin, müsaade NH, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ	ruḥsat <i>ism.</i> müsaade, izin; ruhsat
rûhsız <i>ar.</i> + <i>tür.</i> ruhsuz, cansız, ölü TEH, MÜN, YED, MK, LM	ruhsız <i>sf.</i> 1) ruhsuz, cansız, solgun, durgun, sönük 2) neşesiz, iç karartan, kasvetli, keyifsiz
rûy <i>far.</i> yüz, çehre SD, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM	roy <i>ism.</i> yüzey, yüz royi zâmin yeryüzü
rûz <i>far.</i> gün, gündüz BV, NH, YED, ŞHD, MK, LM, GN	roz <i>ism.</i> gün
rûze I <i>far.</i> oruç BV, NH, LD, TEH, MÜN	rozâ <i>ism.</i> oruç

rūze II <i>far.</i> günlük YED, Sİ, ŞHD	
rūz-nāme <i>far.</i> günlük, günlük olayların yazıldığı defter MÜN	roznāmā <i>ism.</i> gazete
rūkn <i>ar.</i> temel, esas SD, ÇFK, MÜN, Sİ, LM	rūkn <i>ism.</i> rükn, direk, esas
rūsivā <i>far.</i> rezil, haysiyetsiz BV, ŞT, GN rūsivā(y) <i>far.</i> rezil, itibarsız BD, SD, NH, HBD, LD, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM	rāsvā <i>sf.</i> rezil olmuş, gözden düşmüş, rüsivā rāsvā bolmâk rezil rüsivā olmak
rūzgar eşya, mal ŞSL	rozgār <i>ism.</i> ev geçimi; aile geçimi; ev eşyaları; eve ait her şey rozgār kılmâk aile geçindirmek; evlenmek, başı bağlanmak rozgār tebrātımâk aile geçindirmek
S	
sa'ādet <i>ar.</i> saadet BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	saādāt <i>ism.</i> saadet, mutluluk, baht
sa'ādethğ <i>ar.</i> + <i>tür.</i> mutlu, baahtiyar BV, GT	saādātli <i>sf.</i> 1) mutlu, mesut, saadetli 2) şanslı
sā'at <i>ar.</i> saat, vakit, zaman BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM, GN	sāat <i>ism.</i> saat ikki sāat mabūynidū iki saat boyunca
şabā <i>ar.</i> doğudan esen hafif rüzgar BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sabā <i>ism.</i> sabah meltemi, esinti, hafif rüzgar 2) sabah
şabağ <i>ar.</i> ders ŞHD	sabâğ <i>ism.</i> ders sabâğ bermâk ders vermek
sābığ <i>ar.</i> geçmiş, ilerde bulunan TEH, LM	sābığ <i>sf.</i> sabık, eski, önceki sābığ prezident eski başkan
şābit <i>ar.</i> sabit, hareketsiz, yerinde duran BV, GT, NH, HBD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	sābit <i>sf.</i> sabit, metin; istikrarlı
şabr <i>ar.</i> sabır, katlanma, tahammül BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sabr <i>ism.</i> sabır sabr kılmâk sabretmek, dayanmak sabrlıning sabrı tugadı (kâlmadı) sabırlının sabrı kalmadı birâz sabr kılung! biraz sabredin!

saç I saç; kıl ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN saç II sığırcık kuşu ŞSL	sâç I <i>ism.</i> saç sâç âlmâk saç kesmek sâç II <i>ism.</i> (hay.) (b.) pamukçuk; sığırcık
saç- saçmak, serpmek, dağıtmak, açmak AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN	sâçmâk <i>fl.</i> saçmak, serpmek; dağıtmak
saçra- sıçramak, yerinden kalkmak, fırlamak AL, ŞSL, GN	saçramâk <i>fl.</i> sıçramâk
şadâ <i>ar.</i> ses, seda, ahenk SD, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK	sadâ <i>ism.</i> ses aks sadâ yankı
şadağ içine ok konulan torba BV, MÜN	sadağ <i>ism.</i> ok kılıfı
şadağa <i>ar.</i> sadaka, zekat BV, BD, LD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD	sadağa <i>ism.</i> sadaka, yardım, zekat, bağış sadağa bermâk sadaka vermek sadağa soramâk sadaka istemek
sâde <i>far.</i> basit, gösterişsiz, bön BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM	sâddâ <i>sf.</i> basit, sade, yalın; sıradan
şadef <i>ar.</i> sedef, inci kabuğu BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sadâf <i>ism.</i> sedef
sâdeliğ <i>far. +tür.</i> sadelik MK	sâddâlik <i>ism.</i> 1) basitlik, kolaylık 2) açık gönüllülük, safdillik
şadık <i>ar.</i> 1) doğru, gerçek, sadık, sadakatli GT, NH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM 2) bağlı, sadakatli TEH, MÜN, GN	sâdık <i>sf.</i> sadık, vefalı
şadır <i>ar.</i> çıkan, ortaya gelen GT, TEH, MÜN	sâdır <i>sf.</i> çıkan sâdır bolmâk ortaya çıkmak, meydana gelmek
şadka <i>ar.</i> sadaka MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sadağa <i>ism.</i> sadaka, yardım, zekat, bağış sadağa bermâk sadaka vermek sadağa soramâk sadaka istemek
şâf <i>ar.</i> temiz, pak, katıksız, halis BV, NH, HBD, TEH, BV, NH, HBD, YED, FK, LM	sâf <i>sf.</i> temiz, saf, şeffaf
şafâ <i>ar.</i> saflık, gönül şenliği, mutluluk, safa BV, BD, GT, . NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	safâ <i>ism.</i> sefa, keyif, hoşnutluk

şaf(f) <i>ar.</i> sıra, dizi BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, MK, FK, ŞHD, LM	saf <i>ism.</i> 1) rütbe, aşama, kademe, mertebeye 2) sıra, dizi, saf
şaf-dil <i>ar.+ far.</i> kolay aldatılan, saf YED	sâfdil <i>sf.</i> dürüst, samimi, içten
sağ I sağ, sağlam, sağlıklı ŞSL, BV, BD, NH, HBD, ÇFK, MÜN, YED, ŞT, SÎ, ŞHD, LM sağ II sağ, sağ taraf ŞSL, ÇFK	sâğ I <i>sf.</i> sağlıklı, sağlam sâğ II sağ sâğ kol sağ kol
sağ- sağmak, süt sağmak, el ve parmaklarla çekip sıvamak ÇFK, SÎ, LM	sâğmâk <i>fl.</i> sağmak
sağal- sağlığına kavuşmak, sıhhat bulmak, güçlenmek ŞSL, BV, ÇFK, SÎ, MK	sâğaymâk <i>fl.</i> iyileşmek, düzelmek
sağın sütü koyun, sütü sağılır koyun ML, AL, ŞSL	sâğın <i>sf.</i> verimli, sağmal
sağın- 1) sanmak, zannetmek, düşünmek, yâd etmek, hatıra getirmek ML, AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM 2) özlemek, istemek, murad etmek ŞSL, GN	sâğınmâk <i>fl.</i> özlemek
sağınc arzu ve tasavvur, endişe, istek AL, ŞSL	sâğınç <i>ism.</i> özlem, hasret
sağır sağır, kulağı duymayan ŞSL, GT	sağır <i>ism.</i> öksüz, yetim; çocuk sağır vâ kâbir çocuklar ve yetişkinler
sağlğ sağlık ŞSL, ÇFK, SÎ, MK	sâğlğ <i>ism.</i> sağlık tuman sâğlğını saklaş bölimi ilçe halk sağlğı departmanı
sağāvet <i>ar.</i> cömertlik, el açıklığı BV, GT, MK	sağāvāt <i>ism.</i> sahavet, cömertlik, el açıklığı
sağî <i>ar.</i> cömert, eli açık BV, SD, GT	sağiy <i>sf.</i> cömert, eli açık
şāhib <i>ar.</i> sahip, malik, koruyan GT, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sāhib <i>ism.</i> efendi, usta, sahip üy sāhibi ev sahibi
şahîfe <i>ar.</i> sayfa, Tanrı'nın dört kitaptan başka Cebrail vasıtasıyla bazı peygamberlere yolladığı emirler NH, TEH, YED, LM	sahifā <i>ism.</i> sayfa

sāhil <i>ar.</i> kıyı, sahil BV, NH, MÜN, YED, FK, MK	sāhil <i>ism.</i> sahil; kıyı <i>kol sāhili</i> göl sahili <i>sāhilga çıkmâk</i> sahile gitmek <i>sāhil boylab</i> sahil boyunca <i>sāhilga yetmâk</i> sahile ulaşmak
saħla- saklamak, inkar etmek, gizlemek, himaye etmek ŞSL, HBD, MK, GN	saħlamâk <i>fl.</i> saklamak, korumak, muhafaza etmek
şahn <i>ar.</i> sahne, orta, meydan, avlu, tabak BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, GN	sahn <i>ism.</i> alan, saha, meydan <i>hāvli sahnı</i> avlu meydanı
şahrā <i>ar.</i> kır, ova, çöl BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sahrā <i>ism.</i> sahra, çöl
saħal sakal ŞSL, GT, NH, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	sāħâl <i>ism.</i> sakal <i>sāħâl âlmâk</i> tıraş olmak
saħav doğru telafuz etmeyen, pepe MÜN	sāħāv <i>sf.</i> dilsiz <i>sāħāv bolib kâlmâk</i> dilsiz olmak; dili tutulmak
sakçı nöbetçi, bekçi, koruma SD,GT	sāħçı <i>ism.</i> muhafız, bekçi
saħın- düşünmek, sakınmak, hatırlamak, ictinap etmek, çekinmek ŞSL, GT, ÇFK, Sİ, GN	sāħınmâk <i>fl.</i> özlemek
saħınç düşünce; sakınca GT	sāħınç <i>ism.</i> özlem, hasret
saħız sakız, ağaçlardan çıkan zambak ŞSL	sāħıç <i>ism.</i> sakız
sākin <i>ar.</i> sakin, hareketsiz, uslu oturan BV, GT, HBD, YED, FK, MK, LM, GN	sekin <i>zf.</i> yavaş, sessiz, sakin
saħla- korumak, gizlemek SD, GT, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	saħlamâk <i>fl.</i> saklamak, korumak, muhafaza etmek
sal- salmak, bırakmak, koğmak bina tesis etmek AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sālmâk <i>fl.</i> 1) koymak, yerleştirmek <i>orin sālmâk</i> yatağı hazırlamak <i>şāvķın sālmâk</i> gürültü yapmak <i>gılam sālmâk</i> halı yaymak 2) yumruklamak
şalābet <i>ar.</i> peklik, sağlamlık GT, MÜN, LM, GN	salābāt <i>ism.</i> ululuk, azamet, etkileyicilik, irilik, ağırlık
şalāhiyyet <i>ar.</i> bir işi yapmaya hakkı ve yetkisi olma MÜN	salāhiyāt <i>ism.</i> kabiliyet, yetenek, yatkınlık

salık vergi, hare, endaze, eser, iz, nişan ŞSL	sâlık <i>ism.</i> vergi, haciz sâlık yigüvçi <i>vergi tahsildarı sâlık sâlmâk</i> vergi koymak; vergilendirmek sâlıkni pasaytırış vergiyi azaltma sâlık âlmâk vergi almak
salkın <i>moğ.</i> sıcak günlerde esen soğuk yel ve serin yer AL, ŞSL, BV, NH, HBD, MÜN	salkın <i>sf.</i> serin, gölgeli, ferah, loş âkşâm salkını akşam serinliği salkın bâğ gölgeli bahçe
salţanat <i>ar.</i> saltanat, hükümdarlık BV, BD, SD, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	salţanat <i>ism.</i> sultanlık, selamet
saluğ alış veriş, satış, salmak almak ŞSL	sâlık <i>ism.</i> vergi, haciz sâlık yigüvçi <i>vergi tahsildarı sâlık sâlmâk</i> vergi koymak; vergilendirmek sâlıkni pasaytırış vergiyi azaltma sâlık âlmâk vergi almak
saman saman ŞSL, BV, NH, ÇFK, TMA, YED, Sİ, LM	sâmân <i>ism.</i> saman saman <i>sf.</i> boz, boz renk
san 1) sayı, hesap, adet AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ŞT, FK, MK, LM 2) defa, kere ŞHD	sân <i>ism.</i> 1) sayı; miktar 2) numara
sana- I saymak, hesap etmek AL, SD, GT, NH, ÇFK, ŞT, Sİ	sanamâk <i>fl.</i> saymak, birer birer saymak, hesaplamak
sanağ 1) saymak, hesap, itibar AL 2) hesap, sayı, aded ŞSL	sanâk <i>ism.</i> sayı, hesap
şan 'at <i>ar.</i> sanat, hüner, marifet BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM, GN	san 'at <i>ism.</i> sanat, yaratıcılık
sancığ sancı, mide ağrısı ŞSL	sançık <i>ism.</i> sancı, sızı
sanç- saplamak, sokmak, sançmak AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, CD, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, GN	sançmâk <i>fl.</i> saplamak, sokmak, batırmak biķinim sançıb âğrıyaptı böğrümde sancı var
sançığ sancı, ağrı ŞSL	sançık <i>ism.</i> sancı, sızı
şandıra- manasız ve faydasız şeyler söylemek sayıklamak ŞHD	sandırâklamâk <i>fl.</i> gezinmek, başı boş dolaşmak, amaçsız gezinmek
şandūk <i>ar.</i> sandık TMA, TEH, FK, ŞHD	sandık <i>ism.</i> sandık, kutu

şanem <i>ar.</i> put, güzel kadın BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FIC, ŞHD, LM, GN	sanam <i>ism.</i> güzel, cilveli kız, cazibeli kız
sanķı sersem olan baş, deli, aylak ŞSL	sanķı <i>ism.</i> tırmık, hayırsız; serseri, derbeder; avare
sap 1) sap, kulp, deste ŞSL 2) iplik, tel, tire, lif, halat ŞSL 3) kuvvetlendirme edatı ŞSL 4) kulak ŞSL	sâp I <i>ism.</i> sap, kulp sâp II: sâp bolmâķ bitmek, sona ermek
sārā <i>far.</i> halis, katkısız BV, SD, NH, LD, ŞHD	sara <i>sf.</i> seçkin, güzide, özel
saray <i>far.</i> saray, büyük konak LD, ÇFK, TEH, LM	sarây <i>ism.</i> saray, köşk
şarf <i>ar.</i> sarf, harcama NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	sarf I <i>ism.</i> harcama, masraf sarf kılmâķ harcamak, sarf etmek; kullanmak, yararlanmak sarf II <i>ism.</i> morfoloji, şekilbilim
sarġar- 1) sararmak AL, ŞSL, BV, BD 2) sararmak, hasta olmak ŞSL	sarġaymâķ <i>fl.</i> sararmak
sarı taraf, tarafına, yanına, tarafı, -e doğru AL, BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, ŞT, ŞHD, MK, TEH, MÜN, YED, CD, FK, LM, GN	sarı <i>ed.</i> ileri, doğru, -e doğru
sarıġ sarı AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇEK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	sarıķ <i>sf.</i> sarı
sarımsaķ sarımsak ŞSL, ÇFK, Sİ	sarımsâķ <i>ism.</i> sarımsak
şarrāf <i>ar.</i> 1) sarraf, kuyumcu LD, ŞHD 2) anlayan, bilen GT	sarrāf <i>ism.</i> sarraf
sasıġ kötü koku, kokmuş Sİ	sasıķ <i>sf.</i> pis kokulu, iğrenç sasıķ hid kötü koku
sasıġ- kötü kokmak, kokmak, bozulmak ŞSL	sasımâķ <i>fl.</i> kötü kokmak
sat- satmak, satılmak AL, ŞSL, BV, GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, ŞT, ŞHD, MK, GN	sâtmâķ <i>fl.</i> satmak, pazarlamak
satġun satın, satan, satın alma ŞSL, GT	sâtkın <i>sf.</i> hain

tablo:2.2. (devam)

sath <i>ar.</i> yüzey, satıh MÜN, FK	sath <i>ism.</i> satıh, yüzey
satıgcı simsar, satıcı, kılavuz ŞSL	satuvçı <i>ism.</i> satıcı, pazarlamacı, tezgah-tar
satkun satış AL	sâtkın <i>sf.</i> hain
satr <i>ar.</i> satır, yazı sırası HBD, YED, LM	satr <i>ism.</i> satır, hiza, hat
savçı mabeynci, miyancı, görücü, kılavuz, peygamber ŞSL	sâvçı <i>ism.</i> görücü
savğat <i>moğ.</i> hediye, armağan, ihsan ŞSL	sâvğât <i>ism.</i> hediyeler, armağanlar
savu- soğumak, üşümek MÜN, ŞSL, CD, FK, MK, GN	sâvimâk <i>fl.</i> soğumak, serin olmak kön-gil sâvimâk <i>gönlü bozulmak, gönlü soğumak</i>
savuş soğuk AL, ŞSL, BV, GT, NH, CD, FK, MK, LM	sâvuş <i>sf.</i> soğuk, ayaz
savur- 1) savurmak BV, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM 2) iyilikte bulunmak AL	sâvurmâk <i>fl.</i> savurmak, sallamak, dağıtmak, saçmak
savut- soğutmak, uzaklaştırmak AL, BV, NH, CD, FK, GN,	sâvitmâk <i>fl.</i> soğutmak, serinletmek
say çay, nehir, ırmak AL, ŞSL, BV, LD, FK	sây <i>ism.</i> çay, dere
sayağ 1) pervasız, serseri ŞSL 2) yol, usul, kaide, tarz ŞSL 3) pervasız, serseri, serseri bir şekilde yürüyen ŞSL 4) dayanacak yer, dayanak ŞSL	sayâk <i>sf.</i> serseri, derbeder sayâk it sokak köpeği
sāye <i>far.</i> gölge; koruma; yardım BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN	sāya <i>ism.</i> gölge
sāye-bān <i>far.</i> gölgelik HBD, LD, FK, ŞHD	sāyabān <i>ism.</i> güneşlik, şemsiye; tente
sayın 1) sayı, hesap ŞSL 2) her... -dıkça LD 3) birlikte kullanıldığı kelimeye -dıkça, -dikçe anlamı katar AL	sāyın <i>zf.</i> -dıkça; her...; günden güne bârgān sâyın gitgide
saykal <i>ar.</i> cilacı, cila aleti BV,GT, YED, ŞHD	saykal <i>ism.</i> cila, parlaklık

sayra- ötmek, şakımak (kuş) AL, ŞSL, GT, FK, ŞHD	säyrämâķ fl. ötmek, şakımak
sayre- ün çekmek, seslenmek, ötmek ŞSL	säyrämâķ fl. ötmek, şakımak
saz iyi, çör, sağ selamet, rahat ŞSL	sâz sf. iyi, güzel, muhteşem <i>cuda sâz!</i> <i>çok güzel!</i>
sâzende far. çalgıcı NH, TMA	sâzändä ism. müzisyen, çalgıcı
sebaķ ar. ders NH, HBD, LD, YED, CD, Sİ, FK, LM	sabâķ ism. ders <i>sabâķ bermâķ ders vermek</i>
sebât ar. yerinde durma, direnme, kararımdan vazgeçmeme BV, NH, HBD, LD, MÜN, FK	sâbât ism. sağlamlık, sertlik, sebat, dayanıklılık, metanet <i>sâbât bilân sabırla, metanetle</i>
sebeb ar. sebep BD, LD	sâbâb ism. sebep, neden, dürtü <i>sâbâb bolmâķ sebep olmak</i>
sebz far. yeşil, yeşil renkli BV, BD, SD, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD	sâbz ism. yeşil
sebze far. yeşillik, çimen BV, SD, GT, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	sâbzä ism. yeşillik, otlar, sera
sebzi havuç, cezer, zerdek ŞSL	sâbzi ism. havuç
secde ar. secde BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	sâcdä ism. (din.) secde <i>bâşını sâcdägä koymâķ başını secdeye koymak Amaldârlar başlarını yerga koyib, amirga sâcdä kıladılar görevliler başlarını yere koyup emire secde ettiler</i>
sefer ar. yolculuk BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sâfâr ism. yolculuk, seyahat, gezi, sefer <i>sâfâr kılmâķ seyahat etmek</i>
segri- yerinden sıçramak AL	sâkrämâķ fl. 1) sıçramak, zıplamak, sekmek, yaylanmak 2) atlamak, atılmak 3) (mec.) sıradakini beklemeden diğerine geçmek 4) (mec.) oradan oraya geçmek, bir yerden başka yere geçmek <i>arıķdan sakrab otmâķ arıktan atlayarak geçmek ornidan sakrab turmâķ yerinden fırlamak</i>
seher ar. seher, tan yeri ağarmadan önceki vakit BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM,	sâhâr ism. şafak, seher, tan <i>sâhârda şafak vakti, gün ağarırken sâhâr turmâķ sabah erken kalkmak</i>

sehî <i>ar.</i> cömertlik, eli açıklık TEH, FK	saḥîy <i>sf.</i> cömert, eli açık
sehî <i>far.</i> düz, doğru, fidan gibi BV, NH, LD, YED, FK, LM, GN	saḥîy <i>sf.</i> cömert, eli açık
sekri- sıçramak, koşmak LM	säkrämâḳ <i>fl.</i> 1) sıçramak, zıplamak, sekmek, yaylanmak 2) atlamak, atılmak 3) (<i>mec.</i>) sıradakini beklemeden diğerine geçmek 4) (<i>mec.</i>) oradan oraya geçmek, bir yerden başka yere geçmek arıḳdan sakrab otmâḳ arıktan atlayarak geçmek ornidan sakrab turmâḳ yerinden fırlamak
selâm <i>ar.</i> selam, merhaba deme BV, GT, BD, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞFID, LM, GN	salâm <i>ism.</i> 1) selam unga salâm ayttng ona selam söyleyin 2) merhaba, ne var ne yok?
selâmet <i>ar.</i> güvenlik, korkudan uzak olma, iyi sonuç BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	salâmat <i>sf.</i> 1) sıhhatli, sağlıklı salâmat misiz? iyi misiniz? ne alemdesiniz? 2) sağ salim, zarar görmemiş, emniyetli, güvende, sağlam
selâmethîḳ <i>ar.+ tür.</i> sağlık, esenlik; eminlik TMA, TEH, MÜN	salâmatlık <i>ism.</i> sağlık, sıhhat, selametlik
selâmlaş- <i>ar.+ tür.</i> selamlaşmak ÇFK, Sİ	salâmlaşmâḳ <i>fl.</i> selamlaşmak
sele sarık, imame, kavuk ŞSL	sällä <i>ism.</i> sarık, kavuk
selef <i>ar.</i> bir yerde bir işte başka birinden önce bulunmuş olan kimse TEH	sälâf <i>ism.</i> selef
selîḩa <i>ar.</i> salata BV, NH, MK	sälât <i>ism.</i> salata
semâ´ I <i>ar.</i> işitme, kulak verme NH semâ´ II <i>ar.</i> Mevlevî ayinlerinde tarikat mensuplarının cezbe halinde dönmesi GT, MÜN, MK, LM semâ´ <i>ar.</i> gök, gökyüzü BV, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	sämâ <i>ism.</i> sema, gök
semere <i>ar.</i> meyve, yemiş; fayda, verim GT, MÜN, MK	sämärä <i>ism.</i> netice, mahsül
semir- şişmanlamak, besili olmak GT	semirmâḳ <i>fl.</i> kilo almak, şişmanlamak, semirmek
semiz semiz, şişman, besili, etli ŞSL, TEH (semüz)	semiz <i>sf.</i> şişman, kilolu

sen II. Tekil şahıs zamiri, sen AL, GT, NH	sen zm. Sen
senā ar. Övme, övüş SD, GT, NH, LD, MÜN, ŞHD, MK, LM	sanā övgü, sena, yüceltme sanā oqımâķ övmek, methetmek Āllāhga sanā oqımâķ Allah'ı methetmek
sep- serpmek, saçmak, dökmek NH, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, ŞHD, LM	sepmâķ fl. 1) serpmek, sıçratmak, serpiştirmek 2) tohum ekmek, dikmek
serāb ar. serap, ılgın GT, YED, FK, LD	sarāb ism. serap, rüya; ılgın
serāy far. saray, palas, köşk, kasr; dünya ve ahiret ŞSL, GT	sarāy ism. saray, köşk
sere far. halis altın, iyi, doğru, seçkin FK	sārā sf. seçkin, güzide, güzel
ser-encām far. başına gelen, olay; bir işin sonu LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sārāncām sf. düzenli, zarif, temiz
sērgēk uykusuzluk AL, NH	sergāk sf. dikkatli, titiz, tedbirli, ihtiyatlı, uyanık, tedbirli
ser-gerdān far. şaşkın, perişan, başı dönen, sersem BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD	sārgārdān sf. serseri, şaşkın, sergerdan
ser-gerdānlıķ far.+ tür. şaşkınlık, perişanlık BV, NH, HBD, LD, MÜN	sārgārdānlıķ ism. serserilik, sergerdanlık
ser-gūzešt far. macera, serüven BV, NH, LD, FK, ŞHD, LM, GN	sārgūzāšt ism. macera, serüven
ser-ħad(d) far.+ar. sınır, serhat, uç MÜN, YED, ŞT, MK, GN	sarhad ism. hat, sınır
ser-ħōš far. sarhoş, kendinden geçmiş YED	sarħuş sf. sarhoş, alkollü
ser-kār far. kahya, bakıcı GT	sarkār ism. başkan, reis, amir
ser-keş far. dik başlı, itaatsiz BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM	sārkāş sf. inatçı, aksi, serkeş; itaatsiz; dik başlı sārkāş āt serkeş at
serķut gecedden kalan yemek, atık yemek, yemek artığı ŞSL	sārķit ism. artık, eser sārķit āvķat yemek artığı
ser-māye far. ana mal, bilgi, ustalık BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	sārmāyā ism. yatırım, nakit para, sermaye
ser-mest far. sarhoş, kendinden geçmiş BV, GT, NH, LD, MÜN, FK, ŞHD	sārmāst sf. içkili, sarhoş, çakırkeyf

serp- saçmak, faş etmek, serpmek ŞSL	serpmâk fl. 1) serpmek, sıçratmak, serpiştirmek 2) tohum ekmek, dikmek
sersân far. sergerdan, şaşkınlık ŞSL	sarsân sf. avare, baştan çıkmış sarsân bolmâk avare olmak
serv far. servi ağacı; sevgilinin boyu BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	sarv ism. selvi sarv kamât selvi boylu
sev-sevmek GT, LM	sevmâk fl. sevmek; beğenmek
sevâb ar. hayır işleme, sevap; hayır LD, ÇFK, MÜN, YED, ŞT, Sİ	savâb ism. sevap
sevdâ(y) far. aşk, istek BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sâvdâ ism. ticaret
sevdayî far. sevdalı, arzulu, istekli BV, NH, LD, FK, ŞHD	sevdayi sf. kara sevdalı, deli, düşkün
sevda-ger II far. tüccar MK	savdagâr ism. tüccar, satıcı
sévgü sevgi NH	sevgi ism. sevgi, aşk
sévin- sevinmek GT	sevinmâk fl. sevinmek, memnun olmak, keyiflenmek
sévüklük sevmeklik AL	sevikli sf. sevilen, sevgili
sévünç sevinç AL, GT	sevinç ism. sevinç, neşe, zevk, keyif
seyâhat ar. yolculuk, sefere çıkma GT	sayâhat ism. seyahat, sefer, gezi, yolculuk, tur
seyr ar. yürüme, yürüyüş, seyir, bakma, gezme, gezinti BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM, GN	sâyır ism. gezi sâyır kılmâk, sâyır etmâk gezmek, dolaşmak
seyyâh ar. yolcu, gezici BV, ŞT, GN	sayyâh ism. seyah, turist, gezgin
seyyâr ar. 1) gezegen, gezici BV, GT, NH, HBD, MÜN, MK, FK, LM, 2) ün bulmuş GT	säyyâr ism. seyyar säyyâr kinâ seyyar sinema
sez- sezmek LM	sezmâk fl. hissetmek, duymak 2) fark etmek
sezâ-vâr far. münasip, uygun MÜN, Sİ, MK, LM, GN	sazâvâr sf. layık

sıçğan sıçan, fare ŞSL	sıçğân <i>ism.</i> fare
sıçra- sıçramak, yakalamak GT, ÇFK, Sİ, GN	saçramâk <i>fl.</i> sıçramak
sıfat <i>ar.</i> hal, nitelik, şekil, kılık, nişan, unvan BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	sıfat <i>ism.</i> 1) kalite, özellik 2) gram, sıfat
sıfatlık <i>ar.+ tür.</i> sıfatlı olan, niteliği olan FK, GN	sıfatlı <i>sf.</i> kaliteli pâst sıfatlı kalitesiz yukârı sıfatlı yüksek kaliteli
sığ- sığmak, içine almak, kapsamak ŞSL, BV, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, GN	sığmâk <i>fl.</i> sığmak, kavramak, almak
sıgın- sığınmak, güvenmek ML, NH, LD, MÜN, ŞT, LM	sıgınmâk <i>fl.</i> sığınmak, tapmak, ibadet etmek tiz çökib sığınmâk diz çökerek sığınmak; yaltaklanmak
sığır sığır, büyük baş hayvan ŞSL, GT, ÇFK, Sİ	sigir <i>ism.</i> inek, sığır
sıhhat <i>ar.</i> sağlık, doğruluk BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	sihat <i>sf.</i> sağlık, sıhat tüningiz sıhat mi? sağlığınız yerinde mi?
sık-1) sıkmak, tazyik etmek, cebretmek ŞSL, BV, NH, ÇFK, Sİ, FK 2) basmak; talan etmek için hucum etmek GT	sıkmâk <i>fl.</i> 1) sıkmak 2) baskı yapmak
sıkılmâk sıkılma BV	sıkılmâk <i>fl.</i> sıkılmak
sıla- sıvazlamak, okşamak AL, ŞHD, LM	silâmâk <i>fl.</i> okşamak, sıvazlamak, ovmak, ovalamak
sılığ silik, düzlenmiş, temiz, saydam, şeffaf, saf, tek reng ŞSL, FK	sillük <i>sf.</i> pürüzsüz, parlak, düz sillük taş parlak, düz taş
sın- kırılmak, bozulmak, abdest bozulmak AL, ŞSL, BV, GT, LD, HBD, NH, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	sınmâk <i>fl.</i> kırılmak
sına- sınamak, denemek GT, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD	sınamâk <i>fl.</i> denemek, sınamak, test etmek
sındur- kırmak, kırdırmak, parçalamak BV, GT, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT	sındırmâk <i>fl.</i> kırmak
sınıf <i>ar.</i> sınıf, tür, çeşit NH, FK, MK	sınıf 1) sınıf, dersane 2) sınıf işçilär sınıfı işçi sınıfı

sınık kırık, kırılmış GN	sınık <i>sf.</i> kırılmış
sır(r) <i>ar.</i> sır, gizli tutulan şey; bilinmeyen yön BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sır <i>ism.</i> sır
sıra 1) saf, sıra, dizi, tertib ŞSL 2) ka- nun, nizam ŞSL	sıra <i>ism.</i> sıra, nöbet sıra <i>zf.</i> asla, kesinlikle, tamamen
sırt 1) sırt, arka, akib ŞSL 2) sırt, dağ sırtı; yüksek arazi ML	sırt <i>ism.</i> sırt, arka, dış görünüş sırttan okıydığına talaba açık öğretim öğren- cisi
sıyır- sıyırmaq ŞT	sıyırmaq <i>fl.</i> sıyırmaq
sız- 1) çizmek, yazmak, nakşetmek AL, ŞSL, NH, LD 2) sızmaq AL, BV, YED, FK, LM 3) sezme, zanneyle- mek AL	sızmaq <i>fl.</i> sızmaq, kaçırmak
sidük sidik ÇFK, Sİ	siydik <i>ism.</i> idrar, sidik
sih <i>far.</i> demir şiş, kebab şişi BV, CD, MK	sih <i>ism.</i> şiş
sihr <i>ar.</i> büyü, sihir BV, GT, HBD, LD, TEH, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sehr <i>ism.</i> sihir, büyü
sihr <i>far.</i> Öküz, inek TMA	sigir <i>ism.</i> inek, sığır
sile- 1) dokunmak, hafifçe değmek, ik- ram ve hürmette bulunmak TEH 2) sevmek, acımaq ŞSL, ŞT	silämäk <i>fl.</i> okşamak, sıvazlamak, ov- mak, ovalamak
sil- silmek, kakmak, sarsmaq ŞSL, GT, NH, ÇFK, Sİ, FK, MK	silkimäk <i>fl.</i> silkelemek, sallamak, silk- mek
silkin- silkinmek, sarsılmak ŞSL, ÇFK, Sİ	silkinmäk <i>fl.</i> sallanmak; sarsılmak
silsile <i>ar.</i> zincirleme olan şey, arda arda gelen şeylerin oluşturduğu sıra, soy sop BV, GT, NH, LD, FK, LM	silsilä <i>ism.</i> silsile; dizi; zincir tâğlar sil- siläsi dağ silsilesi
silte- hareket etmek, kımıldamak ŞSL	siltämäk <i>fl.</i> hızla çekmek, çekivermek

sim <i>far.</i> gümüş BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM	sim <i>ism.</i> tel; kablo sim yâğâç elektrik direği
şim-âb <i>far.</i> gümüş suyu, cıva BV, NH, HBD, MÜN, YED, ŞHD, LM	şimâb <i>ism.</i> cıva
siñ- 1) su alçalmak, suyu çekilmek; batmak, kapanmak ŞSL, TMA 2) sinmek, sirayet etmek ŞSL, BV, GT 3) kuşların başlarını kanatlarının altına gizlemesi ŞSL	şingimâk <i>fl.</i> 1) sinmek, emilmek 2) hazm olmak
şîne <i>far.</i> göğüs, yürek GT, HBD, LD, YED, FK	şinä <i>ism.</i> koyun, göğüs
sine- imtihan, tecrübe, asayiş etmek, denemek, sınamak ŞSL	şinä mâk <i>fl.</i> denemek, sınamak, test etmek
şinil küçük kız kardeş ML, AL, ŞSL, BV, TMA, TEH, MK, LM	şingil <i>ism.</i> kız kardeş, küçük kız kardeş
şirgek uykusuzluk, illet-i seher ŞSL, BV	şergäk <i>sf.</i> dikkatli, titiz, tedbirli, ihtiyatlı, uyanık, tedbirli
şirke <i>far.</i> sirke ÇFK, Sİ, MK	şirkä <i>ism.</i> sirke şirkä essensiyası sirke özü
şirp- serpmek, saçmak; yağmur inmek ML	şepmâk <i>fl.</i> 1) serpmek, sıçratmak, serpiştirmek 2) tohum ekmek, dikmek
şitem <i>far.</i> azarlama, çıkışma, zulüm, eziyet, haksızlık BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	şitäm <i>ism.</i> eziyet, usandırma
şiv- sevmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, LD, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞT, FK, ŞHD, GN	şevmâk <i>fl.</i> sevmek, beğenmek
şivgü sevgi, muhabbet, dost ŞSL	şevgi <i>ism.</i> sevgi, aşk
şiyâset <i>ar.</i> siyaset, memleket idaresi, idam cezası, şiddet, darb, debdebe ŞSL, BV, GT, NH, TMA, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şiyâsät <i>ism.</i> siyaset
şiyeh <i>far.</i> siyah, kara BV, YED, ŞHD, LM	şiyâh <i>ism.</i> mürekkep; siyah
şiz siz ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM, GN	şiz <i>zm.</i> siz

siz- I sezmek ŞSL, LD, GN siz- II çizmek, nakşetmek, yazmak AL	sezmağ <i>fl.</i> hissetmek, duymak 2) fark etmek
sizgi ceza, şikayet, ağrı, elem ŞSL	sezgi <i>ism.</i> duygu, his
sofra sofrası GN	suprä <i>ism.</i> hamur sofrası
şofi ar. tasavvuf ehli, sofu FK	sofi <i>ism.</i> sufi
şoĥbet ar. sohbet, görüşüp konuşma BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	subhät <i>ism.</i> sohbet, konuşma
soğ- sokmak, vurmak, darp etmek, para basmak, ısırmaAL, ŞSL, GT, NH, LD, FK, ŞT	soğmağ <i>fl.</i> sokmak
soğmağ dar yol, keçi yolu, sokak AL, ŞSL	soğmağ <i>ism.</i> yol; çıkmaz sokak
sol sol, sol taraf AL, ŞSL, ÇFK, TEH, YED, Sİ, ŞHD, MK	sol <i>sf.</i> sol
sol- solmak, sararmaksülpülemek, tazeliğini yitirmek ŞSL, GT, BD, MÜN, GN	solmağ <i>fl.</i> solmak
solğun sülpük, solmuş, pejmürde ŞSL	solğın <i>sf.</i> soluk, solgun
soñ son, nihayet, arka, sonra AL, ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	song 1) son 2) sonra <i>darsdan song ders-ten sonra bir haftadan song bir hafta sonra</i>
soñı sonraki FK, MK	songgı <i>sf.</i> son
soñgi sonra, sonraki AL, ŞSL, BV, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, MK	songgı <i>sf.</i> son
soñra sonra ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	songra <i>ed.</i> sonra
sor- soğurmak, öğrenmek, bilgi almak üzere soru sormak, hal hatır sormak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, GN	sormağ <i>fl.</i> emmek, soğurmak
sora- sual etmek, hatır sormak; muayene etmek ŞSL, GN	soramâğ <i>fl.</i> sormak, rica etmek

sorağ haber, bilgi; soru, soruşturmak AL, YED, FK, ŞHD	sorâğ 1) soru 2) soru zamiri sorâğ gap <i>soru cümlesi sorâğ belgisi soru işareti sorâğ kılmâğ soru sormak</i>
şova armağan, hediye ŞSL	sāvğa <i>ism.</i> hediye
soy- soymak ŞSL, GT, MK, LM	soymâğ <i>fl.</i> kesmek, öldürmek, katletmek, boğazlamak
sök- 1) sökmek, yerinden çıkarmak AL, ŞSL, MK, LM, GN 2) sövmek, hakaret etmek lanetlemek AL, ŞSL, GT, BD, TMA	sökmâğ <i>fl.</i> 1) azarlamak, hakaret etmek; küfretmek, sövmek 2) sökme, çözmek
sömür- sömürmek, bütünüyle içmek BV, NH, MÜN, LM	simirmâğ <i>fl.</i> süzerek içmek, sömürmek
sön- sönmek, ferî gitmek AL, ŞSL, ŞHD, GN	sönmäğ 1) sönmek; sönükleşmek; ölmek 2) kararmak, solmak
sönük sönük, suskun, sessiz GT	sönik <i>sf.</i> sönük
söye- yan üzere dayamak, kucağına almak ŞSL	suyamâğ <i>fl.</i> dayamak, yaslamak, desteklemek
söyen- yaslanmak, yan üzere dayanmak ŞSL	suyanmâğ <i>fl.</i> yaslanmak
söyle- söylemek, demek beyân etmek, ifade etmek ŞSL, LD, YED, .FK, ŞHD	sözlämâğ <i>fl.</i> konuşmak, söylemek, dile getirmek, bildirmek
söz söz AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	söz <i>ism.</i> söz sözining üstidan çıkmâğ, va'düsida turmâğ sözünü tutmak tub söz kötü kelime yasama söz türetilmiş sözcük hoşma söz bileşik sözcük çin söz namus sözü söz älmâğ söz almak söz başı ön söz
sözci söz ehli, avukat, tercüman ŞSL	sözçi <i>ism.</i> 1) dedikoducu, boşboğaz 2) hatip; güzel konuşan
sözle- söylemek, demek, ifade etmek, beyan etmek AL, ŞSL, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	sözlämâğ <i>fl.</i> konuşmak, söylemek, dile getirmek, bildirmek
sözleş- sözleşmek, sözleşmek, anlaşmakAL, BV, GT, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, GN	sözlüşmâğ <i>fl.</i> konuşmak, sohbet etmek

su su AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN	suv <i>ism.</i> su çuçuk suv içme suyu turgun suv hendek suyu suv pãrisi denizkızı, su perisi
su`âl <i>ar.</i> soru, dilencilik NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	savâl <i>ism.</i> soru savâl bermâk soru sormak menga dâimâ kıyın savâllar tüşüdi bana her zaman zor sorular gelir
şubh-dem <i>ar.+ far.</i> sabah vakti, sabahleyin BV, NH, YED, FK, ŞHD, GN	subhıdãm <i>zf.</i> sabahleyin, sabah erken
suğar- sulamak, yer ve araziyi sulamak ŞSL, ŞHD	suğarmâk <i>fl.</i> sulamak
suğur- ayırmak, sıyırmak, çekmek ŞSL, FK, GN	suğurmâk <i>fl.</i> çekmek, yolmak, sökmek
suğ aç gözlü AL	suğ I <i>ism.</i> açgözlü, kıskanç suğ II <i>ism.</i> nazar, kem göz
şulh <i>ar.</i> sulh, barış GT, YED, ŞHD	sulh <i>ism.</i> sulh, uzlaşma sulh kılmâk barışmak, uzlaşmak
sulu güzel, berrak, parlak, sulu ŞSL	sülöv <i>sf.</i> güzel, hoş
şüret <i>ar.</i> biçim, görünüş; yol, tarz; yüz BV, BD, GT, NH, LD, MK, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	surât <i>ism.</i> resim, görüntü; desen
şüret-hâne <i>ar.+ far.</i> resim yapılan yer FK	surâthânâ <i>ism.</i> fotoğraf stüdyosu
susa- susamak AL, ŞSL, SD, GT, LD, FK, ŞHD	suvsamâk <i>fl.</i> susamak
suz- süzmek NH	süzmâk I <i>fl.</i> 1) süzmek, filtreden geçirmek 2) gözüne kestirmek 3) servis etmek şorvanı süzmâk çorbayı servis etmek süzmâk II <i>fl.</i> yüzmek men daryâda suza âlaman ben nehirde yüzebilirim balıqdek süzmâk balık gibi yüzmek süzmâk III <i>fl.</i> toslamak, boynuzlamak
südre- sürüme, itmek, yuvarlamak, def etmek, sürmek, Mesih itmek AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, MK	südrâmâk <i>fl.</i> sürüklemek, çekmek
südre- sürülmek AL, NH, FK	südrâlmâk <i>fl.</i> sürüklenmek, sürünmek
sükunet <i>ar.</i> hareketsizlik, durgunluk GT	sükünât <i>ism.</i> sessizlik, sakinlik, sükunet

sükût <i>ar.</i> sessizlik, susma GT, NH, FK, MK	süküt <i>ism.</i> sessizlik süküt saklamâk sessiz kalmak süküt kılmâk, süküt etmâk sessiz olmak süküt bilân sessizce, ses çıkarmadan
sünbül <i>far.</i> sünbül çiçeği; güzelin saçı BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD	sünbül <i>ism.</i> sünbül
sünek kemik AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, FK, MK, GN	süyäk <i>ism.</i> kemik
sünnet <i>ar.</i> Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz, sünnet, töre, kanun SD, GT, ÇFK, TMA, YED, Sİ, ŞHD, MK	sünnät <i>ism.</i> sünnet
süpür- süpürmek BV, BD, SD, GT, NH, ÇFK, MÜN, Sİ, FK, MK, GN	süpürmâk <i>fl.</i> süpürmek, sürmek; temizlemek
süpürgü süpürge TEH, MÜN	süpürgi <i>ism.</i> süpürge
sür'at <i>ar.</i> hız, çabukluk BV, NH, HBD, MÜN, FK, MK, LM	sür'ät <i>ism.</i> sürat, tempo, hız
sürke- sürüklemek, ihmal etmek, yollamak ŞSL	sürkamâk <i>fl.</i> sürtmek, sürmek, bulaştırmak
sürme <i>far.</i> sürme BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	sürmä <i>ism.</i> antimon; far, sürme sürmä kuti çekmece
sürt- sürtmek, sürmek, sürçmek, mesh etmek AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM, GN	sürtmâk sürtmek, sürmek, bulaştırmak kozlariga sürtmâk sevgiden gözlerine sürmek mây sürtmâk yağlamak
sürül- yürütülmek, hareket ettirilmek; gönderilmek MÜN	sürilmâk <i>fl.</i> sürülmek, sürüklenmek
süst <i>far.</i> gevşek BV, BD, SD, Sİ, FK, LM	süst <i>sf.</i> zayıf, gevşek, durgun, sönük
süt süt AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	süt <i>ism.</i> süt

<p>süz- I süzmek, saflaştırmak, ayırmak ŞSL, BV, SD, NH, HBD, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM</p> <p>süz- II gözler mahmur olmak, ayrılmak ŞSL</p> <p>süz- III gözden geçirmek, incelemek GN</p>	<p>süzmâk I fl. 1) süzmek, filtreden geçirmek 2) gözüne kestirmek 3) servis etmek <i>şorvanı süzmâk çorbayı servis etmek</i></p> <p>süzmâk II fl. yüzmek <i>men daryâda suza olaman ben nehirde yüzebilirim balıkdek süzmâk balık gibi yüzmek</i></p> <p>süzmâk III fl. toslamak, boynuzlamak</p>
<p>süzgüc kepçe, kevgir ŞSL</p>	<p>süzgiç I ism. süzgeç, elek</p> <p>süzgiç II ism. şamandıra</p> <p>süzgiç III yüzgeç <i>kuyruk süzgiçi kuyruk yüzgeci</i></p>
<p>süzül- süzölmek GN</p>	<p>süzilmâk fl. süzölmek, filtreden geçmek, elenmek</p>
Ş	
<p>şād <i>far.</i> mutlu, sevinçli BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>şād <i>sf.</i> memnun, sevinçli, hoşnut <i>şād yaşamâk hoşnut bir şekilde yaşamak</i></p>
<p>şādhlık <i>far.+ tür.</i> sevinçlilik LD, YED, FK, ŞHD, LM</p>	<p>şādhlık ism. sevinç, neşe, mutluluk, memnuniyet</p>
<p>şafağ <i>ar.</i> şafak, akşam kızılılığı BV, NH, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM</p>	<p>şafağ ism. tan, şafak, şafak vakti</p>
<p>şağal <i>far.</i> çakal ŞT, ŞHD, MK</p>	<p>şağal ism. çakal</p>
<p>şāgird <i>far.</i> öğrenci, çırak BV, GT, NH, LD, TEH, YED, FK, GN</p>	<p>şāgird ism. şakird, çırak; öğrenci, talebe, mürit</p>
<p>şāh <i>far.</i> 1) şah, padişah BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) şah, sevgili SD 3) santraç taşlarından en önemlisi FK</p>	<p>şāh ism. şah, padişah <i>şāh üsārlār şāheserler</i></p>
<p>şāh <i>far.</i> dal, budak BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM</p>	<p>şāh I ism. dal, kol, brans</p> <p>şāh II ism. boynuz</p>
<p>şāhid <i>ar.</i> şahit, tanık GT, NH, LD, YED, FK, MK</p>	<p>şāhid ism. şahit, tanık</p>
<p>şahş <i>ar.</i> kişi, şahıs GT, NH, ÇFK, Sİ, MK, LM</p>	<p>şahş ism. 1) şahıs, kişi, kimse 2) şahsiyet, kişilik</p>
<p>şahsî <i>ar.</i> kişiye ait MK</p>	<p>şahsiy <i>sf.</i> şahsi, kişisel, özel, kişiye özel</p>
<p>şā'ir <i>ar.</i> şair, ozan GT, LD, YED, ŞHD, MK</p>	<p>şā'ir ism. şair, ozan</p>

şākird <i>far.</i> öğrenci, çırak MK	şāgird <i>ism.</i> şakird, çırak; öğrenci, talebe, mürit
şāl <i>far.</i> şal BV, NH, FK, MK, GN	şāl I <i>ism.</i> şal, eşarp, atkı şāl II <i>ism.</i> felç, kötürüm şāl III <i>ism.</i> kalın, yünlü kumaş türü
şalı kabuklu pirinç, kabuğu alınmamış pirinç ŞSL	şalı <i>ism.</i> pirinç bitkisi; çeltik
şallağı 1) hayasız, lafçı, kavgacı kadın ŞSL 2) darp, dayak ŞSL	şallağı <i>sf.</i> bağırان, şamatacı; kepaze, kaba; kavgacı, zorba şallağı hâtin kavgacı kadın
şām <i>far.</i> akşam, karanlık BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şām <i>ism.</i> akşam, akşam namazı
şān <i>ar.</i> şan, ün; gösteriş, çalım; tabiat BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ML, LM	şān <i>ism.</i> şan, onur, şeref, haysiyet
şarāb <i>ar.</i> içilecek şey, şarap BD, SD, NH, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM	şarāb <i>ism.</i> şarap
şarķ <i>ar.</i> doğu BV, SD, ŞHD, LM	şarķ <i>ism.</i> doğu
şart <i>ar.</i> şart, koşul GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	şart <i>ism.</i> şart, koşul kelişingiz şart gelmeniz şart kitâbnı kaytarış şarti bilün beraman kitabı geri getirme şartıyla vereceğim
şaş- tan kalmak, akıl gidip yoldan ayrılmak, şaşırmak, hayret etmek ŞSL	şaşmâķ <i>fl.</i> acele etmek, çabuk olmak; telaşlanmak
şaşgun şaşkın, sersem, mecnun, serseri ŞSL	şaşkın <i>sf.</i> şaşkın
şavhum velvele, gürültü, kavga ŞSL	şavķın <i>ism.</i> gürültü, velvele şavķın sâlmâķ gürültü yapmak, şamata yapmak
şāyed <i>far.</i> eğer, şayet, olabilir BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM, GN	şāyed <i>zf.</i> şayet, belki
şeb-nem <i>far.</i> şebnem, çiy BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	şābnām <i>ism.</i> şebnem, çiy
şecere <i>ar.</i> ağaç, seçere, küçük ağaç, bir tek ağaç GT, TEH, MÜN, MK	şācārā <i>ism.</i> şecere, soy ağacı
şefkat <i>ar.</i> şefkat, acıyarak ve koruyarak sevme BV, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, MK, LM	şāfķat <i>ism.</i> şefkat, merhamet; insaf şāfķat ķılmâķ merhametli olmak, şefkatli davranmak

şeftälü <i>far.</i> şeftali YED, GN	şäftäli <i>ism.</i> şeftali
şeh <i>far.</i> şah, hükümdar BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şah <i>ism.</i> padişah
şehâdet <i>ar.</i> şahitlik, tanıklık; şehadet getirme; şehitlik BV, LD, TEH, YED, FK	şähâdät <i>ism.</i> şahitlik, tanıklık, şahadet
şehîd <i>ar.</i> şehit BV, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ	şähid <i>ism.</i> şehit
şehir <i>ar.</i> il, kent, belde, ülke BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şähär <i>ism.</i> şehir, kent
şehvet <i>ar.</i> aşırı istek, nefis, cinsel arzu GT, BD, NH, TMA, TEH, Sİ, FK, ŞHD, MK	şähvät <i>ism.</i> şehvet
şeh-zâde <i>far.</i> hükümdar oğlu, şehzade şehzade LD, MÜN, FK, LM, GN	şähzâda <i>ism.</i> prens, şehzade
şek(k) <i>ar.</i> şüphe, zan, tahmin BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, FK, LM, GN	şäk <i>ism.</i> şüphe, kuşku, tereddüt şäk yok şüphesiz şäk keltirmâk kuşkulanmak, şüphe duymak
şeker <i>far.</i> şeker, tatlı, hoş BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ŞHD, GN	şäkär <i>ism.</i> şeker
şeksiz <i>ar.</i> + <i>tür.</i> şüphe etmemek GT	şäkksiz <i>zf.</i> şüphesiz, kuşkusuz, kesin
şekl <i>ar.</i> şekil, biçim BV, GT, BD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	şäkl <i>ism.</i> şekil, biçim, figür
şem <i>ar.</i> mum BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şäm <i>ism.</i> mum, kandil
şemsiye <i>ar.</i> şemsiye YED	şämsiyä <i>ism.</i> şemsiye
şenbih <i>far.</i> cumartesi günü ÇFK, TEH, MÜN, Sİ	şänbä <i>ism.</i> cumartesi
şerâb <i>ar.</i> şarap GT	şärâb <i>ism.</i> şarap

şerāfet <i>ar.</i> şerefliklik YED	şārāfāt <i>ism.</i> şeref, asalet, asillik şārāfāti bilan sayesinde sizning şārāfatingiz bilan başımni kötürib yürübmän sayenizde geçinip gidiyoruz (iyi yaşıyoruz) yāmğir şārāfāti bilan gözalar yahşı osyapti yağmurların sayesinde pamuklar iyi yetişiyor
şerbet <i>ar.</i> şerbet BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	şārbāt <i>ism.</i> şerbet, şurup, meyve suyu
şeref <i>ar.</i> şeref, büyüklük BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	şārāf <i>ism.</i> şeref, onur, haysiyet şārāfi üçün şerefi için bayram şārāfiga bayram şerefine
şerh <i>ar.</i> açma, açıklama BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şārh <i>ism.</i> şerh, yorum, açıklama
şerī'at <i>ar.</i> Allah'ın emri olan din kaide-leri, doğru yol BV, LD, TEH, MÜN,, FK, ŞHD, MK	şeriat <i>ism.</i> şeriat
şerīk <i>ar.</i> ortak, eş, benzer LD, TEH, ŞT, Sİ, FK, MK	şerik <i>ism.</i> ortak, eş, işbirlikçi; müttefik
şerīklik <i>ar.</i> + <i>tür.</i> ortaklık TMA	şerīklik <i>ism.</i> ortaklık, işbirliği
şerm <i>far.</i> utanma YED, LM	şerm <i>ism.</i> iffet, haya, namus
şermende <i>far.</i> utangaç, mahçup olan BV, HBD, LD, MÜN, FK, ŞHD, MK, GN	şārmāndā <i>sf.</i> rezil, ayıp, utanç verici, utandırıncı şārmāndā bolmāq rezil olmak
şevk <i>ar.</i> şiddetli arzu BV, BD, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	şāvķ <i>ism.</i> şevk, istek, heves
şevket <i>ar.</i> büyüklük, heybet BV, BD, GT, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	şāvķāt <i>ism.</i> azamet, büyüklük, yücelik
şeydā <i>far.</i> deli, divane, şaşkın BV, BD, SD, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	şāydā <i>sf.</i> aşık, sevdalı; büyülenmiş şāydā ķılmāq aşık olmak
şeyh <i>ar.</i> şeyh, yaşlı, tekke reisi, tarikat büyüğü BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN	şāyh <i>ism.</i> (<i>din.</i>) şeyh, pir
şeytān <i>ar.</i> şeytan GT, TEH, MÜN, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK, GN	şāytān <i>ism.</i> şeytan, iblis; kurnaz, sinsi şāytānga dūrs beradi şeytana ders verir

şî'âr <i>ar.</i> ayırıcı işaret, alamet, iz, esas, kural BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM	şîâr <i>ism.</i> slogan
şib bir tür kumaş, yapağı, örtü ŞSL	şip <i>ism.</i> tavan
şiddet <i>ar.</i> şiddet, sertlik; sıklık BV, BD, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	şiddät <i>ism.</i> şiddet, gerilim, baskı
şiddethğ <i>ar.</i> + <i>tür.</i> şiddetli BV	şiddätli <i>sf.</i> şiddetli, kuvvetli, güçlü şiddätli şamâl şiddetli rüzgâr şiddätli cäng şiddetli savaş
şifâ <i>ar.</i> şifa, iyileşme BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	şifâ <i>ism.</i> şifa, ilaç, derman, iyileşme şifâ tâpmâk şifa bulmak, iyileşmek
şikâyet <i>ar.</i> yakınma, şikâyet, sızlanma BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şikâyet <i>ism.</i> şikâyet, yakınma, sitem şikâyet kılmâk şikâyet etmek, yakınmak, söylenmek
şikest <i>far.</i> kırık, kırma, kırılma, kırılmış BV, BD, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	şikâst <i>ism.</i> hasar, yara, zarar şikâst yemâk yaralanmak, zedelenmek, sakatlanmak
şimâl <i>ar.</i> 1) kuzey, sol taraf' ŞSL, GT, NH, MÜN, FK, LM 2) rüzgar, hava, yel ŞSL	şimâl <i>ism.</i> kuzey
şîre <i>far.</i> süt, şıra; kaftan BV, NH, TEH, MÜN, FK, LM	şîrâ I <i>ism.</i> şeker; özsu şîrâ II <i>ism.</i> yaprak biti, fidan biti
şîrîn <i>far.</i> tatlı, sevimli BV, GT, BD, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	şîrin <i>sf.</i> tatlı, şekerli, lezzetli, nefis, şirin şîrin tarvuz tatlı karpuz şîrin şorva lezzetli çorba
şirket <i>ar.</i> ortaklık GT, TEH, MK	şirket <i>ism.</i> şirket, firma
şiş 1) şiş, büyük demirden iğne ŞSL, LD 2) kabarcık, verem ŞŞŞ	şiş <i>ism.</i> şiş, şişme, şişlik
şiş- şişmek, kabarmak AL, ŞSL, ÇFK	şişmâk <i>fl.</i> şişmek, kabarmak
şişe <i>far.</i> şişe, sırça BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	şişâ <i>sf.</i> 1) cam; cam eşya şişâ nây cam tüp 2) şişe
şitâb <i>far.</i> acele etme, çabukluk BV, NH, LD, YED, FK, MK, LM	şitâb <i>ism.</i> hız, sürat, çabukluk; acele şitâb bilân hızla, seri bir şekilde
şîve I <i>far.</i> naz, eda, usûl, uslu, tarz BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN şîve II <i>far.</i> meslek, iş MK	şivâ I <i>ism.</i> şive, bölgesel, yöresel konuşma şekli, ağız Taşkent şiväsida Taşkent ağzında şivâ II <i>ism.</i> naz, cilve, işve

şor I <i>far.</i> tuzlu, tuzlu yer ŞSL şor II <i>far.</i> bir bitki ismi ŞSL	şor <i>sf.</i> Tuzlu
şöhret <i>ar.</i> şöhret, ün GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	şuhrät <i>ism.</i> şöhret, ün, nam, şan
şu şu ŞHD	şu <i>zm.</i> şu, bu
şu'be <i>ar.</i> şube, bölük, takım BV, NH	şu'bä <i>ism.</i> şube, branş, kol
şudgar- yeri kazmak, yarmak, sapanla sürülmüş tarla ŞSL	şudgârlamâk <i>fl.</i> toğprağı sürmek, pulukla sürmek
şuğl <i>ar.</i> iş, uğraş, meşgale BV, NH, MÜN, FK, MK, LM	şuğullanmâk <i>fl.</i> meşgul olmak, uğraşmak, bir işe girişmek, kalkışmak (Özbeklerde kişilerin mesleği, ne iş yaptığı bu fiille sorulur)
şüh <i>far.</i> güzel, neşeli, şen ve oynak, küstah BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	şoh <i>sf.</i> şakacı, oynak, yaramaz, afacan, haylaz
şu'le <i>ar.</i> alev BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şu'lä <i>ism.</i> ışın kuyâş şu'lü güneş ışığı
şüm <i>far.</i> uğursuz, şom BD, GT, LD, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM	şum <i>sf.</i> 1) kötü, kötü niyetli, hain 2) yaramaz, afacan, haylaz şum âyâk âdam uğursuz adam
şundak şöyle, böyle ŞSL, ÇFK, ŞT, Sİ	şundak <i>zm.</i> şöyle, böyle
şunçar şahin ŞSL, ŞT, ŞHD	şunçar <i>ism.</i> (hay.) b. 1) bozdoğan 2) mert, cesur
şürân I karışıklık, telaş ŞSL şürân II gurur, kibir ŞSL	surân <i>ism.</i> gürültü
şübhe <i>ar.</i> şüphe, kuşku BV, BD, ÇFK, Sİ, MK, LM	şübhä <i>ism.</i> şüphe, kuşku şübhä kılmâk şüphelenmek, şüphe etmek, kuşku lanmak şübhä yok şüphesiz, şüphe yok şübhä tuğdırmâk şüphelendirmek kimdan şübhä bâr? kimden şüphe duyuyor?
şüdrin moğ.çiğ, kırağı FK	şüdring <i>ism.</i> çiy, şebnem şüdring tâmçısı çiy damlası
şük(ü)r <i>ar.</i> şükür, minnettarlık BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şükür <i>ünl.</i> şükür

T	
tā <i>far.</i> -a, -kadar, -mcaya kadar, çünkü, sebebiyle BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM, GN	tâ <i>ed.</i> kadar, -e dek tû kelmügunimça uyda boling ben gelene dek evde olun
ta ^{accüb} <i>ar.</i> şaşırma, şaşma kalma BV, GT, NH, HBD, TMA, YED, FK, ŞHD, LM, GN	taaccüb <i>ism.</i> şaşkınlık, hayret
ta ^{alluğ} <i>ar.</i> ilgi, dünya ilgisi, ilgisi olma, ait olma, asılı olma BV, GT, NH, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK	taalluğ <i>ism.</i> aittik, bağlantı
ta ^{âm} <i>ar.</i> yemek GT, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, MK, LM	taâm <i>ism.</i> yemek milliy taâmlar <i>milli yemekler</i>
tab ^{ar.} tabiat, huy, yaratılış; basma GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞHD, MK, LM	tâ'b <i>ism.</i> kişilik, karakter, istek birâvning tû'bigü kıramâk <i>birinin isteğine uymak</i>
tâb <i>far.</i> parlaklık, ışık; güç, kuvvet; sıcaklık; kıvrım BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, GN, MK, LM	tâb I <i>ism.</i> sağlık; dayanıklılık; istek heç nürsüga tâbı yok <i>hiçbir şey istemiyor</i> tâb II. <i>ism.</i> an, lahza şu tâbgaça şimdiye <i>dek aynı tâbda şu an</i> tâb III <i>ism.</i> 1S1
tabağ <i>ar.</i> tabak, tabaka BV, GT, NH, LD, TEH, YED, ŞHD, LM, GN	tâvâğ I <i>ism.</i> büyük tabak tâvâğ II <i>ism.</i> tabaka
tabağa <i>ar.</i> tabaka, kat TMA, TEH, MK	tâbağa <i>ism.</i> derece, sınıf
tabî'at <i>ar.</i> huy, yaratılış BV, GT, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM	tabiat <i>ism.</i> 1) tabiat 2) karakter
tabîb <i>ar.</i> hekim, doktor GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, ŞHD/ MK, LM	tabib <i>ism.</i> tabip, hekim
tabî'î <i>ar.</i> tabii, tabiatla ilgili, tabiat icabı olan MK	tabiiy <i>sf.</i> doğal, tabii
ta ^{bîr} <i>ar.</i> düş yorma NH, LD, TMA, TEH, YED, LM, GN	ta'bîr <i>ism.</i> ifade, tabir
tabla- neşelendirmek GN	tâblamâğ <i>fl.</i> ısıtmak, kıvamına getirmek
tâbüt <i>ar.</i> tabut BV, NH, LD, TMA, TEH, FK, LM	tâbut <i>ism.</i> tabut
tâc <i>ar.</i> taç BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tâc <i>ism.</i> taç, çelenk

tafşîl <i>ar.</i> etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma TMA, TEH, MK	tafsil <i>ism.</i> detay, ayrıntı
tağ dağ AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tâğ <i>ism.</i> dağ yelkasidan tâğ ağdarılmâğ bir yükten, sıkıntıdan kurtulmak
tağa dayı, annenin erkek kardeşi ŞSL	tâğa <i>ism.</i> dayı
tağar çanak, kap, tekne, torba, kese ŞSL, BV, NH, CD, FK	tâğârâ <i>ism.</i> leğen
tağay dayı, annenin erkek kardeşi AL, ŞSL, ŞT	tâğa <i>ism.</i> dayı
tağâret <i>ar.</i> temizlenme, temizlik, büyük abdest GT, LD, ÇFK, Sİ	tâğârât <i>ism.</i> abdest tâğârât kılmâğ abdest almak
tağâretsiz <i>ar.</i> + <i>tür.</i> kirli, pis BV, ÇFK, Sİ, FK	tâğârâtsiz <i>ism.</i> cünüp
tağkîr <i>ar.</i> hakaret etme, hor görme NH	tahkîr <i>ism.</i> tahkir, horlama
tağlîl <i>ar.</i> analiz, ayırma, çözme BV, FK	tahlîl <i>ism.</i> tahlil, analiz
tağmîn <i>ar.</i> tahmin, sanı, sanma BV	tahmîn <i>ism.</i> varsayım, tahmin tahmîn kılmâğ tahmin etmek, farzetmek; varsaymak
tağşîl <i>ar.</i> ele geçirme, edinme, ilim öğrenme BV, ÇFK, Sİ, FK	tahsil <i>ism.</i> eğitim, tahsil, öğrenim tahsil âlmâğ öğrenim görmek, okumak
tağsîn <i>ar.</i> beğenme, takdir etme BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	tahsin <i>ism.</i> tahsin, övgü; aferin
taht <i>ar.</i> alt, aşağı SD, NH, LD, taht <i>far.</i> taht, hükümdarlık BV, GT, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	taht I <i>ism.</i> taht taht II <i>sf.</i> hazır
tahta <i>far.</i> tahta, kereste ÇFK, TMA, Sİ, FK, GN	tahta <i>ism.</i> ahşap; tahta, pano hurmat tahtası iftihar listesi tahta yâğâç tahta, plaka
ta'ife bir kabile ismi ŞT	tâifâ <i>ism.</i> mezheb, tür, grup, sınıf

<p>tāk <i>ar.</i> bina kemeri, eğilmiş, yarım daire, kubbe BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p> <p>tağ I zirve, doruk, büyük binaların tepesi, sundurma, saçak MÜN</p>	<p>tâğ I <i>ism.</i> kemer, tak; kubbe; ev</p>
<p>tağ II tek, bir ÇFK, LD, Sİ, LM</p> <p>tağ III eksilme, azalma YED</p>	<p>tâğ II <i>sf.</i> 1) tuhaf, garip, düzensiz 2) yalnız, tek; tek sayı tâğ tuyâklı tek turnaklı hayvan</p>
<p>tāk <i>far.</i> asma, üzüm asması ŞSL, GT, MÜN, YED, FK, MK</p>	<p>tāk <i>ism.</i> asma</p>
<p>tağ- takmak, bağlamak, iliştmek, kavuşturmak ŞSL, BV, NH, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, LM</p>	<p>tağmâğ <i>fl.</i> takmak, bağlamak kulâklar-ga isirğa tağmâğ kulaklara küpe takmak kökrâkkâ medal tağıb koy-mâğ göğsüne madalya takmak barmâğka üzük tağıb yürmâğ parmağa yüzük takmak bilagüzük tağmâğ bilezik takmak</p>
<p>tağa I nal, at nalı AL, ŞSL</p>	<p>tağa <i>ism.</i> nal</p>
<p>tağa II münferid, tek, bir ŞSL</p>	<p>tâğa <i>ism.</i> eş, çift, tek, bir şeyin (<i>kumaş, ipek vs.</i>) teki, çifti, eşi, iki parçadan oluşan kumaş vb şeylerin teki, çifti, eşi</p>
<p>tâğat <i>ar.</i> güç, kuvvet BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, LM, GN</p>	<p>tâğat <i>ism.</i> sabır, tahammül tâğat kılmâğ katlanmak, dayanmak U bunga tâğat kıla âlmaydı o buna katlanamaz tâğatı tâğ boldı sabrı taşı</p>
<p>tağâzâ <i>ar.</i> sıkıştırma, çıkışma, sık boğaz etme GT, LD</p>	<p>tağâzâ : kılmâğ talep etmek, öngörmek</p>
<p>tağdîm <i>ar.</i> öne alma, tercih etme, sunma FK</p>	<p>tağdim <i>ism.</i> sunum tağdim kılmâğ sunmak</p>
<p>tağdîr <i>ar.</i> beğenme, değer verme BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, FK, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>tağdir <i>ism.</i> kader, kısmet; kıymet; gelecek tağdir etmâğ takdir etmek; değerlendirmek tağdir etilmâğ rağbette olmak</p>
<p>tağır 1) katı, kuru, sert yer, kak yer, ot bitmez yer ŞSL, GN 2) su için çobanların müracat ettiği yer ŞSL</p>	<p>tağır I <i>sf.</i> kurak, verimsiz tağır çöl çorak bozkır</p> <p>tağır II <i>zf.</i> tamamen tağır habarim yok tamamen haberim yok</p>

taqlîd <i>ar.</i> taklit, benzemeye veya benzetmeye çalışma BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD	taqlid taklit, özentî
taqrîben <i>ar.</i> yaklaşık olarak TEH	taqrîbân <i>zf.</i> takriben
taqsîm <i>ar.</i> bölme, parçalama FK, LM	taqsîm <i>ism.</i> bölme, dağıtım, taksim taqsîm kılmâk taksim etmek, bölmek
tal 1) dal, budak, ağaç dalı AL, ŞSL, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK 2) söğüt ağacı ŞSL	tâl <i>ism.</i> söğüt mücnun tâl salkımsöğüt
tal- 1) dalmak, suya girmek ŞSL, BV, NH, FK, LM 2) yorulmak, hastalanmak AL, ŞSL, GN 3) düşünmek, tefekkür etmek ŞSL	tâlmâk <i>fl.</i> yormak oyga tâlmâk düşünceye dalmak, derin derin düşünmek
tala- talan etmek, yağmalamak, harap etmek AL, ŞSL, BD, LD, TMA, MK	talamâk <i>fl.</i> çalmak; yağmalamak
talâk <i>ar.</i> boşanma, bırakma BV, NH, FK, ŞHD talak talak, öt ŞSL	talâk I <i>ism.</i> boşanma talâk koymâk (kılmâk) boşanmak, karısını boşamak talâk II <i>ism.</i> (anat.) dalak
tâlân <i>far.</i> talan, yağma ŞSL, LM	talân I <i>ism.</i> yağmalama, talan etme talân II <i>ism.</i> kupon, çek
talaş kavga, dövüş, dalaş AL, NH, LD, YED, FK, ŞHD	tâlâş <i>zf.</i> kapış kapış, kapışılırcasına
talaş- dalaşmak, kavga etmek, dövüşmek, itiraz etmek AL, BV, NH, HBD, LD, YED, FK, LM	talaşmâk <i>fl.</i> atışmak, tartışmak, kavga etmek
talav birisinin malını, mülkünü zorla alma, yağma etme ŞHD	talâvçı <i>ism.</i> yağmacı
talay I çok, fazla, kesir ŞSL talay II meçhul ve bilinmedik kimse ŞSL	talay <i>zf.</i> çok, hayli
tale kamış ve kamışa benzeyen şeylerden kırılıp ayrılan parça ŞSL	tâla <i>ism.</i> iplik, lif, elyaf kimyâviy tâla sentetik elyaf asab tâlası sinir lifi sun'iy tâla suni elyaf
talâb <i>ar.</i> talep, istek, isteme BV, BD, SD, GT, NH, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tâlâb <i>ism.</i> talep, gereksinim
talâb-kâr <i>ar.</i> + <i>far.</i> istekli BV, HBD, YED, ŞHD, LM	tâlâbgâr <i>ism.</i> isteyen

ṭalebe <i>ar.</i> öğrenci MK	tālābā <i>ism.</i> öğrenci, talebe
ṭalıḳ- hastalanmak, yorulmak AL, ŞSL, NH, FK	tālḳmāḳ <i>fl.</i> yorulmak
ṭāli <i>ar.</i> talih, kısmet, kader BV, GT, NH, HBD, LD, FK, ŞHD, MK, MÜN, YED, LM	tāle <i>ism.</i> baht, talih, şans, mutluluk
ṭa <i>lim</i> <i>ar.</i> öğrenme, öğretme, okutma BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, FK, Sİ, MK, LM	ṭa <i>lim</i> <i>ism.</i> eğitim, öğretim, öğrenim
ṭalıḳ- çırpınmak, oynayıp sıçramak, telaşlandırmak BV, NH, FK, LM	tālḳmāḳ <i>fl.</i> çırpınmak, uzanmak, elini uzatmak; çok istemek
ṭa <i>m</i> <i>ar.</i> yeme, tat, lezzet GT, NH, HBD, CD, MK	tā <i>m</i> <i>ism.</i> tat, lezzet
ṭam ev, dam, çatı, duvar AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, LM	tām I <i>ism.</i> çatı, dam tām II <i>ism.</i> cilt
ṭam- damlamak ŞSL, BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, LM	tām <i>māḳ</i> <i>fl.</i> damlamak
ṭama <i>ar.</i> tamah, doymazlık, çok isteme BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tāmā <i>ḳılmāḳ</i> <i>fl.</i> çıkarıcılık, tamah etmek
ṭamaḳ damak ŞSL, SD	tāmāḳ <i>ism.</i> boğaz, gırtlak tāmāḳı ḳaḳrab ketdi boğazı kurudu tāmāḳıdan ötmädi boğazından geçmedi
ṭamām <i>ar.</i> tamam, tam, eksiksiz, uygun BV, NH, LD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ṭamām <i>sf.</i> son ṭamām bolmāḳ bitmek, tamamlanmak, mezun olmak, sona ermek vaḳtingiz ṭamām boldi vaktiniz sona erdi
ṭamar damar BV, SD, GT, ÇFK, Sİ	tām <i>ir</i> <i>ism.</i> sinir; damar ḳān tām <i>ir</i> kan damarı tām <i>ir</i> ātmāḳ kök salmak
ṭamcı damla AL	tām <i>çı</i> <i>ism.</i> damla
ṭamḡa damga ŞSL, BV, NH, HBD, LD, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, LM	ṭamḡa <i>ism.</i> damga, marka fabrika tamḡası fabrika ticari markası, damga, nişan, amblem
ṭa <i>m</i> <i>ir</i> <i>ar.</i> tamir, onarma BV, NH, YED	ṭa <i>m</i> <i>ir</i> <i>ism.</i> (<i>hık.</i>) onarım, tamir, rekonstrüksiyon

<p>tañ I denk AL tañ II şafak, tan, sabah AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>teng <i>sf.</i> eşit, denk teng kelmâk eşit olmak, denk gelmek tâng I <i>ism.</i> tan, şafak tângda tan vaktinde, şafakta yalgân tâng yalan şafak ertü tângi sahar çok erken, güneş doğmadan, tan vaktinde veya tan ağarmadan önce tângni tâng âttırıp, künni kün bâttırıp gece gündüz, sürekli, gün aşırı, gün boyu tünni tângga ulamâk / tâng âttirmâk geceyi sabah etmek, sabah tan ağarana kadar meşgul olmak, geceden sabaha kadar, tan yeri ağarana kadar oturmak bir şeylerle meşgul olmak tâng âtdi şafak söktü, güneş doğdu, tan attı tâng âtgunça şafak sökene kadar, güneş doğana kadar, tan yeri ağarana kadar</p>
<p>tañ III şaşılacak, hayret AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, FK, ŞHD</p>	<p>tâng II şaşırma, afallama tâng (kâtb) kâlmâk şaşırmaq, afallamak</p>
<p>tan- inkar etmek, kaçmak, kaçınmak, reddetmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, LD, YED, CD, FK</p>	<p>tânmâk <i>fl.</i> reddetmek, inkâr etmek gapidan tânmâk söylediği sözü inkâr etmek, söylediğini reddetmek, sözünden dönmek</p>
<p>ta'ne <i>ar.</i> kötüleme, sövme; çekiştirme, yerme BV, LD, YED, FK</p>	<p>tâ'nâ <i>ism.</i> küçümseme, sitem, suçlama tâ'nü kılmâk sitem etmek</p>
<p>tanı- tanımak, bilmek, anlamak, hatırlamak, anlayıp tasdik etmek AL, ŞSL, BV, SD, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, LM, FK, MK, GN</p>	<p>tanımâk <i>fl.</i> tanımak</p>
<p>tanış bildik, aşına, görüldük, bilinen ŞSL, LD</p>	<p>tanış <i>ism.</i> tanıdık, arkadaş</p>
<p>tanış- tanışmak, bilişmek, birbirini bilmek LM</p>	<p>tanışmâk <i>fl.</i> tanışmak</p>
<p>tanla- tanımak, ayırmak; tanıyacak derecede seçmek, sezinmek, ML, AL, ŞSL, NH, FK</p>	<p>tanlamâk <i>fl.</i> seçmek</p>
<p>tañlay ağzın yukarısı, tamak ŞSL</p>	<p>tângläy <i>ism.</i> damak katlık tângläy sert damak yumşak tângläy yumuşak damak</p>
<p>ţannâz <i>ar.</i> herkesle eğlenen, alaycı HBD, YED, FK, MK, LM</p>	<p>tannâz <i>sf.</i> oynak, nazlı, cilveli tannâz kız oynak/cilveli kız</p>

tansuğ I hediye, armağan GN tansuğ II tuhaf, şaşılacak, tanmalı AL, ŞSL	tansık <i>sf.</i> seyrek, nadir, alışılmamış tansık taâm zarif yemek
tap- tapmak, bulmak, kaybolanı bulmak AL, ŞSL, BV, BD, FK, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, SÎ, ŞHD, MK, LM, GN	tâpmâk <i>fl.</i> bulmak; keşfetmek; kazanmak (para vb); ortaya koymak, çıkarmak, tahmin etmek (<i>fikir, düşünce vs</i>) u mening fikrimni tâpdi o benim düşüncemi tahmin etti muvâfık tâpmâk uygun bulmak, uygun görmek lâzım tâpmâk bulmak, uygun ve gerekli görmek toğri tâpmâk bulmak veya doğruluğunu, gerekliliğini dikkate almak âzâr tâpmâk acılardan ve olumsuzluklardan tecrübe kazanmak, deneyim sahibi olmak şikâst tâpmâk acı çekmek içimdagini tâp? Ne düşündüğümü tahmin et
tapıl- bulunmak, rastlamak, görülmek AL, BV, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, SÎ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tâpılmâk <i>fl.</i> bulunmak, var olmak, mevcut olmak sizdü bir varak kağız tapıladımı? sizde bir varak kağıt bulunur mu?; elde edilmek, keşfedilmek
tapın- tapmak, puta tapmak, ibadet etmek, biat etmek, tabi olmak ŞSL, GN	tâpınmâk <i>fl.</i> tapınmak, ibadet etmek
tapış- buluşmak, tapılmak, sadakat göstermek AL	tapışmâk <i>fl.</i> buluşmak, birini bulmak; barış yapmak, uzlaştırmak, uzlaşmak, anlaşmaya varmak; iyi geçinmek, arkadaş olmak
tapşur- 1) ulaştırmak, vermek, teslim etmek AL, ŞSL, BV, ÇFK 2) güvenmek, teslim etmek, bel bağlamak, bırakmak AL, ŞSL, BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, SÎ, FK, ŞHD, LM, GN	tâpşurmâk teslim etmek, ulaştırmak, vermek; yetkilendirmek, görev vermek; devretmek imtihân tâpşurmâk sınava girmek, sınav olmak işni birâr kişige tâpşurmâk işi birine teslim etmek birâvning salâmını tâpşurmâk birinin selamını getirmek
tara- taramak, saç taramak, saç dağıtmak AL, SD, NH, LD, ÇFK, TEH, YED, SÎ, FK, ŞHD, LM	taramâk <i>fl.</i> taramak
taraf <i>ar.</i> yan, yön BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, SÎ, FK, ŞHD, MK, LM	taraf <i>ism.</i> 1) taraf, yön 2) memleket
tarâğ tarak, şane AL, ŞSL, BV, NH, LD, - TEH, MÜN, YED, FK	tarâk <i>ism.</i> tarak

ta'rif <i>ar.</i> tanımlama, ayrıntılarıyla anlatma BV, GT, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ta'rif <i>ism.</i> tanım; tarif; açıklama
tārīh <i>ar.</i> tarih, geçmiş zaman BV, GT, ŞT, ŞHD, GN	tarih <i>ism.</i> tarih <i>kadimgi dünyâ tarihi antik tarih</i>
tarīka <i>ar.</i> yol MÜN	tarīka <i>ism.</i> yol, usul
tarqa- <i>moğ.</i> dağılmak, ayrılmak, perişan olmak AL, ŞSL, BV, NH, YED	tarqamâk <i>fl.</i> yayılmak, uzamak
tarqal- <i>moğ.</i> dağılmak, saçılmak, perişan olmak ŞSL, YED	tarqalmâk <i>fl.</i> yayılmak, uzanmak
tarqat- <i>moğ.</i> dağıtmak, bölmek, paylaş-tırmak, taksim etmek, üleştirmek AL, ŞSL, BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM	tarqatmâk <i>fl.</i> 1) dağıtmak, uzaklaştırmak 2) yaymak
tart- çekmek, çizmek, çekmek, asılmak; can çekişmek; çağtırmak, getirmek; ah çekmek, inlemek, darlanmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tartmâk <i>fl.</i> 1) çekmek, sürüklemek 2) tartmak <i>yüzga niğâb tartmâk yüzüne maske yapmak</i>
tartıg hediye, armağan AL, ŞSL, BV	tartıg <i>ism.</i> hediye, taktir
tartin- çekilmek, çekinmek GT, GN	tartinmâk <i>fl.</i> çekinmek, utanmak
târ u mâr <i>far.</i> karmakarışık, dağınık, perişan YED, ŞHD	târ-mâr: <i>târ-mâr etiş mahvetme, yenilgiye uğratma</i>
tarz <i>ar.</i> tarz, usul, yol, yöntem BV, YED	tarz <i>ism.</i> tarz, tür, şekil
tâs <i>far.</i> tas, su kabı AL, BV, HBD, LD, MÜN, YED, FK	tâs <i>ism.</i> tas
taşarruf <i>ar.</i> idare ile kullanma, elde etme, alma GT, NH, LD, TMA, FK, MK	taşarruf <i>ism.</i> tasarruf; mülkiyet, sahiplik uning tasarrufıdaki firma onun mülkiyeti altındaki şirket
taşavvuf <i>ar.</i> gönlünü Allah sevgisine bağlama NH, FK, MK	taşavvuf <i>ism.</i> tasavvuf
taşdıq <i>ar.</i> onay, onaylama ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, LM	taşdıq <i>ism.</i> onay, tasdik; iddia
tasma <i>far.</i> tasma, kulan kayışı ŞSL, LD	tasma <i>ism.</i> kemer, bant

taşnif ar. sınıflama FK, MK	tasnif <i>ism.</i> 1) (müz.) rondo 2) sınıflandırma, tasnif, derleme
taşvir ar. resmini yapma, resim, figür LD, YED, ŞHD, LM	tasvir <i>ism.</i> tasvir, tanım; resim
taş I dış, uzak AL, ŞSL, BV, BD, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM taş II taş AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	tâş <i>ism.</i> taş tâş yüräk taş kalpli
taş- taşmak, coşmak, azmak, artmak, çoğalmak AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, MÜN, LM	tâşmâk <i>fl.</i> taşmak
taş baka tosbağa, kaplumbağa ŞSL	tâşbaka <i>ism.</i> kaplumbağa, tosbağa
taşğı dışarı, harici ŞHD	taşkı <i>sf.</i> 1) harici 2) yüzeysel taşkı köri-niş dış görünüş, görünüm 3) dış taşkı siyâsüt dış siyaset taşkı savdâ dış ticaret taşkı işlar vaziri Dışişleri Bakanı
taşı- taşımak, nakletmek, göç etmek, taşınmak AL, ŞSL, GT, HBD, LD, MÜN, FK, MK, LM	taşımâk <i>fl.</i> taşımak
taşkaru dışarı ÇFK, Sİ	taşkarı <i>ism.</i> dışarı
taşkun coşan, taşan, taşma, taşkın AL, ŞSL	tâşkın <i>ism.</i> taşkın, sel şuv tâşkınu su taşkınu
taşla- 1) atmak, fırlatmak AL, BV, BD, SD, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN 2) dışarı gitmek, def etmek AL, ŞSL, ŞT, ŞHD, MK	taşlamâk <i>fl.</i> bırakmak, atmak, savurmak
tat- tatmak, lezzetini anlamak, zevk almak AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, TEH, FK, ŞHD, MK	tâtmâk <i>fl.</i> tatmak; tadına bakmak
tatbîk ar. karşılaştırma, benzetme, uygulama TMA	tatbîk <i>ism.</i> uygulama, kullanım tatbîk kılmâk uygulamak, kullanmak âmülda tatbîk kılmâk uygulamaya koymak, gerçekleştirmek
ta'tîl ar. tatil, dinlenme, rahat MK	ta'tîl <i>ism.</i> tatil

ṭavāf ar. tavaf, bir yerin etrafında doluşma BV, NH, HBD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	tavâf : tavâf kılmâk fl. tavaf etmek
tāvân far.zarar, ziyan, hasar; suç, günah HBD, LD	tāvân I ism. topuk <i>yürüğim tāvânıma tüşib ketdi ödüm patladı</i> (deyim) tāvân II ism. tazminat, ceza <i>tāvân to-lamâk</i> ceza ödemek <i>tirik tāvân yük</i>
tavar mal, kumaş, hayvan, hayvan sürüsü ŞSL, ŞT	tâvar ism. mal
tavsîf ar. vasıflandırma, niteleme MK	tavsif ism. tanım, betimleme
tavuğ tavuk BV, NH, ÇFK, MK	tâvuğ ism. (hay.) tavuk
tavus ses, ayak sesi, şamata AL, ŞSL, NH, FK, GN	tâvus ism. (hay.) tavuskuşu
tay I at yavrusu, bir veya iki yaşındaki at yavrusu ML, ŞSL tay II deve yükünün bir tarafı ŞSL	tây I ism. tay tây II ism. balya; bohça <i>pahta tâyları pamuk balyası</i>
tay- I engellemek, engel olmak ÇFK, Sİ tay- II kaymak ŞSL	tâymâk fl. kaymak, sapmak <i>mec.</i> yoldan çıkmak, doğru yoldan sapmak
taya- dayamak, destek ve payende koymak, kuvvet ve metanet vermek ŞSL, ÇFK, Sİ, FK	tayamâk fl. dayamak, yaslamak
tayağla- dayak atmak, dövmek' ' ŞSL	tayağlamâk fl. sopayla dövmek, dayak atmak, sopalamak
tayağ dayak, değnek, destek, asa, sopa AL, ŞSL, BD, ŞHD, MK	tayağ ism. sopa, çubuk, değnek, asa
tayan- dayanmak, yaslanmak GT, NH, LD, ÇFK, TEH, Sİ, ŞHD, GN	tayanmâk fl. 1) yaslanmak, dayanmak 2) itimat etmek
tayanç dayak, sopa GT	tayanç ism. destek, dayanak
ṭâyife ar. bölük, takım, guruh; kavim GT, TEH, MÜN, MK	tâifâ ism. mezhep, tür, grup, sınıf
ta'yîn ar. belli etme, tayin, atama, görevlendirme BV, NH, LD, Sİ, FK, LM	tayin sf. 1) belirli, belli 2) malum, bilinen

tāze <i>far.</i> taze, körpe; genç; yeni; henüz BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tāzā <i>sf.</i> temiz, arı, taze, saf tāzā havā temiz hava vicdānī tāzā vicdanı temiz
tāzī <i>far.</i> tazı, av köpeği ŞSL, FK	tāzı <i>sf.</i> tazı
ta'zīm <i>ar.</i> saygı gösterme, hürmet etme, ululama ÇFK, Sİ, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, MK, GN	ta'zim <i>ism.</i> saygı, tazim
ta'zīr <i>ar.</i> azarlama NH, ŞHD	ta'zir <i>ism.</i> azar, sitem
tebe zirve, tümsek ŞSL	tepā <i>ism.</i> tepe
teberrük <i>ar.</i> mübarek sayma, uğur sayma TMA, TEH, MK, LM	tābārrük <i>sf.</i> saygıdeğer; mübarek tābārrük kişiler mübarek şahıslar
tebessūmar. gülme, gülümseme BV, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tābāssūm <i>ism.</i> gülümseme, tebessüm tābāssūm kılmāk, tābāssūm etmāk gülümsemek, tebessüm etmek tābāssūm bilān tebessüm ile
tēbren- deprenmek AL	tebrānmāk <i>fl.</i> sallanmak, silkelenmek
tecāvüz <i>ar.</i> tecavüz, sınır aşma; saldırma YED, FK, MK	tācāvüz <i>ism.</i> tecavüz, saldırı
tecen kızgın ve gazaplanmış kişi ŞSL	tācāng <i>sf.</i> asabi, hırçın
tecribe <i>ar.</i> tecrübe, görmüş geçirmişlik GT	tācribā <i>ism.</i> deneme, deney, pratik; tecrübe, deneyim
tedbīr <i>ar.</i> tedbir, çare, önlem BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	tādbir <i>ism.</i> tedbir, hareket; etkinlik
tedkīk <i>ar.</i> araştırma, dikkatle inceleme MÜN	tādkīk <i>ism.</i> araştırma, inceleme tādkīk etmāk (kılmāk) araştırmak; uygulamak
tedrīc <i>ar.</i> derece derece, basamak basamak NH, MK, LM	tādrīc <i>zf.</i> kademeli olarak, derece derece; sırayla, seri olarak, ardışık
te'essūf <i>ar.</i> kederlenme, acıma GT, NH, HBD, FK, MK	tāāssūf <i>ism.</i> pişmanlık, teessüf tāāssūf bilān üzüntüyle
tefāvūt <i>ar.</i> iki şey arasındaki fark, ayrılık BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, CD, FK, ŞHD, MK, LM	tafāvūt <i>ism.</i> fark, tefavüt
tefekkūr <i>ar.</i> düşünme BV, BD, FK, ŞHD, LM, GN	tāfākkūr <i>ism.</i> düşünce, tefekkür

teftiş <i>ar.</i> araştırma, soruşturma şHD, LM	täftiř <i>ism.</i> gözden geçirme, teftiş denetleme täftiř etmâķ (ķılmâķ) denetlemek, teftiş etmek
têg- değmek, ulaşmak, dokunmak AL, GT, NH	tegmâķ <i>fl.</i> dokunmak, erişmek; evlenmek (<i>kadınlar için</i>)
têgin değin, gayet AL	tâgin <i>zf.</i> yine, tekrar
teğirmen değirmen AL, GT, NH	teğirmân <i>ism.</i> değirmen şamâl teğirmân fırladak, yel değirmeni
teğiz düz, doğru, yassı, müsavi, eşit şSL	tekis <i>sf.</i> düz, pürüzsüz, yassı tekis yol düz yol
tehdîd <i>ar.</i> gözdağı, birinin gözünü korkutma MÜN, FK	tâhdid <i>ism.</i> tehdit, tehlike tâhdid ķılmâķ tehdit etmek
tek I gibi AL, şSL, YED, FK, GN	tâķ <i>sf.</i> 1) tuhaf, garip, düzensiz 2) yalnız, tek; tek sayı tâķ tuyâķlı tek tırnaklı hayvan
tek II düzgün, sessiz GT, LM	tek <i>zf.</i> sakin, durgun, dingin
tek III asma, üzüm asması şSL	tâķ <i>ism.</i> asma
teke oğlak, keçi şSL	tâķâ <i>ism.</i> teke, erkek keçi
tekebbür <i>ar.</i> kibirlenme, büyüklük taslama şHD, MK	tâķâbbür <i>sf.</i> mağrur, kibirli, kendini beğenmiş
tekebbürhķ <i>ar.+ tür.</i> kibirlilik Sİ	tâķâbbürlik <i>ism.</i> kibirlilik, gurur
tekellüf <i>ar.</i> külfetli, zahmetli iş görme, özenme, gösteriş BV, NH, TMA, YED, FK, MK, GN	tâķällüf <i>ism.</i> nezaket, iltifat
te'ķid <i>ar.</i> güçlendirme, pekiştirme BV, TMA, FK	tâ'ķid <i>ism.</i> vurgu, önem, doğrulama
tekin alt, taht şSL	tekin <i>sf.</i> ücretsiz, bedava tekin işçi küçi ücretsiz iş gücü
teklîf <i>ar.</i> teklif BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, şT, Sİ, FK, MK, LM	teklîf <i>ism.</i> davet, teklif; öneri tâķlîf ķılmâķ , tâķlîf etmâķ davet etmek, çağırılmak tâķlîf etilmâķ davet edilmek tâķlîf kırgızılmâķ öneride bulunmak
tekrâr <i>ar.</i> tekrar, yenileme BV, NH, HBD, LD, ĆFK, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM, GN	tâķrâr <i>zf.</i> tekrar

telaffuz <i>ar.</i> söyleyiş HBD, FK	talaffuz <i>ism.</i> telaffuz talaffuz kılmak <i>telaffuz etmek, söylemek</i>
telaş <i>ar.</i> telaş, kaygı, tasa BV, NH, FK, MK, LM	tälâş <i>zf.</i> kapış kapış, kapışılırcasına
têlbe deli, kuduz AL	telbâ <i>sf.</i> deli, çılgın; saçma
telkîn <i>ar.</i> (fikir) aşılama, kulağına koyma, telkin BV, GT, NH, YED, Sİ, FK, MK	tälkîn <i>ism.</i> yorumlama
telpek külah, koyun ve kuzu derisinden kavuk, Dağıstan ve Türkmenlerin başlarına giydikleri kalpak ŞSL	telpâk <i>ism.</i> kürk, şapka
telpin- oynayıp sıçramak BV	tälpinmâk <i>fl.</i> çırpınmak, uzanmak, elini uzatmak; çok istemek
temâşâ <i>far.</i> bakıp seyretme, gezme yürüme BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tämâşâ <i>ism.</i> manzara, piyes tämâşâ kılmak <i>izlemek, seyretmek</i> tämâşâ körsâtmâk <i>piyes sergilemek</i>
temel destek, dirsek, metanet ŞSL	tämâl <i>ism.</i> temel, esas
temennâ <i>ar.</i> dileme, isteme, dilek, istek, temenni; eli başa götürerek verilen selam BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN	tämännâ oynak, fındırdek; nazlı tämännâ kılmak <i>cilveli hareket etmek, flört etmek, cilve yapmak</i>
temür demir GT, NH	temir <i>ism.</i> demir temir yol tren yolu, demir yolu
ten <i>far.</i> ten, vücut, beden AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tân I <i>ism.</i> vücut, beden tân II <i>ism.</i> katılım tân bermâk <i>takdir etmek</i> tân âlmâk <i>tanımak, takdir etmek</i>
teñ denk, eşit BD, GT, LD, Sİ, ŞHD, LM, GN	teng <i>sf.</i> denk, eşit teng kelmâk <i>eşit olmak, denk gelmek</i>
tenbel üşengeç, gevşek ŞSL	tänbâl <i>sf.</i> tembel
tenbîh <i>ar.</i> tenbih, uyarma, uyandırma TMA, TEH, MÜN, MK	tänbeh <i>ism.</i> uyarı, azar, tembih
teñdeş eşit, aynı, denk ŞT	tengdâş <i>ism.</i> yaşıtlı, çağdaş
teñe para, altın para, Buhara sikkesi GT, ŞT	tängä <i>ism.</i> sikke, bozuk para tängü balık <i>sazan</i> tängü çaça <i>bozuk para</i>

tenezzül <i>ar.</i> inme, düşme BV	tänäzzül <i>ism.</i> düşüş, çökme iktisâdiy tünäzzül ekonomik durgunluk tünäzzülga yüz tutmâk düşüşe uğramak
teng I <i>far.</i> denk, çuval BV, SD teng II <i>far.</i> dar, sıkıntı; zor, güç YED, CD, FK, LM, GN	teng <i>sf.</i> denk, eşit teng kelmâk eşit olmak, denk gelmek täng <i>sf.</i> sıkı, dar täng bolmâk zor duruma düşmek
tenhâ <i>far.</i> تنها, boş ŞHD	tänhâ <i>sf.</i> yalnız, tek, تنها
tenkiş <i>ar.</i> azaltma, kısma NH	tenkiş <i>sf.</i> yetersiz, eksik, nadir
teñlik denklik GT	tenglik <i>ism.</i> eşitlik, denklik
teñri Tanrı NH, LD, LM, GN	tängri <i>ism.</i> Tanrı
tentik deli, divane, budala ŞSL	täntik <i>sf.</i> şımarık
têp- tepmek, tekmelemek AL, NH	tepmâk <i>fl.</i> tepmek, tekmelemek; yoğurmak sözning beliga tepmâk sözünü kesmek, sekte vurmak işning beliga tepmâk kritik anda işi bozmak
tepe tepe AL, NH	tepä <i>ism.</i> tepe, tepecik
ter <i>far.</i> taze, yaş; ter BV, GT, NH, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, LM, GN	ter <i>ism.</i> ter
ter- dermek toplamak LM	termâk <i>fl.</i> toplamak, derlemek
terâkķî <i>ar.</i> yükselme, ilerleme LD	taraķķiy <i>ism.</i> gelişme taraķķiy kilmâk , taraķķiy etmâk gelişmek
terâne <i>far.</i> nağme, ahenk BV, NH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tärânä <i>ism.</i> melodi, müzik
terâzü <i>far.</i> terazi LM	tärâzi <i>ism.</i> terazi, denge
terbiyet <i>ar.</i> terbiye BV, SD, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK	tärbiyâ I <i>ism.</i> terbiye, yetiştirme; eğitim cismâniy tärbiyâ beden eğitimi tärbiyâ II <i>ism.</i> bakım tärbiyâ kilmâk yetiştirmek, terbiye etmek, eğitmek
terceme <i>ar.</i> tercüme, çeviri, aktarma, büyütme GT, ŞT, GN	tercimä <i>ism.</i> tercüme
tercümân <i>ar.</i> tercüman LD	tercimân <i>ism.</i> tercüman

tereddüd <i>ar.</i> kararsızlık, duraksama, tereddüt, şüphe BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, MK	täräddud <i>ism.</i> hazırlık
terennüm <i>ar.</i> şarkı söyleme; şakıma BV, GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM	terennüm <i>ism.</i> müzik, melodi, nağme, ezgi
terge-derlemek , bir araya getirmek AL, NH	tärgämâķ <i>fl.</i> yayılmak, uzamak
terġib <i>ar.</i> arzu ettirme, isteklendirme YED, CD, FK, MK, GN	tärgib <i>ism.</i> propaganda, tanıtım; bilgilendirme tärgib etilmâķ tanıtımı yapılmak
teri deri AL, GT, NH	teri <i>ism.</i> cilt, deri ķattıķ ħâm teri ham deri teri kasallıkları deri hastalıkları teriga sâ mân tıķmâķ bir bahaneyle atlatmak; kandırmak teri acratmâķ soymak, derisini yüzmek
terk <i>ar.</i> terk, bırakma BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	tärk <i>ism.</i> terk, terk etme tärk etmâķ bırakmak, terk etmek
terķib <i>ar.</i> birleştirme, takım TEH, MÜN, FK, LM, GN,	tärķib <i>ism.</i> bünye, içerik
terle- terlemek ŞHD	terlämâķ <i>fl.</i> terlemek
tertib <i>ar.</i> tertib, düzene koyma BV, GT, TMA, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM	tärtib <i>ism.</i> 1) düzen tärtibga keltirmâķ toparlamak, kendine çeki düzen vermek 2) gündem kün tärtibi gündem
tesbîĥ <i>ar.</i> tespih, süphanallah sözünü tekrar etme BV, NH, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	täsbeh <i>ism.</i> tesbih
tesellî <i>ar.</i> teselli, avutma TEH, YED, MK, LM, GN	täsälli <i>ism.</i> teselli, avuntu, teskin täsälli täpmâķ teselli bulmak täsälli bermâķ teskin etmek
tesĥir <i>ar.</i> büyüleme, büyü yapma NH te'sîr <i>ar.</i> iz bırakma, işleme, kederlendirme BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD	tä'sir <i>ism.</i> etki, tesir; prestij tä'sir etmâķ (ķılmâķ) etkilemek, etki etmek tä'sir körsätmâķ etkilemek
teskeri <i>far.</i> tersine, aksine, doğru olmayan, yüz üstü AL, ŞSL	teskâri <i>sf.</i> ters, zıt, aksi
tesķin <i>ar.</i> sakin kılma, yatıştırma BV, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	täsķin <i>ism.</i> teskin, teselli täsķin täpmâķ teselli bulmak

teslîm <i>ar.</i> bir emaneti yerine verme, teslim; pes etme GT, HBD, YED, FK, MK, LM	tâslim <i>ism.</i> kapitülasyon, teslim tâslim bolmâk <i>teslim olmak</i>
têş- deşmek, delmek AL, NH	teşmâk <i>fl.</i> delmek, delik açmak
teşbîh <i>ar.</i> benzetme, benzetilme HBD, LD, YED, MK	tâşbih <i>ism.</i> teşbih
teşhîs <i>ar.</i> fark etme, tanıma MÜN, LM	taşhîs <i>ism.</i> teşhis
teşik delik AL	teşik <i>ism.</i> delik
teşne <i>far.</i> susamış, çok istekli BV, BD, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD	tâşnâ <i>sf.</i> susamış, muhtaç tâşnâ bolmâk <i>susamak, muhtaç olmak</i>
teşrîf <i>ar.</i> şereflendirme, gelme BV, GT, NH, MÜN, YED	tâşrîf <i>ism.</i> ziyaret tâşrîf buyurmâk <i>ziyaret etmek</i>
teşvîş <i>ar. + far.</i> karıştırma, karmakarışık etme BV, GT	teşviş I <i>ism.</i> endişe, kaygı teşviş II <i>ism.</i> karışıklık, rahatsızlık
tetik 1) zeki, akıllı, hamarat, becerikli AL, GT 2) hastaların zaaftan akli gidip saçmalaması AL 3) delikanlı, kuvvetli, yakışıklı, güzel görünüşlü kişi ŞSL	tetik <i>sf.</i> dinç, sağlam
tevazu ⁶ <i>ar.</i> alçak gönüllülük GT, MÜN, YED, MK, GN	tävâze <i>ism.</i> nezaket, tevazuu
tevbe <i>ar.</i> tövbe BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK	tâvbâ <i>ism.</i> tövbe, pişmanlık tâvbâ kilmâk <i>tövbe etmek, pişman olmak</i> tâvbâsiga tayanmâk <i>yaptığına pişman olmak</i>
tevekkül <i>ar.</i> işi Allah'a bırakıp kadere razı olma BV, GT, NH, FK, MK, GN	tävâkkâl <i>ism.</i> risk, tevekkül tävâkkâl kilmâk <i>risk almak, tevekkül etmek</i>
tık- tıkmak, zorla sokmak, birleştirmek ŞSL, BV, FK	tıkmâk <i>fl.</i> sokmak, itmek
tıkılış sokuluş, izdiham, kalabalık, sık ŞSL	tıkılınç <i>sf.</i> kalabalık, sıkışık
tıl- dilmek, kesmek, parça parça etmek, dilimlemek ŞSL	tılmâk <i>fl.</i> dilmek, dilimlemek, testere ile kesmek
tılâ' <i>ar.</i> saf altın, altın ŞSL, YED	tilla I <i>ism.</i> altın sâf tilla saf altın tilla II <i>ism.</i> (<i>bit.</i>) Cyperus bitkisi
tılsım <i>ar.</i> tılsım, büyü TMA, TEH, FK, ŞHD, LM	tılsım <i>ism.</i> büyü, sihir

tin- dinmek, kesilmek, dinlenmek, durmak, rahata kavuşmak, ferahlamak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	tinmâk <i>fl.</i> dinmek
tinç rahat, dinç, dinlenmiş AL, ŞT, MK	tinç <i>sf.</i> sessiz, sakin, huzurlu tinç okeanu <i>pasifik okyanusu</i>
tinik yatık, sakin, gönlü rahat, dinç, duru, saf, berrak ŞSL	tinik <i>sf.</i> berrak, arı, şeffaf tinik âsmân <i>mavi gök tinik suv temiz su</i>
tiñla- 1) dinlemek, kulak vermek ŞSL, GT, ŞT 2) dinlenmek, nefes almak	tinglamâk <i>fl.</i> dinlemek, kulak vermek
tırmaş- tırmanmak, yüksek bir yere emekler gibi çıkmak ŞSL, ŞHD	tırmaşmâk <i>fl.</i> tırmanmak
tırnaq tırnak ŞSL, BV, GT, NH, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM	tırnâq <i>ism.</i> tırnak
tıt- men etmek, engellemek, mukavemet etmek, dağıtmak, saklanmak ŞSL	tıtmâk <i>fl.</i> karıştırmak
tıtraq baş, kelle, başın en üst kısmı ŞSL	tıtrâq <i>ism.</i> titreşim
tiy- önlemek, engel olmak, menetmek, yasaklamak AL, BV, BD, SD, NH, YED, FK, ŞHD, MK, GN	tiymâk <i>fl.</i> kendini tutmak, dizginlemek
tib- depmek ŞSL	tepmâk <i>fl.</i> tepmek, tekmelemek; yoğurmak sözning beliga tepmâk <i>sözünü kesmek, sekte vurmak işning beliga tepmâk</i> <i>kritik anda işi bozmak</i>
tîg <i>far.</i> kılıç BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, ŞHD, LM, GN	tîg <i>ism.</i> uç; kenar; silah ikki tîgi ötkir kılıç <i>iki tarafı keskin kılıç</i>
tig- değmek, ulaşmak, erişmek, vasıl olmak; batmak AL, BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	tegmâk <i>fl.</i> dokunmak, erişmek; evlenmek (<i>kadınlar için</i>)
tigirmen değirmen AL, TMA, FK, MK	teğirmân <i>ism.</i> değirmen şamâl teğirmân <i>fırıldak, yel değirmeni</i>
tigiz- dokunmak, isabet etmek, yetiştirmek, vasıl etmek ŞSL	teğizmâk <i>fl.</i> değdirmek
tik 2) doğru, sessiz, uslu, yüksek, uzun ŞSL, BV, LD, TMA, Sİ, FK, ŞHD 2) gibi ŞSL, BD, ÇFK, CD, FK, GN 3) tek, yalnız YED 4) dik, sopa GT	tik I <i>sf.</i> dik, dikey tik II <i>ism.</i> kot kumaşı

tik- 1) dikmek, kurmak, birbirine yapıştırmak, iliştiirmek, elbise dikmek, terzilik yapmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) dikmek, dik durmak AL ,BV, GT 3) çizme dikmek ÇFK 4) yığmak AL	tikmâk fl. 1) dikmek, dikiş yapmak yamâk tikmâk yama dikmek 2) bahis yapmak jân tikmâk canını bahise koymak
tiken diken ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tikân ism. diken tikânsiz gül bolmas dikensiz gül olmaz
tikil- I dikilmek, dik durmak, ayakta durmak, kumaş ve benzeri şeyleri iğneye geçirilmiş iplikle tutturulmak, saplanmak, batırılmak ŞSL, GT, BV, NH, MÜN, HBD, LD, TMA, FK, MK, GN	tikilmâk fl. dik dik bakmak, dikkatlice bakmak
tikil- II ümidvar olmak, umut etmek AL	
tikle- dikmek, dik durdurmak, yere saptalamak, kaydetmek, kurmak ŞSL	tiklâmâk fl. kurmak, dikmek, inşa etmek
til 1) dil ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, GN 2) dil, lisan AL, ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM 3) yassı uzun şey ŞSL	til ism. dil çet tili yabancı dil ingliz tili İngiliz dili âna tili anadil tilini tişalâmâk dilini ısrırmak, susmak tilning suyagi yoq düşük çene tilimning uçida turibdi dilimin ucunda tildän tüşmäslük itibarde olmak tiliini tıymâk dilini tutmak uning tili bir karıç onun dili uzun
til- dilmek, kesmek, delmek ŞSL, BV, BD, HBD, LD, FK, GN	tilmâk fl. dilmek, dilimlemek, testere ile kesmek
tilbe deli, çılgın AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, LD, TEH, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	telbâ sf. deli; çılgın, saçma
tilci haberci, casus, hafiye ŞSL	tilçi ism. dil uzmanı, dilbilimci
tile- dilemek, istemek, arzu etmek, temenni etmek AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tilâmâk fl.1) dilemek, istemek 2) yalvarmak

tilek istek, dilek, temenni AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	tiläk dilek, arzu, istek <i>tiläkni amalga âşirmâk (royâbga çıkarmâk) dileği gerçekleştirmek, arzuyu yerine getirmek</i>
tilen- dilenmek, dilencilik yapmak ŞSL, GT, LD, ÇFK, Sİ, MK	tilänmâk fl. dilenmek
tilençi dilenci, fakir, muhtaç ŞSL, MK	tilänçi ism. dilenci
tilim kıta, parça, parça parça, dilim dilim AL, ŞSL	tilim ism. dilim, parça <i>bir tilim kâvun bir dilim kavun</i>
tilin dilinmiş, yassı kesilmiş aşınmak; at ve adam adımlarından yol aşınıp yol yol olma AL, ŞSL	tilim ism. dilim, parça <i>bir tilim kâvun bir dilim kavun</i>
tilmec tercüman, dil bilen ŞSL	tilmâç ism. tercüman
timsâl ar. suret, resim, sembol, örnek BV, NH, YED, FK,	timsâl ism. numune, örnek, misal
tin- dinmek, dinlenmek AL ŞSL, HBD, GN	tinmâk fl. 1) durulmak, tortusu çökmek 2) dinmek, durmak
tinç zinde, dinç BD, FK, ŞHD	tinç sf. sessiz, sakin, huzurlu <i>tinç okeanı pasifik okyanusu</i>
tiñle- dinlemek ŞSL, ÇFK, Sİ, ŞHD	tinglamâk fl. dinlemek, kulak vermek
tiñri Tanrı, Allah ŞSL, HBD, LD, TMA, TEH	tängri ism. Tanrı
tirek direk, düz ağaç, sütun, kavak ağacı ŞSL	tiräk ism. dayanak, destek, direk
tirel- dirilmek FK	tirälmâk fl. dayanmak, yaslanmak
tirge- 1) sormak, sual etmek; aramak, araştırmak, denetlemek, incelemek, kontrol etmek ML, AL, ŞSL, MÜN 2) direk dikmek, direği yerine koymak ML, AL, ŞSL 3) men eylemek, engellemek ML, AL 4) dizmek, sıraya koymak ŞSL	tirkämâk fl. eklemek, iliştiirmek
tirigley canlı, diri BV	tirikläyin zf. canlı, diri diri
tirik diri, canlı AL	tirik sf. diri, canlı <i>olik hüm emas, tirik hüm emäs ölü de değil, diri de değil tirik kâlmâk hayatta kalmak</i>

tiril- dirilmek, canlanmak; sertleşmek ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	tirilmâk <i>fl.</i> dirilmek, canlanmak
tirse dirsek, temel AL, ŞSL, BV, NH, ÇFK, Sİ	tirsäk <i>ism.</i> dirsek tirsäkni tişlüb bolmas <i>çok yakın ve çok uzak</i>
tiş diş, çark, testere AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tiş <i>ism.</i> diş âzık tiş azı dişi kâzık tiş kö- <i>pek dişi</i>
tişle- dişlemek, ısırarak, diş ile tutmak AL, ŞSL, BV, BD, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, LM, GN	tişlâmâk <i>fl.</i> ısırarak
tit- didik etmek, ditmek ŞSL, GN	titmâk <i>fl.</i> karıştırmak
titre- titremek, hareket etmek, çok üşü- mek ŞSL, BV, GT, NH, LD, TMA, YED, FK, MK, LM, GN	titrâmâk <i>fl.</i> titremek
titret- titretmek ŞSL, NH, FK, LM	titrätmâk <i>fl.</i> titretmek, sallamak
titrek titreme, sarsıntı GT	titräk <i>ism.</i> titreme, titreyen, titrek; vib- ratör
tiyin sincap ŞHD	tiyin I <i>ism.</i> sikke, bozuk para tiyin II <i>ism.</i> (hay.) fındık faresi
tiz <i>far.</i> tez, çabuk ŞSL, BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	tez <i>sf.</i> hızlı, tez tezdä yakında; tez tez bol! çabuk ol!
tiz diz, ayak üstü AL, ŞSL, BV, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, ŞHD, LM, GN	tiz <i>ism.</i> diz tiz çökmâk diz çökmek
tiz- dizmek, tanzim etmek, dermek, safa koymak, yerli yerine koymak AL, ŞSL, BV	tizmâk <i>fl.</i> dizmek ipga munçaq tizmâk <i>ipe boncuk dizmek</i>
tizgin- sakınmak, çekinmek ŞHD tizgün- sakınmak, çekinmek ŞHD	tizginlâmâk <i>fl.</i> gem vurmak
tizil- dizilmek, sıralamak AL, NH, YED	tizilmâk <i>fl.</i> dizilmek, saf saf olmak
tizle- dizilmek, acele olmasını isteme, bilemek, kırak etmek ŞSL	tezlâmâk <i>fl.</i> 1) hızlanmak, çabuklaşmak 2) kışkırtmak

tablo:2.2. (devam)

tob yığın, yuvarlak, toplanan şeyler ŞSL	top I <i>ism.</i> top futbol topı futbol topu top oynamâk top oynamak top II <i>ism.</i> grup, takım, yığın; çete
tobra torba TEH	torva <i>ism.</i> torba, kese
tofrağ toprak ŞSL, BV, NH, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	tuprağ <i>ism.</i> toprak, yer
tofuk 1) yumru, topalak, yuvarlak, çadırın üst kısmı ŞSL 2) topuk kemiği toprak ŞSL	topıç <i>ism.</i> topuk
toğanağ halka, gargara, makara, pehlivanların güreş esnasında ayak dola-maları ŞSL	toğânâğ: toğânâğ bolmâğ engellemek, mani olmak
toğra- doğramak, parçalamak, dilimlemek AL, ŞSL, NH, HBD, TMA, ŞT, FK, GN	toğramâğ <i>fl.</i> doğramak
toğrı doğru, gerçek, dürüst; takva ehli ŞSL, BD, GT, LD, ÇFK, ŞHD, YED, ŞT, Sİ	toğrı 1) doğru 2) direkt toğrı kelmâğ uygun olmak toğrı söz açık sözlü
toğm <i>far.</i> tohum HBD, TEH, YED, Sİ, MK	tuğum <i>ism.</i> yumurta
toğta- <i>moğ.</i> dinlenmek, saklanmak, yerleşmek, karar vermek, yolundan alıkoymak, hayvanı durdurmak AL, ŞSL, FK	toğtamâğ <i>fl.</i> durmak
toğtat- <i>moğ.</i> + <i>tür.</i> dinlendirmek, beklettirmek, sakin eylemek AL, BV, HBD	toğtatmâğ <i>fl.</i> durdurmak, kesmek
toğ 1) tok, aç olmayan, doymuş ŞSL, GT, ŞHD, MK, LM 2) dolu, dolmuş, memlu ŞSL	toğ <i>sf.</i> tok, memnun; hoşnut ğârnim toğ karnım tok
toğ- doğmak ÇFK, Sİ	tuğmâğ <i>fl.</i> doğurmak
toğay 1) orman ML, SD, LD 2) coğrafi menderes ML, SD, LD	toğay <i>ism.</i> çalılık
toğı- vurmak, çarpmak GT	toğımâğ <i>fl.</i> 1) uydurmak, oluşturmak, yaratmak âfsânü toğımâğ efsane uydurmak koşık toğımâğ şarkı oluşturmak 2) dokumak, örmek

toķmak 1) tokmak, sopa, kütük ŞSL, TEH 2) mengene, sıkacak ŞSL 3) dokumacı, dikici ŞSL	toķmâķ <i>ism.</i> tokmak, çekic toķmâķ bilün urmâķ baton ile dövme, sopa ile dövme
tokta- moğ. beklemek, alıkoymak AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, TMA, FK	toķtamâķ <i>fl.</i> durmak
toķtat- moğ. + tür. bekletmek, istirahat ettirmek BV, NH, HBD, FK	toķtatmâķ <i>fl.</i> durdurmak, kesmek
toķu- dokumak, kumaş dokumak ŞSL, TMA, FK	toķımâķ <i>fl.</i> 1) uydurmak, oluşturmak, yaratmak afsânâ toķımâķ efsane uydurmak ķoşık toķımâķ şarkı oluşturmak 2) dokumak, örmek
toķum moğ. palan, semer ML, ŞSL	toķım <i>ism.</i> semer, at battaniyesi
tol- dolmak AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	tolmâķ <i>fl.</i> dolmak
tola I dolu, doldurulmuş AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM tola II çok, fazla ŞSL	tola I <i>sf.</i> dolu, tam, eksiksiz; şişman, iri (<i>insan</i>) tola II <i>ism.</i> ahır
tolķum dalga, coşkunluk, mevc ŞSL	tolķın <i>ism.</i> dalga
tolun doldurulmuş, dolu; dolunay ŞSL, AL, NH, LD, ŞHD	tolın <i>sf.</i> bütün, dolu
ton elbise AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ton <i>ism.</i> kaftan, giyim (üstte)
tonğuc ilk doğan evlat, veli-ahd ŞSL	tonğic <i>sf.</i> ilk, yaşça büyük
toñız domuz ÇFK, Sİ, MK	tongız <i>ism.</i> domuz
top top, yığın, yuvarlak BV, LD	top I top futbol topı futbol topu top oynamâķ top oynamak top II <i>ism.</i> grup, takım, yığın; çete
topalañ yağmursuz boran, toprakla karışık boran ŞSL	topâlân <i>ism.</i> kargaşa, gürültü, ağız kavgası
topraķ toprak SD, GT, LD, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, GN	tuprâķ <i>ism.</i> toprak, yer
topuķ 1) topuk, ayak topuğu, kemik ŞSL, ÇFK, Sİ 2) bir tür oyun ŞSL	topıķ <i>ism.</i> topuk

tor tuzak, balık ağı, şebeke AL, ŞSL, FK	tor <i>ism.</i> ağ <i>sim tor tel ağ, balık ağı torga tüşmâķ aķa düşmek kimgadîr tor taşlamâķ aķ koymak</i>
torğay toygar kuşu AL	torğay <i>ism.</i> tarla kuşu
toy düğün, şölen, eğlence AL, ŞSL, SD, ŞHD	toy <i>ism.</i> düğün
toy- doymak AL, ŞSL, BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	toymâķ <i>fl.</i> doymak
toyaķ at tırnağı SD, ÇFK, Sİ	tüyâķ <i>ism.</i> ayak (<i>hayvanlarda</i>); toynak <i>tüyâķıngnı şıķıllat! defol git!</i>
töhmet <i>ar.</i> suç, kabahat, suçlama BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM	tuhmât <i>ism.</i> iftira <i>birâvga tuhmât ķılmâķ birine iftira atmak</i>
tök- dökmek, saçmak; düşürmek, akıtmak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, ' LM, GN	tökmâķ <i>fl.</i> dökmek, akıtmak <i>âbrasını tökmâķ onurunu kırmak</i>
töle- çıplak olmak, zarar ve ziyanı ödemek, tüy dökmek, zararda olmak ŞSL	tölâmâķ <i>fl.</i> ödemek <i>ķarzlarnî tölâmâķ borçları ödemek cürimâ tölâmâķ para cezası ödemek</i>
töñter- döndermek, çevirmek, iade etmek, dönmek ŞSL, HBD	töngtärmâķ <i>fl.</i> ters çevirmek, devirmek <i>âyâğınî âsmândan ķılıb töngtärmâķ ters çevirmek</i>
tör baş köşe, köşe, dip, bucak AL, NH, ŞT, FK, ŞHD, MK	tör <i>ism.</i> baş köşe, şeref; mevkii
töş 1) yan, karşı taraf, semt BV, NH 2) döş, göğüs, sine CD, ŞT	töş <i>ism.</i> göğüs, bağır
töşe- döşemek, yaymak, sermek AL, ŞSL, TEH, FK, MK	töşâmâķ <i>fl.</i> döşemek
töşek döşek, yatak ŞSL, BV, GT, NH, ÇFK, TMA, Sİ, ŞHD, GN	töşâķ <i>ism.</i> döşek
tuban baş aşağı, yüzü koyun, iniş, meyil ŞSL	tuban <i>sf.</i> alçak, aşağılık
tüfân <i>ar.</i> tufan, Nuh tufanı NH, HBD, LD, YED, ŞHD	tofân <i>ism.</i> kasırga, fırtına
tuğ I tuğ, bayrak, sancak ŞSL, NH, ŞT, FK, ŞHD	tuğ <i>ism.</i> tuğ

tuğ II yün, tüy ŞSL	tük <i>ism.</i> tüy, kıl tük çıkarmak <i>tüyünü yolmak</i> tükli arı <i>bombus arısı</i>
tuğyan <i>ar.</i> taşma, taşkınlık, coşkunculuk BV, NH, HBD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	tuğyân <i>ism.</i> duygulanma, telaş
tuğfe <i>ar.</i> hediye, hoş giden güzel şey BV, LD, TMA, TEH, FK, ŞHD, LM	tuğfâ <i>ism.</i> hediye
tuğm <i>far.</i> tohum BV, NH, LD, FK, LM	tuğum <i>ism.</i> yumurta
tul dul, eri olmayan kadın AL, ŞSL, FK	tul <i>sf.</i> dul
tülâ <i>ar.</i> daha, çok, pek çok NH	tola I <i>sf.</i> dolu, tam, eksiksiz; şişman, iri (<i>insan</i>) tola II <i>ism.</i> ahır
tuman duman AL, HBD, ŞT, ŞHD, GM	tumân <i>ism.</i> 1) sis, duman 2) ilçe, nahiye
tumşuğ gaga, dudak, dağ burnu, kuş burnu, sivri, uç, zirve, burç AL, ŞSL, BV	tumşuk <i>ism.</i> gaga, hayvan burnu; pruva
tur- durmak, beklemek; kalkmak, kıyam etmek, dinlendirmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	turmak <i>fl.</i> durmak, ayağa kalkmak
turağ sebat, sükunet, mevki, vakfe, durum, heyet ŞSL	turağ <i>ism.</i> durak (şiiirde)
turguz- durdurmak, ikaz etmek, tutuklamak AL, ŞSL, BV, NH, LD, TMA, TEH, GN	turguzmak <i>fl.</i> kaldırmak
turna turna, turna kuşu ŞSL, LM	turna <i>ism.</i> turna
tus- beklemek, sebat etmek, yolunu kesmek, engellemek ŞSL	tosmak 1) duvarla çevirmek, kapamak; kesmek 2) engellemek, mani olmak
tut meşhur bir dut ağacı ŞSL	tut <i>ism.</i> dut tut zâr <i>dut tarlası</i>

tablo:2.2. (devam)

tut- 1) tutmak, elde etmek; sunmak; farz etmek, hesap etmek AL,ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) oruç tutmak ÇFK	tutmâk <i>fl.</i> tutmak, yakalamak, kapmak balık tutmâk <i>balık tutmak</i>
tutam tutam, tutulacak yer, kulp, kabza, mikyas ŞSL, NH	tutâm <i>ism.</i> tutam
tutaş- tutuşmak, koyulaşmak, ateş almak, ateşe eşyayı tutup parlatmak AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	tutaşmâk <i>fl.</i> alevlenmek, tutuşmak; bağlanmak
tutaş bitişik, karşılıklı, muttasıl AL, ŞSL, NH, FK	tutâş <i>ism.</i> eşit, bağlı, denk
tutğun 1) bulut, hava ŞSL 2) gamlı, kederli ŞSL 3) ay ve güneş tutulması ŞSL 4) alınmış, tutulmuş ŞSL	tutkun <i>ism.</i> mahkum, tutsak, tutuklu tutkun kılmâk tutuklamak
tutul- tutulmak BV	tutulmâk <i>fl.</i> tutulmak
tūfî <i>far.</i> papağan GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD/MK, LM	toti <i>ism.</i> papağan
tūtiyâ I <i>ar.</i> kadınların gözüne çektikleri sürme LD, MÜN, YED, ŞHD, MK tūtiyâ II <i>ar.</i> çinko FK tūtiyâ III <i>far.</i> papağan FK	toti <i>ism.</i> papağan
tutkun tutkun, düşkün ŞHD, LM	tutkun <i>ism.</i> mahkum, tutsak, tutuklu tutkun kılmâk tutuklamak
tuy- duymak, hissetmek, sezmek, işitmek AL, ŞSL, GT, FK, ŞHD, MK, GN	tüymâk <i>fl.</i> sezmek
tuyuk kısa vezinle söylenen bir tür şiir, iki üç manayı gösteren söz ŞSL	tuyuk <i>ism.</i> tuyuğ
tuz tuz AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM	tuz <i>ism.</i> tuz tuzı pāst az tuzlu yaraga tuz basmâk yaraya tuz basmak
tuz- eskimek, köhneleşmek, dayanmak, karşı durmak; yapmak ŞSL	tozmâk <i>fl.</i> dağılmak; yıpranmak
tuzak tuzak GT, LD	tuzâk <i>ism.</i> tuzak, kapan
tüg- bağlamak, düğümlmek ŞSL	tügmâk bağlamak, iliklemek, düğümlmek tügün tügmâk düğümlmek müşkini tügmâk yumruk sıkmak

tügme 1) düğme ŞSL, BV, NH, LM 2) düğüm, bend, bağ ŞSL	tügmä <i>ism.</i> düğme
tügül değil AL	tügül <i>bağ.</i> belki, hatta
tügün düğün , toy, eğlence ŞSL, NH, YED, CD, FK, MK, LM	tügün <i>ism.</i> düğün
tük tüy, yün, saç, kıl ŞSL, BV	tük <i>ism.</i> tüy, kıl tük çıkarmâk tüyünü yolmak tükli arı bombus arısı
tüke- dökmek, saçmak ŞSL	tügämâk <i>fl.</i> bitmek, tamamlanmak
tükel tam, tamam, bütün GT, GN	tügäl <i>sf.</i> bitmiş, eksiksiz
tükelle- aramak, inceden inceye araştırmak ŞSL	tügällämâk <i>fl.</i> bitirmek
tüket- tüketmek, bitirmek, sona erdirmek ŞSL, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, LM, GN	tügätmâk <i>fl.</i> tüketmek
tükme <i>far.</i> düğme YED, FK	tügmä <i>ism.</i> düğme
tülkü tilki AL, ŞSL, BV, SD, NH, LD, TMA, ŞHD, MK	tülki <i>ism.</i> tilki
tün 1) gece AL, ŞSL, BV, BD, ,SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) dün LD	tün <i>ism.</i> gece
tüne- geceleme, geceyi geçirmek GN	tünämâk <i>fl.</i> uyumak, geceyi geçirmek
türlü türlü, çeşitli SD, ŞHD	türlü <i>sf.</i> çeşitli, türlü
türt- sançmak, ileri sürmek, itmek, tahrik etmek, değer vermek ŞSL, GT	türtmâk <i>fl.</i> dürtmek, itmek
tüş- düşmek, inmek; kapılmak; aşırı ilgi göstermek; rastlamak; uygun gelmek; ortaya çıkmak ML, AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	tüşmâk <i>fl.</i> düşmek, inmek; binmek met-roga tüşmâk metroya binmek teatrga tüşmâk tiyatroya gitmek yıkılıb tüşmâk düşmek
tüş I düş, rüya ML, AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN tüş II kuşluk vakti ML, ŞSL	tüş I <i>ism.</i> rüya, düş tüş körmâk rüya görmek tüş II <i>ism.</i> öğle, öğle vakti tüşdan keyin öğleden sonra

tüşün- düşünmek, uzun uzadıya tefekkür etmek, hayal etmek ŞSL, LD, ŞT	tüşünmâk <i>fl.</i> anlamak, kavramak
tütün tütün, duman, buhar, buğ BV, BD, NH, LD, MÜN, YED, CD, ŞHD, MK, LM, GN	tütün <i>ism.</i> duman
tüyek yük, bar, yüklenme, tay ŞSL	tüyâk <i>ism.</i> ayak (<i>hayvanlarda</i>); toynak tüyâkingni şıkkat! defol git!
tüynek pencere, tümlük ŞSL	tüynük <i>ism.</i> delik (<i>evde</i>)
tüz- 1) düzmek, düzenlemek, sıraya koymak, ihdas etmek, tamir etmek; söylemek ML, AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) akort etmek ML, AL 3) hatırı hoş olmak, iki dişi arasında anlaşma sağlamak AL	tüzelmäğ <i>fl.</i> düzenlemek; oluşturmak, kurmak
tüzel- düzelmek NH, TMA, MÜN, ŞT, FK, LM	tüzelmäğ <i>fl.</i> düzelmek
tüzet- 1) doğrultmak, doğru olmak, doğru eylemek, düzlemek AL, ŞSL 2) düzenlemek, süslemek ŞSL, BV, NH, HBD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK	tüzätelmäğ <i>fl.</i> düzeltmek, düzenlemek, ayarlamak hatâlarını tüzätelmäğ hatâları düzeltmek
tüzük I tertipli, sıralı, düzenli AL, NH, FK, MK, LM	tüzük <i>sf.</i> iyi, güzel
tüzük II tüzük, kanun LD	
tüzüm dizme, dizim BD	tüzüm <i>ism.</i> düzen, sistem
U	
ucar uçurtma ŞSL	uçâr <i>sf.</i> uçan
uçgur hızlı giden, uçan, uçucu ŞSL	uçğur <i>sf.</i> hızlı, süratli; uçan
uçkun kıvılcım, ateş gemisi ŞSL	uçkun <i>ism.</i> kıvılcım
ucuğ 1) uçuk, dudak kabartısı ŞSL 2) gözde olan ben ve nişane ŞSL	uçuk <i>ism.</i> uçuk

uç uç, sınır, kıyı AL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	uç <i>zf.</i> uç, üst nokta til ucu <i>dil ucu</i>
uç- 1) uçmak AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) ıztırapla hareket etmek, yürek oynamak, göz seğirmek AL, ŞSL 3) zayii olmak, görünmez olmak AL 4) sevinmek AL	uçmâk <i>fl.</i> uçmak, fırlamak oğdek uçmâk <i>ok gibi uçmak</i>
uçkun kıvılcım AL, BV, BD, NH, HBD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM	uçkun <i>ism.</i> kıvılcım
uçmak cennet ŞSL, NH, LD, TEH	uçmâk <i>fl.</i> uçmak, fırlamak oğdek uçmâk <i>ok gibi uçmak</i>
uçra- <i>moğ.</i> karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek AL, BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞT, MK, LM	uçramâk <i>fl.</i> rastlamak, karşılaşmak, yüz yüze gelmek; uğramak falâkâtga uçramâk <i>belaya uğramak</i>
uçraş- <i>moğ.</i> görüşmek, buluşmak BV, NH, FK	uçrâşmâk <i>fl.</i> raslaşmak, buluşmak
uçun sebep beyan eder ŞSL	uçün <i>ed.</i> için nimü uçün neden, niçin şuning uçün onun için, bu nedenle
uçur- uçurmak, havaya savurmak AL, NH, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	uçirmâk <i>fl.</i> uçurmak
ufuk <i>ar.</i> ufuk BV, NH	ufk <i>ism.</i> ufuk, ufuk çizgisi
uhla- uyumak, uyuklamak, kendinden geçmek ŞSL, ŞT	uhlamâk <i>fl.</i> 1) iç çekmek, ah etmek, derin bir nefes almak 2) uyumak
uhlat- uyutmak, uykuya daldırmak YED	uhlatmâk <i>fl.</i> uyutmak
uğ- anlamak, idrak etmek GT	uğmâk <i>fl.</i> anlamak, idrak etmek
‘uğübet <i>ar.</i> eziyet, azap, ceza BV, GT, NH, HBD, ÇFK, YED, Sİ, FK, MK, GN	uğubât <i>ism.</i> işkence, eziyet, ızdırap
ula- ulaştırmak, bitişirmek, uzatmak, ağlamak, yüksek sesle bağırarak ağlamak ŞSL, GT, LD, TMA, TEH, ŞHD	ulamâk <i>fl.</i> ulamak, eklemek, katmak, ilave etmek

ulağ I at, deve, öküz gibi yük taşıyan hayvan AL, GT, TEH, GN ulağ II su mecrası ŞSL ulağ III çamur ve hamur tekmesi ŞSL	ulâk I <i>sf.</i> ekli, ilaveli; uzatılmış ulâk II <i>ism.</i> (hay.) oğlak, keçi yavrusu ulâk III <i>ism.</i> oğlak (<i>at ile oynanan oyun</i>) ulâk çâpmâk oğlak koşturmak
ulaş- ulaşmak, kavuşmak, yetişmek, balığ olmak ŞSL, BV, GT, NH, FK, MK	ulaşmâk <i>fl.</i> dağıtmak, vermek, paylaşmak, saçmak
ulğay- büyümek, gelişmek, büyük olmak, azim olmak AL, ŞSL, LD, TMA, TEH, ŞHD	ulğaymâk <i>fl.</i> büyümek; gelişmek, yetişmek mening közi âldında ulğaydı benim gözümün önünde büyüdü
uluğ ulu, yüce, büyük, değerli, baş, reis AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK	uluğ <i>sf.</i> büyük, ulu
uluğla- ululamak Sİ	uluğlamâk <i>fl.</i> yüceltmek, ululamak, hürmet etmek, göklere çıkarmak
ulus <i>moğ.</i> ulus, halk, kavim AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ulus <i>ism.</i> ulus
‘ummân I <i>ar.</i> okyanus, büyük deniz BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	ummân <i>ism.</i> deniz
‘ummân II Arabistan yarımadasının güneydoğusuna verilen ad TMA	
‘umûm <i>ar.</i> bütün, cümle MÜN	umum <i>sf.</i> kamu, amme, genel, umumi
un un, buğday unu BV, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, MK	un <i>ism.</i> un kartâşka unı patates unu
una- razı olmak, kabul etmek AL, TEH, FK	unamâk <i>fl.</i> razı olmak, kabul etmek, onaylamak, uygun bulmak
unut- unutmak SD, GT	unutmâk <i>fl.</i> unutmak buni unutmang! bunu unutmayınız!
‘unşur <i>ar.</i> öge, eleman, unsur NH, FK, LM	unsur <i>ism.</i> unsur, element
unut- unutmak BV, BD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	unutmâk <i>fl.</i> unutmak buni unutmang! bunu unutmayınız!
‘unvân <i>ar.</i> unvan YED	unvân <i>ism.</i> unvan

tablo:2.2. (devam)

ur- urmak, çarpmak; yardımcı AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	urmâk fl. vurmak, dövmek <i>tayâk bilân urmâk sopayla vurmak kırsak urmâk alkışlamak</i>
ura seslenme kelimesi, şaşma ve hayret ifade ede kelime ŞSL	ura ünl. yaşa, yaşasın, hurra
uruğ 1) tohum, cins, sülale, al, şube ŞSL, GT 2) soy, nesil, kabile, akraba ŞSL, BD, TMA, ŞT, FK	uruğ ism. 1) tohum; meni, döl 2) kabile, kavim
uruş vuruş, kavga, savaş AL, ŞSL, SD, GT, NH, LD, ÇFK, IMA, TEH, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM	uriş ism. vurma, dövme, dayak
uruş- savaşmak, vuruşmak, mücadele etmek ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, ŞHD, GN	urişmâk fl. dövüşmek, kavga etmek; azarlamak
usta far. usta, hoca ŞHD	usta ism. usta, uzman <i>badiy söz ustaları edebi söz ustaları sport ustası spor masteri öz işining ustası bolmâk kendi işinde usta olmak</i>
uşül ar. usul, yol, yöntem BV, ŞHD, MK	usul ism. yöntem, usül, tarz
uşağ çocuk, küçük çocuk, hizmetkar ŞSL, TMA, MÜN	uşâk ism. ekmek kııntısı
uşak küçük parça, kııntı; küçük çocuk BV, GT, NH, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, MK, LM	
uşat- 1) ufalamak, kırmak, parçalamak AL, ŞSL, BV, NH, TEH, MÜN, YED, CD, FK, MK, LM 2) zayıflamak, güç ve kuvvetten düşmek İSL	uşatmâk fl. dağıtmak; dilimlemek, ufaltmak
uşbu işte bu BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	uşbu zm. bu, işbu
uşla- tutmak, yakalamak, hıfz etmek ŞSL	uşlamâk fl. 1) tutmak, avuçlamak 2) yakalamak; tutuklamak
ut- I yutmak, kazanmak, yenmek, galip gelmek AL, ŞSL, GT, LD	yutmâk fl. 1) yutmak 2) yenmek
ut- II kıllarını gidermek üzere deriyi ateşe tutmak ŞSL	utmâk fl. yakarak tüyünü temizlemek

uyal- utanmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, LD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	uyalmâk <i>fl.</i> utanmak, mahçup olmak
uyat utanma, haya, edep AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, ŞHD, LM, GN	uyat <i>ism.</i> utanç, utanma, ayıp, haya uyatga kâlmâk mahçup olmak sizgâ uyat ayıp sana
uyat- utanmak AL, ŞSL	uyat <i>ism.</i> utanç, utanma, ayıp, haya uyatga kâlmâk mahçup olmak sizgâ uyat ayıp sana
uyatsız utanmaz AL	uyatsız <i>sf.</i> utanmaz, yüzsüz, arsız
uygâk uyanık GT	uygâk <i>sf.</i> uyanık uygâk bolmâk uyanık olmak
uyğan- uyanmak NH, LD, ÇFK, YED, CD, Sİ, ŞHD, GN	uyğânmağ <i>fl.</i> uyanmak
uyku uyuma, uyku ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	uyku <i>ism.</i> uyku uykunu buzmağ uyan-dırmak
uykuçı uykucu MK	uykuçı <i>sf.</i> uykucu
uyuş- uyuşmak, toplanmak LD, GN	uyuşmağ <i>fl.</i> 1) birleşmek, ittifak etmek; toplanmak, kaynaşmak 2) uyuşmak
uz I iç, kalp, öz ŞSL uz II hüner, hünerli, marifetli, marifet, fasih ŞSL, GT uz III akraba, bildik, tanıdık ŞSL	öz <i>zm.</i> kendi öziga kelmâk iyileşmek, toparlanmak; kendine gelmek, ayılmak; aklını başına almak, kendine gelmek özidân ketmâk bayılmak, kendini kaybetmek
uz- kesmek, koparmak ŞSL	uzmağ <i>fl.</i> koparmak, ayırmak
uzak uzak ŞSL, BD, SD, LD, ÇFK, ŞT, Sİ, LM	uzak <i>sf.</i> uzak Uzâk Şark Uzak Doğu
uzat- uzatmak; göndermek; yolculamak, uğurlamak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM,	uzatmağ <i>fl.</i> vermek, uzatmak kitâbnı uzatıb yubâring? kitabı uzatır mısınız? kız uzatmağ kız evlendirmek
uzun uzun ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	uzun <i>sf.</i> uzun
uzunlık uzunluk GT, ÇFK, Sİ	uzunlık <i>ism.</i> 1) uzunluk, boy 2) boylam

‘ uzvî ar. bir uzuv, bir organ TEH	uzviy <i>ism.</i> organik; yapısal, bedensel
Ü	
üç üç (3) BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	üç <i>ism.</i> üç
üçreş- rast gelmek, tesadüf etmek ŞSL	uçrâşmâk <i>fl.</i> raslaşmak, buluşmak
üçün için AL, BV, BD, SD, f GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	üçün uçün <i>ed.</i> için nimâ uçün neden, niçin şuning uçün onun için, bu nedenle
üksek yüksek ŞSL	yüksäk <i>sf.</i> yüksek, yüce yüksäk dürücä yüksek düzey
ülfet ar. dostluk; alışma, kaynaşma BV, NH, HBD, BD, YED, FK, MK, LM	ülfät <i>ism.</i> ahbap, yoldaş, arkadaş
ülgen büyük, ulu, kemale ermiş, reşid, balığ ŞSL	ülkän <i>sf.</i> büyük, iri; muazzam, dev ülkän imkâniyatlar büyük imkanlar
ülke memleket, diyar, yer ŞSL	ölkä <i>ism.</i> ülke, memleket, diyar
ülüş pay, hisse, kismet, bölük AL, ŞSL, NH, LD, ÇFK, TMA, Sİ	ülüş <i>ism.</i> pay, hisse
üm(m)îd far. umut BV, BD, GT, NH, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, GN	ümid umut, ümit ümid kılmâk, ümid bağlamâk ümit etmek, ümitlenmek visâl ümidida kavuşma umudu ile
üm(m)îd-vâr far. ümitli BV, GT, NH, HBD, YED, FK, MK, LM, MÜN	ümidvâr <i>sf.</i> ümitli, iyimser, ümit verici ümidvâr bolmâk ümit etmek, beklemek, istemek, arzu etmek
ün II ses, ün, şöhret BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ün <i>ism.</i> ün, ses, söz
ün- 1) bitmek, büyötmek, yetişmek LD, ÇFK, Sİ 2) iki kat boyu olmak AL	ünmâk <i>fl.</i> büyömek, yükselmek
üncü inci ŞSL	incü <i>ism.</i> inci
ünde- çağırmaq, seslenmek, davet etmek AL, ŞSL, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, GN	ündämâk <i>fl.</i> davet etmek, çağırmaq

ünvân <i>ar.</i> unvan, lakap HBD	unvân <i>ism.</i> unvan
ürgen urgan, ip, halat ŞSL	ärgân <i>ism.</i> urgan
ürk- ürkmek, korkmak ŞSL, ÇFK, Sİ, FK	hürkmâķ <i>fl.</i> ürkmek
ürkek korkak, tırsak SSL	hürkâk <i>sf.</i> ürkek
üslüb <i>ar.</i> tarz, yol, üslup BV, NH, FK, MK	uslub <i>ism.</i> üslub
üst I üst, üzeri, yukarı AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN üst II yüz, çehre, surat ŞSL	üst <i>ism.</i> üst
üstün üst taraf, yukarı, tepe, uç; fetha hareketi ŞSL, BD, SD, GT, GN	üstün I <i>ism.</i> sütun; direk çegara üstünü <i>sınır sütunu</i> üstün II <i>sf.</i> üstün, avantajlı üstün kelmâķ , üstün çıķmâķ <i>üstün</i> gelmek, yenmek son cihatdân üstün bolmâķ <i>sayıca avantajlı</i> olmak
üy ev LM	üy <i>ism.</i> 1) ev; dam âlish üyi tatil yeri mädalar üyi moda evi bälalar üyi çocuklar evi 2) oda
üylen- evlenmek LM	üylänmâķ <i>fl.</i> evlenmek (erkekler için); aile kurmak
üz- I kırmak, koparmak, kesmek, kökünden çıkarmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN üz- II yüzmek AL, ŞSL	üzmâķ <i>fl.</i> koparmak, ayırmak
üzük yüzük AL, ŞSL, BV, CD, GN	üzük <i>ism.</i> yüzük
üzül- kesilmek, kırılmak, dağılmak BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM, GN	üzilmâķ <i>fl.</i> kopmak
üzüm üzüm BV, BD, GT, ÇEK, TEH, MÜN, Sİ, MK	üzüm <i>ism.</i> üzüm bir bâş üzüm bir sal-kım üzüm

tablo:2.2. (devam)

V	
vācib <i>ar.</i> gerekli olan, yapılması gerekli BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD	vācib <i>ism.</i> zorunlu, vacip
va'de <i>ar.</i> söz verme, vade BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	va'dä <i>ism.</i> söz, vaat va'dä bermâk vaat etmek, söz vermek
vaḥşet <i>ar.</i> vahşilik, ıssızlık, korku BV, GT, NH, YED	vaḥşet <i>ism.</i> 1) vahşilik, vahşet 2) tehlike, dehşet
vaḥşî <i>ar.</i> yabani, insandan kaçan BV, HBD, ÇFK, YED, Sİ, FK, LM	vaḥşî <i>sf.</i> vahşi, yabani, acımasız
vahy <i>ar.</i> vahiy LD, TEH, MÜN, YED, MK	vahiy <i>ism.</i> vahiy
vāқи'a <i>ar.</i> olmuş, olgu, gerçek, rüya, cenk BV, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	vāқea <i>ism.</i> olay, vaka, hadise
vāқıf <i>ar.</i> ' bilen, haberli olan, elde eden BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	vāқıf <i>ism.</i> vakıf, bilen
vaқt <i>ar.</i> çağ, zaman BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	vaқt <i>ism.</i> vakit, zaman, müddet қısqa vaқt içidü kısa zamanda öz vaқtıda vaktinde ketiş vaқtı boldı gidiş zamanı geldi u vaқtda o zaman şu vaқtga-ça bu zamana dek vaқtnı yahşı ot-kazmâk iyi zaman geçirmek bir vaқtlar bir zamanlar
varaқ <i>ar.</i> yaprak, kağıt veya kitap yaprağı; yazılmış kağıt BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	varaқ <i>ism.</i> varak, sayfa yigirmü varaқ yirmi varak
vāris <i>ar.</i> varis, mirasçı BV, GT, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM	vāris <i>ism.</i> varis, mirasçı; halef
vaşf <i>ar.</i> nitelik, övme BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	vaşf <i>ism.</i> tarif, tanım; övme, metih
vāşıl <i>ar.</i> ulaşan, vasıl olan, erişen LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	vāsl <i>ism.</i> birleşme, visal
vāsıta <i>ar.</i> araç, aracı BV, BD, GT, LD, TEH, MÜN, MK, LM	vāsıta <i>ism.</i> vasıta, alet, araç, vesile işlab çıkarış vāsıtaları üretim araçları

vaşiyet <i>ar.</i> vasiyet BV, NH, Sİ, FK, LM, TMA, TEH	vasiyät <i>ism.</i> son arzu, vasiyet; miras, veraset vasiyät kılmâk vasiyetle bırakmak, miras etmek
vaşiyet-nâme <i>ar.+ far.</i> bir kimsenin vasiyetinin yazılı olduğu kağıt TMA	vasiyätnâmâ <i>ism.</i> vasiyetname
vaţan <i>ar.</i> vatan, yurt BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	vatan <i>ism.</i> 1) vatan, yurt vatanni sâgınış vatan hasreti, yurt özlemi 2) mesken, ev
vāye <i>far.</i> nasip, kısmet CD, FK, LM	vāyâ <i>ism.</i> kemâl, olgunluk, reşitlik yaşı vāyâga yetmâk reşit olmak
vay vay vah vah, naliş, hasret etme, inleme, feryad ŞSL	vāyvāylamâk <i>fl.</i> feryat etmek, hayıflanmak
va'z <i>ar.</i> dini öğüt NH, TEH, Sİ, ŞHD, MK, GN	va'z 1) vaaz; söylev; hutbe 2) yayılım va'z kılmâk konuşma yapmak; vaaz etmek
vazîfe <i>ar.</i> vazife, görev GT, ÇFK, Sİ, FK, MK	vazifâ 1) mesele 2) görev, ödev üsâsiy vazifâ temel görev, baş görev
vaz'iyet <i>ar.</i> durum, hal TEH	vaziyät <i>ism.</i> durum, şart, pozsyon, konum
ve <i>ar.</i> ve, dahi, hem, ile BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, ŞT, MK, LM, GN	vâ bağ. ve yer vü âsmân yer ve gök
vebâ <i>ar.</i> veba, vaba hastalığı BV, NH, TMA, MK	vâbâ <i>ism. (tip.)</i> veba; kolera vâbâ epidemiyası kolera salgını
vech <i>ar.</i> sebep, neden SD, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	vâc <i>ism.</i> neden, sebep, gerekçe; esas vâc tâpmâk neden bulmak şu vâcdân bu nedenle, bu yüzden
vedâ' <i>ar.</i> veda, ayrılma HBD, LD, FK	vidâ <i>ism.</i> veda
vefâ <i>ar.</i> vefa, sözünde durma BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	vafâ <i>ism.</i> vefa, sadakat vafâ kılmâk vefa etmek, sadık olmak
vefâ-dâr <i>ar.+ far.</i> vefalı LD, YED, FK, ŞHD, GN	vafâdâr <i>sf.</i> vefalı, sadık
vefâsız <i>ar.+ tür.</i> vefasız, sözünde durmayan BV, GT, NH, HBD, TMA, YED, FK, MK, GN	vefâsız <i>sf.</i> vefasız, sadakatsız
vefât <i>ar.</i> insan için ölüm GT, TMA, MÜN, ŞT, Sİ	vafât <i>ism.</i> vefat, ölüm

vehim <i>ar.</i> yersiz korku; şüphe, kuruntu GN	vāhimā <i>ism.</i> panik, telaş, korku, ürkü vāhimü sâlmâk korkutmak, ürkütmek vāhimüda bolmâk panikte olmak vāhimüga tüşmâk telaş etmek, korkmak
vehm <i>ar.</i> yersiz korku; şüphe, kuruntu BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	
vekâlet <i>ar.</i> birinin yerini tutma, bakanlık MÜN, FK, MK	vākâlât <i>ism.</i> yetki, vekalet, otorite vākâlât bermâk yetki vermek vākâlât kâgâzı yetki belgesi
vekîl <i>ar.</i> vekil, birinin işini görmesi için kendî yerine bıraktığı veya yetki ver- diği kimse BV, ŞT, Sİ, MK	vākîl <i>ism.</i> temsilci vākîl bolmâk temsil- cisi olmak vākîllâr heyet
vesvās <i>ar.</i> şeytanın insanı doğru yoldan ayırması NH, MÜN, FK	vāsvās <i>ism.</i> panikçi
vesvese <i>ar.</i> vesvese, vehim NH, ÇFK, TEH, Sİ, LM	vāsvāsā <i>ism.</i> baştan çıkartma, iğfal vāsvāsā kılmâk ayartmak vāsvāsāga sâlmâk korkutmak vāsvāsāga tüşib kâlmâk korkmak, paniğe kapılmak
vezîr <i>ar.</i> valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan paşa unvanını ta- şıyan kimse GT, TMA, TEH, ŞT, MK, GN	vāzir <i>ism.</i> bakan
vezn <i>ar.</i> vezin, ölçü BD, SD, GT, HBD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK	vezn <i>ism.</i> ağırlık, ölçü barmâk vāzni parmak vezni (<i>Manzum edebiyatta vezin çeşidi</i>)
vidā' <i>ar.</i> ayrılma, ayrılış BV, TEH	vidâ <i>ism.</i> veda
vilâyet <i>ar.</i> il, memleket, ülke SD, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞT, FK, MK	vilâyât <i>ism.</i> vilayet, il
virân <i>far.</i> yıkık, harap BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	vāyrân <i>sf.</i> harap, yıkılmış; berbat vāyrân bolmâk yıkılmak, harap ol- mak vāyrân kılmâk yıkmak, viran et- mek
virâne <i>far.</i> yıkılmış, harap BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	vāyrânâ <i>ism.</i> harabe; yıkım; afet bölgesi vāyrânâga aylantırmâk viran etmek, harap etmek
vişâl <i>ar.</i> kavuşma, ulaşma BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	visâl <i>ism.</i> kavuşma, visal

vücūd <i>ar.</i> beden, varlık BV, BD, SD, GT, NH, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	vucud <i>ism.</i> gövde, beden; vücut, varlık vucudga kelmâk meydana gelmek vucudga keltirmâk oluşturmak, şekillendirmek vucud bilân yâmân körmâk nefret etmek
Y	
yād <i>far.</i> anma, hatırlama; gönül ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yâd <i>ism.</i> hafıza, hatıra; yâd yâdga âlmâk hatırlamak, yâdetmek, anmak yâddan bilmâk ezbere bilmek
yād-gār <i>far.</i> hatıra, armağan BV, NH, LM yādigār <i>far.</i> bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey HBD, LD	yādgār <i>ism.</i> yadigar, hatıra, andaç
yafrağ yaprak ŞSL, BV, NH, HBD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞFID, MK, LM	yapraq <i>ism.</i> yaprak
yağ I yağ ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM yağ II maya, öz ŞSL	yağ <i>ism.</i> yağ hayvânlar yağı hayvan yağı
yağ- yağmak, dökülmek, yukarıdan düşmek ŞSL, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yağmâk <i>fl.</i> yağmak kar yağdı kar yağıyor
yağdu ışık, parlaklık AL, ŞSL, BV, NH, MÜN, FK	yağdu <i>ism.</i> ışın, ışık ay yağdı ay ışığı
yağın yağmur, yağış, rahmet AL, ŞSL, BV, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, CD, FK, MK, LM	yağın <i>ism.</i> yağış
yağla- yağlamak, yağlanmak ŞSL, ŞHD, MK,	yağlamâk <i>fl.</i> yağlamak, yağ sürmek
yağlı yağlı BV	yağlı <i>sf.</i> yağlı yağlı avkat yağlı yemek
yağ(ı)rim omuz ŞSL, ÇFK, TMA, Sİ, ŞT	yağrin <i>ism.</i> kürek, sırt
yāhod <i>far.</i> yahut, veya FK	yāhud <i>bağ.</i> yahut
yağşı güzel, iyi ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yağşı <i>sf.</i> iyi, güzel yağşı kalın hoşça kalın! yağşı körmâk sevmek, beğenmek
yağşıla- iyi etmek, faydalandırmak ŞSL	yağşilamâk <i>fl.</i> iyileştirmek, geliştirmek, düzeltmek

yaşılık iyilik, güzellik GT, NH, HBD, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK, LM	yaşılık <i>ism.</i> iyilik, sevap
yağ 1) yanak SD 2), kenar, taraf ML, ŞSL 3) elbise yakası ŞSL 4) yakın, akraba ŞSL	yağ <i>ism.</i> taraf, yan
yağ- 1) yakmak, tutuşturmak ML, AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM 2) sürmek, sıvazlamak ML, SD, GT, NH 3) tesir etmek, iz bırakmak ML, AL, BV 4) yakışmak, uygun olmak AL, BV, SD, GT, NH, YED, MK, LM 5) dokunmak, etkilemek, yakıştırmak LD 6) nisbet etmek AL 7) hoşuna gitmek, beğenmek GN	yağmâk 1) <i>fl.</i> yakmak, tutuşturmak 2) hoşuna gitmek <i>u menga yâkadı ondan hoşlanıyorum</i>
yağa 1) yaka, elbise yakası BV, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN 2) yaka, kıyı, taraf ŞSL, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH	yağa 1) <i>ism.</i> yaka 2) <i>ism.</i> kıyı, sahil; kenar
yağdu şule, ateş CD	yağdu <i>ism.</i> ışın, ışık <i>ây yağdusu ay ışığı</i>
yağın yakın, uzak olmayan, yaklaşık, civar, akraba ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	yağın <i>sf.</i> 1) yakın, sıkı <i>yağın kelücükdü yakın gelecekte</i> 2) neredeyse, yaklaşık
yağınlaş- yaklaştırmak, yakın duruma getirmek ŞSL, BV, TMA	yağınlaşmâk <i>fl.</i> yaklaşmak
yala- yalamak, dil ile silmek ŞSL, BV, LD, FK, ŞHD, MK	yalamâk <i>fl.</i> yalamak
yalañ 1) yalın, çıplak, aç AL, ŞSL, BV, NH, HBD, TMA, TEH, Sİ, FK, MK, LM 2) tek, bir, yalnızca ŞSL	yalang <i>sf.</i> çıplak, yalın
yalañaç çıplak ÇFK, TEH, Sİ, FK, ŞHD, GN	yalanğaç <i>sf.</i> çıplak, yalın
yalañaçla- soymak, çıplak hale getirmek, sadeleştirmek ŞSL, TMA	yalanğaçlamâk <i>fl.</i> soymak, açmak
yaldıra- parlamak, ışıldamak, uzaktan şaşalı görünmek ŞSL, ŞHD	yaltıramâk <i>fl.</i> ışıldamak; parıldamak, parlamak
yalğan yalan AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yalğân <i>sf.</i> yalan

yalgancı yalancı LD, ÇFK, Sİ, ŞHD, MK	yâlgancı <i>sf.</i> yalancı, uydurukçu
yalguz yalnız, sade, tek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	yâlgız I <i>ed.</i> sadece, ancak yâlgız II <i>sf.</i> tek başına, yalnız, tek
yalın- yalvarmak ML, ŞSL, LM, GN	yalınmâk <i>fl.</i> yalvarmak, rica etmek
yalmağuz yiyip doymayan, daima aç olan ŞSL	yâlmâğız <i>ism.</i> büyücü kadın, cadı; canavar
yalpak geniş, yassı, yayvan ŞSL	yalpâk <i>sf.</i> düz, yassı, yalpak
yalpar- yalvarmak, rica etmek ŞSL	yâlvârmâk <i>fl.</i> yalvarmak, rica etmek
yaltak iki yüzlü, yüze gülücü ŞSL	yaltâk <i>sf.</i> şakşakçı, dalkavuk, yalaka
yaltırak yaldırak, parlak, Süheyl yıldızı ŞSL	yaltırâk <i>sf.</i> parlayan, ışıltılı, parlak
yama- yamamak FK	yamamâk <i>fl.</i> yamamak <i>kiyimni yamamâk</i> elbiseyi yamamak
yamağ yama, parça yamama, parça koyma, parça dikme ŞSL, FK	yamâk <i>ism.</i> yamak, yamalık, yamalı
yaman kötü, fena ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yâmân <i>sf.</i> kötü, fena
yamanla- kötülemek, birisinin kötülüğünden bıkip usanmak, şikayetlenmek ŞSL, ÇFK, TMA, ŞT, Sİ	yâmânlamâk <i>fl.</i> kötülemek
yamanlğ fenalık, kötülük MÜN, GN yamanlık yamanlık, kötülük, fenalık, uğursuzluk GT, LD, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, MK	yâmânlık <i>ism.</i> kötülük, fenalık
yamğur yağmur AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, CD, ŞT, FK, ŞHD, LM	yâmğır <i>ism.</i> yağmur yâmğır yâgmâk yağmur yağmak küçli yâmğır sağanak mâmakaldırâklı yâmğır gök gü-rültülü yağmur tohtab-tohtab yâğadigân yâmğır arada sırada yağ-an yağmur yâmğır maydalab yâğyaptı yağmur çışeliyor yâmğır su-vı yağmur suyu

yan yan, taraf, yakın, cihet yön AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yân <i>sf.</i> yan, yandaki
yan- I yanmak, bişmek AL, ŞSL, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, GN yan- II yanmak, dönmek, yönelmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yânmâk <i>fl.</i> yanmak, tutuşmak, alev almak
yaña I yine, tekrar ŞSL, YED, LM 2) yan, taraf, canip, semt ŞSL 3) sağdıç kadın, yenge, teyze ŞSL 4) hizmetçi, hizmet eden kullukçı, tapuğçı, odacı, hadim, hıdmetçi ŞSL	yana <i>zf.</i> 1) yine, tekrar, yeniden 2) sonraki; henüz, hâlâ yângâ <i>ism.</i> yenge
yana yine, tekrar, bir kere daha; başka, diğer AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞFID, MK, LM	yana <i>zf.</i> 1) yine, tekrar, yeniden 2) sonraki; henüz, hâlâ
yañağ ceviz AL	yângâk <i>ism.</i> ceviz
yanbaş yanı başında, yakınında, kenarında, yöresinde ŞSL	yânbâş <i>ism.</i> yan, taraf
yanç- döğmek, ufalamak, yumuşatmak ŞSL, TMA, MÜN, FK, MK, LM	yançmâk <i>fl.</i> harman dövmek, ezmek, çiğnemek
yandaş I yandaş, arkadaş ŞSL, LD yandaş II katarıda bulunan yedek at ŞSL	yândaş <i>sf.</i> paralel, taraflı
yandaş- yaklaşmak, yakınlaşmak, yanaşmak AL, ŞSL, BV, NH, FK, LM, GN	yândaşmâk <i>fl.</i> yaklaşmak, yanaşmak
yandur- I döndürmek, geri çevirmek AL, BV, GT, NH, HBD, FK, LM	yândırmâk <i>fl.</i> yakmak, ateşe vermek
yandur- II yandırmak, yakmak ŞSL, YED, ŞHD, GN	
yanğı yeni BV	yângi <i>sf.</i> 1) yeni yângi binâ yeni bina 2) taze
yañıla- yenilemek, tecdid etmek, tamir etmek ŞSL	yanğılamâk <i>fl.</i> 1) yenilemek, yeniden başlamak 2) değiştirmek

tablo:2.2. (devam)

ya'nî <i>ar.</i> yani, doğrusu BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	ya'ni <i>bağ.</i> yani, demek ki
yankağ ceviz ŞSL	yângâk <i>ism.</i> ceviz
yañlık gibi, denli LD, GN	yanlıg <i>ed.</i> gibi, benzer
yap- I örtmek kapamak GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, GN	yâpmâk I <i>fl.</i> kapatmak, kapamak, örtmek <i>eşikni yâpmâk</i> kapıyı kapatmak <i>müclisni yâpmâk</i> toplantıyı kapatmak
yap-II yapmak, meydana getirmek, üretmek ŞSL, BV, BD, SD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	yâpmâk II <i>fl.</i> tandırda pişirmek nân yâpmâk tandırda ekmek pişirmek
yapış- yapışmak BV, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM	yapışmâk 1) yapışmak 2) yan yana olmak, bitişik olmak
yapuğ gelinlerin yüzüne yapıştırdıkları zinet, yağmurluk, yensiz aba ŞSL, FK	yâpık I <i>sf.</i> kapalı <i>yâpık müclis</i> (basına) kapalı toplantı <i>yâpık derazalar</i> kapalı pencereler <i>yâpık eşiklär</i> kapalı kapılar <i>yâpık hâna</i> kapalı oda <i>yâpık çizik</i> kapalı eğri 2) eyer örtüsü
yâr <i>far.</i> sevgili ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN yar yar, uçurum GT	yâr <i>ism.</i> yar, sevgili
yar- yarmak, parçalamak; incelemek ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM	yârmâk <i>fl.</i> yarmak, ikiye bölmek
yara yara ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	yara <i>ism.</i> yara, ülser <i>yara kılmâk</i> yaralamak, incitmek
yara- yaramak, uygun gelmek, faydalı olmak, liyakat göstermek AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	yaramâk <i>fl.</i> yaramak, yararı dokunmak
yarağ I silah, hazırlık ŞSL, BV, LD, TMA, TEH, FK, MK, LM, GN 2) takat, güç, imkan, fırsat, vesile GT, ÇFK, Sİ 3) eşya, araç, gereç ŞSL, ŞT 4) faydalı, münasip, uygun, yerinde ŞSL	yarağ <i>ism.</i> silah
yarağlık uygun, yaraşır GT	yarağlı <i>sf.</i> layık, değer, yararlı
yarağlık silahlı, hazırlanmış, donanmış MÜN	yarağlı <i>sf.</i> silahlı

yarağsız 1) hazırlıksız GN 2) uygunsuz, yaraşmaz GT, GN	yarâksız sf. kötü, değersiz, işe yaramaz
yaramas yaramaz, çirkin GT	yaramas sf. kötü, değersiz
yaraş- 1) yaraşmak, uygun düşmek, barışmak, anlaşmak AL, ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN 2) yaraşmak, faydalı olmak AL	yaraşmâk I fl. barışmak, uzlaşmak yaraşmâk II fl. yakışmak, uygun olmak
yarat- yaratmak ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, MK, LM, GN	yaratmâk fl. oluşturmak, yaratmak, meydana getirmek
yarıl- yarılmak, yarılp açılmak, parçalanmak ŞSL, BV, SD, LD, FK, LM	yârlmâk fl. yarılmak, ikiye ayrılmak, bölünmek; çatlama
yarım I yarı, yarım ŞSL, GT, NH, ÇFK, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN yarım II eş, benzer GT	yarım ism. 1) yarım, yarı, <i>buçuk yarım yolda yarı yolda yarım keçü gece yarısı yarım ârâl yarımada yarım şar yarım küre yarım ây yarım ay 2)</i> <i>hâzir sâat beş yarım şimdi saat beş buçuk</i>
yarlığ ferman, yarlık BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, GN yârlığ far.+ tür. sevgili olma, dostluk BV, HBD, ŞT, LM	yârlığ ism. etiket, yafta; sertifika, belge
yaruk parlak AL, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM	yâruğ sf. parlak <i>ây yâruğıda ay ışığında yâruğ hânâ aydınlık oda yüzi yâruğ âdam nur yüzlü insan</i>
yasa- yapmak, düzenlemek, hazırlamak; kurmak; süslemek; inşa etmek AL, ŞSL, BV, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, ŞT, Sİ, MK, LM, GN	yasamâk fl. yapmak; elde etmek; üretmek
yasan- süslenmek, hazırlanmak ML, ŞHD, MK, GN	yasanmâk fl. süslenmek, şık giyinmek
yassı yassı, düz, geniş ŞSL, Sİ	yassı sf. düz, yassı
yastan- uzanmak, yaslanmak, dayanmak AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, YED, CD, FK, ŞHD	yâstänmâk fl. yaslanmak
yastuk yastık ŞSL, ÇFK, Sİ, ŞHD	yâstık ism. yastık, minder <i>bir yâstıkka bâş koymâk evlenmek, yuva kurmak</i>

<p>yaş 1) yaş, insanın yaşı, ömür ŞSL, BV, BD, GT, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) tıfl, çocuk AL, ŞSL, LD 3) yaş, genç GT, LD, GN</p>	<p>yâş I <i>ism.</i> yaş u mendan üç yâş küçük o benden üç yaş küçük âtam ottiz sük-kiz yâşda babam otuz sekiz yaşında u neçü yâşda? o kaç yaşında? yâşı kaytgan kişi yaşlı bir adam uning yaşı kırklarga bârıb kâlğan onun yaşı kırka yaklaştı yigirmü yâşlar çamasıdaki yigit yirmili yaştaki delikanlı yâşını yaşab, âşını âşagan kişi uzun bir hayat yaşamış adam u hali yâş o daha genç yâşgına kız genç kız yâş çâğında gençlik yıllarımda u mendan yâş o benden küçük sen mendan körü yâşrâksan sen benden daha küçüksün</p> <p>yâş II <i>ism.</i> gözyaşı köz yâşı kılmâk gözyaşı dökmek, ağlamak bir tâmçı yâş gözyaşı damlası</p>
<p>yaşa- yaşamak, ömür sürmek; yaşında olmak ŞSL, BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, GN</p>	<p>yaşamâk <i>fl.</i> yaşamak, var olmak</p>
<p>yaşıl yeşil, taze ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, LM</p>	<p>yaşıl <i>sf.</i> yeşil</p>
<p>yaşın berk, yıldırım ŞSL, GN</p>	<p>yaşın <i>ism.</i> yıldırım, şimşek</p>
<p>yaşlıg çocukluk; küçük; yaşlı; yaş olma, ıslaklık ŞSL, TEH, YED, ŞT, FK, MK</p>	<p>yâşlık <i>ism.</i> gençlik</p>
<p>yaşna- parlamak, parıldamak GN</p>	<p>yaşnamâk <i>fl.</i> güzelleşmek, gelişmek; çiçeklenmek</p>
<p>yaşur- saklamak, gizlemek, örtmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, FK, ŞFID, MK, LM, GN</p>	<p>yaşırmâk <i>fl.</i> gizlemek, saklamak</p>
<p>yaşurım gizli, gizlice YED, FK, ŞHD, MK</p>	<p>yaşırım <i>ism.</i> gizli, saklı</p>
<p>yât <i>far.</i> yabancı, yakın olmayan ŞSL</p>	<p>yât <i>ism.</i> 1) yabancı, dış 2) garip, yabani</p>
<p>yat- yatmak, uzanmak; hasta düşmek, meyil etmek ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM</p>	<p>yâtmâk <i>fl.</i> yatmak kasalhânada yâtmâk hastanede tedavi olmak</p>

yatağ döşek, yatak; ölüm yatağı; hırsız ve haşare merkezi ŞSL	yâtağ <i>ism.</i> yatak odası
yatguz- yatırmak ŞT	yâtguzmâğ <i>fl.</i> yatırmak, koymak
yatık yatıcı, yatışmış, yatgun ŞSL	yatık <i>sf.</i> yatay; düz yâtığı bilân <i>usulca, yumuşak bir biçimde</i> yatık çizik yatay çizgi
yatkur- yatırmak, uzatarak uyutmak AL, TEH	yâtkuzmâğ <i>fl.</i> yatırmak, koymak
yav düşman ŞSL, ŞT	yâv <i>ism.</i> düşman, hasım
yavaş yavaş, halim, yumuşak huylu, sakin ŞSL, GT	yâvvâş <i>sf.</i> sakin, ağırbaşlı, uysal
yavuz 1) kötü, fena LM 2) hub, güzel, temiz, müstesna ŞSL	yâvuz <i>sf.</i> kötü, fena; kötü niyetli
yay yay ŞSL, BV, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM	yây <i>ism.</i> yay yây kırmâğ yay yapmak
yay- I yaymak, sermek, açmak ŞSL, BV, BD, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN yay- II ilan etmek, bildirmek, anlatmak ŞŞŞ	yây mâğ <i>fl.</i> 1) yaymak, açmak 2) asmak kir yâymâğ çamaşırları asmak 3) dağıtmak hamma yâğğa nürsülâri yâyıb taşlamâğ eşyalarını her tarafa yaymak hamir yâymâğ hamuru yayma
yaya piyade, yaya ŞSL	yayâv <i>zf.</i> yaya
yayla yaz mevsiminde oturulan serin dağlar, yayla, yazlık yer ŞSL	yaylâv <i>ism.</i> yayla
yayna- rahatlamak ŞT	yayramâğ <i>fl.</i> keyif almak, zevk almak, hoşlanmak
yaz I yaz mevsimi ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM 2) ilkbahar ŞSL, SD, GN	yaz <i>ism.</i> yaz ötgân yaz geçen yaz
yaz- I yazmak, yaymak, açmak, yanılmak ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM yaz- II yanlış yapmak, yapmağa ve olmaya çalışmak LD	yâzmâğ I <i>sf.</i> yazmak, kaydetmek yâzıb âlmâğ derhal yazmak yâzmâğ II <i>sf.</i> 1) yaymak, sermek gılam yâzmâğ halı sermek dasturhânlar yâzmâğ masa örtüsü sermek 2) çözmek, gidermek gicimini yâzmâğ kıvrımları çözmek 3) açmak kanât yâzmâğ kanat açmak yâzmâğ III <i>sf.</i> günah işlemek, suç işlemek

yegāne biricik, tek BD, LD, ÇFK, TMA, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	yāgānā <i>sf.</i> tek, yalnız
yek-sān <i>far.</i> bir, eşit, düz BV, GT, NH, HBD, LD MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN	yāksān : bolmâk mahvolmak, yıkılmak yāksān kılmâk yıkmak, tahrip etmek, ortadan kaldırmak
yek-şenbih <i>far.</i> birinci gün, pazar günü MÜN	yāşānbā <i>ism.</i> pazar günü
yel yel, rüzgar GT, NH	yel <i>ism.</i> yel
yel- geçip gitmek, (özellikle) atla gitmek, akmak GT	yelmâk <i>fl.</i> yelmek, esmek
yēlpi- rüzgarla sallanmak GT, NH	yelpimâk <i>fl.</i> hava vermek, yelpazelemek; körüklemek
yelpigüç yelpaze GT	yelpigüç <i>ism.</i> yelpaze
yēm yem, yiyecek GT	yem <i>ism.</i> yem yem bermâk yemlemek, yem vermek
yēñ elbise AL, GT, NH	yeng <i>ism.</i> yen, kol yeng şumarıb işga kırısmâk kolları sıvayıp işe başlamak
yēñ- yenmek, dayanmak LM	yengmâk <i>fl.</i> yenmek, kazanmak, galip gelmek
yene yine, tekrar, yeniden NH, LM	yana <i>zf.</i> 1) yine, tekrar, yeniden 2) sonraki; henüz, hâlâ
yēñi yeni, taze ŞSL, ÇFK, Sİ	yāngi <i>sf.</i> 1) yeni yāngi binā yeni bina 2) taze
yēñil hafif, kolay Sİ	yengil <i>sf.</i> hafif, kolay, basit yengil iş kolay iş yengil avtâmobil araba, otomobil yengil atletika atletizm yengil kılmâk hafifletmek, kolaylaştırmak
yēñil sefil AL	
yer yer, yer yüzü SD, GT, LD, LM, GN	yer <i>ism.</i> yer, zemin; arazi, mekan yer şâri dünya yer ölçüvi yer ölçümü yer kımrılaşı deprem, zelzele
yet-1) yetmek, yetişmek, ulaşmak, el vermek ŞSL, GT, LD, LM 2) nihayet bolmak, sonlanmak, tamamlanmak ŞSL	yetmâk <i>fl.</i> yetmek, yeterli olmak; yetişmek
yetil- 1) yetişmek, olmak, olgunlaşmak LD 2) yetilmek, ulaşılmak GT	yetimâk <i>fl.</i> olgunlaşmak, reşit olmak

yetim <i>ar.</i> yetim, yalnız, babası ölmüş olan ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	yetim <i>ism.</i> yetim, öksüz
yetimlik <i>ar. +tür.</i> yetimlik LM	yetimlik <i>ism.</i> yetimlik, öksüzlük
yetiş- yetişmek, ulaşmak LM	yetişmâk <i>fl.</i> ulaşmak; erişmek, varmak; yetmek, kafi olmak
yetkür- ulaştırmak SD, GT, NH, ŞT, LM, LM	yetkâzmâk <i>fl.</i> ulaştırmak, eriştirmek; vermek, sağlamak çet elga mahsulâtlarını yetkazıb bermâk yurt dışına ürünleri ulaştırmak
yığ- 1) yığmak, toplamak, bir araya getirmek AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, MK, GN 2) engel olmak, men etmek AL, GT, ÇFK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM 3) hazırlamak AL	yıgmâk 1) toplamak, biriktirmek, yığmak 2) toparlamak 3) bir kenarda tutmak
yığaç ağaç AL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	yâğâç <i>ism.</i> ağaç, ahşap, tahta tûl yâğâç söğüt ağacı
yığı I gözyaşı, ağlama; yaş; meclis AL, ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, FK, LM, GN	yığı <i>ism.</i> ağlama, ağıt, göz yaşı dökme yığıdan tohtamâk ağlamayı kesmek yığıdan tohtatmâk birisinin ağlamasını durdurmak
yıgıl- yıkılmak GT	yıgılmâk <i>fl.</i> düşmek, yıkılmak, çökmek
yıgılış- toplaşmak, birikmek, bir araya gelmek GT	yıgılışmâk <i>fl.</i> toplanmak, bir araya gelmek
yığın yığın, küme, topluluk, kalabalık, izdiham; saldın, saldırış ŞSL, LD, ŞHD, MK	yığın <i>ism.</i> toplantı, kongre, kurul
yığıştur- yığıştırma, toplamak, bir NH, MÜN, ŞT, FK, MK, LM	yığışturmâk <i>fl.</i> düzenlemek, toparlamak, temizlemek
yıgla- ağlamak ML, AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yıglamâk <i>fl.</i> 1) ağlamak, gözyaşı dökmek okirib yıglamâk hıçkırarak ağlamak, feryat etmek 2) inlemek, yalanlamak
yıglağur ağlayıcı, giryân, gözyaşı dökene ŞSL	yıglâkı <i>sf.</i> çok ağlayan, her şeye ağlayan yıglâkı bâla çok ağlayan çocuk
yıglat- ağlatmak BV, GT, NH, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, MK, LM	yıglatmâk <i>fl.</i> ağlatmak

yıkıl- yıkılmak, devrilmek, çökmek BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM	yıkılmâk <i>fl.</i> düşmek; yıkılmak; çökmek
yıl yıl, sene ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yıl <i>ism.</i> yıl, sene bu yıl bu yıl oğuv yılı öğretim yılı, akademik yıl otgün yılı geçen sene kelâsi yıl gelecek sene yıl boyu sene boyu
yılkı 1) hayvan, hayvan sürüsü ŞSL, ŞT, GN 2) başı boş gezen at ŞSL, ŞT	yılkı <i>ism.</i> yılkı; at sürüsü
yıllık yıllık, bir yıl süren BV, ÇFK, TMA, Sİ	yıllık <i>sf.</i> yıllık, senelik
yır- ayırmak, yarmak, iki parçaya bölmek ŞSL	yırmâk <i>fl.</i> yarmak, ikiye ayırmak
yırağ uzak, yırak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yırağ <i>sf.</i> uzak, ırak
yırık yarı, gedik, kırma, yarma, ayırma ŞSL	yırık <i>ism.</i> çatlak, yarı
yırt- I yırtmak, parçalamak ŞSL, BV, GT, NH, HBD, TMA, Sİ, LM, GN	yırtmâk <i>fl.</i> yırtmak, koparmak, parçalamak köylâgini yırtmâk gömleğini yırtmak hatnı yırtmâk mektubu yırtmak
yırt- II meydana getirmek, olgunlaştırmak, tamamlamak ŞSL	
yırtguç yırtıcı GT	yırtkiç <i>sf.</i> yırtıcı yırtkiç kuş yırtıcı kuş yırtkiç hayvân yırtıcı hayvan
yırtıl- yırtılmak, parçalanmak GT, NH	yırtılmâk <i>fl.</i> yırtılmak, yarılmak
yırtuğ 1) yırtık, yıpranmış, eskimiş ŞSL, BV, ÇFK, Sİ, FK, MK 2) utanmaz, hayasız, fahişe, orospu ŞSL	yırtık <i>sf.</i> yırtık, yırtık pırtık, sökülmiş yırtık bâtinka yırtılmış ayakkabı
yigir- girmek, ip ve halat çekmek ŞSL	yigirmâk <i>fl.</i> eğirmek, iplik yapmak
yigit yiğit, genç, delikanlı ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	yigit <i>ism.</i> delikanlı, yiğit; mert
yigitlik yiğitlik, gençlik, gençlik zamanı BY, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, ŞHD, MK, GN	yigitlik <i>ism.</i> delikanlılık, gençlik; yiğitlik; mertlik

yiñil hafif, zayıf, düşkün AL, ŞSL, BV, FK	yengil <i>sf.</i> hafif, kolay, basit yengil iş kolay iş yengil avtâmobîl araba, otomobil yengil atletika atletizm yengil kılmâk hafifletmek, kolaylaştırmak
yir yer, yeryüzü, dünya, toprak, memleket, mevki, makam ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	yer <i>ism.</i> yer, zemin; arazi, mekan yer şâri dünya yer ölçâvi yer ölçümü yer kımurlaşı deprem, zelzele
yit- yetmek, ulaşmak; yetişmek; kafi gelmek; kaybolmak, yedek at göndermek AL, ŞSL, BV, BD, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	yetmâk <i>fl.</i> yetmek, yeterli olmak; yetişmek
yiter yeter, katı, elverir ŞSL	yetâr <i>zf.</i> yeter, yeterli siz üçün şu hüm yetâr sizin için bu bile yeter
yitil- yetişmek, ulaşmak, varılmak MÜN, FK, ŞHD, GN	yetilmâk <i>fl.</i> olgunlaşmak, reşit olmak
yitim öksüz, çocuk ŞSL	yetim <i>ism.</i> yetim, öksüz
yitkez- yetiştirmek, ulaştırmak ŞSL	yetkâzmâk <i>fl.</i> ulaştırmak, eriştirmek; vermek, sağlamak çet elga mahsulâtlarını yetkazıb bermâk yurt dışına ürünleri ulaştırmak
yoğan kalın, yoğun, fazla kaim AL, ŞSL	yoğân <i>sf.</i> 1) kalın; yoğun; kilolu yoğân âdam kilolu adam
yoh yok YED	yok <i>ed.</i> hayır; yok mendâ yok bende yok
yohsul fakir, muhtaç ŞSL	yoksul <i>ism.</i> yoksul, fakir
yoğla- yoklamak, aramak, araştırmak, inceden inceye araştırmak, detaylı bir şekilde araştırmak ŞSL, BV, NH, TEH, Sİ, LM	yoğlamâk <i>fl.</i> ziyaret etmek, uğramak
yoksa yoksa, aksi takdirde BV, NH, TMA, MK, LM	yoksa <i>zf.</i> yoksa; aksi halde, olmazsa
yoksul yoksul, fakir ŞSL, ŞHD	yoksul <i>ism.</i> yoksul, fakir

tablo:2.2. (devam)

yol yol; kez, defa; tarz, mezhep, usl, kaide ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM,GN	yol <i>ism.</i> yol, yöntem katta yol anayol yol hakı <i>bilet ücreti tarakkiyât yolu gelişme yöntemi</i>
yola- yaklaşmak, yakınlaşmak MK	yolâmâk <i>fl.</i> yaklaşmak, rastlamak; yukarı itmek, yukarıya yaslamak
yolbars arslan, kaplan ŞSL	yolbars <i>ism.</i> kaplan
yolçı yolcu ŞHD	yolçı <i>ism.</i> 1) yolcu 2) yol kuran yolçı yulduz <i>yön veren, yol gösteren</i>
yoluğ- karşılaşmak, buluşmak, karşı karşıya gelmek, rastlamak AL, ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yolıkmâk <i>fl.</i> rastlamak, karşılaşmak, yüz yüze gelmek kasalga yolıkmâk <i>hastalık kaptırmak balâga yolıkmâk</i> <i>belaya uğramak hatarga yolıkmâk</i> <i>tehlikeye düşmek</i>
yon- yontmak, gerekli biçimi vermek için kesmek, tıraş etmek ŞSL, BV, GT, TEH, FK, ŞHD, LM	yonmâk <i>fl.</i> yontmak, oymak, çentmek
yosun <i>moğ.</i> usul, şekil, tarz AL, ŞSL, BV, TEH, MÜN	yosın I <i>ism.</i> tertip, düzen; tarz, yöntem, usul şu yosında <i>böylece; şu şekilde</i> yosın II <i>ism.</i> yosun
yoy- I silmek BD	yoymâk <i>fl.</i> yorumlamak, çevirmek tüşni yoymâk <i>rüya yorumlamak</i>
yoy- II öğütmek, parçalamak, bozmak GT	
yöle- destek olmak, arka çıkmak MK	yolâmâk <i>fl.</i> yaklaşmak, rastlamak; yukarı itmek, yukarıya yaslamak
yu- yıkamak, temizlemek, gusletmek, arıtmak AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, YED, CD, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	yuvmâk <i>fl.</i> yıkamak, arındırmak
yubat- bekletmek, eğlendirmek ŞT	yupatmâk <i>fl.</i> teselli etmek, avutmak, teskin etmek
yubğa yufka LD	yubka <i>ism.</i> etek
yufğa ince, yufka gibi ŞSL, ÇFK	yupka <i>sf.</i> ince
yuç- bulaşmak, sirayet etmek, dokunmak, tesir etmek AL, ŞSL, BV, NH, FK	yuçmâk <i>fl.</i> bulaşmak, kaptırmak menga grip yüçdi <i>bana grip bulaştı</i>

yukarı yukarı ŞSL, LM	yukâri <i>sf.</i> 1) yukarı yukâridağ yukarıdaki, yukarıda belirtilen 2) yüksek 3) üst
yul- 1) kurtarmak ÇFK, Sİ, FK, ŞHD 2) saldırmak, yağmalamak GT 3) zorla koparmak, yolmak BV	yulmâk <i>fl.</i> 1) yolmak, koparmak 2) tırmalamak
yulduz yıldız AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	yulduz <i>ism.</i> yıldız
yum- kapamak, yummak, sıkıp kapamak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yummâk <i>fl.</i> kapatmak, yummak, örtmek
yumalak toptoparlak, yumru top, yumak ŞSL	yumalâk <i>sf.</i> yuvarlak yumalâk stâl yuvarlak masa
yumalat- yumalamak, yuvarlatmak, yuvarlanmak AL, ŞSL	yumalatmâk <i>fl.</i> yuvarlamak, yuvarlatmak, dürmek
yumşa- yumuşamak, sert şeyleri yumuşak hale getirmek ŞSL, TMA, TEH	yumşamâk <i>fl.</i> yumuşamak, gevşemek
yumşag yumuşak, uysal, mülayim, mizacı sert olmayan ŞSL, TMA	yumşâk <i>sf.</i> yumuşak; ılıman, nazik, kibar
yumşaglıg yumuşaklık BV	yumşâklık <i>ism.</i> yumuşaklık, gevşeklik; ılımanlık, nezaket
yumşak yumuşak, tatlı GT, ÇFK, Sİ, FK, MK	yumşâk <i>sf.</i> yumuşak; ılıman, nazik, kibar
yurt yurt, vatan, vilayet ŞSL, ŞHD, LM, GN	yurt <i>ism.</i> anayurt, vatan, memleket
yut- yutmak, kapmak, sakinleşmek ŞSL, BV, NH, HBD, LD, T1)EH,	yutmâk <i>fl.</i> 1) yutmak, emmek 2) kazanmak, yenmek
yutal öksürük ŞSL	yötâl <i>ism.</i> öksürük, öksürme yötâl dârî öksürük ilacı
yuval- yıkanmak ŞSL	yuvilmâk <i>fl.</i> yıkanmak, aşınmak
yügür- koşmak, seğirtmek, hareket etmek AL, ŞSL, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, FK, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	yügürmâk <i>fl.</i> koşmak
yügürt- koşturmak, seğirtmek, uğraşmak NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, FK, MK	yügürtirmâk <i>fl.</i> koşturmak, sıkıştırmak

yük yük, ağırlık ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, MK, LM	yük <i>ism.</i> 1) yük, kargo 2) ağırlık yük taşıyıcı yükleyici 3) bagaj
yükle- yüklemek, taşımak, kaldırmak AL, ŞSL, GT, NH, LD, ÇFK, Sİ, ŞHD, LM	yüklemâk <i>fl.</i> yüklemek, nakletmek
yüksek yüksek GT	yüksâk <i>sf.</i> yüksek, yüce
yürek kalp, gönül ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yürâk <i>ism.</i> kalp, yürek
yüri- yürümek, gezmek, yayan yürümek ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, ŞHD, LM, GN	yürmâk <i>fl.</i> yürümek, dolaşmak; hareket etmek, çalışmak (makine)
yürüş yürüyüş, sefer, gücüm GT	yüriş <i>ism.</i> 1) hareket, hamle 2) yürüyüş
yüz I yüz (100) ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN yüz II yüz, surat, çehre, sima ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN yüz (III) bir nesnenin dış tarafı ŞT, FK yüz (IV) taraf ŞT	yüz I <i>ism.</i> yüz, surat yüz tüzilişi yüz ifadesi aytışga yüzi çıdamaydı söylemeye yüzü yok yüz bermâk meydana gelmek yüz tutmâk yüzleşmek; kafa tutmak yüz II <i>ism.</i> yüz
yüz- üzmek, kesmek, koparmak LD	üzmâk <i>fl.</i> koparmak, ayırmak
yüzleş- bir şeye yüz tutmak, yüz yüze gelmek ŞSL	yüzlâşmâk <i>fl.</i> yüzleşmek, yüz yüze gelmek
yüzük yüzük ÇFK, Sİ	üzük <i>ism.</i> yüzük
Z	
zabt <i>ar.</i> kendine mal etme, anlama, kavrama BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, MK, LM, GN	zabt <i>ism.</i> fetih, zapt zabt etmâk fethetmek, ele geçirmek
za'f <i>ar.</i> güçsüzlük, zayıflık BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	zaif <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, halsiz
zafer <i>ar.</i> düşmanını yenme, üstün gelme BD, SD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, Sİ, LM	zafâr <i>ism.</i> zafer, galibiyet, başarı

zāhir <i>ar.</i> görünen, açık, meydanda, dış yüzü GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	zāhir <i>sf.</i> belirgin, zahir, aşikar, harici
zahîre <i>ar.</i> gerektiği zaman harcanmak üzere anbarda saklanan hububat MK, LM	zahîrâ <i>ism.</i> stok, ambar, yedek zahîrâ kılmâk stoklamak, depolamak dân zahîrâsi tahıl rezervi
zâhîren <i>ar.</i> açık olarak, belli bir şekilde NH	zâhîrân <i>zf.</i> zahiren, dıştan, görünüşte; sima olarak
zahm <i>far.</i> yara GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zahm I <i>ism.</i> 1) yara 2) (<i>mec.</i>) kırma, incitme zahm II <i>ism.</i> 1) (<i>tip.</i>) frengi 2) <i>sf.</i> frengili
zahmet <i>ar.</i> sıkıntı, eziyet BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, MK, LM	zahmât <i>ism.</i> emek; zahmet; acı, ızdırap zahmât çekmâk acı çekmek
za'if <i>ar.</i> zayıf, güçsüz, takatsiz NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	zaif <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, halsiz
zâl <i>far.</i> ihtiyar, yaşlı, ak sakallı, kocakarı SD, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, LM	zâl <i>sf.</i> tecrübeli, iş bilen, kurnaz
zâlim <i>ar.</i> zalim, haksızlık yapan, zulm eden GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN	zâlim <i>sf.</i> zalim
zam <i>ar.</i> arttırma, ekleme LM	zam <i>sf.</i> ek
zamân <i>ar.</i> kefil olma FK, LM zamân <i>ar.</i> zaman BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zamân <i>ism.</i> 1) zaman, vakit; an oşa zamân o zaman 2) dönem, devir
zamîr <i>ar.</i> iç, iç yüz, kalp, gönülde gizli olan sır, düşünce GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM, GN	zamir <i>ism.</i> öz, esas, temel
zamâne <i>ar.</i> devir, vakit; baht, talih, şimdiki zaman BV, BD, NH, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zamânâ <i>ism.</i> dönem, çağ, şimdiki zaman
zâr <i>far.</i> ağlayan, inleyen; dermansız BV, BD, GT, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zâr <i>zf.</i> hıçkıra hıçkıra, sitemle, yalvarırcasına
zarar <i>ar.</i> zarar, ziyan BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, YED, MK	zarar <i>ism.</i> hasar, zarar, zayi

z̄arb <i>ar.</i> vurma, güç GT, TEH, LM	z̄arb <i>ism.</i> darbe, vuruş, çarpma; hamle <i>eşikni z̄arb bilân yâpmâk</i> kapıyı çarparak kapamak
zarbe <i>ar.</i> vurma, çarpma FK	z̄arbä <i>ism.</i> 1) darbe, vuruş, çarpma <i>z̄arbü bermâk</i> darbe indirmek 2) zarar, hasar <i>işga z̄arbü bermâk</i> zarar vermek
z̄arî <i>far.</i> ağlama, ağlayıp sızlama BV, LD, YED, FK, ŞHD, LM	z̄arı : <i>z̄arı kılmâk</i> yalvarmak, rica etmek, dilemek
z̄arîf <i>ar.</i> nazik, zarif, ince nükteli GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD	zarîf <i>sf.</i> 1) zarif, nefis 2) akıllı, zeki <i>zarîf kişî</i> akıllı kişî
z̄arhğ <i>far.</i> + <i>tür.</i> zayıflık HBD	z̄arlık <i>ism.</i> yoksulluk, muhtaçlık; gereksinim
z̄arür <i>ar.</i> zaruri, kaçınılmaz, zorunlu BV, NH,	zarur <i>sf.</i> gerekli, lazım; zorunlu
zarüretar. çaresizlik, korkusuzluk, muhtaçlık BV, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, MK, LM, GN	zarurät <i>ism.</i> gereklilik, zorunluluk, lüzum
z̄arürî <i>ar.</i> zaruri, gerekli YED	zaruriy <i>sf.</i> gerekli, lazım
z̄arürîyye <i>ar.</i> zorunlu, mecburi FK	zaruriyät <i>ism.</i> zorunluluk, ihtiyaç
z̄ât <i>ar.</i> kendi, asıl, saygıdeğer kişî BV, BD, GT, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	zât <i>ism.</i> zat; soy, kavim; nesil <i>erkak zâtı</i> erkek nesli, erkekler
z̄âyif <i>ar.</i> zayıf ⁹ GN	zaif <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, halsiz
zebân <i>far.</i> dil YED, FK, ŞHD, MK, LM	zabân <i>ism.</i> dil, lisan
zeber-dest <i>far.</i> mahir, eli üstün TMA, FK, MK	zäbärdäst <i>sf.</i> güçlü, kuvvetli; seçkin
zebûn <i>far.</i> zayıf, güçsüz BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, MK, LM, GN	zebûn <i>sf.</i> mutsuz, üzgün, perişan, kederli, sefil
zehr <i>far.</i> zehir BV, BD, GT, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	zähär <i>ism.</i> zehir, ağı
zeka <i>ar.</i> zihin keskinliği, çabuk anlama MÜN	zäkâ <i>ism.</i> zeka, zihin

zekāt <i>ar.</i> zekat BV, GT, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	zakât <i>ism.</i> zekat
zelzele <i>ar.</i> yer sarsıntısı, deprem LM, GN	zilzilä <i>ism.</i> deprem, zelzele
zemîn <i>far.</i> zemin, yeryüzü GT, TMA, TEH, YED, ŞT, ŞHD, LM, GN	zâmin <i>ism.</i> zemin, yer; temel, esas
zencîr <i>far.</i> zincir BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, TMA, TEH, ŞHD, MK, Sİ, LM	zâncir <i>ism.</i> zincir, silsile
zengârî <i>far.</i> göz taşı renginde	zangâri <i>sf.</i> açık mavi, mavimsi yeşil rengi zangâri âlâv açık mavi alev
zer <i>far.</i> altın BV, GT, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞHD, LM	zâr <i>ism.</i> altın; zenginlik, para
zer-ger <i>far.</i> kuyumcu LD, MÜN, MK	zârgâr <i>ism.</i> kuyumcu
zerre <i>ar.</i> zerre, çok küçük parça BV, GT, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	zârrä 1) <i>ism.</i> zerre, kırıntı 2) <i>zf.</i> oldukça az, çok küçük
zerreçe <i>ar.+ tür.</i> zerre kadar YED	zerreçe 1) <i>zf.</i> çok küçük, ufacık 2) küçük zerre
zevc <i>ar.</i> karı ve kocadan her biri LM	zâvc <i>ism.</i> koca, eş; adam
zevce <i>ar.</i> eş, karı TEH	zâvcä <i>ism.</i> kadın, karı
zevk <i>ar.</i> zevk BV, GT, SD, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zâvk <i>ism.</i> zevk, haz, sevinç musikadan zâvk âlmâk müzikten zevk almak
zîd(d) <i>ar.</i> zıt, karşıt BV, MÜN, FK, ŞHD, LM	zîd <i>sf.</i> zıt, ters, karşıt, aksi, çelişik
zığır susamgillerden yağlı bir bitki ŞSL	zığır 1) keten 2) ketenden yapılmış zığır mây bezir yağı, keten yağı
zırh <i>far.</i> zırh, cevşen, savaş elbisesi BV, TEH	zırh <i>ism.</i> zırh
zîb <i>far.</i> süs, bezek BV, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	zeb <i>ism.</i> süs zeb bermâk güzelleştirmek, süslemek
zîbâ <i>far.</i> süslü, güzel BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zebâ <i>sf.</i> güzel, hoş

zihn <i>ar.</i> zihin anlama merkezi BV, LD, LM, GN	zahn <i>ism.</i> akıl, zihin, bilinç
zıkr <i>ar.</i> anma, adını söyleme, zikir BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zıkr <i>ism.</i> zikir
zinā <i>ar.</i> nikahsız çiftleşme TEH,FK	zinā <i>ism.</i> zina
zindān <i>far.</i> zindan BV, GT, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	zindān <i>ism.</i> zindan
zine merdiven, merdiven ayakları ŞSL	zinā <i>ism.</i> 1) merdiven zinādan çıkmāk merdivenden çıkmak 2) basamak
zinhār <i>far.</i> sakın, asla BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, ŞHD, LM, GN	zinhār <i>zf.</i> asla, zinhar, hiçbir şekilde, katiyen
ziyā <i>ar.</i> ışık, aydınlık GT, NH, HBD, FK, ŞHD, LM	ziyā <i>ism.</i> ışık, nur, parıltı, aydınlık; zihn
ziyād <i>ar.</i> çokluk, fazlalık BV, ŞHD, LM	ziyād <i>sf.</i> ziyade, çok
ziyāde <i>ar.</i> artma, çoğalma, bol, fazla BV, GT, NH, LD, YED, Si; FK, ŞHD, LM, GN	ziyādā <i>sf.</i> ziyade, çok, daha iyi
ziyafet <i>ar.</i> ziyafet, şölen BV, LD, TMA, TEH, LM	ziyāfāt <i>ism.</i> ziyafet, eğlence, şölen, ikram ziyāfāt kılmāk ziyafet etmek, eğlenmek ziyāfāt bermāk ziyafet vermek
ziyān <i>far.</i> kayıp, zarar, ziyan BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	ziyān <i>ism.</i> zarar, hasar ziyān kılmāk zarar etmek buning ziyānı yoķ bunun bir zararı yok
ziyāret <i>ar.</i> görmeye gitme, görüşmeye gitme GT, HBD, LD, MÜN, Sİ, MK, GN	ziyārāt <i>ism.</i> ziyaret ziyārāt kılmāk ziyaret etmek
ziynet <i>ar.</i> süs, bezek GN	ziynāt <i>ism.</i> süs, dekor, ziynet
zor <i>far.</i> kuvvet, güç ŞHD	zor <i>sf.</i> 1) güçlü 2) harikulade, mükemmel
zorla- <i>far.+ tür.</i> birşeyi zorlamak, icbar etmek, zorla birisine bişey yaptırmak ŞSL	zorlamāk <i>fl.</i> 1) zorlamak; mecbur etmek 2) ırzına geçmek

zūd <i>far.</i> çabuk, tez LM, GN	zud <i>sf.</i> hızlı, çabuk, tez
zühre Zühre, Venüs, Çoban yıldızı BV, SD, NH, LD, MÜN, YED, FK, LM, GN	zührä <i>ism.</i> Venüs, zühre
zulm <i>ar.</i> eziyet BV, GT, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	zulm <i>ism.</i> zulüm, baskı, eziyet zulm etmâk ezmek, zulm etmek, eziyet etmek
zulmet <i>ar.</i> karanlık BV, GT, NH, HBD,	zulmät <i>ism.</i> karanlık; kasvet; cehalet, bilgisizlik
zükä <i>ar.</i> keskin zeka GT	zukkâ <i>sf.</i> zeki, keskin zekalı, akıllı
zülf zülf, saç BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, GN	zülf <i>ism.</i> saç kıvrımı, lüle, bukle

tablo:2.2. (devam)

2.3. ÇAĞATAY TÜRKÇESİNDEN ÖZBEK TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMESİNE UĞRAMIŞ KELİMELER

Özbek Türklerinin tarihî ve millî bağlılıkla devam ettirdiği ataları olan Çağatay Türklerinin dili, torunlarına bıraktığı en değerli mirastır. Bu iki önemli dil varlığının karşılaştırması, anlam değişmelerinin belirlenmesi dil bilimi ve Türkoloji çalışmalarında bir eksikliği doldurmayı amaçlar. Bu sebepten yaptığımız çalışmanın temelini ve amacını oluşturan bu bölümde ortaklığı tespit edilen sözcükler *Anlam Daralması, Anlam Genişlemesi, Başka Anlama Geçiş, Anlam İyileşmesi ve Anlam Kötüleşmesi* olarak beş temel başlık altında tasnif edilmiştir. Sözcüklerin anlam alanı belirlenirken Emek Üşenmez'in *Özbekçe - Türkçe Sözlük* adlı çalışmasından yararlanılmıştır. Anlam alanının sınırlı bulunduğu madde başlarında ise Özbekistan Fenler Akademisinin yayımladığı *Özbek Tilining İzahli Luğati* adlı Özbekçe sözlükten çeviri yapılmıştır.

2.3.1. Anlam Daralması

Anlam değişmelerinin temel alt başlıklarından olan *Anlam Daralması*, araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Doğan Aksan (2009 III: 213), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim* adlı eserinde sözcüğün eskiden anlattığı nesnenin yeni anlamıyla yalnızca bir bölümünü anlatması; Mehmet Aydın (2007:

83), *Dilbilim El Kitabı*'nda sözcüğün eskiden anlattığı kavramlardan yalnızca bir kısmını anlatması; Hülya Arslan Erol (2014: 71) *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişimleri* adlı eserinde sözcüğün anlamından daha sınırlı bir kapsama geçmesi; Günay Karaağaç (2013: 123), *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*'nde kelimenin eskiden anlattığı kavramın bir kısmını anlatması şeklinde gelişen anlam olayını *Anlam Daralması* olarak tanımlamıştır.

Yapılan tanımların ortak noktasına bakıldığında *Anlam Daralması*, sözcüğün anlam alanlarından birini kaybetmesi veya kapsadığı anlam alanının daha sınırlı bir kapsama geçmesi şeklinde tanımlanabilir. Zira anlam daralması, yalnızca sözcüğün anlamında meydana gelen bir kayıp değil aynı zamanda kavram alanı içinde oluşan özel anlama geçişi de kapsamaktadır. Bu nedenle anlamda görülen özelleşmeler de anlam daralmasının alt başlığı olarak ele alınmaktadır.

Yukarıda verilen tanımlardan hareketle Çağatay Türkçesi ve Özbek Türkçesinin ortak söz varlığından anlam daralmasına uğrayanlar aşağıda tablo halinde gösterilmiştir. Özelleşmeye uğradığı belirlenen sözcükler de Özelleşme alt başlığı ile ayrıca verilmiştir.

Tablo: 2.3.1. Anlam Daralmasının Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
' acüz 1) ar. kocakarı 2) cadı karı BV, TEH, YED, MK	acuz <i>ism.</i> acuze, yaşlı kadın
ağrı- 1) ağrımak, acımak, hastalanmak, dert ve acı çekmek 2) öfkelenmek, gücenmek FK, AL, ŞSL, BV, GT	âğrımaq <i>fl.</i> ağrımak; Kâmilniñ başı âğrıyaptı Kamil'in başı ağrıyor
ağrığ 1) ağrı, sızı, dert, hastalık 2) hasta, dertli GT, NH, LD, YED, FK, GN AL	âğrıq <i>ism.</i> ağrı, acı, sızı yurak âğrığı kalp ağrısı; bâş âğrığı baş ağrısı
□ ahd ar. 1) devir, zaman 2) söz vermek, yemin BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN	ahd <i>ism.</i> anlaşma, sözleşme; yemin, söz, antlaşma tinçlik ahdı barış antlaşması ahd kılışmaq karşılıklı olarak anlaşmak ahd tuzmaq bir anlaşma oluşturmak ahd kılmak yemin etmek, söz vermek

<p>al- almak, fethetmek, istemek, evlenmek AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>âlmâk <i>fl.</i> almak karz almak borç almak macburiyat almâk sorumluluk almak örnâk almâk örnek almak söz almâk söz almak, söz hakkı almak kasd almâk intikam almak yözib almâk yazmak yetib âlmâk yakalamak, yetişmek</p>
<p>ala 1) benekli, alaca, benli, nakş olunmuş şey, lekeli ve alacalı surat ŞSL, ŞT, FK, ŞHD 2) insanın içinde gizli olan şeyler, karışık, çeşitli ŞT 3) yersiz, işsiz ŞSL</p>	<p>âla <i>sf.</i> alaca, renk renk, rengarenk, ebruli âla kôz büyük göz</p>
<p>altmış 1) altmış (60) ŞSL, GT, NH, TMA, ŞT, FK 2) öncü askerlerin unvanı ŞSL</p>	<p>âltmış <i>ism.</i> altmış</p>
<p>atalıĝ babalık, baba olma, padişahın tuttuğu ve babası gibi itibar ettiği kişi, Türkistan'da bir rütbe, halkın isteklerini şefkatli ve adilane bir şekilde padişaha ileten kişi AL, ŞSL, TEH</p>	<p>âtalık <i>ism.</i> babalık</p>
<p>atım I 1) atım, atma işi LD 2) menzil, bir ok atımı yer ŞSL atım II adet olunmuş, alışılmış ŞSL</p>	<p>âtım <i>ism.</i> tutam, çimdik</p>
<p>‘ayâl <i>ar.</i> çoluk çocuk; hanım, eş GT</p>	<p>ayâl <i>ism.</i> kadın, bayan ayâl şifâkâr kadının doktor</p>
<p>ayrı 1) ayrı, başka uzak ŞSL 2) iki ülgençli deve ŞSL 3) küçük suç işleyenlerin gerdanlarına taktıkları köstek ŞSL 4) çatal ağaç ŞSL</p>	<p>ayrı <i>sf.</i> çatal, çatallı</p>

Tablo: 2.3.1.(devam)

bahā 1) <i>far.</i> kıymet, değer BV, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM 2) <i>ar.</i> güzellik, zariflik	bahâ <i>ism.</i> 1) fiyat, bedel, paha 2) değer kat'iy bahâ <i>sabit fiyat</i> 3) puan, not
bahār I <i>ar.</i> güzellik MK bahār II <i>far.</i> bahar, ilk yaz BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD	baḥār 1) <i>ism.</i> bahar, ilkbahar 2) <i>mec.</i> Ömrün genç çağları
baḥşī 1) katip, yazıcı 2) ozan, han, koşukçı GN, AL, ŞSL, ŞT, MÜN	baḥşī <i>ism.</i> hikayeci, ozan, saz şairi
baqa 1) post, kürk SD 2) kurbağa ŞSL	baqa <i>ism.</i> kurbağa
bār <i>far.</i> 1) meyve BV, BD, NH, LD, YED, MK 2) <i>far.</i> defa, kez, izin, müsaade SD, YED, LM 3) yük, üzüntü ML, HBD, LD, GN 4) Allah, Tanrı LD	bār <i>ism.</i> kere, kez, defa bir neça bār <i>birkaç kez</i>
bar- <i>far.</i> varmak, gitmek; evlenmek, gelin gitmek; birinin hizmetine girmek; muhafaza etmek ML, AL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	barmâḳ <i>fl.</i> gitmek, varmak piyada barmâḳ <i>yürüyerek gitmek âtda barmâḳ</i> <i>at ile gitmek fahmıga barmâḳ</i> <i>anlamak yâzıp barmâḳ</i> <i>düzenli olarak yazmak, kaçırmadan kaydetmek kuzatip barmâḳ</i> <i>takip etmek uḥlap barmâḳ</i> <i>uyuyarak gitmek</i>
barıça 1) var olduğu sürece YED 2) cümlesi, bütünü, hepsi AL	barıça 1) <i>zf.</i> olduğu kadar, azami ölçüde, var gücüyle küçünün barıça yügürmâḳ <i>var gücüyle koşmak</i>
baş 1) baş, kafa, kelle, tepe AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED 2) ön, uç, birinci, evvel ŞSL, GT 3) yara, cerehat GT 4) amir, yönetici, lider ŞSL 5) beyin, zeka, anlayış ŞSL	baş 1) <i>ism.</i> baş, kafa, kelle bâş âkrıḳı <i>baş ağrısı bâş suyagı kafatası</i> 2) <i>sf.</i> baş, ana, temel, başlıca, esas 3) birinci, öndeki 4) başkan, reis, rehber 5) beyin, akıl

başak 1) ok ucundaki demir AL, ŞSL, SD, NH, HBD, LD 2) başak, ok BV, GT, FK 3) başak, salkım ŞSL	bâşâk <i>ism.</i> başak, çiçek başı
başkar- başarmak, bitirmek, yol göstermek, çevirmek, yönetmek AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, FK, MK	bâşkarmâk <i>fl.</i> yönetmek, idare etmek, hükmetmek
başlıg 1) akıllı, bilgili; gibi, benzeri TMA, MÜN 2) başlı, reis, amir ŞSL, FK 3) gemli, dizginli ŞSL	bâşlık <i>ism.</i> başkan, reis; müdür, yönetmen, lider; patron bâşlık bolmâk <i>başkan olmak, idare etmek</i>
bay- I zenginleşmek, zengin etmek ŞSL bay- II efsun ile kandırmak, kendisinden geçirmek ŞSL	bâyımâk <i>fl.</i> zengin olmak tez bâyıp ketmâk <i>çabuk zengin olmak</i>
bit 1) bit ÇFK, Sİ 2) bozulup fena kokan bir böcek türü, kımlı böceği ŞSL	bit <i>ism.</i> bit, kehle
boğuz 1) boğaz, gırtlak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM 2) geçit, dar geçit ŞSL 3) rütbe, makam, derece ŞSL 4) köle, esir ŞSL 5) ney, kamyş ŞSL	boğuz 1) <i>ism.</i> (anat.) boğaz, gırtlak 2) <i>mec.</i> can, hayat-memat işareti 3) türlü çanak ve kapların ağzından görünen dar kısmı
bota 1) oğul, yavru AL, ŞHD, LM 2) yavru, hayvan yavrusu, deve yavrusu TEH, ŞHD	bota <i>ism.</i> deve yavrusu, köşek
boy 1) boy ŞSL, SD, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, GN 2) beden, vücut ŞSL, BV, GT, ŞT, FK, GN 3) oymak, boy GN 4) yüksek, yüce ŞSL	boy <i>ism.</i> 1) vücut, gövde, beden boy bast figür; <i>vücut yapısı</i> 2) yükseklik, boy boyı uzun uzun boylu 3) sahil, kıyı şeridi, hat, sınır
car 1) buyruk, ferman AL, ŞT 2) erkek oğlan AL 3) askere sefer haberini ulaştırılan kimse AL 4) nida, avaz, ses ŞSL	car <i>ism.</i> duyurmak, bildirmek, ilan etmek car sâlmâk <i>ilan etmek, haber vermek</i>
cengel <i>far.</i> orman ŞT	çängäl <i>ism.</i> dikenli bitki, çalılık

Tablo: 2.3.1.(devam)

cerîme <i>ar.</i> suç, cereme, bedel TMA, MÜN	cârimâ <i>ism.</i> ceza, para cezası cârimâ tolamâk <i>ceza ödemek</i>
cılav <i>moğ.</i> 1) yular, dizgin AL, BD, FK 2) ön, ileri, evvel ŞSL, LD, GN	cılâv <i>ism.</i> dizgin
çakmak 1) çakmak, yakma aracı AL, LD 2) şimşek, yıldırım ŞSL	çakmâk <i>ism.</i> yıldırım, şimşek çakmâk tâş <i>çakmaktaşı</i> çakmâk çağdı <i>yıldırım çaktı</i> çakmâk urışı <i>yıldırım, yıldırım çarpması</i>
çal- 1) vurmak, atmak, çarpmak ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, LM, GN 2) çalmak, çakmak çakmak AL, ŞSL 3) müzik aleti çalmak ŞSL, BV, ÇFK, TMA, Sİ, ŞHD, MK, GN 4) başa sarık çalmak, giymek, takmak ŞSL, ÇFK, Sİ, ŞHD	çalmâk fl. 1) çalmak tan-bur çalmâk <i>tanbur çalmak</i> huştak çalmâk <i>düdük çalmak</i> 2) çelmek, ayağı ile birisini yere düşürmek 3) çalım atmak (futbol)
çap- 1) vurmak, elle vurmak SD, NH, TMA, ÇFK, Sİ, FK, MK, GN 2) akın yapmak, yağmalamak ŞSL, GT, LD, TMA, ŞT, ŞHD, MK 3) atla gitmek, at sürmek, seğirtmek AL, ŞSL, BV, LM 4) baş kesmek AL, ŞSL	çapmâk I fl. koşmak, koşturmak çapmâk II fl. kesmek, yontmak, kazmak yer çapmâk <i>yeri kazmak</i> yâğâç çapmâk <i>ağacı kesmek</i>
çayka- 1) yıkamak, gusul etmek AL, ŞSL, FK 2) oynatmak, sallamak GN	çaykamâk fl. çalkalamak, sallamak bâşnu çaykamâk <i>kafa sallamak, başını sallamak</i>
çaykal- 1) çalkalanmak, sallanmak, arınmak, sudan geçirilmek ML, AL, BV, NH, FK, LM, GN 2) harekete gelmek, çalkanmak AL, ŞSL	çaykalmâk fl. çalkalanmak, sallanmak, sarsılmak
çayna- çiğnemek, ezmek, depmek, depelemek AL, ŞSL, LM	çaynamâk fl. çiğnemek, geniş getirmek
çeng <i>far.</i> eğri büğrü; pençe YED, FK, LM	çäng <i>ism.</i> pençe çäng sâlmâk <i>yakalamak, tutmak</i>

Tablo: 2.3.1.(devam)

çığıt çekirdek, kabuklu tohum, pamuk tohumu ŞSL	çigit <i>ism.</i> pamuk tohumu
çırmaş- dolaşmak, sarılmak; dolap çevirmek ŞSL, BV, BD, NH, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD	çırmaşmâk <i>fl.</i> sarılmak, kıvranmak
çihre <i>far.</i> yüz, surat; görüntü, görünüş BV, BD, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	çehrâ <i>ism.</i> yüz, surat âçık çehrâ <i>açık (neşeli) yüz; hoşgörü</i>
çiri- kurumak, buruşmak, çürümek ŞSL	çirimâk <i>fl.</i> çürümek, bozulmak çirigan ip <i>çürümüş ip</i>
dâne <i>far.</i> tane, tohum BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞHD, Sİ, FK, MK, LM	dânâ <i>ism.</i> tane, tanecik, adet beş dâñâ <i>beş adet bir neça dâñâ alma birkaç tane elma</i>
davul 1) tekerlek ŞSL 2) davul, kös ŞSL	dâvul <i>ism.</i> davul
der- toplamak, yağmalamak, kapışmak ŞSL	termâk toplamak, derlemek pahta termâk <i>pamukları toplamak</i>
dêv dev, kötü yaratık, şeytan GT	dev <i>ism.</i> dev
ehl sahip, malik, maharetli, usta; karı kocadan her biri BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âhl <i>ism.</i> ehil, topluluk, cemaat; mensup, üye; oturan, yaşayan, sakin mehnat âhli <i>emekçiler, işçiler</i> şahar âhli <i>şehirliler</i> edebiyât âhlları <i>edebiyat ehilleri, edebiyatçılar</i> sarây âhli <i>saraylı, saray mensubu</i> âhli hâcat muhtaç, <i>yoksul, fakir</i> âhli kûbur <i>ölü, ölümler</i>
enâr <i>far.</i> nar; kırmızı BV, YED, ŞHD, MK,	ânâr <i>ism.</i> nar; nar ağacı ânâr suvı <i>nar suyu</i>

Tablo: 2.3.1.(devam)

ergin 1) tek, yalnız ŞSL 2) ergin, ergenlik çağına gelmiş olan, gençlik, bekar ŞSL 3) bağımsız, kafasına göre hareket eden ŞSL	erkin 1) <i>sf.</i> özgür, serbest, hür; muaf; rahat 2) <i>zf.</i> serbestçe, özgürce, bağımsız olarak; rahat bir şekilde
erzân <i>far.</i> layık, uygun; ucuz LD, YED	ärzân <i>sf.</i> ucuz ärzân narhga sätüb älmâķ ucuz fiyata satın almak
faşl <i>ar.</i> bölüm, kısım, mevsim BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, - YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fasl <i>ism.</i> mevsim, fasod
ġarav <i>far.</i> ney, kalem; mızrak, kamış AL, ŞSL, FK	ġarāv <i>ism.</i> bambu, kamış
ġacı- ufalmak, kırmak, parçalanmak, parçalamak, tıraş etmek, korkmak ŞSL	ġacımâķ <i>fl.</i> kemirmek, çiğnemek, ısırarak
ġaraż <i>ar.</i> gaye, meyil, istek; gizli düşmanlık BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM	ġaraz <i>ism.</i> garez, kin, kıskanma, hınç ġaraz kılmâķ garez etmek, kin beslemek
ġazab <i>ar.</i> dargınlık, kızgınlık BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, MK, LM	ġazab <i>ism.</i> öfke, gazap, hiddet ġazab kılmâķ öfkelenmek, sinirlenmek
ġınâ 1) <i>ar.</i> zenginlik, bolluk SD, GT 2) <i>ar.</i> usanç, bıkkınlık BV, NH, HBD, FK, MK	ġına 1) kırılma, gücenme, dargınlık, incinme, hoşnutsuzluk. 2) kin, sistem
ġarf <i>ar.</i> harf, söz, lakırdı BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	ġarf <i>ism.</i> harf katta ġarf büyük harf kiçik ġarf küçük harf
ġas <i>far.</i> çerçöp, çalı, aşağılık insan BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, FK, MK, LM	ġas <i>ism.</i> kuru ot, hasır
ġat(t) <i>ar.</i> çizgi, yazı, ferman, yüzdeki tüy BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ġat <i>ism.</i> 1) mektup âçık ġat açık mektup bahâlı, buyurtma ġat tescilli yazı dumalâķ ġat sirküle mektup 2) okuma yazma 3) el yazısı

hayrân <i>ar.</i> şaşmış, şaşa kalmış, esir, müptela; eşini kaybetmiş ŞSL, BV, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hayrân <i>sf.</i> 1) şaşkın, hayrete düşmüş 2) tereddütlü, kararsız
huşûşiyet <i>ar.</i> özellik, yakınlık, ahbablık BV	huşûşiyet <i>ism.</i> özellik, özgünlük
ik- 1) ekmek, serpmek, dikmek ŞSL, BV, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, MK 2) yolda bırakıp kaçmak, yüzüstü bırakmak ŞSL	ekmâk <i>fl.</i> ekmek, dikmek, saçmak çigit ekmâk pamuk tohumu ekmek
imâret <i>ar.</i> 1) .bayındırlık, şehir GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, LM 2) hayır evi GT	imârat <i>ism.</i> yapı, bina, inşaat
intil- 1) bükülmek, ham olup bir şeyi almak ŞSL 2) gözünü saklamak ŞSL 3) sarhoş olmak ŞSL	intilmâk <i>ism.</i> bir şeye kişiye ya da tarafa ulaşmak için çabalamak, gayret etmek; bir amaca ulaşmak için çabalamak
intizâr <i>ar.</i> bekleme, gözlenilme; beddua BV, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	intizâr <i>sf.</i> intizar, bekleyen, sabırsızca bekleyen intizâr bolmâk sabırsızca beklemek, dört gözle beklemek intizâr kılmâk bekletmek
ka-dem <i>ar.</i> ayak, adım; uğur BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK	kadâm <i>ism.</i> adım kadüm koymâk adım atmak, yürümek; girmek, girişmek
kança kim, ne kadar gibi ŞSL	kança <i>zf.</i> ne kadar, ne süredir (<i>vakit için</i>)
kar- I karıştırmak, dağıtmak AL, ŞSL, ŞHD, BV kar- II sokmak, kurcaklamak, dürtmek, bastırmak ŞSL kar- III moğ. gitmek, gelmek GT	karmâk <i>fl.</i> 1) karmak, karıştırmak 2) yoğurmak, bezelemek (<i>çamuru</i>)

Tablo: 2.3.1.(devam)

kār-hāne 1) <i>far.</i> iş yeri, dünya BV, GT, NH, TMA, MÜN, FK, MK 2) <i>far.</i> genelev GT	kārḥānā <i>ism.</i> işletme, şirket, iş yeri hususiy kārḥānā özel şirket
karşı öte taraf, mezarlık ŞSL	karşı <i>zf.</i> karşı
kat kat, derece, seviye; yan, huzur ŞSL, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, Sİ, ŞHD, GN	kat <i>ism.</i> kat; tabaka; kademe, seviye
katıḥ I katık, yoğurt ŞSL katıḥ II düğün harcaması için damat tarafından kayınpedere gönderilen armağan, harç ŞSL katıḥ katı, sert, acımasız AL, BV, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, MK, LM	katıḥ <i>ism.</i> yoğurt kattıḥ <i>sf.</i> katı, sert, dayanıklı
kaynaḥ kaynamış su, pınar, bukak, çeşme ŞSL	kaynâḥ <i>sf.</i> kaynayan, çok sıcak
kindik göbek, orta, merkez ŞSL, ÇFK, Sİ	kindik <i>ism.</i> (<i>anat.</i>) göbek kordonu, göbek bağı; göbek çukuru, göbek deliği; orta, merkez, orta yer
kol 1) kol, el AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) dağ eteği, vadi, dere AL, GT 3) saf, alay, taraf AL 5) yol, gidiş yeri GT	kol <i>ism.</i> el
koş 1) çift, saban, eş, üst üste içilen içki bardağı ŞSL, AL, BV, GT, NH, FK, MK, LM, GN 2) pervane AL 3) gezegenlerden ikisinin bir burçta birleşmesi ve böyle bir zamanda doğmuş talihli kişi, sahipkiran LD	koş <i>sf.</i> 1) çift 2) aynı anda birlikte meydana gelen

Tablo: 2.3.1.(devam)

<p>koşul- I eklenmek, katılmak, yürüme, karışmak ŞSL, NH, TEH, ŞT, FK, MK, LM</p> <p>koşul- II şart koşmak, kararlaştırılmak ÇFK</p>	<p>koşılmak <i>fl.</i> katılmak; birleşmek</p>
<p>köter-götürmek, kaldırmak, taşımak yükseltmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>kötärmak <i>fl.</i> kaldırmak, havalandırmak, yükseltmek kozgälän kötärmak baş kaldırmak, isyan etmek</p>
<p>köteril- götürülmek, kaldırılmak LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, LM</p>	<p>kötärilmak <i>fl.</i> 1) kaldırılmak, havalandırılmak 2) yükseltmek, artırılmak</p>
<p>kuyı 1) kuyu ŞSL, NH, ŞT 2) alt, aşağı; aşağı doğru AL, TMA, TEH, MÜN</p>	<p>kuyı <i>sf.</i> alt, aşağı, taban, dip (Bu sözcük <i>kuduk</i> şekliyle Özbek Türkçesinde kuyu anlamını taşımaktadır. Arkaik şekli devam ettirmenin yanında <i>kuyı</i> kullanımıyla yalnızca <i>taban dip</i> anlamlarını karşıladığı için daralma maddesine dahil edilmiştir.)</p>
<p>manzara <i>ar.</i> manzara, görüntü, taht, yüksek, görünen yer TEH, YED</p>	<p>manzara <i>ism.</i> manzara</p>
<p>mekruh <i>ar.</i> 1) şeriatın haram etmediği fakat çok zorda kalmayınca da yapılmasına izin verilmeyen ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, MK 2) tiksinti veren, iğrenç GT</p>	<p>mäkruh <i>sf. (din.)</i> mekruh, yasaklanmış</p>
<p>mene işte, çok söyleme, çok konuşma ŞSL</p>	<p>mänä <i>zf.</i> işte münä â! işte al!</p>
<p>mihir <i>far.</i> güneş; sevgi, şefkat BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM</p>	<p>mehr <i>ism.</i> sevgi, şefkat mehr kılmak şefkat göstermek vatanga mehr vatan sevgisi</p>
<p>nā-kes <i>far.</i> 1) alçak, pinti, cimri GT, ŞHD, MK, LM, LD 2) kimsesiz NH</p>	<p>nākäs <i>sf.</i> rezil, ahlaksız, alçak, sefil</p>

Tablo: 2.3.1.(devam)

narvan <i>far.</i> 1) merdiven ŞSSL 2) eşik, kapı, önü ŞSSL	narvân <i>ism.</i> merdiven
nisbet <i>ar.</i> bağlılık, ölçü, inadına yapılan iş BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nisbet <i>ism.</i> 1) oran, nispet 2) ilişki, bağlantı
ocağ 1) ocak, ateş yakılan yer ŞSSL, BV 2) heyet, hanedan, bir kabile halkı	oçâğ <i>ism.</i> ocak, fırın
oğ- okumak, çağırmak GN	oğımâğ <i>fl.</i> okumak, öğrenmek <i>instituda oğımâğ</i> <i>enstitüde okumak ma'ruza oğımâğ</i> <i>sunum yapmak, bildiri sunmak</i>
oğşa- benzemek; övmek, taltif etmek AL, ŞSSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	oğşamâğ <i>fl.</i> benzemek; gibi görünmek
ot I ateş; <i>mec.</i> sıkıntı, üzüntü ŞSSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD ot II ot, bitki, çayır, hayvan yemi AL, ŞSSL, GT, NH, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM 3) ilaç, derman; şifalı bitki GT 4) zehir ŞSSL	ot I <i>ism.</i> ateş, alev <i>ot yâğmâğ</i> <i>ateş yakmak, tutuşturmak, alevlendirmek</i> ot II <i>ism.</i> ot, bitki, çim <i>ot bilan kâplangan</i> <i>çimenli, yeşillikli ot ormâğ</i> <i>çimleri biçmek</i>
örgüc 1) devenin kamburu, burunda olan yumru ŞSSL 2) atın yalı ŞSSL 3) burç, kale, hisar çıkıntısı ŞSSL	örkâç <i>ism.</i> deve kamburu
ötkün geçen, etkili, sirayet eyleyip eser eyleyen AL, HBD, FK, ŞHD	ötgân <i>sf.</i> geçen, geçmiş, önceki <i>ötgân sâfür</i> <i>geçen sefer</i>
paşak <i>far.</i> ok; salkım, başak FK	bâşâğ <i>ism.</i> başak; çiçek başı
piş- pişmek; hatırlamak, hatıra getirmek ŞSSL	pişmâğ <i>fl.</i> 1) olgunlaşmak (yaş meyve) 2) pişmek, kurumak 3) kızarmak, kavrulmak

Tablo: 2.3.1.(devam)

şahrā <i>ar.</i> kır, ova, çöl BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sahrā <i>ism.</i> sahra, çöl
sağın- 1) sanmak, zannetmek, düşünmek, yād etmek, hatıra getirmek ML, AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM 2) özlemek, istemek, murad etmek ŞSL, GN	sâğınmâk <i>fl.</i> özlemek
şarrâf 1) <i>ar.</i> sarraf, kuyumcu LD, ŞHD 2) <i>ar.</i> anlayan, bilen GT	sarrâf <i>ism.</i> sarraf, kuyumcu
sağinc arzu ve tasavvur, endişe, istek AL, ŞSL	sâğınç <i>ism.</i> özlem, hasret
sarı taraf, tarafına, yanına, tarafı, -e doğru AL, BV, SD, NH, HBD, LD, TMA, ŞT, ŞHD, MK, TEH, MÜN, YED, CD, FK, LM, GN	sarı <i>ed.</i> ileri, doğru, -e doğru
serây <i>far.</i> saray, palas, köşk, kasr; dünya ve ahiret ŞSL, GT	sarây <i>ism.</i> saray, köşk
sere <i>far.</i> halis altın, iyi, doğru, seçkin FK	särâ <i>sf.</i> seçkin, güzide, güzel
sılığ silik, düzlenmiş, temiz, saydam, şeffaf, saf, tek renk ŞSL, FK	sillik <i>sf.</i> pürüzsüz, parlak, düz sillik taş <i>parlak, düz taş</i>
sın- kırılmak, bozulmak, abdest bozulmak AL, ŞSL, BV, GT, LD, HBD, NH, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	sınmâk <i>fl.</i> kırılmak
soğ- sokmak, vurmak, darp etmek, para basmak, ısırarak AL, ŞSL, GT, NH, LD, FK, ŞT	soğmâk <i>fl.</i> sokmak, tıkmak

Tablo: 2.3.1.(devam)

şāh 1) <i>far.</i> şah, padişah BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) şah, sevgili SD 3) santraç taşlarından en önemlisi FK	şāh <i>ism.</i> şah, padişah şāh üsürlür <i>şaheserler</i>
şallaķı 1) hayasız, lafçı, kavgacı kadın ŞSL 2) darp, dayak ŞSL	şallaķı <i>sf.</i> bağırان, şamatacı; kepaze, kaba; kavgacı, zorba şallaķı hâtin <i>kavgacı kadın</i>
şimāl <i>ar.</i> 1) kuzey, sol taraf' ŞSL, GT, NH, MÜN, FK, LM 2) rüzgar, hava, yel ŞSL	şimāl <i>ism.</i> 1) kuzey 2) dünyanın kutup bölgesine yakın, soğuk yerlerindeki ülkeler
tağar çanak, kap, tekne, torba, kese ŞSL, BV, NH, CD, FK	tāğārā <i>ism.</i> leğen
tanla- tanımak, ayırmak; tanıyacak derecede seçmek, sezinmek, ML, AL, ŞSL, NH, FK	tanlamāķ <i>fl.</i> seçmek
ta' yîn <i>ar.</i> belli etme, tayin, atama, görevlendirme BV, NH, LD, Sİ, FK, LM	tayin <i>sf.</i> 1) belirli, belli 2) malum, bilinen
ter <i>far.</i> taze, yaş; ter BV, GT, NH, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, LM, GN	ter <i>ism.</i> ter
tofuk 1) yumru, topalak, yuvarlak, çadırın üst kısmı ŞSL 2) topuk kemiği topak ŞSL	topıķ <i>ism.</i> topuk
toğrı doğru, gerçek, dürüst; takva ehli ŞSL, BD, GT, LD, ÇFK, ŞHD, YED, ŞT, Sİ	toğrı 1) doğru 2) direkt toğrı kelmāķ <i>uygun olmak toğrı söz açık sözlü</i>
toķay 1) orman ML, SD, LD 2) coğrafi menderes ML, SD, LD	toķay <i>ism.</i> çalılık
toluķ 1) dolu AL, ŞSL, Sİ, FK, 2) iş, güç, meşgale ŞSL	tolıķ <i>zf.</i> dolu, tam, bütünüyle

Tablo: 2.3.1.(devam)

tolun doldurulmuş, dolu; dolunay ŞSL, AL, NH, LD, ŞHD	tolın <i>sf.</i> bütün, dolu
töle- çıplak olmak, zarar ve ziyanı ödemek, tüy dökmek, zararda olmak ŞSL	tölämäq <i>fl.</i> ödemek <i>qarzlarni tölämäq borçları ödemek cürimä tölämäq para cezası ödemek</i>
tutğun 1) bulut, hava ŞSL 2) gamlı, kederli ŞSL 3) ay ve güneş tutulması ŞSL 4) alınmış, tutulmuş ŞSL	tutğun <i>ism.</i> mahkum, tutsak, tutuklu <i>tutğun kılmâq</i> tutuklamak
uçur- 1) uçurmak, havaya savurmak AL, NH, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM 2) söndürmek BV	uçirmâq <i>fl.</i> uçurmak
ula- ulaştırmak, bitişirmek, uzatmak, ağlamak, yüksek sesle bağırarak ağlamak ŞSL, GT, LD, TMA, TEH, ŞHD	ulamâq <i>fl.</i> ulamak, eklemek, katmak, ilave etmek
uşağ 1) çocuk, küçük çocuk, hizmetkar ŞSL, TMA, MÜN 2) küçük parça, kırıntı; küçük çocuk BV, GT, NH, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, MK, LM	uşâq <i>ism.</i> ekmek kırıntısı
uşat- 1) ufalamak, kırmak, parçalamak AL, ŞSL, BV, NH, TEH, MÜN, YED, CD, FK, MK, LM 2) zayıflamak, güç ve kuvvetten düşmek İSL	uşatmâq <i>fl.</i> dağıtmak; dilimlemek, ufaltmak
üylen- evlenmek LM	üylänmâq <i>fl.</i> evlenmek (erkekler için); aile kurmak
yağ 1) yağ ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM 2) maya, öz ŞSL	yağ <i>ism.</i> yağ <i>hayvânlar yağı</i> hayvan yağı

Tablo: 2.3.1.(devam)

<p>yağ 1) yanak SD 2) semt, kenar, taraf ML, ŞSL 3) elbise yakası ŞSL 4) yakın, akraba ŞSL</p>	<p>yâğ <i>ism.</i> taraf, yan</p>
<p>yağ- 1) yakmak, tutuşturmak ML, AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM 2) sürmek, sıvazlamak ML, SD, GT, NH 3) tesir etmek, iz bırakmak ML, AL, BV 4) yakışmak, uygun olmak AL, BV, SD, GT, NH, YED, MK, LM 5) dokunmak, etkilemek, yakıştırmak LD 6) nisbet etmek AL 7) hoşuna gitmek, beğenmek GN</p>	<p>yâğmâğ <i>fl.</i> 1) yakmak, tutuşturmak 2) hoşuna gitmek <i>u menga yâğadı ondan hoşlanıyorum</i></p>
<p>yalañ 1) yalın, çıplak, aç AL, ŞSL, BV, NH, HBD, TMA, TEH, Sİ, FK, MK 2) geniş meydan, alan ŞSL 3) tek, bir, yalnızca ŞSL</p>	<p>yalang <i>sf.</i> çıplak, yalın</p>
<p>yandaş 1) yandaş, arkadaş ŞSL, LD 2) katarıda bulunan yedek at ŞSL</p>	<p>yândâş <i>sf.</i> paralel, taraflı</p>
<p>yap- 1) örtmek kapamak GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, GN 2) yapmak, meydana getirmek, üretmek ŞSL, BV, BD, SD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM</p>	<p>yâpmâğ <i>fl.</i> 1) kapatmak, kapamak, örtmek eşikni yâpmâğ <i>kapıyı kapatmak mäclisni yâpmâğ</i> <i>toplantıyı kapatmak</i> 2) <i>fl.</i> tandırda pişirmek nân yâpmâğ <i>tandırda ekmek pişirmek</i></p>
<p>yar- yarmak, parçalamak; incelemek ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM</p>	<p>yârmâğ <i>fl.</i> yarmak, ikiye bölmek</p>

Tablo: 2.3.1.(devam)

yarag 1) silah, hazırlık ŞSL, BV, LD, TMA, TEH, FK, MK, LM, GN 2) takat, güç, imkan, fırsat, vesile GT, ÇFK, Sİ 3) eşya, araç, gereç ŞSL, ŞT 4) faydalı, münasip, uygun, yerinde ŞSL	yarag <i>ism.</i> silah
yat- yatmak, uzanmak; hasta düşmek, meyil etmek ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yâtmâk <i>fl.</i> yatmak <i>kasalhânada yâtmâk</i> hastanede tedavi olmak
yavuz 1) kötü, fena LM 2) hub, güzel, temiz, müstesna ŞSL	yâvuz <i>sf.</i> kötü, fena; kötü niyetli
yırtuğ 1) yırtık, yıpranmış, eskimiş ŞSL, BV, ÇFK, Sİ, FK, MK 2) utanmaz, hayasız, fahişe, orospu ŞSL	yırtığ <i>sf.</i> yırtık, yırtık pırtık, sökülmüş <i>yırtığ bâtinka yırtılmış ayakkabı</i>
yokla- 1) yoklamak, aramak, araştırmak, inceden inceye araştırmak, detaylı bir şekilde araştırmak ŞSL, BV, NH, TEH, Sİ, LM 2) dokundurmak AL	yoklamâk <i>fl.</i> ziyaret etmek, uğramak
yul- 1) kurtarmak ÇFK, Sİ, FK, ŞHD 2) saldırmak, yağmalamak GT 3) zorla koparmak, yolmak BV	yulmâk <i>fl.</i> 1) yolmak, koparmak 2) tırmalamak

Tablo: 2.3.1.(devam)

2.3.1.1. Özelleşme

Anlam daralmasının alt başlığı olan özelleşme, genel olarak daralmanın içinde ele alındığı için sınırlı kaynakta bulunabilen bir konudur. Taranan kaynaklarda Berke Vardar'ın *Açıklamalı Dil bilimi Terimleri Sözlüğü*'nde sözcüğün anlamının daha dar bir anlama geçmesi (Vardar, 2002: 157) şeklinde tanımladığı özelleşmeyi Emine Atmaca, özelleşmenin tersi bir durum olan anlam genişlemesi ile karşılaştır-

mış ve sözcüğün zamanla eski anlamlarından sadece bir kısmını yansıtması (Atmaca, 2012: 129-143) olarak tanımlamıştır.

Tanımlar ve kaynaklarda verilen örnekler incelendiğinde daralma, kelimenin anlam alanında bir sınırlandırma ya da bir anlam kaybını verirken özelleşme, sözcüğün kullanım alanı içinde kavram alanından tam kopmadan daha özel hatta bazen terimsel bir anlam kazanması olarak düşünülebilir. Örneğin Çağatay Türkçesinde *yat-* fiili *yatmak, uzanmak; hasta düşmek, meyil etmek* anlamlarını taşıırken Özbek Türkçesinde bu anlamlardan yalnızca *yatmak, uzanmak* anlamını karşılamaktadır. Bu kullanım tam bir anlam daralması örneğidir. Ancak Çağatay sahasında kullanılan *burçaq* kelimesi *nohuda benzer bir habbe* anlamında kullanılırken Özbek sahasında *bezelye* anlamını karşılamaktadır. İşte sözcüğün kavram alanındaki bu daha özel daralma çeşidi ise özelleşme örneğini oluşturmaktadır. Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesi arasında bu şekilde özelleşmeye uğradığı tespit edilen sözcükler aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo: 2.3.1.1. Özelleşmenin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
aheng <i>far.</i> uygunluk, düzen, nağme NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	aheng <i>ism.</i> melodi, ahenk, ezgi, uyum
arasât <i>ism.</i> 1) arasat 2) gürültü, patırtı, kargaşa, şamata arasât sâlmâq <i>arada kalmak</i>	arâsât <i>ar.</i> mahşer günü LM
ata baba, ata, ced, ihtiyar, muhterem ŞSL, BV, SD, GT, MÜN, ŞT, Sİ, MK, LM, GN	âta <i>ism.</i> baba ogat âta <i>üvey baba</i>
bāng <i>far.</i> ses, seda YED, ŞHD	bāng <i>ism.</i> çığlık, haykırış; çan bāng urmâq <i>çan çalmak; bağırıp çağırmak</i>
bedel <i>ar.</i> karşılık, karşı BV, HBD, LD, ÇFK, MÜN, FK, ŞHD	bādāl <i>ism.</i> bedel, trampa; aidat, ücret bādāl tolamâq <i>ücret ödemek a'zâlik bādâli</i> <i>üyelik ücreti</i>
beşere <i>ar.</i> 1) insanoğlu MÜN 2) insan vücudunun dış yüzü GT	bâşärä <i>ism.</i> yüz, surat, sima; tavır, yüz ifadesi

bî-gâne <i>far.</i> yabancı, ilgisiz, dünyayla ilişkisini kesmiş BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	begâna 1) <i>ism.</i> yabancı, el, ecnebi begâna ot yabancı ot 2) <i>sf.</i> bey gibi, beylere yaraşır, bey tarzında
boş 1) boş, kof ŞSL, GN 2) boş, serbest, aylak ŞSL 3) sürülmemiş tarla ŞSL	boş 1) <i>sf.</i> boş, yoksun, içeriksiz; yetersiz 2) <i>sf.</i> açık, boş, serbest 3) <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, aciz, cılız
burçağ nohuda benzer bir habbe ŞSL	burçağ <i>ism.</i> bezelye
büt <i>far.</i> put, güzel ŞSL, BV, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	but <i>ism.</i> 1) put 2) ikon
cem'iyet <i>ar.</i> topluluk BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK	câmiyât <i>ism.</i> cemiyet, demek, kurum <i>sport câmiyâti spor cemiyeti</i>
cenâb <i>ar.</i> şeref, onur ve büyüklük BV, GT, NH, LD, MÜN	cânâb <i>ism.</i> cenap, efendi, bay, beyefendi, sir
cevâne <i>far.</i> delikanlı, gençlik LM	cuvânâ <i>ism.</i> genç boğa (2-3 yaşlarında)
ciger <i>far.</i> ciğer, yürek BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	cigâr karaciğer cigâr kasallığı karaciğer hastalığı
ciger-bend <i>far.</i> ciğer takımı, evlat YED	cigar-bänd <i>ism.</i> ciğerpare, çok sevilen kimse, bir kişinin en yakını, kardeş
çanak çukur kap, çanak ŞSL	çanâğ <i>ism.</i> koza; pamuk kozası bâş çanâğı kafatası köz chanâğı göz yuvası
çibik 1) tütün içmek için kullanılan değnek ŞSL 2) dal, budak ŞSL	çibik <i>ism.</i> çubuk; ince demir çubuk
çirây <i>moğ.</i> yüz, çehre TEH	çirây <i>ism.</i> güzellik, güzel yüz
dân <i>far.</i> 1) ev CD, 2) yer CD 3) yurt CD	dâm <i>ism.</i> apartman, bina, ev

Tablo: 2.3.1.1.(devam)

dār I <i>ar.</i> ev, yer, yurt BV, BD, HBD, LD, FK dār II <i>far.</i> darağacı, direk LD, TMA, TEH, YED, ŞHD, MK	dār <i>ism.</i> ip, halat
dāstān <i>far.</i> destan, şöret BV, NH, HBD, TMA, FK	dāstān <i>ism.</i> 1) destan, manzum hikaye, manzum kıssa 2) halk şiiri, epope
eni kardeş GT	ini <i>ism.</i> küçük kardeş, erkek kardeş, birader
érték evvelki, önceki AL	ertāk <i>ism.</i> masal <i>halk ertāklari</i> <i>halk masalları</i>
ervāh <i>ar.</i> ruhlar, canlar, hayatın cevherleri BV, TEH, FK, MK, NH, LD, FK	ärvāh <i>ism.</i> ervah, hayalet
ğalle <i>ar.</i> lezzetli bir yiyecek BD	ğalla <i>ism.</i> tahıl bitkileri, buğday
halāyık <i>ar.</i> mahluklar, yaratıklar, insanlar BV, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	halāyık <i>ism.</i> halk, ulus, insanlar, kamu, herkes
hāne 1) <i>far.</i> ev, hane, mesken BV, SD, GT, NH, YED, FK, MK 2) <i>far.</i> bölüm, kısım MÜN	hāne <i>ism.</i> 1) oda 2) Özbek musiki makamında kısa rondo şekli
hayf <i>ar.</i> haksızlık, zulüm; yazık, heyhat GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM	hayf <i>ism.</i> 1) yazık, maalesef, ne yazık ki 2) ayıp!, yuh!, tü! <i>hayf kılmāk</i> <i>beyhudelik etmek</i>
idiş zarf, kap AL, ŞSL	idiş <i>ism.</i> kap, tabak, kase <i>çinni idiş por-selen kap, çini idiş cavānı dolap</i>
iksîr <i>ar.</i> iksir NH, YED, FK, MK	iksir <i>ism.</i> felsefe taşı
inşā <i>ar.</i> yapma, meydana getirme; kale-me alma HBD, LD, YED, ŞHD	inşā <i>ism.</i> kompozisyon, yazılı sınav
istihkām <i>ar.</i> sağlamlık MÜN	istehkām <i>ism.</i> istihkam, savunma amacıyla yapılan yer

Tablo: 2.3.1.1.(devam)

kalb <i>ar.</i> 1) bir şeyin ortası, en can alıcı noktası MÜN 2) kalp, yürek, gönül BV, SD, GT, NH, HBD, LD, FK, MK, LM	kalb <i>ism.</i> gönül, yürek, kalp
kaldirgac bir tür ufak kuş, eabil ŞSL	kaldirgac <i>ism.</i> kırlangıç <i>bir kaldirgac (kelgani) bilan yaz bolmaydı bir kırlangıcın gelmesiyle yaz olmaz</i>
kand <i>ar.</i> şeker, şeker kamışının donmuş usaresi ŞSL, BV, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kand <i>ism.</i> küp şeker, kesme şeker
kem-pîr <i>far.</i> zayıf, yaşlı adam ŞSL, MK	kämpir <i>ism.</i> yaşlı kadın, ihtiyar kadın
kesel <i>ar.</i> gevşeklik, tembellik, hastalık ŞSL, YED	käsäl <i>ism.</i> hasta <i>deniz käsäli deniz tutması, deniz hastalığı ağır käsäl ciddi (ağır) hastalık</i>
kol kol, el AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kol <i>ism.</i> el
köz göz, görme organı, nefesli çalgılarda delik BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA	köz <i>ism.</i> göz <i>köz gavhari göz merceği köz kāsasi göz yuvası, göz çukuru közi âciz kör köz âcizligi körlük köz yaşı gözyaşı köz kısmâk göz kırpmak</i>
kul kul, köle; insan, kişi AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kul <i>ism.</i> köle, kul, esir, cariye <i>kul kılmâk köle yapmak, esir etmek</i>
kurt 1) kurt, bürü ŞSL, ÇFK, Sİ 2) kurt, böcek, solucan ŞSL, GT, TEH, MÜN, FK, MK, LM, Sİ	kurt <i>ism.</i> tırtıl <i>ipäk kurtu ibrişim kurdu, ipek böceği</i>
kuş 1) kuş AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) pervane AL	kuş <i>ism.</i> kuş

maḳāl <i>ar.</i> söz, söyleyiş BV, GT, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	maḳāl <i>ism.</i> atasözü
mevzun <i>ar.</i> ölçülü, tartılı, güzel, düzgün BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GT	mavzun <i>sf.</i> mevzun, ince ve uzun, hatları güzel
millet <i>ar.</i> sınıf, topluluk, din, mezhep HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, MK, GN	millät <i>ism.</i> millet, ulus
perende <i>far.</i> uçucu, uçan LM	pärrändä <i>ism.</i> kuş, kanatlı kümes hayvanları
perhîz <i>far.</i> sakınmak, kaçınmak, hakikat ehlinin yanında Allah'tan başka her şeyden geçmek BV, NH, GT, HBD, LD, Sİ, FK, ŞHD, LM	parhez <i>ism.</i> perhiz, diyet, rejim parhez tutmâḳ <i>rejim yapmak</i>
pille 1) ipek kozası, ipek böceği ŞSL 2) çocukların ev dışındaki oyun alanı ŞSL	pilla <i>ism.</i> koza pilla kurtu ipek böceği
pöstîn <i>far.</i> kürk GT, ÇFK (pöstin, pustin)	postin <i>ism.</i> kürk (manto)
rahm <i>ar.</i> 1) dölyatağı, rahim TEH 2) esirgeme, koruma BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK	rahım <i>ism.</i> merhamet, acıma rahm ḳılmâḳ <i>merhamet etmek, acımak</i>
rāy <i>ar.</i> görüş, fikir, oy BV, BD, GT, NH, LD, TMA, MÜN, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	rā'y <i>ism.</i> istek
reviş <i>far.</i> gidiş, yürüyüş, tarz, üslup BD, NH, ŞT, MK	rävîş <i>ism.</i> (dlb.) zarf
saluḡ alış veriş, satış, salmak almak ŞSL	sâlık <i>ism.</i> vergi, haciz sâlık yigüvçi <i>vergi tahsildarı</i> sâlık sâlmâḳ <i>vergi koymak; vergilendirmek</i> sâlıkni pasaytırış <i>vergiyi azaltma</i> sâlık âlmâḳ <i>vergi almak</i>

sofra sofrā GN	suprā <i>ism.</i> hamur sofrası
su‘āl <i>ar.</i> soru, dilencilik NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	savāl <i>ism.</i> soru; bilinmez, muamma savāl bermâk soru sormak menga dâimâ kıyin savâllar tüşüdi bana her zaman zor sorular gelir
şîrîn <i>far.</i> tatlı, sevimli BV, GT, BD, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	şirin <i>sf.</i> tatlı, şekerli, lezzetli, nefis, şirin şirin tarvuz tatlı karpuz şirin şorva lezzetli çorba
şirket <i>ar.</i> ortaklık GT, TEH, MK	şirket <i>ism.</i> şirket, firma
tağar çanak, kap, tekne, torba, kese ŞSL, BV, NH, CD, FK	tâğârâ <i>ism.</i> leğen
zevc <i>ar.</i> karı ve kocadan her biri LM	zâvc <i>ism.</i> koca, eş; adam

Tablo: 2.3.1.1.(devam)

2.3.2. Anlam Genişlemesi

Anlam Genişlemesi; Doğan Aksan tarafından sözcüğün bir nesnenin ya da bir işin bir bölümünü gösterirken zamanla nesnenin bütünü, bütün türlerini anlatır duruma gelmesi (Aksan, 2009 III: 214) şeklinde tanımlanmıştır. Günay Karaağaç ise,

“Anlam kapsamı dar olan bir sözün zamanla ilgili bulunduğu kavram alanı içinde yayılarak daha geniş ve genel bir anlam kazanması olayı, anlam genişlemesidir.” (Karaağaç, 2013: 140)

tanımını yapar. Kısaca sözcüğün dil içindeki kullanım alanını artırması, anlamın yayılması, kavram alanına giren nesne ya da işlerin bütünü anlatır duruma gelmesi olarak düşünülen *anlam genişlemesi*; sözcüğün genelleşmesi, mecazlaşması, komşuluk ilişkisi ile anlam alanını genişletmesi, eksiltme yolu ile sözcüğün türünde farklılık yaratması, tabu-örtmece ve argo anlamlar kazanmasını da içinde barındırır. Örneğin *bıçtı-* fiili Çağatay sahasında *bıçmek* anlamını karşılarken Özbek sahasında *bıçmâk* fiili ile *kesmek*; *tasarlamak* anlamlarını karşılamaktadır. Sözcük tasarlamak gibi farklı bir anlam alanına doğru genişleme göstermiştir. Bu şekilde gerçekleştiği belirlenen anlam genişlemeleri alt başlıkları ile birlikte aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo: 2.3.2. Anlam Genişlemesinin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
ābād <i>far.</i> bayındır, mamur BV, BD, NH, HBD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ābād <i>sf.</i> 1) abat, müferreh, mamur, ongun, modern olanaklarla donatılmış 2) kalabalık, yoğun nüfuslu ābād kilmâk <i>iyi bir şekilde inşa etmek</i>
□ acāyip <i>ar.</i> çok tuhaf, şaşılacak şey BD	ācāyib <i>sf.</i> güzel; ilginç
□ aceb <i>ar.</i> aceba, hayret, gariplik, şaşılacak şey BV, GT, SD, NH, HBD, LD, TEH, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ācib <i>sf.</i> 1) acayip; şaşırtıcı 2) harikulade
acı- acımak ve tatsızlaşmak ŞSL	açimâk <i>fl.</i> 1) ekşimek, bozulmak 2) acımak, ağrımak, sızlamak
acığ- ağrımak, sıkıntı vermek, elem vermek ŞSL	açimâk <i>fl.</i> 1) ekşimek, bozulmak sut açib kâldı sūt ekşidi 2) acımak, ağrıma, sızlamak
□ āciz <i>ar.</i> güçsüz, beceriksiz BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	āciz <i>sf.</i> aciz, yetersiz, kabiliyetsiz, zayıf, çelimsiz, güçsüz
a‘dād <i>ar.</i> sayılar BD, TMA	adad <i>ism.</i> 1) adet, sayı, rakam 2) numara 3) miktar, tutar
aḍaḳ ayak GT	āyâḳ 1) <i>ism.</i> ayak ; āyâḳ bâsmâḳ <i>adım atmak</i> 2) kase, kap, kadeh 3) son ; bâşdan āyâḳ <i>baştan sona</i>
adaş- yolunu şaşırmak, yolunu kaybetmek ŞSL, YED, ŞT	adaşmâḳ 1) yolunu kaybetmek 2) hata yapmak, yanılmak, karıştırmak, şaşırmak 3) ayrılmak, ayrı kalmak 4) başkalaşmak, farklılaşmak, değişmek
adır 1) boş tarla, mezra, işlenmemiş yer 2) yüksek yer ŞSL	adir <i>ism.</i> tepe; tepecik, yamaç, eğim

âğ- yükselmek, kaymak, meyletmek ŞSL, SD	âğmâk <i>fl.</i> 1) eğilmek, yana yatmak, kaykılmak; dönmek 2) öne eğilmek
âğac ağaç ŞSL	yâğâç <i>ism.</i> ağaç, ahşap, tahta; tâl yâğâç sөгüt ağacı
âğâh haberli, bilgili BV, GT, MÜN, YED, MK, LM, ŞHD, GN	âğâh <i>sf.</i> bilgilendirilmiş, haberdar, ikazlı, bilinçli; deneyimli, ihtiyatlı, tedbirli; âğâh bolmâk dikkatli olmak; âğâh kılıb kıymâk bilgilendirmek, haberdar etmek, uyarmak
âğyâr <i>ar.</i> yabancı, başkası BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âğyâr <i>sf.</i> 1) yabancılar, ötekiler; garip, tuhaf 2) hasım, düşman; rakip
âğaz ağız GT	âğız <i>ism.</i> 1) ağız 2) iç boşluğu olan nesnelerin giriş-çıkış işlevi gören kısmı, çıkış 3) sokağın, yolun başlangıç kısmı, giriş koça ağzı sokak ağzı, sokağın başı
âğüş <i>far.</i> kucak LD, YED	âğuş <i>ism.</i> kucak, koyun, göğüs, bağır âğuşığa âlmâk koynuna almak
âhtar- araştırmak, aramak, aktarmak AL, BV, NH, HBD, TEH, YED, FK, MK	âhtarmâk <i>fl.</i> aramak, bakmak iş âhtarmâk iş aramak, iş bakmak
âhur <i>ism.</i> yemlik, ahır	âhür <i>far.</i> ahır, dam ŞSL, LM
âkl <i>ar.</i> akıl BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED	âkl <i>ism.</i> 1) akıl; zeka 2) zihin 3) fikir pârlâk âkl berrak zihin sâğlâm âkl mantıklı zihin, sağduyu âkl bilan makul, akıllıca, mantıklı âklı kıaltalık dar fikirlilik âklı sâlim akli selim âklı şâstı akli şâstı âklını çarhlaş zekayı geliştirme âklını namâyân kılmâk zekasını göstermek âklı keyin kıradı akli başına sonradan gelir

Tablo: 2.3.2. (devam)

<p>ālām ar. elemeler, kederler MÜN</p>	<p>alam <i>ism.</i> 1) ağrı, sızı; elem, acı,keder, teesür 2) öç, intikam 3) öfke, kin; alam tãrtmãķ, alam kılmãķ acı çekmek alamını ålmãķ öcünü almak İsãniñ alamını Musãdan ålmãķ öcünü başkasından almak; hırsını başkasından çıkarmak alamdan tarķamãķ öç almak</p>
<p>aldı ön, huzur YED</p>	<p>åldı <i>sf.</i> 1) ileri, gelişmiş, çağdaş, son model; en iyi, birincil kalite, en üstün eñ åldı mâl en iyi mal 2) arefe günü, bir önceki gün yãñi yıl åldı yeni yıl arefesi</p>
<p>‘amek amca, baba kardeşi ŞSL</p>	<p>amaki 1) <i>ism.</i> amca 2) <i>ünl.</i> kendisinden büyük ya da yaşlı erkeklere saygı için bir seslenme sözü bu iş amakiñiz emas bu iş şakaya gelmez, bu zor ciddi bir iş</p>
<p>apã büyük hemşire, abla ŞSL</p>	<p>ãpa <i>ism.</i> abla, büyük kız kardeş; konuşan biri için kendinden daha büyük olan bir kadına hitap etme şekli</p>
<p>ārām far. durma, dinlenme BV, SD, GT, LD, TMA, MÜN, YE, FK, ŞHD, LM, GN</p>	<p>ārām 1) <i>sf.</i> rahat, huzur 2) <i>ism.</i> dinlenme,istirahat; sessizlik, sakinlik</p>
<p>‘arż ar. sunma BV, GT, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, TEH, LD, FK, GN ‘arż ét- bir büyüğe sunmak, anlatmak NH ‘arż kıł- arz etmek, sunmak, saygı duyulan birine saygı ve hürmetle bir şey anlatmak NH, TMA, TEH, MÜN, YED</p>	<p>arz <i>ism.</i> 1) arz, beyan 2) şikayet arz kılmãķ arz etmek</p>

Tablo: 2.3.2. (devam)

aşıl <i>ar.</i> asıl, gerçek GN	asl <i>ism.</i> 1) asıl, öz 2) kök, kaynak 3) orijinal, özgün 4) gerçek, hakiki asl bilan sâlıştırmâķ orijinali ile karşılaştırmak asl nüşha orijinal nüsha
aş aş, yemek, taam, gıda ŞSL, GT, NH, YED, FK	âş <i>ism.</i> 1) pişmiş yemek, aş 2) pilav âş yemâķ pilav yemek
aşur- aşırmaq, çıkarmak, geçirmek GT, NH, TMA, ŞHD, GN	âşırmâķ <i>fl.</i> 1) artırmak, aşırmaq, yükseltmek, geliştirmek 2) abartmaq
atla- sıçramak, yerinden birden kalkmak ŞSL	âtlamâķ <i>fl.</i> 1) adımlamak, yürümek, yürüyerek geçmek 2) atlayarak geçmek, sıçramak, atlamak, zıplamak (hatlamâķ)
aşlas <i>ar.</i> üstü ipekli altı pamuklu kumaş BV, SD, GT, ŞHD, MK, GN	atlas <i>ism.</i> atlas (kumaş)
âvâz <i>far.</i> ses, seda BV, GT, BD, NH, ÇFK, YED, GN	âvâz <i>ism.</i> 1) ses âvâz baland yüksek ses past âvâz alçak ses 2) sesin alçaklık-yükseklik, sertlik- hafiflik derecesi 3) vokal müzik eserinde her bir okuyucu için belirlenen bölüm 4) nesnelere çarpışı ya da hareketinden çıkan ses, kulağın duyabildiği titreşim, ses, seda, ün şamâl âvâzı rüzgar sesi 5) fikir, mülâhaza şark yâzuvçılarınıñ âvâzı doğu yazarlarının fikri 6) seçimlerde ya da çözümlenmesi gereken olaylarda her bir kişinin fikri, oyu kopçılık âvâz bilan çoğunluğun oyuyula
ay ay; ay gibi parlak olan güzel AL, ŞSL, BV, SD, GT, HBD, TEH, MÜN, ŞT, FK, Sİ, ŞHD, GN	ây <i>ism.</i> 1) ay, Dünya'nın uydusu olan gök cismi, kamer yâñi ây yeni ay 2) ay, senenin aylık müddeti otgan ây geçen ay Aprel ây Nisan ayı

Tablo: 2.3.2. (devam)

aya- saklamak, esirgemek, kaçırmak, kollamak, kıymamak AL, ŞSL, BV, BD, NH, LD, ÇFK, FK, MK	ayamâk fl. 1) acımak, merhamet etmek 2) esirgemek, çok görmek 3) korumak, sakınmak, saklamak ayamay tənqid kılmâk acımasızca eleştirmek, tenkit etmek
ayağ 1) ayak AL, SD, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, FK, ŞHD, GN 2) defa, kez ŞT 3) kadeh AL, BV, SD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	âyâğ ism. 1) ayak âyâğ basmâk adım atmak 2) son başdânâyâğ baştan sonra 3) kase, kap, kadeh
‘ayb ar. ayıp, kusur BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, ŞHD, LM, GN	ayb ism. 1) ayıp, günah 2) suç aybnı tan âlmâk suçu kabul etmek
ayır- ayırmak, koparmak, uzaklaştırmak ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ayırmâk fl. 1) ayırmak 2) yalıtmaq, izole etmek 3) alıp götürmek 4) ayırt etmek 5) koparmak, bölmek
âyine far. ayna BV	âyinä ism. 1) cam 2) pencere 3) ayna âyinü sâlmâk ayna takmak
ayla hale FK	âylänä ism. 1) daire, halka 2) dolambaçlı âylänä yol dolambaçlı yol
âyne far. ayna YED	âynä ism. 1) cam 2) pencere 3) ayna âyinä sâlmâk ayna takmak
‘ayş ar. yaşama, yeme, içme GT, HBD, LD, ŞT, ŞHD, MK, GN	ayş ism. ayş, zevk, keyif, eğlence ayşını sürmâk zevk almak, keyfini sürmek
ayyâm ar. günler GN	âyyâm ism. 1) gün, günler bahâr âyyâmıda bahar günlerinde 2) özel gün; tatil, tatil günleri âyyâmları mübârak! iyi tatiller! ñavroz âyyâmı keldi Nevruz bayramı geldi
a‘zâ ar. organlar, uzuvlar BV, GT, NH, TEH, MÜN, FK, MK, LM	a‘zâ 1) üye a‘zâ bolmâk üye olmak 2) parça, bölüm, kısım (vücut bölümleri)

Tablo: 2.3.2. (devam)

ba- bağlamak GT	bağlamâk <i>fl.</i> bağlamak, düğümlemek; birleştirmek, sabitlemek; sarmak
bâb <i>far.</i> bölüm, kısım GT	bâb <i>ism.</i> 1) bölüm, kısım 2) eşya, nesne
bâc <i>far.</i> haraç, vergi, gümrük vergisi ŞSL, LD, GN	bâc <i>ism.</i> 1) gümrük 2) vergi, haraç
bâğ <i>far.</i> bağ, büyük bahçe ŞSL, BV, BD, GT, SD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bâğ <i>ism.</i> bahçe, park <i>meva bâğı</i> meyve bahçesi
bağçe <i>far.</i> bahçe MK	bâğçâ <i>ism.</i> 1) bahçe, küçük bahçe 2) kreş, anaokulu <i>bâlalar bâğçüsü anaokulu</i>
bağla- bağlamak, tutmak, zaptetmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	bağlamâk <i>fl.</i> bağlamak, düğümlemek; birleştirmek, sabitlemek; sarmak
bâ-haber <i>far. + ar.</i> haberli BV	bâhaber <i>sf.</i> bilgili, deneyimli; bilen, haberdar
bağîl <i>ar.</i> hasis, cimri GT, LD, ÇFK, Sİ, FK, MK	bağîl <i>sf.</i> cimri, hasis, pinti; kıskanç
baht <i>far.</i> talih BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	baht <i>ism.</i> baht, talih, şans, mutluluk <i>biz-niñ bahtımıza bizim şansımıza baht tılamâk</i> iyi şanslar dilemek <i>baht saodat</i> baht ve saadet
baht-yâr <i>far.</i> iyi, iyi talihli NH, FK, ŞHD, MK	bahtiyâr <i>sf.</i> bahtiyar, mutlu, talihli, mesut, bahtı açık
bağıye <i>ar.</i> artan, artan kalan GT	bağıyâ <i>ism.</i> bakiye, kalan borç
balala- kuş veya başka hayvan yavru- lamak, yavru doğurmak, çocuk doğur- mak AL, ŞSL, TMA	bâlalamâk <i>fl.</i> yavrulemek, üremek, çoğalmak

Tablo: 2.3.2. (devam)

barlık varlık ÇFK	bârlık <i>ism.</i> varlık, alem, dünya
bas- basmak, çiğnemek, hücum etmek, istila etmek, galip gelmek AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	bâsmâk <i>ism.</i> 1) basmak, ezmek, bastırmak 2) basmak, baskı yapmak, yayınlamak 3) üst üste koymak; biriktirmek <i>âltınlarını bâsıp koygandır altınları biriktirmiştir</i> 4) döşemek <i>yerga tâş bâsmâk yere taş döşemek</i> 5) ilerlemek, yürümek <i>uzun yolnu piyâda bâsıp keldi uzun yolu yaya halde geldi</i> 6) kaplamak; ele geçirmek <i>hammayâknı kor bosdı her etrafı kar kapladı</i> 7) sakinleştirmek, yatıştırmak
bosağa <i>moğ.</i> eşik ve kapının alt tarafı AL, ML, ŞSL	bosağa <i>ism.</i> 1) eşik 2) giriş, başlangıç
bastur- basmak, işgal etmek, ele geçirmek, teskin etmek ŞSL, TMA, ŞT	bâsturmâk <i>fl.</i> 1) basmak, bastırmak, baskı yapmak 2) yayınlamak, matbada basmak 3) ardiyeye koymak, biriktirmek 4) döşemek 5) kaplamak 6) sakinleştirmek
başğa başka, ayrı ŞSL, ÇFK, Sİ	bâşka <i>zam.</i> 1) diğer,, başka, öbür; ayrı, farklı 2) yabancı 3) <i>zf.</i> bir daha, tekrar, dışında <i>bundan bâşka bunun yanı sıra, bunun haricinde bâşkalar âldıda diğerlerinin, başkalarının, yabancuların önünde</i>
batkağ çamurluk, bataklık, çamurlu yer ŞSL	bâtkağ <i>ism.</i> bataklık, batak; iğrenç ve kötü yer
bâzâr <i>far.</i> pazar, çarşı BV, GT; NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK	bâzâr <i>ism.</i> pazar, çarşı; piyasa; Pazar günü
belki <i>far.</i> belki, umulur BV, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN, TMA, TEH	bâlki <i>ed.</i> 1) belki, muhtemelen 2) fakat, halbuki, aksine, pârhaps

Tablo: 2.3.2. (devam)

<p>bend <i>far.</i> bağlama, bağ, düğüm; bela, sıkıntı BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>bänd I <i>sf.</i> meşgul; dolu, tutulmuş, bağlanmış telefon liniyası bänd hat meşgul bänd etmâk tutmak, ayırmak; meşgul etmek; engellemek men cuda bändmân ben çok meşgulüm bu cây bänd bu yer dolu tarmâk bând hat meşgul kışlâk hocalığı bilân bänd bolmâk ziraat ile uğraşmak</p> <p>bänd II <i>ism.</i> 1) bent, fikra karârning beşinçi bändi kararın beşinci fıkrası 2) şiir parçası</p> <p>bänd III <i>ism.</i> kol, kulp, kabza eşik bändi kapı kolu, kapı tokmağı</p> <p>bänd IV <i>ism.</i> esir, tutuklu bünd kilmâk tutuklamak</p>
<p>berç <i>ar.</i> şimşek, kıvılcım BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM</p>	<p>barç <i>ism.</i> yıldırım, şimşek barç urmâk 1) ışıldamak, parlamak; gelişmek 2) görünmek, belli olmak</p>
<p>ber-kemâl <i>far + ar.</i> mükemmel FK</p>	<p>bärkamâl <i>sf.</i> kamil, olgun, kemale ermiş, ergin; mükemmel, kusursuz</p>
<p>bes <i>far.</i> çok fazla, yeter, yetişir; evet, muhakkak BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>bäs I <i>zf.</i> 1) yeterli, yeter, kafi bäs kılmâk durdurmak, son vermek 2) demek, öyleyse</p> <p>bäs II <i>ism.</i> tartışma, bahis, iddia bäs bağlaşmâk, bäs oynamâk tartışmak, bahis yapmak</p> <p>bäs III <i>sf.</i> eşit, denk bäs kelmâk eşit olmak</p>
<p>beşâret <i>ar.</i> göz açıklığı, öngörü GT</p>	<p>bäşârät <i>ism.</i> kehanet, tahmin, öngörü, müjde, sevindirici haber</p>

Tablo: 2.3.2. (devam)

bet çehre, beniz ŞSL	bet <i>ism.</i> 1) yüz, surat betiga kıaramâk yüzüne bakmak 2) sayfa 3) yan, taraf, yüzey
beyhûde <i>far.</i> boş yere, gereksizce GT	behuda <i>sf.</i> 1) beyhude, nafiye; gereksiz, yararsız, faydasız 2) anlamsız, boş; yanlış, uygunsuz; haksız vaktını behuda yokâtmâk zamanı boşuna harcamak behuda umr otkazmâk ömrünü boşuna geçirmek
bez <i>far.</i> ketenden yapılmış başlık; bir tür giyecek, kumaş GT	bez I <i>ism.</i> (<i>tıp</i>) 1) bez, içinden geçen kandan veya öz sudan bazı maddeler ayırarak salgı oluşturan organ 2) bez, gudde bez II <i>ism.</i> bez, kumaş
bıç- biçmek ML	bıçmâk <i>fl.</i> kesmek; tasarlamak
bışığ pişmiş, pişkin GT	pişik <i>sf.</i> 1) olgun, olmuş, erişkin, pişkin pişgan buğdây maydânları olgun buğday tarlaları 2) sağlam, dayanıklı; güçlü, kuvvetli, metanetli pişik gazlama dayanıklı kumaş
bilür <i>far.</i> billur BV, LM	billur <i>ism.</i> billur, kristal, kesme cam; berrak, parlak
bî-pervâ y <i>far.</i> pervasız, korkusuz BV, NH, HBD, TMA, YED, FK, MK	bepervâ <i>sf.</i> pervasız, lakayt; dikkatsiz, aldırışsız, kayıtsız, ihmalkar
bî-pervâliğ <i>far.</i> + <i>tür.</i> korkusuzluk, pervasızlık BV, TMA, MÜN	bepervâlık <i>ism.</i> pervasızlık, lakaytlık; aldırılmazlık, umursamazlık, gamsızlık
birâder <i>far.</i> dost, arkadaş GT, ŞHD	birâdâr <i>ism.</i> kardeş, birader; arkadaş, dost, yoldaş
biş- pişmek SD, TEH, LM	pişmâk <i>fl.</i> 1) olgunlaşmak (yaş meyve) 2) pişmek, kurumak 3) kızarmak, kavrulmak

Tablo: 2.3.2. (devam)

bit- bitki büyümek, yetişmek, çıkmak, peyda olmak ŞSL, GT, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	bitmâk <i>fl.</i> 1) yetişmek, yükselmek, gelişmek 2) iyileşmek, düzelmek (yara)
bî-tâb <i>far.</i> yorgun, güçsüz, kuvvetsiz BV, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	betâb <i>sf.</i> hasta, rahatsız, sağlıksız betâb bolib yâtmâk hasta olup yatmak, yatağa düşmek
boğun boğum BV, NH, CD, FK, LM	boğın <i>ism.</i> 1) eklem, boğum, mafsal 2) hece âhîrgi boğın son hece urğulu boğın vurgulu hece urğusuz boğın vurgusuz hece boğın âyâklılar eklem bacaklılar
böz 1) <i>ism.</i> pamuklu kumaş 2) <i>sf.</i> pamuklu kumaştan yapılmış	böz bez, kumaş AL, ÇFK, TMA, Sİ, FK, ŞHD, MK
bozla- matemlilerde sağı sağıp hazin avaz ile inlemek, ötmek, şakımak AL, ŞHD, LM	bozlamâk <i>fl.</i> 1) sızlanmak 2) mızırdanmak 3) ağlamak, gözyaşı dökmek
bucağ köşe, zaviye ŞSL	burçak <i>ism.</i> köşe, bucağ; aç burçakda köşede toğrı burçak dik aç ötkir burçak dar aç
büyük ulu, kebir, yaşlı, koca, kocaman ŞSL	büyük <i>sf.</i> büyük, ulu, muazzam; mükemmel büyük dâvlâtlar büyük devletler, büyük güçler büyük İpâk yolu İpek yolu Büyük Britaniya Büyük Britanya
câbir <i>ar.</i> cebreden, zorlayan, zalim TMA	cabr 1) <i>ism.</i> cebr, zorlama, baskı, eziyet; cabr kılmâk baskı yapmak, zorlamak 2) <i>ism.</i> (mat.) cebir
câ'iz <i>ar.</i> uygun, olabilir, olur NH, MÜN	câiz olurlu, hoş görülebilir, helal, mubah, caiz, izin verilen, müsaade edilen

Tablo: 2.3.2. (devam)

cān <i>far.</i> can, ruh, sevgili BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cān <i>ism.</i> can, ruh, gönül; yürek, kalp <i>cānım bilān memnuniyetle, seve seve cān bâriça bütün gücüyle cān bermâķ ölmek</i>
cānvar <i>far.</i> canavar ÇFK, Sİ, LM	cānivār <i>ism.</i> varlık, yaratık, mahluk, kul, hayvan, insan, yaşayan şeyler (bitkiler hariç)
cāzibe <i>ar.</i> çekicilik, sevimlilik MÜN	cāziba <i>ism.</i> 1) <i>esk.</i> çekim, çekim gücü 2) <i>mec.</i> alım, albeni, cazibe, sempati
cādū <i>far.</i> büyücü, büyüleyici çok güzel göz, gulyabani BV, SD, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	cādu <i>ism.</i> 1) büyücü, cadı, sihirbaz 2) dua
cedvel <i>ar.</i> elle yazılmış kitaplarda yazıyı çevreleyen çizgi BV	cādvāl <i>ism.</i> 1) cetvel, tablo <i>kopaytırış cādvāli çarpım tablosu</i> 2) tarife; çizelge
cefā-keş <i>ar.</i> + <i>far.</i> cefa çeken, eziyete katlanan BV, NH, HBD, MÜN, FK, ŞHD, MK	cāfākaş <i>ism.</i> 1) cefakeş, çilekeş, mağdur 2) <i>mec.</i> çalışkan, emekçi
cehālet <i>ar.</i> cahillik, bilmezlik HBD, TEH, MÜN, FK, MK	cāhālāt <i>ism.</i> 1) cehalet, cahillik, bilgisizlik, ilimsizlik 2) kırgınlık, hışım, öfke
cehāz <i>ar.</i> cihaz, takım LM	cihāz <i>ism.</i> 1) teçhizat, donanım, ekipman, araç gereç, malzeme 2) mobilya, ev eşyası, demirbaş eşya
cevāb <i>ar.</i> cevap BV, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cāvāb <i>ism.</i> 1) cevap, yanıt <i>cāvāb bermâķ cevap vermek</i> 2) izin, müsaade, ruhsat
cin(n) <i>ar.</i> cin SD, GT, HBD, LD, TEH, YED, ŞT	cin <i>ism.</i> cin, ruh, hayalet

Tablo: 2.3.2. (devam)

<p>cināyet ar. cinayet GT</p>	<p>cināyāt <i>ism.</i> 1) suç, cinayet, sabıka; kabahat cināyāt kılmâk suç işlemek cināyâtga kol urmâk bir suça karışmak, bir suça bulaşmak 2) mec. kötü sonuçlar doğuran zararlı davranış, ayıp, günah</p>
<p>cins ar. soy sop BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM</p>	<p>cins <i>ism.</i> 1) (biy.) cins, cinsiyet erkak cinsi erkek hâtın cinsi kadın 2) tür, çeşit 3) tabaka, sınıf, takım</p>
<p>civân far. genç YED</p>	<p>cuvân <i>ism.</i> 1) evli, ama genç kadın cuvan kız-hâtınlar evli genç kızlar 2) kocasından boşanan ya da dul kalan kadın 2) iffetini kaybeden kız ağldan âzgan cuvân ahlaken bozuk kız</p>
<p>cumbağ türkü, şarkı, nağme, bilmece, bulmaca ŞSL</p>	<p>cumbâğ <i>ism.</i> 1) bilmece 2) sorun, mesele, problem</p>
<p>cüft far. çift, eş, benzer BV, GT, LD, TEH, FK, MK, LM</p>	<p>cüft <i>ism.</i> 1) aynı iş için kullanılan ve bir bütünlük içinde olan iki şey, iki parçadan oluşan şey, çift yulduzı cüft tüşgün doğuştan şanslı, talihli, yıldızı çift, bereketli-uğurlu kişi, sahipkiran cüft sözlür iki tire arasında yazılan kelimeler bir cüft etik bir çift çizme 2) bir erkek ve bir dişiden oluşan eş, karı koca 3) daima birlikte olan, yoldaş 4) iki tane bir cüft tuhum İki yumurta 5) arkadaş, dost 6) ikiye kalan-sız bölünebilen, çift cüft sân çift sayı</p>
<p>cümle ar. bütün, hep BV, BD, SD, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN</p>	<p>cümlä <i>ism.</i> 1) cümle 2) bütün, hepsi, herkes</p>

Tablo: 2.3.2. (devam)

çağ zaman, çağ, dönem, devir, vakit, an, zaman, AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	çağ 1) çağ, an, zaman <i>şu çağda şu anda, bu zamanda</i> 2) neşeli, keyifli, mutlu <i>kayfi çağ bo'lmok neşeli zaman geçirmek, keyifli olmak</i> 3) güç, kuvvet
çağa körpe, çocuk ŞSL	çağa <i>ism.</i> 1) bozuk para, demir para; yetersiz para, az para; bahşiş 2) (<i>tip.</i>) küçük yara, hafif yara 3) küçük çocuk
çağır- çağırmaq, bağırmaq ŞSL, ŞT	çağırmaq <i>fl.</i> çağırmaq, seslenmek; davet etmek
çağ- 1) çakmak, kazık çakmak, sürtmek AL, ŞSL, BV, NH, MÜN, FK, ŞHD, LM 2) açığa vurmak, gammazlamak AL, LD 3) iftira etmek AL, TMA 4) ısırmaq ŞSL	çakmaq <i>fl.</i> 1) çakmak, kırmak 2) sokmak, ısırmaq <i>kolimni ari çağıb aldı elimi ari soktu</i> 3) laf taşımak, dedikodu yapmak 4) iftira etmek
çala buçuk, yarım ŞSL	çala I <i>zf.</i> eksik, bitmemiş, yarım kalmış; erken doğan çocuk çala II <i>ism.</i> yandığı hâlde sönmemiş olan odun
çançal çengel, pençe ŞSL	çançal I <i>ism.</i> pençe, avuç; çengel çançal II <i>ism.</i> dikenli bitki, çalılık
çat çit, kenar, çalı çırpı ŞSL	çet <i>sf.</i> sınır, had, kenar; yabancı, dış <i>çetda kâlmak kenarda kalmak</i>
çek 1) <i>far.</i> kur'a, emir TMA 2) defter, imza, şهادتname, tanık AL, ŞSL, BV, FK	çek I <i>ism.</i> sınır, had, limit çek II <i>ism.</i> hisse, pay; kader, kısmet <i>çekga tüşgüni şu ekan alın yazısı böyle imiş</i> çek III <i>ism.</i> 1) fiş, çek, sened 2) yer, arsa

Tablo: 2.3.2. (devam)

<p>çek- çekmek, uzatmak LD, ÇFK, ŞT, Sİ, LM</p> <p>çek- çekmek, tartmak AL, GT, NH</p>	<p>çekmâk I fl. çekmek, sürmek <i>kağozga imzâ çekmâk</i> kağıdı imzalamak</p> <p>çekmâk II fl. yaşamak, çekmek <i>azâb çekmâk acı çekmek gam çekmâk sıkıntı çekmek</i></p> <p>çekmâk III fl. sigara içmek</p>
<p>çemen far. çimen, yeşillik BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LüŞ MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>çämän ism. çimen; çayır, çiçek bahçesi</p>
<p>çerâğ far. fitil, mum, ışık BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>çirâk ism. lamba, ampul</p>
<p>çırây moğ. yüz, çehre AL, ŞSL, BD, SD, GT, LD, FK, GN</p>	<p>çırây ism. güzellik, güzel yüz</p>
<p>çiz- çizmek, hat çekmek ŞSL, GT, ŞHD</p>	<p>çizmâk fl. çizmek, çizgi çekmek; dizmek, sıralamak</p>
<p>çoçğa domuz yavrusu ŞSL</p>	<p>çoçka ism. 1) domuz <i>yâvvâyı çoçka yaban domuzu çoçka bâkuvçı domuz çiftçisi 2)</i> ahmak, aptal, salak, cahil</p>
<p>çözül- çözülmek ÇFK, Sİ</p>	<p>çözilmâk fl. uzamak, uzanmak, gecikmek <i>maclis çözildi</i> toplantı uzadı</p>
<p>çuğur çukur ŞSL, ÇFK, TEH, Sİ, LM, FK</p>	<p>çuğur 1) ism. çukur, delik, kuyu 2) sf. derin <i>çuğur kazımâk çukur kazmak</i></p>
<p>dâire ar. daire, çember NH</p>	<p>dâire ism. 1) daire, çember 2) küre, yuvar <i>insâf dâiresi insaf dairesinde ta'sir dâiresi etki alanı ular kıânun dâiresidü iş tutadı onlar yasalara göre iş yaparlar 3) (müz.) tef</i></p>
<p>dâm far. tuzak, ağ BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM,</p>	<p>dâm ism. 1) kement, ilmik; tuzak, kapan <i>damga ılınmâk tuzaga düşmek 2)</i> iz, belirti; <i>dâm daraksız izsiz, iz bırakmadan</i></p>

Tablo: 2.3.2. (devam)

damga damga NH	tamğa <i>ism.</i> damga, marka fabrika tamgası <i>fabrika ticari markası, damga, nişan, amblem</i>
darb <i>ar.</i> vurma, darbe SD,NH, LD, ŞHD, LM, GN	zarb <i>ism.</i> darbe, vuruş, çarpma; hamle eşikni zarb bilan yapmâk <i>kapıyı çarparak kapamak</i>
daruğa <i>far.</i> 1) subaşı, şef, Türkistanda bir rütbe ismi AL, ŞSL, MÜN, ŞT, MK 2) gemici, denizci, kaptan ŞSL 3) hükümetin harman ve zahire muhafızı, vakıf malı muhafaza eden kimse ŞSL	dâruğa <i>ism.</i> şehir polisi amiri 2) şehir yöneticisi
da'vâ <i>far.</i> iddia, şikayet SD, HBD, LD, YED, ŞHD	da'vâ 1) dava, dava açma da'vâ kılmâk <i>dava açmak</i> 2) iddia
dehliz <i>ar.</i> dar ve uzun geçit, koridor, hol NH, ŞHD, LM	dâhliz <i>ism.</i> dehliz, koridor; giriş salonu
dehşet <i>ar.</i> dehşet, korku BV, LM	dâhşât 1) <i>ism.</i> dehşet, endişe, korku dâhşât kılmâk <i>korkutmak, dehşete düşürmek</i> 2) <i>sf.</i> korkunç, dehşetli, müthiş
dem <i>far.</i> nefes, soluk BV, BD, SD, GT, NH, LD, HBD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, TMA, TEH, MÜN, GN	dâm <i>ism.</i> 1) nefes, soluk damı içiga tüşib ketmâk <i>konusamaz hâle gelmek, dili tutulmak</i> 2) dem; dinlenme; teneffüs, mola, ara verme
derd <i>far.</i> keder, sıkıntı BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	dârd <i>ism.</i> 1) dert, elem, sıkıntı, üzüntü; rahatsızlık dürdlariga çâra izlamâk <i>derdine çare aramak</i> 2) azarlama bildiren söz

Tablo: 2.3.2. (devam)

dermansız çaresiz GN	dermânsız <i>sf.</i> bitkin, dermansız, tükenmiş, halsiz; kuvvetsiz, zayıf, güçsüz
deryâ <i>far.</i> deniz ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	däryâ <i>ism.</i> nehir, ırmak; derya Za-rafshon däryâsi Zerefşan nehri
devre <i>ar.</i> dönme, etraf, dönem BV, NH, TEH, MK, LM	devre <i>ism.</i> daire, devre; daire şeklinde oturan topluluk 2) sahne 3) topluluk, grup
dil-rubâ <i>far.</i> gönül alan, gönül BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	dilrabâ <i>sf.</i> 1) gönül alan, kalbi çeken, cazibeli 2) yar, sevgili, güzel, dilber
dil-bend <i>far.</i> gönül bağlayan LD, FK, LM	dilband <i>sf.</i> 1) aşık 2) seven, mest eden, çekici 3) sevgili çocuk, can ciğer evlat
döst <i>far.</i> dost, gönülden, arkadaş GT, FK, YED, LM, GN,	dost <i>ism.</i> 1) dost, arkadaş yaqin dost yakın arkadaş 2) dini metinlerde Allah'a yalvarma hitabı dost târtmâq dost diye Allah'a yalvarmak
duman hava pusu, buğ ŞSL	tuman <i>ism.</i> 1) sis, duman 2) ilçe
düğün düğüm ŞSL, CD	tüğün <i>ism.</i> düğüm, bohça
dümb <i>far.</i> kuyruk GT	dümba <i>ism.</i> kuyruk, kış dümba yâğ kuyruk yağı
dünyâ <i>ar.</i> dünya BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN	dünyâ <i>ism.</i> 1) dünya 2) varlık, zenginlik, servet
ebleh <i>ar.</i> ahmak, akılsız, alık BV, GT, LD, CD, FK, MK	äblâh <i>sf.</i> 1) ahmak, aptal, salak, budala äblâh kişi ahmak, aptal adam 2) yaramaz, iğrenç, rezil 3) akılsız, cahil, nadan
eg- eğmek AL, LM	egmâq <i>fl.</i> eğmek, bükmek; esnetmek

Tablo: 2.3.2. (devam)

ége sahip, tanrı GT	egä <i>ism.</i> 1) sahip, iye; efendi <i>uyning egäsi evin sahibi</i> 2) (<i>dbl.</i>) özne, fail 3) Tanrı, Allah (sadece I. şahıs teklikte kullanılır) <i>yaratgan egäm yaratan Tanrım</i>
egri eğri NH	egri <i>zf.</i> eğri, çarpık, yamuk; kıvrık, burmalı
el il, el, ülke SD	el 1) <i>ism.</i> halk, ulus, ahali 2) memleket, diyar, yurt, ülke <i>çet ellarda dış ülkelerde</i>
ël- ilmek, tutmak, yakalamak GT	ilmâķ I <i>fl.</i> ilmek, asmak, kancaya asmak; iliştiirmek, bağlamak ilmâķ II <i>ism.</i> 1) kanca <i>ilmâķķa âsib ķoymâķ kancaya asmak</i> 2) kapı kilidi 3) kinaye, istihza
elem <i>ar.</i> keder, acı, üzüntü, dert BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	älâm <i>ism.</i> 1) ağrı, sızı; elem, acı, keder, teessür 2) öç, intikam 3) öfke, kin; <i>alam târtmâķ, alam ķılmâķ acı çekmek alamını âlmâķ öcünü almak İسانیñ alamını Musâdan âlmâķ öcünü başkasından almak; hırsını başkasından çıkarmak</i>
ëlet- iletmek, getirmek, taşımak GT	eltmâķ <i>fl.</i> 1) götürmek, taşımak, iletmek <i>çamadânni eltmâķ bavulu taşımak yükni eltmâķ yükü taşımak</i> 2) içine almak, kapsamak, sığdırmak 3) uykusunu getirmek, hâlsiz etmek
em- emmek AL	emmâķ <i>fl.</i> emmek; içine çekmek, sindirmek
emdi şimdi LM	endi <i>zf.</i> 1) şimdi, şu an 2) artık, bundan sonra

Tablo: 2.3.2. (devam)

encümen <i>far.</i> cemiyet, meclis, komisyon BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM	äncümän <i>ism.</i> 1) toplantı, görüşme 2) meclis 3) merasim, ziyafet 4) forum yâzuvcılar äncümäni yazarlar forumu
endaze <i>far.</i> ölçü, mertebe, derece BV, FK	ändazä <i>ism.</i> ölçü, örnek, kalıp ändazä älmâķ ölçmek; örnek almak, kalıp almak
er erkek; koca; kişi GT, NH, ÇFK, ŞT, Sİ, LM, GN	er <i>ism.</i> 1) erkek, adam, er 2) koca, eş erga bermâķ kızı evlendirmek erga tegmâķ evlenmek (kızlar için) er-ĥâtin karı koca; evli çift 3) kahraman, yiğit
êrk ihtiyar, irade güç, kuvvet AL	erk <i>ism.</i> 1) erk, kudret, iktidar 2) özgürlük, hürriyet harakat kılış uçun erk bermâķ hareket özgürlüğü vermek
es akıl ŞT ês akıl AL	es <i>ism.</i> 1) akıl, beyin 2) hafıza, hatıra, hatırlama esga älmâķ hatırlamak, anmak, yad etmek esda tutmâķ hatırda tutmak
êşit- işitmek AL, GT, NH	eşitmâķ <i>fl.</i> duymak, işitmek, öğrenmek
et et (canlının eti) AL, GT, ÇFK, ŞT, Sİ	et <i>ism.</i> et; beden, vücut
etik çizme ŞSL	etik <i>ism.</i> 1) çizme 2) ayakkabı etik çotkası ayakkabı fırçası etik mâyi ayakkabı boyası
etraf <i>ar.</i> taraflar, yanlar BV, GT, NH, HBD, ŞT, ŞHD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM	ätrâf <i>ism.</i> etraf, çevre, muhit ätrafga nazar sâlmâķ etrafa bakmak ätrafdagi şarâitga mâslaşmâķ kendini çevreye alıştırmak

Tablo: 2.3.2. (devam)

<p>evc ar. yüce, yüksek, göğün en yüksek noktası, doruk BV, NH, HBD, LD, TMA, MÜN YED, FK, MK, LM, GN</p>	<p>ävc <i>ism.</i> 1) en yüksek nokta veya seviye; doruk, zirve 2) hız, yoğunluk ävc almâk hızlanmak, yükselmek, artmak otgan hafta pahta dalasida iş ävciga çıkdı geçen hafta pamuk tarlasında iş yoğunluğu enyüksek seviyeye ulaştı ävciga çıkkın tam faaliyette, çok yoğun 3) bir melodinin en yüksek noktası</p>
<p>eylen- dönmek, değişmek, çevrilmek; durmak, oturmak MÜN</p>	<p>äylnmâk <i>fl.</i> 1) etrafında dönmek, devretmek 2) gezmek, dolaşmak Äy yer ätrâfida äylnädi Ay Dünya'nın etrafında döner</p>
<p>ez- ezmek LM</p>	<p>ezmâk <i>fl.</i> 1) ezmek, preslemek, basmak 2) baskı yapmak, zorlamak</p>
<p>ezân ar. ezan GT, ÇFK, Sİ</p>	<p>äzân <i>ism.</i> 1) ezan äzân aytmâk ezan okumak 2) tan, sabah, erkenden, şafak vakti äzânda, äzândan sabah erkenden, şafak vakti</p>
<p>fahr ar. övünme, böbürlenme BV, HBD, LD, FK, ŞH</p>	<p>fahr <i>ism.</i> gurur, onur, iftihar</p>
<p>fâtiha ar. Fatiha süresi, Kuran'ın Kerim'in birinci süresi BV, LD, ŞT</p>	<p>fâtiha 1) Fatiha; Kur'an'ın ilk süresi 2) bir şeyin başlangıcı, ihtidası 3) dua, yakarış</p>
<p>fâyidehğ ar. + <i>tür.</i> yararlı MK</p>	<p>fâydalı <i>sf.</i> faydalı, yararlı, kullanışlı; kârlı, kazançlı</p>
<p>fâyidesiz ar. + <i>tür.</i> yararsız, faydasız GT</p>	<p>fâydasız <i>sf.</i> yararsız, faydasız, beyhude; kârsız, verimsiz</p>
<p>fazilet ar. fazilet, erdem, değer GT, ÇFK, Sİ, TEH, LM</p>	<p>fazilât <i>ism.</i> 1) fazilet, erdem, iyi huy 2) üstünlük, daha iyilik, ayrıcalık fazilât va kamçiliklar avantaj ve dezavantajları</p>

Tablo: 2.3.2. (devam)

ferāset <i>ar.</i> anlayışlılık, çabuk anlama GT, MK, GN	fārāsāt <i>ism.</i> fehim, akıllılık, marifet
ferāvān <i>far.</i> çok BV	ferāvān <i>sf.</i> 1) bol, çok 2) verimli, bereketli; bolluk içinde olan, refahlı <i>ferāvān hayāt</i> refahlı hayat
fesād <i>ar.</i> bozukluk, karışıklık, fitne BV, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, MK, LM	fāsād <i>ism.</i> 1) irin, iltihap <i>fūsādli yara</i> <i>iltihaplı yara</i> 2) fesat, bozukluk
fırşat <i>ar.</i> elverişli durumi faydalanma sırası ŞT, ŞHD	fursat <i>ism.</i> zaman, vakit; fırsat, uygun zaman, uygun durum <i>kışka fursat</i> <i>içida kısa zamanda</i>
fi'l <i>ar.</i> iş, hareket, eylem BV, GT, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	fe'l <i>ism.</i> 1) hareket; huy, karakter, kişilik, tabiat 2) moral, ruhsal durum 3) <i>dbl.</i> fiil <i>ötimli fe'l geçişli fiil ötimesiz</i> <i>fe'l geçişsiz fiil özlik fe'li dönüşlü fiil</i> <i>buyruk fe'l fiilin emir kipi</i>
ġaflet <i>ar.</i> gaflet, dalgınlık; ihmal BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	ġaflāt <i>ism.</i> gaflet, gözden kaçırma; bilgisizlik, cehalet <i>ġaflātda ġālmāk</i> <i>gaflette olmak</i>
ġaleyān <i>ar.</i> kaynama, coşma, coşkunluk TEH, LM	ġalayān <i>ism.</i> galeyān, ayaklanma, başkaldırma
ġamze <i>ar.</i> süzgün bakış; çene yanak çukurluğu BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	ġamzā <i>ism.</i> gamze; naz, cilve
ġazan kazan, büyük tencere ŞSL	ġāzān <i>ism.</i> 1) bakır; kap, çömlek 2) kazan <i>dāsh ġāzān büyük kazan</i>
ġeç- geçmek AL	keçmāk 1) geçmek, öbür tarafına geçmek 2) affetmek, vazgeçmek, feragat etmek

Tablo: 2.3.2. (devam)

gez kere, defa ŞSL	kez <i>ism.</i> lahza, vakit, zaman, sefer, kez <i>kezi kelganda</i> vakti geldiğinde <i>yâşlık</i> <i>kezlüri</i> gençlik zamanları
göç nakil, hicret ŞSL	köç <i>ism.</i> mal mülk, varlık, eşya; göç, yük <i>köç úrtgan aravalar</i> eşya yüklü arabalar
göçür- köçürmek AL	köçirmâk <i>fl.</i> 1) göç ettirmek, nakletmek 2) ertelemek, geciktirmek 3) kopya- lamak
günâh <i>far.</i> günah BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	günâh <i>ism.</i> 1) günah 2) ayıp, kabahat, suç <i>günâh kılmâk</i> günah işlemek <i>günâhını yuvmâk</i> hatasını telafi et- mek
günâh-kâr <i>far.</i> günahkar GT, ÇFK, TMA, ŞT, Sİ, MK	günâhkâr <i>ism.</i> 1) günahkâr 2) suçlu, kabahatli, hatalı
güzâr <i>far.</i> geçme, geçiş BV, BD, NH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	güzar <i>ism.</i> 1) dörtyol ağzı, kavşak 2) folk. yol, cadde 3) şiv. nehirde kayık- ların geçtiği yer, geçit
hâl <i>ar.</i> hal, oluş, duruş, durum, vaziyet BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hal <i>ism.</i> 1) konum, durum, koşul, hâl, pozisyon <i>tarcımayı hal</i> biyografi 2) <i>orin hal</i> (dbl.) yer niteleyici
hâlâvet <i>ar.</i> tatlılık, şirinlik BV, NH, LD, YED, ŞHD, MK, LM	hâlâvet <i>ism.</i> huzur, asayiş, memnuniyet, doyunluk, hoşnutluk
hâlî <i>ar.</i> ıssız, تنها, boş BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	hâlî <i>sf.</i> 1) boş, yoksun, içeriksiz; yetersiz 2) açık, boş, serbest 3) zayıf, güçsüz, aciz, cılız
halk <i>ar.</i> halk, ahali GT, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, Sİ, ŞHD, MK, LM 2) insanlar GT, LD, ÇFK, YED	halk <i>ism.</i> 1) halk; Özbek halk Özbek halkı <i>halk</i> sözi halk sözü 2) nüfus

Tablo: 2.3.2. (devam)

<p>halka <i>ar.</i> halka, çevre, muhit BV, SD, GT, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>halğa <i>ism.</i> 1) halka, daire, çember 2) (<i>esk.</i>) bilezik, yüzük, küpe (halka şeklinde) 3) <i>mec.</i> kuşatma, çembere alma, kuşatma halkası 4) <i>mec.</i> kişilerin belli bir amaçla bir araya gelerek oluşturduğu grup, topluluk</p>
<p>hamüş <i>far.</i> suskun, sessiz BV, GT, NH, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, LM, GN</p>	<p>hâmüş <i>sf.</i> üzgün, hüzünlü; sakin hâmüş bolmâk <i>üzülmek</i></p>
<p>hâşiyet <i>ar.</i> özellik, nitelik BV, NH, LD, TEH, MÜN, MK</p>	<p>hâşiyât <i>ism.</i> özellik, iyilik</p>
<p>hasret <i>ar.</i> hasret, özlem, özleyiş BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, FK, ŞHD, MK, LM</p>	<p>hasrat <i>ism.</i> hasret, keder, tasa, dert, gam, sıkıntı</p>
<p>haşerât <i>ar.</i> küçük böcekler MÜN, MK, LM</p>	<p>haşarât <i>ism.</i> haşerat, böcekler</p>
<p>hayda- hay huy etmek; sürüp akın etmek ŞSL</p>	<p>haydamâk <i>fl.</i> 1) sürmek 2) def etmek, kovmak 3) toprak sürmek</p>
<p>hazer <i>ar.</i> sakınma, kaçınma, korunma NH, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK</p>	<p>hazar <i>ism.</i> 1) sakınma, kaçınma, uzak durma 2) titizlik</p>
<p>hâzır <i>ar.</i> hazır, mevcut, amade GT, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, LM, GN</p>	<p>hâzır <i>sf.</i> 1) hazır hâzır bolmâk <i>hazır olma</i> 2) şimdi, şu anda</p>
<p>hevâ <i>ar.</i> hava, heves, istek; sevgi BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, GN</p>	<p>hevâ <i>ism.</i> 1) hava; bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı 2) çevreyi kuşatan boşluk, uzay, feza havâ keması uçak 3) gökyüzü 4) meteoroloji ile ilgili olayların bütünü 5) <i>mec.</i> hâl, durum, şartlar, koşullar havâ kemaları konadigan cây uçaklar için iniş pisti havâ âlmâk <i>hava almak</i></p>

Tablo: 2.3.2. (devam)

helâket <i>ar.</i> mahvolma, yok olma NH	hâlâkat <i>ism.</i> 1) enkaz 2) fiyasko,yıkım, tahribat, kayıp, hasar, zaiyat
helâl <i>ar.</i> haram olmayan şey, nikahlı kadın BV, GT, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	helâl <i>sf.</i> 1) dürüst, namuslu, doğrucu 2) helal; din kurallarına aykırı olmayan, kurallara ve geleneklere uygun halâl taâm helal yemek
himmet <i>ar.</i> gayret, çalışma, çabalama BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	himmât <i>ism.</i> himmet, cömertlik, büyüklük, fedakarlık
hisâb <i>ar.</i> hesap BV, BD, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	hisâb <i>ism.</i> 1) hesap, sayı, miktar 2) rapor, açıklama, beyan 3) skor hisâb neçü boldı? skor kaç oldu? hisâbnu âçmâk hesaba katmak hisâb bermâk hesap vermek
huccet <i>ar.</i> delil SD	hujjât <i>ism.</i> belge, doküman, evrak, vesika
hudûd <i>far.</i> sınırlar TMA, GN	hudud <i>ism.</i> sınır, hudut; toprak, ülke, alan, çevre, dolay şahar hududı şehir çevresi
hüş <i>far.</i> akıl, anlayış BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	huş <i>ism.</i> bilinç, şuur, his, anlayış, idrak huşga kelmâk bilinci yerine gelmek huşdan ketmâk bilincini yitirmek; bayılmak
hüş-yâr <i>far.</i> ayık, akli başında, akıllı NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, si, FK, ŞHD, MK	huşyâr <i>sf.</i> uyanık, tetikte, dikkatli, duyarlı
huţut <i>ar.</i> çizgiler, yazılar, yollar BV, MÜN, FK, LM	hudud <i>ism.</i> sınır, hudut; toprak, ülke, alan, çevre, dolay şahar hududı şehir çevresi

Tablo: 2.3.2. (devam)

ısıklık sıcaklık YED	ısıklık <i>ism.</i> 1) sıcaklık, hararet, ısı, vücut ısısı, ısıtma 2) yüksek kalorili yemek 3) (<i>tıp.</i>) isilik
ibā <i>ar.</i> çekinme, razı olmama, tikslenme, iğrenme MK	ibā <i>ism.</i> 1) iba, çekinme, kaçınma, uzak durma; utanma, haya ibā kılmak çekinmek; utanmak 2) kanaat, yetinme
ibret <i>ar.</i> kötü bir olaydan alınan ders NH, HBD, YED, FK, MK	ibrāt <i>ism.</i> ibret, ders, uyarıcı sonuç; örnek, misal
icrā <i>ar.</i> akıtma, bir işi yürütme, yapma, yerine getirme TEH, MÜN, FK, MK	icrā 1) yerine getirme, yapma 2) icra, şarkı söyleme icrā etmāk yerine getirmek, uygulamak; şarkı söylemek, icra etmek
iç iç ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, FK, LM, GN	iç <i>ism.</i> iç, iç taraf; yürek, kalp uy içidā evin içinde içim öğriydi kalbim sızlar iç kâra kötü huylu, kötücül içidan pişgan kapalı kutu, sır tutan içini boşatmāk içini dökmek öz içiga almāk içine almak, kapsamak içi açımāk acılamak, üzüntü duymak iç terlamasi (<i>tıp.</i>) tifo ateşi
içre içine, içinde BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	içre <i>ed.</i> 1) içinde, arasında 2) boyunca, süresince
iger- eğirmek, dönmek ML, ŞSL, FK	yigirmāk <i>fl.</i> eğirmek, iplik yapmak
iğine iğne GT	iğnā <i>ism.</i> iğne; enjektör; ibre, tığ, şiş
iğvā <i>ar.</i> azdırma, baştan çıkarma TEH	iğvā <i>ism.</i> iğva, baştan çıkarma, yanlış yola sürükleme; fesat, dalavere iğvā sālmac baştan çıkarmak, yanlış yola sürüklemek

Tablo: 2.3.2. (devam)

ihrāc <i>ar.</i> çıkarma FK, MK	ihrāc <i>ism.</i> 1) ihraç, çıkarma, dışarıya atma 2) bit. b. sütleğen 3) müşhil 4) bahar yeşilliğinden yapılmış geleneksel yemekler
ile- elemek, elekden geçirmek, kepekden ayırmak ŞSL, FK, BV	elāmâk <i>fl.</i> 1) elemek, elekten geçirmek 2) önemsememek, dikkate almamak
ilin- ilinmek, bağlanmak LD	ilinmâk <i>fl.</i> takılmak, yakalanmak; tutunmak
‘illet <i>ar.</i> hastalık, sebep, gaye GT, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	illât <i>ism.</i> 1) illet; rahatsızlık, hastalık 2) günah, suç
inkâr <i>ar.</i> reddetme HBD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD	inkâr 1) <i>ism.</i> inkâr, reddetme, red, olumsuzluk inkâr kılmâk <i>inkar etmek; yalanlamak</i> 2) <i>sf.</i> negatif, olumsuz inkâr cavâb <i>olumsuz cevap</i>
inşâf <i>ar.</i> insaf, acıma BV, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	insâf <i>ism.</i> insaf, adalet, dürüstlük, vicdan
irk erk, güç, kuvvet ŞSL, LD	erk <i>ism.</i> 1) erk, kudret, iktidar 2) özgürlük, hürriyet harakat kıılış uçun erk bermâk <i>hareket özgürlüğü vermek</i>
is 1) koku, rahiya AL, ŞSL, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, LM 2) pas AL	is <i>ism.</i> 1) koku 2) iz, işaret, belirti isini çıkarmay <i>kimseye söylememek, gizli tutmak</i> 3) is, kurum; duman 4) havagazı, karbon monoksit gazı menga is tegdi <i>havagazından zehirlendim</i>
iste- istemek, talep etmek, arzulamak AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	istämâk <i>fl.</i> 1) istemek, dilemek, arzu etmek 2) (<i>şiv.</i>) aramak, araştırmak

Tablo: 2.3.2. (devam)

iş iş; davranış, hareket, tavır ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN	iş <i>ism.</i> 1) iş, meslek, çalışma 2) zahmet, emek 3) işyeri 4) eser ilmiy iş <i>bilimsel çalışma iş hakı ücret, maaş üy işi ödev, ev ödevi iş taşlaş grev işdan çıkarmâk işten atmak; bozmak işdan koymâk engellemek, alıkoymak</i>
işenc itimad, güven, inanç, tasdik ŞSL	işânc <i>ism.</i> 1) inanç, güven, itimat, inanca işânc koğâzı vekaletname 2) kesinlik, katiyet işânc bilân <i>emin olarak, kendine güverek işâncım kâmil eminim, itimadım tam</i>
işkence <i>far.</i> işkence, sıkma, sıkıntı, azap NH, FK	iskanca <i>ism.</i> 1) pres, cendere, mengene 2) azap, cefa, işkence
iştan iç don AL	iştân <i>ism.</i> şalvar, pantolon; iç çamaşırı
i'tibârlık <i>ar.+ tür.</i> saygıdeğer TMA	e'tibârlı <i>sf.</i> dikkat çeken, etkili, nüfuzlu
ķabûl <i>ar.</i> alma, kabul etme, razı olma GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	ķabul <i>ism.</i> 1) kabul, onay, razı olma 2) alma; giriş izni ķabul ķılmâķ almak; kabul etmek, razı olmak ķabul punktu alım istasyonu
kâğaz <i>far.</i> kağıt BV, NH, YED, ŞT, Sİ, FK, LM	ķâğâz <i>ism.</i> 1) kağıt 2) belge, vesika
ķak güneş ve ateşten kurumuş olan nesne, kupkuru AL, ŞSL, SD, TEH	ķâķ <i>sf.</i> 1) pek kuru, kavrulmuş 2) çok zayıf, cılız, sıska, bir deri bir kemik 3) (<i>mec.</i>) hiçbir şeyi olmayan, boş, kuru 4) tam ortasından, eşit mevalarını ķâķ bölmâķ <i>meyveleri tam ortasından bölmek</i> 5) kurutulmuş (<i>meyve sebzeler için</i>)
ķak - çakmak, vurmak kakmak ŞSL, BV, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, MK, LM	ķâķmâķ <i>fl.</i> 1) çakmak, kakmak, vurmak; dövmek, pataklamak 2) hızla çarpmak (<i>kapıyı</i>) 3) silkelemek

Tablo: 2.3.2. (devam)

kaķıl- çakılmak, kakılmak BV	kaķılmak <i>fl.</i> 1) tökezlemek, ayağı ta- kılmak, sürçmek 2) kakılmak; çakıl- mak 3) hata yapmak, yanılmak, yanlı- şa dŖmek
kał- kalmak, durmak, sürmek, yaŖamak, var olmak AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK,TMA, TEH, MN, YED, ŖT, S, FK, ŖHD, MK, LM, GN	kałmak 1) kalmak <i>tirik kałmak canlı kalmak cazlanmay kałmak cezasız kalmak</i> 2) kaķırmak, ıskalamak 3) yenilmek, kaybetmek <i>kech kałmak geç kalmak çarçab kałmak yorulmak rkada kałmak arkada kalmak</i>
kałđı- kalkmak HBD	kałđımak <i>fl.</i> kalkmak, çıkmak, yüksel- mek, yzeyeye çıkmak; batmadan yüz- mek, suyun yüzeyinde durmak
kemer <i>far.</i> kemer, kuŖak BV, NH, LD, ÇFK, YED, S, FK, ŖHD, MK, LM, GN	kamar <i>ism.</i> 1) kuŖak, kemer, korse; gç, kuvvet; arka; bel kısmı (<i>etek, panto- lon vb.</i>) <i>hizmt kamarini bağlamak</i> <i>bir iŖ iin kolları sıvamak himmat</i> <i>kamarini bağlamak son derece c-</i> <i>mert olmak</i> 2) <i>ism.</i> oyuk, çukur, de- lik, boŖluk, kovuk; kemik boŖluđu, kemik çukuru
kaat <i>ar.</i> kismete razı olma, yetinme kanaat BV, GT, NH, MN, YED, S, FK, MK, LM	kaaat <i>ism.</i> memnuniyet, hoŖnutluk, kanaat, kanıklık <i>kaaat klmak ka- naat etmek</i>
kaı hani, nerede ŖSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MN, ŖT, FK, ŖHD, LM,GN	kaı 1) <i>nl.</i> hadi, buyrun 2) <i>zm.</i> hani, nerede
kaık- ikna olmak, inanmak ŖSL	kaıkımak <i>fl.</i> tatmin olmak, memnun kalmak, hoŖnut olmak, kanmak, içine sinmek

Tablo: 2.3.2. (devam)

qara- bakmak, nazar etmek ŞSL, ŞT	qaramaq fl. 1) bakmak, göz atmak, seyretmek aynaga qaramaq aynaya bakmak 2) beslemek, ilgilenmek, kollamak, göz kulak olmak, gözetmek 3) gütmek, sürmek, olatmak 4) desteklemek, geçindirmek, yardım etmek (<i>aileye</i>), tedavi etmek (<i>hastayı</i>)
qarındaş kardeş, kardeşlik ŞSL, GT, ÇFK, TEH, ŞT, Sİ, FK, ŞHD	qarındaş sf. 1) akraba, hısım 2) kardeş
qasd ar. kasdetme, kıyma; niyet BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	qasd ism. 1) kasıt, amaç, maksat, istek qasd kılmak kasdetmek 2) intikam, öç
qavga savaş ŞSL, ŞHD	qavga ism. yaygara, gürültü, karışıklık; çekişme, kavga qavga kılmak yaygara yapmak, kavga çıkarmak
qayın I hısım, akraba ŞSL, ÇFK, Sİ qayın II bedel, ivaz, karşılık ŞSL	qayın ism. kayın (akrabalık)
qaytar- geri döndürmek, çevirmek AL, ŞSL, BV, BD, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK	qaytarmak fl. 1) döndürmek; geri vermek 2) tekrar etmek
qayra- bir şeyi bilemek ŞSL	qayramak fl. 1) bilemek 2) kışkırtmak tişini qayramak diş bilemek
keç geç GT	keç 1) ism. akşam keçü yaqtın akşama doğru, akşamüzeri ertadan keçgaça sabahtan akşama kadar 2) sf. geç
kéçe gece GT, NH	keça ism. akşam, gece keçü keçüsi dün gece keçü kündüz gece gündüz 2) sf. dün

Tablo: 2.3.2. (devam)

kefâlet <i>ar.</i> kefillik, birine kefil olma TEH	kafâlat <i>ism.</i> garantiye almak, teminat vermek, güvence vermek, garantilemek, söz vermek, senet vermek, kefalet etmek, taahhüt etmek.
kefil <i>ar.</i> kefalet eden BV, GT, NH	kâfil <i>ism.</i> güvence, garanti, kefil, kefalet
keltür -getirmek ÇFK, ŞT, Sİ, LM, AL, GT, NH	keltirmâk <i>fl.</i> getirmek, neden olmak, doğurmak <i>fâyda keltirmâk fayda sağlamak harakatga keltirmâk harekete geçirmek</i>
kêñ geniş; ayrıntılı AL, GT	keng 1) <i>sf.</i> geniş, bol; kapsamlı, yaygın <i>keng koylak bol elbise</i> 2) <i>zf.</i> geniş ölçüde, genişçe, enli olarak
kete büyük, ulu ŞSL	kete <i>sf.</i> 1) büyük, iri, koca 2) yaşça büyük 3) olgun, yetişkin, er kişi <i>kete kılmâk olgunluğa yükseltmek, büyütme kete yol anayol</i>
keyfiy(y)et <i>ar.</i> nasıllık, nitelik BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	kâyfiyât <i>ism.</i> 1) ruh hâli, keyif 2) durum, hâl, vaziyet <i>yahshi kâyfiyâtda bolmâk iyi ruh hâlinde olmak</i>
kez defa, kere LD	kez <i>ism.</i> lahza, vakit, zaman, sefer, kez <i>kezi kelganda vakti geldiğinde yaşlık kezlâri gençlik zamanları</i>
ķır - kırmak, ezmek, bozguna uğratmak ŞSL, SD, GT, NH, LD, TMA, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK	ķirmâk <i>fl.</i> 1) kazımak 2) sıyırmak, kırmak, rendelemek, tıraş etmek 3) katliam yapmak, kıyım yapmak <i>tâmâgını ķirmâk öksürerek boğazını temizlemek</i>
ķırğın afet, hastalık ŞSL	ķırğın <i>ism.</i> kıyım, kırım, öldürme, katliam

Tablo: 2.3.2. (devam)

ķırķ- kırkmak, kesmek ŞSSL, BV, TMA, MÜN, MK, LM	ķırķmâķ <i>fl.</i> 1) kırpmak (<i>koyunu</i>), soy-mak, tıraş etmek; rendelemek, tıraş-lamak, sistirelemek (<i>ahşap</i>); kesmek 2) keşişmek, çapraşmak
ķışķar- kısaltmak, kısalma AL, HBD	ķışķarmâķ <i>fl.</i> azalmak, kısalma
ķıı' a <i>ar.</i> parça, bölük, en az iki beyitten meydana gelen 1. ve 3. dizeleri kafi-yeli Şiir NH, TEH, FK, MK	ķıı' a <i>ism.</i> 1) yeryüzündeki altı büyük kara parçasından her biri, ana kara 2) (<i>edeb.</i>) kıta, dörtlük
ķıynal- zahmet çekmek, eziyet görmek, sıkılmak AL, NH	ķıynalmâķ <i>fl.</i> 1) muzdarip olmak, zor-luk çekmek, derdini çekmek, acısını yaşamak 2) dara düşmek, sıkıntıda olmak 3) azap çekmek, ıstırap çek-mek
ķinâyet <i>ar.</i> üstü örtülü, dokunaklı söz BV, NH, LD, MÜN, FK, ŞHD, MK	ķinâyâ <i>ism.</i> 1) kinaye, ima, mecaz, iğ-retileme, istiare 2) hiciv, İstihza, iro-ni, ince alay 3) ipucu, bahis <i>nâzık ķinâyü</i> ince kinaye
ķır <i>ar.</i> zift, katran sıvası, pis, pas ŞSSL, BV, TMA, TEH, FK, LM, GN	ķir <i>ism.</i> kir, pislik, çepel; çamaşır, bula-şık
ķiriş girme, giriş ŞSSL	ķiriş <i>ism.</i> giriş; giriş niteliğinde, tanıtıcı, ön söz <i>ķiriş mün etiladi</i> giriş yasak
ķonağ ev, hane AL, ŞSSL	ķonaķ 1) darı 2) tünek 3) misafir, ko-nuk, davetli
ķolay zahmetsiz, kolay ŞSSL	ķulay <i>sf.</i> 1) konforlu, rahat, tatminkâr 2) münasip, elverişli, uygun, kullanışlı, pratik; avantajlı <i>ķulay fırsat uygun fırsat</i>
ķon- konmak, konaklamak ŞSSL, BV, NH, HBD, ÇFK, TEH, YED, ŐT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ķonmâķ <i>fl.</i> 1) inmek, konmak, karaya çıkmak, karaya ayak basmak 2) yer-leşmek

Tablo: 2.3.2. (devam)

<p>kopar- 1) koparmak, ayırmak; çekmek ŞSL, HBD, LD, TEH, FK, LM, GN 2) kaldırmak, yerinden kalkmak AL</p>	<p>koparmâk fl. 1) kanırmak, sökmek, koparmak, bozmak, sökmek 2) yıkmak, devirmek 3) yok etmek, bitirmek 4) (<i>mec.</i>) çalmak, cebine indirmek</p>
<p>koran silah ŞSL</p>	<p>kurâl ism. 1) silah <i>kurâlnı taşlamâk silah bırakmak yadrâ kopâlları nükleer silahlar</i> 2) alet, aygıt, araç</p>
<p>koş- koşmak, katmak, çift etmek, birleştirmek; şiir söylemek ŞSL, GT, BV, NH, ÇFK, YED, TEH, MÜN, ŞT, Sİ FK, ŞHD, LM</p>	<p>koşmâk fl. 1) (<i>mat.</i>) toplamak 2) eklemek, karıştırmak, katmak, ilave etmek 3) birleştirmek, bir araya getirmek 4) bir şeyi bir diğerinin yanına koymak, bırakmak 5) evlendirmek 6) biriktirmek</p>
<p>kotur hasta ve zayıf köpek AL</p>	<p>kotır sf. 1) uyuz, uyuz hastası 2) uyuz hastalığı (hayvanlarda)</p>
<p>kovla-kovmak, uzaklaştırmak ŞSL, LD</p>	<p>kuvlamâk fl. 1) kovalamak, peşinden koşmak 2) gütmek</p>
<p>kozgal- harekete gelmek, karışmak, coşmak, ayaklanmak ML, BV, NH, MÜN, FK, MK, LM</p>	<p>kozgalmâk fl. 1) ortaya çıkmak, meydana gelmek 2) yerinden kalkmak, ilerlemek, hareket etmek 3) gitmek, yola çıkmak, yol almak 4) durduğu yerde kaymak, yana hareket etmek 5) oturduğu yerde sallanmak, silkinmek, kımıldamak 6) kalkmak, havalanmak, hareket etmek 7) bir kimseye ya da düzene karşı harekete geçmek, isyan etmek, galeyana gelmek 8) harekete geçmek, faaliyet göstermek</p>

Tablo: 2.3.2. (devam)

köçür- göç ettirmek GT, TMA, ŞT, GN	köçirmâk <i>fl.</i> 1) göç ettirmek, nakletmek 2) ertelemek, geciktirmek 3) kopyalamak
kökert- yeşertmek BV, GT, FK	kökärtirmâk <i>fl.</i> çivitlemek, mavileştirmek, maviye boyamak 2) yetiştirmek
köplük çokluk, izdiham ŞSL, NH, FK	köplik <i>ism.</i> 1) çokluk, çoğunluk, ekseriyet 2) bolluk, bereket, zenginlik 3) (<i>dbl.</i>) çoğul
köynek gömlek ŞSL	köynäk <i>ism.</i> 1) gömlek 2) elbise, kıyafet
ķurġan kale, mezar AL, ŞSL, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM	ķorġan <i>ism.</i> 1) kale, hisar 2) höyük, tepecik, tümsek
ķuruķ kuru, susuz, tazeliġini yitirmiř; soġuk AL, ŞSL, TMA, TEH, BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, ĆFK, LM	ķuruķ <i>sf.</i> kuru, kurumuř, kurak; boř, gereksiz ķuruķ ġap (<i>söz</i>) boř laf ķuruķ oy boř dūřünce bāzardan ķuruķ keldim pazardan elim boř geldim ķuruķlık (kuru) arazi, arsa, toprak, kara ķuruķlıkdagi ķüçlär kara kuvvetleri
ķutul- kurtulmak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	ķutulmâk <i>fl.</i> 1) kurtulmak āġir ahvâldan ķutulmâġning yolını tâpmâk zor durumdan kurtulmanın yolunu bulmak 2) kaçmak, atlatmak, sıyırmak, paçayı kurtarmak, yırtmak.
ķuvvet <i>ar.</i> kuvvet, zor ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ĆFK, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ķuvvât 1) güç, kuvvet 2) yetenek, kapasite, yetkinlik ķuvvâtġa ķirmâk kuvvetini toplamak, kuvvetlenmek
ķuyruķ kuyruk ŞSL, ŞT, Sİ, ŞHDi MK, LM	ķuyruķ 1) kuyruk 2) kalça 3) uçak, gemi gibi taşıtların arka kısmı
ķüç güç, kuvvet, zor ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, GN	ķüç <i>ism.</i> 1) güç, kuvvet ķüç işlätmâk güç kullanmak 2) yetki, nüfuz, otorite

Tablo: 2.3.2. (devam)

küçük I küçük ŞSL, YED küçük II köpek ŞSL	küçük <i>ism.</i> 1) küçük köpek, yavru köpek 2) yavru, hayvan yavrusu 3) köpek, it
külgü gülüş, gülme AL, ŞSL, BV, NH, FK, ŞHD, MK, LM	külgü <i>ism.</i> 1) gülme, gülüş, kahkaha 2) maskara
küreşgüreş , pehlivanların savaşması ŞSL	kürüş 1) mücadele, savaş, kavga, karşılaşma 2) (<i>sp.</i>) güreş Özbek kürüşü <i>Özbek güreşi</i>
küreş- güreşmek, güreş yapmak ŞSL, GT	kürüşmâk <i>fl.</i> 1) güreşmek, mücadele etmek, çekişmek; savaşmak, cenk etmek 2) yarışmak, rekabet etmek
lâzım <i>ar.</i> lazım, gerekli BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	lâzım 1) lazım, gerekli, gerek 2) iç çamaşırı, şalvar (<i>kadınlar için</i>)
leb <i>far.</i> dudak BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	lâb <i>ism.</i> 1) dudak lâb langan tâvuş <i>dudak sesleri</i> 2) kenar, yan; sahil
lete kumaş, paçavra, kumaş parçası ŞSL	lâttâ <i>ism.</i> 1) silecek toz bezi 2) korkak, muhallebi çocuğu
lezzet <i>ar.</i> tatlı çeşni BV; BD, GT, NH, LD, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	lâzzât <i>ism.</i> 1) keyif, zevk, sefa, eğlence, haz 2) lezzet, tat
mâcerâ <i>ar.</i> cereyan etmiş, geçmiş, serüven, macera, sergüzeşt BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	mâcarâ <i>ism.</i> hadise, olay, vaka; tartışma, kavga, dalaş mâjarâ çıkılmâk <i>kriz çıkması</i> çıkkan mâjarâni hal etiş <i>çıkkan krizi çözmek</i>
mâdde <i>ar.</i> madde ŞHD, MK, LM	mâddâ <i>ism.</i> 1) madde, cisim 2) fikra, madde, paragraf, bent mâddâma-mâddü <i>madde madde</i>
ma'den <i>ar.</i> maden LD, ŞHD, MK, LM	ma'dan <i>ism.</i> maden, metal
mağz <i>ar.</i> beyin, iç, öz, esas, ilik BV, BD, SD, GT, NH, TMA, TEH, LM	mağz <i>ism.</i> 1) iç; çekirdek 2) anlam, mana

Tablo: 2.3.2. (devam)

maḥkeme <i>ar.</i> mahkeme MK	mahkama <i>ism.</i> 1) mahkeme 2) idare, yönetim
maḥkūm <i>ar.</i> hükümlü, mahkum HBD, TEH, YED, FK, MK, LM	maḥkūm <i>sf.</i> 1) mahkum, hükümlü, suçlu 2) birinin emrinde, birinin hükmünde, bağımlı, tabi
maḥşūş <i>ar.</i> başkasında bulunmayan, ayrılmış, özel BV, NH, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, MK	maḥsus <i>sf.</i> 1) mahsus, özel, özgü, hususi, has 2) <i>zf.</i> bile bile, mahsus
maşhara <i>ar.</i> maskara, soytarı ŞHD, MK	maşhara <i>ism.</i> alay, istihza, eğlenme maşhara kılmak <i>alay etmek</i>
mamuḡ pamuk ŞSL, BV, NH, TEH, FK, GN	māmıḡ <i>ism.</i> ham pamuk, hidrofil pamuk; ince tüy, yumuşak yün
ma'reke <i>ar.</i> savaş meydanı BV, GT, NH, TMA, ŞHD, MK	ma'raka <i>ism.</i> 1) anma töreni, mevlüt, cenaze 2) merasim 3) kampanya, seferberlik 4) savaş meydanı; savaş, cenk
may yağ, maylamak, semirmek, yağ sürme, yağlama AL, ŞSL	mây <i>ism.</i> 1) yağ balıḡ mâyı balıḡ yağı 2) boya, yağlı boya
mecrūḡ <i>ar.</i> yaralı, yaralanmış BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, MK	macruh <i>sf.</i> 1) yaralı, kırgın, dargın 2) sakat, malul
medār <i>ar.</i> yörünge, etrafında dönülen nokta; vasıta, sebep BV, NH, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, MK, LM, GN	madâr <i>ism.</i> 1) güç, kuvvet, direnç madârı kırımâḡ gücü tükenmek 2) (<i>esk.</i>) (<i>coğ.</i>) <i>sf.</i> tropikal, tropik 3) dönenceler arası kuşak, tropikal kuşak madârı saratân yengeç dönencesi madârı jادی oğlak dönencesi madâr âhmânu <i>tropikal orman</i>
meddâh <i>ar.</i> daima medh eden SD, MK	maddâh <i>ism.</i> 1) meddah, çarşı ve sokaklarda etrafında topladığı kişilere dinî vaazlar veren profesyonel anlatıcı 2) (<i>mec.</i>) öven, medhiyeci, poh-pohlayan

Tablo: 2.3.2. (devam)

menzil <i>ar.</i> menzil, yerleşecek yer, konak yeri BV, GT, BD, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT	mānzil <i>ism.</i> 1) seferde yol üzerinde durup dinlenen mekan, dinlenme tesisi 2) menzil; ikamet yer, ikametgah, yaşanılan yer, mekan mānzil makān <i>oturma yeri, mesken</i>
merdāne <i>far.</i> erkekçe, mertçe hareket eden BV, NH, HBD, FK, ŞHD, MK, GN	mardāna 1) <i>zf.</i> cesaretle, mertçe, cesurca, korkusuzca, yılmadan 2) <i>sf.</i> erkek, erkeğe ait (ayakkabılar için) mardāna etik <i>erkek çizmesi</i>
merkez <i>ar.</i> merkez YED	mārkāz <i>ism.</i> 1) merkez, meydan 2) bir işin yoğun olarak yapıldığı yer 3) kapalı eğrinin veya bazı çokgenlerde köşegenlerin kesişme noktası āğırlık mārkāzi <i>ağırlık merkezi madaniyat mārkāzi medeniyet merkezi</i>
mertebe <i>ar.</i> derece, rütbe GT, BD, ÇFK, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK, LM	mārtābā I <i>ism.</i> 1) derece, rütbe, kademe, mertebe 2) görev, vazife uluğ mār tābā <i>yüce derece āliy mār tābā yüksek mertebe</i>
mevki [‘] <i>ar.</i> zaman, vakit MÜN	māvke <i>ism.</i> mevki, yer, vaziyet, durum, pozisyon, derece
mevzi [‘] <i>ar.</i> bir şey konulacak yer, yer, mahal, kısım GT, TMA, TEH, FK	māvze <i>ism.</i> mevki, semt, mahalle
min- binmek AL, ŞŞL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	minmāq <i>fl.</i> 1) herhangi bir vasıtayı kullanmak, sürmek 2) binmek, çıkmak, yüklenmek
mil k kenar, yan, çit ŞŞL	mil k <i>ism.</i> 1) diş eti hastalığı 2) kenar, kumaş kenarı
mi ‘yār <i>ar.</i> ölçü GN	me ‘yār <i>ism.</i> ölçü, sınır, limit, hudut; ölçüt, norm, kriter

Tablo: 2.3.2. (devam)

mîzân <i>ar.</i> terazi, ölçek BV, GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM	mezân 1) terazi, ölçüm; derece, ölçü, ölçüt ma'naviyat mezânlari ahlak ölçüleri 2) <i>ism.</i> (fiz) mezon, ortacık
muḥāfazat <i>ar.</i> muhafızlık, koruma, besleme, bakma TEH, MÜN, MK,	muḥāfazat <i>ism.</i> muhafaza, korunma, savunma, müdafaa
muharrir <i>ar.</i> yazar MK	muharrir <i>ism.</i> 1) editör bâş muharrir başeditör, başyazar 2) yazar, muharrir
muḥîṭ <i>ar.</i> kapsayan, içine alan, çevrili GT, NH, LD, FK, ŞHD, LM	muhit <i>ism.</i> muhit, ortam, durumlar
muhtar <i>ar.</i> hareketinde serbest olan, dilediği gibi davranma özgürlüğüne sahip MÜN	muḥtâr <i>sf.</i> özerk, otonom, muhtar, bağımsız muḥtâr vakil bağımsız vekil
murabba' <i>ar.</i> dörtlü, dörtlük, dört köşeli LD, TEH, LM	murabba <i>ism.</i> kare (geometrik)
murdar <i>far.</i> kirli, pis NH, FK, ŞHD, MK	murdâr 1) <i>ism.</i> haram olan şey 2) <i>sf.</i> murdar, pis, haram 3) <i>sf. mec.</i> harama el uzatan, pis işlerden dönmeyen
mutaşaddî <i>ar.</i> bir işe girişen, bir işe kalkışan TMA	mutasaddi <i>ism.</i> 1) (<i>tar.</i>) düşük kademeli memur 2) herhangi bir işi yönetmek için görevlendirilen kimse, yetkili
mübtelâ <i>ar.</i> düşkün, tutulmuş, belaya uğramış BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	mubtalâ <i>sf.</i> 1) maruz kalan, uğrayan, muzdarip olan 2) müptela, vurgun, meftun, şeyda, âşık, tutkun mübâlağa bolmâḳ muzdarip olmak; müptela olmak
mülâhaza <i>ar.</i> dikkatle, bakma MK, LM,	mülâhaza <i>ism.</i> 1) mülahaza, düşünme mülâhaza kılmâḳ mülahaza etmek 2) görüş, fikir, kanı 3) utanç, ar, haya
mümtaz <i>ar.</i> seçkin, imtiyazlı MÜN, YED, FK, MK	mümtâz <i>sf.</i> 1) seçkin, güzide, mümtaz 2) klasik Özbek mümtâz adabiyâti Özbek klasik edebiyatı

Tablo: 2.3.2. (devam)

müşek <i>far.</i> fişek AL, ŞSL	müşäk <i>ism.</i> 1) müşkül, güç, zor 2) fişek, havai fişek müşäk atmâk <i>havai fişek atmak</i>
müşterî <i>ar.</i> satın alan, istekli GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM	müşteriy I <i>ism.</i> 1) abone 2) müşteri, alıcı
müttehem <i>ar.</i> suçlu, kabahatli NH, YED, Sİ, FK	muttâhäm <i>ism.</i> 1) dolandırıcı, düzenbaz, hilekâr, üçkâğıtçı, kazıkçı 2) alçak, rezil, hain, kötü muttâhäm kâzi <i>hilekâr kadı</i>
nafağa <i>ar.</i> nafaka, geçinmek için gerekli olan gelir GT, ÇFK, Sİ	nafağa <i>ism.</i> 1) İhtiyaç sahiplerine yardım amacıyla verilen para, yardım parası 2) ayrı yaşayan eşe (kadın/erkek; reşit olmayan çocukları için) ya da çalışacak durumda olmayan anne-babaya, kanunlar esasmda ödenen teminat ödemesi, nafaka 3) emekli maaşı 4) (<i>esk.</i>) burs
nâliš <i>far.</i> inleyiş, inilti SD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	nâliš <i>ism.</i> şikayet, serzeniş, dırdır; hıçkırma, hıçkırarak ağlama nâliš kılmâk <i>yakınmak, şikayet etmek</i>
nâm <i>far.</i> ad, ün, lakap BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	nâm <i>ism.</i> 1) ad, isim Furkat nâmidagi koça <i>Furkat isimli sokak</i> yahşi nâm <i>güzel isim</i> nâmidan <i>adına, namına, yerine</i> nâm koymâk/bermâk <i>isim koymak/vermek</i> 2) rütbe; unvan, san fahriy nâm (unvon) <i>fahri ünvan</i> 3) nâm çıkarmâk <i>adını duyurmak, ünlü olmak</i>

Tablo: 2.3.2. (devam)

narı öte, sonra, öbür taraf, diğer taraf, daha öte AL, ŞSL BV, BD, NH, HBD, TMA, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM	narı <i>zf.</i> 1) öte, ileri, uzağa, uzak narı tur <i>ötede dur</i> 2) sonra, daha sonra
nâzik <i>far.</i> ince, narin, zarif GT, GN	nâzik <i>sf.</i> 1) nazik, narin, yumuşak, ince 2) sevecen, müşfik, şefkatli 3) kırıl-gan, duyarlı, hassas nâzik masala has-sas mesele nâzik payt hassas dönem nâzik ahvâl hassas durum
nefis <i>ar.</i> güzel, beğenilen MÜN, FK, MK	nâfis <i>sf.</i> 1) ince, hoş, nefis, narin, nazik, latif, güzel nâfis şâyı ince ipek 2) gü-zel, incelikli nâfis san'at güzel sanat-lar
nehâr <i>ar.</i> gündüz LD, MK	nahâr <i>ism.</i> 1) şafak, tan vakti, gün do-ğumu 2) gündüz, gündüz vakti 3) (<i>mec.</i>) kahvaltı yapmadan, aç karnına
nev' <i>ar.</i> çeşit, tür, cins BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	nâv <i>ism.</i> 1) tür, çeşit, cins, nevi 2) kalite, nitelik, özellik, vasıf âliy nâv yüksek kalite
ney <i>far.</i> ney, üflemeli bir çalgı BV, BD, SD, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	nây <i>ism.</i> 1) tüp, boru 2) ney
neyreng <i>far.</i> hile, büyü ŞHD	nâyraŋg <i>ism.</i> numara, katakulli, üç-kâğıtçılık, aldatma, dalavera, hile, oyun
nifâk <i>ar.</i> iki yüzlülük, ara bozukluğu BV, GT, NH, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM	nifâk <i>ism.</i> nifak, anlaşmazlık, geçimsiz-lik, çekişme, bozuşma, muhalefet, ih-tilaf, çatışma
ni'met <i>ar.</i> nimet, iyilik, yiyecek ve içe-cek şeyler BV, GT, NH, LD, TEH, MÜN, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN	ne'mât <i>ism.</i> 1) lütüf, iyilik, ihsan, şük-ran 2) nimet, rızık

Tablo: 2.3.2. (devam)

nişân <i>far.</i> iz, belirti, hedef, ferman, tuğra BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	nişân <i>ism.</i> 1) belirti, iz, nişan 2) madalya <i>nişangâ almâk</i> hedeflemek
nizâm <i>ar.</i> nizam, düzen, düzenleme, tertipleme GT, TMA, MÜN, YED, LM	nizâm kanun, tüzük, mevzuat, düzen- leme <i>harbiy nizâm askeri tüzük</i> <i>saylâv haqıda nizâm seçim tüzüğü</i> 2) ayrıcalık, imtiyaz, üstünlük
noқта <i>ar.</i> nokta, benek NH, BV, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	nuқта 1) nokta 2) durak, periyot, aşama, süreç <i>nuqtayi nazar</i> bakış açısı
numüne <i>ar.</i> gölünmüş, gözükmüş, aşı- kar örnek MÜN	namuna <i>ism.</i> örnek, numune, timsal; model, şablon, kalıp (<i>bir ürün veya</i> <i>kıyafet için</i>)
nüşha <i>ar.</i> yazılı bir şeyden çıkarılan suret HBD, LD, YED, LM	nüşha <i>ism.</i> 1) kalıp, model, numune, örnek, şablon 2) nüsha, kopya, suret 3) suret, kılık, görünüş, dış, tezahür
oқ 1) ok AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) araba oku ŞSL 3) çadırın çatı kısım ŞSL	oқ 1) ok 2) kurşun, mermi <i>oқ atmâk</i> <i>ateş etmek, ateşlemek</i>
oқu- okumak, kıraat etmek; çağırarak, seslenmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	oқımâk <i>fl.</i> okumak, öğrenmek <i>institutda</i> <i>oқımâk</i> enstitüde okumak <i>ma'ruza</i> <i>oқımâk</i> sunum yapmak, <i>bildiri sun-</i> <i>mak canâza oқımâk</i> cenaze namazı <i>kılmak</i>
olca ganimet, kazanç ŞT	olca <i>ism.</i> ganimet, yem, kurban olcane kolga kiritmâk ganimet almak
olça- çekmek, ölçmek ŞSL	ölçämâk <i>fl.</i> 1) ölçmek, ölçüsünü almak 2) denemek, prova etmek

Tablo: 2.3.2. (devam)

oltur- oturmak, bir yere yerleşmek, ikamet etmek BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN	oturmâk fl. 1) oturmak; yerine geçmek 2) uymak, uygun gelmek
oñ sağ, sağ taraf AL, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK	ong I sf. 1) sağ 2) sağcı 3) <i>ism.</i> gerçek, esaslı, asıl; uygun tüşimmi yâki on-gimmi? <i>Rüya mı yoksa gerçek mi?</i>
orağ orak, keskin ekin biçme makası ŞSL, ŞHD	orağ 1) orak, tırpan orağ vâ bolğa çekic ve orak 2) biçme, hasat toplama
ornat- yerleştirmek, oturtmak AL, ŞSL, BV, FK	ornatmâk f 1) yerleştirmek, oturtmak, koymak 2) kurmak, ayarlamak, monte etmek, takmak
ortag ortak FK, ŞHD, MK	ortâğ 1) arkadaş, dost; yoldaş u mening ortâğım o benim arkadaşım 2) eş, ortak, meslektaş
oy- oymak, kazmak, delmek ŞSL, BV, NH, LD, FK, LM	oymâk fl. 1) oymak, kazmak, deşmek 2) çimdiklemek 3) biçmek
oyunçı oyuncu BV	oyunçı 1) dansçı, dansöz, rakkas 2) oyuncu
öc öç, intikam ŞSL	öç ism. 1) intikam, öç, hınç öç âlmâk öcünü almak, intikamını almak 2) sf. aç gözlü, hırslı, hevesli
öç- sönmek, kül olmak AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, TMA, TEH, MÜN, FK, ŞHD, LM, GN	öçmâk fl. 1) sönmek 2) yitmet, yok olmak 3) durmak 4) unutulmak
öçür- söndürmek AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, FK, MK, LM, GN	öçirmâk fl. 1) söndürmek, kapatmak çirâğni öçirmâk ışığı söndürmek 2) silmek, kazmak
ögür- çevirmek YED, LM	ögürmâk fl. çevirmek, döndürmek, değiştirmek
ökür- ağlamak, üzülme, yürekten ağlamak ML, MÜN	ökirmâk fl. kişnemek; gürlmek, kükremek, haykırmak

Tablo: 2.3.2. (devam)

ölçe- ölçmek, tahmin etmek, takdir etmek ŞSL	ölçämäğ fl. 1) ölçmek, ölçüsünü almak 2) denemek, prova etmek
östür- büyütme ŞT	östirmäğ fl. 1) yükseltmek 2) yetiştirmek, büyütme 3) üretme 4) geliştirmek
öt- feragat edip vazgeçmek, geçmek, affetmek, gitmek, tesir etmek, ayrılmak, aşınmak AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ötmäğ fl. 1) geçmek, aşmak; kesişmek 2) yerini değiştirmek, taşınmak
ötkez- geçirmek AL	ötkäzmäğ fl. 1) iletme, geçirmek 2) kaçırmak, ıskalamak 3) ihmal etmek, atlamak
özek bir şeyin içi, çekirdek, göbek ŞSL	özäk ism. kök, köken, sap, öz, esas
özge başka, ayrı, diğere, farklı AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	özgä zf. 1) garip, tuhaf 2) diğere, başka, öbür, farklı, ayrı
pākizelig far.+ tür. temizlik, saflık, nezihlik MÜN	pākzälik ism. 1) temizlik; düzenlilik, tertiplilik 2) iffetlilik, namusluluk
pārçe far. parça ÇFK, Sİ, FK	parça I ism. parça, tane, adet bir parça nân bir parça ekmek 2) bölüm, paragraf, metin (<i>eserden</i>) 3) altın ip karıştırılarak dokunan kalın ipek kumaş
penāh far. sığınma, sığınılacak yer BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pänāh ism. 1) koruma, himaye etme kudretine sahip olan kimse, hami, koruyucu 2) (<i>mec.</i>) himaye, hamilik 3) (<i>mec.</i>) yakın kimse, dost pänāh tūpmäğ himaye bulmak

Tablo: 2.3.2. (devam)

perdâz <i>far.</i> tertipleyen LM	pardâz <i>ism.</i> 1) son işlem, ince ayar; perdahlama, cila, parlatma 2) rötuş, süsleme, makyaj pardâz kılmâk süslenmek
perde <i>far.</i> perde, (mec.) namus; sesin incelik ve kalınlık derecesi BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pârdâ 1) perde, örtü 2) (mec.) gözün görüşünü engelleyen şey, duman, pusu, buğu, gözyaşı 3) ekran, sinema ekranı 4) organizmada farklı uzuvları kaplayan veya birbirinden ayıran ince bölme kulâk pârdâsi kulak zarı öpkâ pârdâsi akciğer zarı 5) sahne, oyun
pişik pişmiş ŞSL, ÇFK, Sİ	pişik <i>sf.</i> 1) olgun, olmuş, erişkin, <i>pişkin pişgan buğdây maydânlari</i> olgun buğday tarlaları 2) sağlam, dayanıklı; güçlü, kuvvetli, metanetli pişik gazlama dayanıklı kumaş
piyâde <i>far.</i> yaya, yürüyen GT, ÇFK, ŞT, Sİ, ŞHD, LM, GN	piyâdâ 1) <i>zf.</i> yaya, yayan, yürüyerek piyâdü yürmâk yayan gitmek 2) <i>sf.</i> herhangi bir araca sahip olmayan, yürüyerek giden kimse 3) <i>ask.</i> yaya olarak savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf 4) <i>ism.</i> piyon (<i>satrançta</i>) 5) yolcu
post <i>far.</i> hayvan derisinden yapılmış üstlük GT	post <i>ism.</i> kabuk, soyuntu; deri, cilt
püt- nebat bitmek AL	bitmâk <i>fl.</i> 1) yetişmek, yükselmek, gelişmek 2) iyileşmek, düzelmek (yara)
râhber <i>far.</i> rehber ŞHD, MK	rahbar <i>ism.</i> rehber, öncü, lider, baş, yönetici, idareci
renc <i>far.</i> ağrı, eziyet, sıkıntı BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD	rânc <i>ism.</i> azar, dargınlık, kırgınlık, küskünlük, gücenme; üzüntü, acı, keder, gam, tasa

Tablo: 2.3.2. (devam)

resā <i>far.</i> erişen, ulaşan NH, FK	rasā <i>sf.</i> tok, tam, dolu, dolgun, doymuş, bütün, eksiksiz; amaca, murada erişmek
revnağ <i>ar.</i> parlaklık, güzellik, tazelik, süs BV, GT, NH, LD, TMA, YED, FK, MK	ravnağ <i>ism.</i> gelişme, gelişim, kalkınma, ilerleme ravnağ tâpmâğ büyümek, gelişmek; güzelleşmek, ilerlemek
rūhsız <i>ar. +tür.</i> ruhsuz, cansız, ölü TEH, MÜN, YED, MK, LM	ruhsız <i>sf.</i> 1) ruhsuz, cansız, solgun, durgun, sönük 2) neşesiz, iç karartan, kasvetli, keyifsiz
sa'âdethğ <i>ar. +tür.</i> mutlu, baahtiyar BV, GT	saâdätli <i>sf.</i> 1) mutlu, mesut, saadetli 2) şanslı
şabā <i>ar.</i> doğudan esen hafif rüzgar BV, GT, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sabā <i>ism.</i> sabah meltemi, esinti, hafif rüzgar 2) sabah
sâdelhğ <i>far. +tür.</i> sadelik MK	sâddâlik <i>ism.</i> 1) basitlik, kolaylık 2) açık gönüllülük, safdillik
şaf(f) <i>ar.</i> sıra, dizi BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, MK, FK, ŞHD, LM	saf <i>ism.</i> 1) rütbe, aşama, kademe, mertebeye 2) sıra, dizi, saf
sal- salmak, bırakmak, koğmak bina tesis etmek AL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	sâlmâğ <i>fl.</i> 1) koymak, yerleştirmek orin sâlmâğ yatağı hazırlamak şâvķın sâlmâğ gürültü yapmak gilam sâlmâğ halı yaymak 2) yumruklamak
şarf <i>ar.</i> sarf, harcama NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	sarf I <i>ism.</i> harcama, masraf sarf kılmâğ harcamak, sarf etmek; kullanmak, yararlanmak sarf II <i>ism.</i> morfoloji, şekilbilim

Tablo: 2.3.2. (devam)

segri- yerinden sıçramak AL	säkrämâķ fl. 1) sıçramak, zıplamak, sekmek, yaylanmak 2) atlamak, atılmak 3) (<i>mec.</i>) sıradakini beklemeden diğerine geçmek 4) (<i>mec.</i>) oradan oraya geçmek, bir yerden başka yere geçmek arıķdan sakrab otmâķ arıktan atlayarak geçmek ornidan sakrab turmâķ yerinden fırlamak
selâmet ar. güvenlik, korkudan uzak olma, iyi sonuç BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	salâmat sf. 1) sıhhatli, sağlıklı salâmat misiz? iyi misiniz? ne alemdesiniz? 2) sağ salim, zarar görmemiş, emniyetli, güvende, sağlam
sep- serpmek, saçmak, dökmek NH, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, ŞHD, LM	sepmâķ fl. 1) serpmek, sıçratmak, serpiştirmek 2) tohum ekmek, dikmek
serķut geceden kalan yemek, atık yemek, yemek artığı ŞSL	sârķıt ism. artık, eser sârķıt âvķat yemek artığı
siyeh far. siyah, kara BV, YED, ŞHD, LM	siyâh ism. mürekkep; siyah
sora- soru sormak, hatırlamak; muayene etmek ŞSL, GN	soramâķ fl. 1) bilgi almak için soru sormak 2) bilgiyi ölçmek için sınav yapmak 3) bir kişinin fikrini almak 4) rica etmek 5) bir kimsenin halini hatırlamak 6) idare etmek, yönetmek
soraķ haber, bilgi; soru, soruşturmak AL, YED, FK, ŞHD	sorâķ 1) soru 2) soru zamiri sorâķ gap soru cümlesi sorâķ belgisi soru işareti sorâķ kılmâķ soru sormak
sön- sönmek, feride gitmek AL, ŞSL, ŞHD, GN	sönmâķ 1) sönmek; sönükleşmek; ölmek 2) kararmak, solmak
suk aç gözlü AL	suk I ism. açgözlü, kıskanç suk II ism. nazar, kem göz
sulu güzel, berrak, parlak, sulu ŞSL	sülûv sf. güzel, hoş

Tablo: 2.3.2. (devam)

suz- süzmek NH	süzmâk I fl. 1) süzmek, filtreden geçirmek 2) gözüne kestirmek 3) servis etmek <i>shorvanı süzmâk çorbayı servis etmek</i>
süst far. gevşek BV, BD, SD, Sİ, FK, LM	süst sf. zayıf, gevşek, durgun, sönük
şāh far. dal, budak BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	şāh ism. 1) dal, kol, branş 2) boynuz
şāl far. şal BV, NH, FK, MK, GN	şāl ism. 1) şal, eşarp, atkı 2) kalın, yünlü kumaş türü
şerbet ar. şerbet BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	şārbāt ism. şerbet, şurup, meyve suyu
şikest far. kırık, kırma, kırılma, kırılmış BV, BD, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	şikāst ism. hasar, yara, zarar <i>şikāst yemâk</i> yaralanmak, zedelenmek, sakatlanmak
şive far. naz, eda, usûl, uslup, tarz BV, BD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	şivā ism. 1) şive, bölgesel, yöresel konuşma şekli, ağız <i>Taşkent şivāsida Taşkent ağzında</i> 2) naz, cilve, işve
şūh far. güzel, neşeli, şen ve oynak, küstah BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM	şoh sf. şakacı, oynak, yaramaz, afacan, haylaz
şūm far. uğursuz, şom BD, GT, LD, TEH, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM	şum sf. 1) kötü, kötü niyetli, hain 2) yaramaz, afacan, haylaz <i>şum âyâk âdam</i> uğursuz adam
tâkat ar. güç, kuvvet BV, GT, BD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, LM, GN	tâkat ism. sabır, tahammül <i>tâkat kılmâk</i> katlanmak, dayanmak <i>U bunga tâkat kıla âlmaydı o buna katlanamaz tâkatı tâk boldı</i> sabrı taşıtı
talpın- çırpınmak, oynayıp sıçramak, telaşlandırmak BV, NH, FK, LM	tâlpinmâk fl. çırpınmak, uzanmak, elini uzatmak; çok istemek

Tablo: 2.3.2. (devam)

tam ev, dam, çatı, duvar AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, LM	tām <i>ism.</i> 1) çatı, dam 2) cilt
ṭama <i>ar.</i> tamah, doymazlık, çok isteme BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tāmā kılmāk <i>fl.</i> çıkarıcılık, tamah etmek
tamğa damga ŞSL, BV, NH, HBD, LD, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, LM	tamğa <i>ism.</i> damga, marka fabrika tamgası fabrika ticari markası, damga, nişan, amblem
ṭannāz <i>ar.</i> herkesle eğlenen, alaycı HBD, YED, FK, MK, LM	tannāz <i>sf.</i> oynak, nazlı, cilveli tannāz kız <i>oynak/cilveli kız</i>
ṭaraf <i>ar.</i> yan, yön BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	taraf <i>ism.</i> 1) taraf, yön 2) memleket
taşğı dışarı, harici ŞHD	taşkı <i>sf.</i> 1) harici 2) yüzeysel taşkı kö-riniş <i>dış görünüş, görünüm</i> 3) dış taşkı siyâsüt <i>dış siyaset</i> taşkı savdâ <i>dış ticaret</i> taşkı işlar vaziri <i>Dışişleri Bakanı</i>
tedbîr <i>ar.</i> tedbir, çare, önlem BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	tâdbir <i>ism.</i> tedbir, hareket; etkinlik
têg- değmek, ulaşmak, dokunmak AL, GT, NH	tegmāk <i>fl.</i> dokunmak, erişmek; evlenmek (<i>kadınlar için</i>)
tek tek, bir ŞSL, GT	tâk <i>sf.</i> 1) tuhaf, garip, düzensiz 2) yalnız, tek; tek sayı tâk tuyâklı <i>tek tırnaklı hayvan</i>
têlbe deli, kuduz AL	telbâ <i>sf.</i> deli, çilgin; saçma
teşvîş <i>ar.+ far.</i> karıştırma, karmakarışık etme BV, GT	teşviş <i>ism.</i> 1) endişe, kaygı 2) <i>ism.</i> karışıklık, rahatsızlık

Tablo: 2.3.2. (devam)

top top, yığın, yuvarlak BV, LD	top 1) top <i>futbol topı</i> futbol <i>topu top oynamak</i> top oynamak 2) grup, takım, yığın; çete
uĥla- uyumak, uyuklamak, kendinden geçmek ŞSL, ŞT	uĥlamâĥ <i>fl.</i> 1) iç çekmek, ah etmek, derin bir nefes almak 2) uyumak
‘urûĥ <i>ar.</i> kökler, damarlar GT	uruĥ <i>ism.</i> 1) tohum; meni, döl 2) kabile, kavim
uyuş- uyuşmak, toplanmak LD, GN	uyuşmâĥ <i>fl.</i> 1) birleşmek, ittifak etmek; toplanmak, kaynaşmak 2) uyuşmak
ülfet <i>ar.</i> dostluk; alışma, kaynaşma BV, NH, HBD, BD, YED, FK, MK, LM	ülfât <i>ism.</i> ahbap, yoldaş, arkadaş
üm(m)îd-vâr <i>far.</i> ümitli BV, GT, NH, HBD, YED, FK, MK, LM, MÜN	ümidvâr <i>sf.</i> ümitli, iyimser, ümit verici ümidvâr bolmâĥ ümit etmek, beklemek, istemek, arzu etmek
üy ev LM	üy <i>ism.</i> 1) ev; dam âlish üyi tatil yeri mādalar üyi moda evi bālalar üyi çocuklar evi 2) oda
vaşiyet <i>ar.</i> vasiyet BV, NH, Sİ, FK, LM, TMA, TEH	vasiyât <i>ism.</i> son arzu, vasiyet; miras, veraset vasiyât kılmâĥ vasiyetle bırakmak, miras etmek
vaĥan <i>ar.</i> vatan, yurt BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	vatan <i>ism.</i> 1) vatan, yurt vatanni sâĥınış vatan hasreti, yurt özlemi 2) mesken, ev
va‘z <i>ar.</i> dini öğüt NH, TEH, Sİ, ŞHD, MK, GN	va‘z 1) vaaz; söylev; hutbe 2) yayılım va‘z kılmâĥ konuşma yapmak; vaaz etmek
vazîfe <i>ar.</i> vazife, görev GT, ÇFK, Sİ, FK, MK	vazifâ 1) mesele 2) görev, ödev üsâsiy vazifü temel görev, baş görev
yât <i>far.</i> yabancı, yakın olmayan ŞSL	yât <i>ism.</i> 1) yabancı, dış 2) garip, yabancı
yığıştur- yığıştırma, toplamak, bir NH, MÜN, ŞT, FK, MK, LM	yığışturmâĥ <i>fl.</i> düzenlemek, toparlamak, temizlemek

Tablo: 2.3.2. (devam)

yıgla- ağlamak ML, AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	yıgılamak fl. 1) ağlamak, gözyaşı dökmek <i>okirib yıgılamak</i> hıçkırarak ağlamak, feryat etmek 2) inlemek, yalınlanmak
yoğan kalın, yoğun, fazla kaim AL, ŞSL	yoğân sf. 1) kalın; yoğun; kilolu <i>yoğân âdam</i> kilolu adam
yoldaş yol arkadaşı, dost ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	yoldâş ism. 1) yol arkadaşı 2) uydu, peyk
yubat- bekletmek, eğlendirmek ŞT	yupatmak fl. teselli etmek, avutmak, teskin etmek
yuğarı yukarı ŞSL, LM	yuğârı sf. 1) yukarı <i>yuğârıdaki yukarıdaki, yukarıda belirtilen</i> 2) yüksek 3) üst
yumşahlığ yumuşaklık BV	yumşâklık ism. yumuşaklık, gevşeklik; ılımanlık, nezaket
yumşak yumuşak, tatlı GT, ÇFK, Sİ, FK, MK	yumşâk sf. yumuşak; ılıman, nazik, ki-bar
yut- yutmak, kapmak, sakinleşmek ŞSL, BV, NH, HBD, LD, T1)EH,	yutmak fl. 1) yutmak, emmek 2) kazanmak, yenmek
yük yük, ağırlık ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, MK, LM	yük ism. 1) yük, kargo 2) ağırlık <i>yük taşıyıcı yükleyici</i> 3) bagaj
zahîre ar. gerektiği zaman harcanmak üzere anbarda saklanan hububat MK, LM	zahîrâ ism. stok, ambar, yedek <i>zahîrâ kılmak</i> stoklamak, depolamak <i>dân zahîrâsi</i> tahıl rezervi
zarbe ar. vurma, çarpma FK	zarbâ ism. 1) darbe, vuruş, çarpma <i>zarbâ bermak</i> darbe indirmek 2) zarar, hasar <i>işga zarbâ bermak</i> zarar vermek
zarîf ar. nazik, zarif, ince nükteli GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD	zarif sf. 1) zarif, nefis 2) akıllı, zeki <i>zarif kişi</i> akıllı kişi

Tablo: 2.3.2. (devam)

zebûn <i>far.</i> zayıf, güçsüz BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, MK, LM, GN	zebûn <i>sf.</i> mutsuz, üzgün, perişan, kederli, sefil
zer <i>far.</i> altın BV, GT, SD, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞHD, LM	zâr <i>ism.</i> altın; zenginlik, para
ziyâ <i>ar.</i> ışık, aydınlık GT, NH, HBD, FK, ŞHD, LM	ziyâ <i>ism.</i> ışık, nur, parıltı, aydınlık; zihn
zor <i>far.</i> kuvvet, güç ŞHD	zor <i>sf.</i> 1) güçlü 2) harikulade, mükemmel
zorla- <i>far. + tür.</i> birşeyi zorlamak, icbar etmek, zorla birisine bişey yaptırmak ŞSL	zorlamak <i>fl.</i> 1) zorlamak; mecbur etmek 2) ırzına geçmek

Tablo: 2.3.2. (devam)

2.3.2.1. Genelleşme

Anlam genişlemesi içinde ele alınan genelleşmenin tanımı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. Doğan Aksan, genelleşmeyi özel adların tür adına dönüşerek farklı dillere girmesi (Aksan, 2009 III: 214) şeklinde tanımlarken Berke Vardar, sözcüğün anlamının daha kapsamlı hale gelmesi (Vardar, 2002: 101) durumunu *Anlam Genelleşmesi* olarak tanımlamıştır. Tanımın yalnızca özel ad ve tür adı ilişkisi ile sınırlı bırakılması anlam genelleşmesini tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü bu anlam olayı, özel ad ve tür adı arasında meydana gelen ad aktarması şeklinde olabildiği gibi varlıkların benzer veya ortak yönlerinin dikkate alındığı deyim aktarması şeklinde de gelişebilir (Arslan-Erol, 2009: 74). Yani sözcüğün sınırlı alanının dışında genel bir tür adı (fiil ya da isim) anlamı kazandığı anlam genişlemesi türünü anlam genelleşmesi olarak düşünebiliriz. Örneğin Çağatay Türkçesinde *cebhe* sözcüğü “*alın*” anlamında yüzün ön tarafını temsil ederken Özbek Türkçesinde *cäbhä* şeklinde “*cephes, ön*” anlamlarına genişleyerek sözcüğün kavram alanını temsil ettiği varlıktan genelleştirdiği için anlam genelleşmesi örneği oluşturmaktadır. İki lehçe arasında bu şekilde tespit edilen sözcükler aşağıda listelenmiştir.

Tablo: 2.3.2.1. Anlam Genelleşmesinin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
āstāne <i>far.</i> 1) eşik, payitaht GT, MÜN 2) Allah'a yakın kimselerin kabri ŞHD	āstānā <i>ism.</i> eşik, giriş
bağır- bağırmak, haykırmak ŞSL	baqırmāq <i>fl.</i> bağırmak; haykırmak, çığlık atmak; yüksek sesle konuşmak
bala yavru, çocuk, kuş yavrusu AL, ŞSL, SD, GT, YED	bāla <i>ism.</i> çocuk, evlat, yavru
baraq köpek ŞHD	barāq <i>sf.</i> çok tüylü, kaba tüylü, kabarık
bödene dişi bildircin, bildircinin dişisi AL	bedānā <i>ism.</i> bildircin
cebhe <i>ar.</i> alın BV	cābhā <i>ism.</i> cephe, ön
cerāhat <i>ar.</i> yara, irinli yara BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cārāhāt <i>sf.</i> yara, bere, hasar, zarar (fiziksel ya da psikolojik olarak)
cism <i>ar.</i> beden, cisim, vücut BV, SD, NH, HBD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	cism <i>ism.</i> cisim, madde, varlık <i>suyuq cismilər sıvı maddeler kattıq cismilər katı maddeler</i>
çoçğa domuz yavrusu ŞSL	çoçqa <i>ism.</i> 1) domuz <i>yāvvāyı çoçqa yaban domuzu çoçqa bākuvçı domuz çiftçisi</i> 2) ahmak, aptal, salak, cahil
çumadu küçük karınca ŞSL	çumāl <i>ism.</i> karınca <i>kızıl çumāl kırmızı karınca kanātli çumāl kanatlı karınca</i>
dervaze <i>far.</i> büyük kapı, kale kapısı, her zaman açık duran büyük kapı BV, SD, GT, TEH, FK, ŞHD	darvāza <i>ism.</i> kapı <i>zafar darvāzasi zafer kapısı</i>
gül <i>far.</i> gül BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	gül <i>ism.</i> çiçek

gül-han <i>far.</i> külhan, hamam ocağı FK	gülhan <i>ism.</i> ateş
hecv <i>ar.</i> biriyle şiir yoluyla alay etme BV, MK	hâcv <i>ism.</i> hiciv, yergi, taşlama içeren eser, şiir, hikaye
ıldız bitki ve ağaç kökü ŞSL	ıldız <i>ism.</i> kök, köken ıldız ūlmâk <i>kök salmak</i>
in hayvanların barındığı yer, mağara, kovuk, küçük mağara, kuş yuvası SD, NH, ÇFK, Sİ	in <i>ism.</i> 1) yuva, in, kovan 2) sığınak
kapak 1) kapak, göz kapağı ŞSL, SD, LD 2) örtü ŞSL	kapkâk <i>ism.</i> kapak
kertik çetele, bir parça yontulmuş olan ağaç ŞSL	kertik <i>ism.</i> kesik, yarık
öktem meşhur, namli, bilinen; bahadır, kuvvetli ŞSL	öktâm <i>sf.</i> keskin, etkili, nüfuzlu
pāyegeh <i>far.</i> uzaktan at koşturmak, cirit ŞSL	pāygā <i>ism.</i> yarış, koşu pāygū oynamâk <i>yarışmak</i>
sancığ sancı, mide ağrısı ŞSL	sancığ <i>ism.</i> sancı, sızı
telpek külah, koyun ve kuzu derisinden kavuk, Dağıstan ve Türkmenlerin başlarına giydikleri kalpak ŞSL	telpâk <i>ism.</i> kürk, şapka
yapuğ gelinlerin yüzüne yapıştırdıkları zinet, yağmurluk, yensiz aba ŞSL, FK	yâpık 1) <i>sf.</i> kapalı yâpık müclis (<i>basına</i>) <i>kapalı toplantı</i> yâpık derazalar <i>kapalı pencereler</i> yâpık eşiklâr <i>kapalı kapılar</i> yâpık hûna <i>kapalı oda</i> yâpık çizik <i>kapalı eğri</i> 2) <i>ism.</i> eyer örtüsü

Tablo: 2.3.2.1. (devam)

2.3.2.2. Mecazlaşma

Büyük Türkçe sözlüğe göre bir ilgi ya da benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söze *mecaz* denir (Büyük Türkçe Sözlük, 2011: 1641). Günay Karaağaç, öğretilmeli anlam olarak ele aldığı mecaz anlamı; *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*'nde benzerlik ilişkisine dayalı, komşuluk ilişkisine dayalı, kültürel

ve kurgusal ilişkiye dayalı olarak ele almış ve kurulan anlamsal bağın yapısına göre toplumsal veya bireysel olabileceğini belirtmiştir (Karaağaç, 2013: 126). Demek ki bireysel veya toplumsal değerler üzerinden sözcüğün toplum içinde kullanılan yaygın anlamının zamanla çeşitli ilgilerle genişleyip somuttan soyuta doğru bir anlam kazanması *mecazlaşma* olarak düşünülebilir.

Çeşitli anlam ilgileriyle kurulup sözcüğün anlam alanını bambaşka bir düzleme çeken bu anlam genişlemesi türü, dilin işlenmişliğinin ve zenginliğinin bir göstergesi olarak ele alınır. Örneğin Çağatay Türkçesinde kullanılan *dalda* sözcüğü “*her şeyin sırtı, omuzu, arkası*” anlamlarına gelirken aynı sözcük “*cesaretlendirme, teşvik, manevi desteki; teselli*” anlamlarını kazanmıştır. Böylece dilde somut bir yeri olan sözcük soyut bir anlam kazanarak mecazlaşmıştır. İncelenen lehçeler arasında bu şekilde oluştuğu tespit edilen mecazlaşmalar tablo halinde sunulmuştur.

Tablo: 2.3.2.2. Mecazlaşmanın Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
acı- acımak ve tatsızlaşmak ŞSL	açimâk fl. 1) ekşimek, bozulmak 2) acımak, ağrımak, sızlamak
acığ- ağrımak, sıkıntı vermek, elem vermek ŞSL	açimâk fl. 1) ekşimek, bozulmak <i>sut açib kâldı süt ekşidi</i> 2) acımak, ağrıma, sızlamak
açık acı, tadı olmayan, tatsız 2) acı, üzüntü, ızdırıp LD, FK, AL, MK, LM	âççık sf. acı <i>üççik haqiqat acı gerçek üççik kozyaşlar acı gözyaşları üççik tübüssüm acı tebessüm</i>
açın- acınmak GN	âçınmâk fl. 1) acımak, üzölmek, 2) hayıflanmak
□ âdil ar. adaletli, doğru BV, GT, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK	adil sf. adil, adaletli; düz doğru <i>adil kâmat düzgün vücut, düzgün fizik</i>

ağır 1) ağır, değerli, çok 2) ağır hacim bakımından ŞSSL, BV, LD, LM, FK, MK	âğır <i>sf.</i> 1) ağır 2) zor, etin, g, müşkül âğır karvân ağır kervan; âğır âyâğ hamile, gebe đulađı âğır kulağı ağır işiten, zor işiten
ağırlığ ağırlık, sorumluluk, güçlük MN	âğırlık <i>ism.</i> ağırlık; yerçekimi; ağırbaşlılık
alla çocuğu uyutmak ve ninni için söylenen trk ŞSSL	alla 1) <i>ism.</i> ninni alla aytmâğ ninni söylemek 2) alla bolmâğ takla atmak, takla atarak düşürmek alla đılmâđ evirip çevirip yere yıkmak, kaldırıp yere yığmak; tufaya düşürmek, ustaca kandırmak
altun altın ŞSSL, BV, BD, SD, GT, LD, FK, TMA, TEH, FK, ŐT, ŞHD, MK, LM, GN	âltın <i>ism.</i> 1) altın hamma yaltıragan narsa âltın bol vermaydı (atasözü) "her parlayan Şey altın değildir" 2) altın metalinden elde edilen pul, para 3) <i>sf.</i> kıymetli, değerli
‘aşap <i>ar.</i> sinir, damar NH	asab <i>ism.</i> sinir, öfke asabga teğmâğ sinirlendirmek, fkelendirmek asablar sisteması sinir sistemi
âteŐin <i>far.</i> ateşten, ateşlik BV, HBD	âtäŐin <i>sf.</i> alevli, ateşli, harareтли, coşkun; samimi

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

<p>āvāz <i>far.</i> ses, seda BV, GT, BD, NH, ÇFK, YED, GN</p>	<p>āvāz <i>ism.</i> 1) ses āvāz baland yüksek ses past āvāz alçak ses 2) sesin alçaklık-yükseklik, sertlik- hafiflik derecesi 3) vokal müzik eserinde her bir okuyucu için belirlenen bölüm 4) nesnelere çarpışı ya da hareketinden çıkan ses, kulağın duyabildiği titreşim, ses, seda, ün şamāl āvāzı rüzgar sesi 5) fikir, mülâhaza şark yâzuvçılarınıñ āvāzı doğu yazarlarının fikri 6) seçimlerde ya da çözümlenmesi gereken olaylarda her bir kişinin fikri, oyu kopçılık āvāz bilan çoğunluğun oyuyla bir āvāzda bir sestem, hep bir ağızdan</p>
<p>aydın aydınlık, mehtap, ay ışığı, nur, ışık, mübarek ŞSL, LD</p>	<p>âyдын <i>ism.</i> mehtap, aydın, açık, ışıklı, temiz; açıklığa kavuşmuş, çözümlenmiş, tamamen ortaya çıkmış âyдын keçü mehtaplı gece mäsülä âyдын açıklığa kavuşmuş mesele</p>
<p>‘azamet <i>ar.</i> ululuk, yücelik, büyüklük; zenginlik, çokluk, fazlalık GT, TEH, MÜN, MK</p>	<p>azamät <i>sf.</i> cesur, mert, delikanlı, atılgan</p>
<p>bağır yürek, göğüs, ciğer ŞSL, BV, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>bağır <i>ism.</i> 1) karaciğer 2) bağır, sine, göğüs; kalp gönül bağır tâş âdam katı yürekli adam, taş kalpli adam 3) eğim, yamaç, bayır</p>
<p>bahār I <i>ar.</i> güzellik MK bahār II <i>far.</i> bahar, ilk yaz BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD</p>	<p>bahâr I <i>ism.</i> bahar, ilkbahar bahâr II <i>mec.</i> Ömrün genç çağları</p>

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

başlı başlı ŞT	bâşlı <i>sf.</i> 1) başlı, kafalı ikki bâşlı burgut iki başlı kartal 2) akıllı, kafası çalışsan
birk pek, sıkı, sağlam, Orta Asya'da askerinin muhafazası için bir nevi eylem ve tenbih AL, ŞSL, SD, TMA	birk <i>sf.</i> kapalı, kapatılmış, örtülü, kilitli bâşî berk koça çıkmaz sokak, sonu olmayan şey
boğuz 1) boğaz, gırtlak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM 2) geçit, dar geçit ŞSL 3) rütbe, makam, derece ŞSL 4) köle, esir ŞSL 5) ney, kamış ŞSL	boğuz 1) <i>ism.</i> (<i>anat.</i>) boğaz, gırtlak 2) <i>mec.</i> can, hayat-memat işareti 3) türlü çanak ve kapların ağzından görünen dar kısmı
bozul- bozulmak ÇFK, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, GN	buzılmâk <i>fl.</i> 1) bozulmak, harap olmak, yıkılmak; imha olmak 2) başarısız olmak; mahvolmak 3) fenalaşmak, kötüleşmek
câ <i>far.</i> yer, mevki, mekan GT, BD, YED	câ: câ kılmâk <i>koymak, yerleştirmek, oturtmak</i>
cânân <i>far.</i> sevgili BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	cânân <i>ism.</i> 1) canan, sevgili, güzel kız. 2) <i>sf.</i> güzel, hoş, muhteşem
cânlı <i>far.</i> + <i>tür.</i> yaşayan ŞT	cânlı <i>sf.</i> canlı, yaşayan, diri; sağ, hayatta; parlak, hayat dolu, hareketli, zinde, faal, enerjik
cânsız <i>far.</i> + <i>tür.</i> cansız BV, NH, HBD, ÇFK, Sİ, MK, LM, GN	cânsız <i>sf.</i> 1) hayat belirtisi olmayan, ölü, cansız 2) hareketsiz, ifadesiz, sönük, akımsız 3) <i>mec.</i> cılız, güçsüz, dayanıksız, çelimsiz, halsiz, dermansız 4) <i>mec.</i> ruhsuz, şevksiz, etkisiz, sıkıcı, ağır, yavaş 5) <i>mec.</i> sessiz, suskun, sus pus olmuş
cellâd <i>ar.</i> cellat BV, GT, NH, LD, YED, FK, MK, LM	câllâd 1) <i>ism.</i> cellat, idam görevlisi 2) <i>sf.</i> amansız, acımasız, merhametsiz, insafsız, cani

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

cināyet <i>ar.</i> cinayet GT	cināyāt <i>ism.</i> 1) suç, cinayet, sabıka; kabahat cināyāt kılmâk suç işlemek cināyātga kol urmâk bir suça karışmak, bir suça bulaşmak 2) <i>mec.</i> kötü sonuçlar doğuran zararlı davranış, ayıp, günah
cinnî <i>ar. + far.</i> cinlere mensup TEH	cinni <i>sf.</i> 1) deli, akıl sağlığını yitirmiş, akılsız cinni bolmâk delirmek, aklnı oynatmak, kafayı yemek 2) <i>mec.</i> ahmak, budala, aptal, cahil 3) divane, çılgın, sersem
çoçğa domuz yavrusu ŞSL	çoçqa <i>ism.</i> 1) domuz yâvvâyı çoçqa yaban domuzu çoçqa bâkuvçı domuz çiftçisi 2) ahmak, aptal, salak, cahil
dâğ <i>far.</i> yara, yanık yarası, iç sıkıntısı ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM, GN	dâğ <i>ism.</i> 1) nokta, benek; leke, kir. 2) iz, yara izi; yanık yarası. 3) namus lekesi; dâğ bolmâk leke olmak, kirlenmek 4) <i>ism.</i> üzüntü, acı, dert, keder eski dâğlar eski yaralar 5) <i>sf.</i> çok ısınmış, kaynamış yâğnı dâğ kılmâk yağı ısıtmak
dalda <i>moğ.</i> her şeyin sırtı, omuzu, arkası SŞL, FK	dalda <i>ism.</i> cesaretlendirme, teşvik, manevi desteki; teselli, delil
daş taş MK	daş <i>ism.</i> taş daş yüräk taş kalpli; taş yürekli
debdebe <i>far.</i> ululuk, büyük bir gösteriş, gürültü, patırtı FK	dabdaba <i>ism.</i> 1) görkem, ihtişam; debdebe, gösteriş, tantana 2) gururlu hareket, kibirli iş dabdaba surmâk devran sürmek, rahatlığını görmek
dîvâne <i>far.</i> deli, budala, alık BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	devâna <i>sf.</i> divane, deli, budala, kaçık; karasevdalı

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

edeb ar. terbiye, edep BV, SD, GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	âdâb <i>ism.</i> 1) edep, terbiye ; âdâb bilan <i>edeple, edeplice</i> ; âdâbini bermâķ <i>azarlamak</i> ; âdâbini yemâķ <i>dersini almak, yaptığı yanlışın cezasını çekmek</i> ; âdâb saķlamâķ <i>edepli olmak, görgülü davranmak</i> 2) <i>incelik, kibarlık, nezaket</i>
edebisiz ar. + tür. terbiyesiz NH	âdâbsiz <i>sf.</i> edepsiz, kaba, patavatsız, kötü yetiştirilmiş
efsâne far 1). masal, efsane BV, SD, NH, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) boş söz MK	afsâna <i>ism.</i> 1) efsane afsâna bolmâķ <i>efsane olmak</i> 2) masal masal toķımâķ <i>masal kurmak</i> 3) asılsız, yalan yanlış, uydurma söz 4) <i>mec.</i> akla sığmayan, emsalsiz iş
ël- ilmek, tutmak, yakalamak GT7	ilmâķ <i>fl.</i> ilmek asmak, kancaya asmak; iliştiirmek, bağlamak
ilmek ilmek, düğme, bağ, zincir	ilmâķ <i>ism.</i> 1) kanca ilmâķķa âsib koymâķ <i>kancaya asmak</i> 2) kapı kilidi 3) kinaye, istihza
emgekle-emeklemek , çocukların eller üzerinde yürümesi ŞSL	emgâķlâmâķ <i>fl.</i> emeklemek, sürünmek; yavaş ilerlemek
ez- ezmek LM	ezmâķ <i>fl.</i> 1) ezmek, preslemek, basmak 2) baskı yapmak, zorlamak
güç güç AL	küç <i>ism.</i> 1) güç, kuvvet küç işlatmâķ <i>güç kullanmak</i> 2) yetki, nüfuz, otorite
gül-gün far. gül renkli BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	gülgün <i>sf.</i> 1) al, kırmızı, kızıl, pembe gülgün şarâb <i>kırmızı şarap</i> gülgün bolmâķ <i>kızarmak</i> 2) (<i>mec.</i>) alımlı, güzel
gül-istân far. gül bahçesi BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	gülistân <i>ism. mec.</i> abat yer, bol yeşillikli yer, bağ bostanı olan ülke

<p>halka <i>ar.</i> halka, çevre, muhit BV, SD, GT, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>halka <i>ism.</i> 1) halka, daire, çember 2) (<i>esk.</i>) bilezik, yüzük, küpe (halka şeklinde) 3) <i>mec.</i> kuşatma, çembere alma, kuşatma halkası 4) <i>mec.</i> kişilerin belli bir amaçla bir araya gelerek oluşturduğu grup, topluluk</p>
<p>havâ <i>ar.</i> hava SD, TMA, TEH, MÜN, ŞHD, MK, LM</p>	<p>havâ <i>ism.</i> 1) hava; bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı 2) çevreyi kuşatan boşluk, uzay, feza havâ keması uçak 3) gökyüzü 4) meteoroloji ile ilgili olayların bütünü 5) <i>mec.</i> hâl, durum, şartlar, koşullar havâ kemaları konadigan cây uçaklar için iniş pisti havâ âlmâk hava almak Özbekistân havâ yolları Özbekistan hava yolları havâ transporti hava taşımacılığı uning havâsi baland o çok havali</p>
<p>havâyî <i>ar.</i> ciddi şeylerle ilgisiz LM</p>	<p>havâyî <i>sf.</i> 1) gök renkli, açık mavi 2) yüksek, havaya yükselen 3) (<i>mec.</i>) önemli olmayan, kolay 4) (<i>mec.</i>) boş, sersem, hoppa, uçarı. 5) <i>mec.</i> yüzeysel</p>
<p>hayrân <i>ar.</i> şaşmış, şaşa kalmış, esir, müptela; eşini kaybetmiş ŞSL, BV, GT, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>hayrân <i>sf.</i> 1) şaşkın, hayrete düşmüş 2) tereddütlü, kararsız hayrân kalmâk donup kalma, şaşırma; hayran kalmak, beğenmek</p>

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

<p>ḥayvān ar. canlılık, dirilik, hayvan BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, Sİ, MK, ŞHD, LM</p>	<p>ḥayvān 1) <i>ism.</i> hareket kabiliyetine sahip her bir canlı 2) insandan başka her bir canlı, hayvan <i>iş ḥayvānu binme ve yük taşıma için kullanılan dört ayaklı hayvan</i> 3) <i>mec.</i> medeni-yetsiz, şefkatsiz, kaba kişi</p>
<p>ḥurūc ar. çıkış; ayaklanma YED, ŞHD, MK</p>	<p>ḥuruc <i>ism.</i> akın, saldırı; hamle ḥuruc kilmâk akın etmek, baskın yapmak <i>yurak ḥuruci kalp krizi âğriḳ ḥuruci kriz, paroksizm</i></p>
<p>ılığ sıcak, kızgın, hafif sıcak AL, ŞSL, FK, MK</p>	<p>ılık <i>sf.</i> ılık, samimi, içten, candan ılık kutib âlmâk samimi karşılamak</p>
<p>inağ sadık dost, yakın kılınan AL</p>	<p>inâk 1) <i>sf.</i> samimi, içten, yakın inâk bolmâk yakın dost olmak 2) <i>zf.</i> dostça, arkadaşça inâk yaşamâk dostça yaşamak</p>
<p>inağ muvafık, dost, yoldaş, yol arkadaşı ŞSL</p>	<p>inâk 1) <i>sf.</i> samimi, içten, yakın inâk bolmâk yakın dost olmak 2) <i>zf.</i> dostça, arkadaşça inâk yaşamâk dostça yaşamak</p>
<p>kağ güneş ve ateşten kurumuş olan nesne, kupkuru AL, ŞSL, SD, TEH</p>	<p>kağ <i>sf.</i> 1) pek kuru, kavrulmuş 2) çok zayıf, cılız, sıska, bir deri bir kemik 3) (<i>mec.</i>) hiçbir şeyi olmayan, boş, kuru 4) tam ortasından, eşit mevalarını kağ bölmâk meyveleri tam ortasından bölmek 5) kurutulmuş (<i>meyve sebzeler için</i>)</p>
<p>kağıl- çakılmak, kakılmak BV</p>	<p>kağılmâk <i>fl.</i> 1) tökezlemek, ayağı takılmak, sürçmek 2) kakılmak; çakılmak 3) hata yapmak, yanılmak, yanlış düşmek</p>

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

<p>kap- 1) kapmak, tutmak ŞSL, NH, FK 2) kapamak, örtmekGT</p>	<p>ķâpmâķ 1) <i>fl.</i> ısırmak, dişlemek 2) <i>mec.</i> kaba, nezaketsiz söz söyleyerek birinin kalbini kırmak</p>
<p>ķara 1) siyah, kara, esmer ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) avam, haktan olan ŞT 3) deniz kenarı, kuru yer, kara, sahil ŞSL 4) hasım, akraba AL 5) mürekkeb AL</p>	<p>ķâra 1) <i>sf.</i> kara, siyah ķâra metall demirli metall 2) <i>ism.</i> satrançta beyaza zıt taşlar, bu taşlar ile oynayan taraf 3) <i>ism. etn.</i> beyaz olmayan, sade, gösterişsiz giyim; matem sembolü bayraklarga ķâra tüşmâķ, ķâra kiymâķ yas ilan etmek 4) <i>ism.</i> gecede, siste yani uzaktan sisli ve bulanık görünen gölge 5) <i>ism.</i> hedefe alınan yani hedeflenen, nişan 6) <i>mec.</i> okumayan cahil adam 7) <i>mec.</i> birinci, baştaki; taslak 8) <i>mec.</i> özel yetenek, hüner gerektirmeden el gücüyle her kişinin yapabileceği iş 9) <i>mec.</i> gönülsüz, nahoş, talihsiz, kara bahtlı, uğursuz 10) <i>mec.</i> zorluk ile ilişkili olan, meşakkatli, azaplı, ağır 11) <i>mec.</i> korkunç, dehşet verici, vahşetli 12) <i>sıf.</i> yaman, rezil, alçak, sefil 13) <i>sıf.</i> devrimsel harekete, demokrasiye karşı hareket kılan zamândan ming yıl ârkada ķâlğan ķâra câhillar ģayin ķalamları bilân kommünizmga ģucum ķıladılar zamandan bin yıl arkada kalan kara cahiller ģayin kalemleriyle kommünizme ģucum ettiler 14) <i>ism.</i> dürüst olmayan, yaman, haksız iş 15) <i>ism. mec.</i> namına, adına leke düşen, hatalı kişi; günahkar 16) <i>ism.</i> Kara (erkek ismi)</p>

karış- karışmak MK	karışmâk <i>f.</i> 1) birbirine karışmak 2) (<i>mec.</i>) karışmak, farkı kalmamak, anlaşılmamak, her şeyin birbirine girmesi gap karışib ketdi söz araya karıştı 3) bulanmak, boyanmak, batmak tuprâkka karışgan toprağa karışan 4) (<i>mec.</i>) bir iş ile meşgul olmak
kıy- dönmek, dönüp gitmek çekilmek AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	kıymâk <i>fl.</i> 1) dönmek, geri gelmek 2) inkar etmek, reddetmek, sözünden dönmek
kebüter <i>far.</i> güvercin BV, NH, TEH, YED, FK, MK, LM	kabutâr <i>ism.</i> güvercin, kumru; iyilik simgesi tinçlik kabutâri barış güvercini
keril- şiddetle terildeverek basmak, kerkinmek, def ve davula deri ger- mek ŞSL	kerilmâk <i>fl.</i> gerinmek, kibirlenmek
kes- kesmek GT, ÇFK, ŞT, Sİ, LM	kesmâk kesmek, dilimlemek; doğra- mak; mahkum etmek, cezaya çarp- tırmak
könüllük gönüllü NH, MK	köngilli <i>sf.</i> 1) gönüllü köngilli askarlar gönüllü askerler 2) içten, samimi, candan, dürüst, hakiki
könülsiz gönülsüz FK	köngilsiz <i>sf.</i> gönülsüz, isteksiz; nahoş, tatsız
könülsizlğ gönülsüzlük BV	köngülsizlik <i>ism.</i> huzursuzluk, rahatsız- lık, karışıklık, tatsızlık
kurut- kurutmak ŞSL, BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, FK, ŞHD, MK, LM	kurutmâk <i>fl.</i> kurutmak, kurulamak; ortadan kaldırmak, yok etmek
küçli güçlü ŞT	küçli <i>sf.</i> güçlü, kuvvetli, dayanıklı, sağ- lam, berk, kudretli

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

lerz <i>far.</i> titreme, titreyiş LM	lärzä <i>ism.</i> 1) sarsma, sarsıntı, titreme <i>lärzäga kelmâk</i> sarsmak 2) büyük sıkıntı
mahlûk <i>ar.</i> yaratılmış, yaratık, canlı GT, NH, ÇFK, TEH, Sİ, LM	mahlûk 1) mahluk, yaratık 2) (<i>mec.</i>) aşağılık herif, adi, iğrenç kimse
ma'îšet <i>ar.</i> yiyip içme, geçinme GT, LD, YED, MK	maîşat 1) geçim, yaşam 2) zevk, sefa, keyif, haz maîşat kılmâk sefa sürmek, tadını çıkarmak
melhem <i>ar.</i> merhem MK	mâlhâm <i>ism.</i> 1) merhem 2) (<i>mec.</i>) deva olan, derman olan herhanhi bir şey <i>yaraga mâlhâm koymâk</i> yaraya merhem sürmek
merd <i>far.</i> adam, insan, yiğit BV, GT, YED, ŞHD, GN	mârd <i>ism.</i> 1) mert, cesur, yiğit, yürekli 2) eli açık, cömert
mihnet-keş <i>ar.+ far.</i> eziyet çeken BV, MK	mehnatkâş <i>ism.</i> 1) emekçi, çalışan 2) <i>sf.</i> çalışkan, emek veren, emekçi <i>mehnatkâş âmma</i> emekçi halk
mülâhaza <i>ar.</i> dikkatle, bakma MK, LM,	mülâhaza <i>ism.</i> 1) mülâhaza, düşünme <i>mülâhaza kılmâk</i> mülâhaza etmek 2) görüş, fikir, kanı 3) utanç, ar, haya
mülâyim <i>ar.</i> yumuşak huylu, uygun BV, NH, MÜN, YED, FK, MK, LM	mülâyim <i>sf.</i> 1) yumuşak 2) (<i>mec.</i>) mülayim, sakin, sessiz, sevimli
mü'min <i>ar.</i> inanan, iman etmiş, müslüman BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK	momin 1) <i>ism.</i> (<i>din.</i>) mümin, Müslüman 2) (<i>mec.</i>) mülayim, sessiz, sakin 3) erkek ismi
mürtedd <i>ar.</i> İslam dininden dönen MK	mürtâd 1) <i>ism.</i> dinden dönen kimse 2) <i>ism.</i> (<i>siy.</i>) siyasi görevini bırakıp düşman tarafa geçen kimse, hain 3) <i>sf.</i> iğrenç, pis
müştâk <i>ar.</i> yanan, tutuşan LM	muştâk <i>sf.</i> bekleyen, gözleyen, muntazır, intizar, arzulayan <i>muştâk bolmâk</i> hasret kalmak

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

nāçār <i>far.</i> çaresiz BV, SD, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, GN	nāçār <i>sf.</i> fakir, yoksul, muhtaç, sefil; güçsüz, kuvvetsiz, zayıf
nādir <i>ar.</i> az, ender, nadir BV, BD, TMA, MÜN, YED, FK, LM	nādir <i>sf.</i> 1) nadir, ender, seyrek 2) değerli, çok kıymetli, paha biçilemez nādir kılyâzma <i>nadir el yazması</i>
nağme <i>ar.</i> ahenk, ezgi, güzel BV, GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, GN	nağmä 1) <i>ism.</i> nağme; müzik 2) <i>mec.</i> lüzumsuz hareket, dırdır, kapris 3) <i>mec.</i> ıvır zıvır, lüzumsuz; baş belası
nehār <i>ar.</i> gündüz LD, MK	nahār <i>ism.</i> 1) şafak, tan vakti, gün doğumu 2) gündüz, gündüz vakti 3) (<i>mec.</i>) kahvaltı yapmadan, aç karnına
naḥs <i>ar.</i> uğursuz, bahtsız BV, NH, FK, MK, LM	naḥs <i>sf.</i> 1) gusül almamış, cenabet, kirli 2) rezil kimse, ahlaksız kimse 3) <i>mec.</i> işi rast gitmeyen, işi yürümeyen
oğlan oğlan, erkek evlat ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, GN	oğlân <i>ism.</i> oğlan, delikanlı, genç; cesur
oğu- okumak, çağırma GN	oқımâқ <i>fl.</i> okumak, öğrenmek institut- da oқımâқ <i>enstitüde okumak</i> ma'ruza oқımâқ <i>sunum yapmak,</i> bildiri sunmak canâza oқımâқ <i>cena-</i> ze namazı kılmak
ör yokuş, yukarı AL, LM	ör I <i>ism.</i> uçurum, yar ör II <i>sf.</i> inatçı, dik kafalı
pehte pamuk ŞSL	paḥta <i>ism.</i> 1) pamuk ḥām paḥta <i>ham</i> <i>pamuk</i> paḥta yigiriş <i>pamuk eğirme</i> paḥta tâzalaş zavâdı <i>pamuk temizle-</i> <i>me tesisi</i> paḥta ekiş <i>pamuk ekme</i> paḥta teriş maşinası <i>pamuk toplama</i> <i>makinesi</i> 2) (<i>mec.</i>) yağcılık, yalaka- lık

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

penâh <i>far.</i> sığınma, sığınılacak yer BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	pänâh <i>ism.</i> 1) koruma, himaye etme kudretine sahip olan kimse, hamî, koruyucu 2) (<i>mec.</i>) himaye, hamilik 3) (<i>mec.</i>) yakın kimse, dost pänâh tâpmâk <i>himaye bulmak</i>
pençe <i>far.</i> pençe BV, SD, GT, NH, MÜN, YED, MK, LM	päncä 1) parmak 2) pençe 3) (<i>mec.</i>) esirlik, tutsaklık, kölelik beş päncüday ayân <i>beş parmağı gibi ortada, gün gibi ortada, apaçık</i>
reng <i>far.</i> renk BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	räng 1) renk 2) boya, kumaş boyası 3) (<i>ask.</i>) rütbe, aşama, kademe, makam, mevki; mertebe, tabaka, sınıf birinçi räng kapitani <i>birinci sınıf kaptanı</i>
sâdelîg <i>far.+tür.</i> sadelik MK	sâddâlik <i>ism.</i> 1) basitlik, kolaylık 2) açık gönüllülük, safdillik
şiddetliĝ <i>ar.+ tür.</i> şiddetli BV	şiddätli <i>sf.</i> şiddetli, kuvvetli, güçlü şiddätli şamâl şiddetli rüzgâr şiddätli câng şiddetli savaş
şunĝar şahin ŞSL, ŞT, ŞHD	şunĝar <i>ism.</i> (<i>hay.</i>) b. 1) bozdoğan 2) mert, cesur
tayan- dayanmak, yaslanmak GT, NH, LD, ÇFK, TEH, Sİ, ŞHD, GN	tayanmâk <i>fl.</i> 1) yaslanmak, dayanmak 2) itimat etmek
vaĝşî <i>ar.</i> yabani, insandan kaçan BV, HBD, ÇFK, YED, Sİ, FK, LM	vaĝşî <i>sf.</i> vahşi, yabani, acımasız
yaşna- parlamak, parıldamak GN	yaşnamâk <i>fl.</i> güzelleşmek, gelişmek; çiçeklenmek
yumřaĝliĝ yumuşaklık BV	yumşâklık <i>ism.</i> yumuşaklık, gevşeklik; ılımanlık, nezaket
yumşak yumuşak, tatlı GT, ÇFK, Sİ, FK, MK	yumşâk <i>sf.</i> yumuşak; ılıman, nazik, kibar
yut- yutmak, kapmak, sakinleşmek ŞSL, BV, NH, HBD, LD, T1)EH,	yutmâk <i>fl.</i> 1) yutmak, emmek 2) kazanmak, yenmek

yüri- yürümek, gezmek, yayan yürümek ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, ŞHD, LM, GN	yürmâk <i>fl.</i> yürümek, dolaşmak; hareket etmek, çalışmak (makine)
zaḥm <i>far.</i> yara GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	zaḥm 1) <i>ism.</i> yara 2) (<i>mec.</i>) kırma, incitme 3) (<i>tip.</i>) frengi 4) <i>sf.</i> frengili
zebûn <i>far.</i> zayıf, güçsüz BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, MK, LM, GN	zebûn <i>sf.</i> mutsuz, üzgün, perişan, kederli, sefil
zulmet <i>ar.</i> karanlık BV, GT, NH, HBD,	zulmât <i>ism.</i> karanlık; kasvet; cehalet, bilgisizlik

Tablo: 2.3.2.2.(devam)

2.3.2.3. Komşuluk

Anlam genişlemesinin alt dallarından olan komşuluk sözcüğün anlam alanının komşu sözlerin anlam alanına yayılması ile gerçekleşir. Günay Karaağaç anlam komşuluğunu sözün kullanım alanında benzerlik, parça-bütün, neden-sonuç gibi ilişkilere bağlı asıl anlamdan başka anlama geçiş (Karaağaç, 2013:704; 2013:558) olarak değerlendirmiştir. Ancak bu anlamsal geçiş sözcüğün bir ilgi bağlantısıyla asıl anlamından bir benzer anlama geçişini ifade etmektedir. Örneğin Çağatay Türkçesinde görülen *çat* sözcüğü “birleşmek, değıdirmek, ilişirtmek” anlamlarını karşılarken Özbek Türkçesinde *çât* sözcüğü olarak “apış arası, ayaklar arası” anlamını kazanmıştır. Bu iki kullanım arasındaki anlam değışmesi, şekilsel bir benzerlik kurarak komşuluk ilişkisiyle gerçekleşmiştir. Benzer şekillerde meydana geldiğı belirlenen anlam değışmelerinin tablosu aşağıda listelenmiştir.

Tablo: 2.3.2.3. Komşuluğun Tespit Edildiğı Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
bel orta, bel MÜN, LM	bel <i>ism.</i> bel bel âkrıķı bel ağrısı beligaça <i>beline kadar hipça bel ince bel bel</i> boķlamâķ girişmek, işe koyulmak

boğuz 1) boğaz, gırtlak AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, Sİ, FK, MK, LM 2) geçit, dar geçit ŞSL 3) rütbe, makam, derece ŞSL 4) köle, esir ŞSL 5) ney, kamış ŞSL	boğuz 1) ism. (anat.) boğaz, gırtlak 2) mec. can, hayat-memat işareti 3) türlü çanak ve kapların ağzından görünen dar kısmı
boy 1) boy ŞSL, SD, NH, HBD, LD, YED, ŞHD, GN 2) beden, vücut ŞSL, BV, GT, ŞT, FK, GN 3) oymak, boy GN 4) yüksek, yüce ŞSL	boy ism. 1) vücut, gövde, beden boy bast figür; vücut yapısı 2) yükseklik, boy boyu uzun uzun boylu 3) sahil, kıyı şeridi, hat, sınır
çat birleşmek, değdirmek, iliştiirmek ŞSL, BV, GT	çât ism. (anot.) apış arası, ayaklar arası
dehân far. ağız	dahan ism. 1) ağız 2) giriş, başlangıç
ķoltuğ koltuk, kol altı ŞSL, GT	ķoltıķ 1) ism. koltuk; koltuk altı 2) kör-fez, anafor, koy
nāv far. boş, içi boş, oyuk ŞSL, BV, NH, FK, LM	nāv ism. 1) su yolu , oluk 2) okyanus altında uzunlamasına olan derin batık
şāh far. dal, budak BV, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM	şāh ism. 1) dal, kol, branş 2) boynuz
turaķ sebat, sükunet, mevki, vakfe, durum, heyet ŞSL	turāk ism. durak (şirde)
yubķa yufka LD	yubka ism. etek

Tablo: 2.3.2.3.(devam)

2.3.2.4. Eksiltme

Anlam genişlemesinin bir diğeri alt başlığı olan eksiltmenin kaynaklarda geçen tanımları birbirine yakındır. Berke Vardar eksiltmeyi, *eksiltim* başlığı altında sözcüğün olağan biçimine oranla bazı öğeleri eksik olan fakat anlamını bozmayan dizimi (Vardar, 2002:92) olarak tanımlarken Günay Karaağaç, bir söz öbeğinin bir ögesinin eksiltmesi sonucu kalan tek bir kelimenin bütün söz grubunun anlamını taşıması (Karaağaç, 2013: 552; 2013: 130) olarak değerlendirmiştir. Hülya Arslan Erol

ise eksiltmeyi, bir tamlamada meydana gelen kısaltma (Arslan-Erol, 2009: 75) şeklinde nitelendirmiştir.

Tanımlara bakıldığında bir sözcüğün söz öbeği oluşturduğu durumlarda zamanla meydana gelen bir kısa kullanım ve eksilmeyi ifade eden bu anlam olayı, anlam genişlemesinin bir alt başlığı olduğundan burada anlaşılması gereken anlamda bir eksilmeden ziyade sözcüğün ana anlamını korumak suretiyle söz öbeği halinde kullanımında meydana gelen bir kısaltma olmalıdır.

Tablo: 2.3.2.4. Eksiltmenin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
<p>çeçek 1) küçük ağaç, çalı, çırpı, gül ŞSL 2) çiçek GT</p>	<p>çeçäk <i>ism.</i> 1) çiçek çeçäk ätmäk çiçek açmak, çiçeklenmek 2) (tıp.) çiçek, çiçek hastalığı çeçäkka karşı emlamäk çiçek aşısı yapmak kâra çeçäk çiçek hastalığı</p>
<p>gül-gün <i>far.</i> gül renkli BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM</p>	<p>gülgün <i>sf.</i> 1) al, kırmızı, kızıl, pembe gülgün şarâb kırmızı şarap gülgün bolmäk kızarmak 2) (<i>mec.</i>) alımlı, güzel</p>

<p>qara 1) siyah, kara, esmer ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) avam, haktan olan ŞT 3) deniz kenarı, kuru yer, kara, sahil ŞSL 4) hasım, akraba AL 5) mürekkeb AL</p>	<p>qara 1) <i>sf.</i> kara, siyah qara metall demirli metaller 2) <i>ism.</i> satrançta beyaza zıt taşlar, bu taşlar ile oynayan taraf 3) <i>ism. etn.</i> beyaz olmayan, sade, gösterişsiz giyim; matem sembolü bayraklarga qara tüşmâq, qara kiymâq yasılan etmek 4) <i>ism.</i> gecede, siste yani uzaktan sisli ve bulanık görünen gölge 5) <i>ism.</i> hedefe alınan yani hedeflenen, nişan 6) <i>mec.</i> okumayan cahil adam 7) <i>mec.</i> birinci, baştaki; taslak 8) <i>mec.</i> özel yetenek, hüner gerektirmeden el gücüyle her kişinin yapabileceği iş 9) <i>mec.</i> gönülsüz, nahoş, talihsiz, kara bahtlı, uğursuz 10) <i>mec.</i> zorluk ile ilişkili olan, meşakkatli, azaplı, ağır 11) <i>mec.</i> korkunç, dehşet verici, vahşetli 12) <i>sıf.</i> yaman, rezil, alçak, sefil 13) <i>sıf.</i> devrimsel harekete, demokrasiye karşı hareket kılan zamândan ming yıl ârkada qalğan qara câhillar hâyin qalamları bilün kommünizmga hucum qiladılar zamandan bin yıl ârkada kalan kara cahiller hayin kalemeleriyle komünizme hucum ettiler 14) <i>ism.</i> dürüst olmayan, yaman, haksız iş 15) <i>ism. mec.</i> namına, adına leke düşen, hatalı kişi; günahkar 16) <i>ism.</i> Kara (erkek ismi)</p>
<p>revân <i>far.</i> yürüyen, giden, akan; ruh BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK</p>	<p>rävân <i>sf.</i> etkili ve güzel, akıcı (<i>konuşma tarzı</i>), dokunaklı, düzgün, pürüzsüz, yalın</p>

saman saman ŞSL, BV, NH, ÇFK, TMA, YED, Sİ, LM	sâmân 1) ism. saman 2) sf. boz, boz renk
şâm far. akşam, karanlık BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	şâm ism. akşam, akşam namazı

Tablo: 2.3.2.4.(devam)

2.3.2.5. Tabu ve Örtmece

Bu anlam olayını daha doğru anlamlandırmak için Tabu ve örtmece sözcüklerinin anlamlarına bakmak gerekir. Büyük Türkçe Sözlükte *Tabu*, kutsal sayılan varlıklara dokunulmasını, kullanılmasını yasaklayan aksi halde zararı dokunulacağı düşünülen dinî inanç olarak anlamlandırılmıştır (Büyük Türkçe Sözlük, 2011: 2239). Günay Karaağaç, Tabu söz için “*korku telkin eden ya da kutsal sayıldığı için kullanımından kaçınılan söz*” (Karaağaç, 2013: 550) demiştir. Berke Vardar, *Örtmece* kavramını “*dolaysız söylemenin uygun olmadığı bir kavramı dolaylı yoldan örtterek anlatma*” (Vardar, 2002: 156) olarak tanımlar.

Dolayısıyla tabu ve örtmece kavramları toplumların ya da insanların zihninde yasaklı, zararlı ya da kusurlu olarak yer etmiş kavramların tabusal kavram alanlarını dolaylı yollardan örtülü şekilde anlatma olarak düşünülebilir. Zira tabu kavramı örtmeceyi doğurur; burada kast edilen örtmece, anlamdaki değil söylemdeki bir yasağı ve değişmeyi kast eder (Arslan-Erol, 2009: 76) yani sözcük, tabusal bir anlam alanına genişlemiş, kullanımı yasaklı olmayan bir sözcüktür. Bu anlamı genel olarak bir çağrışım ile elde etmiş olan tabu ve örtmece sözler, kavram alanlarının yanında bu anlamları da kazandığı için anlam genişlemesi içinde ele alınmaktadır. Örneğin, Çağatay Türkçesinde *hāk* “*toprak*” anlamına gelirken Özbek Türkçesinde *hāk* “*toz, toprak; ölünün külleri*” anlamına genişleyerek olumsuz çağrışım yapan anlamı örtmece yoluyla vermektedir. Tespit edilen diğer tabu ve örtmece söz örnekleri aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo: 2.3.2.5. Tabu ve Örtmecenin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
ağır 1) ağır, değerli, çok 2) ağır, hacim bakımından ŞSL, BV, LD, LM, FK	âğır sf. 1) ağır 2) zor, çetin, güç, müşkül âğır karvân ağır kervan; âğır âyâk hamile, gebe kulağı âğır kulağı ağır işiten, zor işiten. (Ağır sözcüğü ana anlamlarında mecazlaşma örneği gösterirken burada geçen âğır âyâk toplumda kullanımı ayıp, kusurlu sayılan <i>hamile</i> sözcüğünü <i>tabu örtmece</i> yoluyla karşılamıştır.)
‘ağs ar. yansımaya, ters, zıt BV, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	aks ism. 1) akis, yansımaya; inatçı, ters, aksi; tesir, etki aks hâldâ aksi halde aks etmâk aksetmek, yansımak; belirlemek aks sadâ yankı, eko ağsiga âlmâk tersine gitmek, karşısına almak ağsiga aksine; yerine 2) cin, ruhlar aks tegdi cin çarptı
çeçek 1) küçük ağaç, çalı, çırpı, gül ŞSL 2) çiçek GT	çeçäk ism. 1) çiçek çeçäk atmâk çiçek açmak, çiçeklenmek 2) (tıp.) çiçek, çiçek hastalığı çeçäkka karşı emlamâk çiçek aşısı yapmak kâra çeçük çiçek hastalığı
hâk far. toprak SD, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	hâk ism. toz, toprak; ölünün külleri
harâmî ar. yol kesen hırsız, haydut, eşkıya GT, LD, FK, LM	harâmî ism. gayrimeşru çocuk, evlilik dışı çocuk, piç

<p>qara 1) siyah, kara, esmer ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) avam, haktan olan ŞT 3) hasım, akraba AL 4) mürekkeb AL</p>	<p>qara 1) <i>sf.</i> kara, siyah qara metall <i>demirli metall</i> 2) <i>ism.</i> satrançta beyaza zıt taşlar, bu taşlar ile oynayan taraf 3) <i>ism. etn.</i> beyaz olmayan, sade, gösterişsiz giyim; matem sembolü bayraklarga qara tüşmâq, qara kiymâq <i>yas ilan etmek</i> 4) <i>ism.</i> gecede, siste yani uzaktan sisli ve bulanık görünen gölge 5) <i>ism.</i> hedefe alınan yani hedeflenen, nişan 6) <i>mec.</i> okumayan cahil adam 7) <i>mec.</i> birinci, baştaki; taslak 8) <i>mec.</i> özel yetenek, hüner gerektirmeden el gücüyle her kişinin yapabileceği iş 9) <i>mec.</i> gönülsüz, nahoş, talihsiz, kara bahtlı, uğursuz 10) <i>mec.</i> zorluk ile ilişkili olan, meşakkatli, azaplı, ağır 11) <i>mec.</i> korkunç, dehşet verici, vahşetli 12) <i>sıf.</i> yaman, rezil, alçak, sefil 13) <i>sıf.</i> devrimsel harekete, demokrasiye karşı hareket kılan zamândan ming yıl ârkada qalğan qara câhillar hâyin qalamları bilân kommünizme hucum kıladılar <i>zamandan bin yıl arkada kalan kara cahiller hayin kalemleriyle kommünizme hucum ettiler</i> 14) <i>ism.</i> dürüst olmayan, yaman, haksız iş 15) <i>ism. mec.</i> namına, adına leke düşen, hatalı kişi; günahkar 16) <i>ism.</i> Kara (erkek ismi)</p>
<p>lâzım <i>ar.</i> lazım, gerekli BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM</p>	<p>lâzım 1) lazım, gerekli, gerek 2) iç çamaşırı, şalvar (<i>kadınlar için</i>)</p>

2.3.2.6. Argo

Argo kavramıyla ilgili olarak Doğan Aksan, toplumda özel bir kesim tarafından farklı biçimlerde anlaşmak için oluşturulan özel dil (Aksan, 2009: 89) tanımını yapar. Günay Karaağaç ise daha genel bir ifadeyle argoyu, ölçünlü dilin dışında kalan her türlü dil kullanımını (Karaağaç, 2013: 148) olarak tanımlar. Yapılan diğer çalışmalar ve taranan kaynaklara dayanarak *Argo*; toplum içinde kullanılan dilin dışında birtakım özel gruplar arasında kullanılan ve kelimelere üstü kapalı olarak kaba, ayıp ya da nükteli sayılabilecek yeni anlam alanları sağlayan özel dil olarak adlandırılabilir. Temelinde gizlilik olan argo dili, zamanla kullanım alanını genişletirse halk diline mâl olabilir. Bu nedenle argo dili her zaman değişen ve yenilenen bir dildir. Sözcüklerin üzerine katıldığı bu yeni ve gizlilik esasına dayalı anlamları var olan anlamına dokunmadan kazandığı için argo anlamı kazanan sözcükler anlam alanında bir genişlemeye uğrar. Bu genişleme de argo sözcükleri Anlam Değişmeleri incelemesinin konularından biri hâline getirir. Örneğin, Çağatay Türkçesinde *çoçğa* sözcüğü “*domuz yavrusu*” anlamına gelmektedir. Aynı sözcük *çoçka* hâliyle Özbek Türkçesinde “*domuz*” anlamına geçerek anlam alanını genişletmiş ve “*ahmak, aptal, salak, cahil*” anlamları da kazanarak sözcük argolaşmıştır. Bu şekilde argolaşma yoluyla anlam alanını genişleten sözcüklerin tablosu aşağıdadır.

Tablo: 2.3.2.6. Argonun Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
‘ avām ar. herkes, halk GT, BD, NH, MÜN, YED, MK	avām <i>ism.</i> 1) avam, halkın aşağı tabakası; sıradan halk avām tili <i>avam dili</i> 2) okumayan cahil kişiler
çoçğa domuz yavrusu ŞSL	çoçka <i>ism.</i> 1) domuz <i>yâvvâyı çoçka</i> <i>yaban domuzu çoçka bâkuvçı</i> domuz çiftçisi 2) ahmak, aptal, salak, cahil
ḥarāmî ar. yol kesen hırsız, haydut, eşkiya GT, LD, FK, LM	ḥarāmî <i>ism.</i> gayrimeşru çocuk, evlilik dışı çocuk, piç
māl ar. mal, mülk, varlık, servet BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK	māl 1) büyükbaş hayvan, sığır; mal, varlık; ticari eşya, ürün māl bâkuvçı sığır bakıcısı, çoban māl dunyâ <i>dünya malı</i> 2) <i>mec.</i> kaba, terbiyesiz adam

2.3.3. Başka Anlama Geçiş

Kaynaklarda, bir sözün eskisinden bambaşka bir anlamı yansıtması (Aksan, 2009: 214); sözcüğün eski anlamından koparak büsbütün yeni anlamları yansıtması (Aydın, 2007: 84); sözlerin anlamlarını değiştirerek yeni ve farklı anlamlara kavuşması (Karaağaç, 2013: 140) olarak değerlendirilen *Başka Anlama Geçiş* olayı bazı kaynaklarda *Anlam Kayması* olarak da yer alır.

Sözcükler, ister dilin kendi malı olsun ister alıntı olsun zaman içinde ilk anlamını bırakarak başka anlamlara geçebilir. Bu tüm dünya dillerinde görülen bir durumdur. Dil, bu anlam farklılaşmasını değişik ilgilerle gerçekleştirdiğinden bu anlam olayı; *Yakın Anlama Geçiş*, *Zıt Anlama Geçiş* ve *Uzak Anlama Geçiş* olarak üç farklı şekilde incelenir. Biz de çalışmamızın bu kısmını hazırlarken öncelikle iki lehçe arasında başka anlama geçen sözcükleri belirledik. Belirlenen sözcükleri daha sonra farklılaşmanın anlam ilgisine göre aşağıda verilen şekilde üç başlık altında tablolaştırdık.

2.3.3.1. Yakın Anlama Geçiş

Başka anlama geçen sözcükler bu geçişi sağlarken bazen sözcüğün ilk anlamını karşılayan kavram alanından uzaklaşamaz. Örneğin, Çağatay Türkçesinde görülen *dala* sözcüğü “*sahra, kır, ova, çöl*” anlamına gelmektedir. Daha sonra aynı sözcük Özbek Türkçesinde “*tarla, ekili alan*” anlamını kazanmıştır. Sözcüğün ilk anlamından kopması yine de ilk şekle yakın bir kavram alanı içinde gerçekleştiğinden yakın anlama geçiş olarak kabul edilmiştir. Bu şekilde meydana gelen değişimler aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo: 2.3.3.1. Yakın Anlama Geçişin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
aça valide, hatun ŞSL	aça <i>ism.</i> büyükanne
amān <i>ar.</i> eminlik, korkusuzluk BD, NH, TMA, MÜN, YED, ŞT, FK	āmān <i>sf.</i> sağ salim, zarar görmemiş, incinmemiş
āmānlıg <i>ar.</i> + <i>tür.</i> korkusuzluk MK, LM	āmānlık <i>ism.</i> sağlık, sıhhat, dirlik, esenlik; huzur, barış, asayiş

‘araq <i>ar.</i> rakı BD, ŞT	arâq <i>ism.</i> votka
aşlâ <i>ar.</i> aş, kesinlikle, hiçbir zaman BV, SD, GT, NH, MÜN, FK	aslâ <i>zf.</i> 1) tamamen, büsbütün 2) asla, hiç
aşa- yemek yemek, aş yemek ŞSL, ŞT, MK	âşâmâq <i>fl.</i> elle yemek
aḥbâr <i>ar.</i> bilginler, Yahudi bilginleri, hahamlar, ulema TMA, TEH	aḥbâr <i>ism.</i> haber, bilgi aḥbârîñiz uçun haberiniz olsun diye
avul ağıl ŞSL	âvul <i>ism.</i> köy
baba baba, yaşlı, ileri gelen, bir topluluğun ulusu ŞSL, MÜN, ŞT	bâbâ <i>ism.</i> dede, büyükbaba kârbâbâ noel baba
bâğu <i>far.</i> bağ, gülistan ŞSL	bâğ <i>ism.</i> bahçe, park meva bâğı meyve bahçesi botanika bâğı botanik bahçesi
bahş <i>ar.</i> konuşulan, konu, söz, bahis BV, GT, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK	bahs <i>ism.</i> tartışma, münakaşa, müzakere; ihtilaf bahs kılmâq tartışmak, müzakere etmek
başkaru birlikte yol alma, kılavuzla birlikte gitme, rehberle bir yöne gitme ŞSL	bâşkaruv <i>ism.</i> yönetme, idare etme
bâr-gâh <i>far.</i> padişah otağı, izinle gidilen yer BV, MÜN, YED, GN	bârgâh <i>ism.</i> konak, ikametgah
bay beçe bey oğlu, Özbeklerin kadınlara söylediği bir kelime ŞSL	bâyvaçça <i>ism.</i> zengin oğlu, yüksek mertebeli kişilerin oğlu; soylu, zengin
baya kadim, eski, köhnelenmiş, çokdan kalma, adi, bayağı ŞSL	bâya <i>zf.</i> yakında, demin, kısa süre önce, az önce
behbud <i>ism.</i> iyileşme, düzelme, gelişme, ıslah	behbūd <i>far.</i> iyilik, sağlık, sıhhat MÜN, ŞHD, LM

Tablo: 2.3.3.1.(devam)

belā <i>ar.</i> gam, keder, sıkıntı BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM	balā <i>ism.</i> bela, felaket, külfet, musibet, afet balāga uçramâk <i>belayla karşılaşmak</i>
bérkit- sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek, kapatmak AL, NH	bekitmâk <i>fl.</i> kapatmak, örtmek, gizlemek, saklamak
bezm <i>far.</i> topluluk, içkili meclis BV, BD, SD, GT, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, LM	bāzm <i>ism.</i> ziyafet, şölen, kutlama bāzm kılmâk <i>ziyafet çekmek, eğlenmek, tadını çıkarmak</i>
biliş eş, dost, tanıdık GT	biliş <i>ism.</i> bilme, öğrenme; tanıma mening bilişimça bildiğim kadarıyla
boğuz hamile, gebe kadın ŞSL	boğâz <i>sf.</i> gebe, hamile (hayvanlar için) boğâz kılmâk <i>çiftleştirmek, döllemek</i>
car uçurum yer ŞSL	car <i>ism.</i> kanyon
çañ çingirak ŞSL	çang <i>ism.</i> (müz.) çeng; santur (müzik aleti)
çapmak at sürme, koşturma, seğırtme YED, LM	çâpmâk <i>fl.</i> koşmak, koşturmak
çeçen belagatlı, canlı, akıllı AL	çeçen <i>sf.</i> usta, becerikli, yetenekli gapga çeçen <i>anlamli ve güzel konuşan</i>
çöp çöp, çalı çırpı ŞSL	çöp <i>ism.</i> dal, budak, kıymık
çunçuğ kırlangıç ŞSL	çumçuğ <i>ism.</i> serçe
dala sahra, kır, ova, çöl ŞSL	dala <i>ism.</i> tarla, ekili alan pahta dalasi <i>pamuk tarlası</i>
erte sabah, yarın ÇFK, Sİ, GN	ertā <i>zf.</i> erken, ilk ertā bahār <i>erken ilkbahar</i> ertā pişar sabzavâtlar <i>erken yetişen sebzeler</i>
esiz kötü, fena GT	esiz <i>zf.</i> ne yazık, yazık
ğāvmîş <i>far.</i> su sığırı ŞHD	ğāvmîş 1) <i>ism.</i> sağmal inek, süt sığırı 2) <i>sf.</i> mandıra, sütlü

Tablo: 2.3.3.1.(devam)

gezende <i>far.</i> zarar, ziyan LM	g�z�nd� <i>sf.</i> zehirli, kaşındıncı, batıcı, sızlatan, ısırın (haşere)
gıram akal, cencal� SSL	gırr�m <i>sf.</i> sahtek�r, hilek�r, aldaticı
g�l-g�n <i>far.</i> g�l renkli BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, HD, LM	g�lg�n <i>sf.</i> 1) al, kırmızı, kızıl, pembe g�lg�n şar�b kırmızı şarap g�lg�n bolm�k kızarmak 2) (<i>mec.</i>) alımlı, g�zel
g�gird <i>far.</i> k�k�rt BV, GT, NH, FK, LM	g�g�rt <i>ism.</i> kibrit; kibrit kutusu
gozgalan şamata, karışıklık, fesat FK	kozg�l�n <i>ism.</i> isyan, başkaldırı milliy �z�dlık kozg�l�nı milli bağımsızlık isyanı
h�fız I <i>ar.</i> hıfzeden, koruyan, saklayan, ezberleyen; hafız YED, HD, MK h�fız II İranlı b�y�k şair Hafız şiraz HD, MK	h�fız <i>ism.</i> usta şarkıcı
h�la <i>ar.</i> babanın kız kardeşi TEH	h�la <i>ism.</i> teyze
harhaşa <i>far.</i> kargaşa, kavga, s�zl� atışma, ağız dalaşi SSL	harhaşa <i>ism.</i> yaygaracı, dırdır, kapris harhaşa k�lm�k dırdır etmek, kaprisli olmak, yaramaz olmaz
havf <i>ar.</i> korku BV, SD, GT, NH, HBD, LD, FK, TEH, YED, S�, FK, MK, LM, GN	havf <i>ism.</i> tehlike, tehdit havf �stida tehlike altında kalmak
huften <i>far.</i> uyumak MK	huft�n <i>ism.</i> yatsı namazı
hum <i>far.</i> k�p, şarap küpü BV, NH	hum <i>ism.</i> büyük sürahi hum kalla boş kafalı, ahmak hum baş akılsız, aptal humd�n fırın

Tablo: 2.3.3.1.(devam)

hursend <i>far.</i> kanaat eden, gözü tok, kısmetine razı olan GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN	hursând <i>sf.</i> memnun, mesut; hoşnut hursând bolmâk memnun olmak, sevinmek hursând kılmâk memnun etmek, sevindirmek hursândlık memnuniyet, hoşnutluk hursândçılık memnuniyet; eğlence; sevinç
ısıtma sıtma, ateşli hastalık, hastalık ateşi ŞSL, BV, BD, MÜN, FK, MK, LM	ısıtma <i>ism.</i> ısıtma, ateş, vücut ısısı
ictimâ' <i>ar.</i> bir araya gelme, toplanma NH	ictimâiy <i>sf.</i> kamu, umumi, halk; sosyal, toplumsal ictimâiy hayât sosyal hayat ictimâiy kelib çıkış sosyal durum ictimâiy taminât sosyal güvence
ihânet <i>ar.</i> ihanet, haksızlık, kötülük BV, NH, TEH, MK,	ihânat <i>ism.</i> hakaret, küçümseme, aşağılama, hor görme
imtiyâz <i>ar.</i> farklılık, farklı olma BV, FK, MK	imtiyâz <i>ism.</i> imtiyaz, ayrıcalık
işgâl <i>ar.</i> meşgul etme, tutma FK, MK	işkal I <i>sf.</i> 1) sorun, mesele; mani 2) karışık, düzensiz
ķandîl <i>ar.</i> kandil NH, LD, LM	ķandil <i>ism.</i> avize
ķarın karın, göbek ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ	ķârın <i>ism.</i> (anat.) karın, mide
ķarîb <i>ar.</i> yakın, yakın olan GT, ŞHD, MK	ķariyb <i>ed.</i> neredeyse, hemen hemen, aşağı yukarı, yaklaşık, civarında
ķattıķ sert, müşkül FK, LM	ķattıķ <i>sf.</i> katı, sert, dayanıklı
ķavs <i>ar.</i> kavis, yay GT, NH, LD, MÜN, YED, FK	ķavs <i>ism.</i> parantez
ķesb <i>ar.</i> çalışıp kazanma BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	ķâsb <i>ism.</i> meslek, iş, meşguliyet

kence ihtiyarlıkta tevellüd idip çok söyleyen çocuk ŞSL	kencä <i>ism.</i> en son doğan çocuk, en küçük kardeş, en küçük çocuk
ķırā 'at <i>ar.</i> okuma, okuyuş şekli ÇFK, Sİ, MK	ķırāat <i>ism.</i> kıraat, ezberden okuma ķırāat ķılmâķ kıraat etmek, ezberden okumak
ķışlak kışın barınılan yer; kışla ML, ŞSL, MÜN, ŞHD, GN	ķışlâķ <i>ism.</i> köy ķışlâķ ĥocalıķı köy ekonomisi
ķoğurcaķ karagöz resimleri, eğlenceli resimler ŞSL	ķoğırçâķ <i>ism.</i> kukla ķoğırçâķ teatrı kukla tiyatrosu
ķozģalan gürültü, şamata, karışıklık AL, BV, FK, MK, LM	ķozģâlân <i>ism.</i> isyan, başkaldırı milliy âzâdlık ķozģâlânı milli bağımsızlık isyanı
ķön- yola gelmek, düzelmek ŞSL, ŞHD	ķönmâķ <i>fl.</i> razı olmak, ikna olmak, kabul etmek; anlaşmak, sözleşmek
ķöndür- doğrultmak, düzeltmek, ıslah etmek ML	ķöndirmâķ <i>fl.</i> razı etmek, ikna etmek; kandırmak
ķözle- gözlemek, beklemek AL, BV, NH, HBD, LD, ŞHD, GN	ķözlâmâķ <i>fl.</i> göz önünde tutmak
ķuda bacanak ŞSL	ķuda <i>ism.</i> dünür
ķüt- gütmek, hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek ŞSL, TEH	ķütmâķ <i>fl.</i> beklemek, gözlemek ķutib âlmâķ karşılamak
ķâf <i>far.</i> konuşma, laf, söz, kelam BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	ķâf <i>ism.</i> abartı, şişirme, mübalağa, palavra, boş laflar ķâf ķılmâķ abartmak, şişirmek
maşlahat <i>ar.</i> ehemmiyetli, güvenilir iş, emir, husus BV, GT, LD, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, LM	maşlahat <i>ism.</i> öğüt, tavsiye, nasihat yaĥshi maşlahat iyi tavsiye maşlahat bermâķ öğüt vermek uning maşlahatıģa binâan onun tavsiyesine göre
mâtem-serâ <i>ar.</i> yas evi FK	mâtamsarâ <i>ism.</i> yaşlı, matemli

me'mūr <i>ar.</i> memur NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN	ma'mur <i>ism.</i> yönetmen, idareci, işletmeci, başkan, müdür
merhabā <i>ar.</i> merhaba, günaydın BV, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD	marhabā <i>ünl.</i> buyurun, hoş geldiniz
multık tüfeng, filinta iyi ok atan ŞSL	multık <i>ism.</i> tüfek multık atmāk <i>ateş etmek</i>
mi'de <i>ar.</i> mide, kursak, karın BV, GT, MK	mi'de 1) (<i>tip.</i>) mide; mantar hastalığı 2) <i>sf.</i> midesel, mideye ait mi'de kasallığı <i>mide hastalığı</i>
mihnet <i>ar.</i> sıkıntı, mihnet BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED	mehnāt <i>ism.</i> emek, iş, zahmet, çalışma, uğraş unumlu mehnāt <i>verimli çalışma</i>
mihnet-keş <i>ar.+far.</i> eziyet çeken BV, MK	mehnatkâş <i>ism.</i> 1) emekçi, çalışan 2) <i>sf.</i> çalışkan, emek veren, emekçi mehnatkâş āmma <i>emekçi halk</i>
mu'ālece <i>ar.</i> ilaç kullanma, ilaç yapma GT, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, MK	muālaca <i>ism.</i> tedavi
muhliš <i>ar.</i> muhtaç, ihtiyacı olan BV, YED	muhlis <i>ism.</i> taraftar, hayran, bağımlı, seven şe'riyat muhlisi <i>şiir hayranı</i> futbol muhlisi <i>futbol taraftarı</i>
murdar <i>far.</i> kirli, pis NH, FK, ŞHD, MK	murdār 1) <i>ism.</i> haram olan şey 2) <i>sf.</i> murdar, pis, haram 3) <i>sf. mec.</i> harama el uzatan, pis işlerden dönmeyen
mürebbi <i>ar.</i> terbiye eden, besleyen BV, LD, MÜN, GN	müräbbiy <i>ism.</i> erkek öğretmen, mualim
müttehem <i>ar.</i> suçlu, kabahatli NH, YED, Sİ, FK	muttāhām <i>ism.</i> 1) dolandırıcı, düzenbaz, hilekâr, üçkâğıtçı, kazıkçı 2) alçak, rezil, hain, kötü muttāhām kâzı <i>hilekâr kadı</i>
niķāb <i>ar.</i> peçe, yüz Örtüsü BV, SD, NH, HBD, LD, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM	niķāb <i>ism.</i> maske niķābnı taşlamāk <i>maskeyi çıkarmak</i>

Tablo: 2.3.3.1.(devam)

oġla -ok ile vurmak, ok yaġdırmak, çok ok atmak, bir tarafa fırlamak ŞSL, TEH, MÜN, ŞHD	oġlamâġ <i>fl.</i> namluya mermi sürmek, silaha kurşun doldurmak
pesend <i>far.</i> beġenme, beġenen MÜN, YED, CD, FK, MK, LM	pisänd <i>ism.</i> deġer, kıymet, önem, itibar, ehemmiyet pisänd ġılmaslık <i>aldırmamak, görmezlikten gelmek</i>
şanem <i>ar.</i> put, güzel kadın BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, FIC, ŞHD, LM, GN	sanam <i>ism.</i> güzel, cilveli kız, cazibeli kız
rahmet <i>ar.</i> acıma, esirgeme, koruma; yaġmur BV, BD, SD, GT, NH, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN	rahmät <i>ism.</i> teşekkür, şükran, minnet rahmät aytmâġ, rahmät demâġ <i>teşekkür etmek katta rahmät! Çok teşekkürler!</i>
rām <i>far.</i> boyun eğen, itaat eden, kendini başkasının emirlerine bırakan BV, BD, SD, HBD, LD, YED, FK, MK, LM rām ġıl- boyun eğmek, itaat etmek GN	rām: rām bolmâġ <i>meyilli olmak, yatkın olmak rām etmâġ</i> <i>kendine alıştırmak; hayran bırakmak</i>
revâc <i>ar.</i> geçerlilik, kıymet BV, SD, NH, LD, TEH, YED, ŞHD, GN	rivâc <i>ism.</i> gelişim, kalkınma, atılım rivâc tâpmâġ, rivâc olmâġ <i>gelişmek, büyüme, kalkınmak</i>
rüz-nâme <i>far.</i> günlük, günlük olayların yazıldığı defter MÜN	roznâmâ <i>ism.</i> gazete
şaf-dil <i>ar.+ far.</i> kolay aldatılan, saf ⁷ YED	sâfdil <i>sf.</i> dürüst, samimi, içten
saġav doğru telafuz etmeyen, pepe MÜN	sâġâv <i>sf.</i> dilsiz sâġâv bolib ġâlmâġ <i>dilsiz olmak; dili tutulmak</i>
soġmaġ dar yol, keçi yolu, sokak AL, ŞSL	soġmâġ <i>ism.</i> yol; çıkmaz sokak
şüret-ġâne <i>ar.+ far.</i> resim yapılan yer FK	surâthânâ <i>ism.</i> fotoğraf stüdyosu

Tablo: 2.3.3.1.(devam)

tāze <i>far.</i> taze, körpe; genç; yeni; henüz BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tāzā <i>sf.</i> temiz, arı, taze, saf tāzū havā <i>temiz hava</i> vicdānı tāzū <i>vicdanı temiz</i>
tecen kızgın ve gazaplanmış kişi ŞSL	tācāng <i>sf.</i> asabi, hırçın
teke oğlak, keçi ŞSL	tākā <i>ism.</i> teke, erkek keçi
te'kīd <i>ar.</i> güçlendirme, pekiştirme BV, TMA, FK	tā'kid <i>ism.</i> vurgu, önem, doğrulama
tenkiş <i>ar.</i> azaltma, kısma NH	tenkiş <i>sf.</i> yetersiz, eksik, nadir
terennüm <i>ar.</i> şarkı söyleme; şakıma BV, GT, NH, HBD, MÜN, YED, FK, MK, LM	terennüm <i>ism.</i> müzik, melodi, nağme, ezgi
tergīb <i>ar.</i> arzu ettirme, isteklendirme YED, CD, FK, MK, GN	tārgīb <i>ism.</i> propaganda, tanıtım; bilgi- lendirme tārgīb etilmāq <i>tanıtımı ya- pılmak</i>
tohm <i>far.</i> tohum HBD, TEH, YED, Sİ, MK	tuhum <i>ism.</i> yumurta
vezīr <i>ar.</i> valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan paşa unvanını ta- şıyan kimse GT, TMA, TEH, ŞT, MK, GN	vāzir <i>ism.</i> bakan
yatağ döşek, yatak; ölüm yatağı; hırsız ve haşare merkezi ŞSL	yātāq <i>ism.</i> yatak odası

Tablo: 2.3.3.1.(devam)

2.3.3.2. Uzak Anlama Geçiş

Başka Anlama Geçişin alt başlıklarından olan *Uzak Anlama Geçiş*, anlam farklılaşması sırasında sözcüğün ilk anlamından tamamen uzaklaştığı anlam değişimi türüdür. Örneğin, Çağatay Türkçesinde kullanılan *aḥlāt* sözcüğü *karışan şeyler*, *insan vücudunda hastalık yapan dört unsur* anlamında kullanılırken Özbek Türk-

çesinde *aḥlat* şekliyle *çöp* anlamına geçmiştir. Sözcüğün ilk anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı bu anlam *Uzak Anlama Geçiş* örneği oluşturmaktır. Bu şekilde tespit edilen uzak anlama geçiş örnekleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo: 2.3.3.2. Uzak Anlama Geçişin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
ābdān <i>far.</i> güzel, gösterişli ŞSL	ābdān <i>zf.</i> 1) bolca, bol bol 2) canı istediği kadar, doya doya; iyice 3) büyük çapta, aşırı, son derece ābdān tā 'ymâḳ <i>aşırı derecede doymak, doyuma ulaşmak</i>
aḥlāt <i>ar.</i> karışan şeyler, insan vücudunda hastalık yapan dört unsur MK	aḥlat <i>ism.</i> çöp aḥlat uyimi çöp yığını; aḥlat ḳutısı çöp kovası, kutusu
'alem <i>ar.</i> bayrak, sancak, işaret BV, SD,NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	alam <i>ism.</i> bayrak, tuğ; flama (kutsal yerlerdeki ağaçlara dilek için bağlanan)
alış- malı yağma edip kapışmak ŞSL	alışmâḳ <i>fl.</i> savaşmak, mücadele etmek
a'māl <i>ar.</i> işler, hareketler, davranışlar GT, MÜN, MK	amāl <i>ism.</i> 1) faaliyetler, etkinlikler 2) uğraş, meşguliyet 3) makam, mevki; görev, memurluk 4) amel, iş, eylem, hareket amal ḳılmâḳ uymak, hareket etmek, yerine getirmek ḳānunga amal ḳılmâḳ kanuna göre hareket etmek amalda bolmâḳ yürürte, geçerli olmak amaldan tuşmâḳ yürürlükten kalkmaki görevden alınmak amaldan faydalanmâḳ makamdan, mevkiden faydalanmak
atlan- ata binmek, sefere çıkmak, süşman üzerine asker sevk etmek ŞSL, BV, SD, TMA, MÜN, FK, GN	āatlanmâḳ <i>fl.</i> hazırlanmak

āzāde <i>far.</i> hür, serbest BV, GT, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, GN	āzādā <i>sf.</i> temiz, arı, pak, saf, tertipli
āzādelik <i>far.</i> + <i>tür.</i> serbestlik FK	āzādālik <i>ism.</i> temizlik, arılık, paklık, tertiplilik
bād <i>far.</i> rüzgar BD, SD, GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bād <i>ism.</i> romatizma
bağ 1) bağ, düğüm, kemer, sargı ŞSL, YED, Sİ 2) ilgi, alaka, kök, bağ, anlaşma ŞSL	bâğ <i>ism.</i> çalı çırpı demeti; demet, bohça, deste bir bâğ otin bir yığın odun
besāt <i>ar.</i> düz yer LM	bisāt <i>ism.</i> varlık, mülk; sahip olunan şey
bî-dermān <i>far.</i> dermansız, çaresiz LD	bedarmān <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, cansız bedarmān târtmâğ zayıflaşmak, güçten düşmek
bî-hūş <i>far.</i> şaşkın, sersem, deli BV, NH, TEH, YED, FK, MK, LM, GN	behuş <i>sf.</i> bilinçsiz, şuursuz, baygın, kendinden geçmiş behuş bolmâğ kendinden geçmek, bayılmak
bî-melāl <i>far.</i> + <i>ar.</i> usanmaksızın MK	bemelāl <i>sf.</i> rahat, huzurlu, sakin; serbestçe, rahatça, kolaylıkla
bir pek, sıkı, sağlam, Orta Asya'da askerin muhafazası için bir nevi eylem ve tenbih AL, ŞSL, SD, TMA, TEH, FK, MK	bir <i>sf.</i> kapalı, kapatılmış, örtülü, kilitli bâşı berk koça çıkmaz sokak, sonu olmayan şey
bir kit- sağlamlaştırmak, istihkam etmek; bağlamak AL, ŞSL, BV, TMA, MÜN, FK, MK, GN	bir kitmâğ <i>fl.</i> kapatmak, örtmek, gizlemek, saklamak
bünyād <i>far.</i> temel, esas, bina, yapı BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	bunyād <i>ism.</i> yaratma, oluşturma, meydana getirme
bî-serencāmlıg <i>far.</i> + <i>tür.</i> sonsuzluk MÜN	besarancāmlık <i>ism.</i> düzensiz, karışıklık, keşmekeş

Tablo: 2.3.3.2.(devam)

bozar- bozarmak, boz renkli olmak YED	bozarmâk <i>fl.</i> sararmak, solmak, rengi atmak, sönük kalmak korquvdan bozarmâk korkudan rengi sararmak
buğ duman ŞSL	buğ <i>ism.</i> buhar, buğu; soluk
cehl <i>ar.</i> bilmezlik, cehalet, bilgisizlik BV, BD, SD, GT	câhl <i>ism.</i> hışım, öfke, kızgınlık câhli çıkmâk kızmak câhl çıkarmâk kızdırmak câhldan tuşmâk sakinleşmek
cereyân <i>ar.</i> akış, akma GT	carayân <i>sf.</i> süreç, cereyan
çakçak lakırdı, söyleşme ŞSL	çakçak <i>sf.</i> neşeli, hoş, şen çakçak kılmâk hoş vakit geçirmek, eğlenmek
çal 1) hem beyaz hem kara olan sakal AL, ŞSL, BV 2) örümceğin üstüne yapışınca hareketsiz kaldığı örümcek ağı AL	çâl <i>ism.</i> ihtiyar adam, yaşlı adam çâlü kampir yaşlı çift
çal- 1) vurmak, atmak, çarpmak ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, LM, GN 2) çalmak, çakmak çakmak AL, ŞSL 3) müzik aleti çalmak ŞSL, BV, ÇFK, TMA , Sİ, ŞHD, MK, GN 4) başa sarık çalmak, giymek, takmak ŞSL, ÇFK, Sİ, ŞHD	çalmâk <i>fl.</i> 1) çalmak tan-bur çalmâk tanbur çalmak huştak çalmâk düdük çalmak 2) çelmek, ayağı ile birisini yere düşürmek 3) çalım atmak (futbol)
çanğ havanın bozukluğu, bulut ŞSL	çang <i>ism.</i> toz çañ bâsmâk tozlanmak çang yollar tozlu yollar
çene kurt, böri ŞSL	çänä <i>ism.</i> kızak çänäda uçmâk kızağa binmek, kızakla gitmek
çep <i>far.</i> yanlış, falso MK	çäp <i>ism.</i> sol, sol taraf çäpga sola çäp bermâk kaçınmak, kurtulmak
çömür- suya dalmak MK	çömilimâk <i>fl.</i> yıkanmak, banyo yapmak, yüzmek duşda çömilimâk duşta yıkanmak hammânda çömilimâk hammamda yıkanmak

Tablo: 2.3.3.2.(devam)

dahl <i>ar.</i> giriş, girdi, karışma, etki, gelir, kazanç, verim BV, GT, NH, MÜN, FK, MK, LM	dahl <i>ism.</i> ilgi, bağlantı, alaka buning menga dahli yoq bunun benimle ilgisi yok
darhan devlete veya hükümdar ailesine karşı yararlık göstermiş olmaları mukabili kendilerine maddi ve manevi ayrıcalık tanınan kişilere verilen unvan ŞSL	darhân <i>ism.</i> muaf, serbest
dāye <i>far.</i> dadı, süt annesi SD, GT, LD, ŞT, Sİ, FK, LM, GN	dâyâ ebe; bilgili kadın
der-kâr <i>far.</i> bilinen, belli, maluma GT, YED, ŞHD	derkâr <i>sf.</i> gerekli, lazım
endişe <i>far.</i> merak, kaygı 'BV, BD, GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, Sİ, GN	ândişâ <i>ism.</i> utanç, ar, haya, namus
endişesiz <i>far. + tür.</i> endişesiz GT	ândişäsiz <i>sf.</i> utanmaz, hayasız
erke <i>moğ.</i> naz, şive, bolluk içinde yetiştirilmiş olan AL, ŞSL	erke <i>ism.</i> 1) sevgili, kıymetli, gözde 2) şımarık; nazlı erke bâla şımarık çocuk erke kılmâk şımartmak erke yârim nazlı yarım
ezâ <i>ar.</i> eziyet, can yakma GT, MK	âzâ <i>ism.</i> yas, matem, ağıt azâ tutmâk yas tutmak, ağıt yakmak, matem tutmak
fâyiz <i>ar.</i> bolluk, çokluk NH, FK, LM	fâiz <i>ism.</i> yüzde, hisse, kâr payı; faiz
ferâgat <i>ar.</i> vazgeçme, el çekme, bırakma BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK	fârâgat <i>ism.</i> rahatlık, huzur, dinlenme fârâgatda yaşamâk huzurda yaşamak
fuğarâ <i>ar.</i> fakirler, yoksullar GT, NH, MÜN, YED, MK	fuğarâ <i>ism.</i> vatandaş, uyruk, yurttaş fuğara uruşı iç savaş, iç karışıklık
ğaş <i>ar.</i> kendinden geçme, bayılma MK, GN	ğaş <i>ism.</i> rahatsızlık, kızdırma, gıcıklık ğaşını keltirmâk sinirini bozmak, gıcık etmek, rahatsız etmek

ğulğul <i>ar.</i> gürültü, şamata, velvele LD, YED, CD, FK, ŞHD, GN	ğulğula <i>ism.</i> 1) anlaşmazlık, tartışma, kavga. 2) gam, keder; şüphe
haķır <i>ar.</i> değersiz, hor gözle bakılan GT, NH, LD, MÜN, FK, MK, LM	haķır 1) <i>sf.</i> aşağı görülen, hakir 2) <i>ism.</i> hizmetçi
hālis <i>ar.</i> hilesiz, saf, katıksız GT, NH, FK, LM	hālis <i>zf.</i> tarafsız, nesnel, objektif
haşer <i>ar.</i> 1) kalabalık NH 2) nehir ve ırmak kazmak için toplanılan işçiler ŞSL	haşar <i>ism.</i> imece, kolektif yardım
havātır <i>ar.</i> düşünceler, anılar, hatıralar BV, NH, YED, ŞHD, MK	havātır <i>ism.</i> kaygı, endişe havātır bolmāķ kaygılanmak, endişelenmek, merak etmek
hıyābān <i>far.</i> iki tarafı ağaçlı yol, bulvar BV, YED, FK	hıyābān <i>ism.</i> park, bahçe
ilgek halka, düğme, zencir ŞSL	ilgāk <i>ism.</i> kanca, çengel
iri- erimek, dağılmak, akmak ŞSL, SD, HBD, LD, TEH, MÜN, FK	irimāk <i>fl.</i> çürümek, bozulmak, çürüyüp kokuşmak
irim beşaret, müjde, talih, baht, uğur ŞSL	irim <i>ism.</i> batıl inanç, hurafe
istikāmet <i>ar.</i> yön, doğruluk GT, NH, LD, MÜN, FK, MK, LM	istikāmat <i>ism.</i> ikamet, yaşama, oturma, yerleşme istikāmat kıl māk ikamet etmek, oturmak Men Tāşkentda istikāmat kılaman Ben Taşkent'te oturuyorum
kākül <i>far.</i> perçem BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, LM	kākil <i>ism.</i> örgü; kurdele
ķalıñ kalın ÇFK, Sİ, ŞHD	ķalın <i>sf.</i> kaim, kaba saba, iri
ķap- 1) kapmak, tutmak ŞSL, NH, FK 2) kapamak, örtmekGT	ķāpmāk 1) <i>fl.</i> ısırarak, dişlemek 2) <i>mec.</i> kaba, nezaketsiz söz söyleyerek birinin kalbini kırmak

kāsib <i>ar.</i> kazanan, kazanç sahibi NH, MK	kāsib <i>ism.</i> zanaatkar, usta; ayakkabıcı, ayakkabı ustası
kaşka 1) alnında beyaz nişan olan at ŞSL 2) muharebe esnasında atın cebiresine takılan nişan, kutas ŞSL	kaşka <i>ism.</i> leke, benek, nokta
kesād <i>ar.</i> yokluk, kıtlık SD	kāsād <i>ism.</i> kesat, hareketsizlik, durgunluk, durağanlık, iş durgunluğu
kezek bir tür hastalık, kanser AL, ŞSL	gāzāk <i>ism.</i> kanlı irin, iltihap gāzāk ālmāk iltihaplanmak
kaçın konuk AL	gavcum <i>sf.</i> kalabalık, yoğun nüfuslu, tikiş tikiş
kavvās <i>ar.</i> okçu BV	ğavvās <i>ism.</i> dalgıç, dalış yapan kimse
kıya haşin, sert; cihet YED, ŞHD	kıya 1) <i>ism.</i> yamaç, bayır, yokuş 2) <i>sf.</i> eğimli, meyilli
kolanse basur, mayasıl ŞSL	kolansa <i>sf.</i> kötü kokan, pis kokulu, leş gibi kokan
kulluğ kulluk BV, NH, HBD, YED	kulluğ <i>ism.</i> şükür, şükran, teşekkür kulluğ kilmāk teşekkür etmek, başıyla selamlamak, derin saygı göstermek
maḥrec <i>ar.</i> dışarı çıkılacak kapı; ağızdan harflerin çıktığı yer FK, MK	maḥrāc <i>ism.</i> (mat.) payda, bölen, mahreç; umumiy mahrac ortak payda
ma'īn <i>ar.</i> saf, akarsu GN	ma'īn <i>sf.</i> yumuşak, ince, narin; sevimli, hoş
medeni <i>ar.</i> Medineli ŞHD	mādāniy <i>sf.</i> 1) medeni 2) kişinin kendi eliyle, emeğiyle ekilen, yetiştirilen mādāniy taraqqiyāt medeni uygarlık
meşq <i>ar.</i> yazı örneği BV, YED	māşq <i>ism.</i> alıştırma, idman, egzersiz, antrenman, pratik, uygulama māşq kilmāk alıştırma yapmak
nā-saz <i>far.</i> uygunsuz MK	nāsāz <i>sf.</i> bozuk

Tablo: 2.3.3.2.(devam)

nefer <i>ar.</i> asker, ordu TMA	nāfār <i>ism.</i> nefer, kişi; adet (<i>sadece insan sayısı belirtilirken kullanılır</i>)
orunlu 1) yeri, mekanı, rütbesi ve makamı olan ŞSL 2) bedel, karşılık ŞSL	orunlu <i>sf.</i> doğru, yerinde, uygun
pervā <i>far.</i> korku, çekingenlik BV, SD, GT, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, GN	parvā <i>ism.</i> dikkat, itina, özen, ilgi, önem parvā kılmâk dikkat etmek, mühimsemek
peyvend <i>far.1)</i> bağlayıcı, bağ, ilgi BV, LD, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM 2) ulaşma, varma BD, NH, HBD, LD	päyvänd 1) birleştirme, ekleme päyvänd kılmâk <i>bitiştirmek, birleştirmek 2)</i> kaynak, bağ elektr päyvänd <i>elektrik kaynağı</i>
rūhānî <i>far.</i> ruhani, ruhla ilgili, gözle görülmeyen cismi olmayan NH, LD, GN	ruhāniy <i>ism.</i> din adamı; rahip
şalābet <i>ar.</i> peklik, sağlamlık GT, MÜN, LM, GN	salābāt <i>ism.</i> ululuk, azamet, etkileycilik, irilik, ağırlık
sārā <i>far.</i> halis, katkısız BV, SD, NH	sara <i>sf.</i> seçkin, güzide, özel
şaş- tan kalmak, akıl gidip yoldan ayrılmak, şaşımak, hayret etmek ŞSL	şāşmâk <i>fl.</i> acele etmek, çabuk olmak; telaşlanmak
şib bir tür kumaş, yapağı, örtü ŞSL	şip <i>ism.</i> tavan
tabla- neşelendirmek GN	tāblamâk <i>fl.</i> ısıtmak, kıvamına getirmek
taḳāzā <i>ar.</i> sıkıştırma, çıkışma, sık boğaz etme GT, LD	taḳāzā : kılmâk talep etmek, öngörmek
tale kamyş ve kamyşa benzeyen şeylerden kırılıp ayrılan parça ŞSL	tāla <i>ism.</i> iplik, lif, elyaf kimyāviy tāla <i>sentetik elyaf asab tālası</i> <i>sinir lifi sun'iy tāla</i> <i>sunî elyaf</i>
tansuğ 1) hediye, armağan GN 2) tuhaf, şaşılacak, tanmalı AL, ŞSL	tansık <i>sf.</i> seyrek, nadir, alışılmamış tansık taâm <i>zarif yemek</i>
tarḳal- moğ. dağılmak, saçılmak, perişan olmak ŞSL, YED	tarḳalmâk <i>fl.</i> yayılmak, uzanmak

telâş <i>ar.</i> telaş, kaygı, tasa BV, NH, FK, MK, LM	tälâş <i>zf.</i> kapış kapış, kapışılırcasına
temâşâ <i>far.</i> bakıp seyretme, gezme yürüme BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN	tämâşâ <i>ism.</i> manzara, piyes tämâşâ kılmâķ izlemek, seyretmek tämâşâ körsütmâķ piyes sergilemek
yaşna- parlamak, parıldamak GN	yaşnamâķ <i>fl.</i> güzelleşmek, gelişmek; çiçeklenmek
yel- geçip gitmek, (özellikle) atla gitmek, akmak GT	yelmâķ <i>fl.</i> yelmek, esmek
yola- yaklaşmak, yakınlaşmak MK	yolâmâķ <i>fl.</i> yaklaşmak, rastlamak; yukarı itmek, yukarıya yaslamak
zamîr <i>ar.</i> iç, iç yüz, kalp, gönülde gizli olan sır, düşünce GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, FK, MK, LM, GN	zamir <i>ism.</i> öz, esas, temel
zât <i>ar.</i> kendi, asıl, saygıdeğer kişi BV, BD, GT, SD, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	zât <i>ism.</i> zat; soy, kavim; nesil erkak zâtı erkek nesli, erkekler
zâyi' <i>ar.</i> kayıp, elden çıkan, zarar, ziyan BV, GT, NH, FK, ŞHD, MK, LM	zâye <i>zf.</i> boşuna, faydasızca, nafîle zâye ketmâķ boşa harcamak, heba etmek, israf etmek

Tablo: 2.3.3.2.(devam)

2.3.3.3. Zıt Anlama Geçiş

Başka anlama geçiş yapan sözcükler bazen ilk anlamın aksi yönünde değişim gösterirler. Bu değişimler anlam değişimlerinde başka anlama geçişin alt başlığında *Zıt Anlama Geçiş* olarak adlandırılır. Örneğin, Çağatay Türkçesinde *ķingır* sözcüğü *cesur*, *yiğit*, *yürekli* anlamlarına gelir. Aynı sözcük Özbek Türkçesinde *ķingır* şeklinde kullanılmakta ve *eğri*, *çarpık*, *yamuk*; *düzenbaz*, *hilekar* anlamlarını karşılamaktadır. Sözcüğün Özbek sahasında gösterdiği bu anlam başkalaşması özellikle *düzenbaz*, *hilekar* anlamlarında ilk anlamın tersi yönünde bir anlam değişmesi gös-

termiştir. İşte bu şekilde zıt yönde gelişen anlam başkalaşmaları çalışmamızın bu kısmında *Zıt Anlama Geçiş* başlığı altında aşağıda sıralanmıştır.

Tablo: 2.3.3.3. Zıt Anlama Geçişin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
açar turşu, ekşiyle terbiye olmuş meyve sebze ŞSL	âçar <i>ism.</i> meyvelerle yapılan reçel
alkışla- alkış etmek, teşvik etmek, dua ve sena etmek, öğmek ŞSL	âlkışlamâq I <i>fl.</i> 1)insanları birbirine düşürmek, kavgaya sebep olmak, körüklemek, kışkırtmak 2) köpeği bir başka köpeğe ya da insana saldırtmak 3) <i>fl.</i> alkışlamak, tebriklerini bildirmek
becâ <i>far.</i> yerinde, uygun, doğru YED, MK	becâ <i>sf.</i> 1) uygunsuz, yersiz, münasebetsiz, yanlış 2) endişeli, huzursuz
be-pâyân <i>far.</i> son, nihayet ŞHD	bepâyân <i>sf.</i> sınırsız, sonsuz, uçsuz bucaksız; engin, geniş
canlan- mızımızlanmak ŞSL	cânlanmâq <i>fl.</i> 1) hayat belirtisi göstermek, canlanmak, dirilmek 2) harekete geçmek, hareketlenmek 3) kalabalıklaşmak, yoğunlaşmak, dolmak 4) gelişmek, ilerlemek, yükselmek 5) kızmak, ısınmak, alevlenmek 6) geri gelmek, yeniden hayat bulmak
çâk <i>far.</i> yarık, yırtık, parça BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM, GN	çâk <i>ism.</i> 1) dikiş, dikiş yeri 2) suture
êrtegi evvelki, önceki AL	ertâgi <i>sf.</i> yarınki, yarının <i>ertâgi kün yarın ertâgi kündan bâşlab yarından itibaren</i>
güz haziran, bahar, güz mevsimi ŞSL	güz <i>ism.</i> güz, sonbahar, hazan <i>keç güz güz sonu</i>

ğareng <i>far.</i> çığlık LD	garang <i>sf.</i> Sağır
hengāme <i>far.</i> zaman; kavga, gürültü BV, NH, TMA, YED, FK, MK, LM	hāngamā <i>ism.</i> 1) hoş sohbet; komik konuşma, gülünç hareket, gülünç olay hāngamā kılmâk konuşmak; komik konuşmak 2) ilginç olay 3) tatsız vaka, olay
ilgerü ileri, ön taraf AL, GT, ÇFK, GN	ilgāri <i>zf.</i> 1) ileri, ileriye doğru, öne. 2) ileride, gelecekte 3) önce, önceki, önceki, geçmiş, sabık ilgāri zamānda önceleri, eskiden
kınğır cesur, yiğit, yürekli ŞSL	kınğır <i>sf.</i> eğri, çarpık, yamuk; düzenbaz, hilekar
ķır kır, çöl, sahra ŞSL, ŞT, GN	ķır <i>ism.</i> tepe, yayla
sērgēk uykusuzluk AL, NH	sergāk <i>sf.</i> dikkatli, titiz, tedbirli, ihtiyatlı, uyanık, tedbirli
terge -derlemek, bir araya getirmek AL, NH	tārgāmāk <i>fl.</i> yayılmak, uzamak

Tablo: 2.3.3.3.(devam)

2.3.4. Anlam İyileşmesi

Anlam değişimi olayları içinde ele alınan *Anlam İyileşmesi*, sözcüğün eskiden ifade ettiği anlamda bir anlam iyileşmesinin oluştuğunu gösterir (Aksan, 2016: 114). *Günay Karaağaç*, bu başlığın tanımını kötü anlamlı bir sözün zamanla iyi anlam üstlenmesi (Karaağaç, 2013: 140) şeklinde ele almıştır. Aslında bu anlam olayı için üzerinde en fazla durulan konu, iyileşmenin tam olarak nasıl karşılanacağını bilinmemesidir. Bu nedenle bazı araştırmacılar anlam iyileşmesini kötü anlamlı bir sözcüğün iyi anlama geçmesi olarak değerlendirirken bazıları sözcüğün ilk anlamına göre daha iyi bir anlam kazanması olarak değerlendirmiştir. Hülya Arslan Erol da çalışmasında iyileşme sözcüğünün yapı olarak karşılığının sözcüğün anlam olarak eskisine nazaran bir kademe daha iyi hale geçmesi olarak ele almıştır. Çünkü bu şekilde yorumlamak hem iyileşme sözcüğünün anlamı ile uyumakta hem de tasnif yapılırken değişime uğrayan sözcüğün çerçevesini daraltmamaktadır (Arslan-Erol,

2014: 83). Biz de bu açıklamayı esas alarak çalışmamızda anlam iyileşmelerini sözcüğün önceki anlamına göre meydana gelen iyileşme olarak ele aldık. Bu doğrultuda iki lehçe arasında tespit edilen *Anlam İyileşmeleri* tablo halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo: 2.3.4. Anlam İyileşmesinin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
' acüz <i>ar.</i> 1) kocakarı 2) cadı karı BV, TEH, YED, MK	acuz <i>ism.</i> acuze, yaşlı kadın
avul ağıl ŞSL	āvul <i>ism.</i> köy
cān-bāzlık <i>far.</i> + <i>tür.</i> canbazlık; aldatıcılık YED	cānbāzlık <i>ism.</i> bencil olmama, fedakârlık, özveride bulunma, esirgemezlik; cānbāzlık bilan <i>kendini feda ederek</i>
çet 1) alçak adam, pis ŞSL 2) yaka, taraf; kenar, sınır ŞT	çet <i>sf.</i> sınır, had, kenar; dış, yabancı çet-da kâlmâk <i>kenarda kalmak</i>
kār-hāne 1) <i>far.</i> iş yeri, dünya BV, GT, NH, TMA, MÜN, FK, MK 2) <i>far.</i> genelev GT	kārḥānā <i>ism.</i> işletme, şirket, iş yeri hususiy kārḥānū <i>özel şirket</i>
kem-ter <i>far.</i> itibarsız, eksik, değersiz, hakir CD, GN	kämtār <i>sf.</i> alçak gönüllü, gösterişsiz, sıradan, mütevazı
kemterîn <i>far.</i> daha, aciz, pek aciz LD	kemterîn <i>sf.</i> alçak gönüllü, gösterişsiz, sade, mütevazı

2.3.5. Anlam Kötüleşmesi

Anlam iyileşmesinin tersi bir şekilde iyi anlamlı bir birimin zamanla kötü ya da kötüye giden bir anlam kazanması *Anlam Kötüleşmesi* olarak adlandırılmaktadır (Korkmaz, 1992: 11; Karaağaç, 2013: 141). Anlam kötüleşmesi ifadesi tıpkı anlam iyileşmesi gibi dilciler arasında farklı şekillerde yorumlanabilen bir anlam olayıdır. Çünkü sözcükte meydana gelen anlam değişimini yeni anlamın sosyal, toplumsal ve dönemsel anlamlarına göre sınıflandırmak gerekmektedir. Bu nedenle anlam kötü-

leşmesi için net bir sınır çizilememiştir. Dolayısıyla işin inceleme kısmında sözcüklerin anlam kötüleşmesine uğrayıp uğramadığı araştırmacıların görüşüne göre farklılıklar gösterebilmektedir.

Bu çalışmada *Anlam Kötüleşmesi* maddesi oluşturulurken yanlışlık yapılmaması adına değerli Hocam Hülya Arslan Erol'un da belirttiği şekilde belirgin değişikliklerin bulunduğu sözcükler ele alınmış ve oluşturulan tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo: 2.3.5. Anlam Kötüleşmesinin Tespit Edildiği Kelimeler

ÇAĞATAY TÜRKÇESİ	ÖZBEK TÜRKÇESİ
' ayyār <i>ar.</i> zeki, kurnaz, hilekar, dolandırıcı BV	ayyār <i>sf.</i> sinsi, kurnaz, tilki gibi, yılan gibi; düzenbaz, üçkağıtçı, hilekar
' avām <i>ar.</i> herkes, halk GT, BD, NH, MÜN, YED, MK	avām <i>ism.</i> 1) avam, halkın aşağı tabakası; sıradan halk avām tili <i>avam dili</i> 2) okumayan cahil kişiler
bî-ḥaber <i>far. + ar.</i> habersiz BV, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	beḥabar <i>sf.</i> habersiz, vakıf olamayan; bilgisiz, cahil
bî-ḳarār <i>far. + ar.</i> kararsız BV, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM	beḳarār <i>sf.</i> kararsız, döneke, değişken; güvenilmez, kaypak
boya- boyamak, boya sürmek AL, ŞSL, BV, GT, HBD, YED, FK, LM, GN	boyamâḳ <i>fl.</i> boyamak; bulamak, kirletmek
cinnî <i>ar. + far.</i> cinlere mensup TEH	cinni <i>sf.</i> 1) deli, akıl sağlığını yitirmiş, akılsız cinni bolmâḳ <i>delirmek, aklını oynatmak, kafayı yemek</i> 2) <i>mec.</i> ahmak, budala, aptal, cahil 3) divane, çilgin, sersem
cüz'î <i>ar.</i> parça, -den başka, dışında SD, TMA, TEH, MÜN, FK	cüziy <i>sf.</i> küçük, ehemmiyetsiz, önemsiz, mühim olmayan
dellā <i>ar.</i> tellal, satılacak şeyi satan, alıcı ile satıcı arasında vasıta olan kimse MK	dällä <i>ism.</i> kadın satıcısı, pezevenk, muhabbet tellalı

<p>ġanîmet <i>ar.</i> “kazanç, beklenmeyen kazanç; düşmandan alınan kazanç ganimet” BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN</p>	<p>ġanimat <i>ism.</i> “yağma, çapul, talan, ganimet”</p>
<p>hâlî <i>ar.</i> ıssız, تنها, boş BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK, LM</p>	<p>hâlî <i>sf.</i> boş, yoksun, içeriksiz; yetersiz 2) <i>sf.</i> açık, boş, serbest 3) <i>sf.</i> zayıf, güçsüz, aciz, cılız</p>
<p>isnâd <i>ar.</i> yükleme, atfetme, dayanak TMA, TEH, MÜN, FK</p>	<p>isnâd <i>ism.</i> ayıp, utanç, yüz karası; rezil isnâd keltirmâk rezil etmek; lekelemek</p>

Tablo: 2.3.5.(devam)

<p>qara 1) siyah, kara, esmer ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN 2) avam, haktan olan ŞT 3) deniz kenarı, kuru yer, kara, sahil ŞSL 4) hasım, akraba AL 5) mürekkeb AL</p>	<p>qâra 1) <i>sf.</i> kara, siyah qâra metall <i>demirli metall</i> 2) <i>ism.</i> satrançta beyaza zıt taşlar, bu taşlar ile oynayan taraf 3) <i>ism. etn.</i> beyaz olmayan, sade, gösterişsiz giyim; matem sembolü bayraklarga qâra tüşmâq, qâra kiymâq <i>yasılan etmek</i> 4) <i>ism.</i> gecede, siste yani uzaktan sisli ve bulanık görünen gölge 5) <i>ism.</i> hedefe alınan yani hedeflenen, nişan 6) <i>mec.</i> okumayan cahil adam 7) <i>mec.</i> birinci, baştaki; taslak 8) <i>mec.</i> özel yetenek, hüner gerektirmeden el gücüyle her kişinin yapabileceği iş 9) <i>mec.</i> gönülsüz, nahoş, talihsiz, kara bahtlı, uğursuz 10) <i>mec.</i> zorluk ile ilişkili olan, meşakkatli, azaplı, ağır 11) <i>mec.</i> korkunç, dehşet verici, vahşetli 12) <i>sıf.</i> yaman, rezil, alçak, sefil 13) <i>sıf.</i> devrimsel harekete, demokrasiye karşı hareket kılan zamândan ming yıl ârkada qâlgan qâra câhillar hâyin qalamları bilân kommünizmga hucum qıladılar <i>zamandan bin yıl arkada kalan kara cahiller hayin kalemleleriyle komünizme hücüm ettiler</i> 14) <i>ism.</i> dürüst olmayan, yaman, haksız iş 15) <i>ism. mec.</i> namına, adına leke düşen, hatalı kişi; günahkar 16) <i>ism.</i> Kara (erkek ismi)</p>
<p>qıngır cesur, yiğit, yürekli ŞSL</p>	<p>qıngır <i>sf.</i> eğri, çarpık, yamuk; düzenbaz, hilekar</p>

Tablo: 2.3.5.(devam)

menmenlik enaniyet gibi gurur ŞSL	manmanlık <i>ism.</i> kibir, kendini beğenmişlik, şımarıklık, ukalalık manmanlık kılmak ukalalık yapmak
nağme <i>ar.</i> ahenk, ezgi, güzel BV, GT, NH, HBD, YED, FK, ŞHD, MK, GN	nağmä 1) <i>ism.</i> nağme; müzik 2) <i>mec.</i> lüzumsuz hareket, dırdır, kapis 3) <i>mec.</i> ıvır zıvır, lüzumsuz; baş belası
or hendek, şehir ve kale viranesi, tümsek, önu hendekli tabya, burç, yüksek yer, yokuş ŞSL	ör <i>ism.</i> 1) uçurum, yar 2) inatçı, dik kafalı
pend bér- nasihat etmek GT	pänd: pänd bermak aldatmak, kazık atmak, kandırmak, kelemek
satkun satış AL	sâtkın <i>sf.</i> hain
soy- soymak ŞSL, GT, MK, LM	soymak <i>fl.</i> kesmek, öldürmek, katletmek, boğazlamak

Tablo: 2.3.5.(devam)

3. SONUÇ

Hayatımızı, geçmişimizi, bugünümüzü hatta benliğimizi anlamlandıran ve insanoğlunun varlığı ile aynı yaşta olan dil; araştırılması ve geliştirilmesi elzem bir bilim dalıdır. Dünya üzerinde malzemesi insanoğlunun yaşı kadar eski pek az bilim dalı vardır. Dil bilimi de bu bilim dallarının başında gelir. Varlığı oldukça eski olan dil üzerine düşünme ve incelemeler, M.Ö. 4-5.yy'a eski Hint ve Yunan medeniyetlerine dayansa da gerçek bir bilim dalı olarak ele alınması 19.yy'ın başlarında Saussure'un çalışmalarıyla gerçekleşmiştir. Ülkemizde ise dil bilimi çalışmaları bu tarihten çok daha yenidir, dil biliminin Türkolojiyle birlikte ele alındığı çalışmalar son zamanlarda hız kazanmıştır. Bu çalışma da dil biliminin alt dalı olan anlam bilimi alanında hazırlanmıştır.

Anlam bilimi, sözcüklerin şekilsel değil anlamsal incelemesini yapmaktadır. Dolayısıyla bu incelemeyi yaparken üzerinde çalışılan dilin anlam değişmelerini de ortaya koyar. Sözcüklerin anlam ve kavram alanını art zamanlı ve eş zamanlı inceleyip bunları anlamsal tasnife koyan anlam değişmeleri çalışmaları, dil bilimi çalışmalarının önemli bir dalını oluşturmaktadır. Özellikle karşılaştırmalı olarak yapılan anlamsal incelemelerin art zamanlı ele alınmasıyla lehçeler arasındaki anlamsal süreklilik ve değişmeler ortaya konularak dilin sözcüksel olarak gelişimi daha net görülür. Böylece tarihî lehçelerin devamlılığını temsil eden çağdaş lehçeler ile ilişkisi bir nebze daha aydınlatılmış olur.

Türkolojinin önemli tarihî lehçelerinden Çağatay Türkçesi ve onun devamlılığını sürdüren Özbek Türkçesi arasındaki anlamsal incelemeyi ele alan çalışmamızın ilk bölümünde Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesi arasında süren dil devamlılığının tarihî sebepleri ve söz konusu dillerin konuşuru olan toplumların geçmiş yaşamlarının bağlantısı ortaya koyulmaya çalışılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çağatay Türkçesi, Kuzey-Doğu Türkçesi içindeki Harezmi, Kıpçak, Çağatay Türkçelerinin gelişiminde son halkayı temsil etmektedir.
- Çağatay Türkçesi özellikle Ali Şir Nevayî'nin dili ile kendini geliştirmiş, pek çok önemli şair ve esere sahip olan edebî bir dildir.

- Kuzey-Doğu Türkçesinin Doğu Türkçesi kolundan tarihî süreç içinde Özbek Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesi dediğimiz lehçeler oluşmuştur.
- Özbek Türkçesi, yaşadığı karışık coğrafyanın etkisiyle Rus dilinden, Kazak lehçesinden, Oğuzcadan, İran ve Tacik dillerinden etkilenmiştir.
- Özbek Türkçesinin farklı dil ve lehçelerden etkilenmesi, hem ses uyumlarına ve dil bilgisine hem de kelimelerin anlam alanına sirayet eden bir değişime neden olmuştur. Bu etkilenmeler, Özbeklerin ataları olan Çağatayların dilinden ayrılma noktalarını teşkil etmektedir.

Giriş kısmının devamında anlam bilimi, anlam biliminin geçmişi hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Buradan elde edilen bulgular ise bize anlam biliminin kurucusu *Bréal* ile anlam bilimi çalışmaları tarihini 19.yy'ın başlarına götürebileceğimizi gösterir. Anlam biliminin çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan tanımlarının verildiği bölümde yapılmış tanımların ortak noktasına bakılırsa anlam bilimini *anlamlı birimlerin anlamlarını ve bu anlamlardaki değişimleri inceleyen bilim dalı* olarak tanımlamak mümkündür. Anlam biliminin önemli bir dalı olan anlam değişmelerini ele alan bu çalışmada, Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesi arasında karşılaştırması yapılan 18.000 sözcükten 4300 sözcükte ortaklık belirlenmiştir. Ortaklık sağlanamayan 13.700 sözcüğün genel olarak Çağatay sahasında kullanılan Arapça ve Farsça sözcüklerden oluştuğu görülmektedir. Geçişler daha çok Türkçe sözcüklerde ya da halkın diline tamamen geçmiş yabancı sözcüklerde yaşanmıştır. Ancak buna karşın karşılaştırmanın malzemesi olan edebî metinlerin dilinde yabancı sözcük sayısının fazla olmasından ortak sözcük sayısı gerekenden düşük çıkmış olmalıdır. Burada aynı kökten türetilen sözcüklerin belirgin bir anlam olayı görülmediği sürece ortaklığa tekrar dahil edilmediğini de eklemek gerekir. Sözlüklerden hareketle iki lehçe arasındaki ortak sözcük kullanımının yaklaşık %25 olduğu görülmektedir. Ortaklığı tespit edilen bu sözcükler dikkate alınarak anlam değişmeleri belirlenmiştir. Değişmeler belirlenirken *Anlam Daralması*, *Anlam Genişlemesi*, *Başka Anlama Geçiş*, *Anlam İyileşmesi* ve *Anlam Kötüleşmesi* olarak beş temel başlık altında sınıflandırma yapılmıştır. Bu başlıklardan elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Kelimenin anlamlarından birini kaybetmesi olarak nitelendirilen *Anlam Daralması*, sözcüğün anlam alanlarından birini kaybetmesi veya kapsadığı anlam alanının daha sınırlı bir hale geçmesi şeklinde tanımlanabilir. Örneğin Çağatay Türkçesindeki *yavuz* sözcüğü “*kötü, fena*” anlamı yanında “*hub, güzel, temiz, müs-*

tesna” anlamını da karşılamaktadır. Aynı sözcük *yāvuz* şekliyle Özbek Türkçesinde “*kötü, fena; kötü niyetli*” anlamını karşılar *güzel, müstesna* vb.. anlamlarını kaybetmiştir. Bu nedenle sözcüğün anlamında bir daralma görülmektedir. Kelimeler daralmaya uğrarken bunu daha özel bir anlama geçiş olarak da gerçekleştirebildiğinden kendi içine *Özelleşmeyi* de dahil etmektedir. *Özelleşme* de kavram alanında bir daralmayı işaret eder ancak daralmadan farkı sözcüğün kavram alanından tam olarak ayrılmadan daha özel bir anlamı ifade etmeye başlamasıdır. Örneğin Çağatay Türkçesindeki *sofra* kavramı yine *sofra* anlamıyla kullanılırken Özbek Türkçesinde *hamur sofrası* anlamını karşılayarak eski anlamından kopmadan daha özel bir anlam kazandığından özelleşme yoluyla bir daralmaya gitmiştir. Kısacası kelimenin kavram alanından kopmadan daha özel anlamları karşılaması özelleşme olarak düşünülebilir. Bu bilgiler ışığında 198 sözcüğün Çağatay Türkçesinden Özbek Türkçesine geçerken anlamında daralma olduğu tespit edilmiştir. Bu daralmalardan 59’u *özelleşme* yoluyla gerçekleşmiştir. Sonuç olarak gerçekleşen daralmalardan özelleşmenin daha sınırlı olduğu görülmektedir.

- Anlamli birimlerin kullanım alanı zamanla daralabildiği gibi yayılıp genişleme de gösterebilir. Anlam alanı artan bu birimler *Anlam Genişlemesi* başlığı altında ele alınır. Kelimeler, genişleme durumunu farklı ilgilerle gerçekleştirebildiği için genişleme türüne göre *Anlam Genişlemeleri; Genelleşme, Mecazlaşma, Komşuluk, Eksiltme, Tabu-Örtmece, Argo* alt başlıkları altında incelenmektedir. *Genişleme* başlığı altında 604 sözcük değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerin 22’si sözcüğün dar kapsamından sıyrılarak genel bir tür adı olduğu anlam *genelleşmesi* yoluyla gerçekleşmiştir. *hecv* sözcüğünün biriyle şiir yoluyla alay etme anlamını Özbek sahasında *hiciv, yergi, taşlama içeren eser, şiir, hikaye* anlamları ile daha genel bir kavram alanına taşıması bu anlam olayını özetler niteliktedir. Anlam genişlemelerinin bir diğer başlığı olan *mecazlaşma* anlam olayı için ‘aşap kelimesinin *sinir, damar* anlamlarını *sinir, öfke* şeklinde daha soyut anlamlara doğru genişletmesi örnek gösterilebilir. Bu şekilde sözcüğün anlamını daha soyut kavramlara doğru genişleten *mecazlaşma* 100 kelimedede tespit edilmiştir. Kelimeler, kavram alanlarını soyut sözcüklere değil *çat* kelimesi gibi *birleşmek, değdirmek, iliştiirmek* anlamlarından *apış arası, ayaklar arası* şeklinde bir benzerlik ya da yakınlık ilgisiyle komşu anlamlara doğru genişletirse *komşuluk* anlam olayı meydana gelir. Bu anlam olayından Özbek ve Çağatay sahası arasında 10 kelime tespit edilmiştir. Geriye kalan değişmelerden tespit edilenlerin 6’sı *eksiltme*, 4’ü *argo*, 7’si *tabu ve örtmece* yoluyla anlam genişlemesine

uğramıştır. Bu olaylardan özel yollarla gerçekleşen genişleme türlerinin *Anlam Genişlemesi* genel başlığı altında olanlardan daha az gerçekleştiği görülmektedir. Alt başlıklardan ise en çok mecazlaşma örneği tespit edilirken kullanımı özel sınıflara ait olan *argo*, en az tespit edilen genişleme türü olmuştur.

- Dilin kullanım alanında anlamlı birimlerin bir anlamdan başka bir anlama geçmesi mümkündür. Bu geçiş ya sözcüğün anlam ilişkisi bulunan yakın bir anlama ya farklı ilgilerle uzak bir anlama ya da sözcüğün tam aksi yönünde zıt bir anlama geçiş olarak karşımıza çıkmaktadır. *Başka Anlama Geçiş* başlığı altında yapılan incelemeler bize Çağatay Türkçesinden Özbek Türkçesine geçen ortak sözcüklerden 205 sözcükte *Başka Anlama Geçiş*'in yaşandığını gösterir. Bu geçişlerden 15'i *uykusuzluk* anlamından *uyanık, tedbirli* anlamına geçen *sérgek* kelimesinde olduğu gibi zıt anlama gerçekleşmiştir. 90'ı *sonsuzluk* anlamından *düzensiz, karışıklık* anlamına geçen *besarancâmlık* kelimesindeki gibi uzak anlama, 100'ü ise *bağ, gülistan* anlamından *park* anlamına geçen *bâğ* anlam birimi gibi yakın anlama geçiş şeklinde gerçekleşmiştir. Dilin doğal seyrine uygun olarak en çok *yakın anlama geçiş* görülürken en az *zıt anlama geçiş* tespit edilmiştir.

- Kelimenin eskiden ifade ettiği anlamında zamanla bir kademe daha iyi bir anlama geçiş görülmesi *Anlam iyileşmesi* olarak ele alınmaktadır. Örneğin Çağatay Türkçesinde *kem-ter* sözcüğü *itibarsız, eksik, değersiz, hakir* anlamlarını karşılarken Özbek Türkçesinde *kämtär* şeklinde *alçak gönüllü, gösterişsiz, sıradan, mütevazı* anlamlarına gelmektedir. İtibarsız, değersiz anlamından alçak gönüllü mütevazı anlamalarına geçen sözcüğün kavram alanında bir iyileşme görülmektedir. İki lehçe arasında bu şekilde *anlam iyileşmesine* geçen 7 sözcük tespit edilmiştir.

- Anlamlı birimler anlam alanlarını zamanla daha iyiye giden bir alana taşıyabildiği gibi daha kötü bir anlam alanına da taşıyabilir. Sözcüğün anlamında meydana gelen bu kötüye gidiş durumu *Anlam kötüleşmesi* olarak adlandırılır. Örneğin Çağatay Türkçesinde “*ıssız, تنها, boş*” anlamlarına gelen *hâli* sözcüğü Özbek Türkçesinde *hâli* olarak “*boş, yoksun, içeriksiz; yetersiz; zayıf, güçsüz, aciz, cılız*” anlamlarıyla ilk anlamına nazaran olumsuz bir anlam olarak kötüleşme örneği oluşturmaktadır. Çalışmada incelenen *Anlam kötüleşmesi* başlığı iki lehçe arasında 19 sözcüğün *anlam kötüleşmesi* yoluyla değişime uğradığını göstermektedir.

Sonuç olarak yapılan incelemelere göre ortak sözcüklerden hareketle Çağatay Türkçesinin söz varlığının % 25'lik bir oranının Özbek Türkçesi tarafından korunduğunu söyleyebiliriz. Ortaklığı tespit edilen 4300 sözcükten 1033 sözcükte an-

lam değişmesinin en az bir tanesi görülmektedir. Bu da Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesi arasında ortak kullanılan sözcüklerin %25'inde anlam değişmesi olduğunu gösterir. Anlam olayları belirlenirken bazı sözcüklerde birden fazla anlam olayı tespit edilmiştir. Örneğin Çağatay Türkçesinde *ķara* Özbek Türkçesinde *ķāra* olarak karşımıza çıkan kara kelimesi, Özbek sahasında kullanım alanını genişleterek anlam genişlemesine uğramış; bunun yanında *okumayan cahil adam*; *talihsiz, uğursuz*; *kor-kunç, dehşet verici* anlamlarını da kazanarak *mecazlaşmaya* uğramış, hatta *günahkar ve matem sembolü, yas* anlamları ile *tabu ve örtmece* maddesinin de örneklerini oluşturmuştur.

Çalışma sonunda elde edilen sayısal verilere göre Çağatay Türkçesi ile Özbek Türkçesi arasında en fazla tespit ettiğimiz anlam olayı *Anlam Genişlemesidir*. Anlam değişmeleri alanında yapılan çalışmaların büyük kısmında anlam genişlemesi en kalabalık maddedir. Bu durum, çağın değişmesi ve ilerlemesi sonucu hazırdaki sözcüklerin yeni kavramları karşılamaya çalışması ile açıklanabilir (Arslan-Erol, 2014: 785). En az tespit yapıldığı başlık ise *argo* maddesidir. Bu maddedeki kullanımın bu denli sınırlı olması, bu kavramların halk içinde özel kesimlere ait olmasından ve bu kullanımların her an toplum diline geçmeye hazır olmasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan sınıflamalar dikkate alınarak Çağatay Türkçesi ve Özbek Türkçesi arasında görülen anlam değişmelerinin kendi içindeki dağılımı Tablo: 3'te verilmiştir.

Tablo: 3. Anlam Değişmeleri Genel Dağılımı

Anlam Genişlemesi (455)
<i>Genelleşme = 22</i>
<i>Mecazlaşma = 100</i>
<i>Komşuluk = 10</i>
<i>Eksiltme = 6</i>
<i>Tabu-Örtmece = 7</i>
<i>Argo = 4</i>
Toplam:604
Başka Anlama Geçiş
<i>Yakın Anlama Geçiş = 100</i>
<i>Uzak Anlama = 90</i>
<i>Zıt Anlama Geçiş = 15</i>
Toplam:205
Anlam Daralması (139)
<i>Özelleşme (59)</i>
Toplam=198
Anlam İyileşmesi (7)
Anlam Kötüleşmesi (19)
Genel Toplam:1033

Anlam bilimi çalışmalarında önemli bir yer teşkil eden anlam değişmelerinin her lehçe için ayrı ayrı ortaya çıkarılması Türkoloji biliminin dil bilimi ile ortak çalıştığı alanda önemli bir eksiği kapatacaktır. Yapılan bu tarz çalışmalar bu eksiği gidererek hem lehçeler arası anlamsal geçişlerini ortaya koyacak hem de üzerine çalışılan lehçenin anlam bilimi alanında yapılacak araştırmalarına ve sözlük çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Aksan, Doğan (2004). *Dilbilim Ve Türkçe Yazıları*, Multilingual yay., İstanbul.
- Aksan, Doğan (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yay., Ankara.
- Aksan, Doğan (2016). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Argunşah, Mustafa (2014), *Çağatay Türkçesi*, Kesit yay., İstanbul.
- Argunşah, Mustafa; SAĞOL Yüksekaya, Gülden; Tabaklar, Özcan (2015), *Karahanlıca, Harezmiye, Kıpçakça Dersleri*, Kesit yay., İstanbul.
- Arslan-Erol, Hülya (2002), *Tabu (Taboo) ve Kelimelerin Anlam Alanlarına Etkisi*, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, C. II, S. 35-56.
- Arslan-Erol, Hülya (2014), *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*, TDK yay., Ankara.
- Ata, Aysu. (2011). *Orhun Türkçesi*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi yay., Eskişehir.
- AYDIN, Mehmet (2003), *Dil Biliminin Yoksul Akrabası: Anlambilimi*, Türk Dili Dergisi, S. 621, (Eylül- 2003), S. 208-211.
- Atay, A. (2010), Anlam Kötüleşmesine Uğramış Güzel Bir Kelime: Don, *The Journal Of Academic Social Science Studies, International Journal Of Social Science*, Volume 3, Ss. 1-11.
- Atmaca, Emine (2012), Eski Oğuz Türkçesinden Günümüz Türkiye Türkçesine Kadar Özelleşme Yoluyla Anlam Daralmasına Uğrayan Kelimeler, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic - Volume 7/2 Spring 2012*, P.129-143, Ankara
- Atmaca, Emine (2011), *Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Söz Varlığındaki Değişmeler ve Anlam Olayları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.
- Aydın, Mehmet (2007), *Dilbilim El Kitabı*, 3F Yayınevi, İstanbul.
- Bostancı, G. Ç. (2009), Mecaz Anlamı Temel Anlama Dönüşen Kelimeler, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 4/4, Summer, Ss. 148-171, Ankara
- Buran, A. Ve Alkaya, E. (2012), *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Akçağ yay., Ankara.
- Buran, A. Ve Alkaya, E. (2014). *Çağdaş Türk Yazı Dilleri 2 (Güneydoğu/Karlık Grubu)*, Akçağ yay., Ankara.
- Caferoğlu, Ahmet. (2015). *Türk Dili Tarihi*, Altınordu yay., Ankara.
- Ciğa, Özkan. (2013), *Süheyl Ü Nev-Bahâr (Metin-Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişmeleri, Dizin)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır.
- Çekin, Abdulkadir; Gören, Mustafa (2013), Dil Bilimi ve Kelime Semantiğinde Bazı Türkçe Kelimelerin Çeşitli Anlam Değişmeleri, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.4, S.94-103.
- Eckmann, Janos (2013), *Çağatayca El Kitabı*, Çev. Günay Karaağaç, Kesit yay., İstanbul.
- Eraslan, Kemal (2012), *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.

- Eraslan, Kemal (1993), *Çağatay Edebiyatı*, İslam Ansiklopedisi, VIII. Cilt, Türk Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, S. 168-176.
- Erbay, Fatih (2009), W. Radloff'un "Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy" Adlı Eseri Ve Eserde Geçen Çağatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya
- Ercilasun, A., Bican (2010), *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara.
- Erdem Uçar, Filiz Meltem (2011), *Çağatay Türkçesinde İsim*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Kayseri.
- Erdem Uçar, Filiz Meltem (2011), Çağatay Türkçesinde Eski Türkçenin İzleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic* Volume 6/1 Winter 2011.
- Eren, Hasan (1950), *Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar*, DTCFD VIII/1-2, Ankara, S. 145-163.
- Ergin, Muharrem (2008), *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul.
- Hazar, Mehmet (2013), Türkiye Türkçesinde Anlam Bilimi Bibliyografyası, *Türük Dil, Edebiyat Ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 2., 2013. S. 137-173.
- İşisağ, Korkut Uluç (2017), Anlam Değişmelerine Artzamanlı Bir Yaklaşım, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, S. 12/5, S.187-204, Ankara
- Karaağaç, Günay (2013), *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara.
- Levend, Agah Sırrı (1965), *Ali Şir Nevaî I. Cilt Hayatı, Sanatı Ve Kişiliği*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Naskali-Gürsoy, Emine (1997), *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, TDK yay., Ankara.
- OĞUZ, Ceren (2011), *Kâmûs-ı Türkî'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişmeleri-Adlar (K-Z)* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Eskişehir.
- Ölmez Kargı, Zuhul (1998), *Çağatayca Sözlükler*, Kebikeç Sayı 6 S. 137-144, Ankara
- Özbek Tilining İzahli Luğati -2 Cilt-*. (1981), (Redaktör: Z. M. Mağrufäva), Özbekistân Fanlar Akademiyası, Moskova Rus Tili Neşriyatı.
- Özbekçe - Türkçe Sözlük*, (Haz.: Emek Üşenmez, Gülşah Tuğlacı, Saidbek Boltabayev), İstanbul, 2016.
- Özyetgin, A. Melek (2006), Tarihten Bugüne Türk Dili Alanı, *Chinese Academy Of Social Science, Sino-Foreign Relationship Department Of Institute Of History*, Beijing, China.
- Rustemova, Elmaz. (2014). *Kıpçak Türkçesinden Kırım Tatarcasına Anlam Değişmeleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Isparta.
- Sav, Bahattin (2003), Anlam Değişmeleri Üzerine Artzamanlı Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 1, S. 147-166.
- Oral Seyhan, Tanju (2012), *Pādşāh H'āce Miftāhü'l-'Adl*, İstanbul.
- Özavşar, Resul (2013), *Tarama Sözlüğü Ve Türkçe Sözlük'e Göre Anlam Değişmeleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili Ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır.
- Türkoğlu, İsmail (2010), Şeybânî Han Maddesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi C. III*, İstanbul.

- Ullmann, Stephen (1972), *Semantics, An Introduction To The Science Of Meaning* , London: Oxford Basil Blackwell
- Ünlü, Suat (2013), *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Üşenmez, Emek, vd. (2016), *Özbekçe-Türkçe Sözlük*, Türk Dünyası Vakfı, İstanbul.
- Vardar, Berke (1998), *Dilbilimin Temel Kavram Ve İlkeleri*, Multilingual Yay., İstanbul
- Vardar, Berke. (2007), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay., İstanbul.
- Yaman Ertuğrul, MAHMUD Nizamiddin (1998). *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi Ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Yıldırım, Hüseyin (2017), *Özbek Türkçesi Ağızları Üzerine Bir Değerlendirme*, *Dil Araştırmaları*, 121-145.
- Yıldırım, Talip (2006), *Ali Şir Nevâyî'nin Eserlerinde Yakın Dostu Hüseyin Baykara*, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, S. 100-107.

ÖZ GEÇMİŞ

Fatma Kurt 1991 yılında, Gaziantep'in Şahinbey ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 2010 yılında Bozok Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde lisans eğitimine başladı. 2012 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesine yatay geçiş yaptı. 2014 yılında aynı üniversitede lisans eğitimini tamamladı. 2015 yılında Gaziantep Üniversitesinde Yeni Türk Dili alanında yüksek lisans eğitimine başladı. 2018 yılında Gaziantep Üniversitesi Yeni Türk Dili Anabilim dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Hâlen Gaziantep Üniversitesinde çalışmaya devam etmektedir.

VITAE

Fatma Kurt was born in 1991 in the district of Sahinbey in Gaziantep. She completed her primary and secondary education in Gaziantep. In 2010, she started his education at the Department of Turkish Language and Literature at Bozok University Science and Literature Faculty. In 2012, she transferred to Kilis 7 Aralık University in undergraduate transfer and graduated from this university in 2014. In 2015, she started his post graduate education in the Gaziantep University in the field of New Turkish Language. She appointed as a research assistant to Gaziantep University in 2018. She has working at Gaziantep University.